گلوب کہانی

جمیل احمد پال

Globe Kahani

A collection of short stories all over the world

translated by
Jameel Ahmad Paul

Masud Khaddarpsh Trust, Lahore

کتاب دا ناں: گلوب کہانی

ترتیب کار: جمیل احمد پال

پہلی وار: مارچ 2009ء

تعداد: 700

مُل: -/500 روپے

ایس کتاب دی اشاعت وچ پنجاب سرکار دے
محکما اطلاعات، ثقافت تے اُمور نوجوانان، لاہور دا مالی مل ورتن شامل اے

مسعود کھدر پوش ٹرسٹ

6-دیال سنگھ مینشن، دی مال، لاہور، فون: 042 - 7230571
ای میل: masudkhaddarposhtrustpk@gmail.com

کائنات دے سبھ توں وڈّے کہانی کار

اللہ میاں دے ناں

فہرست

گلوب کہانی — دی کہانی

میرے بہت سارے عشقاں وِچ پنجابی دے بعد کہانی دُوجے نمبر اُتے اے تے تیجے نمبر اُتے پھُل بُوٹے۔ کہانی دی کوملتا' مدھرتا تے ون سوَنتا تے مینوں بالپن توں ای کِیل کے رکھیا ہویا اے۔ نِڈھیپے دی عمر توں ای کہانی نے مینوں اپنے جال وِچ اِنج پھسایا کِہ اج جدوں زندگی دی ڈھلان شروع ہو گئی اے' کہانی دے عشق نے پچھّا نہیں چھڈیا۔

نشے دا عادی نشے دا وپاری وی بن جاندا اے' کہانی پڑھن والا چنگی کہانی نُوں اگّے نہ ورتائے' ممکن نہیں۔ میاں محمد بخش ہوراں وی آکھیا سی ع دلبر اپنے دی گل کیجے' ہوراں نُوں موہنہ دھر کے...... چنگی کہانی نُوں اگے ورتاون دا مقصد ایہو ہوندا اے کِہ ایس دلبر دی تعریف ہوراں مُوہوں وی سُنی جاوے۔

میرے ولوں کہانی ورتان دا کم شروع ہویاں اج پنجھی ورھیاں توں اُتے ہو چلے نیں۔ پہلی کہانی جو میں ترجما کیتی' اوہ سی "تاں....." جتری ہے تاں گجراتی سی پر مَیں ایہدا ترجما ہِندی توں کیتا۔ مگروں ہور کہانیاں نُوں مادری زبان دے دھاگے وِچ پروندا لگا گیا۔ ایتھوں تیکر کِہ اِک وڈی مالا تیار ہو گئی۔ زیادا تر کہانیاں "سویر" وِچ چھپیاں۔ اپنے پَرچے وِچ چھپیاں کہانیاں دی گِنتی ایس کتاب وِچ شامل کہانیاں نالوں ڈُگنی اے پر جتریاں کہانیاں اِکو وار پڑھن والیاں سن' اوہناں نُوں ایس چون وِچ شامل نہیں کیتا گیا۔

ایہ سارِیاں کہانیاں انگریزی' ہِندی' تے اردو راہیں آئیاں نیں۔ کجھ گُرمکھی توں لپی انتر ہو کے آئیاں۔ اِک کہانی سندھی توں سِدھا ترجما اے۔ مَیں "گلوب کہانی" واسطے 101 کہانیاں کٹھیاں کرن دا منصوبا بنایا سی پر ایہ منصوبا عملی رُوپ وِچ آون لگا تاں اِک ہزار توں ودھ صفحے دی کتاب بن رہی سی۔ فیر ایہنوں کجھ حداں وِچ لیا کے 80 کہانیاں تیکر لیاندا پر اوہدے اُتے وی عمل نہیں ہو سکیا۔ مسعود کھدر پوش ٹرسٹ نال 550 صفحے دی کتاب دی گل مُکی سی۔ مجبوری نال پنج چھے لمیاں کہانیاں ہور کڈھیاں گئیاں۔ کجھ وڈے کہانیکاراں دِیاں دو دو کہانیاں شامل سن جویں کِہ موپساں' او ہنری تے ہنرخ بوئل وغیرا' اوہناں دی اِک اِک کہانی کڈھ دِتی گئی تے ہتھلی کتاب دی شکل بن گئی۔ نہ نہ کردیاں وی صفحے 600 توں ودھ گئے نیں۔ عالمی کہانی وِچوں اِک کہانیکار داناں چنن لئی آکھیا جاوے تاں میرے لئی ایہ کم ناممکن ہووے گا۔ موپساں' او ہنری' کیتھرائن مینسفیلڈ' سومرسٹ ماہم' ایڈگر ایلن پو' تالستائی' چیخوف' رے بریڈبری تے ہور خورے کون کون لکھاری ایس قابل نیں کِہ اوہناں دا پورا پورا کم پنجابی وِچ پرتایا جانا چاہیدا اے۔ ایمائل ژولا تے البیرتو موراویا ورگے کہانیکاراں نُوں پنجابی وِچ پرتان دا کم اجے شروع ای نہیں ہویا۔ ہِندی دے نرمل ورما دا فن وی اوہناں نُوں پنجابی وِچ پرتاون دی منگ کردا اے۔

کتاب دا آکار گھٹان لئی' تے کجھ ایس لئی کِہ پنجابی ایس کتاب وِچ مجمان زبان اے' مَیں ایس چون وِچ

پنجابی کہانیاں شامل نہیں کیتیاں۔ اوہناں دیاں تن وکھریاں جلداں تیار ہو رہیاں نیں۔ اک جلد وچ لہندے پنجاب' دوجی وچ چڑھدے پنجاب تے تیجی وچ تیجے پنجاب دیاں کہانیاں شامل کرن دا خیال اے۔ دوجے تے تیجے پنجاب وچ جنی سوہنی کہانی لکھی گئی اے' اوہدے وچوں صرف دو چار کہانیاں دی چون کرنا' جرم والی گل سی۔ بہتر نمایندگی واسطے پورا پورا اک پراگا ضروری اے۔ لہندے پنجاب وچ کہانی معیار تے مقدار دوہاں پاروں اجے پچھے اے۔ ممکن اے "گلوب کہانی" راہیں ساڈے کہانی کاراں نوں اپنی کہانی دا معیار اُچیرا کرن دی پریرنا مل سکے۔ اج نکیاں نکیاں زباناں وچ بہت وڈی کہانی لکھی جا رہی اے۔ "گلوب کہانی" دنیا بھر دے کہانیکاراں دی چون اے۔ گلوب دوالے وسدے ساڈے ورگے ای لوک' کویں کویں محسوس کردے نیں' گل کرن لئی کہڑے کہڑے ڈھنگ ورتدے نیں' ایہ جاننا دلچسپ وی اے تے بعض تھاں پیروی جوگ وی۔

ایس کتاب وچ انگریزی تے امریکی کہانی نوں وکھرایا گیا اے۔ ایہدے نال اک تاں انگریزی دیاں بہتیاں کہانیاں شامل کرن دا جواز پیدا ہو گیا اے (ایمان دی گل اے کہ نرا انگریزی وچ ای چنگی کہانی اینی وڈی ماترا وچ اے کہ ساری عمر پڑھدے رہو تے مکن داناں نہ لوے) دوجا ایہ وی اے کہ امریکی تے برطانوی کہانی وچ اینا فرق ضرور اے جنا لہندے تے چڑھدے پنجاب دی کہانی دا آپسی فرق۔

خیال سی کہ کہانی دے مڈھ تے عالمی کہانی دی ٹور بارے اک بھرواں لیکھ وی شامل کیتا جائے' کہانیکاراں دیاں تصویراں وی شامل ہوندیاں۔ میں ایس سلسلے وچ کافی ساری وست کٹھی وی کر لئی سی پر سارے سفنے کدوں پورے ہوندے نیں؟ مختلف زباناں دیاں کہانیاں بارے نوٹس البتہ خالی تھاواں پُر کرن لئی لاڈِتے نیں۔ ممکن اے باقی اُدھار لاہن دی کوئی صورت کدی نکل آوے۔

ایہ کتاب کہانیاں دی کوئی نمایندا چون نہیں' نہ ای کسے ترتیب یاں سسٹم نال ایہ کم کیتا گیا سی۔ جویں جویں کوئی کہانی مینوں چنگی لگی' مَیں اوہنوں پنجابی وچ پرتا لیا۔ عالمی کہانی دے کئی وڈے ناں ایس کتاب وچ شامل نہیں۔ بعض ایس پاروں شامل نہیں ہو سکے کہ اوہناں دی زبان بڑی اوکھی سی جہدا ترجما کرنا میرے وس دا روگ نہیں سی۔ ساڈے ترجما کار سجناں نوں ایس کم وچ سنجیدگی نال ہتھ ونڈانا چاہیدا اے تاں جے پنجابی کہانی نویں ذائقیاں تے سواداں توں جانو ہو کے اوس پدھر نوں چھوہ سکے جس پدھر نوں عالمی کہانی چھوہ رہی اے۔

مَیں' پنجابی تے کہانی دا اک عاشق' ایہ پراگا بھینٹ کردے ہویاں اپنے کالجے وچ ٹھنڈک تے من وچ نگھ محسوس کر رہیاں۔

جمیل احمد پال

لاہور' 21 فروری 2009

بلوچی / گوہر ملک

......تے بلوچ نے مینوں دھکا دِتا

ساڈی گڈی ہریاولے تے رسیلا بھرے باغاں وچوں صاف ستھری تے وِشال سڑک اُتے دوڑ رہی سی۔ میں ڈرائیور کولوں پچھیا "ایہ کہڑا علاقا اے؟"

"چاغی دا علاقا۔" ڈرائیور نے جواب دِتا۔

"کہڑا! ایہ؟ ساڈا تے تہاڈا پانی بِنا صحرا' چاغی اے؟"

اوہنے آکھیا "آہو۔"

"چاغی تے بہت وڈا اے جہڑا گنگلور توں لے کے افغانستان تے ایران دیاں سرحداں تک کھلریا ہویا اے۔ ایہ ایہدا کہڑا علاقا اے؟" میں فیر پچھیا۔

ڈرائیور نے ہس کے آکھیا "ماسی! تُسیں کتھے رہ رہے او؟ میرے خیال وچ تُسیں حضرت نوحؑ دی دادی وانگ سُفنے وچ رہے او تے دُنیا دے حالاں توں بے خبر او۔ ایہ سبھ ایٹم دیاں کرامتاں نیں۔"

"اچھا!" میں حیران ہوئی۔ "اساں تے سُنیا تے پڑھیا سی کہ ایٹم بم ماڑی شے ہوندی اے۔ اوہنے جاپان دے ہیروشیما تے ناگاساکی دے شہراں نوں اِک پَل وچ برباد کر چھڈیا سی۔"

ڈرائیور چُپ رہیا۔ گڈی اَگے چلدی رہی۔ دالبندین' نوکنڈی' سارا علاقا پتھریلا تے ریگستانی سی۔ پیون والا پانی گڈی دے ٹینکراں وچ احمد وال توں آوندا سی۔ لوک پانی وی پیسے دے کے خریدے سن۔ غریب بالاں دے ہتھاں وچ ڈبے ہوندے جہڑے ٹینکراں وچوں ٹپکن والا قطرا وی نہ چھڈدے۔ نوکنڈی وچ جدوں ہوا چلدی سی تاں پتھر دیاں نِکیاں نِکیاں کنکریاں تیر وانگ انسان دے چہرے اُتے لگدیاں سن۔ اکھان اے کہ نوکنڈی دی ہوا نے سواراں دیاں ستھناں تک پاڑ دِتیاں نیں تے اوہناں نوں گھوڑے توں لاہ دِتا اے۔

"ہاں پر جیالوجسٹ آکھدے نیں کہ زمین ہیٹھاں معدنیات بھریاں پئیاں نیں ایس لئی ایتھے کجھ نہیں اُگدا۔" میں آکھیا۔

"ویکھ لوو فیر' ایہ اوہی ریتلی تے پتھریلی زمین جے۔" ڈرائیور نے آکھیا۔ میں حیران ساں کہ وِشال سڑک اُتے گڈی ارام نال بِنا ہلے جاندی پئی سی۔ پھل دار رُکھاں دے باغ سن۔ سیب تے انگور توں لے کے انب' کیلا تے ہنبُو تک' بدام تے پستے توں لے کے ناریل تک۔ ہر دیس

تے ہر پرکار دے پھل اِکو ای تھاں تے اِکو ای موسم وچ؟
"ایہ وی ایٹم بم دیاں کرامتاں نیں۔" ڈرائیوار نے جواب دِتا۔
پارکاں وچ بچے کھیڈ رہے سن تے بُڈھے گپاں مارن وچ مگن سن۔ پھلاں دی واشنا چار چُفیرے کھلری ہوئی سی۔

سکول، کالج، ہسپتال تے کارخانیاں دیاں وڈِیاں وڈِیاں عمارتاں سن جنہاں دی اُچیائی اسمان نُوں چھوہ رہی سی۔ کارخانیاں وچ سنگ مرمر توڑن دا کم ہوندا پیا سی، سونے تے چاندی دی کشید کیتی جاندی سی۔ سکولاں تے کالجاں وچ مُنڈے کُڑیاں پڑھن وِچ رُجھے ہوئے سن پر ہسپتال خالی سن۔ ڈرائیور نے مینوں دسیا کہ آسودگی پاروں کوئی وی بیمار نہیں ہوندا۔

"میں تیرے کولوں جو وی پچھدی آں، تُوں کہندا ایں کہ ایٹم دیاں کرامتاں نیں۔ موسم تے ماحول نُوں ایٹم نے بدل چھڈیا پر ایہ وڈِیاں وڈِیاں بلڈنگاں کویں اینی چھیتی بن گئیاں؟ سرکاری کم تے بڑی دیر لا کے پُورے ہوندے نیں۔"

ڈرائیور ہس کے آکھن لگا "تُسیں بڑے سادے او۔ ایہ سارے کارنامے قوم پرست تے وطن دوست وزیراں تے ممبراں دے نیں۔ اوہناں نے ایہ سارے اسلام آباد دی خوشگوار آب و ہوا وچ تصوراں دے کارخانیاں وچ بنائے تے ایٹمی کرناں دی طاقت نال ایہناں نُوں ایتھے لیا کے اُسار دِتا۔"

"اینی چھیتی؟"

"کھاون والے لوکاں لئی آکھیا گیا اے کہ تُسیں جِنا کھاؤ گے، اونی ای تہاڈی طاقت ودھ ہووے گی۔ تُسیں بہتر کم کر سکو گے۔ پُرانے لوک کہندے ہوندے سن کہ 'کھانا دھون موٹی کردا اے' ایسے کھانے دی طاقت اے کہ ویکھ رہی ایں۔ ہُن کیہ سردار، کیہ نواب، کیہ ممبر تے کیہ وزیر، کیہ خان تے کیہ ملک، ہر کوئی ایسے جتن وچ لگا اے کہ کھائیے تے طاقت حاصل کرے تاں جے بلوچستان دی لوکائی واسطے بہتر کم کر سکے۔" ڈرائیور نے آکھیا۔

گڈی وِشال سڑک اُتے دوڑ رہی سی۔ پانی دے چشمے وگ رہے سن۔ جِتھوں تیک نظر جاندی، فصلاں سن۔ کنک، جوں، جوار تے چاول توں لَے کے ہدوانے تے خربوزے تیکر۔ کہڑی فصل سی جہڑی نظر نہ آوندی۔

"کویں؟"

"کیوں ایہ کویں؟" ڈرائیور میرے اُتے ناراض ہویا۔ "تُوں انھی ہو گئی ایں۔ روز اخباراں وچ نہیں پڑھدی کہ ضلع چاغی وچ انقلاب لیاندا جاوے گا۔ زرعی انقلاب ایسے نُوں آکھدے نیں۔"

رب مینوں انھا نہ کرے. اتھے ہوون میرے دیس دے دشمن تے ماڑا چاہوون والے. کنی ای دیر میں ڈرائیور نال گل نہیں کیتی پر فیر پچھیا "ایہ پانی کتھوں آوندا اے؟"

ڈرائیور نے اکھاں کڈھ کے میرے ول ویکھیا تے آکھیا "راسکوہ توں."

"راسکوہ تاں بل کے سواہ نہیں ہو گیا." میں آکھیا.

ڈرائیور سیٹ برابر کردا کہن لگیا "راسکوہ کوئی طور پہاڑ اے جہڑا بل جاوے گا تے کالا ہو جاوے گا؟"

راسکوہ چن تے سورج وانگ روشن ہو گیا ہویا اے. ہُن اوتھوں مٹھے پانی دے چشمے وَگ رہے نیں. اوتھے فیکٹریاں بنائیاں گئیاں نیں تے پانی نُوں بوتلاں وچ بند کر کے دُنیا دے ہر کونے وچ ویچیا جاندا اے. جہڑا وی ایس پانی نُوں پیوے' اوہ کدے بیمار نہیں ہوندا. وزیرِ اعظم ایس پانی نُوں تحفے وجوں امریکی صدر لئی لے جا چکے نیں. کہندے نیں کہ امریکی صدر ایہدے پاروں بڑا خُش ہویا تے اوہنے ساڈے حکمران دے سارے قرضے معاف کر چھڈے."

"راسکوہ تے خاران دے پنڈاں دا پانی تے فصلاں کنج نیں؟"

"کیہ گل اے جی' اوتھے دا انگور' مانہہ تے گنڈھے وِک رہے نیں. اِک نہر جہڑی راسکوہ توں نکلدی اے' سارے خاران نُوں اباد کردی جاندی اے."

"ہُن اوہ خاران نہیں اے جہڑا کہندے سن 'خاران جائے خوار'."

ڈرائیور نے میرے ول بڑے غضب بھرے انداز نال ویکھیا پر بولیا کجھ نہیں.

گڈی وچ خورے کجھ ہور لوک وی سوار سن پر میرے وانگ کوئی پچھ تاچھ نہیں سی کر رہیا. "میرے اُتے غُصا نہ کریں تاں تیرے کولوں اِک سوال پچھنا چاہواں گی." ڈرائیور دے بُلھاں اُتے مُسکان آئی. "غوری نامی میزائیل مکران دے سمندر وچ سُٹیا گیا. کیہ اوہنے وی اِنج دی ابادی کیتی اے یاں نہیں؟"

اوہ خُش ہویا. "ہاں اوتھے وی زبردست ہویا. مکران دوری دوران انت. سمندر دیاں مچھیاں تڑف تڑف کے پانی دی پدھر اُتے آ رہیاں نیں کہ آؤ سانوں پھڑو. مقامی مچھیرے مچھیاں پھڑن تے ویچن توں تھک چکے نیں تے ہُن اوہناں نے امریکناں نُوں سدیا اے کہ اوہ آون تے اپنے واسطے مچھیاں پھڑ کے لے جاون کیوں جے اوہناں دے دیس وچ مچھیاں نہیں نیں. میرانی ڈیم نُوں ویکھنا' جہڑا اجیہا ڈیم اے جہدے ساہمنے تربیلا دی کیہ مجال اے. ایتھے نالوں وی ہریاولا تے رسیل اے. فکر نہ کر ماسی' اِک دن تینوں وی مکران دی سَیر کران لے جاواں گے."

"کیچ دا شہر ویکھن نُوں میرا بہُت من کر رہیا اے. جہڑی ماں دی دھرتی اے پر ہُن میریاں بُڈھیاں ہڈیاں کتھے گڈی دے جھٹکیاں نُوں سہہ سکدیاں نیں."

ڈرائیور نے رحم بھریاں اکھاں نال میرے ول ویکھدیاں آکھیا "وچاری! مکران تے ہُن ریل گڈی وی جاندی اے۔"

"اچھا؟" میں حیران ہوئی تے خُشی نال چِلک پئی۔ ساریاں سواریاں نے میرے ول ویکھیا جویں میں پاگل ہو گئی ہوواں۔

اپنے بچپن وچ جدوں میں مکران گئی اوددوں راہ وچ پہاڑاں اُتے لگے چِٹے نشان ویکھ کے میں اپنے والد کولوں پچھیا سی کہ ابا جی! ایہ پہاڑاں اُتے کاہدے نشان نیں' تاں اوہنے جواب دِتا سی' انگریز ایتھوں ریل گڈی دی لاین نُوں پسنی تک لے جانا چاہندے سن تاں پاکستان بن گیا۔ ہُن اسیں اپنے حاکم آپ آں۔"

"سانوں کاہدی لوڑ اے' اسیں ہُن اپنے حاکم آپ آں۔" ڈرائیور گنگناون لگ پیا۔

"خُد مختیاری ایہنوں ای کہندے نیں۔ ساڈے آگو کویں لوکائی دی خُد مختیاری' آسودگی تے ترقی لئی کم کر رہے نیں۔ کویں کویں دیاں گڈیاں وچ سوار نیں' کویں کویں دے محلاں وچ رہندے نیں۔" ڈرائیور نے خُشی تے فخر نال آکھیا۔

"کاش اوہ پرانے لیڈر جیوندے ہوندے تے نویں لیڈراں دے کارنامے ویکھ لیندے تاں کِنّے خُش ہوندے کہ بلوچستان کویں اباد اے۔" میں آکھیا۔

"ہاں چنگا ہویا کہ اوہ لیڈر مر گئے۔ جیل وچ بہن تے سرکار دی مفت دی روٹی کھان توں سوا اوہناں نُوں کِھ لیڈری آوندی سی؟ لوکائی نُوں تاں چھڈو' اوہناں دے اپنے بچے بُھکھ دے فاقے کٹدے سن۔ اوہناں وچوں اِک نُوں میں جاندا آں۔ آؤ تہانوں اوہدا گھر وکھاواں۔"

اوہنے آکھیا تے گڈی ہرباول وچوں موڑدیاں اِک ڈھیندی کندھ تے کھنڈر جیہے گھر ساہمنے روک چھڈی تے آکھیا "ایس گھر نُوں ویکھدی ایں؟ ایہناں وچوں اِک لیڈر شاعر طبیعت دا سی۔ ایہ اوہدا گھر اے۔" گھر دا آدھا بِر زمین دے اندر تے اڈھا باہر سی۔ بُوہے تے باریاں ٹُٹیاں ہوئیاں سن۔ ترن کمرے سن تے ساہمنے برانڈے وچ بھیڈاں دا رولا سی جہڑا کسے نُوں نیڑے نہیں سی آون دیندا۔ آل دوال کُجھ ہور گھر وی سن پر اوہناں دی حالت ایہدے نالوں بہتر سی۔ "کیہ اوہدے بچے نیں؟ اولاد ہے اے؟"

چہرے اُتے سلوٹاں لیاوندا کوڑے لہجے وچ اوہنے آکھیا "مینوں کیہ پتا؟"

"اوہنے تے کہیا سی کہ بلوچ میرے بچّے تے میری اولاد نیں۔"

"تے میں کیوں اوہدی اولاد بناں؟ اوہنے میرے لئی کہڑا چنگا کم کیتا اے سگوں مینوں ہور وی بدنام کیتا اے کہ بلوچ تیر اے' بلوچ زہر اے' بلوچ اسمانی بجلی اے' بلوچ اگ اے' بلوچ طوفان اے تے جہڑا وی بلوچاں دیاں سرحداں نُوں ماڑی نظر نال ویکھے' اوہدیاں اکھاں انھیاں کر دیاں

گا. اِنج نہیں آکھیا کہ بلوچ پنچھی اے، بلوچ بھریا جام اے، بلوچ سنگ مرمر دا محل اے، بلوچ فائیو سٹار ہوٹل وچ سنگار پلنگ اے، سونے دے تاج دا وِکن والا موتی اے."

"توں بلوچ ایں؟"

"آہو میں بلوچ آں." اوہنے غُصّے نال آکھیا.

میں ہولے جہے گڈی دا بُوہا کھول کے آکھیا "مینوں ایتھے ای لاہ دے" تے ہولے ہولے اپنے پیر گڈی توں تھلے لکا دتے.

"ماسی توں پاگل ایں؟ ایتھے کیوں لتھدی ایں؟"

"میں ایہناں کھولیاں دی مالک آں. ایہ میرا گھر تے ویہڑا اے." میرا ایہ کہنا سی کہ ڈرائیور نے مینوں دوہاں ہتھاں نال اِنج دھکا دتا کہ میرا مُونہہ مٹّی نال بھر گیا تے میں چلک پئی تے فیر..... فیر میں خاب توں جاگ پئی.

میرے "ابُو" کہن نال میری بھانجی حُوراں سُفنے توں جاگ پئی تے پچھّن لگی "ماسی! تہانوں کیہ ہویا اے؟"

"سوں جا! مینوں کجھ نہیں ہویا. میں اِک کَوڑا تے مِٹھا خاب ویکھیا سی."

☆☆☆☆☆

پشتو / زیتون بانو

کچّ دے ٹوٹے

ظریف جدوں راتیں دیر نال گھر آیا تے تابانہ دیاں باہواں انج خالی ویکھیاں۔ اوہنوں رتا افسوس ہویا تے نیڑے جا کے پچھن لگا "کیہ چوڑیاں والی نہیں سی آئی؟"

"آئی سی پر میرے کول پیسے پورے نہیں سن۔ میں اِک اِک پیسا ایہناں کولوں منگیا سی پر اِک پیسا دین نوں وی اوہناں دا جی راضی نہ ہویا تے مشکل نال چھے پیسے کٹھے ہوئے۔" تابانہ نے ظریف نوں جواب دتا۔

"چھے پیسے دیاں ای لے لینیاں سن۔"

"واہ، چھے پیسیاں دیاں کنیاں چوڑیاں لبھدیاں نیں؟ رب غارت کرے بڑے جھیڑے مگروں کم بخت اِک رُپئے دیاں سٹھ چوڑیاں دین نوں رضامند ہوئی سی۔ چار آنے تاں گھٹو گھٹ ہوئے ای چاہیدے سن۔"

"توبا! تیرے کول چار آنے وی نہیں سن؟"

ظریف دی نظر تابانہ دیاں باہواں دیاں خالی ٹاہنیاں ول اُٹھ گئی۔

"کیوں نہیں سن؟ چار رُپئے وی کول سن پر رب تے بزرگاں دے قربان جائیے کہ ہور کُجھ نہیں چھڈیا تاں ماڑیاں رسماں تاں ساڈا جی ساڑن تے کڑھان لئی ورثے وچ چھڈ گئے نیں۔ کیوں جے چوڑیاں پان دا رواج ساڈے ول نہیں اے، ایسے لئی تاں میں تیریاں لیاندیاں چوڑیاں نوں پا کے بیمار ہو گئی ساں۔ یاد اے کہ میعادی بخار ہویا سی ناں۔"

تابانہ نے وی لِٹیاں خالی باہواں نوں حسرت دی نظر نال ویکھیا تے فیر اپنے کم وچ جُٹ گئی پر اوہ حیران سی کہ ظریف نوں کیہ ہو گیا اے جو اوہ کُجھ دناں توں اوہدے پِچھے پیا ہویا اے کہ جدوں وی چوڑیاں والی آوے، اوہ وی لِٹیاں باہواں وچ رنگین چوڑیاں پا لوے۔ بیتے دنیں جدوں اوہ مِتراں نال سَیر کرن لئی لاہور گیا سی تاں اوتھوں تابانہ لئی سُندر چوڑیاں لیایا سی پر اوہ اوس غریب دی قسمت وچ نہیں سن۔ چوڑیاں پان دے چوتھے دن ای اوہنوں میعادی بخار ہو گیا جس پاروں اوہدی ماں نے چوڑیاں نوں منجی دی باہی اُتے مار کے بھن دتا سی۔ اوس ویلے وچاری تابانہ دا دل ٹُٹ گیا سی۔ ہُن جدوں کدی چوڑیاں والی آوندی تاں اوہ چوڑیاں نہ پاندی۔

اوہدیاں سبھناں سہیلیاں نے اپنیاں باہواں نُوں چُوڑیاں نال سجا لیا سی تے ایہ خالی ہتھیں رہ گئی سی. ظریف نے آپ کئی وار اوہنوں پیسے دتے سن کہ اپنے لئی چُوڑیاں لے لوے پر ماں سدا ایہدی مخالفت کردی سی کہ ساڈے وِل اجے رسم نہیں اے. ہاں ایہ ہو سکدا سی کہ کوئی ہور پیسے دے دیوے تے اوہناں پیسیاں نال چُوڑیاں لے لئیاں جاون تاں فیر کوئی خطرا یاں ڈر نہیں.

ہُن بھلا کس دی مجال سی کہ ماں دی اجازت بِنا تابانہ نُوں چُوڑیاں پان دی صلاح دیندا.

جدوں کدی چُوڑیاں والی پنڈ آوندی تاں اکثر تابانہ دے گھر دا رُخ نہ کردی کیوں جے ایس علاقے وچ گِنتی دیاں کُجھ چُوڑیاں والیاں سن تے سبھ نُوں پتا سی کہ ایس ٹبر وچ چُوڑیاں پان دا رواج نہیں. ایسے لئی اوہ سارے پنڈ وچ پِھر جاندیاں پر اوہناں دے گھر قدم نہ رکھدیاں. جدوں وی راتیں تابانہ گھڑا لے کے سہیلیاں دے سنگ پنگھٹ اُتے جاون لگدی تاں اوہناں دیاں نویاں چُوڑیاں دی من کھچویں چھنکار نال اوہنوں پتا لگ جاندا کہ چُوڑیاں والی اج پنڈ وچ آئی سی تے اوہ دل پھڑ کے رہ جاندی.

تابانہ نے پہلاں پہل ایہ جتن کیتا سی کہ کُڑیاں اوہنوں اِک اِک پَیسا دے دین پر اِنج وی اوہدے کول نِرے چھے پیسے ای کٹھے ہو سکے. ایس وار جدوں چُوڑیاں والی آئی تے مُیاراں نے چُوڑیاں پا لئیاں تے اوہدیاں باہواں فیر خالی رہ گئیاں تاں اوہنوں بے انت افسوس ہویا. پنگھٹ اُتے اوہنے اپنیاں سہیلیاں نال گِلا وی کیتا "کسے نے آکھیا اے کہ کوئی ترامے دا کٹورا لے کے پھرے تاں اوہدے بدلے کوئی مِٹّی دا بھانڈا وی نہیں دیندا. لوکاں دے ویاہواں تے منگنیاں اُتے اسیں اپنا پَیسا خرچیا اے پر ہُن کوئی وی تے نہیں جو اِک اِک پَیسا ساہنوں خیرات وجوں ای دیوے. ایہ لوک ساڈے نیوندرے کہڑے ویلے تے کہڑے موقعے اُتے پرتاون گے. جدوں میرے وِیر دا ویاہ ہووے گا؟ اودوں تک کیہ پتا کیہ ہووے گا."

تابانہ دی ایہ شکایت شریفو نُوں چنگی نہ لگی. اوہنے پنگھٹ توں گھڑا بھر لیا سی پر اجے سِر اُتے نہیں سی رکھیا' اجے اوہنوں سِر اُتے رکھ ای رہی سی' رب جانے اوہدے دل وچ کیہ آیا کہ گھڑا سِر اُتے رکھن دی تھاں اوہنے ہتھ وچ چُک لیا تے تابانہ ول مُونہہ کر کے آکھن لگی "تاڑی دوہاں ہتھاں نال وجدی اے بلو. جے تُوں کل کسے نال چنگا سلوک کیتا ہوندا تاں دُوجے وی تیرے نال اِنج دا ای وتارا کردے. ایہ تاں دُنیا دا اصول اے' نیوندرا دیو گے تاں نیوندرے ویلے ہور لوک وی اِنجے ای دین گے. تیرے اِک پَیسا نہ دین نال کسے دے گھر تھوڑ تاں نہیں پیندی." تابانہ نُوں وی اپنے مُونہہ دی گل بڑی ہولی جاپی پر کیہ کردی. کوئی گل مُوہوں نکلی واپس کِویں جا سکدی اے. اوہدے کولوں شریفو دی گل دا جواب نہ بن آیا تاں اوہنے شیریں

تاج نوں گھڑا چکوان لئی آکھیا۔ سبھے سہیلیاں گھراں نوں ٹر پئیاں تے پنگھٹ سُنا ہو گیا۔
ظریف، سوانیاں دے پانی لے جاون مگروں وی حجرے وچوں باہر نہیں آیا۔ ظریف جس حجرے وچ اُٹھدا بہندا سی، اوہ احمد کاکا دا حجرا سی تے اُچے حجرے دے ناں نال جانیا جاندا سی۔ لوک اوہنوں اُچا حجرا ایس پاروں آکھدے سن کہ اوہ اِک اُچے ٹبے اُتے سی تے حجرے وچ جاون لئی کجھ پوڑھیاں بنائیاں گئیاں سن۔ ایس حجرے وچ پنڈ دے جوان رات گئے تک گپ شپ لاندے سن تے بُڈھیاں دی آواجائی بہت گھٹ سی۔ اِک تاں اوہناں نوں پوڑھیاں چڑھنیاں پَیندیاں سن تے اُنج وی جواناں دی سنگت نوں اوہ پسند نہیں کردے سن ایس لئی احمد کاکا دا حجرا نِرا جواناں دی ای ملکیت بن گیا ہویا سی۔
ایس اُچے حجرے دے نال کھیتاں دا سلسلا وی سی جہناں دے نال نال اِک پگڈنڈی وی چلی گئی سی۔ پنڈ دیاں کُڑیاں تے مُٹیاراں جدوں رات نوں کٹھیاں ہوندیاں تاں ایسے پگڈنڈی توں گزریاں تے کھیتاں دے دُوجے سِرے دی نہرتوں پانی لیاوندیاں۔ ایسے لئی پنڈ والیاں نے اِک قاعدا مِتھ لیا سی کہ اوہ عشا دی نماز لئی چھیتی جماعت کر لیندے سن تاں جے جدوں عورتاں آون تاں اوہناں لئی کسے قِسم دی رکاوٹ نہ بنے۔ اُچے حجرے دے لوک سوانیاں دا اینا لحاظ کردے سن کہ جدوں دُوروں ہولیاں ہولیاں مترنم گلاں دی اواز اوہناں دے کناں وچ پَیندی تاں اوہ جس وِشے اُتے وی گل کر رہے ہوندے، چُپ ہو جاندے تے جدوں اوہ پانی بھر کے واپس پرتدیاں تاں اوس ویلے وی حجرے اُتے اَتّا چُپ چھائی ہوئی ہوندی۔ سوانیاں پورا راہ زبان تالُو نال نہ لاندیاں تے مسلسل گلاں کری جاندیاں پر جدوں حجرے لاگے اپڑدیاں تاں اوہناں نوں وی چُپ جہی لگ جاندی تے ہولے ہولے ٹُردیاں اوہ پگڈنڈی دے پتلے راہ اُتے لاین بنا کے چُپ چپیتیاں پنڈ ول ٹُر جاندیاں پر حجرے توں اگے ودھدیاں تے نالے اُتوں چھال ماردیاں تاں اِک ہتھ سِر دے اُتے رکھے ہوئے گھڑے اُتے ٹُر جاندا تاں جے کدھرے گھڑا سر دے اُپروں ڈِگ ای نہ جاوے پر اِنج کرن نال چُوڑیاں دی چھنکار ودھ جاندی تے ایہ چھنکار کسے ہور اُتے اثر کردی یاں نہ کردی، ظریف دی حالت غیر ہو جاندی۔ اوہ کُڑیاں دی چُوڑیاں دی چھنکار پاروں اِنج گواچ جاندا کہ جے اوس سمے اوہنوں کوئی اواز نہ دیندا تاں سویر تک گواچا رہندا۔
ظریف دی ایس حالت توں کجھ بندیاں نے ایہ اندازا لایا سی کہ یتیم مُنڈا اے، پیو دی چھاں سر اُتے نہیں ایس لئی نشا کردا ہووے گا، تاں ای تے اوہدے اُتے بے سُرتی چھا جاندی اے پر اوہدے اصل نشے دا کوئی وی جانوُ نہیں سی۔ اوہدی بھین وی ایس گل توں بے خبر سی تے ایہو کارن اے کہ جدوں اوہ تابانہ دیاں ویران اُجڑیاں باہواں دیاں

وچ نہ ویکھ سکدا اے کدی کدی اوہنوں چوڑیاں پان دا شوق وی ہوندا۔ ایس گل توں نگاہ دا دل بھر آوندا کہ اوہدا بھرا اوہدے نال اِنا پیار تے شفقت رکھدا ای تے اوہ صرف اپنی ماں دی لاڈلی ای نہیں سگوں ظریف لئی وی اک پیاری تے پوتر شے اے۔ ایسے لئی اوہنے وی توں اوہدیاں چوڑیاں دا اینا خیال رہندا اے۔

ظریف جدوں راتیں دیر نال گھر پرتدا تاں سوانیاں تے کڑیاں دیاں چوڑیاں دی چھنکار اُچی ای اوہدے کناں وچ گونجدی تے اپنے خمار تے سرور دی حالت وچ اوہ سوں جاندا۔

راتیں اکثر اوہ اپنے قسم دے سفنے ویکھدا۔ کوئی الھڑ مٹیار اپنیاں نازک باہواں دیاں ویلاں لئی اوہدے نیڑے آندی اے تے بڑی آہستگی نال اپنیاں پتلیاں پتلیاں انگلاں اوہدے سر دے والاں وچ پھیردی اے۔ باہواں وچ اوہنے باریک باریک چوڑیاں پائیاں ہوئیاں نیں جو بڑے ترنم نال ٹنٹنک دی چھنکار پیدا کردیاں نیں۔ اپنے سفنے وچ ایس مدھر آتار چڑھاء نال اوہ اوہ نشا ہو جاندا اے۔ اوس الھڑ مٹیار دے کومل کومل ہتھ تھک جاندے نیں تے جد ہولی نال منجی دی باہی نال لگدے نیں جہدے نال انج جاپدا اے اک تیز چھنکار آ ٹھہردی اے۔ اوہ ایہہ محسوس کردا اے کہ نازک مٹیار دیاں سندر چوڑیاں چور چور ہو گئیاں نیں۔ ایس ڈراؤنے خیال دے آوندیاں ای اوہدی اکھ کھل جاندی پر فیر وی اوہدے کناں وچ چوڑیاں دی مدھر چھنکار اوسے طرحاں رس گھولدی رہندی۔ اوہنوں اپنی ایس حالت اُتے کدے غصا آوندا تے کدے ہاسا کیوں جے پشواں دے گلے وچ بدھے ہوئے گھنگرو دی رات دی چپ وچ اک چھنکار پیدا کر رہے ہوندے پر سفنے وچ اوہنوں انج جاپدا جویں چوڑیاں وج رہیاں ہوون۔ کئی واری اوہ ایس قسم دے سادے سفنے وی ویکھ بیٹھا سی جویں اوہ چوڑیاں دے اک واہے ڈھیر کول بیٹھا اے تے ایس ڈھیر وچوں اپنی بھین تاجاں لئی سوہنیاں تے پیاریاں چوڑیاں لبھ رہیا اے تے اپنے بھال کردیاں ای چوڑیاں دی چھنکار پیدا ہو جاندی۔

اک سویر تاں ظریف نے ماں نوں بڑی سختی نال جھڑک وی دتا۔ ماں نے اوہنوں سویرے جگانا چاہیا تاں جے اوہ ناشتے توں چھیتی ویہلا ہو جاوے تے ڈنگراں نوں چھیتی کھیتاں نوں لے جاوے تاں اوس ویلے ظریف اک عجیب سفنا ویکھ رہیا سی کہ اوہ اک سوہنے باغ وچ بیٹھا اے۔ باغ وچ ہر شے شیشے دی بنی ہوئی اے۔ ایتھے تک کہ باغ دی زمین دی رنگ برنگے شیشیاں نال بنی اے تے ہر بوٹے وچ پتراں دی تھاں ہرے رنگ دیاں چوڑیاں لٹک رہیاں نیں تے پھلاں دی تھاں زرد، لال تے ہور سوہنے رنگاں دیاں چوڑیاں جھول رہیاں نیں۔ ظریف جس چوڑی ول ہتھ لے جاندا، اوہ اپنے آپ اوہدیاں باہواں وچ آ جاندی۔ تھوڑی دیر بعد اوہدیاں دوویں باہواں

رنگین تے سوہنیاں چوڑیاں نال بھر گئیاں تے اوہنوں تابانہ دے خالی ہتھ چیتے آ گئے۔ اوہنے چوڑیاں نال بھری ویل ول ہتھ کیتا تے اے جے چوڑیاں اپنے ہتھ وچ لئیاں وی نہیں سن جے ماں نے ہلونڈ کے نیندر توں جگا دتا۔ ظریف نے جدوں ناشتا کرا لیا تاں بڑی خشکی نال گھروں نکل آیا تے بڑبڑاندیاں ہویاں ڈنگراں مگر مگر چلن لگا۔ ایتھے تک کہ گھنگرووآں دی اواز اوہنوں چوڑیاں دی چھنکار جاپن لگ پئی۔ اوہنوں جاپیا جویں اوہدے وانڈ تے بکریاں دے گلے وچ بجدی گھنٹیاں دی اواز وچ چوڑیاں دی مترنم اواز وانگ اے۔ اوہ اِنج محسوس کر رہیا سی جویں سبھناں پشو ڈنگراں نے اپنے گلاں وچ رنگ برنگیاں چوڑیاں پائیاں ہوئیاں ہوون۔ ایسے سویرے اوہنوں ایہ خیال وی آیا کہ کیوں اوہ لیلیاں بکریاں بھیڈاں دے پیراں وچ چوڑیاں پوا دیوے تے اپنے وانڈ دی پوچھل نوں تاں اوہ بڑی سوکھ نال چوڑیاں نال بھر سکدا اے۔ بھاویں اوہناں ول ایہدا رواج نہیں پر فیر وی کیہ ہرج اے کہ اوہ اپنے ڈنگراں نوں اپنے پیسیاں نال چوڑیاں پوا دیوے تے اپنے ارمان پورے کرے۔ ایہدے بعد اوہنے پکا ارادا کر لیا کہ چوڑیاں والی پنڈ وچ آوے گی تاں جویں وی ہویا' اوہ لیلیاں بھیڈاں بکریاں دے پیراں تے اپنے سوہنے وانڈ دی لمی پوچھل نوں چوڑیاں نال سجا دیوے گا۔

اِک رات ظریف دی کھیتاں نوں پانی دین دی واری سی تے کھیتاں نوں پانی دین ویلے اوہدا دھیان بیلچے دے دستے ول ٹُر گیا جو خالی سی۔ اوہنے اپنے دل وچ پک کر لیا کہ اوہ ایس بیلچے دے خالی دستے نوں وی چوڑیاں توں وانجھا نہیں رکھے گا۔

بجھ چِر توں ظریف دے ذہن اُتے چوڑیاں تے چوڑیاں توں ودھ اوہناں دی مترنم چھنکار انج سوار سی کہ جے اوہدا وَس چلدا تاں لہنی بھیَن چھڈ' بیوا ماں نوں وی چوڑِیاں پوا دیندا۔ جے اِنج ممکن ہوندا تاں اوہ پِنڈ دیاں سبھ سوانیاں' کُڑیاں تے مرداں نوں چوڑیاں پوا دیندا۔ کدے کدے اوہدے من وچ ایہ خیال چونڈھیاں وڈھدا تے اوہ سوچدا کہ جے اوہدا گھر اباد ہوندا تاں اپنے دل دا ایہ ارمان اوہ سبھ توں پہلاں پُورا کر لیندا۔ اِنج اوہ اوہدیاں سوہنیاں باہواں دیاں ناہنیاں نوں رنگ برنگیاں دے من کھچویاں چوڑیاں نال بھر دیندا۔ ایہ خیال آوندیاں ای نِکیاں اکھاں تے گورے چہرے والی گُل جانا اوہدیاں نظراں ساہمنے آ گئی جہدے نال اوہ بچپن وچ کھیڈدا ہوندا سی پر ہُن کیہ ہو سکدا اے' ہُن تاں اوہ تِن بالاں دی ماں سی۔ ہاں جے رب مہربان ہو جاوے تے پنگھٹ اُتے جاون والیاں مٹیاراں وچوں کسے دی نظر اوہدے اُتے پَے جاوے تاں کِنا چنگا اے۔ پر ایہ کِویں ممکن اے۔ ایہناں مٹیاراں وچ اوہدی بھیَن تابانہ وی ہوندی اے۔ جے اوہناں کُڑیاں نال چھیڑ چھاڑ کیتی تاں تابانہ سارا حال ماں نوں جا کے کہ

دیوے گی۔ اوہدی بھین نوں اوہدے نال کِنا ای پیار کیوں نہ ہووے' اوہ کویں برداشت کرے گی کہ اوہ اوہدی سہیلیاں نال چھیڑ چھاڑ کرے۔ جے اِک پاسے ظریف ایہ نہیں کر سکدا سی کہ اوہ کسے کُڑی نوں اپنی پسند دیاں چوڑیاں پوا دیوے تاں دوجے پاسے ایہ وی ممکن نہیں سی کہ کوئی مُیار اپنیاں باہواں نوں اوہدے اگے کھلار دیوے تے اوہ اوہناں اپنیاں من پسند چوڑیاں نال بھر دیوے۔

کجھ دن ظریف وچارے نے چوڑیاں دی مست تے سُرت بھُلا دین والی چھنکار اُتے ای صبر شُکر کیتی رکھیا پر اخیر اوہ انسان سی تے فیر جوان۔ چوڑیاں دی چھنکار دے ایس جادو تے لذت دی جنڑی منزل سی' اوہدا دل اوتھے تک وی اپڑنا چاہندا سی پر اوہ ایس پُل صراط نوں کویں پار کرے۔ بڑی سوچ وچار مگروں اوہنے اپنے دِل وچ مِتھ لیا کہ آئی فصل دے دوران اوہ کھیتاں وچ ٹُک کے کھلو جاوے گا تے کھیتاں دیاں پگڈنڈیاں اُتوں گزرن والیاں مُیاراں دیاں گلاں توں اندازا لاوے گا تے بعدوں موقع ویکھ کے ہولے ہولے اوہناں دے نیڑے ہو جاوے گا۔ ہو سکدا اے کہ اِنج کسے دی مہربان نظر اوہدے اُتے پے جاوے۔ فیر کیہ ہووے گا؟ بس پہلی ملاقات وچ اوہ اوہدیاں باہواں دیاں نازک ویلاں وچ چوڑیاں پوا دیوے گا تے اوہنوں آکھے گا کہ راتیں پانی بھرن لئی جدوں پنگھٹ اُتے جاویں تاں فلاں تھاں اپڑ کے ایہناں چوڑیاں نوں اِک وار ضرور چھنکاویں تے اِنج اوہ اپنے نارتے جذبے نوں تسکین دے سکے گا۔

ایہناں سبھناں خیالاں دے دوران ظریف دی نظر اجے تک اپنی بھین دیاں چوڑیاں توں وانجھیاں باہواں ولے نہیں سی گئی۔ تابانہ دیاں خالی تے سیاں باہواں اوہدیاں اکھاں وچ کنڈے وانگ چبھدیاں سن۔ اوہدا جی تابانہ نوں ویکھ کے دُکھدا سی۔ اوہنے کئی واری اپنے پنڈ تے محلے دیاں کُڑیاں نال وی ایس گل دا ذکر کیتا سی کہ رب ایہناں لوکاں دے مال و دولت نوں غارت کرے' ایہ اینے کنجوس نیں کہ اوہ تابانہ نوں اِک پیسا وی نہیں دیندے کہ وچاری چوڑیاں پان دا ارمان ای پورا کر سکے.... اوہ ارمان جو اصلوں ظریف دے اپنے دل دا ارمان سی تے اوہدے نارتے جذبیاں دی تسکین دا وسیلا سی۔

ہُن جدوں پنگھٹ خالی ہو گیا' کُڑیاں تے سوانیاں نے اپنا اخیرلا چکر وی لا لیا تاں ظریف نے پنگھٹ جان دا ارادا کیتا۔ ہو سکدا اے کوئی کُڑی اجے وی اوتھے کھلوتی ہووے تے اوہدے ارمان پورے ہو جاون..... ایسے سوچ تے فکر وچ گھِریا جدوں اوہ پنگھٹ اُتے گیا' تے پنگھٹ لاگے تاریاں دی چھاں وچ اوہنے اِک اجیہا درش ویکھیا کہ اوہنوں اپنیاں اکھاں اُتے اتبار نہ آیا۔ اوہنوں اِنج جاپیا جویں اوہ کوئی سُفنا ویکھ رہیا ہووے۔ ایہ کویں ہو سکدا اے؟ اوہنے ساہ

روک لیا تے اوس ویلے تک روکے رکھیا جدوں تک اوہنوں یقین نہ آیا کہ ایہ سُفنا نہیں اے سگوں ایہ تاں صاف تے کھلی حقیقت اے۔ اوہدے ساہمنے زمین اُتے کسے سوانی دیاں ٹُٹیاں ہوئیاں چُوڑیاں کھلریاں پئیاں سن۔ اوہنے کاہلی کاہلی کچ دے اوہ سبھ ٹوٹے دوہاں ہتھاں وچ سمیٹ لئے۔ بہت دیر تک اوہ اوہناں نوں اپنے ہتھاں وچ اُچھالدا رہیا۔ فیر اوہ سوچن لگیا "ایہ ٹُٹیاں ہوئیاں چُوڑیاں کہدیاں ہو سکدیاں نیں؟ خورے ایہ کسے سوانی دے ہتھ دیاں نیں یاں کسے چنچل تے شوخ کواری دیاں۔ نہیں، ایہ کسے سوانی ہتھ دیاں اکّا نہیں ہو سکدیاں۔ نکیاں نکیاں نازک ایہ چُوڑیاں کسے جوان مُٹیار دیاں ای جاپدیاں نیں۔ ایہ گویڑ لاندا رہیا تے مزے لے کے چُوڑیاں دے ٹوٹیاں نوں اِک اِک کر کے اپنے بوجھے وچ پاندا گیا۔ جدوں اوہ ایہناں سبھ ٹوٹیاں نوں بوجھے وچ پا بیٹھا تاں اوہدا جی جویں کسے خُشی نال کُد پیا۔ اوہنوں اِنج جاپیا جویں کسے نے اوہدے دل دے زخم اُتے نرم تے نازک ہتھاں نال ملہم دا پھاہیا رکھ دتا ہووے جو ہولے ہولے اِک عجیب تے انوکھی تسکین دے رہیا سی۔

اوہنے بڑے پیار نال چُوڑیاں والے بوجھے اُتے ہتھ رکھ لیا تے اپنے گھر ول ٹُر پیا۔ سارے راہ اوہ ایہی سوچدا رہیا کہ ہو سکدا اے کسے کُڑی نے جان بُجھ کے ایہ ٹوٹے پنگھٹ اُتے سٹ دتے ہوون۔ کِہنے سُٹے ہوون گے؟ کون اے اوہ؟ اج پنگھٹ دے کنارے اپنیاں چُوڑیاں دے رنگین ٹوٹے چھڈ آئی اے۔ جے کل راتیں اوہ ویکھ کے جان لوے کہ ایہ ٹوٹے کِہنے چکے نیں تاں ہو سکدا اے کہ اوہ کُڑیاں دی ٹولی وچوں پِچھّے رہ جاوے، تاں میں پہلی ملاقات وچ ای اوہدے ہتھاں دی نشانی دَس دیاں گا تے اوہناں وَساں گا کہ میرے دل نوں ایہناں ٹُٹے ہوئے ٹوٹیاں نے کِنا ارام دتا اے۔ تاں فیر اوہ خُش ہو جاوے گی تے ساڈیاں ملاقاتاں شروع ہو جاون گیاں۔ فیر میں اوہدے لئی ہر روز روز چنگیاں چنگیاں چُوڑیاں لیاواں کراں گا تے اوہنوں آکھاں گا کہ ہر رات پنگھٹ اُتے جا کے میریاں لیاندیاں ہوئیاں چُوڑیاں بھن دیا کر تاں جے میں جا کے اوہناں ٹوٹیاں نوں کٹھا کراں۔ فیر ساڈا پریم پروان چڑھے گا تے سہاگ رات نوں میں ایہ سبھ کچ دے ٹوٹے پیار دی نشانی وجوں اوہدی نذر کراں گا تے پُچھّاں گا کہ کیہ توں ایہناں نوں قبول کیتا اے......؟ ایس گل اُتے اوہ کُڑی شرما کے اپنے مُونہہ نوں دوہاں ہتھاں نال لُکا لوے گی۔ تاں میں اوہدے خالی تے چُوڑیاں توں وانجھے ہتھاں نوں ویکھاں گا جہناں نوں وچاری نے میری خاطر ویران کیتا ہووے گا تے فیر میں ہر روز اوہدے لئی سوہنیاں چُوڑیاں لیایا کراں گا۔ اوہ ایہناں نوں توڑیا کرے گی تے میں انجے ای کچ دے ٹوٹیاں نوں جمع کیتا کراں گا۔ ایتھوں تک کہ اِک دن آوے گا...... پر خورے اوہ دن کدوں آوے گا۔

نظریف جدوں اوس رات پنگھٹ توں پرتیا تاں اوہنے فیصلا کر لیا سی کہ اوہ ایہناں کچ دے ٹوٹیاں دی مالکن دا پتا ضرور لاوے گا تے جے ایس سلسلے وچ اوہنوں تابانہ توں پچھن دی لوڑ پئی تاں وی سنکوچ نہیں کرے گا تے ایہ پتا لئے کے ای رہوے گا کہ اج دیاں چوڑیاں کہڑی کڑی نے پائیاں ہوئیاں سن تے کہنے توڑیاں نیں۔ جدوں اوہ گھر اپڑیا تاں ایہناں ٹٹیاں ہوئیاں چوڑیاں دے ٹوٹیاں نے اوہدے دل نوں انج گرمی دتی کہ اوہدے تن بدن وچ عجیب جہی تھرتھلی پے گئی۔ اوہدا من چاہیا کہ ارام نال لیٹ جاوے۔ اوہ منجی اُتے پیا رہیا۔ رات گزر گئی پر اوہدی اکھ نہ لگی۔ کدے کدے اوہ چوڑیاں دے ٹوٹیاں نوں اِک اِک کر کے ہولے ہولے بوجھے وچوں باہر کڈھدا، ہتھاں وچ لے کے اوہناں نوں ایدھر اودھر کردا تے فیر بڑے چاء نال اوہناں نوں پیار کرن دی نیت نال اپنے ہوٹھاں لاگے لے جاندا پر فیر آپ ای ہتھ نوں تھلے لے جاندا.....

"نہیں نہیں، اجے نہیں۔ پہلاں میں اوہناں باہواں نوں پیار کراں گا تے اوہدے بعد ایہناں نوں....." ساری رات ایسے کھچو تان تے بے چینی دی حالت وچ بیت گئی۔ اج معمول دے خلاف اوہ کجھ سویرے ای اُٹھ گیا تے اوہنے چنھیاں اَکھاں نال چھیتی چھیتی چاہ پیتی..... اوہنوں ایس دوران جرئت ای نہ ہوئی کہ ماں یاں بھیَن نال اکھاں چار کرے۔ اوہنوں پتا سی کہ جگراتے پاروں اوہدیاں اکھاں لال نیں تے جے ماں تے بھیَن نے ویکھ لیا تاں ہزار پرکار دے سوال کرن گیاں تے اوہ جاندا سی کہ ایہناں سوالاں دے تسلی بخش جواب نہ دے سکے گا۔

جدوں اوہنے چاہ پی لئی تاں ڈنگراں نوں کھولیا تے بڑے ارام نال اپنے بوجھے اُتے ہتھ رکھیا تے کھیتاں ول ٹُر پیا۔ اوہنوں اُمید سی کہ چوڑیاں والی مٹیار اج پنگھٹ اُتے ضرور وکھالی دیوے گی تے اوہنوں ایہ وی یقین سی کہ اوہ ایسے پنڈ دی رہن والی ہووے گی یاں اوہنوں چنگی طرحاں پچھاندی ہووے گی کیوں جے اوہ تابانہ دا اِکو ای لاڈلا وِیر اے۔ جے اوہدے نال گل بن گئی تاں نظریف دی ماں اوہدا رِشتا کرن وچ سنکوچ نہیں کرے گی.....

سارا دن بیت گیا۔ ڈیگر ویلے نال واپسی ویلے اوہنے پنگھٹ اُتے اپنے پشو ڈنگراں نوں پانی پیایا تے بڑے مان نال پہلاں اپنے بوجھے وچ پئے کچ دے ٹوٹیاں نوں تے فیر پنگھٹ دی زمین نوں ویکھیا۔ جتھوں اوہنے چوڑیاں دے ٹوٹے چکے سن تے بڑے ای نراس ہو کے پنگھٹ توں پرتیا۔

نظریف نے جدوں ایہ جان لیا کہ عورتاں نے پنگھٹ دا اخیرلا چکر وی لا لیا اے تاں اوہنے پنگھٹ ول مہار کیتا تے بڑی خموشی نال ہولے ہولے ایدھر اودھر دا جایزا لے کے اگے ودھیا تاں جے کوئی ویکھ نہ لوے تے جدوں اوہنوں پورا یقین ہو گیا کہ کوئی وی نہیں اے تاں اوہنے اپنا لوڑیندا موتی بھالنا شروع کر دتا۔ ہو سکدا اے کہ کُڑی دے دل وچ میری محبت دا جذبا پیدا

ہویا ہووے تے اوہ وچاری دی اپنے محبوب دا کھوج لا رہی ہووے۔ پنگھٹ اُتے جدوں اوہنے کسے نُوں اپنا اُڈیکوان نہ ویکھیا تاں ایہ آکھ کے دل نُوں تسلی دتی "اج نہ سہی، کل سہی" تے بھارے قدماں نال گھر نُوں ٹُر پیا۔ منجی اُتے لما پیندیاں اوہنے بوجھے وچ کچ دے ٹوٹیاں نُوں محسوس کیتا تے اپنے دل وچ فیصلا کر لیا کہ کل سویرے اوہ تابانہ توں پتا کرے گا کہ ایہ ٹوٹے کہدیاں چوڑیاں دے نیں؟ اوس رات اوہنے ایہناں ٹوٹیاں نُوں چمّن وچ کوئی ہرج نہ سمجھیا تے کئی کئی وار اوہناں ٹوٹیاں نُوں چم لیا۔ کل وانگ اج رات وی اوہنے اپنی منجی ماں تے تابانہ دیاں منجیاں توں کجھ دُور وچھائی۔ ادھی رات تک اوہ کچ دے ٹوٹیاں نال کھیڈدا رہیا تے اوہدے بعد تھک کے سوں گیا۔

سویرے توقع دے خلاف اوہ چھیتی ای بسترے توں اُٹھ گیا تاں اوہدی ماں بہت حیران ہوئی۔ اوہنے تابانہ نُوں ہولے جہے آکھیا کہ خورے ایہ اوس دن دی ڈانٹ دا سِٹا سی جو میرے جگائے بغیر ای اج سویرے سویرے اُٹھ گیا اے۔ ایہدے وچ ہسن دی کوئی گل نہیں سی پر تابانہ قہقہے مار کے ہسن لگ پئی۔ ظریف نے جدوں بھیَن دا ہاسا سُنیا تاں چھیتی نال اپنا ہتھ بوجھے ول لے گیا "کیہ تابانہ نُوں پتا اے کسے دیاں چوڑیاں دے ٹوٹے میرے بوجھے وچ نیں؟" اوہنے اپنے دل وچ سوچیا پر چھیتی ای اپنے آپ نُوں تسلی دتی "کسے دے فرشتیاں نُوں وی ایس گل دا پتا نہیں کہ میرے بوجھے وچ کسے دی نشانی پئی ہوئی اے" اینے نُوں ظریف دی ماں تے بھیَن دُوجے پاسے ٹُر گئیاں۔ ظریف نے سوچیا خورے ماں، ڈنگراں نُوں چارا پان لئی گئی اے۔ تابانہ ایس ویلے باورچی خانے وچ بیٹھی ہوئی اے، چل کے اوہدے کولوں پچھیا جاوے، ایہو موقع اے کہ ایہناں چوڑیاں دی مالکن دا پتا لایا جا سکدا اے۔ جدوں اوہ باورچی خانے ول گیا تاں اوس ویلے وی اوہنے اپنا ہتھ بوجھے اُتے ای رکھیا ہویا سی۔ اوہ باورچی خانے لاگے اپڑیا تاں اوہنوں چوڑیاں دی چھنکار سُنائی دتی۔ اوہنے چھیتی نال پیر پچھے نُوں کھسکا لئے تے بوجھے اُتے ہتھ دی پکڑ مضبوط کر دتی۔ اوہنوں انج جاپیا جویں چوڑیاں چھنکن دی اواز اوہدے بوجھے وچوں آئی سی۔ پر فورن ای اوہنوں خیال آیا کہ ایہ ٹُٹیاں ہوئیاں چوڑیاں دی اواز نہیں سی۔ تابانہ وی اوہدے قدماں دی اواز سُن چکی اے۔ اوہنے اپنا سر باورچی خانے وچوں کڈھیا۔ جیوں ای اوہنے ظریف نُوں نیڑے کھلوتے ویکھیا، اوہ فیر قہقہا مار کے ہس پئی تے اِک وار فیر ظریف نُوں چوڑیاں دی چھنکار سُنائی دتی۔ ظریف دے کن ڈورے ہوون لگے پر فیر اوہنے تابانہ دی اِک بانہہ نُوں چوڑیاں نال بھریا ہویا ویکھیا تے خُشی نال میوں باہر ہو گیا۔ تابانہ وی ہس رہی سی پر نال ای ظریف دے چہرے اُتے خُشی دی تھاں حیرانی دے آثار اُگھڑ آئے "کیہ تیرے کول پیسے گھٹ سن کہ اِکو ہتھ وچ

چوڑیاں پائیاں ہوئیاں نیں' دُوجا ہتھ اووِیں ای خالی اے" اینے نُوں تابانہ نے اپنا خالی ہتھ اپنے چوڑیاں نال بھرے ہوئے ہتھ نال ٹکرایا جِدے نال فیر من کھچواں چھناکا ہویا۔ نال ای اوہنے اپنا چوڑیاں نال بھریا ہویا ہتھ ظریف دیاں اکھاں دے نیڑے کر دتا۔ ظریف نے اِنج چیت پچھے نُوں اِنج چھال ماری جویں کسے ٹھوٹھے نے ڈنگ لیا ہووے۔ اوہدے اُتے ڈراؤنی کیفیت چھا گئی۔ تابانہ دے دُوجے ہتھ وچ صرف تِن چوڑیاں سن تے بانہہ دی کُجھ زخمی سی۔ ظریف نے چھیتی نال ٹُٹیاں ہوئیاں چوڑیاں دا اِک ٹوٹا اپنے بوجھے وچوں کڈھیا تے اوس ٹوٹے نُوں ویکھن دے نال ای تابانہ دی بانہہ نُوں گھُٹ کے پھڑلیا۔

ظریف دے ہتھ وچ ٹُٹے ہوئے کچ دے ٹوٹیاں تے تابانہ دے ہتھ دیاں باقی چوڑیاں دا رنگ اِکو ورگا سی۔ ہُن اوہ سمجھ گیا سی کہ ایہہ کِہدیاں چوڑیاں دے ٹوٹے سن۔ تابانہ جدوں تک ایس گل دی تہہ نُوں اپڑدی' اوس ویلے تک اوہدے دُوجے ہتھ دیاں چوڑیاں وی ٹوٹے ٹوٹے ہو گئیاں سن۔ ظریف نے اِک ہتھ نال تابانہ دی بانہہ نُوں گھُٹ کے پھڑیا ہویا سی تے دُوجے ہتھ نال پنگھٹ توں چُکے ہوئے کچ دے ٹوٹیاں نُوں غُصے نال اِک اِک کر کے زمین اُتے سُٹ رہیا سی تے نال نال تابانہ نُوں کھا جاون والیاں نظراں نال ویکھ رہیا سی جویں تابانہ نے اپنے غیرت مند بھرا دی غیرت تے انکھ نُوں پیر تھلے مدھول چھڈیا ہووے تے اوہدی عزت دے گلے وچ اپنیاں ٹُٹیاں چوڑیاں دی مالا پا چھڈی ہووے۔

☆☆☆☆☆

پشتو / طاہر آفریدی

پوری کہانی

بھانبڑ دوالے بیٹھے لوکاں وچوں کسے نے پچھیا "فیر! فیراوہ......" اوہنے گل اودھوری چھڈ کے تے سدھا ہتھ چُک کے ٹُکے گھاء ورگی داڑھی نُوں کھرکیا تے کھبے ہتھ دی مُٹھی انج بند کر لئی جویں بیتے ویلے نُوں پھڑنا چاہندا ہووے۔ فیر اِک لما ساہ لیا' گل کرن نُوں تیار ہویا پر جیبھ نُوں جویں گنڈھ پے گئی ہووے۔ لفظ اوہدے ہوٹھاں اُتے ذبح کیتے پنچھیاں وانگ پھڑپھڑان لگے تے فیر اِک لمی چُپ سُنن شکتیاں اُتے چھا گئی۔ اوہدیاں اکھاں خلاء وچ گواچ گئیاں۔ جُثے دا سارا خُون چہرے اُتے کٹھا ہو گیا تے جدوں چُپ دے پل لوکاں نُوں صدیاں جاپن لگ پئے تاں اوہ اپنے زور نال ہسیا جویں جیبھ دی گنڈھ کھلھ گئی ہووے تے لفظاں نُوں راہ مل گیا ہووے۔ تے جدوں تجسس دی بے قراری ودھن لگی تے کن کہانی سُنن لئی بے تاب ہون لگے تاں سوال پچھیا گیا۔

"اوہ بہت سوہنی سی؟"

"سوہنی؟ اوہ اینی سوہنی تے سُندر سی کہ حسن وی اوہدے اُتے رشک کردا سی۔ اوہ راتیں جے کھلے اسمان تھلے آ جاندی تاں چن شرما کے کالے بدلاں اوہلے مُکھ جاندا تے ستارے پلکاں جھمکن لگدے سن۔ جے باغ وِچ ٹُر جاندی تاں پھُل اوہدے جُثے دی واشنا تے بہاراں اوہدے اوجود توں جوانی دے نشے چُرا لیندے سن۔ اوہ اینی سوہنی سی' اینی سوہنی سی کہ اوہنوں اِک نظر ویکھن لئی زندگی دی گرم ڈپہروِچ کھلوتے رہنا جیون دا حاصل ہوندا سی۔ اوہدی سُندرتا اِک اجہی اگ دا شعلا سی جہڑا ویکھن والے دے وجود نال لپٹ کے اوہدی روح نوں فنا تے بقا دے دایرے وِچ گھیر لیندا.... اوہدے ہوٹھاں توں شراب دا نشا وی شرماندا سی' اوہدیاں اکھاں..... اکھاں! اکھاں.....

اوہ اکھاں دی کلپنا وچ انج ڈُب گیا کہ سُنن والے اُڈیک دے سمندر وِچ ہتھ پیر مارن لگے.....

تے جدوں کافی دیر تک وی اوہ ماضی دے اوس دریا توں نہ اُبھریا تاں سُنن والیاں نے سوال دا تیلا اوہدے ساہمنے کردتا تے اوہ ایس تیلے سہارے ماضی دے گھمن گھیرتوں نکلیا تے تصور دے شیشے وِچ جوانی دے ویلیاں دِیاں تصویراں ویکھن لگیا.... اِک اِک پل دِیاں تصویراں۔ عشق دے اِک پل دِیاں تصویراں۔ فیر اوہ لہنی پرانی محبت دے عکس تے دھندلیاں تصویراں نُوں اِک نویں ترتیب نال ذہن وِچ سجاون لگیا تے کہانی اگے ول ودھن لگی۔

تے میں جدوں پہلی واری اوہنوں ویکھیا تاں انج جاپیا جویں میں اپنے آپ نُوں بھُل گیا آں۔

جویں روشنی ساہمنے انھیرے گواچ جاندے نیں۔ جویں اوہ ای اوہ اے' دُنیا وِچ کُجھ نہیں۔ فیر میں اوس روشنی نُوں اپنے وجود وِچ سمیٹ لیا۔ میرے رِشتے دار مینوں زندگی ول کھچدے سن تے میں اوہدے ول ووھدا ساں کہ اوہی میری زندگی سی۔ اوہ جہدے اُتے سُندرتا تے حسن دیاں حداں مکدیاں سن۔ جدوں اوہ مسکراندی تاں انج لگدا جویں دوھن دی سرخ ڈولی اُتے لال پھُلاں دیاں پتیاں نچھاور ہو رہیاں ہوون۔ اوہ اِک اجہی تصویر سی جہنوں قدرت دے ہتھ توں سوا کوئی دُوجا مصور اوہدے عکس نُوں سمیٹ ای نہیں سکدا سی۔ اوہدا قد چنار وانگ سی۔ نہیں نہیں' مَیں بھُل رہیا آں۔ چنار نال اوہدے قد نُوں تشبیہ دینا اوہدے قد دی توہین اے۔ جدوں اوہ لمّیاں لمیاں زلفاں نُوں کھلاردی تاں اوہناں دی چھاں وِچ رات وی لمی تان کے سوں جاندی۔ تے جدوں روشن چہرے توں دُپٹے دا پلّا ہٹا لیندی تاں انج جاپدا جویں کسے نے سُورج ساہمنے شیشہ رکھ ادتا ہووے...." فیر اوہ چُپ ہویا تے ماضی دے جنگل وِچ انج بھٹکن لگیا جویں بیتے ویلے نُوں ایس جنگل وچ بھال رہیا ہووے۔

"اوہ تیرے نال پریم کردی سی؟"

اوہنے سِر چُکیا تے اکھّاں خلاء وِچ گڈ دِتیاں جویں کیتے جان والے سوال دا جواب بھال رہیا ہووے۔

"پریم! پریم تاں اجہی زمین اے جہدے اُتے انسان رہندے وسدے نیں تے جس زمین پاروں انسان دا وجود باقی اے' جدوں میں اوہدے پریم دا موازنا اپنے پریم نال کردا تاں مینوں لگدا کہ اوہ ساری زمین اُتے کھِلری ہوئی اے تے مَیں اِک جزیرے وِچ پیر جمائی کھلوتا آں۔ فرق صرف اینا سی کہ اوہدے ہوٹھاں اُتے حیا تے شرم دا موُنہہ بند شگوفا کھلیا ہویا سی تے مَیں واشنا دے ہر احساس دا بے دھڑک اظہار کر سکدا ساں۔

"تاں فیر توں اوہدے نال ویاہ کیوں نہ کیتا؟" سوال دی چوبھ دِتی گئی

مینوں اوہدے پریم تے سدا رشک آوندا سی۔ مینوں ایہ فکر سی کہ پریم دی تکڑی وِچ میرا پلڑا اوہدے توں بھار کیوں نہیں! پر مَیں رات نُوں لیٹ جاندا تاں دِل بے تحاشا دھڑکن لگدا تے دِل مینوں بھُت چیتے آون لگدی۔ روح بے قرار ہو جاندی تے میں بسترے اُتے کروٹاں بدلن لگدا۔ اکھّاں تارے گنن لگدیاں تے نیندر کدھرے دُور نس جاندی۔ میرا جیون اوہدے بِنا ادھورا سی۔ میرا جیون اوہدے بِنا سی ای نہیں..... تے فیر.....

اوہ اِک واری فیر ماضی دے جادو وِچ لتھ گیا۔ پَل صدیاں جمّن لئی ہون لگے تے کہانی اِک واری فیر رُک گئی۔ "تے فیر! فیر کیہ ہویا؟"

فیر ایہ ہویا کہ اِک دن جدوں آساں تے تدبیراں دے سارے راہ بند ہو گئے تے رسماں رواجاں

دیاں کندھاں ساڈے حوصلیاں ' ارادیاں توں اُچیاں ہو گئیاں تے میں اِک آخری فیصلا کیتا۔ تے میں اپنا فیصلا اوہنوں سنان ٹُر گیا..... مینوں یقین سی کہ جویں اوہدا پریم میرے وجود وچ شامل اے' انج اوہ میرے فیصلے وچ وی شریک ہو جاوے گی..... مینوں اوہدے اُتے اعتبار سی۔ مینوں اوہدے پریم تے اعتماد سی..... میں اوہ ساں تے اوہ میں سی..... اسیں وکھرے وکھرے نہیں ساں' ساڈی رُوح اِک سی' سوچ اِک سی تے ساڈا فیصلا اِک سی۔

چُپ نے اِک واری فیر اپنی چادر کھلاری۔ پر اگ دان وِچ بلدیاں لکڑاں دے چٹخن تے آل دوال بیٹھے کہانی سُنن والیاں دے ساہ لین دیاں اوازاں آ رہیاں سن۔ باہر رُوں دے بنڑاں وانگ برف پے رہی سی تے ٹھنڈی ہوا کنڈے وانگ جُسّے وِچ چُبھ رہی سی۔ اوہنے اپنے بیتے ویلے دیاں یاداں دے اگ دان وِچ ٹھنڈی اگ انج کریدی جویں اپنی جوانی دی گرم چنگاری بھال رہیا ہووے۔ پر اوتھے تاں خاکی یاداں تے ٹھنڈیاں سدھراں دی سواہ توں سوا کُجھ نہیں سی۔ تے جدوں اوہنے اپنے ماضی نُوں گھُپ انھیریاں وِچ گھریا ہویا پایا تاں اکھاں وِچ جھلسے ارماناں دے دِیوے بالے تے فیر ایہناں دیویاں دے چانن وِچ گواچے پلاں دی تلاش وچ آپ وی کدھرے گواچ گیا۔

"تینوں ہُن وی اوہ چیتے آوندی اے؟"

اوہنے غصیلیاں اکھاں نال پچھن والے ول انج ویکھیا جویں اوہنوں اِک سُندر سپنا ویکھدیاں اُٹھایا گیا ہووے..... اوہدیاں اکھاں لال ہو گئیاں تے چہرے اُتے انج دِیاں لکیراں کھچیاں گئیاں جویں کسے نے اوہناں دی غیرت تے انا اُتے چابک مارے ہوون۔

"پریم! سچا پریم ویلے تے حالات دی قید توں آزاد ہوندا اے۔ سچے پریم دے انگاریاں اُتے ویلے دا طوفان برف دِیاں تہواں نہیں چڑھا سکدا۔ پریم دی چنگاری برف دے تودیاں تھلے وی دھخدی رہندی اے..... پریم تاں اِک اجہیا جیون اے کہ جیون دے بعدوں وی جیوندی رہندی اے۔ پریم تاں اِک ابدی شے اے۔"

"تاں اوہنوں توں اپنے فیصلے توں جانو کیتا؟"

اگ دان دوالے بیٹھے کسے نے اوہنوں کہانی ول لیاوندیاں آکھیا۔

"میں اوہدے لئی لال چُوڑیاں دا تحفا لے گیا۔ اوہدے چِٹے گُٹاں وچ لال چوڑیاں بہت چنگیاں جاپیا جویں میں موسیقی دے رنگاں وچ ڈُب گیا ہوواں۔ پر اوہنے تحفا لین توں نہ کیتی تے آکھیا "ایہ لگدیاں سن تے مینوں ایہناں چُوڑیاں دے ساز توں پیدا ہون والی چھنکار اینی چنگی لگدی سی کہ انج چُوڑیاں کچ دِیاں ای تے نیں! تے کچ دِیاں چُوڑیاں بہت چھیتی ٹُٹ جاندیاں نیں۔"

"میں اوہدی گل اُتے سوچیں پے گیا۔ پر فیر اوہدے چہرے اُتے خُشیاں بھری مسکان ویکھ کے میں وی خُش ہوون لگیا تے دل دی گل اوہنوں کہنا بھُل گیا..... میں اوہدیاں خُشیاں دی رنگین لہر وچ

گواچ گیا۔ مینوں اوہدے چہرے تے گلھاں اُتے پھُل کھِڑدے دس رہے سن۔ اوس ویلے میرے احساس کیہ سن؟ میرے جذبات کیہ سن؟ تے میں کیہ محسوس کر رہیا ساں' مینوں ایہدا کجھ پتا نہیں...... میرا سارا جُثا اکھاں بن گیا سی تے اوہ میرے ساہمنے اِک پھُل وانگ مسکا رہی سی۔ اوہدے وجود دی واشنا مینوں معطر کر رہی سی تے میں نشا نشا ہو رہیا ساں۔ اوہ بڑی دیر تک اِک سُندر شاہکار وانگ میرے ساہمنے ساہ روکی کھلوتی رہی.... تے فیر ایس تصویر نے ساہ لیا۔ اوہدے ہوٹھ ہلے۔ اوہ کجھ آکھ رہی سی.. مَیں اوہدی گل سُنن دا جتن کیتا۔ پر میں کجھ نہ سمجھیا۔ اوہدی زبان توں نکلے لفظ دھوڑی وانگ میری سنگی نُوں ڈنگ مار رہے سن تے مَیں پہلی وار اوہدیاں گلاں دے انگیارے اپنی رُوح اُتے محسوس کیتے۔ اوہنے پہلی واری میرے دِل تے رُوح اُتلے زخماں اُتے لُون ،رورِیا تے میں پہلی واری اوہدیاں گلاں اوہدے لاگے اگ دے شعلے اپنے وجود دوالے محسوس کیتے۔ تے فیر ایہ شعلے اینے تیز' اینے اُچے ہوئے کہ ساڈے دوہاں وچکار اِک کندھ بنن لگی۔ پر اگ دی ایس کندھ دے پاروں وی میں اوہدی اواز سن رہیا ساں۔ اوہ آکھ رہی سی۔

"میرا ویاہ ہون والا اے"

"ویاہ؟ کیسا ویاہ؟ کیہ آکھ رہی ایں؟" میں حیرانی نال پچھیا۔

"ویاہ کِویں دا ہوندا اے؟ توں اینا وی نہیں سمجھدا؟" اوہ ہسی تے اوہدے ہاسے دا زہر میریاں رگاں وِچ دوڑن لگیا۔

دُوجے دن میں ایتھوں سُرخ ڈولی وِچ ٹُر جاواں گی۔" اوہنے گل پوری کیتی۔

"توں ایس ویاہ اُتے خُش ایں؟"

میں رقابت دی اگ پہلی وار محسوس کیتی۔

"ہاں! ہاں کیوں نہیں۔ میں تاں اینی ای خُش آں جِنّی کہ کوئی ہور مُٹیار اپنے ویاہ اُتے خُش ہوندی اے۔"

میں رقابت تے حسد دے شعلیاں وِچ اوہدے چہرے نُوں ویکھیا تے محسوس کیتا جویں واقعی اوہ ایس ویاہ اُتے خُش اے۔"

"تے فیر! فیر کیہ اوہدا ویاہ ہو گیا؟"

اوہنے اگ دان وِچوں انگلاں نال انگیارا پھڑ کے چکیا تے چلم دی ٹوپی اُتے رکھ دِتا فیر زور نال سُوٹا کھِچیا تے کوڑے دھُوئیں نُوں سینے وِچ لاہیا تے فیر ایس زور نال کھنگھیا کہ اوہدیاں اکھاں توں پانی وگن لگیا۔

"ویاہ؟ کِہدا ویاہ؟ کیسا ویاہ؟ کیہ کدی کسے لاش دا وی ویاہ ہویا اے؟"

☆☆☆☆☆

سندھی / تنویر عباسی

لوئی

میں اوہنوں سنجھان ای نہ سکیا، ایہدے وِچ میرا قصور نہیں سی۔ واقعی اوہ کافی بدل گیا ہویا سی۔ مِلے وی کئی سالاں مگروں ساں۔ اوہدے چہرے وِچ ٹوئے پئے ہوئے سن۔ وال کِھلرے ہوئے سن جِہناں وِچ خورے کِنّے دِناں توں تیل نہیں سی لایا گیا۔ اوہدا رنگ جویں دُھپ وِچ رہن پاروں لُوس گیا سی۔ کپڑے مَیلے ہو گئے سن تے قمیض دے بِیڑے کُھلّھے سن۔ بنیان اوہدے پسینے وِچ مَیلی ہوئی ظاہر ہو رہی سی۔

مینوں اِتبار ای نہ آیا کِہ ایہ اوہی رفیق اے جہڑا میرے نال پُورا ورھا پڑھدا رہیا سی۔ جہدا مُونہہ بھریا ہویا تے رنگ نکھریا ہویا ہوندا سی۔ جہدے وال سدا سلیقے نال سوارے ہوندے سن تے جہدے مَتّھے تے اِک لٹ سدا لہراندی رہندی سی۔ اوہ سدا صاف پینٹ تے رنگین بُش شرٹ پائی نظر آوندا سی۔

میں تے رفیق چھیویں جماعت وِچ کٹھے پڑھدے ساں۔ اوس زمانے وچ جدوں ماسٹر سانوں پڑھا رہے ہوندے تاں اوہ نوٹ بُک اُتّے ماسٹر دا کارٹون تے مُنڈیاں دے سکیچ بناون وِچ رُجھا دِسدا تے جدوں کلاس مُکّن مگروں اوہ مینوں ایہ کارٹون وکھاوندا تاں اسیں دوویں اُچے اُچے ٹھٹھے لاندے تے تھوڑی دیر مگروں اوہدے مُکھ اُتّے مسکان کھیڈدی نظر آوندی جویں ایہ ٹھٹھے لاون پاروں اوہنوں اوہدی محنت دا پُورا مُل مِل گیا ہووے۔

سارا ورھا ایہناں ماسٹراں دے کارٹون تے مُنڈیاں دے سکیچ بناون وچ گزار چھڈیا تے جدوں نتیجا نکلیا تے ظاہر اے اوہ فیل سی۔

ایہدے مگروں سانُوں مِلن دا موقع گھٹ ای لبھدا کیوں جے میں پاس ہو گیا ساں تے اوہ اوسے درجے وِچ ماسٹراں دے کارٹون تے مُنڈیاں دے سکیچ بناندا رہ گیا سی۔

کُجھ دِناں مگروں مینوں خبر مِلی کہ اوہنوں سکولوں کڈھ دِتا گیا اے۔ اوہنے بورڈ اُتّے ہیڈ ماسٹر دا کارٹون بنایا سی۔ ایس دوش وچ سکولوں کڈھے جاون مگروں اوہ مینوں کدی نظر نہ آیا تے میں کراچی چھڈ کے حیدر آباد وچ اپنی تعلیم جاری رکھی۔

اج تِن ورھے مگروں میں جدوں چاہ پین دے خیال نال ہوٹل وِچ جا رہیا ساں تے اوہنے مینوں بانہہ توں پھڑ کے کھچیا۔ واقعی پہلاں میں اوہنوں سنجھاتا ای نہ، مگروں غور نال ویکھن مگروں

مینوں پتا لگا کہ ایہ تاں اوہی رفیق اے۔ سکیچاں تے کارٹوناں والا رفیق جہدا مونہہ بھریا ہوندا سی تے اسیں رَل کے وَڈّے وَڈّے قہقہے لاندے ساں۔

میں اوہنوں اپنے گھر لے آندا۔ اوہنے مینوں دَسیا کہ اوہنوں گھروں کڈھ دِتا گیا اے' ایسے ای فن دے شوق پاروں' اوہدے والد نُوں گِلا سی کہ اوہ رنگاں بُرشاں اُتے پیسے ضائع کردا اے تے اوہدے کپڑیاں اتے رنگاں دے داغ لگے رہندے نیں۔ اوہ بیکار بہہ کے ویلا ونجاندا اے ایس لئی ایہ شوق چھڈ دیوے۔ پر اوہ بدستور تصویراں بناندا رہیا۔ کدی دریا دِیاں مست لہراں دِیاں تے کدی شفق دی لالی دِیاں۔

ایہدے مگروں گل بات دا وِشا مُڑ کے ایس ویلے دی حالت اُتے آ گیا۔ ایہ اوہ ویلا سی جدوں لوکاں وِچ اپنی قومیت دا احساس جم چُکیا سی تے ہر پاسے اپنی تہذیب نُوں بچاون لئی اواز اُٹھ رہی سی۔ نوجوان طبقا کافی جاگرت ہو چُکیا سی' پر رفیق بڑا جذباتی ہو گیا سی۔ آکھن لگا ''ہور سبھ کُجھ چھڈ کے میں اپنے وطن دِیاں تصویراں بنائیاں شروع کیتیاں نیں۔'' اوہنے مینوں اپنیاں کُجھ تصویراں وی وکھائیاں' سکھر بیراج' لنس ڈاون پل' سندھی کُڑیاں دا کھُوہ اُتے جھُرمٹ' سندھی بکروال اپنیاں بکریاں نال' کوٹری بیراج دی کندھی نال خانا بدوشاں دا ڈیرا...... ایہناں سبھ نظاریاں نُوں اوہنے رنگاں دی قید وچ لے آندا سی۔ اوہنے شاہ دے بیتاں نُوں وی تصویراں وچ پیش کرنا شروع کیتا سی۔ نُوری' سسّی' تے ماروی ایہ سبھ اوہنے بنائیاں۔ ایہناں وِچ ''ماروی'' دی تصویر ڈاڈھی پسند آئی۔ اوہدے وچ وکھایا گیا سی کِہ اِک عالیشان محل وچ ماروی لیٹی اے۔ اوہدے وال کھِلرے نیں تے اوہدے سادے تے مَیلے کپڑے لِیراں لِیراں ہوئے ہوئے نیں تے اوہ ایہناں پاٹے کپڑیاں وِچوں ظاہر ہوندے سریر نُوں لوئی نال لُکاون دا جتن کر رہی اے۔

''ایس تصویر دا مُل کافی ہووے گا؟'' میں اوہدے تَوں پچھیا۔

''ایس تصویر دا مُل'' اوہدے چہرے اُتے طنزیا مُسکان آئی ''لوکاں کول اجہیاں تصویراں خریدن لئی پیسا کِتھے اے؟ اوہناں نُوں فلم ایکٹریساں دِیاں کھُلھیاں تصویراں چاہیدیاں نیں''۔ تے نال ای اوہدا دِل بھر آیا تے آکھن لگا ''وِیر ساڈے عوام بُھکھے نیں۔ اوہناں نُوں جنس دی بُھکھ' روح دی بُھکھ اے۔ اوہناں دا کوئی قصور نہیں۔ اوہناں نے تاں کسے نہ کسے طرحاں بُھکھ مارنی اے۔ تے آرٹسٹ؟ اوہ وی بُھکھے نیں۔ ڈھڈ دے بُھکھے۔ ایہ وی اِک بُھکھ دا سودا اے۔ آرٹسٹ عوام دی بُھکھ مٹاون تے عوام فنکاراں دی......''

دو تِن دن میرے کول رہن مگروں اوہ روزگار دی بھال وچ نکل گیا...... اوہدے خط آوندے رہے۔ کدی لاڑکانے تَوں' کدی سکھر تَوں۔ کدی کِتھے تے کدی کِتھے۔ پہلاں لتے لتے خط لکھدا سی مگروں ہولے ہولے خط لکھنے بند کر چھڈے۔ اوہدے خطاں وچ سدا اپنے فن دی

قدر نہ ہوون دا ذکر ہوندا سی.

اِک سال مگروں' اوہدا ایہ خط آیا جس وچ اوہنے اپنے آون بارے لکھیا سی.
جس دن اوہ آون والا سی. اوس دن میں سٹیشن تے گیا. گڈی آون اُتے میں تھرڈ تے انٹر دے ڈبے گولنے شروع کیتے. توقع دے خلاف اِک سیکنڈ کلاس دے ڈبے وچوں سوٹ کیس سمیت لتھا.

میں ویکھیا' ایہ اوہی رفیق سی' سکول والا رفیق. جھدے گلھ بھرے بھرے سن تے وال سلیقے نال سنوارے ہوئے سن. اوہدے متھے اُتے لٹ لمک رہی سی تے اوہنے اِک قیمتی سُوٹ پایا ہویا سی. اوہنے گڈی توں لہ کے سُوٹ کیس قُلی دے حوالے کیتا تے میرے نال چنبڑ گیا. گھراپڑ کے میں اوہنوں آکھیا "تیری حالت کجھ سدھری ہوئی اے. شاید دُنیا تیرے فن دی قدر کرن لگ پئی اے......!"

"آ......!" اوہ اِک پھکّی مُسکان نال بولیا. "ایہ تے میں آپ دُنیا دے "جذبات" دی قدر کرنی شروع کر دِتی اے." ایہ آکھ کے اوہنے سُوٹ کیس کھولیا تے اِک تصویر کڈھی. ٹھنڈا ساہ بھر کے اوہدے تے حسرت بھری نظر ماری تے فیر ویکھن لئی میرے ول ودھا دِتی.

میں اوس تصویر نوں ویکھیا ..... اوہی "ماروی" والی تصویر سی بِلکُل اوہی جہڑی میں پہلاں وی ویکھی سی. فرق صرف اینا سی کہ اوہدے لِیراں لِیراں کپڑیاں وِچوں سارا جسم دِس رہیا سی تے اوہدی لوئی لتھی ہوئی سی.

☆☆☆☆☆

آپنیاں توں وِچھڑیا پنچھی

اکن نُوں خورے کیہ خیال آیا کہ اوہنے میرے لئی تحفا گھلیا. حقیقت وِچ اوہدا ناں اقبال اے پر اوہنوں پیار نال اکن آکھیا جاندا اے. اُنج تاں اوہ سینئر کلاس ون افیسر اے. اقبال صاحب یاں اقبال احمد خاں دے ناواں توں مشہور اے. اوہدا سُندر تحفا ملیا. اوہ اِک وڈا شکاری اے تے اوہدا ایہ ذوق شوق ایس ویلے ٹیسی اُتے اے. اوہنے کئی سُندر جنوراں تے پنچھیاں دا شکار کھیڈیا اے. مَیں اوہدیاں نفسانی خاہشاں دا اکثر مذاق اُڈاندا آں. اوہ بہُت ساریاں دلیلاں دیندا اے تے میں سبھ نُوں رد کردا آں. ہاں شکار کھانڑ وِچ میں اوہدا سنگی ہوندا آں. میری منطق ایہ اے کِہ شکار کرنا گناہ اے تے شکار کھانا ثواب. اوہ میری ایس عجیب و غریب دلیل اُتے ہسدا اے. لکھاریاں تے شاعراں توں اوہنوں چڑ اے. پوری عمر اوہنے گنت دے چکر وِچ دو تے دو چار توں ودھ کجُھ نہیں سوچیا. ساہت نال اوہدا دُور دا وی سبندھ نہیں اے. ایسّے پاروں اوہ ساڈے حال اُتے ہسدا اے تے ساڈِیاں رچناواں نُوں ویلے دا ضیاع سمجھدا اے. انفرادی زیاں، اجتماعی زیاں تے قومی نقصان.

راء دے اختلاف دے باوجود ساڈا آپو وِچ بڑا پیار اے. اوہنے میرے کول تحفا گھلیا تے اوہ یقینن مینوں شاعر سمجھدا اے. تحفا واقعی سوہنا سی. اِک سُندر پنچھی جہدا رنگ بادامی سی. اوہدے نرم تے نازک پراں نُوں چھوہنڑ نال اِک عجیب جہیا سرُور جاپدا سی. اوہدی لمی تے لال چنجھ بڑی من کھچویں سی. اوہدے گلے دی کالی مالا ظاہری حسن وِچ وادھا کردی سی.

اقبال مینوں شاعر سمجھدا سی تے شاعر سدا دُکھ دِیاں گلّاں سوچدا اے. اپنے وِچھوڑے دا حال پتنگے، بُلبُل تے چکور دی زبانوں بیان کردا اے.

میں پتنگیاں نُوں اکثر بجلی دے بلب دوالے منڈلاندے ویکھیا اے. شاعراں دی سوچ وِچ ایہ پتنگے نیں یاں کجُھ ہور. ہاں اگ وِچ بلدے ضرور نیں. بُلبُل نُوں وی ویکھیا اے جہڑی گُل دی تھاں ٹِلیاں مگر دوڑدی اے. البتا چکور نُوں میں نہیں ویکھیا سی. کالی مالا والا ناسی چکور اقبال نے میرے کول گھلیا سی. ایہ بہُت پیارا پنچھی سی.

ایہ ساڈے گھر وِچ، اِک نواں تے اوبڑ پر نظر کھچواں پروہنا سی جہنوں ویکھ کے اسیں سارے بڑے خُش ہوئے ساں. ایہ تحفا میری بیوی نُوں وی بڑا پسند آیا.

مَیں اوہنوں پنجرے وِچ بند کیتا تے شکاریاں توں پچھ تاچھ شروع کیتی تاں جے اوہدی کھادھ

بارے معلومات حاصل کر سکاں. اوہناں نے مینوں دسیا کہ ایہ پتھر تے پہاڑی گھاہ کھاندا اے. گھاہ دیاں کئی قسماں کٹھیاں کیتیاں جو اوہنوں پسند نہ آئیاں. اوہدی کھادھ میرے لئی وڈا مسئلا بن گئی. بجری تے کئی پرکار دے پتھراں دے ٹوٹے وی مہیا کیتے پر اوہ بددلی نال اوہناں نوں ٹھونگے مار کے مایوس تے افسردا رہن لگیا. میری بیوی کجھ غصا کرن لگی. "اقبال نے تاں ایہ ساڈے واسطے وڈی مصیبت پیدا کر چھڈی. ایہ مر گیا تاں ایہدا پاپ کہدے سر ہووے گا."

میں آکھیا "کنی سوہنی چیز اے کملیے! بڑے جتناں نال اجہی شے ملدی اے."

"ایہ نرا تہاڈی شاعرانا سوچ اے. ایہ وچارا تاں اپنیاں توں وچھڑ کے مر رہیا اے."

مَیں ہس کے آکھیا. "واقعی اپنے وچھوڑے وچ جھکھ ہڑتال کیتی ہوئی اے."

اوہ چڑ کے آکھن لگی.. "میں ایہنوں ہُنے چھڈنی آں، جتھے دا ہووے گا اوتھے ٹُر جائے گا."

"خبردار اجہی حرکت نہ کریں" میں ایہنوں متر بنانا اے."

"تسیں تے کہندے ساؤ کہ چن دا شدائی اے تے سُندرتا دا عاشق."

"توں وی تے گئی گذری نہیں ایں، تیرے نال ای عشق کرے تے ساڈے کول رہوے."

اوہ موٹھہ پھُلائی ٹُر گئی تے میں دفتر نوں چل پیا. شامیں جدوں میں گھر اپڑیا تاں ویکھیا کہ زاہدہ بڑی خُش سی. اوہنے خُشی نال اواز لائی. "ویکھو ایہ تہاڈا متر ہُن کویں خُش بیٹھیا اے. ایہنوں باجرا پسند آیا جہڑا بڑے شوق نال کھا رہیا اے."

"جی نہیں، تہانوں پسند کر لیا ہووے گا. عاشق ہمیشا حسن دی بھال وچ رہندا اے."

"تسیں تے ساڑن دی گل کردے او. ویکھو تاں ہُن کویں چنگا لگ رہیا اے. مَیں ایہنوں نہوایا وی اے."

چکور ستوارے دسوارے وچ ای ساڈے نال خُوب گھُل مِل گیا. زاہدہ نے اوہنوں بسکٹ تے کیک کھان ول وی مایل کر دتا. اوہ فخر نال کہندی "ویکھو ہُن ایہ پنچھی شہری بن گیا اے. اپنیاں پہاڑی عادتاں سبھ چھڈی جاندا اے."

اوہدا پنجرا اکثر کھُلا رہندا سی. اوہ ڈرائنگ ہال دی چھت دوالے چکر لا کے بجلی دے بریکٹ اُتے بہہ جاندا. کدے سیر کردیاں برانڈے وچ آ نکلدا پر کھُلے ویڑھے وچ آوندیاں جھکدا سی تے جے کدے آوی جاندا تاں اداس اُداس نظراں نال چُپ چاپ اسمان نوں تکدا رہندا.

دو ہفتیاں بعدوں اوہ زاہدہ دے سِر اُتے چکر لاندا ہویا اوہدے نال باورچی خانے ول جان لگیا. بڑے ادب نال اوہ نعمت خانے دے اُتے بہہ جاندا. کھان دی میز اُتے اوہ ساڈے نال ہوندا تے مَیں بڑے پیار نال اوہدے نرم کھنبھاں اُتے ہتھ پھیردا. انج کرن نال مینوں دلی سکون جاپدا سی.

میری بیوی دی ہُن اوہدی چاہیوان ہو گئی سی. اوہ وی اینا بے تکلف ہو گیا سی کہ اوہنے پھُدک

کے زاہدہ دے مونڈھیاں اُتے بہنا شروع کر دنا سی. اجہے موقعیاں اُتے میں کہندا "چکور نوں اپنا چن مل گیا اے." زاہدہ شرما جاندی.

میرے تے زاہدہ دے ویاہ نوں تن سال ہوئے سن. زاہدہ اِک الھڑ تے سادا مزاج مُیار سی. تعلیم ولوں اوہ ایم اے سی. اوہدی معصومیت نے مینوں اپنے ول مایل کیتا. یونین دے الیکشن دے زمانے وچ مینوں اوہدے لاگے ہون دا موقع ملیا. اوہدے چہرے اُتے فرشتیاں ورگی معصومیت کھلری رہندی سی.

ہُن زاہدہ دی توجا دا مرکز اِک پنچھی بن گیا سی. پنچھی پنچھی ای ہوندا اے' انسان تاں نہیں جہدے نال رقابت پیدا ہووے.

اِک دن شامیں ممتاز تے شہناز اپنی نوِیں مزدا کار وِچ ساڈے گھر آئے. سانوں بڑی خُشی ہوئی. ممتاز میرا پیارا مِتر تے شہناز میری زاہدہ دی سہیلی. اوہ یونیورسٹی دی چنچل تے بڑی زندا دِل پڑھیارن رہی سی. بڑی سوہنی سی. ممتاز دی سُندر جوان سی تے اِک وڈے پیو دا پُتر. اوہنے جال سٹیا تے شہناز اوس جال وِچ پھس گئی. ہُن اوہدا غرور ختم جہیا ہو گیا سی تے اوہ شوخی مُک گئی سی جہڑی کدے پہلاں اوہدی شخصیت دا لازمی حِصّا سی. اِک سال پہلاں اسیں اوہناں دوہاں دے ویاہ وِچ رَلت کیتی سی. شہناز نے زبردستی سانوں اٹھ دس دن لئی حیدر آباد ٹھہرا لیا سی.

رات دے کھانے اُتے شہناز بولی. "بھائی! پچھدے وی نہیں کہ اسیں کیوں آئے آں."

"ایہ وی کوئی پچھّن دی گل اے. اپنے گھر وچ کسے توں کیہ پچھّنا."

"تاں سُن لوو. اسیں تہانوں لین آئے آں."

معمول مطابق چکور میز اُتے آ بیٹھا تے شہناز نوں گھُورن لگ پیا. شہناز نے اوہدے اُتے ہتھ پھیریاں آکھیا "کِنا سوہنا پنچھی اے."

زاہدہ بولی "تیرے حسن دا نظارا کر رہیا اے."

میں بُرکی دتی "اُنج وی تاں ایہ چکور اے. چن دا شیدائی. بھلا شہناز دے مقابلے اُتے زاہدہ دی کیہ حیثیت." زاہدہ ہس پئی تے طنز نال کہن لگی. "ایہ مویا ہرجائی اے. اج تک ایہ میرے اُتے قربان سی پر اج شہناز نوں ویکھ کے باورا ہو گیا اے."

شہناز بھلا کتھے اُکن والی سی' بھڑک کے آکھن لگی. "تینوں تیرا عاشق مبارک. سنبھال ایہنوں."

سبھ کھانا کھان بیٹھے تاں چکور اگے وانگ زاہدہ دے مونڈھے اُتے بہ گیا. ممتاز مسکرا رہیا سی.

کھان کھان دے بعد شہناز سیب چھِلن لگی. چکور نے اوہدے ول ویکھیا تاں سیب دا اِک ٹوٹا ڈوروں وکھایا. ہُن چکور زاہدہ دے مونڈھے توں لتھ کے شہناز دے نیڑے آ بیٹھا. سبھ ہس پئے. ممتاز بولیا.

"عشق نالوں ودھ کے ڈھِڈ پیارا ہوندا اے."

چکور سیب ول ودھدا تاں شہناز اوہنوں ٹکا لیندی. ایہدے اُتے ممتاز نے اوہنوں پیار نال آکھیا "شہناز! ہُن ایس وچارے نُوں سیب دے دے. اوہنے عشق چھڈ دِتا ہویا اے."

مَیں راء دِتی. "ایہ بہُت سمجھدار اے. پہلاں پہل تاں بڑا مایوس تے دُکھی رہندا سی. ہُن تاں زاہدہ نال دوستی ہو گئی اے. پہلاں پنجرے وِچ بند ہوندا سی' ہُن ازاد اے."

زاہدہ چہکی. "اٹھ مہینے توں ایہ ساڈے کول اے. شامیں ساڈے نال موٹر وِچ گھُمن چلدا اے. جی چاہندا سو تاں نکل کے کھلے اسمان دی وشالتا وِچ اُڈدا اے تے کدے موٹر دی چھت اُتے بیٹھا رہندا اے."

ممتاز نے اِکوڑکی چونکدیاں آکھیا. "اچھا بھابی! ہُن سُن لوو کِہ کل اسیں کوئٹا چلنا اے. اج کل کوئٹا دا موسم بڑا سہاونا اے."

"بھائی! میں تے بِلکُل تیار آں. ایہناں نُوں پچھو جہڑے کَہ دین گے کِہ چھُٹّی نہیں ہے."

مَیں آکھیا "چھُٹّی تاں لینی ای پوے گی. کراچی نال رابطا قایم کرنا پوے گا."

شہناز بولی. "اسیں اِک دن ہور ٹھہر جاواں گے. کوئی جلدی تاں نہیں."

تیجے دن سویرے اسیں کوئٹے لئی تُرے. چکور زاہدہ دی جھولی وِچ سی. کُجھ دیر بعد اوہ چھال مار کے شہناز دے مونڈھے تے آ بیٹھا. شہناز فرنٹ سیٹ اُتے ممتاز دے نال بیٹھی سی. اوہنے چکور نُوں اِک کیلا کھوایا. اوہ اکھاں بند کر کے سواد نال کھاندا رہیا. خورے اوہنوں شہناز دے لباس وِچ سینٹ دی تیز واشنا نے مست کر چھڈیا سی.

اسیں پہاڑی علاقے وِچ پے چُکے ساں. چکور کدے اِک پاسے کدے دُوجے پاسے پھُدکن لگ پیا. اسیں بڑی خُشی نال اوہدے کرتب ویکھ رہے ساں. راہ دی اُچیائی ودھدی جا رہی سی.

اِک تھاں اوہ کار دے بوہے توں باہر نکل گیا. اسیں خاصی اُچیائی تے جا کے کھلو گئے تاں جے اُچے پہاڑاں دے فطری دِرشاں دا سواد مان سکیے.

میرے من وِچ چکور دے واپس آون دی کھوتر سی. لگ بھگ اِک گھنٹا اسیں اوتھے ٹھہرے پر چکور واپس نہ آیا. زاہدہ دا چہرا پیلا جیہا ہو گیا. شہناز لاپرواہی نال آکھن لگی. "زاہدہ! ہُن اوہدی چنتا نہ کر. وچارے نُوں کوئی چکوری مِل گئی ہووے گی. ہر کوئی لہنی جنس نال لگاء رکھدا اے. جنور جنور نال تے پنچھی پنچھی دے نال."

اسیں نراس ہو کے موٹر وِچ بیٹھے. مَیں کُجھ سوچ کے آکھیا. "زمین دا رِشتا" پہاڑاں مگروں چکوراں دا اِک غول فضا وِچ تیردا ہویا دِسیا. زاہدہ حسد بھریاں نظراں نال اوہناں نُوں ویکھ رہی سی.

☆☆☆☆☆

اُردو / احمد ندیم قاسمی

وَڈّی سرکار دے ناں

نجیب اوس ویلے شیخ چلی دے تازے لطیفیاں دی کتاب پڑھ رہیا سی. جنہڑی دُکان اوہدے دشمن دے ناں الاٹ ہو گئی سی' اوہو ہُن اوہدے ناں الاٹ کر دِتی گئی سی' ایس لئی سویرے توں اوہنے شیخ چلی دے لطیفے پڑھن توں سوا کوئی کم نہیں سی کیتا.

اوہ اِک لطیفا پڑھن مگروں قہقہا لان لئی اپنا جباڑا کھولھن ای والا سی کہ اوہ اندر آئی تے معمول مطابق بڑی بے رحمی نال کاکے دا نک پونجھدی ہوئی آکھن لگی. "اج تے لکھ دے وِیر. مینوں ساری رات نیندر نہیں آوندی. جیئا اوکھا ہو گیا اے."

اج اوہ بڑے حاتمانا موڈ وِچ سی. تے فیر گوانڈھ رہن والی ایس مہاجر سوانی نے کئی واری چکی پیہن وِچ اوہدی ماں دا ہتھ ونڈایا سی. اُنج ہے وی سی گوارا یعنی جے غریب نہ ہوندی تاں واہوا ہوندی. تے اج تاں اوہ اوہنوں بڑی سُندر لگ رہی سی. اصل وچ اج اوہ اوہنوں مَیلے کپڑیاں تے کِھلرے اُلجھے والاں توں وکھرا کر کے ویکھ رہیا سی. اج اوہنے ہر چیز نُوں مَیل تے اُلجھاء توں وکھ کر کے ویکھیا سی. اُنج وی ایہ سوانی ہفتے بھر دی اوہدے مگر پئی ہوئی سی. اوہنے کوئی بڑا ضروری خط لکھوانا سی. اک وڈا جہیا کاغذ لَے کے اوہ بولیا : "بہہ جا."

سوانی نے ساہمنے دے کھٹولے اُتے بہندیاں دعاواں دی تار بنھ چھڈی. تے بال نُوں لک توں لاہ کے انج اِک پاسے پا دتا جویں اوہنے ہُن تک لیراں دی اِک گنڈھ چکی ہوئی سی. بچّا اپنے ذرا ذرا جہے مَیلے ہتھاں نال وان نوں کھوتن لگیا تے اوہ اچن چیت گھمبیر ہو گئی. اوہدے چہرے دیاں لکیراں تن گئیاں تے بچے ہتھ دی مُٹھی گھُٹی گئی : "پاکستان دی وڈی سرکار صاحب نوں لکھنا اے."

نجیب نے چونک کے سوانی ول ویکھیا. اوہنوں افسوس ہون لگیا کہ شیخ چلی دے لطیفے چھڈ کے اوہنے خاہ مخاہ اک بے کار کم اپنے ذمے لے لیا اے. پر سوانی دی مُٹھی انجے ای گھُٹی ہوئی سی تے اکھاں دیاں جویں پُتلیاں غایب ہو گئیاں سن.

کھلے کھلے وان وچ لتاں پھسا کے بچّا وِلکن لگیا. سوانی نے پہلاں تاں بچے دی کنڈ اُتے اک دھپھا ماریا تے فیر بڑی بے رحمی نال اُتے کھچ کے اوتھے ای پٹاک چھڈیا. بچے دیاں سانولیاں پنیاں اُتے لالی کِھلر گئی. کئی تھاں توں خون پھُٹ پیا. "کُتے دا کتورا!" اوہ گجی. "مر نہیں گیا

اوتھے دلی وچ میرے پُھٹنے بھاگاں وانگ مویا میرے نال جنجریا نُر آیا۔"

بچا ہیٹھلے ٹل نوں لمکا کے ماں دی پشیمانی اُڈیکن لگیا کہ اوہ چُپتے تاں ایہہ رو پوے۔ پر اوہ نجیب ول متوجا ہو گئی سی۔ بچے نے نراس ہو کے لمکیا ہویا ٹل اُتے چک لیا تے وان نوں کھسوٹن لگ پیا۔

اوہ بولی "تاں بئی ذرا صاف صاف لکھیں کہ صاحب جی پڑھ لین۔ لکھ کہ جدوں حضور دا پاکستان بنیا اے تاں میں دلی وچ ساں۔ میاں کسے صاحب دا بیرا سی۔ میں اِک وڈے گھر وچ بھانڈے دھوندی ساں۔ رب دا دِتا سبھ کجھ ہے سی۔ تِن پُتر سن' بڑے پیارے جہے'گورے گورے جہے۔ اک وار تاں اِک نوِیں نوِیں گوانڈھن نے میرے ویڑھے وچ جھانک کے آکھ دِتا سی کہ : "ایہہ صاحب دے بچے نیں بھَین! ...... اوہ رُک گئی تے کاکے نوں چک کے گودی وچ بہا لیا۔ اوہنوں چُمیا' اوہدیاں پِنیاں نُوں سہلایا تے فیر بڑی بے رحمی نال اوہدا نک پُونجھدی آکھن لگی : ایہہ وی کدے گورا سی وِیرا۔ رفیوجی کیمپ وچ کالکھ پھِر گئی۔"

دُکان دی نویں نویں الاٹمنٹ نے اوہنوں بہت رُجھا چھڈیا سی۔ تے فیر اجے شیخ چلی دے لطیفیاں دی ادھی کتاب باقی سی۔ اوہنے ناگواری نال آکھیا : "اچھا تاں تیرے تِن بچے سن۔"

اوہنے فیر توں بچے نوں پراں پٹاک چھڈیا۔ ایس واری اوہ داون وچ ادھا لمک کے رون لگیا۔ بھر کے اوہنے بچے نوں زور نال اُتے کھچیا تے تھلے فرش اُتے جویں سٹ دِتا۔ بچے نے کجھ دیر تیکر ہیٹھلا ٹل لمکائی رکھیا تے فیر نراس ہو کے اُتے چک لیا۔ فیر اوہ دو ہتھاں تے اک گوڈے دے بھار گھسٹدا ہویا کمرے توں باہر نکل گیا۔ سوانی نے بچے ول کوئی دھیان نہیں دِتا۔ اوہ انگوٹھے دے نہوں نُوں دنداں نال کتردی ہوئی کجھ سوچدی رہی۔

نجیب نے لطیفیاں دی کتاب نوں چک کے فیر اوسے طرحاں رکھ دِتا۔ اک پیر نُوں کھچ کے فیر توں کھلار دِتا۔ تنگ آ کے اوہ بولیا : "اگے کیہ لکھاں؟"

سوانی نے نہوں دے ٹوٹے نوں تُھکدے ہویاں آکھیا : "لکھ کہ اوہدے بعد بڑا غضب ٹُٹیا۔ اِک دن میرا میاں بوہے توں باہر نکلیا ای سی کہ کسے نے اوہنوں چھُرے نال پاڑ کے رکھ دِتا۔ مَیں اوس ویلے کاکے نُوں دُدھ پیا رہی ساں۔ اوہنوں سینے نال چنبوڑ کے باہر نکلی تے اودھروں کٹھے دس بارھاں بندے میرے اُتے جھپٹے تے میں نسی۔ میں اپنے میاں دی لاش توں کُد گئی۔ تے اوہدے اک ہندو متر دے گھر وڑ گئی۔ اوہنے مینوں رسوئی وچ لکا دِتا۔ باہر بڑا رَولا پیندا رہیا۔ فیر جدوں شام ہوئی تاں اوہ اک ہتھ وچ چور بتی تے دوجے وِچ چھُرا پھڑ کے مینوں باہر لے آیا تے دسیا کہ شہر بھر وچ مسلماناں نوں چُن چُن کے ماریا جا رہیا اے تے فوج اِکا دُکا بچے کھچے مسلماناں نوں پرانے قلعے وچ جمع کر رہی اے۔ اوہنے مینوں صلاح دِتی کہ گھروں ضروری سامان

لے کے پرانے قلعے ٹُر جاواں تے فیر اوتھوں پاکستان دا راہ لواں. میں اوہدے نال ویران گلی وچوں ہوندی ہوئی گھر ولے آئی تاں میرے میاں دی لاش اوتھے ای پئی سی. بس پہلاں سِدھی سی تے ہُن پُٹھی. ویڑھے وچ آئی تے میاں دے ہندو مِتر نے چور بتی بالی تاں میرے دووِیں بچے آہمو ساہمنے آندراں دے ڈھیر لائی پئے سن تے گھر لُٹیا جاچکیا سی!"

نجیب ہاسا ضبط نہ کر سکیا. "توں تاں اک لطیفا آکھ دتا." اوہنے قلم نوں اک پاسے رکھ کے تاڑی وجائی. "بچے اپنے ساہمنے آندراں دے ڈھیر لائی پئے سن! واہ! موت نوں وی لطیفا بنا دینا کوئی دِلی والیاں کولوں سِکھے. میں غدر دے لطیفے پڑھے نیں' واہ واہ" تے اوہ قلم چک کے کاغذ اُتے اُلر گیا.

سوانی دا چہرا فق سی. اوہنے ادھ کُھلے ٹُل جوالا مُکھی دا دہانا جاپدے سن تے اوہدیاں اکھاں وچ اک وی اتھرو نہیں سی. اوہ نجیب نوں لمیاں ویران ریگستانی اکھاں نال گھُوری جا رہی سی جویں آکھ رہی ہووے. "توں ایتھے دا رہن والا ایں ناں' ایسے لئی. ایسے لئی تینوں بالاں دے پاٹے ہوئے ڈِھڈ توں اُبل کے نکلیاں ہوئیاں آندراں لطیفا لگدیاں نیں."

پر نجیب نوں تاں نویں دکان الاٹ ہوئی سی تے اوہ وی دشمن کولوں کھوہ کے..... اوہ قلم نوں اُنگلاں وچ گھُما کے بولیا : "اچھا تاں گھر لُٹیا گیا سی."

"اوہ ہندو مینوں رفیوزی کمپ وچ چھڈ آیا سی." اوہ ہُن کسے مشین وانگ بول رہی سی. "فیر تِن مہینے بعد میں دُوجے لٹے پُٹیاں دے نال ایتھے حضور دے دیس وچ لیاندی گئی. والٹن سٹیشن اُتے لتھی تاں پہلاں قبراں وچوں گزرنا پیا. ایہ کجھ عجیب جہیا شگون سی کہ اسیں ایتھے جین آئے آں' اوتھے مُڈھ قبراں توں ہو رہیا اے. میرا متھا ٹھنکیا پر مینوں تاں اپنے کاکے لئی جینا سی."
اوہ اچن چیت رُک گئی تے ایدھر اودھر ویکھ کے اُٹھ کھلوتی. "کاکا کتھے گیا!" اوہنے نجیب توں پُچھیا تے اوہدا جواب اُڈیکے بِنا باہر نکل گئی.

نجیب نے شیخ چلی دے لطیفیاں دی کتاب چک لئی. سوانی نے اندر آ کے بال نُوں فرش اُتے لیراں دی گنڈھ وانگ پٹاک دِتا تے بولی : چکڑ کھا رہیا سی مویا کُتّے دا کتورا." جھک کے اوہنے بچے دے گلھ اُتے اک زور دی چپیڑ ماری' تے بچا اپنے چکڑ بھرے ہتھ نال گلھ نوں ڈھک کے ماں نوں کجھ انج ویکھن لگیا جویں آکھیا رہیا ہووے : "تاں کیہ ہُن چکڑ وی نہ کھاواں؟" ایس وار اوہنے ٹُل وی نہیں لمکایا. بس اک نا سمجھن جوگ حیرانی نال ماں نوں گھُوردا رہیا. اوہدیاں ویران ریگستانی اکھاں وچ ہنجوواں دی تھاں صرف اک نکا جہیا سوال سی "تاں کیہ ہُن چکڑ وی....."

سوانی پھُٹ پھُٹ کے رون لگی. اوہنے بچے نوں چک کے اپنے سینے نال گھُٹ لیا تے چلکن

گئی : لِکھ کہ وڈے سرکار جی صاحب مینوں نگوڑ ماری نوں تاں ایتھے اپنی جہی پناہ وی نہیں ملی جنی اوس ہندو دی رسوئی نے دتی سی۔ مینوں جنم جنم دی بدنصیب نوں ایتھے کجھ دُور دے رشتے داراں دے نال گھل دتا گیا۔ تے رشتے دار مینوں ایتھے چھڈ کے کسے ہور ضلعے وچ ٹُر گئے۔ میں ایتھے چکی پیسی پر بدلے وچ جہڑا چونڈھی آٹا پایا اوہدے نال دو جاناں دے دوزخ کِویں بھردے۔ فیر میں اک فقیر دی قبر ڈھونڈی تے اوتھے جھاڑو دین لگی۔ پر دو دن مگروں اصلی مجاور آ گیا تے اوہنے...... ایس کم بخت نے مینوں دھکا دے دتا تے میرے بچے نُوں جے انج گیند وانگ اُچھالیا تاں اوہ اِک دھسی ہوئی قبر وچ جا ڈگیا۔ موئے دے پیارے مرن' جہنم وچ بلے' اللہ کرے۔"

"بک نہ۔" نجیب نے بڑے غصے نال سوانی ول ویکھیا جہدی اِک مُٹھی سختی نال گھُٹی ہوئی سی تے اکھاں دیاں پُتلیاں جویں فیر توں غایب ہو گئیاں سن تے سارے جسم وچ رعشا بھر گیا سی۔ نجیب نے سڑ کے آکھیا "ہولی بول' کن کھا لینی ایں۔ ویلا وکھ ضائع کیتا تے دماغ وکھ چٹیا۔ دس ہور کیہ لکھنا اے؟"

"بس ہُن تھوڑا جہیا لکھنا اے۔" اوہ بولی۔ "بس ہُن تاں ایہو لکھنا اے کہ میں نمبردار نال فریاد کیتی پر اوہ ہرناں دے شکار نُوں جا رہے سن۔ پوری گل نہ سُن سکے۔ فیر میں وڈے افسراں دی منت کرنی چاہی' پر میں تاں اوہنے دے بُوہے وی نہ کھڑکا سکی۔ بھکھیا منگن دی شکتی نہیں۔ میریاں سَت پیڑھیاں اپنے ہتھاں دی کمائی کھاندیاں رہیاں نیں' ہُن میں جنم جلی اوہناں دے ناں نُوں وٹا کیوں لاواں۔" ایتھوں سوانی دی اواز فیر تیز ہون لگی۔ "تے صاحب جی ہُن صرف پُچھاں گی کہ کیہ تہاڈے کول میرے لئی تے ایس بے زبان لئی اک ہندو دی رسوئی وی نہیں۔ جدوں آزادی ملی اے تاں میں اوہدے اُتے کالجے دے ٹوٹے چڑھائے نیں۔ مَیں تاں لگی گوانڈھناں توں سُنیا سی کہ آزادی ملے گی تاں ہر بندا دُوجے بندے لئی کجھ نہ کجھ کر سکے گا' پر ہُن تاں میں جہنوں وی مدد لئی آکھنی آں' ایہو جواب ملدا اے "میں کیہ کر سکدا آں"...... تاں فیر وڈی سرکار جی صاحب' ایہدا مطلب ایہ اے کہ صرف تُسیں ای کجھ کر سکدے او۔ جے حضور نے میرے خط دا جواب نہ دِتا تاں میں ایس کاکے نوں گھسیٹدی ہوئی پیدل کراچی اپڑاں گی تے کدھرے نہ کدھرے تہاڈی موٹر روک کے پُچھاں گی...... میں پُچھاں گی......

"کیہ پُچھیں گی؟" نجیب جہدا قلم سوانی دی تیز گل بات نال نہیں سی ٹُر سکیا' کجھ انج غصے نال بولیا جویں پاکستان دی وڈی سرکار صاحب اوہی اے۔

"سوانی دی مُٹھی کجھ انج گھُٹی گئی سی جویں اُنگلاں تلی دے پار نکل جان گیاں' تے اوہدی دھون تے پُنپڑیاں اُتے بہت ساریاں رگاں اُبھر آئیاں سن تے کاکا اوہدا گریبان جکڑی اوہنوں

اپنیاں ویران ریگستانی اکھاں نال گھوردا جا رہیا سی۔
"کیہ پچھیں گی توں؟" نجیب نے قلم میز اُتے رکھدیاں پچھیا۔
"میں پچھاں گی۔" سوانی جویں کسے خطرناک سازش دا حال دس رہی سی۔ "میں پچھاں گی کہ حضور تہانوں جہڑی آزادی ملی اے، اوہدے وچوں میرا حِصّا وی تاں لیاؤ"
"ایہ میں نہیں لکھاں گا۔" نجیب نے میز نوں پیر نال پراںہ دھک دتا۔ تے شیخ چلی دے تازا ترین لطیفے چکلدیاں بولیا۔ "میں کہڑا گناہ کیتا اے کہ تیرے نال میں وی دھر لیا جاواں۔ توں ہُن تیکر جو کجھ لکھوایا اے، ایہو تینوں عمر قید دوان لئی کافی اے۔"
"تے......." سوانی دی مُٹھی ڈھلی ہو گئی۔ "تاں وِیرا، توں مینوں پہلاں دس دیندوں کہ اجہی چِٹھی لکھن نال قید ہو جائی دا اے۔ مینوں نگوڑ ماری نُوں کیہ پتا۔"
اوہ اگے ودھی، چِٹھی چک کے اوہدے پرزے پرزے کر دِتے۔ بچے نُوں اِک ہتھ نال کچھ کے ڈھاک اُتے رکھیا تے جاندی ہوئی آکھن لگی۔ "میں لیکھاں پِٹی تاں ایہ سمجھی ساں کہ ایتھے اپنا دُکھ درد کہن دی آزادی اے۔"

☆☆☆☆☆

سندھی کہانی دا مُڈھ انگریزاں دے آون نال ای شروع ہویا۔ میلا رام منگترام واسوانی، لال چند امردھنی مل ورگے لکھاریاں نے سندھی ناول تے کہانی دی نینھ رکھی۔ 1914 وِچ مرزا قلیچ بیگ دے "شریف بیگم" نُوں اجوکے سندھی افسانے دا مُڈھ منیا جاندا اے۔ سرائی امید علی تے محمد خان غنی دے بعد افسانا لکھاریاں دی اِک وڈی کھیپ آئی جہدے وِچ پیر حسام الدین راشدی، عثمان علی انصاری، محمد صالح بھٹی، محمد عثمان ڈیپلائی، عبداللہ عبد، محمد عیسیٰ نظامانی، ساقی سجاولی، نادر بیگ مرزا، لطف اللہ بدوی، امر لعل ہنگورانی، منگھا رام ملکانی، شیو رام لالا، سائیں داد سولنگی تے شیخ عبدالستار دے ناں ذکر جوگ نیں۔

ونڈ دے نیڑے تیڑے شیخ ایاز، گوبند مالھی، موہن پنجابی، تیرتھ وسنت، رام پنجوانی، کلیان اڈوانی، اُتم، تارا میرچندانی دے ناں سندھی افسانے وِچ وڈے ناں سن۔ اجوکے دور وِچ جمال ابڑو، ایاز قادری، شیخ عبدالرزاق راز، نسیم کھرل، غلام ربانی آگرو، رشید بھٹی، امر جلیل، ع ق شیخ، عبدالغفور انصاری، ڈاکٹر نجم عباسی، جمال رند، آغا سلیم، طارق اشرف، عبدالقادر جونیجو، شوکت راہی، علی بابا جد کہ سوانیاں وِچوں بیگم چنا، شمس صدیقی، ماہتاب محبوب، ثمیری زریں، جمیلہ نرگس، فہمیدہ میمن دے ناں ذکر جوگ نیں۔

اُردو / قرۃ العین حیدر

فوٹوگرافر

موسم بہار دے پھُلاں نال گھِریا بڑا نظرچھل گیسٹ ہاؤس ہرے بھرے ٹیلے دی چوٹی اُتے دُوروں دِس پیندا اے۔ تیلے دے عین تھلے پہاڑی جھیل اے۔ اِک وَل کھاندی سڑک جھیل دے کنڈھے کنڈھے گیسٹ ہاؤس دے پھاٹک تک اپڑدی۔ پھاٹک لاگے والرس ورگیاں مُچھاں والا اک فوٹوگرافر اپنا سامان تے رَچھ کھلاری اِک ٹین دی کُرسی اُتے چُپ چاپ پیا رہندا اے۔

ایہ گم نام پہاڑی قصبا ٹورسٹ علاقے وچ نہیں اے۔ ایس پاروں بہت گھٹ سیاح ایس پاسے آوندے نیں۔ ایس کارن جدوں کوئی ہنی مون منان والا جوڑا یاں کوئی مسافر گیسٹ ہاؤس وچ اپڑدا اے تاں فوٹوگرافر آس تے صبر دے نال اپنا کیمرا سنبھال کے باغ دی سڑک اُتے ٹہلن لگدا اے۔ باغ دے مالی نال اوہدا سمجھوتا اے۔ گیسٹ ہاؤس وچ ٹھہری کسے نوجوان سوانی لئی سویرے سویرے گلدستا لے جان ویلے مالی فوٹوگرافر نوں اشارا کر دیندا اے تے جدوں ہنی مون منان والا جوڑا ناشتے بعدوں تھلے آوندا اے تاں مالی تے فوٹوگرافر دووِیں اوہدی اُڈیک وچ چوکس ملدے نیں۔

فوٹوگرافر مدتاں توں ایتھے موجود اے۔ خورے ہور کدھرے جا کے لہنی دُکان کیوں نہیں سجاندا۔ پر اوہ ایسے قصبے دا واسی اے۔ لہنی جھیل تے لہنی پہاڑی چھڈ کے کتھے جاوے۔ ایس پھاٹک دی ٹِلی اُتے بیٹھیاں بیٹھیاں اوہنے بدلدی دنیا دے رنگا رنگ تماشے ویکھے نیں۔ پہلاں ایتھے صاحب لوک آوندے سن۔ برطانوی پلانٹرز چِٹا سولا ہیٹ پا کے' کالونیل سروس دے عہدے دار' اوہناں دیاں میم لوک تے بابا لوک۔ ساری ساری رات شراباں اُڈائیاں جاندیاں سن تے گراموفون چیکدے سن تے گیسٹ ہاؤس دے تھلڑے ڈرائنگ روم وِچ لکڑ دے فرش اُتے ڈانس ہوندا سی۔

دوجی وڈی لڑائی سے امریکن آون لگے سن۔ فیر دیس نوں آزادی ملی تے اِکا دُکا سیاح آودے شروع ہوئے یاں سرکاری افسریاں نویں ویاہے جوڑے یاں مصور یاں کلاکار جہڑے اکلاپا چاہندے سن۔ اجے لوک جہڑے برسات دیاں شاماں نوں جھیل اُتے اُلری ست رنگی پینگھ دا درِش ویکھنا چاہندے سن' اجے لوک جہڑے سکون تے پریم دے چاہیوان نیں' جہدا زندگی وچ وجود نہیں کیوں جے اسیں جتھے جاندے آں' فنا ساڈے نال اے۔ فنا مسلسل ساڈی ہم سفر اے۔

گیسٹ ہاؤس وچ مسافراں دی آواجائی جاری اے. فوٹوگرافر دے کیمرے دی اکھ ایہ سبھ ویکھدی اے تے چُپ رہندی اے.

اک دن شام پئے اک نوجوان تے اِک کُڑی گیسٹ ہاؤس وچ آن کے لتھے. ایہ دوویں انداز توں ہنی مون منان والے نہیں سن جاپدے، پر بڑے موج وچ تے گمبھیر جے، اپنا سامان چکی اوہ اُتے تُر گئے. اُتلی منزل اُکا خالی پئی سی.. پوڑھیاں دے نال ڈائننگ ہال سی تے اوہدے بعد تن بیڈ روم.

"ایہ کمرا میں لواں گا." نوجوان نے پہلے بیڈ روم وچ داخل ہو کے آکھیا جہدا رُخ جھیل ول سی. کُڑی نے اپنی چھتری تے اوور کوٹ اوس کمرے دے اِک پلنگ اُتے سٹ دتا سی.

"چُک اپنا بوریا بسترا." نوجوان نے اوہنوں آکھیا.

"اچھا......" کُڑی دوویں چیزاں چُک کے سٹنگ روم وچوں لنگھدی دُوجے کمرے وچ ٹُر گئی جہدے مگر اِک پکّا گلیارا جیہا سی. کمرے دے وَڈے وَڈے دریچیاں وچوں دو مزدور دِس رہے سن جہڑے اِک پوڑھی چکی پچھلی کندھ دی مرمت وچ رُجھے ہوئے سن.

اِک بیرا کُڑی دا سامان لئے کے اندر آیا تے باریاں دے پردے برابر کر کے ٹُر گیا. کُڑی سفر دے کپڑے بدل کے سٹنگ روم وچ آ گئی. نوجوان اگ دان لاگے اک ارام کُرسی اُتے بیٹھا کجھ لکھ رہیا سی. اوہنے نظراں چُک کے کڑی نوں ویکھیا. باہر جھیل اُتے اِک دَم انھیرا چھا گیا سی. اوہ باری وچ کھلو کے باغ دے دھندلکے نوں ویکھن لگی. فیر اوہ وی اک کرسی اُتے بہہ گئی. خورے اوہ دوویں کیہ گلاں کردے رہے. فوٹوگرافر جہڑا ہُن وی تھلے پھاٹک اُتے بیٹھا سی، اوہدا کیمرا اکھ رکھدا سی پر سُنن شکتی نہیں سی رکھدا.

کجھ دیر بعد اوہ دوویں کھانا کھان دے کمرے وچ گئے تے باری نال لگی میز اُتے بہہ گئے. جھیل دے دُوجے کنڈھے اُتے قصبے دیاں روشنیاں جھلملان لگ پئیاں سن.

اوس ویلے تیکر اک یورپین سَیرُو وی گیسٹ ہاؤس وچ آ چکیا سی. اوہ چُپ ڈائننگ ہال دے دوجے کونے وچ چُپ چاپ بیٹھا خط لکھ رہیا سی. کجھ پکچر پوسٹ کارڈ اوہدے ساہمنے میز اُتے پئے سن.

"سَیرُو اپنے گھر خط لکھ رہیا اے کہ میں ایس ویلے بھیت بھرے مشرق دے اک بھیت بھرے ڈاک بنگلے وچ موجود آں. لال ساڑھی پائی اِک بھیت بھری ہندستانی کڑی میرے ساہمنے بیٹھی اے. بڑا ای رومانٹک ماحول اے." کڑی نے ہولے جہے کہیا. اوہدا سنگی ہس پیا.

کھان دے بعد اوہ دوویں فیر سٹنگ روم وچ آ گئے. نوجوان ہُن اوہنوں کجھ پڑھ کے سنا رہیا سی. رات ڈُونگھی ہوندی گئی. اچن چیت کڑی نوں زور دی نچھ آئی تے اوہنے سُوں سُوں

کردیاں آکھیا "ہُن سونا چاہیدا اے۔"

"توں اپنی زکام دی دوائی پینی نہ بُھلیں۔" نوجوان نے فکر نال آکھیا۔

"آہو..... رات خیریں۔" کڑی نے جواب دِتا تے اپنے کمرے وچ ٹُر گئی۔

پچھلا گلیارا انھیر پیا سی۔ کمرا بڑا پُرسکون' ٹھنڈا تے ارام دیوک سی۔ زندگی بڑی پُرسکون تے ارام دیوک سی۔ کڑی نے کپڑے بدل کے سنگھار میز دی دراز کھولھ کے دوائی دی شیشی کڈھی کہ بوہے اُتے ٹھکور ہوئی۔ اوہنے اپنا کالا کیمونو پا کے بوہا کھولھیا۔ نوجوان ذرا گھابریا ہویا ساہمنے کھلوتا سی۔ "مینوں وی بڑی سخت کھنگھ آ رہی اے۔" اوہنے آکھیا۔

"اچھا....." کڑی نے دوائی دی شیشی تے چمچا اوہنوں دِتا۔ چمچا نوجوان دے ہتھوں چُھٹ کے فرش اُتے ڈِگ گیا۔ اوہنے جُھک کے چمچا چکیا تے اپنے کمرے ول ٹُر گیا۔ کڑی روشنی بُجھا کے سوں گئی۔

سویرے اوہ ناشتے لئی ڈرائینگ رُوم وچ آ گئی۔ پوڑھی دے برابر والے ہال وچ پُھل مہک رہے سن۔ ترامے دے وڈے وڈے پُھلدان براسو نال لشکائے جان بعدوں ہال دے جھلملاندے لکڑ دے فرش اُتے اِک سیدھ وِچ رکھ دِتے گئے سن تے تازے پُھلاں دے انبار اوہناں لاگے رکھے ہوئے سن۔ باہر سُورج نے جھیل نوں روشن کر دِتا سی تے زرد تے چِٹیاں تتلیاں ہرا ول اُتے اُڈدیاں پِھردیاں سن۔ کُجھ دیر بعد نوجوان ہسدا ہویا پوڑھیاں وچ دِسیا۔ اوہدے ہتھ وچ گُلاب دے پُھلاں دا اِک گُچھا سی۔

"مالی تھلے کھلوتا اے' اوہنے ایہ پُھلدستا تیرے لئی بِھجوایا اے۔" اوہنے کمرے وچ آ کے مسکراندیاں ہویاں آکھیا تے پُھلدستا میز اُتے رکھ دِتا۔

کڑی نے اک کلی چُک کے بے خیالی نال اپنے والاں وچ لائی تے اخبار پڑھن وچ رُجھ گئی۔

"اِک فوٹوگرافر وی تھلے منڈلا رہیا اے۔ اوہنے میرے کولوں بڑی سنجیدگی نال پُچھیا کہ تُوں فلانی فلم سٹار تے نہیں ایں؟" نوجوان نے کرسی اُتے بہہ کے چاہ بناندیاں آکھیا۔

کُڑی ہس پئی۔ اوہ اِک نامی نوچی سی' پر ایس تھاں کے نے اوہناں دا ناں وی نہیں سی سُنیا ہویا۔ نوجوان اوس کڑی توں وی ودھ مشہور موسیقار سی پر اوہنوں وی ایتھے کوئی نہیں سی پچھان سکیا۔ اوہناں دوہاں نوں اپنی ایس عارضی گمنامی تے پورے سکون دے ایہ تھوڑے جہے پَل بڑے بھلے جاپے۔

کمرے دے دوجے کونے وچ ناشتا کردیاں کلے یورپین نے اکھاں چُک کے اوہناں دوہاں نوں ویکھیا تے رتا مسکرایا۔ اوہ وی ایہناں دوہاں دی چُپ خُشی وچ رلت کر چکیا سی۔

ناشتے دے بعد اوہ دوویں تھلے گئے تے باغ دے کنڈھے گل مہر ہیٹھاں کھلو کے جھیل نوں

ویکھن لگے. فوٹوگرافر نے اچانک چھلاوے وانگ نمودار ہو کے بڑے ڈرامائی انداز وچ ٹوپی لاہی تے ذرا جھک کے آکھیا.

"فوٹوگرافر' لیڈی؟"

کڑی نے گھڑی ویکھی. "اساں اجے باہر جانا اے. دیر ہو جائے گی."

"لیڈی....." فوٹوگرافر نے پیر منڈیر اُتے رکھیا تے اک ہتھ کھلار کے باہر دی دنیا ول اشارا کردیاں جواب دِتا. "باہر جیون کاریالے وچ گھمسان دا ڈنڈ پیا ہویا اے. مینوں پتا اے ایس گھمسان وچوں نکل کے تُسیں دوویں خُشی دے کجھ پل چُران دے جتن وچ رُجھے ہوئے او. ویکھو ایس جھیل دے اُتے ست رنگی پینگھ پَل دے پَل وچ غایب ہو جاندی اے. پر میں تہاڈا بُہتا ویلا نہیں لواں گا..... ایدھر آؤ."

"بڑا بول بچنیا فوٹوگرافر اے." کڑی نے ہولے جہے اپنے سنگی نوں آکھیا.

مالی جہڑا گویا اجے تک اپنے کیو دا اُڈیکوان سی' دوجے رُکھ مگروں نکلیا تے ہتھّل کے اک ہور پُھلدستا کڑی نوں پیش کیتا. کڑی کِھڑ کھڑا کے ہس پئی. اوہ تے اوہدا سنگی امر سُندری پاروتی دے مجسمے لاگے جا کھلوتے. کڑی دیاں اکھاں وچ دھُپ آ رہی سی ایس لئی اوہنے ذرا مسکراندے ہویاں اکھاں تھوڑیاں جہیاں چھپا لئیاں سن.

"کلک..... کلک..... تصویر لتھ گئی.

"تصویر تہانوں شامیں مِل جاوے گی..... تھینک یو لیڈی..... تھیک یو سر....." فوٹوگرافر نے تھوڑا جہیا جھک کے فیر ٹوپی چھوہی.

کڑی تے اوہدا ساتھی کار ول ٹُر گئے.

سیر کر کے دوویں شام پئی پرتے تاں سندھیا دے نارنجی چاننے وچ دیر تیکر باہر گھاء اُتے پئیاں کُرسیاں اُتے بیٹھے رہے. جدوں کہرا ڈگن لگیاں تاں اندر تھلڑی منزل دے وشال تے چُپ ڈرائنگ روم وچ نارنجی بلباں دے چاننے وچ آ بیٹھے. خورے کیہ گلاں کر رہے سن جہڑیاں کے طرحاں مکن دا ناں ای نہیں سن لیندیاں. کھان ویلے اوہ اُتے ٹُر گئے. سویرے اوہناں نے پرتنا سی تے گلاں وچ ڈُبیاں اوہناں نوں فوٹوگرافر تے اوہدی کھِچی ہوئی تصویر یاد وی نہیں سی رہی.

سویرے کڑی اپنے کمرے وِچ وچ سی جدوں بیرے نے اندر آ کے اک لفافا پیش کیتا.

"فوٹوگرافر صاحب ایہ راتیں دے گئے سن." اوہنے آکھیا.

"اچھا' اوہنوں ساہمنے والی دراز وچ رکھ دے." کڑی نے بے خیالی نال آکھیا تے وال بنان وچ رُجھی رہی.

ناشتے توں بعد سامان بنھن ویلے اوہنوں اوہ دراز کھولنا چیتے ای نہ رہیا تے جان سے خالی

کمرے اُتے اک تروین جہی نظر پا کے تیز تیز ٹُردی اوہ کار وچ بہہ گئی۔ نوجوان نے کار سٹارٹ کر دتی، کار پھاٹک توں لنگھی، فوٹوگرافر نے ٹُلّی اُتوں اُٹھ کے ٹوپی لاہی۔ مسافراں نے مسکرا کے ہتھ ہلائے۔ کار ڈھلوان توں تھلے نوں ٹُر پئی۔

والرس ورگیاں مُچھاں والا فوٹوگرافر بُڈھا ہو گیا ہویا اے تے انجے اوس گیسٹ ہاؤس دے پھاٹک اُتے ٹین دی کُرسی وچھائی بیٹھا رہندا اے۔ تے سَیرُوواں دیاں تصویراں لاہندا رہندا اے جتھے ہُن نویں اُڈان سروس شروع ہون پاروں وڈی گنتی وچ آون لگے نیں۔

پر ایس ویلے ائرپورٹ توں جتھڑی ٹورسٹ کوچ آ کے پھاٹک وچ داخل ہوئی، اوہدے وِچوں صرف اِک خاتون اپنا اٹیچی کیس چکی نکلے تے ٹھٹھک کے اوہناں نے فوٹوگرافر نوں ویکھیا جتھڑا کوچ نوں ویکھدیاں ای فورن اُٹھ کھلوتا سی۔ پر کسے جوان تے سُندر کُڑی دی تھاں اک ادھیڑ عمر بی بی نوں ویکھ کے مایوسی نال فیر جا کے اپنی ٹین دی کُرسی اُتے بہہ گیا سی۔

خاتون نے دفتر وِچ جا کے رجسٹر وچ اپنا ناں لکھیا تے اُتے ٹُر گئے۔ گیسٹ ہاؤس سنسان پیا سی۔ سَیروواں دی اک ٹولی ہُنے ہُنے اگے گئی سی تے بیرے کمرے دی جھاڑ پونجھ کر چُکے سن۔ تراما دے پھُلدان تازے پھُلاں دی اُڈیک وِچ ہال دے فرش اُتے رکھے جھل جھل کر رہے سن تے ڈرائنگ روم دی باری تھلے چِٹی براق میز اُتے چھُری کنڈے لِشک رہے سن۔ نویں آئی خاتون وچکارلے بیڈ روم وچوں گزر کے پچھلے کمرے وچ ٹُر گئے تے اپنا سامان رکھن دے بعد فیر باہر آ کے جھیل نوں ویکھن لگے۔ جان دے بعد اوہ خالی سٹنگ روم وچ جا بیٹھے تے رات ہوئی تاں جا کے اپنے کمرے وچ سوں گئے۔ گلیارے وچوں کجھ پرچھاویاں نے اندر جھاتکیا تاں اوہ اُٹھ کے باری وچ گئے جتھے مزدور سارا دن کم کرن دے بعد پوڑھی کندھ نال لگی چھڈ گئے سن۔ گلیارا وی سنسان پیا سی۔ اوہ فیر پلنگ اُتے آ کے لیٹے تاں کجھ منٹ بعد بوہے اُتے ٹھکور ہوئی۔ اوہناں نے کمرا کھولھیا۔ باہر کوئی نہیں سی۔ سٹنگ روم بھاں بھاں کردا پیا سی۔ اوہ فیر آ کے لیٹ گئے۔ کمرا بہت ٹھنڈا سی۔

سویرے اُٹھ کے اوہناں نے اپنا سامان بنھن ویلے سنگھار میز دی دراز کھولی تاں اوہدے اندر وچھے پیلے کاغذ ہیٹھ اِک لفافے دا کونا دسیا جہدے اُتے اوہناں دا ناں لکھیا ہویا سی۔ خاتون نے ذرا حیرانی نال لفافا باہر کڈھیا۔ اک کاکروچ کاغذ دی تہ وچوں نکل کے خاتون دی اُنگلی اُتے آ گیا اوہناں نے دِل کے انگلی جھٹکی تے لفافے وچوں اک تصویر سرک کے تھلے ڈِگ گئی جہدے وِچ اِک نوجوان تے اک کڑی امر سُندری پاروتی دے مجسمے لاگے کھلوتے مسکرا رہے سن۔ تصویر دا کاغذ پیلا ہو گیا ہویا سی۔ خاتون کجھ پل گم سم اوس تصویر نوں ویکھدے رہے، فیر اوہنوں اپنے بیگ وچ رکھ لیا۔

بیرے نے باہروں اواز دتی کہ ائرپورٹ جان والی کوچ تیار اے۔ سوانی تھلے گئے فوٹوگرافر نوں مسافراں دی تاک وچ باغ دی سڑک اُتے ٹہل رہیا سی۔ اوہدے نیڑے جا کے خاتون نے بے تکلفی نال آکھیا۔

"کمال اے۔ پندرھاں ورھیاں وچ کِنّی وار سنگھار میز دی صفائی کیتی گئی ہووے گی پر ایہ تصویر کاغذ ہیٹھ انج پئی رہی۔"

فوٹوگرافر نے چونک کے اوہناں نوں ویکھیا تے پچھانن دا جتن کیتا۔ فیر خاتون دے جھرڑیاں والے چہرے اُتے نظر پا کے ارام نال اوہ دُوجے پاسے ویکھن لگیا۔ خاتون کہندے رہے.....
اوہناں دی اواز وی بدل گئی ہوئی سی۔ چہرے اُتے کھرھواپن تے سختی سی تے انداز وچ چڑچڑاپن تے بیزاری' تے اوہ سپاٹ اواز وچ آکھی جا رہے سن۔

"میں سٹیج توں ریٹائر ہو چکی آں۔ ہُن میریاں تصویراں کون کھچے گا بھلا۔ میں اپنے دیس پرتدیاں ہویاں رات ایتھے ٹھہر گئی ساں۔ نویں ہوائی سروس شروع ہو گئی اے۔ ایہ تھاں راہ وچ پیندی اے۔"

"تے..... تے..... تہاڈے نال؟" فوٹوگرافر نے ہولے جہے پچھیا۔

کوچ نے ہارن وجایا۔

"تُسیں کہیا سی ناں کہ جیون کاریالے وچ گھسان دا ڈنڈ پیا اے۔ ایسے گھسان وچ اوہ کدھرے گواچ گئے۔"

کوچ نے فیر ہارن وجایا۔

"تے اوہناں نوں گواچیاں وی مدت گزر گئی۔ اچھا رب راکھا۔" خاتون نے گل مُکائی تے تیز تیز قدم رکھے کوچ ول ٹُر گئے۔

والرس ورگیاں مچھاں والا فوٹوگرافر پھاٹک نیڑے جا کے لہنی ٹین دی کُرسی اُتے بہہ گیا۔ زندگی انساناں نوں کھا گئی۔ صرف کاکروچ باقی رہن گے۔

☆☆☆☆☆

اُردو / راجندر سنگھ بیدی

رحمان دا سفر

دن بھر کم کرن بعدوں جدوں بڈھا رحمان گھر پہنچیا تاں بُھکھ اوہنوں بہت ستا رہی سی "جینا دی ماں..... جینا دی ماں" اوہنے ہیک لا کے آکھیا. "کھانا کڈھ دے بس چھیتی نال." مائی اوس ویلے اپنے ہتھ کپڑے لتھیاں وچ گلے کیتی بیٹھی سی تے ایس توں پہلوں کہ اوہ اپنے ہتھ پُونجھ لیندی! رحمان نے اِک دَم لیٹیاں جتیاں منجی ہیٹھ لاہ دتیاں تے کھدر دی ملتانی تہمد نوں پٹاں ہیٹھ دبا، منجی تے چونکڑی مار کے بہندیاں بولیا..... بسم اللہ!

بڈھیپے وچ بُھکھ جوان ہو جاندی اے. رحمان دی بسم اللہ بڈھیپے تے جوانی دے ایس دور وچ بہُت پہلاں تے بہت دُور نکل گئی سی تے اجے تک مائی نے بچی تے نیل وچ بھجّے ہتھ دُوپٹے نال نہیں سن پُونجھے. جینا دی ماں مسلسل چالھی سال توں اپنے ہتھ دُوپٹے نال پُونجھدی آئی سی تے رحمان گھٹ وَدھ اینے ای چِر توں غُصّے ہوندا آیا سی پر اج اچن چیت اوہ آپ وی ایس وقت بچاون والی عادت نوں سلاہن لگیا. رحمان بولیا "جینا دی ماں' ذرا چھیتی ....." تے مائی لپنی چتالی سال دی پرانی عادت نال بولی "آئے ہائے' ذرا ساہ تے لئے بابا توں!"

اتفاق نال رحمان دی نظر لیٹیاں جُتیاں تے جا کھلوتی جو اوہنے چھیتی نال منجی ہیٹھ لاہ دتیاں سن. رحمان دی اِک جُتی دُوجی اُتے چڑھ گئی سی. ایہ مستقبل قریب وچ کسے سفر تے جاون دی علامت سی. رحمان نے ہسدے ہویاں آکھیا!

"اج فیر جُتی' جُتی اُتے چڑھ رہی اے' جینا دی ماں ......! رب جانے میں کہڑے سفر تے جانا اے!"

"جینا نوں ملن جانا اے' ہور کتھے جانا اے؟ --- مائی بولی. ایویں تے نہیں تیرے گوڈے دھو رہی آں' بُڈھے! دو پیسے دا تے نیل ہی لگ گیا اے تیرے کپڑیاں نُوں' کیہ توں دو پیسے روج دی کمائی وی کردا ہیں؟"

"ہاں ہاں!" بڈھے رحمان نے سر ہلاندیاں آکھیا. "کل میں لپنی اکلوتی بچی نُوں ملن انبالے جانا. تدے تاں ایہ جُتی' جُتی توں دکھ نہیں ہوندی." پچھلے سال وی جد ایہ جُتی' جُتی تے چڑھ گئی سی تاں رحمان نوں پرچی پان لئی ضلع کچہری جانا پیا سی. اوہدے ذہن وچ اوس سال دا سفر تے

بُتّیاں دی کرتوت چنگی طرحاں محفوظ سی. ضلع کچہری توں واپسی تے اوہنوں پیدل ہی آنا پیا سی کیوں جو ہوون والے ممبر نے واپسی تے اوہدا کرایا نہیں سی دتا. ایہدے وچ ممبر دا قصور وی نہیں سی بلکہ جدوں رحمان پرچی تے نیلی چرخی دا نشان لا کے پان لگا سی تاں اوہدے ہتھ کنب رہے سن تے اوہنے گھابر کے پرچی کسے دوجے ممبر دے حق وچ دے دتی.

جینا نوں ملیاں دو سال ہون نوں آئے سن. جینا انبالے ویاہی ہوئی سی. ایہناں دو سالاں وچ آخری چند مہینے رحمان نے بڑے اوکھے گزارے سن. اوہنوں ایہی محسوس ہوندا سی جویں کوئی بھخدی ہوئی تھاپی اوہدے دل اُتے رکھی ہوئی اے.

جدوں اوہنوں جینا نُوں ملن دا خیال آوندا تاں اوہنوں کجھ سکون' کجھ اطمینان ملدا. جدوں ملن دا خیال ہی ٹھکھ دیوک سی تاں ملنا کویں دا ہووے گا؟..... بڈھا رحمان بڑی حیرانی نال سوچدا سی اوہ لہئی لاڈلی دھی نوں ملے گا تے فیر تلنگیاں دے سردار علی محمد نُوں. پہلاں تاں اوہ رووے گا. فیر ہس پوے گا. فیر رو پوے گا تے اپنے نکّے دوہترے نوں گلیاں بازاراں وچ کھڈاندا پھرے گا ..... ایہ تاں میں بُھل ہی گیا ساں' جینا دی ماں!

منجی دی اِک کھلی ہوئی رسی نوں عادتن گھسا کے کنڈیاں آکھیا —— "بڑھیپے وچ چیتا کِنا کمزور ہو جاندا اے."

علی محمد' جینا دا خاوند' اِک گبھرو جوان سی' سپاہی توں ترقی کردیاں کردیاں اوہ نائک بن گیا سی. تلنگے اوہنوں اپنا سردار آکھدے سن. صلح دے دناں وچ علی محمد بڑے جوش خروش نال ہاکی کھیڈدا سی. این ڈبلیو آر' پولیس مین' برگیڈ والے' یونیورسٹی والے' اوہنے سبھناں نُوں ہرا چھڈیا سی. ہُن تاں اوہ لہئی کمپنی نال بھرے جان والا سی کیوں جو عراق وچ رشید علی بہت طاقت پھڑ چکیا سی. ایس ہاکی پاروں ہی علی محمد کمپنی کمانڈر دیاں نظراں وچ اُچا اُٹھ گیا سی. نائک بنن توں پہلاں اوہ جینا نال بڑا چنگا سلوک کردا سی پر اوہدے بعد اوہ لہئیاں ای نظراں وچ اینا اُچا ہو گیا سی کہ جینا اوہنوں پیراں ہیٹھ نظر آوندی. ایہدی اِک ہور وجھا وی سی' مسز ہولٹ کمپنی کمانڈر دی بیوی تے تقسیم انعامات ویلے انگریزی وچ علی محمد نُوں کجھ آکھیا سی. جہدا ترجما صوبے دار نے کیتا سی..... میں چاہوندی آں تیری سٹک چُم لواں..... علی محمد دا خیال سی کہ لفظ سٹک نہیں ہونا کجھ ہور ہونا اے. بڑا حاسد اے صوبے دار. انگریزی وی بس تھوڑی ہی جاندا اے.

رحمان نُوں جاپن لگ پیا جویں اوہنوں جوائی نال نہیں' کسے بہت وڈے افسر نوں ملن جانا اے. اوہنے منجی توں جھک کے جُتی تَوں جُتی لاہ دِتی جویں اوہ انبالے جاون توں گھبراوندا سی. اینے چِر نُوں جینا دی ماں کھانا لے آئی. اج اوہنے خلاف معمول گاں دا گوشت رِنھیا ہویا سی.

جینا دی ماں نے گوشت بڑی اوکھ نال قصبے توں منگوایا سی تے ایہدے وچ چوکھا سارا گھیو پایا ہویا سی. پچھے مہینے پہلاں رحمان نوں تلی دی سخت شکایت سی ایس لئی اوہ سبھے گرم وَدھاؤ چیزاں گُڑ، تیل، بتھوں، مسراں دی دال، گاں دا گوشت تے ٹھنڈھیائی توں پرہیز کردا سی. ایس توں مہینے دے چہ وچ رحمان نے خورے سیر کو نوشادر لسی نال گھول کے پی چھڈیا سی تد کدھرے اوہدے ساہ دی تکلیف دور ہوئی سی. بھکھ لگن توں ڈکھ اوہدے پیشاب دی سیاہی سفیدی وچ بدلی سی. اکھاں دی گدلائی تے کالکھ اودیں ہی نمایاں سن. پلکاں دی بھربھرائی وی قائم سی تے کھل دا رنگ سیاہی مائل نیلا ہو گیا سی. گاں دا گوشت ویکھ کے رحمان خفا ہو گیا. آکھن لگا، چار پنج دن ہوئے توں بتھوں پکائے سن. میں چپ رہیا. پرسوں مسراں دی دال پکائی تد وی میں چپ رہیا. توں تاں بس ایہو چاہوندی ایں کہ میں بولاں ای نہ. مری مِٹی دا ہو رہواں. پچ کہندا آں توں مینوں مارن تے تلی بیٹھی ایں. جینا دی ماں!" مائی، پہلے دن توں ہی، جدوں اوہنے بتھوں پکائے سن. رحمان ولوں ایس روس دی اڈیکن ہار سی پر رحمان دی چپ دا مائی نے پچھا ہی مطلب لے لیا. اصل وچ مائی نے لگ بھگ اک نکھٹو بندے لئی اپنا سواد وی چھڈ دتا سی. مائی دا سوچن دا ڈھنگ وی نویکلا سی. جدوں دی اوہ ایس ودھے پیٹ والے ڈھانچے نال جڑی سی، اوہنے سکھ ہی کیہ پایا سی. چنگا بھلا رحمان لدھیانے سپاہی سی پر اِک ہدوانے توں تلکھ کے گوڈا تُڑ بیٹھن نال اوہنے پنشن لے لئی سی تے گھر بَہہ رہیا سی. مائی نے کپڑے چھانڈیاں آکھیا "تے نہ کھا بابا. تیری کھاتر میں تاں نہیں مردی، مینوں تاں روج دال روج دال کجھ مجا نہیں دِسدا."

رحمان دا جی چاہوندا سی پئی اوہ منجی ہیٹھوں جتی چک لوے تے ایس مائی دے تالو اُتوں رہے سہے والاں دا وی صفایا کر دیوے. سردی پشم لتھدیاں ہی مائی دا دائمی نزلا وی دور ہو جاوے گا. پر کجھ گراہ مُونھہ وچ پاندیاں فورن اوہنوں خیال آیا. تلی ہوندی اے تاں ہوندی رہوے. کِنا سوادی گوشت پکایا اے میری جینا دی ماں نے. میں تے ناشکرا ہاں پورا پورا. تے رحمان چٹخارے لے لے کے کھاون لگ پیا. سالن نال چھوایا گراہ جد اوہدے مُونھہ وچ جاندا تاں اوہنوں خیال آوندا. آخر اوہنے جینا دی ماں نوں کہڑا سُکھ دتا اے؟ اوہ چاہوندا سی کہ ہُن تحصیل وچ چپڑاسی لگ جائے تے فر اوہدے پرانے دن واپس آ جاون.

کھان دے بعد رحمان نے اپنیاں اُنگلاں پگڑی دے شملے نال پُونجھیاں تے اُٹھ کھلوتا. کسے اَدھ شعوری احساس نال اوہنے اپنیاں جُتیاں چُکیاں تے اوہناں نوں ویڑھے وچ اِک ڈوجے توں ڈکھ ڈکھ کر کے رکھ چھڈیا.

پر ایس سفر توں چھٹکارا نہیں سی. بھاویں آٹھ دناں دی ٹکی وچ گوڈی ضروری سی. سویرے

ویڑھے وچ جھاڑو دیندیاں مائی نے بے احتیاطی نال رحمان دیاں جُتیاں کھسکا دتیاں تے جُتی دی اڈی ڈوجی اڈی اُتے چڑھ گئی۔ شام ویلے جدوں ارادے پکے ہو جاندے نیں۔' سون توں پہلاں انہالے جان دا خیال رحمان دے دل وچ کچا پکا سی۔ اوہدا خیال سی پئی ترائی وچ گوڈی کرن دے بعد ای اوہ کدھرے جاوے گا تے نالے کل دی روغنی غذا پاروں اوہدے پیٹ وچ فیر کوئی نقص ہو گیا سی پر سویرے فیر اوہنے جُتیاں دی حالت ویکھی تاں سوچیا ہُن انہالے جائے بِنا چھٹکارا نہیں۔ میں لکھ نہ کراں پر میرا دانا پانی' میریاں جُتیاں بڑیاں پروین نیں۔ اوہ مینوں سفر تے جاون لئی مجبور کردیاں نیں۔ اوس ویلے سویر دے ست وجے سن تے سویر ویلے ارادے اُچے ہو جاندے نیں۔ رحمان نے فیر اوہی جُتی سِدھی کیتی تے اپنے کپڑیاں دی دیکھ بھال کرن لگ پیا۔

نیل وچ دُھلے کپڑے ٹرنک کے راتو رات ای کویں لِشک گئے سن۔ نیلائی نے اپنے آپ نوں گوا کے سفیدی نوں کِنا اُبھار چھڈیا سی۔ جد کدی مائی نیل دے بغیر کپڑے دھوندی سی تاں ایہ جاپدا سی جویں اوہناں نوں ٹُٹے ٹُٹے چھپڑ دے پانی وچوں کڈھیا گیا ہووے تے پانی دی مٹیالی رنگت ایہناں وچ اِنج وَس گئی ہووے جویں پاگل دے دماغ وچ وہم وَس جاندا اے۔

جینا دی ماں اکلی وچ متواتر دو تن دن توں جوں کٹ کے تندل بنا رہی سی۔ گھر وچ چراں توں پُرانا گُڑ پیا ہویا سی جہنوں ڈھپ لوا کے کیڑے کڈھ دتے گئے سن۔ ایس توں وکھ ٹکی مکئی دے بِٹے سن۔ گویا جینا دی ماں بہت دناں توں ایس سفر دی تیاری کر رہی سی تے جُتی دا جُتی اُتے چڑھنا تاں صرف ایہدی تصدیق سی۔ مائی دا خیال سی کہ ایہناں تندلاں وچوں رحمان دا سفر خرچ وی نکل آوے گا تے دھی لئی سوغات وی۔

رحمان نوں کوئی خیال آیا۔ آکھن لگا ”جینا دی ماں! بھلا ناں کیہ رکھیا اے اوہناں نے اپنے کاکے دا؟“

مائی ہسدیاں آکھن لگی۔ ”سحاق (اسحاق) رکھیا اے ناں ہور کیہ رکھیا اے ناں اوہناں اپنے کاکے دا۔ واہ! سچ مچ کمزور اے تیری یاد داشت۔“

اسحاق دا ناں بھلا رحمان کویں یاد رکھ سکدا سی۔ جد اوہ آپ وی کاکا سی تے اوہدے دادے نوں وی رحمان دا ناں بھُل گیا سی۔ دادا کھاندا پیندا سی۔ اوہنے چاندی دی اِک تختی اتے عربی لفظاں وچ لکھوا کے اپنے پوترے دے گلے وِچ پا دتا سی۔ پڑھنا کہنوں آوندا سی۔ بس اوہ تختی نوں ویکھ کے ہس دیندا سی۔ اوہناں دناں تاں گامو' شیرا' فتو' فجا وغیرا ای ہوندے سن۔ اسحاق' شعیب وغیرا ناں تاں ہُن قصباتی لوکاں نے رکھنے شروع کر دتے سن۔ رحمان سوچن لگیا۔ سحاق تاں ہُن ڈیڈھ ورھے دا ہو چکیا سی۔ ہُن اوہدا سر وی نہیں ہلدا ہونا۔ اوہ دھون چُک کے میرے

ویلے اِکو نظریں ویکھدا جاوے گا تے اپنے نِکّے جہے دل وچ سوچے گا۔ رب جانے ایہ بابا' چِٹّے والاں والا بابا ساڈے گھر کِتھوں آ گیا۔ اوہ نہیں جانے گا کہ اوہدا اپنا بابا اے۔ اپنا نانا جہدے گوشت پوست نال اوہ آپ وی بنیا اے۔ اوہ چپکے نال اپنا مُونہہ جینا دی جھولی وچ چھپا لوے گا۔ میرا جی چاہوے گا جینا نوں وی اپنی گودی چُک لواں۔ پر جوان دھیاں نوں کون گودی وچ اُٹھاندا اے۔ ناحق اینی وڈی ہو گئی اے جینا۔ بچپن وچ جدوں اوہ کھیڈ کد کے باہروں آندی تاں اوہنوں سینے نال لالین نال کِنّی ٹھنڈ پے جاندی سی۔ اوہناں دناں ایہ دل اُتے دُکھدی تھاپی رکھی نہیں محسوس ہندی سی ...... ہُن اوہ اوہنوں صرف دُوروں ہی ویکھ سکے گا' اوہدا سر پیار نال چُم لوے گا..... تے ..... کیہ اوہی سکون حاصل ہووے گا؟

رحمان نوں ایس گل دا تاں یقین سی کہ اوہ ایہناں سبھ نوں ویکھ کے بے اختیار رو پوے گا۔ اوہ اتھرو روکن دی لکھ کوشش کرے گا پر اوہ آپی آپ نکلدے آون گے۔ ایس لئی نہیں وگن گے کہ تلنگا اوہدی دھی نوں کُٹدا اے بلکہ زبان دے لئے قِصیاں دی تھاں اکھاں نال ایس گل دا اظہار کر دوے گا کہ جینا' میری دھی! تیرے پِچھّے میں بہت اوکھے دن ویکھے نیں۔ جدوں چودھری خشحال نے مینوں ماریا سی تاں اوس ویلے میری کمر بِلکُل ٹُٹ گئی سی۔ میں مرہی تاں چلیا ساں۔ فیر توں کتھے ویکھدی اپنے ابا جی نوں؟ پر بغیر آئی کوئی نہیں مردا۔ شاید تیرے یاں سحاقے یاں کسے ہور نیک بخت دے پیراں دی خیرات بچ رہیا۔

..... تے کیہ کاکے دا لہو جوش مارن توں رہ جائے گا؟ اوہ ہمک کے ٹُر آوے گا میرے کول تے میں آکھاں گا' سحاق پُتر ویکھ میں تیرے لئی لیایاں تندل تے گُڑ تے کھڈونے تے ..... ہور بہت کجھ لیایاں۔ ہاں پنڈ دے لوکاں دا ایہی غریبی دعوا ہوندا اے۔ کاکا مشکل نال اپنے دنداں نوں بولن سکے گا۔ کسے ہرے بٹے نوں' تے جدوں تلنگے نال میری توں توں میں میں ہووے گی تاں اوہنوں خوب کھری کھری سُناواں گا۔ بڑا سمجھدا اے اپنے آپ نوں کل دی گالھڑ..... تے ..... اوہ ناراض ہو جاوے گا' آکھے گا' گھر رکھ اپنی دھی نوں ..... فیر میں اوہدے پُتر نوں چکی پھراں گا۔ گلی گلی بازار بازار ..... تے من جائے گا تلنگا۔

رحمان نے گوڈی دا بندوبست کیتا' کھلوتی کھیتی دی قسم تے کجھ رُپئے اُدھار لئے۔ سوغات بنھی' سفر خرچ وی تے یکے تے پَیر رکھ دتا۔ مائی نے اوہنوں رب دے حوالے کردیاں آکھیا۔ ''بھرے ٹُر جائے گا تلنگا کجھ دناں نوں۔ میری جینا نوں نال ہی لیندے آونا تے نال میرے سحاقے نوں' کون جانے کدوں جان نکل جائے۔''

ملکا رانی نوں مانک پور پہنچدیاں پہنچدیاں رحمان نے اسحاق لئی بہت ساریاں چیزاں خرید لئیاں۔

اِک نِکا جہیا شیشا سی۔ اِک سیلو لائیڈ دا جاپانی چھنکنا جہدے وچ لگے گھنگرو اِک دَم وَج پیندے سن۔ مانک پور توں رحمان نے اِک نِکا جہیا گڈیرنا وی خرید لتا تاں جو اسحاق اوہنوں پھڑ کے ٹُرنا سِکھ جاوے۔ کدی رحمان کہندا اللہ کرے' اسحاق دے دند ایس قابل ہون کہ اوہ بِٹے کھا سکے۔ فیر اِک دَم اوہدی خاہش ہوندی کہ اوہ اینا نِکا ہووے کہ چلنا وی نہ سکھیا ہووے۔ تے رحمان نہیں جاندا سی کہ اوہ کاکے نُوں وڈا ویکھنا چاہوندا اے یاں وڈے نُوں کاکا۔ صرف اوہدی خاہش سی کہ اوہدے تندل' اوہدے بِٹے' اوہدا شیشا' اوہدا جاپانی چھنکنا تے باقی خریدیاں سبھے چیزاں سپھل ہون۔ اوہناں نُوں اوہ مقبولیت حاصل ہووے جہدا اوہ چاہیوان اے۔ کدی اوہ سوچدا کیہ جینا پِنڈ دے گوار لوکاں دے ایہناں تحفیاں نُوں پسند کرے گی؟ پر ممکن اے اوہ صرف اوہدا دل رکھن لئی ایہناں چیزاں نُوں پا کے بہوں خُش ہو جاوے پر کیہ اوہ صرف میرا جی رکھن لئی ایویں ہی کرے گی؟ فیر تاں مینوں بہت دُکھ ہووے گا۔ کیہ میرے تندل سچ مچ اوہنوں پسند نہیں آ سکدے؟ میری دھی نُوں' میری اپنی جینا نُوں۔ علیا تاں پرایا پیٹ اے' اوہ تاں کجھ وی پسند نہیں کرے گا۔ اوہ تاں نائیک اے۔ رب جانے صاحب لوکاں دے نال کیہ کجھ کھاندا ہووے گا۔ اوہ کیوں پسند کرن لگا۔ پِنڈ دے تندل تے مان پور توں روانا ہوندیاں رحمان کنبن لگا۔

رحمان اُتے جسمانی تے ذہنی تھکاوٹ دی وجھا نال انگلاٹ جہی طاری ہو گئی۔ رات دے گوشت نے ہی اوہدے پیٹ دا شیطان جگا چھڈیا سی۔ اکھاں وچ گدلائی تے انھیرا تاں سی ہی پر کجھ سفر' کجھ روغنی غذا دی وجھا نال اَکھاں وچ شعلے چمکن لگ پئے۔ رحمان نے اپنے پیٹ نُوں دبایا۔ تلی والی تھاں فیر تراٹ جہی جاپدی سی۔ جینا دی ماں نے ناحق گاں دا گوشت پکایا پر اوس ویلے تاں اوہنوں دُپٹے نال ہتھ پُونجھنا تے گاں دا گوشت دوویں چیزاں پسند آئیاں سن۔

رحمان نُوں اِک تھاں پیشاب کرن دی لوڑ پئی۔ اوہنے ویکھیا کہ اوہدا پیشاب کالکھ بھاء ماردا گدلا سی۔ رحمان نُوں فیر وہم ہو گیا۔ بہرحال اوہنے سوچیا۔ مینوں پرہیز کرنا چاہیدا اے۔ پُرانا مرض فیر مُڑ آیا اے۔

گڈی وچ' باری ولوں شمالی ہوا فراٹے بھردی اندر داخل ہو رہی سی۔ درختاں ساہمنے گھمدیاں اکھاں بند کرن نال رحمان نوں گڈی اِک پنگھوڑے وانگ اگے پِچھے جاندی جاپ رہی سی۔ دو تِن سٹیشن اِک انگلاٹ جہی وچ ہی نکل گئے۔ جد اوہ کرنال توں اِک دو سٹیشن پرانہہ ہی سی تے اوہدی اَکھ کھلھ گئی۔ اوہدی سیٹ تھلوں اوہدی گنڈھ چُک لئی گئی سی۔ صرف اوہدے اپنے گذارے لئی تندل تے چدر دے کونے بدھے مکئی دے بِٹے رہ گئے سن۔ تاں اوہدے کھِلرے پیراں وچ گڈیرنا سی۔

رحمان رولا پاؤن لگ پیا. ایس ڈبے وچ اِک دوجے چنگے رنگ رُوپ چہرے مہرے دے. بندے اخبار پڑھ رہے سن. بُڈھے نوں اِنج غُصّے ویکھ کے بولے رولا نہ پا پر رحمان بولدا گیا. اوہدے ساہمنے اِک وٹیاں مُچھاں والا کانسٹیبل بیٹھا سی. رحمان نے اوہنوں پھڑلیا تے آکھن لگا توں ہی میری گنڈھڑی چکوائی اے' پُتر ...... کانسٹیبل نے اِک جھٹکے نال رحمان نوں پراںہ سُٹ دتا. ایس کھچو تانی وچ رحمان دا ساہ پھُل گیا.

بابو فیر بولے. "توں سوں کیوں گیا سیں بابا؟ توں سنبھال کے رکھدا اپنی گنڈھڑی نوں. تیری عقل چرن گئی بابا."

رحمان اوس ویلے ساری دُنیا نال لڑن لئی تیار سی. اوہنے کانسٹیبل دی وردی پاڑ چھڈی. کانسٹیبل نے گڈیرنے دا لٹھا کھچ کے رحمان نوں ماریا. ایسے دوران ٹکٹ چیکر اندر آگیا. اوہنے وی خُش پوشاکی لوکاں دی راء دا پلّا ویکھ کے رحمان نوں گالھاں دینیاں شروع کر دتیاں تے رحمان نوں حکم دتا پئی اوہ کرنال پہنچ کے گڈیوں لہ جاوے اوہنوں ریلوے پُلس دے حوالے کر دتا جاوے گا. چیکر دے نال لڑائی وچ اِک لت رحمان دے ڈِھڈ وچ لگی تے اوہ فرش تے لیٹ گیا.

کرنال آ چکیا سی. رحمان' اوہدی چادر تے گڈیرنا پلیٹ فارم اُتے لاہ دتے گئے. گڈیرنے دی لٹھ جسم توں وکھری خون وچ بھجی اِک پاسے پئی سی تے مکئی دے ٹِٹے کھُلی ہوئی چدر چوں نکل کے فرش تے کھلر رہے سن.

رحمان دے ڈِھڈ وچ بہت سٹ لگی سی. اوہنوں سٹریچر تے پا کے کرنال دے ریلوے ہسپتال لجایا گیا.

☆☆☆☆☆

جینا' سحاقا' علی محمد' جینا دی ماں ..... اِک اِک کر کے رحمان دیاں نظراں ساہمنیوں گزرن لگ پئے. زندگی دی فلم کِنی نِکّی اے. ایہدے وچ مشکل نال تن چار آدمی تے اِک دو عورتاں ہی آ سکدیاں نیں. باقی مرد عورتاں وی آوندیاں نیں پر اوہناں وچوں کجھ وی تاں چیتے نہیں رہندا. جینا' سحاق' علی محمد تے جینا دی ماں ..... یاں کدی کدائیں ایہناں گنویں لوکاں لئی کش مکش دے واقعے ذہن وچ تازے ہو جاندے نیں. جویں کہ گڈیرنا پلیٹ فارم اُتے پیا ہویا تے مکئی دے کھلرے ہوئے ٹِٹے جنہاں نوں خلاصیاں' واچ میناں دے اوارا چھوکرے چُک چُک کے بھج رہے ہون تے اوہناں دے کالے کالے چہریاں وچ چِٹے دندن بِلکُل اِنج جاپن جویں ایس

کالے پچھوکڑ وچ اوہناں دا ہاسا۔ اوہناں دے قہقہے ..... یاں دور کوئی پلس مین اپنی ڈائری وچ کجھ ضروری تے غیر ضروری ویروے لکھ رہیا ہووے۔

فیرلت ماری .....

ایں؟ ایہ نہیں ہو سکدا ..... اچھا' فیرلت ماری تے فیر۔

فیر ہسپتال دے سفید بسترے' کفن وانگ مُونہہ کھولی چدراں' قبراں ورگیاں منجیاں' عزرائیل ورگیاں نرساں تے ڈاکٹر .....

رحمان نے ویکھیا اوہدی تندلاں والی چادر ہسپتال وچ اوہدے سرہانے پئی سی۔ "ایہ وی اوتھے چھڈ آوندے" رحمان نے آکھیا "ایہدی مینوں کیہ لوڑ اے؟" ایہدے توں وکھ رحمان کول کجھ وی نہیں سی۔ ڈاکٹر تے نرس اوہدے سرہانے کھلوتے ہر پل لٹھے دی چٹی چادر نوں مونہہ ولے کھسکا دیندے سن ..... رحمان نوں اُلٹی دی لوڑ محسوس ہوئی۔ نرس تے فورن اِک چلمچی بیڈ ہیٹھ کر دتی۔ رحمان اُلٹی کرن لئی جھکیا تے اوس ویکھیا۔ اپنیاں جُتیاں ہُن وی جلدی نال منجی تھلے لاہ دتیاں سن تے جُتی اُتے جُتی چڑھ گئی سی۔ رحمان اِک مَیلا جہیا' سنگڑیا ہویا ہاسا ہسیا تے آکھن لگا "ڈاکدار جی! میں سفر تے جانا اے' تُسیں ویکھو میری جُتی کویں چڑھ گئی اے۔

ڈاکٹر جواب وچ مسکرایا تے بولیا "ہاں بابا! تُوں بڑے لمے سفر تے جانا اے ..... بابا....." فیر رحمان دے سرہانے دی چادر ٹٹولدیاں بولیا "پر تیرا زاد راہ کِنا ناکافی اے بابا ..... صرف اپنی تندل نے اپنا لما سفر....."

..... بس جینا' جینا دی ماں' سحاق تے علی محمد یاں اوہ افسوس ناک واقعیا ..... رحمان نے زاد راہ اُتے اپنا ہتھ رکھ دتا تے اِک بڑے لمے سفر اُتے روانا ہو گیا۔

☆☆☆☆☆

اُردو / بلونت سنگھ

مداوا

زینت برقع سنبھالدی ہوئی زنانا انٹر دے اِک کونے وِچ باری لاگے بہہ گئی۔

ستمبر دا مہینا ٹمک رہیا سی۔ موسم خوشگوار سی تے فیر سویر دا ویلا۔ سورج نکل رہیا سی۔ برقعے دے پرتائے ہوئے پردے وِچوں زینت دے حسن دی کجھ دا حال تاں کوئی اوہدے خاوند دے دل توں پچھے، جہڑا ایس ویلے باری دے عین ساہمنے پلیٹ فارم اُتے کھلوتا سی۔ پرانہہ پلیٹ فارم اُتے اوہناں دا نوکر بچی نوں ہوا وِچ اُچھال رہیا سی۔ اوہ کلکاریاں مار کے ہسدی سی۔ زینت نے رتا چُپ رہن مگروں آکھیا "لیاؤ، بچی مینوں دے دیو، گڈی ٹرن ای والی اے۔"

خاوند نے نوکر نوں سدیا۔ زینت دی بچی گودی چک لئی تے جادو بھرے انداز نال خاوند ول ویکھدی بولی "جاؤ ناں، تُسیں وی بہہ جاؤ..... سوانیاں ویکھ ویکھ کے رج نہیں کیہ؟"

زینت دا خاوند، ریاست بھوپال وچ ملازم سی۔ ویاہ مگروں اوہ بیوی نوں لے کے بھوپال ٹر گیا سی تے کدے اوہنوں اِک ہفتے توں ودھ وکھ نہیں کیتا پر ایس واری ایدھر اودھر شادی غمی دے سلسلے وِچ اوہنوں تاں چھٹی نہ مل سکی پر زینت چار مہینے اوہدے توں وکھری رہی۔ ہُن اوہنوں کسے کم نال پنجاب ول جانا پیا تاں اوہنے سسرال والیاں نوں لکھ گھلیا سی کہ زینت نوں سٹیشن اپڑا دیو۔ جدوں اوہدی بیوی گڈی اُتے سوار ہو گئی تاں اوہنے ویکھیا کہ اوہدی صحت پہلاں نالوں بہتر ہوئی اے۔ صحت دے نال سُندرتا دی کجھ وِچ وی وادھا ہو گیا سی۔ اوہ اوہدے نال رج کے گل بات کرنی چاہندا سی پر ایہدے لئی ویلا ای نہیں سی ملدا پر اوہ وکھو وکھ حیلے بہانے باری اَگے کھلوتا رہیا۔

زینت دی گل سُن کے اوہ اَگے ودھیا تے نیڑے اپڑ کے شرارتی لہجے نال بولیا "اج توں کنی سوہنی لگ رہی ایں، جی کردا اے سبھ دے ساہمنے تیرا مونہہ چُم لواں۔"

زینب جھینپ گئی۔ "ہٹاؤ جی، تہانوں ہر ویلے مذاق ای سُجھدا رہندا اے۔" خاوند نے اِنجے ای باری دی چوکھٹ اُتے ہتھ رکھ دتا۔ اوہ سرک کے پچھے ہو گئی۔ "میں سبھ کجھ سمجھدی آں..... رب دا ناں جے ٹر جاؤ، نہیں تاں ایہہ لوک ایہو سمجھن گے کہ ایہہ حضرت اکھاں سیکن لئی زنانے ڈبے ساہمنے کھلوتے نیں۔"

"جی سانوں تے تہاڈے ای جلوے دی تاب نہیں، ہوراں دا تے ذکر ای کیہ" ایہہ آکھ کے

اوہنے اپنے ہتھ نوں ہلایا۔ زینت سمٹ گئی۔

دل بھلاویں ہاسے نال کہن لگی "دیکھو جی' کوئی شرارت نہ کریا جے۔"

خاوند نے سنجیدا بن کے آکھیا "ہئی کجھ چاہیدا ہووے تاں دس دے۔ تریہ لگی ہووے یاں چاہ دی لوڑ ہووے تاں دس دے۔ اگلا سٹیشن بہت دور اے۔"

"جی بس شکریا' کسے شے دی لوڑ نہیں۔ چاہ تے گھروں ای پی کے ٹرے ساں۔"

بے خبری وچ خاوند نے اوہدے گوڈے اُتے چونڈھی وڈھ لئی۔ اوہ کُڑ پئی تے خاوند ٹردا بنیا..... اوہ ڈرے جہے انداز نال ایدھر اودھر ویکھن لگ پئی۔ کیوں جے اوہ بالکل اِک کونے وچ بیٹھی سی ایس لئی کسے دا خیال نہیں گیا۔ اوہدے خاوند دی شوخی تے بے باکی ہر تھاں اپنا کم کردی سی۔

زینت گڈی چلن دا انتظار کر رہی سی تاں جے اوہ بُرقع لاہ کے پراںہ رکھ دیوے۔ اوہ بُرقعے دی عادی نہیں سی۔ بچپن توں ای اوہنوں ازادی نال پھرن دا چسکا سی۔ ابا جی وی پردے دے پابند نہیں سن' ماں وی پردے دی چاہیوان تاں نہیں سی پر جوان دھیاں دی راکھی دے خیال نال پردے دی حمایت کردی سی۔ جدوں اوہ جوانی وچ قدم رکھ چکی تاں وی اوہ اپنے گھر دی چھت اُتے یاں ویڑھے وچ وال کھولی' اِنجے نِکا موٹا کپڑا پائی گھمدی رہندی سی۔ ایدھر اودھر تاک جھاک کرن والا کوئی نہیں سی۔ ایہدے باوجود ماں ویکھ لیندی تاں ساہ روک لیندی "رب دی پناہ' اج کل دیاں کڑیاں کِنیاں بے حیا ہو گئیاں نیں۔ رب دا اُکا خوف ای نہیں۔ مردود' میں کدوں دی کہہ رہی آں....."

اوہ ٹپتن والی رَسّی گھماندیاں ہویاں کہندی "چھڈو امی' ایتھے کون اے؟"

خیر اپنے گھر وچ کُڑی کجھ وی کرے' اوس ویلے ماں پیو نوں ودھ توں ودھ حقیقی خدا دا خوف ہوندا اے پر جے سوال مجازی خدا دا ہووے تاں معاملا بہت نازک ہو جاندا اے۔ مزے دی گل ایہ سی کہ اوہدا خاوند نماز روزے دا پابند نہیں سی' بس پردے دی پابندی دا قایل سی۔ ویاہ دے پہلے کجھ مہینے تاں اوہنوں نسوار دی ڈبی وانگ لکائی پھردا سی۔ ہُن آ کے اوہدی پکڑ کجھ ڈھلی پئی سی۔

زینت ایہناں خیالاں وچ گواچی مسکراندی جا رہی سی۔ ریل دے ڈبے وچ اِک قیامت مچی ہوئی سی۔ مردانا ڈبیاں وچ تاں مرد جو کجھ وی کر گزرن' گھٹ نہیں سی پر زنانا ڈبیاں وچ سوانیاں وی کجھ گھٹ بہادری نہیں وکھاندیاں۔ لوک کہندے نیں جے نویاں گالھاں سکھنیاں یاں سُننیاں ہوون تاں پُلس والیاں دی خدمات حاصل کرو پر جے پُلس والیاں نوں اپنی معلومات وچ ہور وادھا کرنا ہووے تاں ریل دے زنانا ڈبیاں وچ سوانیاں دیاں نوبر نو گالھاں سُنن۔ کیوں جے

"مستورات" گھراں دی چار دیواری اندر بے کار بیٹھیاں رہندیاں نیں ایس لئی اوہ ایس کم وچ کمال حاصل کر لیندیاں نیں۔

ڈبے وچ اینا رولا سی کہ کن پئی اواز نہیں سی سُنیندی۔ عورتاں اِک دُوجی اُتے ڈِگیاں پیندیاں سن۔ کجھ سوانیاں بُوہے لاگے کھلوتیاں نویاں آون والیاں نُوں دُوروں گالھاں تے نیڑیوں دھکے دے رہیاں سن۔ کجھ منجیاں پینڈو سوانیاں باہروں کپڑیاں دیاں گنڈھاں باری راہیں اندر سُٹ رہیاں سن۔ اندر والیاں چیک چیک کے اوہناں نُوں کوس رہیاں سن۔ عجب ہنگاما مچیا ہویا سی۔

زینت وچاری پریشان سی۔ اوہدے نال جُڑ کے بیٹھی سوانی نے بڑے غلیظ کپڑے پائے ہوئے سن تے اوہدے جُسے توں مُڑھکے دی تیز بو وی آ رہی سی۔ زینت چاہندی سی کہ اوہنوں کسے بہانے اُٹھا دیوے۔ اوہنے ایدھر اودھر ویکھیا پر پناہ دی کوئی صورت نہ دِسی۔ ساہمنے اِک نوجوان سِکھ سوانی بیٹھی سی۔ جاپدا سی کہ ویاہ ہویاں بُہتا چِر نہیں ہویا۔ کیلے دی کرو نبل وانگ نازک سی۔ زینت جدوں کدی سِکھ سوانیاں نُوں ویکھدی تاں حیران رہ جاندی۔ اوہ سوچدی ایہناں دے مرد عموماً اَکھڑ تے کجھ خوفناک جہے ہوندے نیں پر اوہناں دیاں سوانیاں کِنیاں سُندر تے نازک ہوندیاں نیں۔ اوہنے سوچیا جے اوہ میرے کول آ بہوے تاں کِنا چنگا ہووے۔ اوہنے غلیظ سوانی نُوں آکھیا "بھیَن! تُسیں ذرا اودھر بہہ جاؤ تے اوہناں نُوں ایدھر بہن دیو۔"

اوہ سوانی وحشیانا انداز نال چلک کے بولی "کیوں......؟"

اخیر بڑی مشکل نال سمجھا بُجھا کے رضامند کیتی۔ جدوں سِکھ سوانی اوہدے کول آ بیٹھی تاں اوہنے اوہدا شُکریا ادا کیتا۔

سِکھ سوانی نے کتاب بند کر دِتی تے کجھ دیر ایدھر اودھر دیاں گلّاں ہوندیاں رہیاں۔ مگروں زینت اپنی بچی نُوں دُدھ پیان لگی تے اوہ اپنی کتاب پڑھن وِچ رُجھ گئی۔

اخیر گڈی نے حرکت کیتی۔ سبھ دی جان وِچ جان آئی۔ اوہ سوانیاں جو اجے تک کھلوتیاں سن، کدھرے نہ کدھرے پھس پھسا کے بیٹھن لگیاں۔ ہلڑ وی گھٹ گیا۔

امن دی فضا پیدا ہوون لگی۔ چیک چہاڑے دی بجائے ہُن نرم لہجے وچ ایس قِسم دیاں گلّاں ہوون لگیاں "بھیَن جی......! جی اوہ...... بسم اللہ...... رب نہ کرے...... پشاور...... ریوڑی...... ہائے رام۔"

ہُن گڈی پوری رفتار نال ٹُردی جا رہی سی۔ اینا رولا تے دھکم دھکے مگروں سبھ دے اعصاب نُوں ارام دی لوڑ سی۔ گڈی دے ہلورے پنگھوڑے دا کم دے رہے سن۔ کجھ سوانیاں اُتے انگھلاٹ چھاون لگی۔ زینت دی بچی جھولی وچ سُتی پئی سی۔ اوہ آپ وی راتیں چنگی طرحاں نہیں

سی سوں سکی' ایس لئی اوہنوں سر وچ بھار جاپ رہیا سی. اوہنے کنڈھ مگر سرھانا رکھ کے سر ڈبے دے تختے نال لا چھڈیا. اوہدا سر سجے کھبے ہلورے لین لگ پیا.

اوہ نیندر بھریاں ادھ کھُلیاں اکھاں نال ایدھر اودھر ویکھ رہی سی. اوہدیاں نظراں گڈی دے سامان تے سوانیاں دا جایزا لیندیاں ہوئیاں لتّے ڈبے دے ساہمنے والے سرے تے پرلے کونے وِچ جا کے رُک گئیاں.

اچن چیت اوہنے اکھاں کھولیاں' فیر اِک دم چوکنی ہو بیٹھی تے اوس کونے ول غور نال ویکھن لگ پئی.

پرلے پاسے دیاں باریاں وچ خشگوار چِٹی دُھپ بڑی تیزی نال اندر آ رہی سی تے ایس تیز روشنی وِچ کونے وچ دُبکی ہوئی اِک سوانی بیٹھی سی. اوہ نِیجھ لا کے اوہدے ول ویکھن لگی.... اوہ سوانی...... زینت نے بڑے غور نال ویکھیا...... اوہدے مُوہوں خُشی دی چِیک جہی نکل گئی...... اوہ رضیہ سی...... اوہدی گوُڑھی سہیلی.

جِنّے دن اوہ پیکے رہی اوہ رضیہ نوُں ملن دا بڑا جتن کردی رہی پر کم بخت دا کدھرے پتا ای نہ لگیا. ہُن تاں شریر دا ویاہ وی ہو گیا سی. اپنی جگری سہیلی نال ملاقات کرن دی اوہنوں کِنّی سدھر سی. مردود...... ملی وی تاں کویں؟ زینت دا من چاہیا کہ نس کے اوہنوں اپنے گلے نال لا لوے پر راہ گزرن جوگ نہیں سی. ایدھر اودھر فرش اُتے بے انت سامان اُتے تھلے پیا ہویا سی تے کجھ کھِلریا ہویا سی. سوانیاں نہ نِرا بنچاں سگوں کھِلرے ہوئے صندوقاں تے ٹرنکاں اُتے وی خوب سمٹ کے بیٹھیاں ہوئیاں سن یاں اُنگھلا رہیاں سن. اوتھے تک اپڑن دی کوئی صورت نہیں سی دِسدی. جے مناسب ہوندا وی تاں اوہ اینی اُچی اواز نال چلک ای نہیں سی سکدی.

اوہ بڑے چاء نال دُوروں ای دُوروں اوہنوں ویکھن لگ پئی. خورے اوہ وی اوہدے ول ویکھے تے پچھان ای لوے. ہائے اوہ بھوپال وچ جا کے کِویں پھسی تے فیر ایس دلدل وچوں نکل ای نہ سکی. رضیہ بارے اوہنے آخری خبر ایہہ سُنی سی کہ اوہدے ماپیاں نے اِک مالدار بُڈھے نال اوہدا ویاہ کر دِتا سی. جدوں زینت نوُں ایس گل دا پتا لگا تاں اوہدیاں اکھاں وچ اتھرُو آ گئے. اوہدی پیاری سہیلی رضیہ دا جیون برباد ہو گیا. کِنّی بانکی تے جوان کُڑی سی. اوہ کسے تکھرتوں تکھر جوان دے سنگ وی سوبھ سکدی سی. اوہنوں حیرانی سی کہ اخیر رضیہ نے ایہہ ویاہ منظور ای کیوں کیتا. شعلے ورھاندی تے تِکھے لہجے والی رضیہ جو اپنے مزاج دے خلاف نِکّی توں نِکّی گل وی برداشت نہیں سی کر سکدی' اوہنے اپنے نال ایہہ بے انصافی کِویں قبول کر لئی. بھاویں اوہ سبھ سہیلیاں قبول صورت سگوں سوہنیاں سن پر جیہڑا حُسن تے رسیلتا رضیہ دے حِصّے آئی سی' اوہ اپنی مثال آپ سی. لمّا قد' پُر غرور' سرکش سُندری جدھرے اُتے چنگے توں چنگا جوان مرمٹے...... ہُن

بکویں اپنے دن گزاردی ہووے گی۔

اوہ فیر رضیہ ول ویکھن لگ پئی۔ بھاویں اوہدا مہاندرا بہت صاف نہیں سی دِسدا پر جو کجھ وی دِسدا سی' اوہدے توں تاں ایہدی اندازا ہوندا سی کہ اوہ خُش دِسدی اے۔ جسم دا رنگ پہلاں نالوں وی نکھریا ہویا جاپدا سی۔ پہلاں وانگ ای سِربلند تے بانکی دِسدی سی۔ رنگین تے بھڑکیلے کپڑے پائی اوہ سورج دے تیز چانن وچ شعلے ورگی جاپدی پئی سی۔

اوہدا چاء ودھدا جا رہیا سی۔ جدوں کدی رضیہ دا رُخ اوہدے ول ہوندا تاں اوہ ہتھ چُک کے اشارے کردی پر اودھروں کوئی جواب نہ ملدا۔ اِک دو وار تاں ایدھر اودھر بیٹھیاں سوانیاں نے اوہنوں اشارے کردیاں ویکھ لیا جس پاروں اوہنے اشارے کرنے بند کر دِتے۔ اوہ اوہنوں ملن لئی بہت بے چین سی۔ دِل چاہندا سی کہ اُڈ کے اوتھے اپڑ جاوے۔ اِک واری اوہنے جو ہووے سو ہووے کہ کے بچّی نُوں موڈھے لایا تے قدم چُکن نُوں ای سی کہ اِک مرد خورے کتھوں اندر آ وڑیا۔ اوہ فورن اپنی تھاں اُتے بہہ گئی تے بُرقع سِر اُتے پا لیا۔ اوہ بندا بُوہے لاگے کھلو گیا تے اپنی اُچی تے کھرھوی اواز نال کہن لگا:

"میرو محترم بھینو تے ماؤ' آکھیا اے:

لاکھ کرے انسان اس کے کئے کچھ نہیں ہوتا
وہی ہوتا ہے جو منظورِ خدا ہوتا ہے

اوہدا ایہ شعر سُن کے زینت دے بُلھاں اُتے مُسکان کھیڈن لگی۔ اوہ اکہرے جُسّے دا کمزور جہیا' بے ضرر تے تیزی نال گھُمن والیاں اکھاں والا بندا سی۔ کہن لگیا:

"بھینو! کبیر جی آکھ گئے نیں:

بڑا ہوا تو کیا ہوا جوں لانبی کھجور
پنچھی کو سایا نہیں' پھل لاگے اِتی دُور

تے آکھیا اے:

زندگی زندا دِلی کا نام ہے
مُردا دل خاک جیا کرتے ہیں

زینت سوچ رہی سی کہ ویکھو ہُن ایس شعربازی دا نفس مضمون نال کیہ تعلق پیدا کردا اے۔

"پر ماؤ بھینو! زندگی اودوں ای پیدا ہو سکدی اے کہ انسان دی صحت ٹھیک ہووے۔ جے صحت چنگی نہیں تاں زندا دِلی پیدا ہو ای نہیں سکدی تے آکھیا اے:

جان اے تے جہان اے

بھینو! میں کوئی ڈاکٹر' حکیم یاں وید نیں. اِک وار اِک بزرگ نُورانی صورت والے میرے حال اُتے کرم فرما کے مینوں جنگلی جڑی بُوٹیاں دا اِک نسخا دے گئے سن تے آکھ گئے سن کِہ بیٹا جدوں تک زندا رہویں' ایہ دوا مولا دے راہ' پرماتما دے راہ' واہگرو دے ناں اُتے ہِندو' مسلم' سِکھ' عیسائی' یعنی رب دے بندیاں نُوں ونڈ.

"صاحبانو......! یعنی میرا مطلب اے بھینو! ایہ نیں میرے کول گولیاں. ایہناں دا ناں اے گھر دا ڈاکٹر' گھر دا حکیم' گھر دا وید. ایہناں دے نال اِک کاغذ وی اے. ایس کاغذ اُتے دوا ورتن دا طریقا لکھیا ہویا اے. سِر دی چوٹی توں لے کے پَیر دی اڈی تک' ایہ دوا ہر مرض وِچ تیر بہدف اثر کردی اے. مُل بڑا دو آنے. وڈی شیشی چار آنے. جس بھیَن نُوں لوڑ ہووے' ہتھ ودھا کے لَے سکدی اے. ترکیب استعمال پُچھ سکدی اے. یاد رکھو' ایہدے وچ میرا نفع کُجھ وی نہیں. اپنا خرچ تاں شیشی دے لیبل دا اُٹھ جاندا اے. اِک پیسے دیاں چار نکیاں نمونے وجوں سنگترا' گُلاب' کیلا' چنبیلی...... ست قِسم دی خُشبو' ست قِسم دا سواد...... ایہ کوئی بازاری چیز نہیں سگوں دماغ والیاں لئی دماغ دا نچوڑ اے. جی متلاندا ہووے' مُونہہ وچ بو' پیٹ وِچ مروڑ' اُٹھدیاں بہندیاں اَکھاں اَگے تارے نچدے ہوون...... جی ست قِسم دا سواد..... (دھمکی دیندیاں ہویاں) تے جدوں میں بکس جیب وچ رکھ لواں گا تے فیر اِک نکی چوانی دی وی نہیں دیاں گا. سوانیٔ' بال' بُڈھا' جوان سبھ کھا سکدے نیں. ہتھ ودھاؤ تے لَے لوو. ایہدے اُتے کارخانے دا پتا لکھیا ہویا اے."

کئی سوانیاں نے ہتھ ودھائے. تھوڑی دیر لئی فیر ہنگاما پیدا ہو گیا. سوانیاں اِک دُوجے اُتے ڈِگدیاں پَیندیاں سن. رضیہ اپنی تھاں بڑے سکون نال بیٹھی رہی. اوہنے نہ سِر اُتے بُرقع پایا' نہ ہتھ ودھایا. زینت نُوں رضیہ دیاں ایہ اداواں پسند سن. شاید ایس پاروں کِہ اوہ آپ ڈرپوک تے دبُو طبیعت دی سوانی سی.

بچپن وچ جدوں اوہ کٹھیاں کھیڈدیاں سن تاں آپس وچ کسے گل اُتے جھیڑا ہو جان اُتے اوہ مُنڈیاں وانگ گتھم گتھا ہو جان توں وی باز نہیں سی رہندی. مردود طاقت ور تاں بہت سی. جتھے کدھرے اوہدا پنجا اَڑ جاوے' کیہ مجال جے گوشت نہوندرے بغیر چھڈ دیوے. جہناں دِنیں پُھٹدی جوانی سی' اِک وار اسیں دووِیں سڑک اُتے تُریاں جا رہیاں ساں' کسے راہ جاندے مُنڈے نے سینے اُتے ہتھ رکھ کے ہائے کِہ دتا پر رضیہ اوسے تھاں رُک گئی تے بڑی بے باکی نال کہن لگی "برخوردار' ذرا ایدھر تاں آ."

مینوں شرم آئی' میں اوہنوں کھچ کے لَے گئی' نہیں تاں اوہ جُتی ہتھ وچ لَے بیٹھی سی. میں آکھیا "مردود! ہُن نُوں مرداں دے وی مُونہہ لگیں گی؟"

اوہنے چِیک کے آکھیا "نی توں ایہناں نُوں مرد کہندی ایں۔ جے ایہ برخوردار ذرا میرے نیڑے آ جاوے تاں ایہدی کھوپڑی اُتے اینیاں جُتیاں ورھاواں......"

مینوں اوس دن توں کِن ہو گئے کِہ ایس بے حیا نال کدے باہر نہیں جاواں گی.... تے جدوں اوہ تالاب اُتے نہاون جاندی ہوندی سی تاں کم بخت کِویں قلابازیاں لاندی ہوندی سی تے فیر ہتھ ماردی ایہ جا اوہ جا...... رضیہ دے ابا جی کالج وچ پروفیسر سن۔ مُنڈیاں دے ہاسٹل وچ اوہناں واسطے اِک شاندار تالاب بنیا ہویا سی۔ باہروں ایہ اِک خوبصورت عمارت وکھالی دیندی سی۔ زمین پدھر توں بہت اُچی' وڈیاں وڈیاں باریاں..... اندر ٹائیلاں دا بنیا ہویا صاف ستھرا فرش۔ تالاب وچ گہرے نیلے رنگ دا پانی اینا پاکیزا ہوندا سی کِہ اُپر کھلو کے ویکھو تاں نظر فرش تک اپڑدی سی۔ کنارے اُتے اِک پاسے چھال مارن لئی تختے تے اوہناں دے وچکار تِلھک کے پانی وچ غوطا لاون لئی لکڑ دا بنیا ہویا پرنالا جہیا۔

گرمیاں دِیاں چھٹیاں وچ جدوں مُنڈے گھراں نُوں ٹُر جاندے سن تاں جانیاں راتاں وچ اوہ سبھ سہیلیاں نہاون لئی اوس تالاب وچ جاندیاں ہوندیاں سن۔ رضیہ دا بنگلا ہاسٹل دیاں حداں دے اندر ای سی۔ اوہناں دے ابا جی راہیں ساتُوں وی نہاون دی اجازت مِل جاندی..... لتا' سَورن' بِلّو' سبھے شامل ہوندیاں سن۔ اوہ اندروں تالاب دا بُوہا بند کر لیندیاں۔ بجلی دا بٹن دبا دین نال ڈھیر لائیٹ روشنی نال تالاب دا پانی جھلمل جھلمل کرن لگدا۔

ہائے کِویں شرماندیاں سن سبھ کُڑیاں۔ اِک کہندی سی اچھا پہلاں تُوں کپڑے لاہ' دُوجی کہندی نہیں' پہلاں تُوں لاہ۔ ایسے گل اُتے اِک دُوجی اُتے جھپٹن لگدیاں۔ بِلّو سبھ توں ودھ کے شرمیلی سی۔ اوہدیاں بِلّی ورگیاں اکھاں سن ایس پاروں سبھے اوہنوں بِلّو ای آکھ کے سددیاں سن۔ سبھ کُڑیاں کپڑے لاہ دی دیندیاں تاں وی اوہ رضامند نہیں سی ہوندی۔ اِک واری اوہدی خوب گت بنی۔ سبھ نے رَل مِل کے اوہدے کپڑے نوچ کھسوٹ کے پراںہ سُٹ دِتے تے اوہنوں دوہاں لتّاں تے باہواں توں پھڑ کے جھولے وانگ جھلا کے پانی وچکار سُٹ دِتا۔ غضب دی تیرو سی۔ مردود جھٹ ڈڈو وانگ ترن لگ پئی پر تختے اُتے اینی زور نال پانی وچ ڈِگن پاروں وچاری دے گورے گورے جُثے دا پچھلا حِصّا لال ہو گیا۔

ایہناں کماں وچ اوہناں دی لیڈر رضیہ ای ہوندی سی۔ اوہ سبھ توں اُچے قد دی کُڑی سی۔ اوہدے جُثے دی بناوٹ تے کِس نُوں ویکھ کے رشک آوندا سی۔ کپڑے لاہن وچ اوہی پہل کردی سی تے جے فیر کوئی کُڑی چُوں چراں کردی تاں پھڑ کے کپڑیاں سمیت تالاب وچ۔

رضیہ دا وجود وی ساڈے لئی مان جوگ سی۔ اوہ بے باک ضرور سی پر اوہدا چال چلن بھیڑا نہیں سی۔ ایہناں دوہاں وچ گُوڑھا سہیل پراندا سی۔ اِک دُوجی توں کوئی گل کُجھی نہیں سی۔ ایہ

تاں فیر ناممکن سی کہ رضیہ دا کسے مرد نال پریم ہووے تے اوہ اوہدے توں ایہ گل لکا کے رکھے..... اوہ تاں معمولی مُنڈیاں نُوں کسے گنتی وچ ای نہیں سی لیاندی۔ بڑے بے باک لہجے نال آکھدی "اسیں کیوں دَب کے رہیے۔ جے دُنیا وچ مرداں دا وجود ضروری اے تاں ساڈا وجود وی اوناں ای ضروری اے۔ سُجھ بُجھ، ذہانت، تعلیم، سمجھداری، کس گل وچ اسیں اوہناں توں ہینے آں۔ جے سانوں موقع دِتا جاوے تاں زندگی دے ہر کھیتر وچ اوہناں دے موڈھے نال موڈھا جوڑ کے ٹُر سکدیاں آں۔"

اوہدی طبیعت توں واقف کوئی مُنڈا اوہنوں چھیڑن دی جُرئت نہیں سی کردا۔ اوہ تنگ آ کے کہندی "میں ایہناں مُنڈیاں توں نفرت کرنی آں۔ کِویں لجلجے چھچھوندر وانگ نیں۔ گلھاں اُتے گوشت دا ناں نہیں۔ ٹُردے نیں تاں اڈیاں ٹکراندیاں نیں۔ ایہ مُونہہ لے کے عشق جتان چلے نیں۔ ایہ اینے بے حیا نیں کہ ایہناں ول ویکھنا وی گناہ توں گھٹ نہیں تے جے میرے ہتھ لگن....."

اوہنوں چنگی طرحاں پتا سی کہ جس تھاں اوہناں دی سہیلی سَوَرن دا ویاہ ہویا سی، اوہ پروار مالی طور اینا چنگا نہیں سی۔ سَوَرن دے والدین وی وچارے غریب سن تے اوہناں نُوں چنگا رشتا کِتھوں مِل سکدا سی۔ پر سَوَرن دا خاوند چنگا سی، صورت سوہنی نہ سہی، صحت چنگی سی تے فیر ہس مکھ۔ ہر ویلے دند نکلے رہندے۔ رضیہ نے سَوَرن دے گھر والیاں نُوں صاف آکھ دِتا سی کہ سَوَرن دا خاوند ہزاراں وچ نہیں تاں سیکڑیاں وچ اِک ضرور سی۔ کِویں خُش مزاج تے متناسب انگاں والا۔

سَوَرن دی ماں نے ہس کے آکھیا "دِھیے! پرماتما کرے تینوں ایس توں وی چنگا پتی ملے۔"

ایہدے اُتے رضیہ نے جھینپ کے مُونہہ دُوجے پاسے موڑ لیا پر قدرت دے ڈاڈھے مذاق۔ وچاری دا ویاہ ہویا وی سی تاں اِک بُڈھے کھوسٹ نال۔ کیہ اوہدے پیو دی عقل اُتے پتھر پے گئے سن۔

گڈی دا بُوہا کُھلیا تے زینت اپنے خیالاں توں چونکی۔ دو مَیلے کچیلے غریب سِکھ مُنڈے اندر داخل ہوئے۔ سبھ دیاں نظراں اوہناں ول اُٹھ گئیاں۔ اوہناں دیاں قمیضاں پاٹیاں ہوئیاں سن۔ گوڈیاں تک مَیلے جانگھیے۔ ننگے پَیر، گِٹیاں تے اڈیاں اُتے مَیل۔ سِراں اُتے ڈِھلیاں ڈھالیاں پگڑیاں۔ پُٹپڑیاں تے کناں دے پِچھوں وال باہر نُوں نکلے ہوئے۔ رنگ کنک وَنا، نین نقش بہت چنگے سن، صرف اکھاں خراب سن۔ لال لال اکھاں وچوں پانی سِم رہیا سی۔ نک اُتے مُڑھکے دے تبکے سن۔ اندر داخل ہو کے اوہ اِک دُوجے نال لگ کے کھلو گئے۔ اوہناں دے چہرے جذبات توں خالی سن۔ ہتھاں وچ ٹُٹے ہوئے گھڑیاں دیاں دو دو ٹھیکریاں۔ پہلاں اوہناں نے مُڑھکے وِچ

گرچ اپنے ہتھ قمیض نال رگڑ رگڑ کے ٹکائے تے فیر اک خاص انداز تے تال نال ایہناں ٹھیکریاں نوں وجان لگے۔ ٹک ٹک ٹک ٹک ٹکا ٹک ٹک۔ اوہ ایسے تال اُتے اپنے سراں نوں ہلاندے وی جا رہے سن۔ فیر اوہناں نے اپنیاں ڈھلیاں ڈھالیاں پگڑیاں نوں ٹھیک کیتا تے نال ای اُچے سُر نال بولن لگے:

فیر کہیا سری گرو ارجن دیو نے
ٹک ٹکا ٹک ٹک، ٹک ٹکا ٹک ٹک

وڈیاں بُڈھیاں سِکھ سوانیاں دے ہتھ جُڑن ورگے انداز وچ کٹھے ہو گئے تے اوہ کُجھ وجد تے احترام دے رَلے ملے جذبات نال اوہناں مُنڈیاں ول ویکھن لگیاں۔ مُنڈیاں وی ٹک ٹک ٹکا ٹک دی تال نال زینت دے ذہن وچ اِک سُرتا پیدا ہو گئی تے اوہ پانی دیاں لہراں اُتے وگدے جاندے پتّے وانگ اپنے خیالاں دی لہر وچ وگن لگی۔ بچّی ٹھنکن لگی۔ زینت نے سوچیا خورے ہُن رضیہ دا وی کوئی بال ہووے۔ ویاہ نوں ڈیڈھ ورھے توں اُپر ہو گیا سی..... پر اوہ بُڈھا کھوسٹ..... اوہدا دنداں توں بغیر کھُلیا مُونہہ ویکھ کے رضیہ نوں کویں کریہت آوندی ہووے گی۔ دنداں دی گل توں اوہنوں جلیل دے دند یاد آ گئے۔ کہی ودھیا چھانگ (تراش) سی اوہناں دی..... موتیاں نوں شرماندے سن..... رضیہ دا چچیرسی۔ رضیہ نوں صرف اوس جوان نال کُجھ لگاء سی۔ اُنج تاں اوہنے ایس قِسم دی کوئی گل نہیں سی آکھی پر اندازے توں جاپدا سی کِہ اوہ دِل ای دِل وچ جلیل نوں پیار کردی اے۔ اوہنیں دِنیں جلیل کالج آوندا ہوندا سی۔ رہندا ہاسٹل وچ سی پر رضیہ دے گھر وی اکثر آیا رہندا۔ جسم بھریا ہویا نہیں سی، نہ ای پتلا سی۔ بس جویں دا ہونا چاہیدا اے، اوویں دا سی۔ نین نقشاں وچ وی کوئی خاص گل نہیں سی سگوں نک حد توں کُجھ ودھیا ہویا ای جاپدا سی پر اوہدے تیور مردانا سن۔ بڑا بے پرواہ، ہس مُکھ تے حاضر جواب جوان سی۔ اوہ رضیہ دی طبیعت توں خوب واقف سی۔ رضیہ نوں مرمٹن والے عاشق اُکّا پسند نہیں سن۔ اوہدے دل اُتے تاں کوئی کھرھوے ہتھاں والا جابر بندا ای حکومت کر سکدا سی۔ اوہنوں بکری وانگ مِنمنا کے بولن والے جوان اُکّا نہیں سن بھاندے۔ اوہ صحت مند، بے باک، نڈر، بے پرواہ تے البیلے جواناں نوں پسند کردی سی تے ایہ صفتاں جلیل وچ کُٹ کُٹ کے بھریاں ہوئیاں سن۔ کدے اوہ اوہناں ول آوندا تاں اُچی اواز نال ہاک لاوندا "رضو! کتھے ٹکی بیٹھی ایں؟" اوہ کُڑیاں اُتے بڑی کرڑی نکتاچینی کردا سی۔ آکھدا "خورے ایہ کُڑیاں اپنے آپ نوں سمجھدیاں کیہ نیں۔ مشہور فلسفی شوپنہار نے آکھیا اے کِہ تنگ موڈھیاں والی ایہ نِکّے قد دی مخلوق مینوں اُکّا پسند نہیں۔ ایہ ہے وی ٹھیک۔ گھٹوگھٹ میں شوپنہار دی حمایت کردا آں۔ کُڑیاں اینیاں خُشامد پسند ہوندیاں نیں کِہ مُنڈے اوہناں دیاں ہزاراں خُشامداں کرن پر سِدھے مُونہہ گل

کرن دیاں رواداد نہیں۔ میں تے کہنا آں کہ کُڑیاں نُوں اُکّا مُونہہ ای نہ لایا جاوے۔ مُنڈیاں دی بلا توں۔ ایہناں دی قدر کرنا ایہناں دے غرور وچ وادھا کرنا اے۔"

ایس گل اُتے دوہاں دی خوب تُوں تُوں مَیں مَیں ہوندی۔ چھُٹّھاں لڑدیاں پر اوہ دووِیں کدے ایس جھگڑے دا حل نہ پیش کر سکے۔

اوہ رضیہ ول مخاطب ہو کے کہندا "ذرا اپنی صورت ای ویکھ لوو۔ جاپدا اے جویں رب نے بچی کھچی مِٹّی تھپ تھپا کے تہاڈا روپ گھڑ چھڈیا اے۔ باندر ویکھے تاں ڈر کے نسے۔"

ایہدے اُتے دووِیں سٹپٹا کے رہ جاندیاں۔ اوہدی ایہ دیدا دلیری اوہناں دی برداشت توں باہر سی۔ نُور دے سچے ڈھلی ہوئی اِک موہنی صورت بارے اِنج آکھنا اُکّا زیادتی سی۔ اوہ شاعروی سی۔ چنگے بھلے شعر کہہ لیندا سی۔ کالج بھر وچ شیطان وانگ مشہور سی۔ کالج وچ کوئی مشاعرا اوہدی رلت بنا پورا نہیں سی سمجھیا جاندا۔

جدوں کدے مشاعرے مگروں اوہناں دے گھر آوندا تاں رضیہ تاں خیر چُپ رہندی پر اوہ آکھدی "جلیل بھائی! اپنی تازا غزل تاں سُنا۔ اوہی جو تُوں مشاعرے وچ پڑھ کے آیا ایں۔"

اوہ ہتھ گھما کے آکھدا "بئی رضیہ نُوں آکھ کہ میرے پیَر پھڑے تے نک رگڑے' فیر میں سُنا ای دیاں گا دو چار شعر۔"

اِنج رضیہ اگ بگولا ہو کے آکھدی "میری جُتی وی تیرے ساہمنے نک نہیں رگڑدی۔"

اوہ مِنّت کردی "بھائی سُنا دے۔"

جلیل کہندا "تاں رجو نُوں کڈھ۔ نہیں تاں سارے شعر ایہی سُن لوے گی تے فیر تُوں کیہ سنیں گی؟"

ایہدے اُتے رضیہ آکڑ کے کہندی "سُناں گی' ہزار وار سُناں گی' میں کمرے وچوں کیوں جاواں۔"

"اوہو تے تینوں اینا چاء اے......"

ایہدے اُتے جلیل ہوراں نُوں کُرسی اُتے بٹھا دتا جاندا پر اوہ اِک سیکنڈ لئی وی ارام نال نہیں سی بہہ سکدا۔ کُرسی اُتے کاک وانگ پھُدکدا سی۔ شریر' کویں اَکھاں مٹکاندا سی' کویں باہواں ہلاندا سی' کیہ کیہ اشارے کردا سی۔

اوہ شعر پڑھن ویلے اِک دَم رضیہ ول رُخ کر کے بڑیاں مِٹھیاں نظراں نال اوہنوں ویکھن لگدا تے فیر جیوں ای رضیہ دے نازک بُلھاں اُتے مُسکان پیدا ہوندی' اوہ انگوٹھا وکھا کے چھت ول ویکھن لگدا تے شعر پڑھدا:

بُنّے ہوون نُوں اے ارشاد اعلا
تبسم لب تے آندا جا رہیا اے

ایس شعر اُتے رضیہ دی سواتنا جاگ پَیّندی. اوہدا غرور تے خُدپسندی خاک وچ رَل جاندی تے اوہ لہپی شکست دا راز کُھلن دے ڈر توں پاسا بدل لیندی تے اوہ شریر فیر شعر پڑھدا :

اوہ جِنّا وی تغافل کر رہے نیں
جلیل اونا ای مٹدا جا رہیا اے

بھاویں رضیہ نے کدے کُھل کے گل نہیں سی کیتی پر اوہ جاندی سی کہ رضیہ نُوں جے جلیل نال عشق نہیں تاں اوہ گھٹو گھٹ اوہنوں پسند ضرور کردی اے. اِک وار جدوں رضیہ گھر دی چھت اُتے بیٹھی نہا رہی سی، اُپروں اوہ جا اپڑی. اوہنے رضیہ نُوں ویکھ کے آکھیا "موئیے! تیرے اُتے تاں جوبن پاٹ پیا اے....." تے فیر اوہنے کالج میگزین وچوں جلیل دا فوٹو وکھا دِتا.

ایس اُتے اوہنے شرما کے مُونہہ پھیر لیا پر متھے اُتے وٹ نہ پایا.

گڈی انبالا دے سٹیشن اُتے کھلوتی. اِک وار فیر رولا پیا. ایس بھاجڑ وچ زینت نے رضیہ اُتے نظر رکھی تاں جے کدھرے اوہ ایدھر اودھر نہ ہو جاوے. اِچراں نُوں اوہدا خاوند وی آ گیا. اوہنے چھیتی نال بچّی خاوند دی جھولی دیندیاں دَسیا کہ میری اِک سہیلی گڈی توں لتھی اے، ذرا اوہنوں ملاں گی.

رضیہ وی لتھن لئی کھلوتی سی. زینت گڈی توں لتھ کے پلیٹ فارم اُتے اوہنوں اُڈیکن لگی. قُلی اوہدا سامان لے کے لتھے. اوہنے بُرقع بے پرواہی نال سِر اُتے پا لیا سی. چہرا کُھلا ای سی.

زینت اِکو ڑکی اوہدے ساہمنے جا کھلوتی. دوہاں دِیاں نظراں ملیاں تے دُوجے ای پَل رضیہ اوہدے گلے نال ولھیٹی گئی. دوویں ڈُسکن لگیاں..... اُف کِنّے چِراں مگروں ملیاں سن سہیلیاں.

زینت دے خاوند نے دُوروں ہیک نال آکھیا "ویٹنگ رُوم وچ ٹُر جاوَ ناں، اوتھے ارام نال گل کرو."

اوہ دوویں گلاں کردیاں چھیتی چھیتی ویٹنگ رُوم وچ ٹُر گئیاں. زینت نے اوہدے ملن دے چاء وچ اوہدی جستجو دی کتھا چھوہ دِتی. جدوں شکوے تے شکایتاں ہو گئیاں تاں فیر دوہاں نے اِک دُوجے دے حالات پچھنے شروع کر دِتے. آہا دوویں کِنیاں خُش سن.

تھوڑی دیر مگروں زینت دے خاوند نے چاہ گھلوا دِتی. اوہ دوویں باری لاگے کھلوتیاں سن. اوہناں نے چاہ دی ٹرے دی اوسے تھاں رکھ لئی. زینت ٹوسٹ اُتے مکھن لاندیاں ہویاں آکھن

لگی "بھین رجو! تیرے ویاہ دی خبر سُن کے دل نوں بہت دُکھ ہویا. آخر اصل گل کیہ سی؟"

رضیہ نے بڑے ویروے نال دسیا کہ جدوں اوہدے ابا جی کالج دی نوکری چھڈ کے کوئٹا وچ وپار کرن لگے تاں ناتجرباکاری پاروں اوہناں نوں سخت گھاٹا ہو گیا. اوہدے موجودا خاوند دی ابا جی نال سلام دُعا ہے سی. میاں ہوراں کدھرے اوہنوں ویکھ لیا' بس ریشا خطمی ہو گئے. ابا دی مالی حالت کمزور ویکھ کے اپنیاں خدمات پیش کیتیاں تے ایہناں خدمات دے اعتراف وجوں اوہنوں اوہناں دی بیوی بننا پیا.

زینت بڑے غور نال اوہدیاں گلاں سُندی رہی. اوہدا دِل بڑا دُکھی ہو رہیا سی. ایہی اوہ رضیہ سی جہڑی نک اُتے مکھی نہیں سی بیٹھن دیندی. جو چنگے توں چنگے نوجوان نوں گِنتی وچ نہیں سی لیاوندی. جو ہر مُنڈے وچ کوئی نہ کوئی عیب کڈھ کے اوہدا مذاق اُڈاندی سی.

پر رضیہ دے چہرے اُتے فکریاں صحت دی خرابی دے آثار نہیں سن نظر آوندے پئے. اوہ پہلاں وانگ ای چلبلی تے خُش مزاج سی..... تھوڑی دیر نوں اِک ستارھاں اٹھارھاں ورھیاں دا بہت ای سوہنا تے بانکا مُنڈا ویٹنگ رُوم وچ داخل ہویا. گورا چِٹا رنگ سی. اوہ اجہے شباب دا نمونا سی کہ جے اِک واری نظر اوہدے اُتے جا پوے تاں انسان واسطے دُوجے پاسے ویکھنا ممکن نہیں سی. اوہدے جسم وچ غضب دی تازگی تے رسیلتا سی. اوہدیاں مساں بس پھُٹ ای رہیاں سن. اوہنے سادا چِٹے رنگ دے کپڑے پائے ہوئے سن. زینت تاں اوہدا مُونہہ ویکھدی ای رہ گئی. اوہ آوندیاں ای بولیا "میاں ہوری کار وچ بیٹھے انتظار کر رہے نیں. میں سامان رکھوا دتا اے."

"ہُنے آوندی آں....." رضیہ نے آکھیا.

نوجوان نے اپنیاں جادُوکار اکھاں جھُکا لئیاں تے واپس مُڑ گیا.

زینت نے پُچھیا "ایہ مُنڈا کون سی؟"

رضیہ کُجھ ڈول جہی گئی. دُوجے پَل ای اوہ سنبھل گئی "ایہ..... میرا..... ساڈا نوکر اے."

فیر اوہناں نے اِک دُوجے دے پتے لِکھ لئے. چھیتی توں چھیتی ملن دے وعدے ہوئے. رخصت ہون توں پہلاں زینت نے رضیہ دے دوویں ہتھ پھڑ لئے تے اوہدے چہرے ول ویکھن لگی.

اوہ ایس چہرے توں کِنی مانوس سی. جہناں لوکاں نال انسان نوں دِلی محبت ہووے' اوہناں دیاں صورتاں ہمیش ای پیاریاں جاپدیاں نیں پر جے اوہ پیارا واقعی سوہنا ہووے تاں فیر..... ہُن

رضیہ دے چہرے دا رنگ پہلاں نالوں وی نکھریا ہویا سی۔ اکھاں ہور وی بدمست ہو گئیاں سن۔ ہونٹھاں توں شراب چھلکدی سی۔ اوہدے جسم تے شخصیت دی کشش پہلاں نالوں ودھ ہو گئی ہوئی سی۔

رضیہ نے پچھیا "میرے ول اینے غور نال کیوں ویکھ رہی ایں؟"

زینت اوہدے گل نال لگ گئی۔ اوہدے جسم دی چھوہ نے اوہدے اُتے نشا جہیا طاری کر چھڈیا۔

"رضو! تینوں مطمئن ویکھ کے میں بہت ای خُش آں۔ میں بڑی فکرمند ساں۔ سچ جان جدوں میں اپنی جان توں عزیز سہیلی دے بے جوڑ ویاہ دی خبر سُنی تاں....."

جویں مال دولت نال صرف سوانی دا ای حُسن تے شباب خریدیا جا سکدا ہووے.....

☆☆☆☆☆

اُردو / غلام عباس

کن رَس

بعض لوکاں نُوں گاون وجاون نال قدرتی لگاء ہوندا اے۔ آپ بھاویں بے سُرے ای کیوں نہ ہوون پر سُریلی اواز اُتے جان دیندے نیں۔ راگ اوہناں اُتے جادو دا اثر کردا اے۔ ہولی ہولی اوہ گاون وجاون دے اجہے عادی ہو جاندے نیں جویں کسے نُوں کوئی نشا لگ جاوے۔ دولت وند ہوئے تاں ساری عمر گویاں دی پرورش کردے رہے' نہیں۔ تے اُستاداں دیاں جُتیاں سِدھیاں کر کے ای اپنے ذوق دی تسکین کر لئی۔ اصل وچ ایہناں لوکاں بھانئے موسیقی رُوح دی غذا ہوندی اے۔ گاون وجاون والیاں دی اصطلاح وچ اجہے لوکاں نُوں "کن رسیا" کہیا جاندا اے۔

فیاض نُوں وی قدرت ولوں موسیقی دا اجہیا ای شوق عطا ہویا سی' پر بدقسمتی نال اِک تے اوہ پیدا ای غریب و شیقانویس دے گھر ہویا۔ دُوجے اوہدا پیو بڑا سخت تے نماز روزے دا پابند سی۔ سِٹا ایہ نکلیا کہ فیاض دا ایہ شوق بُہتا نہ ودھیا۔ فیروی اوہنے بچپن توں لے کے جوانی تیکر جویں تویں اپنے دل نُوں موسیقی نال لائی رکھیا۔

جدوں سکول وچ پڑھدا سی تے کدی کدی اوہنوں وی حمد گاون نُوں کہیا جاندا سی۔ اوہ وی عجیب سما ہوندا سی۔ سویرے سویرے مُنڈے لایناں بنھ کھلوتے نیں تے فیاض اوہناں دے ساہمنے کھلوتا حمد دا اِک اِک مصرعا گا رہیا اے جہنُوں سارے مُنڈے کورس دی شکل وچ دُہراندے جاندے نیں۔ قوالی تے محفل سماع وچ وی اوہ بچپن توں ای شرکت کرن لگیا سی۔ کیوں جے اوہدا پیو جان دی اجازت دے دیندا سی ایس شرط نال کہ اوہ گوانڈھ وچ ای کدھرے ہوندی۔ کدی کدی اوہ اوہناں باراتیاں نال وی جاندا جہناں دے اگے اگے بینڈ واجا وجدا تے ڈھولی لِشک پشک وردی تے شیر دی کھل پا کے طرحاں طرحاں دے کرتباں نال ڈھول وجاندا جو اوہنے گل وچ لمکا رکھیا ہوندا سی۔ اوہ جو سڑک دی پٹڑی اُتے کسے ہنڈے دے تھلے گندی جہی چادر وچھا کے ہارمونیم کھول کے بہہ جاندا اے تے بیوی ڈھول گوڈے تھلے دب کے' گھونگھٹ دے اندروں کراری کوئل جہی اواز نال الاپن لگدی اے۔ اوہناں دا گانا وی فیاض بڑی محویت نال سُندا ہوندا سی۔ اجہے موقعیاں اُتے اوہدی اِچھیا ہوندی سی کہ میں وی کوئی سستا جہیا ہارمونیم خرید لواں تے گھر وچ گاون دی مشق کریا کراں پر اوہ جاندا سی کہ پیو دے جیوندیاں جی اوہدا ایہ ارمان کدی پورا نہیں ہو سکدا۔

پڑھیار نا سے اِک واری جدوں اوہدا پیو کسے ضروری کم نال دُوجے شہر گیا تے فیاض دا اِک دوست اِک رات اوہنوں تھیٹر وکھاون لئی لے گیا سی۔ ایہ پارسیاں دی کوئی مشہور کمپنی سی جہدے وچ نامی گرامی ایکٹر تے گویّے ملازم سن، کھیڈ دی اجھیا سن کہ اوہدے وچ شروع توں لے کے اخیر تیکر گانا ای گانا سی۔ فیاض سارا ویلا بُت بن کے سُندا رہیا تے فیر ورھیاں اوہنوں اپنے کناں وچ گانیاں دی گونج سُنائی دیندی رہی۔

فیاض نے سکول دی تعلیم مُکائی تے پیو نے غریبی دے باوجود اوہنوں کالج وچ داخلا دوا دتا۔ اوہدا خیال سی کہ مُنڈا جنی تعلیم حاصل کرے گا اونی ای چنگی اوہنوں نوکری مِل جاوے گی۔ کالج وچ فیاض نے اپنے آپ نوں بہتا ازاد محسوس کیتا۔ سبھ توں وڈی گل ایہ سی کہ پیو دیاں نظراں توں اولھے ہو کے اوہنوں کالج دی "بزم موسیقی" وچ اپنے ذوق دی تسکین دا سامان نظر آون لگیا۔

پیو دا دستور سی کہ رات نوں جدوں تیکر فیاض بسترے اُتے لمّا نہ پَے جاندا اوہ آپ وی ارام نہ کردا تے فیر رات نوں اوہ دو اِک واری اُٹھ کے پُتر دے پلنگ دے کول ضرور جاندا۔ اِک واری پچھلے پہر اوہنے فیاض نوں نیندر وچ بڑبڑاندیاں ہویاں سُنیا۔ اوہ اُٹھ کے پُتر دے پلنگ دے کول گیا۔ فیاض دی زبان وچوں بے خبری وچ عجیب عجیب لفظ نکل رہے سن۔ وِچ وِچ اوہ کدی ٹھنڈیاں ساہواں بھرن لگ پَیندا، کدی کرہن لگدا، پیو بڑی حیرانی نال اوہدی ایہ حالت ویکھدا رہیا۔ ساری رات اوہ طرحاں طرحاں دے وہماں وچ گواچیا رہیا۔ اگلے ای دن اوہنے پُتر لئی مناسب رشتا لبھنا شروع کر دتا تے فیر تھوڑے ای دناں نوں اِک اپنے توں وی غریب گھر دی پُرشکل روپ دی چنگی کُڑی چُن کے فیاض دا ویاہ اوہدے نال کر دتا تے اِنج پُتر دی اوارگی دے امکاناں دا بڑی حد تیکر مُکاء کر دتا۔

کالج وچ فیاض دا تیجا سال سی کہ اچن چیت اوہدا پیو چلانا کر گیا۔ ماں اوہدے توں اِک ورھے پہلے ای سورگ واسی ہو چکی سی۔ ایس کر کے فیاض ہُن ازاد سی پر ایہ ازادی اپنے نال کئی ذمے واریاں لے کے آئی سی۔ سبھ توں اہم مسئلا لہنی تے اصغری دی، جو اِک بچی دی ماں بن چکی سی، گذر اوقات دا سی۔ کیوں جے پیو اپنے پِچھے نہ تے کوئی جائداد چھڈ کے مریا سی تے نہ ای کوئی رُپیا پیسا، ایس لئی دُوجے دن ای اوہنے کالج دی تھاں دفتراں دے رُخ کیتے تے نوکری دی بھال شروع کر دتی۔ اوہنوں لہنی بیوی تے بچی نال بڑا پریم سی، ایس لئی اوہناں دی خاطر اوہنے گھٹیا توں گھٹیا مزدوری نوں وی منّدا نہ جانیا تے جویں تویں اوہناں دا ڈھڈ پالدا رہیا۔ آخر مہیناں بدھی سڑکاں دی کھیہ چھاندیاں تے دفتراں وچ دھکے کھان توں بعد اوہنوں آب کاری دے محکمے وچ اِک کلرک دی تھاں عارضی طور اُتے مل گئی۔

اوہنے دن رات دی محنت تے اپنی قابلیت نال چھیتی ای اوس دفتر وچ اپنے لئی مستقل تھاں پیدا کر لئی۔ اوہدے بعد اوہنوں اپنی آمدنی ودھاون دی فکر ہوئی کیوں جے دُوجی بچی دی پیدایش دے نال ای گھر دے خرچے ودھ گئے سن۔ ایس لئی اوہ دن نوں دفتر وچ کم کردا تے رات نوں گھراں وچ جا کے مُنڈیاں نوں پڑھاندا تے اِنج بڑی مشکل نال گھر دا خرچا چلدا۔

اوس زمانے وچ اوہدا موسیقی دا ٹھرک فایلاں دے ڈھیر تے جمع خرچ دے اندراجاں وچ گواچ کے خاب بن گیا سی۔ فیر وی کسے رات پچھلے پہر دی چُپ وچ جے اوہ جاگ رہیا ہوندا تے کوئی ٹانگے والا سنسان سڑک اُتے ٹانگا چلاندیاں ہویاں اپنی سُریلی تے کھڑکدی اواز وچ کوئی لوک گیت گاوندا ہویا نکل جاندا تے اوہدے دل وچ ہُوک جہی اُٹھن لگدی۔

ہولی ہولی اوہدی حالت سنبھل گئی' ایتھوں تیکر کہ دس ورھیاں دے چِر وچ اوہ اپنی قابلیت' محنت تے خُش اخلاقی پاروں اوسے دفتر وچ ہیڈ کلرک بن گیا۔ سبھ افسر اوہدے کم توں بہت خُش سن تے اوہ وی اپنی حالت اُتے مطمئن سی۔ اوہنوں جو تنخاہ ملدی' اوہ اوہدے اپنے تے بیوی بچیاں دے گزارے لئی کافی سی۔ ہُن اوہنوں دوجیاں دے بچیاں نوں اوہناں دے گھراں وچ جا جا کے پڑھان دی وی کوئی لوڑ نہیں سی رہی۔

جدوں دی اوہنوں ہیڈ کلرکی ملی سی' اوہدا کم خاصا ودھ گیا سی۔ اوہدا معمول سی کہ جدوں سبھ لوک دفتروں چلے جاندے تے اوہ اکلاپے وچ اپنے ماتحت کلرکاں دے کم دی جانچ تے حساباں دی پڑتال کردا۔ ایس طرحاں اوہنوں دفتر وچ دو ڈھائی گھنٹے ہتے تاں لنگھانے پَیندے سن پر اوہدا من پرچاوا ہو جاندا۔ اوہ رات توں پہلاں بہت گھٹ ای دفتروں نکلیا ہوتا اے۔ دفتروں نکل کے اوہ اوس باغ دا راہ پھڑدا جو کندھ دے نال نال شہر دے آلے دوالے چلی گئی سی۔ اوہدا گھر شہر دے اندر اِک تنگ تے گنجان اباد محلے وچ سی۔ باغ توں ہو کے گھر پہنچن وچ اوہنوں اِک ادھ میل واڈھو ٹُرنا پَیندا' فیر وی اوہ اوہنوں شہر دے شور بھریاں بازاراں تے تنگ گلیاں والے رستیاں نالوں چنگا لگدا سی۔

اوہ باغ دی کُھلی سڑک اُتے جہدے اُتے لال بجری وِچھی ہوئی سی تے جہدے اُتے ہر قسم دی گڈی چلنا منع سی' مزے مزے نال پَیر پٹدا خاصی دیر نال گھر پہنچدا۔ ایس ہوا خوری نال اوہدے دن بھر دے تھکے ہوئے دماغ نوں سکون حاصل ہوندا تے جس ویلے اوہ گھر پہنچدا' خاصا تازا دَم ہوندا۔ اوہدے بیوی بچے ملازمت دے شروع دے زمانے توں ای اوہدے دیر نال گھر پہنچن دے عادی ہو چکے سن۔

اِک وار ہفتے دی اِک شام نوں اوہ معمول توں وی کُجھ بہتا ای دیر نال دفتروں نکلیا۔ ایہ گُلابی سردیاں دے دن سن۔ بدل چھائے ہوئے سن تے اِکا دُکا کنی وی اوہدے موُنہہ اُتے پَیندی پئی

سی. اوہ عادت موجب باغ دی سڑک اُتے ٹہلدا ہویا ٹُریا جا رہیا سی. سڑک دے کنڈھے کنڈھے تھوڑی وِتھ اُتے بجلی دے کھمبے لگے ہوئے سن' جہناں دی روشنی دی لاین سڑک دے نال نال موڑ کھاندی ہوئی دُوروں بڑی سوہنی لگ رہی سی.

فیاض اپنی دُھن وچ مست ٹُردا جا رہیا سی کہ اچن چیت اوہدے کن وچ کسے ساز دے وجن دی ہولی ہولی اواز پینی شروع ہوئی. اوہ جیوں جیوں اگے ودھدا گیا' اواز اُگھڑدی لگی گئی. اخیر جدوں اوہ نیڑے اپڑیا تاں بجلی دے بلب دے چاننے وچ ویکھیا کہ سڑک لاگے ای باغ دی نکرے اِک درخت دے تھلے کوئی بندا فقیراں جہے کپڑے پا کے سرکاری بنچ اُتے پیراں بھار بیٹھا اِک وڈا جہیا ساز وجا رہیا اے.

ایس موسیقی وچ انتاں دی ہِک سی. گیت سی کہ بے اختیار دل وچ اُتردا جاندا سی. رات دی چُپ چاں وچ اِک اِک سُر وکھرا سُنیا جا رہیا سی. فیاض دے قدم اپنے آپ رُک گئے تے اوہ سازندے اُتے نظراں جما کے اِک محویت دے عالم وچ موسیقی سُنن لگا.

سازندا اکھاں بند کر کے ایس گل توں بے خبر کہ کوئی اوہدے فن اُتے دھیان دے رہیا اے یاں نہیں' بڑی نیجھ نال ساز وجا رہیا سی. اوہدیاں اُنگلیاں تھکن دا ناں ای نہیں سن لے رہیاں. اوہ کدی ایس تار اُتے دوڑدیاں' کدی اوس تار اُتے..... دُوجے ہتھ نال اوہ تاراں تے مار لا رہیا سی' اینی تیزی نال کہ فضا وچ اِک مسلسل ارتعاش دی کیفیت پیدا ہو رہی سی. عجب سماں بجھا ہویا سی.

فیاض دے دل دماغ اُتے ایس موسیقی دا کجھ اجہیا اثر پیدا ہویا کہ پہلاں تے اوہدا ساہ تیز تیز چلن لگیا فیر ہولی ہولی اعصاب ڈھلے پینے شروع ہوئے تے کمزوری جہی محسوس ہون لگی' فیر اِک اتھرُو اوہدی اکھ توں بے اختیار تِلھک پیا.

فیاض دی زندگی دے پچھلے دس یارھاں ورھے اجہے سِدھے سادے لنگھے سن کہ اوہناں وچ موسیقی یاں کسے ہور کومل فن دا کوئی دخل نہیں رہیا سی' اوہنے اپنی زندگی دا مقصد صرف عزت دی روزی کمانا تے بچیاں دی پرورش کرنا متھ لیا سی تے اوہ ایہہ فرض بڑی خُشی نال انجام دے رہیا سی تے جے اوہدی زندگی وچ کسے شے دی گھاٹ رہ جاندی سی تاں اصغری نال اوہدی والہانا محبت اوس گھاٹ نُوں پورا کر دیندی سی. پر ہُن ایس موسیقی نُوں سُن کے اوہنوں اِنج جاپیا جویں اوہدے دل دے اندر کوئی سُتی ہوئی چیز جاگ پئی ہووے.

کجھ دیر دے بعد سازندے نے ساز وجانا بند کر دتا. ایہدے نال ای فیاض نُوں اِنج لگیا جویں جہڑے جادو نے اوہنوں اپنے اثر وچ لیا ہویا سی' اوہ ٹُٹ گیا اے تے ہُن اوہ چاہوے تے جا سکدا اے. پر اینے وچ ای سازندے نے اکھاں کھول دتیاں تے پہلی وار سڑک اُتے اپنے کلّے

سنہار نوں ویکھیا. فیر ایس خیال نال کہ اوہ کدھرے چلا نہ جاوے' اوہنے جلدی نال اواز لائی "باؤ جی دی خیر ہووے. بل جائے کوئی دھیلی پولی فقیر نوں نشے پانی لئی."

فیاض دے پیر رُک گئے. اوہنے جیب وچ ہتھ پایا' جہدے وچ اتفاق نال ایس ویلے صرف اِک دوانی ای سی' اجہے کمال والے نوں اینا حقیر نذرانا پیش کردیاں اوہنوں بڑی شرمندگی محسوس ہوئی. اخیر اوہنے سازندے ول ودھدیاں ہویاں ہمت کر کے کہیا "استاد ایس ویلے تے ایہی قبول کرو' ہاں جے کھانا کھانا ہووے تے میرے نال چلو. میرا گھر ایتھوں نیڑے ای اے."

سازندا کجھ دیر لئی رُکیا. ساز وجاندے وجاندے اوہ یقینن تھک وی گیا سی تے اوہنوں بھکھ وی لگی ہوئی سی. اجہے حال جے گھر دا پکا پکایا گرم گرم کھانا لبھ جاوے تے کیہ ماڑا سی.

"چلنا واں باؤ جی' اللہ تیری خیر کرے."

تے اوہ ساز کچھ وچ دبا کے گنڈھ سانبھ کے بنچ توں اُٹھ کھلوتا تے فیاض دے نال نال ٹرن لگیا. اوہ لمے قد دا پتلا بندا سی. بُڈھی عمر' سِر اُتے لمی جہی تُرکی ٹوپی جو بہت میلی ہو گئی سی تے جہدا پھندنا ٹُٹ چکیا سی. لمے لمے چھتے جہناں وچ گھاہ دے تیلے پھسے ہوئے سن. کرڑ بگی داڑھی جو کئیاں دناں توں منائی نہیں سی گئی. اکھاں لال جویں دکھنے آئیاں ہوون' اوہناں وچوں پانی وگدا پیا سی. اوہدا لباس جو کُرتے پاجامے تے کالی واسکٹ تے اُتے ادھارت سی' بہت پرانا تے گندا سی. پیراں وچ ٹُٹے بُوٹ جو اوہدے پیراں دے ناپ توں وڈے سن تے اوہناں نُوں جُتی وانگ گھسیٹ کے ٹُرنا پَیندا سی. پِٹھ اُتے تھوڑا جہیا کُب' جو شاید جُھک کے ساز وجان دی وجھا نال پیدا ہو گیا سی.

"ایہ واجا جہڑا تُوں وجانا ایں ایہنوں کیہ کہندے نیں؟" فیاض نے ٹُردیاں ٹُردیاں پچھیا.

"ایہنوں سرود کہندے نیں. تیری خیر ہووے باؤ."

"سرود؟"

"آہو' سرود."

"بڑا کمال دا وجانا ایں توں اُستاد."

"بس جی کمال تے بس اللہ دی ذات نوں حاصل اے باؤ."

"میں اج تیکر اینا چنگا ساز وجاندیاں کسے نوں نہیں سُنیا."

"کرم اے کلیر والے بابے دا. میں کس لائق آں بابو جی."

"مینوں تے اج تیکر پتا ای نہیں سی کہ موسیقی اینی من کھچویں وی ہوندی اے."

"کیہ پچھدے او جی' اِک واری ایہدی چینک لگ جاوے تے فیر عمر بھر چھٹکارا مشکل ہوندا اے. مینوں ای ویکھو' فقیراں توں مندا حال اے' کمبخت جی دا جنجال ہو گیا اے."

"کدوں توں ایہ ساز وجا رہیا ایں اُستاد؟"

"کوئی چالھی ورھیاں دا ریاض اے باؤ جی. پیو نے چھوٹا جیہا بنوا کے دتا سی کھیڈن نوں. کیوں کہ میں اوہناں دا سرود وجاون لئی بہت مچلدا ہوندا ساں. بس میں اپنے کھڈونے نال کھیڈدا رہندا ساں تے اپنے ولوں کدی نوں ٹاں ٹاں وی کر لیا کردا ساں.

"اِک دن کیہ ہویا' اللہ تیری خیر کرے باؤ جی' کہ سویرے ای سویرے اُستاد دلدار خاں مرحوم ابا جی نوں ملن گھر آئے. اُستاد دلدار خاں مرحوم دی سرود دی ساری خدائی وچ دُھم سی' پر اللہ بخشے وچاریاں دے اُلٹے ہتھ دے گُٹ اُتے چکی دا پڑ ڈِگ پیا سی تے ہتھ بیبی ہو گیا سی. آپ وجاون توں معذور ہو گئے سن' بس سکھاندے ہوندے سن' اوہ وی رجواڑیاں وچ. ابے نال اوہناں دا بڑا یارانا سی.

"ہاں تے بابُو جی اوہ دوویں برآمدے وچ منجی اُتے بیٹھے حُقا پی رہے سن' مزے مزے دیاں گلاں ہو رہیاں سن تے میں اوہناں توں ذرا ہٹ کے زمین اُتے اپنے کھڈونے نال کھیڈ رہیا ساں. اچن چیت دلدار خاں ابے دی گل کٹ کے چیک اُٹھے :

'اوئے ذرا شیں' ایہ مُنڈا کیہ وجا رہیا اے!'"

"لو باؤ جی! مولا تہاڈی خیر رکھے' دوہاں نے سنیا تے میں گن کری دی گت وجا رہیا ساں. ابے نے قرآن پاک چُک لیا کہ میں مُنڈے نوں دسیا ہووے تے ایہدی مار پوے. سگوں میں تے ایہدے ساز دے کدی تار وی ملا کے نہیں دتے. ایہدے اُتے استاد دلدار خاں مرحوم ابے نوں کہن لگے' یار ایہ مُنڈا توں مینوں دے دے. ویکھ میرا ہتھ بیبی ہو گیا اے' دل وچ بڑیاں حسرتاں رہ گئیاں نیں. ہن میری تھاں ایہ مُنڈا دنیا نوں دسے گا کہ دلدار خاں کیہ چیز سی.

"لو بابُو جی! مولا تہاڈی خیر کرے. بڑی حیل حجت ہوئی' اخیر ابا من گیا کیوں کہ میرے توں وڈے دو پُتر ہور سن اوہناں دے. اُستاد مینوں اپنے نال لے آئے. بس اوس دن توں میں اوہناں دی خدمت وچ رہن چل.ا حُقّے دی اگ بھردے بھردے پوٹے سڑ گئے. اج جو چار بندیاں وچ میری واہ واہ ہوندی اے استاد دلدار خاں دی جُتیاں دا صدقا اے بابُو جی."

فیاض نے بڑی دلچسپی نال ایہ قِصا سنیا. جدوں ختم ہویا تے دوویں کجھ دیر لئی چُپ چاپ تُردے رہے.

"تیرا کیہ ناں اے باؤ جی؟" اچن چیت سرودیے نے سوال کیتا.

"مینوں فیاض کہندے نیں."

"طبیعت دے وی ماشاء اللہ فیاض او. اسم بامسمیٰ' ہور کیہ کم کردے او بابُو جی؟"

"میں اِک دفتر وچ ملازم آں."

"تنخاہ کیہ ملدی اے تہانوں باؤ جی؟"

"بہتی نہیں، پر شکر اے گزارا ہو جاندا اے۔"

"فیر وی کنی؟"

"ایہی کوئی ڈیڈھ سو۔"

"تے ماشاء اللہ بچے کِنتے نیں تہاڈے؟"

"دو۔"

"منڈے یاں کڑیاں؟"

"کڑیاں۔"

ایہ سُن کے سرودیے دی زبان وچوں اِک مہمل جہیا فقرا نکلیا، فیر اوہ کہن لگا "خیر جیوندیاں رہن۔ اللہ دی دین اے۔ ہور باؤ جی.....؟"

فیاض اوہدے تابڑ توڑ سوالاں دا جواب دیندیاں دیندیاں تنگ آ گیا۔ اوہنے اوہدے سلسلے نوں روکن لئی آپ ایہی حربا استعمال کرن دا سوچیا تے آپ اوہدے کولوں سوال کرنے شروع کر دتے۔ اوہنوں پتا لگا سرودیے دا ناں حیدری خاں اے۔ اوہ پیارے خاں دا چھوٹا بھرا اے جو کے مہاراجا دے دربار وچ "پان سو" رُپئے دا ملازم اے۔ اِک وڈا بھرا ہور سی، اوہ وی کسے رجواڑے وچ ملازم سی پر کسے نے دشمنی نال اوہنوں زہر دے کے مار دتا۔ اپنی بدمزاجی دی وجھا پاروں اوہدی اپنے گھر وچ کسے نال نہیں بندی۔ اوہ کسے دا دبیل ہو کے نہیں رہ سکدا۔ اوہدی طبیعت وچ ازادی تے فقیری اے۔ ایہی وجھا اے کِہ اوہدا گھر گھاٹ اے نہ جورو جاتا۔"

جس ویلے اوہ دوویں باغ وچوں نکل کے کندھ دی اِک گلی وچوں شہر دے اندر داخل ہوئے تے رات دے کوئی دس وجے دا ٹائم ہووے گا۔ فیاض، حیدری خاں دے اگے اگے ٹُردا، راہ وکھاندا دو تِن گلیاں وچوں لنگھ کے اخیر اوہنوں اپنے چبارے دے تھلے لے آیا۔

"استاد تُوں ذرا ایتھے گلی وچ ٹھہر" اوہنے کہیا "میں اُتے جا کے پردا کرا دیواں۔"

"بہتی دیر نہ لانا بابُو جی! اللہ تہاڈی خیر رکھے۔"

فیاض پوڑھیاں چڑھ کے مکان وچ اپڑیا۔ اوہدیاں دھیاں تے سوں گئیاں سن پر اصغری عادت موجب اوہدی راہ ویکھ رہی سی۔ فیاض نے مختصر الفاظ وچ اوہنوں حیدری خاں نال ملن تے اپنے نال لیاون دا حال سُنایا تے کہیا کِہ چھیتی کھانا گرم کر لیا۔ فیر اوہ لالٹین لے کے تھلے گیا تے حیدری خاں نُوں اُتے بیٹھک وچ لے آیا۔ اوس گھر وچ باورچی خانے توں وکھ دو کمرے سن۔ اِک وڈا جہدے وچ اوہ، اوہدی بیوی تے دھیاں سوندیاں سن۔ دُوجا کُجھ نِکا جو پوڑھیاں چڑھیاں ای ساہمنے پَیندا تے بیٹھک دا کم دیندا سی۔ اوہدے وچ اِک پُرانی دری وِچھی سی۔ اِک چھوٹی جہی

میز، دو کُرسیاں تے کتاباں دی اِک الماری سی۔
حیدری خاں نے سرود نُوں بڑی احتیاط نال کمرے دے اِک کونے وچ رکھ دتا۔ آپ دری اُتے بہہ گیا تے گردن گھما گھما کے گھر دا جائزا لین لگا۔
"کیہ کرایا دیندے او باؤ جی ایہدا؟" اوہنے فیر سوالاں دا سلسلا جوڑدیاں ہویاں کہیا۔
"پندرھاں رُپئے۔"
"اوہ! اینے جِہے مکان دے پندرھاں رُپئے۔ بڑا کرایا دیندے او تُسیں باؤ جی۔ بجلی وی تے نہیں ایہدے وچ۔"
اوہدیاں چھنیاں اکھاں پِتّل دے اوس پرانے لیمپ اُتے جمیاں ہوئیاں سن جو میز تے رکھیا ہویا سی تے جہدی چمنی کجھ کجھ دُھواں دے رہی سی۔
"آہو استاد، کرایا تے کجھ بہتا ای اے" فیاض نے کہیا "پر میں کیہ کراں، مُدت توں ایتھے ای رہندا آں۔ ایس محلے وچ دل لگ گیا اے۔"
اِک پل چُپ رہی فیر حیدری کہن لگا "لو ہُن باؤ جی چھیتی نال کھانا لے آوَ، رب تہاڈی خیر رکھے۔"
کجھ منٹ بعد اوہدے ساہمنے دری اُتے اِک چھوٹا جہیا دستر خان وچھا کے کھانا لا دتا گیا۔ کھانا تے معمولی سی پر پکاون والی نے اجہے ہیج نال پکایا سی کہ حیدری خان اُنگلاں چٹن لگیا۔
"واہوا ڈِھڈ بھر کے کھا اُستاد۔" تے ایہ کہہ کے فیاض نے اپنے حِصّے دا سالن وی جو اوہ اندروں لیایا سی، اوہدے ساہمنے رکھ دتا۔ حیدری خاں دے سرود دا اجے تیکر اوہدے دل و دماغ اُتے اجہیا اثر سی کہ اوہنوں کھاون دی ذرا خاہش نہیں سی۔
"بس بس باؤ جی" حیدری خاں نے کہیا "فقیر دا تے بس دو بُرکیاں وچ ای ڈِھڈ بھر جاندا اے۔ لےَ ہُن بس چاہ پیا دیو۔ اللہ تہاڈے خیر رکھے۔"
"چاہ ہُنے آوندی اے۔ میں پتیلی چلھے اُتے رکھوا دتی اے۔"
بھانڈے ہٹا دتے گئے تے فیاض، حیدری خاں دے کول ای دری اُتے بہہ گیا تے بڑیاں اشتیاق بھریاں نظراں نال سرود نُوں ویکھن لگا۔ حیدری خاں اوہدے اشتیاق نُوں تاڑ گیا۔ اوہ کونے توں اپنا ساز چُک لیایا تے فیاض ول ودھا کے کہن لگا "لو شوق نال ویکھ لوو باؤ جی۔ اجہیا ساز وی تُسیں گھٹ ای ویکھیا ہووے گا۔ ایہ میرے اُستاد دِلدار خاں مرحوم (کن دی لو نُوں ہتھ لا کے) دی نشانی اے۔ کئی سرودیاں نے سینکڑے رُپیاں دا لالچ دے کے میرے کولوں ایہ سرود خریدنا چاہیا پر میں اوہناں دے رُپئے اُتے لت ماری، میری تے جان اے ایہدے وچ باؤ جی۔ جویں پریاں دی کہانی وچ جن دی جان توتے وچ سی، مینوں کوئی لکھ رُپیا دیوے تد وی میں ایس

سرود نُوں اپنے کولوں جُدا نہ کراں۔"

فیاض نے سرود نُوں اپنی جھولی وچ رکھ لیا۔ اچھا تے ایہی اوہ طلسمی ساز اے جہدے وچوں اجیے ملکوتی سُر نکلدے نیں۔ اوہ بڑے غور نال اوہنوں ویکھن لگا۔ اوہدی عجیب جہی بناوٹ اوہدیاں درجناں کھونٹیاں، اوہدا وڈا جیہا ڈھانچا جہدے تے کھل منڈھی ہوئی، اوہدی سنگ دی بنی ہوئی گھوڑی، جہدے اُتے سارے تار ٹکے ہوئے سن، گل کیہ ہر چیز اوہدے لئی عجوبا سی۔

"ایہنوں وجاندے کس طرحاں نیں بھلا؟" فیاض نے بے اختیار پُچھ لیا۔

"لے میں تینوں دسدا واں باؤُ جی" حیدری خاں نے کہیا "پہلاں اِنج چوکڑی مار کے بہہ جاؤ جویں میں بیٹھا واں تے سرود نُوں اِنج اپنے اگے رکھ لوو۔ ایہ لو جو ایہنوں سجے ہتھ دیاں اُنگلاں وچ انج پھڑلوو تے ایس طرحاں تار اُتے مار لاوو۔"

فیاض نے اِنج ای کیتا۔ اِک کمزور جہی اواز نکلی۔

"فیر مار لاؤ۔"

ایس واری اواز کُجھ بہتر سی۔

"شاباش، بس اِنج ای ماراں لاندے رہوو۔ لو ہُن کھبا ہتھ سرود دے تھلیوں کڈھ لو۔ اِنج ہُن پہلی اُنگل نال انج ایس تار نُوں دباؤ تے اپنے سجے ہتھ نال مار لاؤ۔ ویکھیا اِک نویں اواز پیدا ہوئی۔"

سبق ایتھے تیکر ای پہنچیا سی کہ دوجے کمرے وچوں کُنڈی کھڑکان دی اواز آئی۔

"خاں صاحب ذرا سرود نُوں پھڑنا' میں چاہ لے آواں۔"

چاہ پین دے بعد موسیقی دی تعلیم فیر شروع ہو گئی۔ حیدری خاں نے فیاض نُوں کھرج، رکھب، گندھارا تے مدھم ایہ چار سُر سرود اُتے کڈھوائے۔ اوس سمے فیاض دی ایہ کیفیت سی کہ شوق نال اوہدا بند بند کنب رہیا سی۔ اوہنوں یقین ای نہیں آ رہیا کہ ایہ سُر میرے ہتھوں نکل رہے نیں۔ ایس سرود نوازی دی دُھن وچ اوہنوں وی دھیان نہ رہیا کہ رات تیزی نال لنگھ رہی سی۔ آخر دُوجے کمرے وچوں فیر کُنڈی کھڑکن دی اواز آئی۔ فیاض نہ چاہندیاں ہویاں اُٹھ کے اندر گیا تے اصغری نے کہیا "شاباش اے تہاڈے اُتے۔ بارھاں وج گئے نیں۔ پر تہاڈی تن تن ختم نہ ہوئی۔ ہُن سون دی دیو گے کسے نُوں۔ شریفاں دا محلا اے۔ لوک کیہ کہن گے آخر۔"

"تُوں صحیح کہنی ایں۔ بس ہُن میں ختم کرن لگا واں۔"

اوہ بیٹھک وچ آیا تے حیدری خاں نُوں گودڑی لے کے فرش اُتے لمیاں پیا ویکھیا۔ سرود نُوں اوہنے فیر کونے وچ رکھ دتا سی، ایہدے نال فیاض نُوں مایوسی ہوئی۔

"باؤ جی!" حیدری خاں نے گودڑی دے اندروں کہیا "رات بہت لنگھ گئی اے۔ میں سوچیا کہ ہُن کتھے جاواں گا' ایتھے ای پیا رہنا واں۔ سویر ہوندیاں ای چلا جاواں گا۔ تہاڈی خیر ہووے۔ ذرا لیمپ دی بتی نیویں کر دینا پر بجھانا نہیں۔"

"چنگا" فیاض نے کہیا تے اوہ لیمپ دی بتی نیویں کر کے اپنے کمرے وچ چلا گیا۔

اگلے دن سویرے اجے سورج وی نہیں سی نکلیا کہ فیاض بسترے توں اُٹھ کے بیٹھک وچ آ گیا۔ اوس ویلے سردی وی واہوا سی۔ حیدری خاں لہنی گودڑی وچ گنڈھری بنیا بے خبر سوں رہیا سی پر فیاض نوں جویں سردی دے وادھے گھاٹے دا کجھ احساس ای نہیں سی۔ اوہ سرود چک کے فرش اُتے پیراں بھار بہہ گیا تے ہولی ہولی اوہناں ای چاراں سُراں نوں وجاون لگا جو حیدری خاں نے راتیں اوہنوں سکھائے سن۔ سرود دی اواز سُن کے گنڈھری وچ حرکت ہوئی۔ حیدری خاں نے گنڈھری وِچوں سُر کڈھیا' فیاض دی صورت ویکھی' اِک ہلکی جہی مُسکان اوہدے سُکے بُلھاں اُتے ظاہر ہوئی تے اوہنے سر فیر گودڑی دے اندر کر لیا۔

فیاض بڑے غور نال سرود اُتے مشق کردا رہیا۔ فیر ایس کم وچ اوہنوں اجہیا سکون حاصل ہو رہیا سی کہ زندگی وچ پہلے کدی وی نہیں سی ہویا۔ جدوں اوہنوں سرود وجاندے واہوا دیر ہو گئی تے اوہدیاں دوویں دھیاں نجمہ تے سلیمہ وی اوہدے کول آ کے بہہ گئیاں۔ دوہاں نے سر تے کناں نوں اُونی رنگ دار گلوبنداں نال ڈھکیا ہویا سی۔ نجمہ دی عمر یارھاں ورھے سی تے سلیمہ دی نوں ورھے۔ دوویں بڑیاں پیاریاں بچیاں سن۔ اوہ اِک معصومانہ ادا نال جہدے وچ حیرت دے نال نال طنز دا عنصر وی شامل سی' پیو نوں ایہ وڈا جہیا عجیب و غریب ساز وجاندے ویکھن لگیاں۔ ہاسا اوہناں دے بُلھاں اُتے آ آ کے رُک جاندا "میں کہیا اج دفتر نہیں جانا؟" اصغری نے پردے دے پِچھوں کہیا۔

"اتوار اے بئی' اج اتوار اے۔"

ایہ کہہ کے فیاض فیر سرود وجاون وچ مصروف ہو گیا۔ اصغری نے حیدری خاں نوں گودڑی وچ مُونہہ لکا کے بے خبر سوندیاں ویکھیا تے دُپٹا سانبھدیاں ہویاں بیٹھک وچ آ گئی تے فیاض دے کن دے نیڑے مُونہہ لیا کے کہن لگی "ایہ کدوں دفع ہووے گا؟"

"خدا دے واسطے چُپ رہ' کدھرے سُن نہ لوے۔ بڑا کمال والا بندا اے۔"

"مینوں کیہ 'ہووے گا۔ میں پُچھ رہی آں' جائے گا کدوں ایہ؟"

"بس ناشتا کروا کے بھیج دیاں گے۔ تُوں ایتھوں چلی جا۔ کدھرے اُٹھ نہ بہوے۔"

کوئی دَس وجے دے نیڑے حیدری خاں اُباسیاں لیندا' لِبیاں کالیاں کالیاں اُنگلاں نوں جہناں دے نہوں ودھے ہوئے سن تے اوہناں وچ میل بھریا سی' کڑاکے کڈھدا ہویا اُٹھ کے بہہ گیا۔

فیاض اج تیکر سرود وجاون وچ مصروف سی. ایس تن چار گھنٹے دے ریاض نال اوہنوں چاراں سُراں دی خوب مشق ہو گئی سی. سُر روانی تے زور نال نکلن لگے سن. حیدری خاں نُوں فیاض دے ایس انہماک اُتے حیرانی ہوئی.

"لو باؤ جی! ہُن تُسیں گنڈھا بھواون دی فکر کرو. تُسیں تے کمال ای کر دتا اے. تُسیں تے سچ مچ وجان لگے او. مینوں ہُن تیکر جو شاگرد ملیا کم بخت کوڑھا ای ملیا. تہاڈے جہیا ذہین شاگرد ہووے تے تِناں مہینیاں وچ ای اُستاد نہ بنا دیواں تے میریاں مُچھاں لہوا دینا. پر ایہہ سُن رکھو میاں، میری ٹیوشن فیس سو رُپیا مہینا اے، سو رُپیا مہینا" ایہہ کہہ کے اوہ ہسن لگا "اِک گل اے باؤ جی. ماشاء اللہ تہاڈے قد کاٹھ تے ساز سجدا وی خوب اے. شیر دے بچّے لگدے او شیر دے بچّے."

ناشتا ہو گیا پر حیدری خاں دے جاون دے کوئی آثار وکھائی نہ دتے. ایہدے اُتے اصغری نے دُوجے کمرے وچوں فیر کُنڈی کھڑکائی. فیاض اُٹھ کے اندر گیا.

"میں کہیا اج سودا نہیں لیانا؟ تہانوں تے گاون وجاون وچ کھان پین دی ہوش ای نہیں رہی، پر بچیاں نُوں تے بُھکھّا نہ مارو."

"اوہو، میں تے بُھل ای گیا ساں. لے میں ہُنے بازار جانا واں."

جس ویلے فیاض کپڑے بدل کے بیٹھک وچ گیا تے حیدری خاں دی سِر اُتے اپنی بے پھندے دی گندی ٹوپی رکھ کے سرود کچھّ وچ دبا کے 'گوڈی سانبھ کے جان نُوں تیار کھلوتا سی. فیاض دا مُونہہ لمک جہیا گیا.

"کیوں اُستاد کِتھے چلے او؟"

"ذرا جا کے نشا پانی کراں گا." حیدری خاں نے اُباسی لیندیاں کہیا "اِک رُپیا ہووے تے دواؤ."

فیاض فورن اندر جا کے رُپیا لے آیا.

"خیر ہووے باؤ جی دی" اوہنے رُپیا واسکٹ دی جیب وچ پاندیاں ہویاں کہیا. "شاید شام نُوں فیر آونا ہووے."

اوہنے اِک ہور اُباسی لئی. واقعی اوہدا نشا ٹُٹ رہیا سی. اوہ بُوہے ول تُریا. جدوں تیکر اوہ پوڑھیاں توں لتھ نہ گیا فیاض برابر بُوہے وچ کھلوتا اوہنوں جھانکدا رہیا. اوہدے جاون توں بعد فیاض نُوں اپنی چیت اِک بے چینی جہی محسوس ہوون لگی. کاش حیدری خاں اپنا سرود ایتھے ای چھڈ جاندا تے اوہ اج چھُٹّی دے دن خوب خوب مشقاں کردا رہندا. اوہ گواچیا جہیا منجی اُتے لمّا پے گیا. رات توں اوہدے اُتے اِک مسلسل بے چینی دی کیفیت طاری سی. اوہنوں نیندر وی

چنگی طرحاں نہیں آئی سی. اصغری نے اوہدی اُداسی نُوں تاڑ کے کہیا:

"ایہ ہُن چیت کہو جیہا شوق لگ گیا اے تہانوں. ڈوم ڈھاڈی بنو گے؟ تے ایہ مویا فقیر."

فیاض نے اوہدی گل کٹ کے کہیا "جہنوں توں فقیر آکھ رہی ایں' نلک وچ جواب نہیں ایہدا."

"بھاویں نہ ہووے' کھساں نُوں کھاوے. مینوں تے ایہ ڈر اے کہ نامراد نے گھر ویکھ لیا اے. ہُن روز ای آ دھمکیا کرے گا."

"کاش اِنج ای ہووے."

"تے کیہ ساز وجانا سکھو گے تُسیں؟"

"کاش میں اوہنوں سو رُپیا ٹیوشن فیس دے سکدا."

اصغری دا مُونہہ کُھلے دا کُھلا رہ گیا.

سودا آیا. کھانا پکیا' میاں بیوی تے کُڑیاں کھان بیٹھیاں پر فیاض نے دو چار بُرکیاں دے بعد ای ہتھ کھچ لیا. اصغری نے ایہ حال ویکھیا تے اوہنوں سچ مچ چِنتا ہون لگی. پچھلے کُجھ گھنٹیاں وچ اوہ اوہنوں بہت بدلیا ہویا ویکھ رہی سی. اوہ نہ تے اوہدے ول محبت بھریاں نظراں نال ویکھدا' نہ اوہدی گل غور نال سُندا تے نہ ڈھنگ دا جواب دیندا. کُڑیاں ول وی اوہدی کُجھ توجا نہ جاپدی.

دن ڈھل گیا' شام ہو گئی' دِیوے بل گئے پر حیدری خاں نہ آیا. فیاض وار وار پوڑھیاں ول جھانکدا. فیر آ کے بسترے اُتے لمّا پَے جاندا. فیر اُٹھ بہندا. اوہدی بے چینی ودھدی جا رہی سی. اخیر اٹھ وجے دے نیڑے پوڑھیاں وچ کسے دے کھنگھن دی اواز سُنائی دتی. ایہ حیدری خاں ای سی. اوہ جھوم رہیا سی. اوہدیاں اکھاں پچھلی رات توں بہتیاں لال ہو رہیاں سن. اوہدے حواس صحیح نہیں سن. معلوم ہوندا سی کہ اج اوہنے کُجھ بہتا ای نشا کیتا ہویا سی. سرود نُوں ویکھ کے فیاض دیاں اکھاں چمک اُٹھیاں.

"لَے میاں آ گئے اسیں. تُوں وی کیہ یاد کریں گا." ایہ کہہ کے اوہ چونکڑی مار کے فرش اُتے بہہ گیا.

"فیاض' ذرا نُونہہ نُوں کہہ کے چاہ تے بنوا لیا. بس چاہ ای کافی اے. میں کھانا نہیں کھاواں گا."

فیر پتا نہیں کیہ ترنگ اُٹھی کہ اوہ سرود وجان لگا. شروع تے بڑے جوش نال کیتا پر دو ای منٹ بعد اُنگلیاں سُست ہون لگیاں تے جدوں اندروں چاہ بن کے آئی تے اوہ سرود اُتے جُھکیا گھراڑے مار رہیا سی.

فیاض نے اوہدا موڈھا پھڑ کے ہلایا پر اوہ ایسی بے ہوشی دی نیند سُتا سی کہ اکھ نہ کھولی. سرود

نُوں اوہدی پکڑ توں وکھ کر کے اوہنوں ہولی جہی فرش اُتے لما پا دتا تے گودڑی اوہدے اُتے پا دتی۔ فیر بڑے چاء نال سرود نُوں چُک کے وجانا شروع کیتا۔

اگلے دن حیدری خاں دی اکھ سویرے ساجھرے ای کُھل گئی۔ ویکھیا کہ فیاض اوہدے نیڑے ای بیٹھا اوہدے دَستے چار سُراں دی مشق کر رہیا اے۔ اوہ تعریف کیتے بغیر نہ رہ سکیا۔

"فیاض میاں! ماشاء اللہ کیہ سچے سُر کڈھ رہیا ایں۔ واہ بئی واہ! دل خُش ہو گیا۔ اج میں تینوں اگلے تِن سُر وی دساں گا۔ فیر سپتک مکمل ہو جاوے گی۔"

تے سچ مچ تھوڑی ای دیر وچ حیدری خاں نے پنچم' دھیت تے نکھاد دے سُر وی فیاض ہتھوں کڈھوا دتے۔ خُشی نال فیاض دیاں اکھاں وچ اتھرو آ گئے پر چھیتی ای دل نہ چاہندیاں ہویاں وی اوہنوں موسیقی دی ایہہ تعلیم ختم کرنی پئی کیوں جے اٹھ وجن والے سن تے اوہنوں دفتر جاون لئی تیار ہونا سی۔

حیدری خاں نے ناشتے دے بعد اپنا سرود چکیا تے ایس واری اوہنوں رُپیا منگن دی لوڑ نہ پئی کیوں کہ فیاض نے آپ ای اندروں اوہنوں رُپیا لیا کے دے دتا سی۔

"خُش رہو میاں" حیدری خاں بولیا۔ فیر کُجھ پل ٹھہر کے اوہنے بڑے گوڑھے لہجے وچ کہنا شروع کیتا "میری گل سُن۔ جے تُوں میرے کولوں سکھنا اے تے تینوں میریاں تِن شرطاں منظور کرنیاں ہون گیاں۔ اُنج تے ایہہ شرطاں بہُت سوکھیاں معلوم ہوندیاں نیں پر غور کرو تے مشکل وی بہت نیں۔ کیوں جے میں سڑی مشہور آں۔ ذرا وی کوئی کم میری مرضی دے خلاف ہووے تے مینوں بڑا غُصّا آوندا اے۔ اپنی ایس بدمزاجی دی خاطر ای تے میں فقیری قبول کیتی اے۔ لےَ ہُن اوہ شرطاں وی سُن لےَ۔ پہلی ایہہ کہ سویرے نُوں تُوں میرے ناشتے تے نشے پانی دا بندوبست کریں گا۔ دُپہر نُوں کھانا نہیں کھاواں گا۔ صبح ایدھر تُوں دفتر نُوں گیا اودھر میں کھسک گیا۔ شام نُوں جدوں تُوں دفتروں آ گیا ہوویں گا تے میں وی پھر پھرا کے پہنچ جایا کراں گا۔ دُوجی شرط ایہہ کہ رات دا کھانا اسیں دوویں نال نال کھاواں گے تے تیجی شرط ایہہ کہ میں سویا ایتھے بیٹھک وچ ای کراں گا۔ اوہ جو میں سو رُپیا مہینا ٹیوشن دی گل کیتی سی اوہ تے میں تیرے نال مذاق کر رہیا ساں۔ مینوں رُپئے دا لالچ ہوندا تاں حویلیاں نہ کھڑیاں کر لینڈا ہُن تیکر۔ بس ایہی نیں میریاں شرطاں۔ جے تینوں منظور ہووے تے بسم اللہ!"

فیاض کُجھ دیر گردن جھکا کے سوچ وچ ڈُبیا رہیا۔ جدوں اوہنے اپنا سر چکیا تے سبھ توں پہلے اوہدی نظر پردے اُتے پئی۔ حیدری خاں دی طرحاں اصغری وی اوہدے جواب دی منتظر سی۔

"خاں صاحب!" اوہنے ہولی جہی پر فیصلا کرن والے لہجے وچ کہیا "مینوں تہاڈیاں شرطاں منظور نیں۔ اج توں تُسیں میرے اُستاد او۔"

اوسے شام حیدری خاں اپنا بوریا بسترا لے کے فیاض دے کول آ گیا۔ ایہ بوریا بسترا کیہ سی، ٹین دا اِک ٹرنک جہدا روغن اُڈیا ہویا تے کُنڈا غایب سی۔ حیدری خاں نے اوہنوں بند کرن لئی رسی بنھی ہوئی سی۔ اِک مٹی دا سڑیا جہیا حُقا سی تے اِک پیالا۔

اصغری دے دل نُوں سٹ تے لگی تے اوہنے کُجھ اکھڑو وی وکھائے پر اوہ فطرتن اوہناں اطاعت گزار بیویاں وچوں سی جو خاوند نُوں مجازی خدا سمجھدیاں نیں تے ہر حال وچ اوہناں دی خشنودی دی فکر وچ رہندیاں نیں۔ موسیقی نال خاوند دے ایس جنون دی حد تک ودھے ہوئے شوق نُوں ویکھ کے اوہنے بُہتی نابری نہ کیتی تے حیدری خاں دا اپنے گھر آونا جاونا منظور کر لیا۔ دو چار دناں وچ ای اوہنوں حیدری خاں دی فطرت دا وی پتا لگ گیا۔ اوہ نشے باز تے ہے سی پر بد نظر اُکا نہیں سی۔ بگانیاں دھیاں بھیناں نُوں جھاتیاں مارن دی اوہنوں عادت نہیں سی۔ اوہ اصغری نُوں ہمیشا نُونہ یاں دھی کہہ کے بُلاندا تے جدوں تیکر فیاض باہر رہندا گھر دے نیڑے نہ آوندا۔

سبھ توں پہلاں فیاض نُوں حیدری خاں دی ظاہری حالت سدھارن دی فکر ہوئی۔ حیدری خاں نے بڑا ٹھاکیا پر اوہنے اِک نہ سُنی۔ اوہنے حیدری خاں واسطے اِک نواں جوڑا سوایا۔ اوہدے کول پُرانی کالے کپڑے دی شیروانی سی جہنوں اوہ کدی کدی پا لیندا سی۔ ایہ شیروانی دو اِک تھاں توں چھج گئی سی پر اجے وی چنگی حالت وچ سی۔ اوہ اوہنوں اِک درزی کول لے گیا تے اوہدی کٹ وڈھ کروا کے اوہدا کُرتا بنوا لیا۔ فیر اوہنے خاں صاحب دی ٹوپی نُوں دھوا کے اوہدے وچ نواں پھمن لوایا۔ اوہنے خاں صاحب لئی اِک مضبوط جہی جُتی وی خریدی۔ فیر ایہناں ساریاں چیزاں نُوں اِک سُوٹ کیس وچ رکھ کے خاں صاحب نُوں لے کے اِک حمام وچ پہنچیا۔ اوتھے پہلاں تے خاں صاحب دے والاں نُوں چھوٹا کروایا، داڑھی منوائی، مچھّاں نُوں کتروایا، نہوں کٹوائے۔ فیر حمام والے کولوں دو تِن واری حمام وچ پانی بھروا کے اوہنوں خوب نہوایا۔ اوہدے کپڑے بدلوائے۔ جس ویلے حیدری خاں حمام توں نکلیا تے اوہ اِک چنگا بھلا بندا لگن لگ پیا سی۔

ایس ویلے دُپہر ہو چکی سی۔ ظہر دا وقت نیڑے سی۔ دوویں گھر آ رہے سن کہ رستے وچ اِک میت نظر آئی۔ حیدری خاں اوتھے ای ٹھہر گیا۔ اوہنے بڑی درد بھری اواز نال فیاض نُوں کہیا "فیاض پُتر! اج بڑی مُدت دے بعد پاک صاف ہویا واں تے کپڑے وی پاک نہیں۔ میرا دل کردا اے اج اپنے رب دے ساہمنے ذرا سِر جھکا لواں۔"

فیاض نُوں کُجھ حیرانی تے ہوئی پر اوہنے خاں صاحب دی خاہش نُوں رد کیتا نہیں تے اوہ دوویں دُوجے نمازیاں نال مسجد وچ داخل ہو گئے۔ تھوڑی دیر بعد جدوں حیدری خاں مسیتوں باہر نکلیا تے اوہدیاں اکھاں وچ اِک چمک پیدا ہو گئی سی۔ لباس دی ایس تبدیلی دے نال ای اوہدے طور

طریقے دی اِک دَم بدل گئے سن۔ اوہدی زبان وچوں وار وار خشامدی فقرے نکلنے بند ہو گئے سن۔ اوہناں فقریاں دی تھاں اوہدیاں گلاں وچ اِک حکم دا انداز پایا جاون لگیا۔ جس ویلے فیاض اوہدے نال بازار توں لنگھ رہیا سی تاں اِنج لگدا سی جویں کوئی مئودب شاگرد اُستاد دے نال جا رہیا ہووے۔

اصغری نے حیدری خاں دی ایہ تبدیلی ویکھی تے حیران رہ گئی۔ اوہنوں شروع شروع وچ ایس بندے کولوں جو نفرت محسوس ہوئی سی اوہ جاندی رہی۔ حیدری خاں نجمہ تے سلیمہ نال بڑے پیار نال پیش آون لگا سی۔ فیاض اوہنوں ہر روز نشے پانی لئی جو اِک رُپیا دیندا سی اوہ اوہدے وچوں دو تِن آنے بچا کے بچیاں لئی کجھ مٹھیائی یاں پھل ضرور لیاندا۔ بچیاں کجھ ای دناں وچ اوہدے نال پیار کرن لگ پئیاں۔ اوہ اوہنوں "خاں صاحب جی" آکھ کے سددیاں سن۔

حیدری خان، اصغری دے کھاون پکاون دی وی سچے دل نال تعریف کردا سی۔ اوہ کہندا "دھیے، سبحان اللہ! کیہ مزیدار کھانے پکانی ایں تُوں، جو راجے مہاراجیاں نُوں وی نصیب نہیں۔ اوہناں دے کھانیاں وچ تے بس تکلف ای تکلف ہوندا اے، مزا ککھ وی نہیں۔"

ہولی ہولی اوہدیاں تعریفاں نال اصغری نُوں مزا آون لگیا۔ اوہ کدی کوئی خاص چیز پکاندی تے دل وچ کہندی "ویکھو اج خاں صاحب کیہ کہندے نیں" ہُن خاں صاحب اُتے گھر آون جاون دی کوئی پابندی نہیں رہی سی کیوں جو اصغری نے میاں دی اجازت نال اوہناں کولوں پردا کرنا چھڈ دتا سی۔ اوہ حیدری خاں نُوں کہندی ہوندی "خاں صاحب! تُسیں دُپہر دی روٹی وی گھر آ کے کھا لیا کرو" پر حیدری خاں نُوں ایہ ویلا تکیے وچ لنگھانا پسند سی۔

اودھر فیاض خاں دے ذوق تے شوق نُوں ویکھ کے حیدری خاں نے اوہنوں پوری توجا نال سرود دی تعلیم دینی شروع کر دتی۔ اوہنے مہینے ڈیڈھ مہینے دے اندر ای فیاض نُوں دو تِن راگاں دی الاپ وی تے کجھ گتاں وی سکھا دتیاں سن تے ہُن فیاض سرود نوازی وچ دن بدن ترقی کرن لگیا سی۔ بھاویں اوہدے اُتے حیدری خاں دے خرچے دا پُورا بھار پَے گیا سی جہدی وجھا نال اوہ بہت تنگ ہو گیا سی۔ فیروی اوہ خُش سی۔ اجہیا خُش کہ زندگی وچ پہلے کدی نہیں ہویا۔

کیوں جے حیدری خاں نے بازاراں وچ بہہ کے سرود وجانا تے منگنا ختم کر دتا سی ایس لئی اوہدا سرود بُہتا گھر ای رہندا سی۔ اوہنے فیاض نُوں پوری اجازت دتی ہوئی سی کہ اوہ جدوں تیکر چاہوے، اوہدے سرود اُتے ریاض کردا رہوے۔ فیاض سویرے دفتر جاون توں پہلاں دو گھنٹے واہوا ریاض کردا۔ دفتر وچ سارا دن اوہدیاں اُنگلاں فائلاں اُتے اِنج دوڑدیاں رہندیاں جویں اوہ سرود وجاون دی مشق کر رہیا ہووے۔ ہُن اوہ ٹھیک پنج وجے دفتروں چھٹّی کر لیندا تے شہر دے رولا بھرا بازاراں تے تنگ گلیاں وچوں ہوندا ہویا چھیتی توں چھیتی گھر پہنچ جاندا۔ چھٹّی دے دن

سرود نُوں ہتھوں نہ چھڈن دی قسم ہو جاندی سی۔

تھوڑے ای دناں وچ حیدری خاں دے دل وچ فیاض دی محبت بے حد ودھ گئی: اوہدے نال ایس طرحاں سلوک کردا جویں پیو اپنے پُتر نال۔ اوہ ہُن تکیاں تے بہتی دیر نہ ٹھہردا سگوں فیاض دے دفتروں آون توں دو گھنٹے پہلاں اوہ گلی وچ اوہدے مکان دے تھلے منجی ڈاہ کے بہہ جاندا، اکثر اوہ کلا ای ہوندا پر کدی کدی اوہدے دو تِن مِتر وی اوہدے نال آ جاندے۔ ایس پاروں گلی وچ گاون وجاون دے لئی تذکرے ٹُر پیندے۔

"بھائی پتا وی اے لفظ موسیقی دے کیہ معنی نیں؟" حیدری خاں اپنے یاراں نُوں پچھدا۔ "اللہ جنت نصیب کرے اُستاد دِلدار خاں (کن نُوں ہتھ لا کے) کہندے ہوندے سن کہ ایہ یونانی زبان دا لفظ اے، ایہدے معنی نیں، ہوا وچ گنڈھ مارنا۔ ہُن تُسیں آپے ای اندازا کر لوو کہ ایہ فن کِنا مشکل اے؟"

فیر اوہ مکان دیاں پوڑھیاں ول مُونہہ کر کے اواز دیندا "نجمہ پُتر! دو تِن پان بھیج دیویں۔"

کدی کدی فیاض نُوں وی استاد دی خُشی خاطر گلی وچ ای بہنا پیندا سی۔ اجہے موقعے اُتے حیدری خاں اپنے دوستاں نُوں فخر نال دَسدا :

"بھاء جی! ایہ اناڑی ہُن تہانوں ساریاں نُوں گنڈا بھےّ گا۔ ہے تے مولوی دا پُتر پر خدا دی دین اے۔ ہتھ اجہیا سُریلا اے کہ سرودیاں دے گھرانیاں دے مُنڈیاں دا وی کیہ ہووے گا۔"

تے فیاض دے مَتھے اُتے شرم نال پسینا آ جاندا تے اوہ اکھاں نیویاں کر کے ایہ گلاں سُندا رہندا۔

اجہے سمے جہڑے لوکی گلی وچ آ جا رہے ہوندے سن، اوہناں دیاں نظراں بے اختیار اوس منڈلی ول اُٹھ جاندیاں تے اوہ تھوڑی دُور تیکر اودھر مُڑ مُڑ کے ویکھدے چلے جاندے۔

ایہ شریفاں دا محلا سی۔ ودھیرے درمیانے طبقے دے ای لوک ایتھے رہندے سن پر کُجھ گھر کھاندے پیندے لوکاں دے وی سن۔ کُجھ مولویاں تے ثقا قسم دے لوکاں دے سن۔ اِک چھڈ تِن مسیتاں ایس نکّے جہے محلے وچ سن۔ سویرے سویرے گُکڑاں دی گُکڑوں کُوں دے نال ای اگے پچھے مسیتاں وچوں اذاناں سُنائی دین لگدیاں تے سارے محلے اُتے پوترتا دی اِک فضا چھا جاندی۔

فیاض نُوں ایس محلے رہندیاں دس ورھے ہو گئے سن۔ ایسے چر وچ کدی کسے نُوں اوہدے پاروں شکایت پیدا نہیں ہوئی سی۔ سارے لوک اوہنوں چُپ، گھٹ میلڑا تے شریف سمجھ کے ہنگاما رہن لگیا، اوہدے اُتے محلے والے چونکے۔ اوہناں نُوں حیرانی سی کہ فیاض نے اپنے گھر وچ پسند کردے سن۔ پر ہُن حیدری خاں دے آ جان پاروں گھر وچ دن رات گاون وجاون دا جہڑا

اجیہے عجیب قسم دے لوکاں دے آون جاون نوں کویں گوارا کر لیا. فیر فیاض نوں ایہ وی تے احساس نہیں کہ اوہناں لوکاں دیاں بے ہودا حرکتاں دی وجھا نال اوہدی سوائی تے معصوم بچیاں دے اخلاق اُتے کِنا بھیڑا اثر پَیندا ہووے گا. تھاں تھاں گلاں ہوون لگیاں. نارضگی دی لہر ووھدی ای چلی جا رہی سی. ایتھوں تیکر کِہ اِک شام جدوں فیاض دفتروں گھر آ رہیا سی تے گلی دے موڑ اُتے اوہدی ٹکر محلے دی وڈی مسیت دے امام ہوراں نال ہوئی.

"السلام علیکم!" امام صاحب نے ہتھ ملاون توں بعد سینے اُتے ہتھ رکھیا تے اِنج بولے "بھائی جی! میں کئی دناں توں تہاڈے نال ملنا چاہندا ساں. گل اصل وچ اِنج اے کہ تہانوں موسیقی دا اینا شوق کِتھوں پیدا ہو گیا اے. بے شک اسلام وچ خُش اوازی تے سخن نوں بڑا اُچا درجا حاصل اے پر استغفراللہ! ایہ خرافاتاں جو دن رات تہاڈے گھر اُتے ہوندیاں رہندیاں نیں' اوہناں دی تے کسے صورت وی اجازت نہیں اے. بے شک تُسیں آپ مختار او' جو چاہو کر سکدے او تے رب العزت دے ساہمنے تُسیں اپنے کماں دے آپ جواب دہ ہووو گے پر ایہ مسئلا صرف تہاڈی اپنی ای ذات تیکر محدود نہیں سگوں پورے محلے اُتے تہاڈیاں ایہناں خرافات دا بہُت بھیڑا اثر پَے رہیا اے. میں اُمید کرنا واں کہ جناب ٹھنڈے مزاج نال میری ایس گذارش اُتے غور فرمان گے تے ایہناں چولاں لغویات توں چھیتی چھٹکارا حاصل کر لوو گے. بس مینوں ایہی کہنا سی."

جس ویلے فیاض گھر پہنچیا تے اوہ بڑا غمگین سی. اتفاق نال حیدری خاں اجے گھر نہیں آیا سی. فیاض سِدھا اپنے کمرے وچ جا کے منجی اُتے لمّا پَے گیا. اوہدا دل ریاض کرن لئی بے چین سی پر اوہنوں سرود نوں ہتھ لاون دی جرئت نہ ہوئی. اوہ دیر تیکر پاسے پرتدا رہیا. اصغری نے اوہدی ایہ حالت ویکھی تے پچھیا:

"کیہ گل اے' خیر تے ہے. تہاڈی طبیعت خراب اے؟"

"نہیں' ایہو جہی تے کوئی گل نہیں." فیاض نے کہیا پر اوہ بسترے توں نہ اُٹھیا.

اخیر جدوں شام دا انھیرا ودھن لگیا تے حیدری خاں آیا. فیاض پوڑھیاں توں ای اوہدے پیراں دی اواز سُن کے جلدی نال سرود چُک کے وجان بہہ گیا. اوہ ہُن استاد توں ڈرن لگیا سی تے اوہدے اُتے ظاہر نہیں ہون دینا چاہندا سی کہ اوہنے ایہ دو گھنٹے اِنج ای ضائع کر دتے نیں.

"فیاض پُتر!" حیدری خاں نے بیٹھک وچ پیر رکھدیاں ای کہیا. "تھک گیا ایں تے ذرا ارام کر لے. اج میں اپنے اِک واقف کار نوں کہہ کے تیرے لئی بمبئی توں اِک چنگا جیہا سرود منگواون دا بندوبست کرا لیا اے. اللہ نے چاہیا تے چھیتی ای طبلچی دا انتظام وی ہو جاوے گا."

فیاض نے شُکریا ادا کرن والیاں نظراں نال اُستاد ول ویکھیا پر زبان توں کجھ نہ کہیا. اوہدے بعد

حیدری خاں ایدھر اودھر دیاں گلاں کرن لگیا۔ اینے نوں ای کھان دا ویلا ہو گیا تے انج فیاض ایس شام سرود توں دور ای رہیا پر اوہدے دل وچ محلے والیاں تے امام مسجد دے خلاف سخت غصّا بھریا ہویا سی۔

اگلے دن فیاض وقت توں پہلاں ای دفتر چلا گیا۔ ڈپہر نوں حیدری خاں اِک بندے نوں نال لَے کے آیا، جہدا حلیا پنڈتاں طرحاں سی۔ پردا کرا دتا گیا تے اوہ دوویں بیٹھک وچ فرش اُتے بہ گئے۔ ٹھیک اوسے ویلے نجمہ تے سلیمہ اُستانی توں پڑھ کے گھر آئیاں۔ اوہناں نے حیدری خاں نوں سلام کیتا۔

”جیوندیاں رہوو!“ حیدری خاں نے پیار نال کہیا ”ہاں بئی ذرا بستے رکھ کے ایدھر آ جاؤ، اج تہاڈا امتحان لینا اے میں۔“

دوویں کڑیاں بستے ماں دے حوالے کر کے خاں صاحب دے ساہمنے ادب نال آ کے بہ گئیاں۔ خاں صاحب نے سرود چکیا تے اوہدا اِک سُر وجا کے نجمہ نوں کہیا ”لَے دِھیے! ذرا ایس اواز نال اپنی اواز تے رلا۔ شاباش!“

نجمہ کجھ شرمائی پر خاں صاحب دے وار وار کہن اُتے اواز ملاون دی کوشش کرن لگی۔

”دھیے اُچی اواز نال کہ آ...... آ...... اِنج۔“

کڑی ذہین سی۔ تھوڑی جہی مشق توں بعد اوہنے ساز دے سُر نال اپنی اواز ملا دِتی۔ ایہدے اُتے حیدری خاں نے اپنے ساتھی پنڈت ول معنی بھریاں نظراں نال ویکھیا تے کہیا ”کیوں کالکا پرشاد جی؟“

کالکا پرشاد نے تعریف رلیاں نظراں نال نجمہ ول ویکھدیاں ہویاں سِر ہلایا۔ اوہدے بعد نکّی بھیَن سلیمہ دی واری آئی۔ اوہ اپنی آپا نوں اواز ملاندیاں ویکھ چکی سی۔ ایس لئی اوہ چھیتی ایس امتحان وچ پوری اُتر گئی۔ اِک واری فیر حیدری خاں نے اپنے ساتھی ول ویکھ کے کہیا:

”کیوں کالکا پرشاد جی؟“

کالکا پرشاد دے بُلھاں اُتے مسکراہٹ ظاہر ہوئی۔ اوہنے دو تِن واری ہوں ہوں کہیا، اوہدے بعد حیدری خاں نے نجمہ تے سلیمہ نوں کہیا ”بس جاؤ شاباش۔ شاباش! ہتھ مونہہ دھو کے روٹی کھا لوو۔“

جدوں کڑیاں چلیاں گئیاں تے اوہ کالکا پرشاد نوں کہن لگیا ”شام نوں ایہناں دا پیو آوے گا تے اوہدے نال گل کراں گا۔“ فیر اوہ تھوڑی دیر بعد اپنے دوست نوں لَے کے ٹُر گیا۔

ایس شام جدوں فیاض دفتروں آیا تے اصغری بھری بیٹھی سی۔ اوہنوں ویکھدیاں ای بولی ”ویکھو جی! ہُن تیکر تے میں تہاڈیاں ساریاں گلاں منیاں سن پر ہُن معاملا حد توں ودھ گیا اے۔ میں

اپنیاں دھیاں نُوں ہرگز ہرگز گانا نہیں سکھن دیاں گی۔"

"کجھ دَس تے سہی ہویا کیہ اے۔ تُوں تے پہلیاں بجھا رہی ایں۔"

"اج دُپہر نُوں خاں صاحب آئے سن۔ اوہناں دے نال کوئی پنڈت جی وی سن۔ نجمہ تے سلیمہ وی اوسے ویلے سکولوں آئیاں سن۔ پہلاں خاں صاحب نے دوہاں کُڑیاں نُوں گوایا' فیر پتا نہیں ہولی ہولی آپس وچ کیہ گلاں کردے رہے۔ میں پردے وچوں سارا کجھ ویکھدی رہی۔ سو جی! جے خاں صاحب چاہن کہ میریاں معصوم بچیاں رنڈیاں طرحاں نچن گاون لگن تے ایہ نہیں ہو سکدا۔ بھاویں مینوں ایہناں نُوں لے کے پیکے ای کیوں نہ بیٹھے رہنا پوے۔"

فیاض کجھ کہن ای والا سی کہ حیدری خاں وی آ گیا۔

"فیاض پُتر!" اوہنے بیٹھک وچ پیر رکھدیاں ای کہنا شروع کیتا "اللہ تیری عمر وچ برکت دیوے۔ میں تیرے نال اِک بہت ضروری گل کرنی چاہنا واں تے اصغری دِھیے' اللہ تیرا سہاگ قایم رکھے' تُوں وی کن دھر کے سُن لے۔ تُسیں دوہاں نے کدی ایہ وی سوچیا اے کہ دوویں دھیاں ماشاء اللہ نال دو تِن ورھیاں وچ جوان ہون والیاں نیں۔ تُسیں ایہناں دے ویاہ دی کوئی فکر کیتی اے؟ مینوں تے نظر نہیں آوندا تُسیں ایہناں لئی کجھ داج جمع کیتا ہووے تے فیر تُسیں کر وی کیہ سکدے او؟ ڈیڈھ سو رُپئے دی بھلا حقیقت ای کیہ اے۔ آخر تُسیں ایہناں معصوم بچیاں نُوں کس طرحاں ویاہو گے۔ کسے کنجڑے قسائی نُوں تے رب نہ کرے تُسیں دھی دیٔوں رہے۔ رہے دفتراں دے باؤ جہناں نُوں تیہ چالھی رُپئے توں ودھ مہینے دی تنخاہ نہیں ملدی۔ اوہناں نُوں کُڑی دینا اِنج ای اے جویں کھُوہ وچ دھکا دے دینا۔ بچیاں' ماشاء اللہ اجیہیاں سوہنیاں نیں جویں چن دا ٹوٹا۔ ایہناں نُوں تے کسے قدر دان رئیس دے گھر رانی بن کے راج کرنا چاہیدا اے۔ پر پُتر جی امیر لوک ویاہ شاہ دے معاملے وچ بڑا خیال رکھدے نیں۔ کُڑی سوہنی ہووے' پڑھی لکھی ہووے' واہوا سارا داج لیاوے تے فیر اوہنوں کوئی ہنر وی آوندا ہووے۔ جویں گانا یاں مصوری۔ پر ایہناں بچیاں وچ شکل تے صورت توں وکھ ہور ہے ای کیہ؟

"مینوں کئی دناں توں ایس گل دی بڑی فکر سی۔ تُسیں دوویں میاں بیوی تے سوں جاندے سو پر میں ساری ساری رات ایس فکر وچ رہندا ساں۔ اخیر سوچ کے میں ایہ ترکیب کڈھی اے کہ ایہناں کُڑیاں نُوں تھوڑا جیہا ناچ گانا سکھا دتا جاوے۔ تینوں تے پتا ای اے کہ اج کل امیراں وچ ناچ گانے دا شوق کِنا واڈھو اے۔ پہلاں ہندوواں نے ایہ گل شروع کیتی سی۔ ہُن اوہناں دی ویکھا ویکھی مسلمان وی اپنیاں دھیاں نُوں گانا وجانا سکھاون لگے نیں۔

"میں دُپہریں پنڈت کالکا پرشاد نُوں نال لیایا ساں۔ اوہ شہر دے مشہور کتھک نیں۔ نواب شمشیر علی خاں دیاں کُڑیاں' رائے بہادر ستنام دیاں کُڑیاں' چودھری نیک عالم دیاں کُڑیاں اج کل

اوہناں کولوں ای سِکھ رہیاں نیں۔ ایہناں تِناں گھراں توں تے میں جانُو ای آں۔ اللہ جانے ہور کِنّے گھرانیاں وچ جاندے ہون گے۔

"تے میاں صاحبزادے' خدا گواہ اے کہ تُوں مینوں پُتراں توں وی بہتا عزیز ایں تے اصغری دھی نُوں وی میری سکیاں توں گھٹ نہیں۔ میں جو گل سوچی اے تیرے بھلے لئی ای سوچی اے۔ میرا نہ کوئی اگے اے تے نہ کوئی پِچھے۔ میرا تے سارا کُجھ ای تُسیں او۔ فیر میں تہاڈا بھیڑا کیوں سوچاں گا۔"

ایس تقریر دے آخری حِصّے دے دوران حیدری خاں دی اواز جذبات نال بھر کے رُندھ گئی سی تے اکھاں توں اتھرو ڈِگن لگے سن۔ اخیراوہ کُرتے دے دامن نال اتھرو پُونجھدا ہویا اُٹھیا تے ایہ کہندا ہویا پوڑھیاں ول چلیا :

"تُسیں دووِیں چنگی طرحاں سوچ سمجھ لوو۔ جے منظور ہووے تے کل توں ای بچیاں نُوں تعلیم شروع کرا دتی جاوے گی..... لو ہُن میں چلنا واں۔ میرے کُجھ دوست تھلے کھلوتے نیں' مینوں اوہناں نال کم اے۔ میں ذرا دیر نال آواں گا۔"

اوہدے جان توں بعد فیاض تے اصغری دیر تیکر خموش بیٹھے اِک دُوجے دا مُونہہ ویکھدے رہے۔ اخیر فیاض نے خموشی توڑی "ہاں فیر کیہ خیال اے؟"

"میری تے سمجھ وچ کُجھ نہیں آوندا۔" اصغری نے جواب دتا۔

"میرا خیال اے کہ خاں صاحب جو کُجھ کہندے نیں ٹھیک ای کہندے نیں۔ واقعی اسیں بچیاں دے مستقبل دا کُجھ خیال نہیں کیتا تے جو تینوں ایس وچ بُرائی نظر آوندی ہووے تے ساڈے ہوندیاں کوئی کیہ کر سکدا اے۔ میرا خیال اے کہ سانوں ایس موقعے توں فایدا چُکنا چاہیدا اے۔"

"مینوں کُجھ نہیں پتا۔ تُسیں آپ مختار او' جو دل کردا اے کرو۔"

حیدری خاں کوئی دَس وجے نال گھر آیا۔ اصغری نے اوہدے تے فیاض لئی کھانا گرم کیتا۔ کھانے دے دوران فیاض نے مسجد دے امام نال اپنی ملاقات دا حال سُنایا۔ حیدری خاں سُندیاں ای ہس پیا۔

"اوہ تے میں پہلاں ای سمجھ گیا ساں پُتر' پر تُوں فکر نہ کر۔ اپنے کم نال کم رکھ۔ جدوں ویکھاں گے کہ کوئی چارا نہیں تے ایہ محلا ای چھڈ دیاں گے۔"

ایہ سُن کے فیاض نُوں کُجھ ہمت ہوئی تے اوہنے فیر ریاض شروع کر دتا۔

ایس واقعے دے دو دن بعد کُڑیاں دے ناچ گانے دی تعلیم شروع ہو گئی۔ ہُن محلے والیاں دے کناں وچ ظہر توں لے کے عصر تک کُجھ ایس قِسم دیاں اوازاں' گھنگرووں دی جھنکار نال مِل

کے سنائی دیون لگیاں۔

"تاتت تھئی تھئی' تاتت تھئی تھئی۔ اِک دو تین چار۔ اِک دو تین چار۔ تاتت تھئی تھئی۔ تاتت تھئی تھئی۔ اِک دو تین چار' اِک دو تین۔"

اگلے دن جدوں نجمہ تے سلیمہ استانی دے کول پڑھن گئیاں تے پنج منٹاں بعد ای بستے چکی واپس آ گئیاں۔ استانی نے کڑیاں نوں کہیا سی کہ تسیں ایتھے نہ آیا کرو۔

اوسے دن شام نوں مالک مکان فیاض نال ملن آیا۔ اوہ بڑ نیواں کر کے کھلوتا سی۔ شرم دے مارے اوہدے مونہہ وچوں کوئی گل نہیں نکل رہی سی۔ پچھلے دس ورھیاں وچ اوہنوں فیاض نال کسے قسم دی شکایت پیدا نہیں ہوئی سی۔ نہ فیاض نے کدی مکان دی مرمت لئی کہیا سی' نہ سفیدی کراون لئی تے کرایا ہر مہینے بلا ناغا پیشگی ای اوہدی دُکان اُتے پہنچ جاندا سی۔

"معاف کرنا فیاض صاحب" آخر اوہنے زبان کھولی "میں تہاڈی بڑی عزت کرنا واں' بھاویں تہانوں گاون وجاون دا شوق ای کیوں نہ ہووے۔ سچ تے ایہہ وے کہ مینوں آپ وی موسیقی نال دلچسپی اے پر کیہ کراں ایہناں کم بخت محلے والیاں نے میری دُکان اُتے آ آ کے میرے نک وچ دم کر دتا اے۔ تہاڈے گھر دا اِنج خوفناک قسم دا نقشا کھچدے نیں جویں پورے محلے دیاں دھیاں بھیناں دی عزت خطرے وچ پے گئی ہووے۔ مینوں پتا اے کہ ایہہ سراسر جھوٹھ اے پر اپنے بندیاں ساہمنے میری کلّے دی کجھ پیش نہیں جاندی۔ تہاڈے جہے شریف تے ایماندار کرایا دار نوں گوا کے مینوں بڑا دُکھ ہووے گا پر کیہ کراں مجبور آں۔ اُمید اے تسیں میرا مطلب سمجھ گئے ہووو گے۔"

"میں سمجھ گیا واں" فیاض نے جواب دتا "تسیں فکر نہ کرو۔ میں ہفتے وچ مکان خالی کر دیواں گا۔"

جدوں ایہہ گل حیدری خاں دے کناں تیکر پہنچی تے اوہ بولیا "چلو ایہہ قصّا وی مُکیا۔ فیاض پُتر! اسیں آپ ایس مکان وچ نہیں رہنا چاہندے۔ شہر اِک توں اِک چنگا مکان موجود اے تے کرایا دی گھٹ۔"

"پر خاں صاحب! مینوں مکان لبھن دی ویلہ کتھوں۔"

"توں فکر نہ کر میری جان۔ اج کیہ دن اے' جمعرات' بس ایسے اتوار نوں میں آپ مکان لبھ لواں گا۔ اوس دن تینوں چھُٹی ہووے گی۔ اسانی نال سامان لے جاواں گے۔"

حیدری خاں نے سچ مُچ اتوار توں پہلاں ای مکان لبھ لیا۔ اوہ فیاض نوں مکان وکھاون لے گیا۔ جس علاقے وچ ایہہ مکان سی' اوہ علاقا شہر دے باہرلے حِصّے ورگا سی۔ فیاض دا ایس علاقے وچ کدی آنا جانا نہیں سی ہویا۔ بازار واہوا چوڑا سی۔ آہمو ساہمنے اُچے اُچے مکان' تھلے دُکاناں۔

کسے وچ بانیا' کسے وچ قسائی' کسے وچ سبزی والا' بساطی تبولی کپڑے والا' اوہناں ساریاں چیزاں دیاں ڈکاناں جھناں نوں خریدن لئی فیاض نوں لمیاں لمیاں گلیاں طے کرنیاں پیندیاں سن۔ جُتیاں والیاں ڈکاناں' لانڈری والے' کیمسٹ' اِک کارخانا بسکٹ بنان دا سی۔ اوہدے نال ای اِک یتیم خانا سی تے اِک تھاں حکیم بھورے میاں دے حکمت گھر دا بورڈ لگیا سی۔

ایہناں ڈکاناں دے اُتے خوبصورت پکے مکان سن' کوئی ترِن منزل دا تے کوئی چار منزل دا۔ بہتے مکاناں دے دروازے تے باریاں یاں تے بند سن تے یاں اوہناں اُتے پردے پئے سن۔

ایسے علاقے وچ حیدری خاں نے فیاض لئی دو کمریاں دا اِک فلیٹ لبھیا سی۔ ایہہ اِک عمارت دی دُوجی منزل اُتے سی جہدے تھلے اِک ایرانی چاہ خانا سی۔ فلیٹ دے دووین کمرے صاف ستھرے تے وِشال سن۔ بجلی تے پانی دا بندوبست' ٹائیلاں دے فرش' چوڑے چوڑے بُوہے' کُھلیاں کُھلیاں باریاں' اوہناں دے روشن داناں وچ سُرخ' سبز' نیلے' پیلے رنگاں دے شیشے کٹاء والے پُھلاں دی شکل دے لگے سن۔ بازار دے رُخ اِک خوبصورت بالکونی سی۔ اوہنوں ویکھ کے فیاض دیاں وراچھاں کُھل گئیاں۔ ایتھے اوہ گرمی دے دناں وچ نِکّی جہی چوکی وچھا کے سرود دا ریاض کریا کرے گا۔ اوہ خُشی دے مارے اُستاد نال چنبڑ گیا۔

"فیاض پُتر!" حیدری خاں نے اوہدے خیال نُوں پھڑدیاں ہویاں کہیا "ایتھے تینوں کوئی نہیں روکے گا۔ دل کرے تے ساری رات سرود وجاندے رہوو۔"

فیاض خُشی خُشی اصغری نُوں ایہہ حال سُناون آیا۔ مکان دیاں اینیاں ساریاں خوبیاں سُن کے اصغری' نجمہ تے سلیمہ نُوں وی اوہنوں ویکھن دا شوق ہویا پر حیدری خاں نے کہیا:

"بس اِکو واری چل کے ویکھ لینا۔ فورن سامان بنھنا شروع کر دیو تاں جے تیجے پہر تک اوتھے پہنچ جائیے۔"

ڈُپہر دے کھانے توں فارغ ہو کے فیاض' حیدری خاں' اصغری تے دووین کُڑیاں چھیتی چھیتی سامان بنھن وچ رُجھ گئیاں۔ پچھلے دس ورھیاں وچ پتا نہیں کیہ کیہ ضروری تے غیر ضروری سامان اکٹھا ہو گیا سی جہدا چھانٹنا مشکل سی۔ صلاح ایہہ ٹھہری کہ نویں مکان وچ پہنچ کے چھانٹ لواں گے۔ ایس ویلے تے سارے دا سارا انج ای اوتھے پہنچا دتا جاوے۔ فیر وی سامان بنھدے بنھدے تے ریڑھا آوندیاں آوندیاں چار وج ای گئے۔ جدوں ایہہ لوک اپنے نویں مکان وچ پہنچے تے شام ہوون والی سی۔

فیاض' اوہدی بیوی تے دھیاں صبح توں کم کردے کردے اجیہیاں تھک گئیاں سن کہ اوہناں نے مکان دا جایزا وی نہ لیا۔ چارے اِک کمرے وچ وَڈّی جہی دری وچھا کے اوہدے اُتے پَے گئے پر حیدری خاں دے چہرے توں تھکاوٹ دے ذرا آثار ظاہر نہیں ہوندے سن۔ اوہ کدھرے

جان دی سوچ رہیا سی۔

"فیاض پُتر اندروں کُنڈی لا لینا" اوہنے پوڑھیاں ول جاندیاں ہویاں کہیا "میں اِک ضروری کم نال جا رہیا واں۔ جدوں تیکر میں نہ آواں کُنڈی نہ کھولنا۔ جے مینوں دیر ہو جاوے تے گھبرانا نہیں۔"

ایہہ کہہ کے اوہ پوڑھیاں اُتر گیا۔ اوہدے جاون دی دیر سی کہ چاراں نُوں نیندر آ گئی تے اوہ دو ڈھائی گھنٹے تیکر سوندے رہے۔ سبھ توں پہلاں فیاض دی اکھ کھُلی۔ اوہنے اپنے آپ نُوں گھٹاں بھجے انھیرے وچ پایا۔ اوہ جاندا سی کہ کندھ اُتے بجلی دا بٹن کتھے اے پر ایس خیال نال اوہنے روشنی نہ کیتی کہ کدھرے اصغری تے بچیاں دی نیندر نہ اُڈ جاوے۔ اوہ انھیرے وچ ہولی ہولی پیر پٹدا بالکونی ول گیا تے اوہدے لوہے دے کٹہرے اُتے جھُک کے آل دوال دی سیر ویکھن لگا۔

آہمو ساہمنے، آلے دوالے، اُتے تھلے، جس پاسے وی اوہدی نظر گئی اوہنوں اِک نویں ای حالت وکھائی دتی۔ اوہنے ویکھیا کہ آلے دوالے دے سارے فلیٹاں وچ بجلی دی تیز روشنی ہو رہی اے تے کمریاں دے بُوہے جنہاں اُتے دن نُوں چقاں پئیاں ہوئیاں سن، ہُن چوڑ چپٹ کھُلے نیں۔ جو کمرا اوہدے فلیٹ دے بِلکُل ساہمنے سی، اوہدے وچ اُجلی چاننی دا فرش وِچھیا اے۔ گاؤ تکیے لگے نیں، پاندان، خاصدان، پیچ دان ہیچ نال رکھے سن تے اوہ سارا بندوبست اے جہڑا کسے دعوت دے موقعے اُتے کیتا جاندا اے۔ پر ایہہ کمرا اج وی اپنے مکیناں توں خالی اے۔

ایدھروں ہٹ کے ہُن اوہدی نظر تھلے بازار تے پئی۔ ایس ویلے اوتھے دا نقشا ای بدلیا ہویا سی۔ اوہ دُکاناں جنہاں اُتے دن نُوں آٹا، دال، گھیو، گوشت، سبزی، کپڑا تے ہور اجیہیاں وستاں وِکدیاں سن، اوہ تے بند سن تے اوہناں دے ٹھکانیاں اُتے پھُل ویچن والے چنگیراں وچ طرحاں طرحاں دے ہار گجرے، کنگن، چمپاکلی وغیرا دے پھُلاں دے گہنے لا کے دُکان سجائی بیٹھے سن۔ گاندھیاں نے اپنیاں وڈیاں وڈیاں پٹاریاں کھول رکھیاں سن۔ اوہناں دیاں نکیاں نکیاں عطر دیاں رنگ برنگیاں شیشیاں دُوروں چمکدیاں ہوئیاں نظر آ رہیاں سن۔

اِک تھاں مٹھیائی دے وَڈے وَڈے تھال لگے ہوئے سن جنہاں وچ طرحاں طرحاں دے لڈو، قلاقند تے جلیبیاں سجیاں ہوئیاں سن۔ امرتی تے برفی دے قلعے بنے سن۔ یتیم خانے دا پھاٹک بند سی۔ اوہدے باہر ایس ویلے نظربندی دا تماشا ہو رہیا سی۔ اِک تھاں اِک نوجوان جو شاید نابینا سی، گاندھی ٹوپی پا کے، ہارمونیم وجا کے گا رہیا سی۔ کول ای چادر اُتے چوانیاں دھیلیاں کھِلریاں پئیاں سن۔ میلے والا حال سی۔ بازار وچ واہوا بھیڑ سی۔ جدوں کوئی وڈی جہی چمکدی ہوئی گڈی پُوں پُوں کردی ہوئی لنگھدی تے لوک ساہمنیوں اِنج ہٹ جاندے جویں سمندر وچ دخانی کشتی چلن نال جھگ چھٹ جاندی اے۔

فیاض نوں اپنے فلیٹ دے ساہمنے جو کمرا خالی نظر آیا سی' اوہدے وچ ہُن چہل پہل ہون لگی سی۔ لوک آندے جاندے سن تے گاؤ تکیاں نال لگ کے بہہ جاندے سن۔ اِک دم طبلے اُتے تھاپ پئی تے اِک سُندری چاندی رنگی پشواز پا کے چھم چھم کردی محفل وچ آئی تے نرت کرن لگی۔ ہتھ پیراں دی چلت پھرت ایس غضب دی سی کہ ہر ہر ادا اُتے ویکھن والیاں دے دل مدِھے جاندے سن۔ تعریف دیاں اوازاں بلند ہوندیاں پر نوچی نوُں اپنے حُسن تے اپنے کمال فن اُتے اجہیا ناز سی کہ اوہ ہر تعریف توں بے نیاز جاپدی سی۔

فیاض حیرانی دے اِک عالم وچ بالکونی وچ کھلوتا ایہ سارا حال ویکھ رہیا سی کہ اوہنوں اِنج محسوس ہویا جویں انھیرے وچ کوئی پرچھاواں جہیا اوہدے پچھے آ کے کھلو گیا اے۔ فیاض کجھ پل تے اِہل کھلوتا رہیا۔ پرچھاویں نے وی کوئی حرکت نہ کیتی۔ اخیر اوہنے گردن پھیر کے ویکھیا تے اوہ اوہدی بیوی اصغری سی۔

☆☆☆☆☆

اُردو / عفرا بخاری

نامحرم

حیاتی دے سارے بکھیڑے تے ساری نس بھج مُک گئی سی۔
اوہنوں جاپیا جویں اوہدیاں رگاں وچ تھکیویں توں وکھ ہور کجھ نہیں بچیا تے اوہ بس ڈگن ای والی اے۔ کل Male نرس نے وی اوہنوں ہمدردی نال آکھیا سی کہ "تہانوں ارام دی بہت لوڑ اے۔ تُسیں بیمار جاپدے او۔ کِنّے دناں توں تُسیں بِنا ارام دے بیڈ کول کھلوتے او" اوہ ایہ سُن کے وی چُپ سی پر ہُن اوہ لاپرواہی نال پرانہہ ہو کے لکڑی دے بنچ تے بہہ گئی سی جویں بلکل ڈھے گئی ہووے۔ اوہدے مُکھ اُتے ڈھوڑ سی تے دماغ وچ ساں ساں۔ اِکو پَل وچ جویں سبھ کجھ بدل گیا سی۔ اوہنے بے وسی نال پورے کمرے نُوں ویکھیا۔ کمرے وچ ڈکھ بھری چُپ سی تے سوہے کمبل وچ لھویٹیا اوہ بِنا کسے حرکت دے لما پیا سی۔ کمبل ہیٹھ اوہدے مرے مُکّے جُسّے دا کجھ پتا نہیں سی چل رہیا۔ صرف اوہدیاں کُھلیاں اکھاں وچ حیاتی دی کجھ رمق سی، جیہڑی ہولی ہولی بُجھدی جا رہی سی۔ رَت دی سجری بوتل چوں قطرا قطرا لہو اوہدیاں ناڑاں وچ اُتر رہیا سی تے کمرے وچ دوائیاں تے لہو دی ہمک سی۔ کمرے دی ٹھنڈی سیت فضا وچ کیہ سی پئی اوہ جدھر ویکھدی یاداں دا اِک ہڑ جیہا آ جاندا۔ کَوڑیاں کسیلیاں یاداں۔ اوہ ایہناں چوں کجھ چنگا سوہنا چاہندی سی پر ہُن جویں اچن چیت کسے نے ایہناں یاداں وچ ہور کاوڑ بھر دتی سی۔ اوہ کجھ وی یاد نہیں سی کرنا چاہندی۔

اجے کجھ چِر پہلاں اوہ، اوہدے بیڈ کول کھلوتی سی تے اوہدے بُلاں دے کناریاں توں چِٹّی جھگ صاف کر رہی سی۔ اوس ویلے اوہنے اپنے آپ نُوں اوہدے کِنا نیڑے محسوسیا سی۔ اوہ اوہنوں ہر حالیں بچاونا چاہندی سی۔ اوہدا من چاہ رہیا سی کہ اوہدیاں بُجھیاں اکھیاں دے سارے ڈکھ سمیٹ لوے تے اپنیاں اکھاں وچ کِنّے چِر توں ڈکے ہوئے ہنجوواں نُوں اوہدے ساہمنے وگ جاون دوے تے اخیر ایہ من لوے کہ اوہ سدا توں اوہدے نیڑے سی۔ ایہ اوہی سی جِنّے خُد نُوں اِک خول وچ قید کیتا ہویا سی۔ اوہ اوہدی ہر طرحاں دی تسلی لئی تیار سی پر فیر اچن چیت سبھ کجھ اُجڑ گیا۔ ویلے دی سختی وی اوہنوں یاد نہ رہی۔ ہُن اوہ کجھ سوچنا تے یاد کرنا نہیں سی چاہندی۔ اوہ آپ ڈاڈھے شک وچ پئی سی تے اوہنے بے چینی نال اوہدے ول ویکھیا۔ پیلا مُکھ اوہنوں کسے اوبڑ وانگ دِسیا۔ اوہدیاں وراچھاں وچ جھگ چمک رہی سی۔ اوہ کِنا بے وساہ جاپدا سی۔ پر اوہ کسے

جذبے توں ہٹا اوہنوں ویکھدی رہی تے پچھدی رہی...... "توں کون ایں؟"
اج کجھ دیر پہلاں اوہنے اپنی دھون موڑدیاں ڈبدی اواز وچ آکھیا سی۔
"مینوں دس میں ایہ سبھ کجھ نہ تے قبولدا تے نہ ای جردا ہاں۔ آخر کیوں میں بہت ای Possessive آں۔ میں تینوں اِنج نہیں چھڈ سکدا۔ اِنج ازاد نہیں کر سکدا' میں تینوں پابند کر دتا اے۔ پابند...... ہاں...... میں سبھ کجھ اوہدے حوالے کر دتا اے۔ دروازے توں نو انٹری دی پھٹی اُتار دے۔ ہُن میں تیار آں۔ سبھ نُوں اندر آون دے۔ میں سبھ نُوں ملنا چاہندا آں۔ سبھ نُوں' پوری بھیڑ نُوں' پورے مجمعے نُوں۔ میں سڑکاں بازاراں دے انھیرے مجمعے وچ سبھ نُوں لبھیا اے تاں اوہ تے میرے ساہمنے سی...... تے میری ماں...... ہاں' میری ماں جہڑی حالے وی تیری وجھا توں باہر بیٹھی خورے سوں رہی اے۔ اوہنوں میرے کول لیاؤ۔ میں اوہدی جھولی وچ سر رکھنا چاہندا آں۔ خورے میں بچ جاواں پر شاید نہیں۔ پر...... اوہ کتھے سی......؟ کون سی......؟ کیہ سی......؟" اوہنے اپنے بارے اوہ سوچیا جہڑا کدے نہیں سی سوچیا تے اوہدی ہوند تے ایہدے نال جڑی اہمیت دا احساس صرف اوہدے رحم و کرم تے سی تے ایہ اوہنوں قبول کرنا سی۔

اوہ اَیل تے چُپ اوہدے ول خالی خالی نظراں نال ویکھدی رہی۔ اوہ اوہدے توں اِک وڈی دُوری تے سی' ہمیشا توں۔ شاید اپنی خُد پسندی نال اوہنوں توڑ بھن دیندا۔ اوہنے ویکھیا کہ اوہدے پیلے ٹُکھڑے تے بڑا خوف تے اندیشا سی۔ مرن دا خوف تے مٹ جاون دا خوف۔ پر اوہ اجے مرنا نہیں چاہندا' کسے وی صورت وچ' کسے وی حالت وچ۔ اوہنے سوچیا اوہ زندگی نال کِنا بھریا ہویا سی۔ جذبے تے خُشیاں نال بھریا ہویا۔ دھن دھناؤندا' مِدھدا تے زیر کردا' توڑدا' قابو کردا...... اوہنے اوہدے نال محبت کیتی پر کئی سالاں توں اوہنوں توڑن تے مدھولن وچ لگا رہیا۔ عجیب و غریب تعلق سی اوہناں دوہاں وچکار۔ بغیر کسے یقین' اقرار تے انکار دے اوہ اِک دُوجے دے نیڑے رہے۔

جدوں اوہ اوہدے نیڑے ہوندی تے اوہ اپنے آپ نُوں دبیا دبیا محسوس کردا۔ بلکُل گھابریا ہویا جویں اوہ ہووے ای نہ۔ کدھرے وی نہ۔ اِنج اوہ چھا جاندی۔ پر جدوں دُور ہوندی تے اوہنوں لگدا جویں اوہ ہے ای نہیں۔ اوہ بے چین ہو جاندا "توں مینوں چھڈنا چاہندی ایں' مینوں اِنج کیوں لگدا اے" اوہ اکثر طنزیا کہندا تے فیر اپنیاں ای گلاں تے حیران ہوندا۔ اخیر اوہ اِنج کویں سوچ لیندا۔ اوہ چُپ کر کے سُندی رہندی۔ عجیب آدمی اے ایہ۔ اوہنوں اِک خُشیاں بھری حیرت ہوندی۔ آخر کیہ چاہندا اے؟ پر اوہ آپ وی بڑی Possessive سی تے اوہنوں بے وس کر دین والے حربے سوچدی رہندی۔ اوہ جاندی سی کہ اوہدے اندر اِک اِنج دی مقناطیسی کھچ اے

جہدے نال اوہ سارا کُجھ اپنے دل وچ لوے گی۔ پر اوہ خُد اعتماد سی۔ بھری بھری جہی' بالکل پُرسکون تے شانت۔ اوہدی مقناطیسی کھچ توں بچن لئی نہ تے بُہتے پاپڑ ویلنے پیندے تے نہ ای کوئی وادھو کھچل کرنی پیندی۔ اوہ اوہدے کول رہندیاں ہویاں وی اوہنوں محسوس نہ کرن دا گُر سکھ چکی سی۔ اوہ اوہنوں بڑی بے نیازی تے دُور دراڈے وہماں وچ پائی رکھدی۔ شاید ایہدے وچ ای اوہدی سلامتی تے بقا سی۔ اوہدا ٹھنڈا رویا اوہنوں پاگل کر دیندا۔ اوہ اوہنوں اپنے بھار نال مدھول دین لئی بے وسا ہو جاندا۔ اوہ ایس توں وکھ سبھ کُجھ بُھل جاندا' غصے تے نفرت نال بھر جاندا۔ بے چینی تے تلخی نال اوہنوں اِنج جاپدا جویں اوہدے اندر کوئی ڈاڈھی ٹُٹ بھج تے کُجھ تبدیلیاں ہوندیاں جا رہیاں نیں۔ اوہدی خاہش تے مرضی بغیر اِک سوادی کیفیت وچ اوہ گھروں بھجیا بھجیا رہندا.... گھر وچ ہوندا تاں اوہنوں لگدا جویں ایہ گھر اوہدا نہیں اے۔

اِک دن اوہنے اپنی بیوی نُوں آکھیا۔

"مینوں جاپدا اے جویں ایس گھر وچ میرے لئی کوئی تھاں نہ رہی ہووے..... ہر تھاں مینوں بھری ہوئی تے پُر لگدی اے' جویں اوتھے کوئی نہ کوئی ہووے.... میں چاہندا آں کہ اُتے والی چھت تے میں اپنے لئی اِک کمرا بناواں..... بِلکُل وکھرا تے میں اوتھے رہواں گا..... میں اپنے آپ نُوں محسوس کرنا چاہندا آں..... ایہ مَیں آں..... میں اِک اکائی وانگ...."

"پر کیوں....؟ کاہدے لئی.....؟" اوہدی بیوی نے بغیر اواز دے پچھیا۔ اندروں اوہ تھوڑی جہی بے چین تے پریشان ہوئی۔ کیہ اوہ سچی مچی ایہناں کولوں وکھرا ہونا چاہندا اے.....؟ کدھرے دور جانا چاہندا اے..... اوہ اِنج سوچدا اے کہ یاں صرف ڈرامے بازی کردا اے۔ اوہ ایس گل نال خوفزدا ہوئی۔ پر کیوں آخر؟ کیہ اِک بھرپور زندگی دا خُش کن احساس کسے ہور دے وجود تے رحم کرم تے ہوندا اے۔ پر اوہدی اپنی اہمیت' اوہنے تھوڑی خفت محسوس کیتی۔ کیہ اوہ سچی مچی وکھرا ہونا چاہندا اے۔ ایس سوال دی وضاحت ضروری سی۔ اوہنوں اپنا مقام سمجھنا جہڑا شاید اوکھا سی۔ اوہ کُجھ وی یقین دے نال نہیں سی آکھ سکدی۔

کُجھ چِر توں اوہ محسوس کر رہی جویں اوہ ہولی ہولی دُور جا رہیا اے..... اوہدیاں اکھاں وچ اِک بے رخی تے بے رحمی آ گئی اے۔ اِک آکڑ' تے حقارت سی..... اوہ اپنے آپ نُوں قیدی محسوس کردی۔ اوہ دفتر دے کماں وچ رُجھیا رہندا۔ گھر نال اوہدا تعلق بالکل کمزور جہیا سی۔ اوہ دیر نال گھر آوندا' موٹر سایکل اُتے بیٹھا بیٹھا ہارن دیندا' اوہ اوہدے اُتے اِک حقارت بھری نظر پاندا تے اِنج ای اندر آ وڑدا۔ کھانا کھاندا فیر بسترے تے لما پَے کے ٹی وی ویکھدا تے سوچدا.....

اوہنے اپنے آپ نُوں دفتر دے کماں وچ الجھا لیا سی۔ اوہنے بہت کُجھ حاصل کرنا سی۔ کویں گاہک دے پچھے بھجنا اے تے کویں باس نُوں خُش کرنا اے۔ کیوں کہ ترقی دیاں ایہو پوڑھیاں سن

جھنوں ہر حالت وچ اوہنے پار کرنا سی۔ پر ایہناں سوچاں دے ولاویں وچ اوہدے ذہن دی کوئی ڈور اُلجھی رہندی۔ اوہ سوچ مکڑی دے جالے وانگ اوہدے نال چنبڑی رہندی تے اِک شک نال بھری اکھ اوہدے اُتے جمی رہندی۔ اوہ کتھے اے؟ کیہ کر رہی اے؟ کیہ سوچ رہی اے؟ اوہ کدوں توں اکلا اوہنوں اُڈیک رہیا اے۔ اوہ آندی کیوں نہیں؟ اوہ کہڑی اُڈیک وچ اے؟ اوہ ایہناں متضاد سوچاں وچ گھریا کمرے دی چھت نوں گھورن لگ پیندا...... فیر اچن چیت اوہ غصے وچ آ جاندا، اپنے آپ توں باہر ہو جاندا تے اوہنوں اواز دیندا...... اوہ اپنے آپ وچ قید ہوندی آوندی تے اوہدے ساہمنے کرسی اُتے بیٹھ جاندی...... آخر اوہ کجھ کہندی کیوں نہیں؟ فیر اوہ اِنج سوچدا...... کوئی گل، ہاں یاں نہ، کجھ وی۔ اوہنوں اِنج جاپدا جویں اوہ کدھرے ہور ویکھدی اے، جویں اوہ اوتھے نہ ہووے...... کوئی وی اوتھے نہ ہووے...... اوہنوں غصا آ جاندا، اِک نویں کرتن اوہدے اندر سر توں لے کے پیر تیکر کھِلر جاندی...... فیر اوہ تجزیا کردا۔ اوہ آپ نہیں آئی۔ آخر اوہنے ای کیوں اواز دتی۔ اوہدے چہرے اُتے کنج دا بھیت جھیا ہوندا، آخر اوہنوں کیوں اوہدا چہرا کسے گُجھے راز وانگ نظر آوندا اے۔ جدوں اوہ ہوندی، اوہ گھٹن محسوس کردا...... بس جا...... اوہ کوفت نال آکھدا...... جا...... نہیں لوڑ۔ اوہ حیران ہوندی۔ پر اینی سہولت دے نال اوتھوں چلی جاندی کہ اوہ نویں سرے توں غصے وچ آ جاندا، دند پیِسدا، جویں اوہ اوہنوں توڑ دینا چاہندا ہووے۔

اوہدے بارے اوہدے سارے جذبے منفی سن تے اوہدا اندر بے جواز شک شبھیاں نال بھریا ہویا سی...... اوہ اوہدے بارے اندازے توں باہر دیاں گلاں سوچدا۔ اوہ بسترے اُتے لما پیا، چدّر دی نُکر مُونہہ وچ پا کے اوہدے جُسّے بارے سوچدا تے اوہدے وچ بدصورتیاں بھالدا۔ کدی اوہدا موازنا دوجیاں عورتاں دے نال کردا۔ جویں اپنی ماں دے نال...... اوہ اچن چیت اوہنوں اُنج دی ای لگدی، اَٹل تے بھرپور۔ کدی اوہ اوہنوں بالکل وکھری جاپدی، ہمیشا اوہدی نفی کردی، اوہدے توں اِک فاصلے تے...... کیہ اِنج ای سی؟ ایہ سوال اوہدیاں اکھاں وچ گڈیا رہندا تے جویں اوہ ایس سوال نوں ٹالن لئی اوہدی خدمت وچ لگی رہندی...... اوہدے لئی فکرمند رہندی...... اوہنوں غصا آ جاندا "پراںہہ کر" اوہ آکھدا۔ اوہ پرے ہو جاندی تے ٹِپ ٹِپ اتھرو کیردی۔ اوہناں دے وچکار دا واسطا شک نال جُڑیا سی۔ محبت کہ نفرت، پر ایہدا یقینی جواب شاید کوئی نہیں سی۔

اوہ دفتر دے کماں وچ اوہناں دی اُدھیڑ بُن زیادا توں زیادا رُجھدا گیا...... اوہنے کجھ بہت چنگا حاصل کرنا سی تے جدوں ایہ دُھن اوہدے اندر پورے طور تے سما گئی تاں اچن چیت اوہدے رویے وچ تبدیلی آ گئی...... دفتر دا ہر بندا اوہنوں حاسد تے اپنا دشمن نظر آون لگ پیا جہڑا

اوہدے خلاف کجھ نہ کجھ کرن وچ رُجھیا رہندا۔ اوہ اپنے باس کولوں وی بدگمان رہن لگ پیا۔ اوہنوں جاپیا جویں اوہدا باس اوہنوں نظرانداز کرن لگ پیا اے تے اوہدی ترقی دی راہ وچ روڑے اٹکا رہیا اے تے فالتو کماں دا بھار اوہدے اُتے لد دیندا اے۔ ترقی پان دی جدوجہد وچ تھوڑی جہی دیر وی اوہنوں غصہ دوا جاندی سی پر ایہناں منفی جذبیاں دے باوجود اوہ دفتر دے کماں نوں دل لا کے کردا رہیا..... اوہنوں اپنی کامیابی وچوں ای زندگی دے بھرپور پن نوں لبھنا سی.....

فیر اِک دن جبری برطرفی دی مہم دا اغاز ہو گیا۔ اعلا تعلیم یافتہ نوجواناں دی بھرتی شروع ہو گئی۔ آفس نوں نویں لہو دی لوڑ سی۔ اوہدے کولوں وی استعفا منگ لیا گیا۔ اوہدی ملازمت نوں ویہ سال دے نیڑے ہو چلے سن۔ کافی پیسے مل جان گے..... اوہنوں آکھیا گیا۔ پر اوہنے پیسیاں نوں کیہ کرنا سی' اوہ تاں اوہنوں مِل ای جانے سن۔ اوہ تاں اجے ہور اگے ودھنا چاہندا سی' باس توں وی اگلی کُرسی تے بیٹھنا چاہندا سی..... اوہنے استعفا دین توں انکار کر دتا۔ اوہ آڑ گیا تے عدالت تک جان دا فیصلا کر لیا۔

پر ایس جذباتی صدمے نے اوہنوں بیمار کر دتا۔ اپنی عادت موجب اوہنے اپنی بیماری دا کسے نال ذکر نہ کیتا۔ شاید گیسٹرک دی شکایت ہو گئی سی یاں خون دی کمی ہو گئی سی کیوں کہ اوہنوں بھکھ لگنا بند ہو گئی سی۔ اوہ چوری چوری ڈاکٹراں نال مشورا کر کے علاج کروآندا رہیا۔ اوہ اپنے آپ نوں تسلیاں دیندا رہیا کہ اوہ بڑی چھیتی ٹھیک ہو جائے گا۔ اوہ اُنج ای کھانے دی میز اُتے آوندا تے بھکھ دا وکھالا کردا پر چھیتی ہتھ کھچ لیندا۔

"مینوں لگدا اے اج کل توں مرچ بہتی پاون لگ پئی ایں....." اوہ اپنی عادت موجب طنز کردا۔

اوہ اندروں بڑی حیران سی تے ویکھ رہی سی کہ کوئی خاص گل ہو گئی اے۔ کوئی مسئلا اٹھیا ضرور اے۔ شاید کوئی دفتر دا مسئلا سی یاں شاید اوہ بیمار ہو گیا اے..... اوہ فکرمند ہوئی پر بظاہر اوہ معمول دے مطابق رہی..... اوہنے پہلے وی کدی اوہنوں اپنے اعتماد وچ نہیں لیا سی۔ ہمیشا بدظنی دا ای وکھالا کیتا تے ہمیشا اِنج ظاہر کیتا کہ جویں اوہ کدھرے نہ ہووے۔ اوہ دفتر معمول دے مطابق جاندا رہیا پر ہُن دفتر دے کم اوہنوں اِک بھار جہے لگن لگ پئے۔ اوہدی اِنج بدلی ہوئی حالت تے اُکھڑے اُکھڑے رویے نوں ویکھ کے اوہدے کئی ساتھیاں نے اوہنوں صلاح دتی۔

"خلیل صاحب تسیں بیمار لگدے او۔ کجھ دناں دی چھُٹی لے کے تسیں گھر وچ ارام کیوں نہیں کردے۔" اوہناں دی ایہ گل ایہنوں بُری لگی۔

"میں بِلکُل ٹھیک آں۔ مینوں تھوڑی گیسٹرک دی تکلیف اے' ٹھیک ہو جاوے گی۔" اوہنے

رُکھے پن نال جواب دتا پر اندروں اوہ شک وچ پے گیا. کدھرے مینوں راہ وچوں ہٹانا تے نہیں چاہندے. اوہ بڑا فکرمند ہویا. اوہ چھیتی توں چھیتی ٹھیک ہو جانا چاہندا سی. پر بیماری جویں لمی ہوندی جا رہی سی. ہُن اوہ بیماری دے بارے مسلسل سوچن لگ پیا. جویں جویں اوہ بیماری دے بارے سوچدا اوہدے اعصاب جواب دین لگ پیندے. اوہ چِڑچِڑا ہو کے آپے توں باہر ہو جاندا. غم تے غصے نال اوہدے دماغ دیاں ناڑاں پاٹن لگ پیندیاں. اوہنوں ہر شے بھیڑی تے مشکوک نظر آوندی تے اوہ خاہ مخاہ ہر گل اُتے چیکن لگ پیندا.

موٹر سائیکل نُوں چلان لگیاں جدوں اوہ کِک ماردا تاں اوہدا ساہ پُھل جاندا. اوہ تھوڑا ٹھہر کے ساہ ٹھیک کردا..... تے اوہدیاں ڈونگھیاں سوالیا نظراں نُوں طیش تے نفرت نال ویکھدا..... فیر اچن چیت چیک کے آکھداس.

"کیہ تماشا بنا رکھیا اے..... ہاں کیہ ہویا اے؟ میں بیمار نہیں آں..... تھوڑی کھنگھ اے..... ہور کجھ نہیں..... پر کیہ تُوں کوئی ہور امید لا کے بیٹھی ایں..... دھیان نال سُن لَے' مینوں کجھ نہیں ہویا. میں بِلکُل ٹھیک آں' بِلکُل ٹھیک. سُنیا اے تُوں....."

"میں کیوں اِنج چاہواں گی" اوہ بغیر اپنے ہونٹھ ہلائے آکھدی.

اوہدی معنی خیز خموشی اوہدے اندر دے شبھیاں نُوں ودھا دیندی..... اوہ ضرور مینوں اپنے ساہمنے لاچار تے بے وس ویکھنا چاہندی اے تاں جے میرے اُتے غلبا پا سکے..... اوہ سوچدا تے اِنج سوچن تے اوہنوں لگدا جویں اوہ ہمیشا توں اوہدے کولوں بے زار رہی ہووے..... بکل لاپرواہ..... تے ہُن بیمار سمجھ کے اوہدے کولوں چھٹکارا پان دا سوچ رہی ہووے..... اوہ اندر ای کھولن لگ پیندا.

ہُن اوہ چھیتی گھر پرت آوندا. کمرے دی خموشی وچ اوہنوں بڑا اکلا پن محسوس ہوندا..... کمرے دیاں کندھاں جویں اوہدے نیڑے آ جاندیاں' اوہنوں گھیر لیندیاں. اوہدا ساہ گھٹن لگ پیندا..... اوہ اچن چیت لما پیا پیا اُٹھ کے بیٹھ جاندا..... اوہنوں وہم جہیا ہو جاندا جویں کجھ اوازاں بھنبھناہٹ وانگ اوہنوں سنائی دے رہیاں نیں. اوہ کن لا کے سُندا' کدے اوہ لما پے کے چھت ولے ویکھدا..... دفتر تے کجھ چنگا حاصل کرن دی جدوجہد نُوں اوہ بُھل ای گیا سی. ہُن اوہ صرف اپنی بیماری بارے سوچدا..... آخر کیوں؟ اوہ نا امید ہو کے سوچدا. ایہ اِک اجہیا ڈراونا خاب سی جہدی پکڑ چوں اوہ چھیتی باہر نکل جانا چاہندا سی. ایہدے توں پہلاں کِہ لوک اوہدی بدقسمتی اُتے رحم کھان' اوہدے لئی کجھ بُرا سوچن تے اوہدے پِچھے افسوس نال ہتھ ملن. اوہدے ورگے لئی ایہ سارا کجھ برداشت دے قابل نہیں سن. اوہ اوس پَل کولوں خوفزدا سی..... ایسراں دا کجھ نہیں ہووے گا..... اوہ اِنج دیاں تسلیاں نال اپنے اعصاب نُوں مضبوط بناندا

رہندا۔

اوہ کم کاج کردی ہوئی اوہنوں پہلے نالوں بہتی لاپرواہ نظر آوندی...... اوہ اوہدے بارے وچ کدی کجھ یقین نال نہیں سی جان سکیا...... کیہ اوہ وی کجھ اِنج دا ای سوچدی اے...... شاید بہت ورھے لنگھن توں بعد اِنج ای ہو جاندا ہووے...... اسیں اِک دُوجے دیاں کمزوریاں، خامیاں تے بدصورتیاں نُوں لبھ لیندے ہوئیے۔

اوہ ٹوہ وچ سی...... اوہ کیہ جاننا چاہندی اے تے کیوں......؟ اوہ اوہدے چہرے دے اُتار چڑھاء تے غور کردا، اوہ اوہنوں ہمیشا غور تے معنی خیز نظراں نال ویکھدی سی جویں اوہ اندر دی تہہ نُوں پانا چاہندی ہووے۔ ہمیشا توں، اوہ اوہنوں ڈونگھیاں نظراں نال ویکھدی تے اوہدے کولوں کترائی کترائی کھچی کھچی جہی رہندی...... اوہ جدوں وی اوہنوں اواز ماردا، اوہ پریشان حال تے چوکنی جہی اوہدے لاگے آوندی، جویں کجھ ہون والا ہووے، کجھ بہت حیران کر دین والا، غیر متوقع جہیا...... اپنے ایس ناسمجھن جوگ چہرے نال اوہ اوہدے شکاں نُوں ودھاوا دیندی...... اوہ خاہ مخاہ ایہناں پُراسرار سوچاں وچ گھریا رہندا...... ہُن جد کہ اوہ بیمار سی۔ آخر ہُن اوہ اوہدے بارے کیہ سوچدی اے۔ کیہ اوہ باخبر اے؟ فیروی جاننا چاہندی اے۔ اوہدے ساکن چہرے اُتے کِنّے سوال سن...... پر میں اِنج دا کجھ نہیں آکھاں گا...... اوہ سوچدا...... ایہدے وچ اوہدے لئی بڑا سکون سی۔

اوس دن اُگالدان اوہدے نیڑے رکھیا تاں اوہ کھنگھ رہیا سی۔ اوہدے گرم گرم ساہواں نُوں اوہنوں اپنے چہرے اُتے محسوس کیتا۔ اوہ تھوڑا چونکی، حیران ہوئی تے پرکھن والیاں نظراں نال اوہنوں اِنج ویکھیا جویں پہلی وار ویکھ رہی ہووے۔ اوس ویلے اوہ اوہنوں بسترے اُتے لما پیا بڑا فضول تے بھدا وکھالی دتا۔ لمیاں لمیاں لتاں اِک دُوجی اُتے رکھ کے اوہ وار وار کھنگھ رہیا سی۔ اوہ اچن چیت چین سموکر ہو گیا سی۔ اوہدے مُونہہ وچوں بو آون لگ پئی سی۔ اوس ویلے اوہنے سوچیا "چنگا اے اوہنوں سگرٹ پیندے رہنا چاہیدا اے...... چھٹکارا" ایہ لفظ اِک چھناکے نال اوہدے ذہن وچ آیا تے جویں اوتھے ای گڈ کے رہ گیا۔

"چھٹکارا......" اوہنے اچن چیت آکھیا۔

اوہ حیران ہو گئی...... "آہو" اوہنے بددِلی نال ہونٹھاں وچ کہیا۔

"میں بیمار نہیں آں۔ توں گھبرا نہ۔ میں بِلکُل ٹھیک ہو جاواں گا......" اوہنے لمیاں ساہواں وچکار آکھیا۔ "پر توں کیہ سوچدی رہنی ایں؟ توں بولدی کیوں نہیں؟ تیرے اندر کیہ اے؟ جدوں توں میری خدمت کرنی ایں تاں مینوں ماں وانگ کیوں وکھالی دیندی ایں۔ ممتا نال بھری۔" اوہنے ڈونگھی طنز نال آکھیا۔ "ٹھنڈے سانچے وانگ چنبڑی ہوئی، ہر پَل ٹوہ لیندی، کجھ نہ کجھ

بھیت لیندی' کسے وڈے انکشاف دی توقع وچ..... پر اِنج دا کجھ نہیں ہون والا' جا..... مینوں تیری موجودگی وچ بڑی گھٹن محسوس ہوندی اے۔"

"میں اُنج دی نہیں آں۔" اوہنے فیر بغیر اواز دے آکھیا تے اوہدے ول غور نال ویکھدی رہی۔ اوہ اندروں تے باہروں اوہنوں بلکُل کھوکھلا وکھائی دتا۔ اوہدا جسم ڈھل گیا سی' متھے دے وٹ گہرے ہو گئے سن' والاں وچ سفیدی آ گئی سی۔ بسترے اُتے لما پیا اوہ بلکُل وکھرا وکھالی دے رہیا سی۔ شاید اوہدی نظر بدل گئی سی.....

اچن چیت اوہ جھٹکا مار کے اٹھیا' اوہدے ہونٹھاں وچ دبیا سگرٹ کنب گیا۔ اوہدیاں اکھاں وچ غیریت تے بے اعتمادی سی۔ اوہدے اندر سبھ کجھ دب کے رہ گیا۔

اوہ بڑی بے چین تے پریشان سی۔ مستقبل کِنا غیر یقینی نظر آون لگ پیا سی۔ وسوسیاں تے اندیشیاں نال بھریا ہویا۔ اوہ خوفزدا جہی اوہدے کمرے دے نیڑیوں لنگھ جاندی' ساہ وی ہولی لیندی۔ کیہ ہون والا سی؟ اوہ کِنی بے خبر سی۔ اوہ تشویشناک نظراں نال اوہنوں ویکھدی۔ اوہدیاں اکھاں وچ زندگی دی رمق ہولی ہولی مُکدی جا رہی سی۔ اوہدیاں نظراں اوتھے ای جمیاں رہندیاں۔ حیاتی دے ورقے چھیتی چھیتی بے اختیار پرتدے جا رہے سن۔ اوہ تھوڑی دیر لئی ویلے نُوں اوتھے ای روک لینا چاہندی سی۔

اوہدے نیڑے' اوہدے نال کجھ ونڈ لین دی دیوانا خاہش اوہدے اندر اُبھردی پر اِک مایوسی وانگ اوہدیاں نم بھریاں اکھاں وچ چھا جاندی۔ اوہ ایس گھُپ انھیرے چوں باہر نکلنا چاہندی سی۔ آخر اوہ خموش کیوں سی؟ کیوں اِنج کر رہیا سی۔ اوہدے اندر کیہ سی؟ کیہ چاہندا سی؟

فیر اِک دن جدوں اوہدی ماں نسواری برقعے وچ چارے پاسے لھویٹی ہوئی آئی تاں اوہ ڈر جہی گئی۔ تاں اوہ ایہناں وچکار موجود سی تے باخبر سی..... اوہنوں لگیا جویں اپنا مقام لبھنا اوہدے لئی مشکل نہیں سی رہیا۔ بھاویں اوہ ہمیشا توں قربانی دیندی آ رہی سی پر اوہ پہلے دن توں ای اوتھے سی۔ اوہنے خوف کھادا تے جدوں اوہنے برقعے دی جالی ہٹا کے اوہدے ول ویکھیا تے جویں اوہ اوہدیاں اکھاں وچ لتھ کے اوہدے اُتے بااختیار ہو گئی ہووے۔

اوہنے لمی سرہند بوتل نُوں اوہدے سرہانے رکھ دتا۔ اوہنے ازلی انھیرے وچ کھلوتے پہلاں بوتل نُوں فیر اوہدے ول ویکھیا' اِک نہ سمجھ آون والا تاثر اوہدے چہرے اُتے سی۔ اوہ چڈر دی مُکر مُوٹھ وچ چبا رہیا سی..... ایہ اوہدی پرانی بھیڑی عادت سی..... ہور کِنے جراثیم ایہدے اندر واڑو گے' اوہنے بددلی نال سوچیا تے باہر نکل گئی..... تے جدوں اوہنوں کھنگھ دا شدید دورا پیا تاں اوہ چاہندیاں ہویاں وی اندر نہ جا سکی۔

نسواری برقعے وچ سرہند بوتلاں دا سلسلا شروع ہو گیا۔ اوہ اپنے سرہانے اوہناں نُوں ویکھدا

تے چدّر دی نُکر چھُن لگ پیندا..... بے تعلقی تے بے نیازی نال جد کہ اوہ پورے وجود نال کھولدی۔ اوہ ایہناں بوتلاں نوں چوری چوری چِٹ کے بو والا پانی بوٹیاں وچ پا دیندی۔ اوہ سبھ جاندیاں ہویاں وی چُپ رہندا۔ اِک عجیب جہی نااُمیدی نال اوہ اوہدے ول ویکھدا۔ فیر اچن چیت کنبدی ہوئی اواز وچ اوہنوں بلاندا "توں کتھے ایں.....؟" اوہدا دل ڈُب جاندا پر اوہ خموش رہندی تے بُوہا بند کر لیندی۔ فیر اوہنوں اِنج لگدا جویں حیاتی دا ادھا حِصّا اوہدے اُتے بند کر دتا گیا ہووے تے اوہ ہمیشا توں ادھوری تے نامکمل ہووے۔ اوہناں دا وچکارلا فاصلا ودھ جاندا' اوہ اوتھے سی..... پچھلے کئی ورھیاں توں۔ اوہ ہمیشا اِک تھاں رکھیاں شیواں نوں بدلدی رہندی سی..... پر اوہ تاں اوہدا خاوند سی۔

اِک دن اوہنے ہِنّا کجھ آکھے ہار من لئی۔

ہسپتال دے بسترے اُتے لما پیا اوہنوں اِنج لگیا جویں سبھ کجھ بدل گیا اے۔ باری وچوں نظر آون والا صاف اسمان' اُڈدے ہوئے لاین وچ جاندے پنچھی' رُکھ دے پتیاں وچ لُکی چھوٹی جہی کالی چڑی' سہمی ڈری ہوئی۔ ایہناں ساریاں لئی اوہدے اندر ہُن کوئی خُشی نہیں سی۔ اوہنے پچھلیاں کجھ گلاں نوں یاد کیتا۔ دوست یار' سکول' دفتر' گلیاں بازار' بیتے ویلے جویں جہناں نال ہر تعلق ختم ہو گیا سی۔ اوہ اوتھے سی' کلم کلا' بکل کلا۔ اوہنوں اِنج جاپیا جویں اوہ کسی نِکّی تنگ تھاں اُتے پھس گیا ہووے..... جتھوں نکلنا شاید کدی ممکن نہیں سی۔ اوہ بسترے اُتے خموش لما پیا ساہمنے کندھ ول ویکھدا رہیا جہڑی ہولی ہولی' اوہنوں جاپیا کسی انھیرے ڈونگھے خلا وچ بدل رہی اے تے جویں اوہ ایس انھیرے خلا وچ اُتردا جا رہیا ہووے تے اوہدیاں اکھاں ایس انھیرے خلا وچ کدھرے گواچ جان تے اوہ کجھ وی ویکھ نہ سکے۔ ٹھنڈا پسینا اوہدے متھے اُتے کھِلر جانداس۔ اوہ کندھ توں نظراں ہٹاندا وی خوف کھاندا۔ کدھرے کندھ نہ گواچ جائے تے اوہ بند بُوہیاں دے انھیرے وچ کلّا رہ جائے۔

حیاتی دے پچھلے کِنّے ورھے اوہنے اِنج ای دور ازکار اندیشیاں تے وسوسیاں وچ گوا دتے سن۔ اوہ ایہناں قیمتی پلاں نوں خُشی تے خوبصورتی نال وی ہِتا سکدا سی۔ پر ہُن سبھ بے کار سی' ہُن سبھ کجھ بہت پِچھّے رہ گیا سی تے ہُن ایسے مقام اُتے آ پجیا سی جتھے واپسی دا کوئی نشان نہیں سی۔

لال کمبل نوں اپنے اُتے کھچدیاں ہویاں اوہنے ویکھیا کہ ساریاں دے نال اوہدی بھین نہیں سی..... پتا نہیں کتھے سی۔ اوہدی چھوٹی بھین جہڑی اوہدے نال کھیڈدی ہوندی سی..... نکن مِٹی۔ اوہ ہمیشا تنگ تھاواں تے بُوہیاں دے پِچھّے لُک جاندا تے اوہ اوہنوں نہ لبھ کے دہشت زدا جہی چیکاں ماردی تے اوہنوں کھُلیاں تھاواں تے ڈھونڈدی۔ اوہ اوہدی بیوقوفی اُتے بڑا ہسدا "میں ایتھے آں....." اوہ اواز دیندا پر اوہ خوفزدا جہی اوہنوں کھُلیاں تھاواں تے کھڑے ہو کے پکاردی

جاندی..... ہُن اوہ کتھے سی؟ اوہنوں اِنج لگیا جویں اوہ اِک واری فیر کسے تنگ تھاں تے اٹک گیا اے پر ہُن اوہنوں لبھن والا کوئی نہیں سی۔ اوہدے مایوس تے خوفزدا دل تک کسے دی پہنچ نہیں۔ آخر اوہ کہڑی ازمایش وچ گھر گیا سی۔ ایس انجانے خوف کولوں اوہنوں کون رہائی دوائے گا۔

"اوہ کتھے اے؟" اوہنے اچن چیت پچھیا۔

"کون؟" اوہنے ذرا لاپرواہی نال پچھیا "اچھا اوہ! بوتل رکھ گئی اے تیرے سرہانے۔"

"نہیں....."

"تے فیر کہدا پچھ رہیا ایں؟ کہنوں لبھ رہیا ایں؟" اوہ چُپ جہیا ہو گیا۔

"جا..... جا تُوں....." اوہنے رُکھے پن نال جواب دتا۔

"میں چھیتی گھر آ جاواں گا' ایتھے بھیڑلاں دا کیہ فایدا..... ہور لوک ہین ناں ایتھے..... تُوں تھک گئی ایں..... تُوں ارام کر" اوہدیاں بیمار رُکھیاں اکھاں نے جویں اوہدے اناء دے پُرزے اُڈا دتے ہون۔

اوس دیہاڑے کمرا بھیڑ نال بھر گیا۔ اوہ ہسپتال دی لمی چوڑی چھت اُتے بیٹھ کے بڑی دیر تک ہنجو کیردی رہی۔ تد اوہنوں یاد آیا' اوہدیاں رُکھیاں اکھاں وچ کہو جہی ان آکھی تشفی دی خاہش سی۔ اوہ تھلے آ گئی۔ اوہدے دل دا بند بُوہا کون کھڑکاوے گا۔ اوہنے دل گرفتگی نال سوچیا۔

کمرے وچ خون دی بو سی۔ سارے آوندے ہولی ہولی نک دبا کے سرگوشیاں کردے تے آون والے ویلے اُتے افسوس نال ہتھ ملاندے تے باہر ٹُر جاندے۔

"تُوں کتھے سیں؟" اپنے لوکاں وچ دی اوہنے ایہنوں ویکھ لیا۔ اوہدی اواز وچ غصے دے نال بے چینی سی۔

"شاید تُوں بہُت تھک گئی ایں..... تھکنا وی چاہیدا اے..... آخر کد تک.....؟" اوہ ساہمنے کندھ ول ویکھن لگ پیا۔ ایہ کندھ اوہنوں ہمیشا کالی وکھالی دیندی تے اوہ ہمیشا مُونہہ موڑ کے پچھنا چاہندا' کیہ کمرے وچ روشنی گھٹ اے۔ پر اوہنے اِنج کدی نہیں پچھیا۔ اوہ اجے وی اپنی کسی کمزوری نُوں ظاہر کرن لئی تیار نہیں سی۔ ہُن اوہنوں کمرا وی دُھندلا وکھالی دے رہیا سی' شاید شام ہو گئی سی..... اج کوئی ملن والا وی نہیں آیا سی۔ لوک لگاتار آوندے رہندے تے اوہدا Moral جویں کمزور پین لگ پیندا۔

"میں کسے نال ملنا نہیں چاہندا۔ میں ٹھیک آں۔ ساریاں نُوں آکھ دے۔" اوہنے باہر نو انٹری دی پھٹی لوا دتی۔

اوہدی ماں باہر کنبدی رات وچ چٹائی اُتے بیٹھ کے تسبیح گھماندی۔ اوہدے ذہن وچ بہت

ساریاں سوچاں سن۔ اوہ وحشت وچ سی۔ اج اوہدی اِک دھی ویاہن والی سی۔ اوہنوں پتا سی کہ ساریاں کوششاں دے باوجود کیہ ہون والا اے۔ ہاں! گھر وچ کجھ پروہنے آون والے سن..... اِک دیہاڑے اوہ چُپ کر کے باہر نکلی۔ گھر وچ کجھ گھٹ نہ جائے۔ ٹانگے وچ اوہنے چھپتی چھپتی لوڑ وند شیواں لدیاں تے گھر اپڑ گئی..... اوہدا پیو حیران ہویا۔ "تُوں ایتھے..... تے اوتھے اوہ تینوں لبھدا ہووے گا....."

"اوہ اوہدے کول اے....." اوہنے رُکھے پن نال آکھیا۔

"اوہ ہر ویلے اوہدے بسترے نال چنبڑی رہندی اے تے اوہ اوہنوں ای اواز دیندا اے..... میں کجھ ہور ای سوچنا اے۔" اوہنے آکھیا۔

رقابت تے حسد وچ محبت دا ازلی جذبا وی سڑ کے سواہ ہو گیا۔

بسترے اُتے لمے پئے اوہدیاں نظراں وار وار بُوہے ول اُٹھدیاں رہیاں۔

"ماں اندر نہیں آئی....."

"تُوں چاہندا ایں کہ اوہ اندر آئے پر اوہ اندر نہیں آئے گی۔ اوہدے کول کجھ ہور وی فکراں تے سوچاں نیں۔"

اوہ بُوہے ول ویکھدا رہندا تے اوہ اوہدے بِلکُل نیڑے کھلوتی رہندی..... پر اوہ اج وی اوہنوں اپنے کولوں اونی ای دُور محسوس کردا' جنا ورھیاں پہلے۔ اوہ تھکیاں ہاریاں نظراں نال اوہنوں ویکھدی۔ اوہ تھک گئی سی' ڈھے گئی سی' بِلکُل چکنا چُور ہو گئی سی۔ اپنے آپ نال لڑدیاں بھِڑدیاں۔ آخر اوہدا اپنا آپ کتھے سی؟ اوہدی ماں اچن چیت باہر نکل جاندی۔

"میں ایتھے آں" اوہ جاندیاں جاندیاں آکھدی۔

"میں ٹھیک آں' تُوں ارام کر ماں۔" فیر اوہ اوہدے ول کَڑی نظر نال ویکھدا۔ ایہ سارا کجھ تیری وجھا نال اے۔ اوہدیاں نظراں اوہدے اُتے کوڑے ورھاندیاں تے اوہ اوہنوں اوتھے ای نظر آوندا تے اوہدے دل وچ جویں کوئی پتھر ڈھو دیندا۔ اوہ گچھو مچھو جہی ہو کے لکڑی دے بنچ اُتے بیٹھ جاندی۔ لہُو دی تازا بوتل چوں لہُو قطرا قطرا اوہدیاں ناڑاں وچ لتھدا تے کمرے دی خموش ٹھنڈی سرد مہر فضا وچ کجھ اِنج دا ہوندا اوہ جدھر ویکھدی تلخ یاداں دا اِک ہڑ جہیا آ جاندا۔ پر اوہ کجھ وی یاد کرنا نہیں سی چاہندی۔ اوہ اوہنوں اواز ماردا۔

"تُوں شاید تھک گئی ایں" اوہدی اواز وچ اوہنوں عجز جہیا جاپدا۔ اوہدا دل بھر آوندا..... اوہ ہمیشا توں اِک انھیرے وچ سی۔ اوہ کدی ایہدے اندر دی تہ تک نہیں سی اپڑ سکی۔ آخر اینے ورھیاں توں اوہ اوہدے نال کہڑیاں امیداں لا کے بیٹھا سی' کیہ چاہندا سی؟ تے ہُن ایس وچکارلے فاصلے نُوں کہنے طے کیتا سی۔ پر ہُن ایہ سبھ کِنا بے کار سی۔ اوہ اوہدے لاگے کھلوتی بے

چین تے تھکیاں اکھاں نال اوہنوں ویکھدی رہندی..... جد کہ گھڑیاں دا اِک اِک پَل دُہائی دیندا لنگھدا جا رہیا سی۔ اوہنے کجھ آکھنا سی' اوہ سوچدی پر آکھ نہ سکدی..... ہُن تاں شک شبے دی وی کوئی گنجایش نہیں سی رہی۔ جے ہوندی وی تاں کیہ ہوندا' فیصلا تاں ہو چکیا سی۔ اوہ جاندی سی اِک دن ویلے دی واء ایہنوں ریت دے ٹِلے وانگ کدھرے اُڈا کے لے جان والی سی۔ بنا شک اوہنوں قبول ہووے یاں نہ ہووے۔

کمرے وچ بہت ساریاں بھِڑ مکھیاں ورگی بھنبھناہٹ سی۔

"کجھ پچھ لے..... کجھ پچھ لے....." نہیں میں شاید اِنج نہیں کر سکدی۔ اِک دن اوہ بڑے حوصلے نال اوہدے نیڑے آئی۔ اینے غور نال اوہنوں ویکھیا۔

"کیہ توں روندی رہی ایں۔ پر آخر کیوں؟" اوہنے تلخی نال پچھیا۔

"نہیں تاں...." اوہدی اواز رون ہاکی ہو گئی۔

"کیہ توں سمجھدی ایں کجھ ہون والا اے..... کجھ بہت بھیڑا..... میرے لئی" اوہنے فیر کڑتن نال پچھیا۔

"شاید نہیں۔"

اوہنے ہولی شرمندا اواز وچ آکھیا تے اوہدا دل کیتا کہ اپنی ایس بدنصیبی اُتے رووے۔ روکے ہوئے ہنجوواں دے چند قطرے اوہدے پیلے سُکے ہتھ اُتے ڈگ پئے۔ اوہنے سختی نال ہتھ پِچھے کھچ لیا۔

"توں مینوں کیہ سمجھانا چاہندی ایں۔ اِنج دا کجھ نہیں ہووے گا۔ میری ماں دُعا وچ رُجھی ہوئی اے' توں کجھ ہور سوچ سکدی ایں..... میں مرن والا نہیں آں۔" اوسے رات اوہنے کمرے وچ دو کالے کیڑے ویکھے۔ کمرے وچ خون دی بو سی۔ اوہ سناٹے وچ آ گئی۔

"نرس ایہ ڈمک مکوڑے۔" اوہدے مونہہ چوں بے اختیار نکل گیا۔

"کیہ" حیرت تے خوف نال اوہنے پچھیا۔

"نہیں کجھ نہیں۔" اوہنے ہولی اواز وچ آکھیا۔

"پر توں اِنج دا کجھ آکھیا۔" اوہدیاں اکھاں وچ سرزنش سی۔ جویں اوہنے جان بجھ کے آکھیا ہووے..... نہیں..... اوہدیاں اکھاں وچ انکار سی۔

"توں پہلاں وی کجھ اِنج دا ای آکھیا سی..... میں جاندا آں" اوہ ایسے شک تے وہم وچ اوہدے ول ویکھدا رہیا۔

اوس دن اوہ زرد رو بسترے اُتے لما پیا سی۔ اوہدا ڈھڈ اندر نوں وڑ گیا سی۔ بوتل وچوں خون اوہدیاں ناڑاں اندر لتھ رہیا سی۔ جدوں اچن چیت باہروں رون دی تیز اواز آئی۔ اوہنوں لگیا

جویں ایہ اواز اوہدے اندروں آ رہی ہووے۔

"شاید مر گیا....." اوہدے مُونہہ وچوں بے اختیار نکل پیا۔

"کون.....؟" اوہنے ہولی جہی بھری ہوئی اواز وچ پچھیا۔

"کوئی نہیں..... شاید اوہ نوجوان جہڑا رات نُوں داخل ہویا سی۔ اوہدی سوہنی نازک جہی بیوی سی تے بچی....."

"بند کر ایہ کہانی' میں جاندا آں تُوں کہڑی توقع وچ ایں۔" اوہنے بھاری اواز وچ آکھیا۔

"آخر تیرے اندر کیہ اے؟ کیہ چاہندی ایں.....؟ کہو جہی اُڈیک اے تینوں۔ تُوں جاندی ایں..... سبھ کجھ تیرا ہووے گا..... آون والیاں ساریاں خُشیاں۔"

"تے آون والے سارے غم" اوہنے دل گرفتگی نال سوچیا۔

اوہ اجے وی دل نُوں توڑن تے مدھ دین دا حوصلا رکھدا سی۔ اوہ اج وی اوہنوں نہیں سی جان سکیا۔ اوہ چُپ کر کے اوہدے ول ویکھدی رہی' بِلکُل خالی نظراں نال..... اوہنوں جاپیا کہ اوہ تھک گئی اے' سارا کجھ چھڈ کے اوہ کدھرے' کدھرے وی ٹُر جانا چاہندی اے..... کسے ایسی تھاں تے جتھے کوئی احساس نہ ہووے کوئی سوچ نہ ہووے..... بِلکُل وی نہیں۔ پر اوہدے وچ اینا حوصلا کتھے سی۔ اوہ جاندی سی کہ اوہ بے وسی دیاں جہناں منزلاں نُوں طے کردیاں ہویاں ایس کٹہرے تک اپڑیا سی' اپنا فیصلا سُنن لئی اوہ اوہنوں کجھ نہیں سی آکھ سکدی' کجھ نہیں سی دس سکی' اوہ ویکھدی سی۔

اوہدا پیو روز دریا اُتے مچھیاں چھڑانی لئی جاندا اے تے فیر اوہدا حساب کتاب ویکھن لئی اوہدے دفتر چلا جاندا اے۔ اوہدے اندر ایہ حوصلا اے کہ فیر بیڈ دے کول کھلو کے پچھدا اے۔

"ہاں پُتر! دس تُوں کجھ آکھنا اے۔"

"نہیں ابا جی! کجھ نہیں..... بس مینوں معاف کر دیو۔"

"میں معاف کیتا پر..... او میرا مطلب اے....."

"بس مینوں معاف کر دوو۔"

"آہو میرے پُتر' میں معاف کیتا..... پر کجھ تے آکھ' میں سُن رہیاں..... تُوں کجھ آکھنا چاہندا ایں..... ویکھ میں سُن رہیاں' میں تیرا پیو آں..... جو آکھنا اے آکھ دے..... ہاں آکھ دے....."

"سبھ کجھ آکھ دتا اے' ہور کجھ نہیں۔"

"اچھا پر..... اوہ..... تیری ماں....."

"آہو اوہ دعا کر رہی اے۔ میں ٹھیک ہو رہیاں۔"

اوہ اکھاں وچ دُکھ تے اذیت لئی اوہنوں ویکھدی رہی۔ اوہ اوہدا دل نہیں سی توڑ سکدی۔ اوہ اوہدے کولوں جین دا حوصلا نہیں سی کھوہ سکدی۔ ڈگن والیاں نُوں کون دھکا دیندا اے۔

"تُوں وی تے کجھ پچھنا چاہویں گی" اوہدی بے جان جہی ہوندی اکھ وچ اِک سوال موجود رہندا، اِک تکلیف دین والا سوال' جہدے وچ اِک عجیب جہی اُمید ہوندی..... تُوں اِنج نہیں کریں گی' میں جاندا آں.....

آہو! مینوں تے اینا حوصلا نہیں اے۔ میں تے صرف سینا سپر ہونا اے۔ اوہدے ہونٹھاں دے کناریاں توں جھگ صاف کردے ہوئے اوہ سوچدی۔

"اوہ رو رہیا سی۔" اوہنے سپاٹ لہجے وچ بغیر کسی جذبے دے آکھیا۔

"میں آکھیا' مینوں معاف کر دوو تے اوہنے مینوں معاف کر دتا۔"

"کیہ اوہنے وی آکھیا مینوں معاف کر دے۔"

"نہیں۔"

"میں رشتیاں وچ بڑا Possessive آں۔" اوہنے آکھیا تے اوس ویلے اوہنوں اپنے اُتے پیا لال کمبل بڑا بھاری لگیا' حیاتی دے بھار وانگ۔

پہلی وار اوہنے بے وسی نال بنچ اُتے بیٹھی عورت ول ویکھیا جہڑی اوہدی بیوی سی تے اوس ویلے اوہدیاں اکھاں وچ کسے اجنبی عورت وانگ سارے جذبیاں توں خالی اِک کوڑا سوال سی۔ اِک کمزور' اکلی رہ جاون والی عورت۔ اوہدا دل اچن چیت اوہدے لئی محبت تے رحم نال بھر گیا۔ اوہدا دل چاہیا کہ اوہ اعتراف کر لوے' ہر چنگے جذبے دا تے ہر بھیڑی سوچ دا۔ پر اوہدا گلا رُنھ کے بھارا ہو گیا تے اواز گلے وچ اٹک کے رہ گئی۔ ہنجوواں دے دو قطرے بڑی ندامت نال اوہدیاں افسردا دھندلاندیاں اکھاں وچوں وہہ کے اوہدے کناں دے پچھے گواچ گئے جہڑے اوہنے رُک کے پچھے نُوں نہیں جا سکدا سی' صرف اِک پَل لئی کہ اوہ ندامت دے بغیر اعتراف کر سکدا۔ بے وقعت' بے حیثیت قطرے' آخر اِنج کیوں ہویا؟ کیہ ویلا اِک پَل لئی ای سہی'

"کیہ رات باقی اے......؟" اوہنے بنچ اُتے بیٹھی عورت ول التجا کرن والیاں نظراں نال ویکھیا۔ اوہ اوہنوں نیڑے بُلانا چاہندا سی پر ہُن شاید ایہ حق اوہدے کول نہیں سی رہیا۔

"نہیں..... سویر ہو رہی اے....." اوہدی بیوی نے کھوکھلی اواز نال ہولی جہے آکھیا۔ اوہ اوہدے نیڑے جانا چاہندی سی پر سارے جذبے مُک گئے سن تے اوہ ہار گئی سی۔ اوہنے ہلکا جہیا ٹھنڈا ساہ لیا۔

کل دا دن پتا نہیں کنج دا ہووے۔ بہت منحوس' شل کر دین والا' ہمت توڑ دین والا۔ کمرے

دی ساں ساں کردی چُپ وچ اوہ اوہدے ول ویکھدی رہی۔ اوہدیاں اکھاں وچ سورج ڈُبن دے بعد دا انھیرا سی تے اوہ ساہمنے کندھ ول ویکھ رہیا سی۔ اوہدے پچھے اِک کندھ ہور سی' شاید اوہدے گھر دی کندھ سی۔ تہہ دَر تہہ کندھاں حیاتی وانگ...... کمرے دے اندر اوہنوں کجھ عجیب جہیاں شیہاں وکھالی دے رہیاں سن۔ کالیاں چِٹیاں متحرک کھِلریاں ہوئیاں۔ اِک ڈوجی نال اُلجھیاں ہوئیاں۔ شاید اوہدی نظر چکرا رہی سی' یاں اوہدی نظر دھندلا گئی سی۔ اوہنوں کجھ صاف وکھالی نہیں سی دے رہیا۔ اوہنے اپنیاں دھندلاندیاں' چکراندیاں اکھاں نُوں کھلار کے اپنیاں پوریاں صلاحیتاں نُوں اوہدے اُتے مرکوز کر دتا۔ تد اوہدا دل چاہیا اوہ اوہناں نُوں اواز دیوے...... میں آں...... میں آں...... اوہدیاں دھندلیاں بھالدیاں نظراں گلیاں' بازاراں' سڑکاں دے انھیرے' سویرے' بھیڑتے رَش ول تیردیاں بُوہے اُتے آ کے رک گئیاں۔ اوتھے اوہنے اپنے بھرا نُوں ویکھیا' لہُو نال لبڑی ہوئی پٹی سر اُتے بنھی جویں اُڈیک رہیا ہووے۔

"ایہ سبھ کدوں ہویا؟" اوہنے اپنے اُتے طاری ہوندی غنودگی وچ سوچیا فیر جویں اچن چیت حیرانی وچ وادھے پاروں اوہدیاں اکھاں پاٹ گئیاں تے گلے وچوں اِک خرخراندی جہی اواز نکلی' جویں کسے بھید دا انکشاف اوہدے اُتے ہو گیا ہووے۔

اوہدیاں اکھاں کنیاں سوہنیاں تے کھُلیاں سن۔ اوہنے ڈونگھی حیرانی نال سوچیا تے نیچ توں ہڑبڑا کے اٹھی...... پر اوہنوں لگیا اوہ ایہناں کھُلیاں تے سوہنیاں اکھاں نُوں کدی بند نہیں کر سکدی...... کدی نہیں۔

تدے اوہدی ماں ٹھنڈے پرچھاویں وانگ اندر وڑی۔ بڑے سکون نال اوہنے اِک ہتھ نال اوہدیاں کھُلیاں اکھاں نُوں بند کر دتا تے دوجے ہتھ دی سختی نال اوہنوں پچھے ہٹا دتا۔

"ہُن اوہ تیرا محرم نہیں رہیا۔"

تے لال کمبل اوہدیاں بند سوہنیاں اکھاں اُتے کھچ دتا۔

☆☆☆☆☆

ہندی / سُورج نیّم

مٹّی دا خمیر

بھانوں سُریندر دی بھال وچ سی. سُریندر نے اوہنوں دس وجے ٹی ہاؤس وچ ملن دا وعدا کیتا سی تے ہُن ساڈھے یارھاں وج گئے سن پر اوہ نہ ٹی ہاؤس اپڑیا تے نہ اپنے دفتر وِچ ای ملیا. اینے چِر نُوں بھانوں اوہدے دفتر دے تِن چکر لا آیا سی. دن گرم ہو چلیا سی تے ٹی ہاؤس دے شیشیاں وِچوں لوکاں نُوں کھاندے پیندے ویکھ کے اوہدی بُھکھ جاگ پئی سی. اُنج وی اوہ اج ناشتا نہیں سی کر سکیا.

اوہنے بوجھے ہتھ پا کے اکلوتی اٹھیانی نُوں تھپکی دِتی تے اِک نظر اپنے میلے لیڑیاں اُتے پا کے دو تِن دِن دی ودھی ہوئی شیو اُتے ہتھ پھیردا ہویا ٹی ہاؤس اندر ٹُر گیا. اندر جاندیاں اوہدے قدم اَڑ رہے سن. اندر اپڑ کے اوہنے اپنے لئی اِک اجہی میز بھالی جِتھوں اوہ ٹی ہاؤس دے بوہے اُتے نظر رکھ سکدا سی.

اجے اوہ ٹھیک طرحاں کرسی اُتے بہہ وی نہیں سی سکیا کہ ویٹر آرڈر لین آ گیا. اوہنے آرڈر دین دا اِرادا کیتا فیر اوہنوں خیال آیا کہ جے سُریندر نہ آیا تاں واپس پرتن لئی اوہدے کول بس دا کرایا وی نہیں رہن لگا تے اوہدے وِچ اینی ہمت وی نہیں ہووے گی کہ اوہ جون دی ایس کڑکڑاندی گرم دُپہر نُوں کناٹ پیلس توں موتی باغ تک پیدل جا سکے. اوہنے بہُت ہولی دَنی ویٹر نُوں آکھیا "اِک مِتر دی اُڈیک اے' اوہدے آون اُتے ای کجھ منگواواں گا."

ویٹر ٹُر گیا. بھانوں دِیاں نظراں بُوہے اُتے جم گئیاں. سُریندر نے اج اوہنوں کجھ رُپئے ادھار دین دا وعدا کیتا سی. اوہ سوچن لگیا کہ جے سُریندر نہ آیا تاں.....؟ ایس خیال نال ای اوہ کنب کے رہ گیا کیوں جے اوہنوں پتا سی کہ جے اِنج ہویا تاں اج توں فاقے شروع ہو جاون گے. فاقے جِنہاں توں اوہ مُڈھوں ای بھَے کھاندا سی.

اجے اوہ ایہناں سوچاں وِچ ای گواچیا ہویا سی کہ دو بُڈھے مَتھے توں مُڑھکا پُونجھدے ہوئے ٹی ہاؤس وِچ آئے تے اوہدے نیڑلی اِک میز اُتے بہہ گئے. چاہ دِیاں چسکیاں لاندیاں اِک بُڈھا گھنو گھٹ ایہہ رہیا سی "شُکر اے کرشن کہ اج پراویڈنٹ فنڈ مِل گیا. پرائیویٹ ملازمت وِچ آکھ ایہہ فایدا تاں ہے."

"پر مہتا جی!" دُوجا آکھن لگا. "تہانوں ایڈی وڈی رقم نقد نہیں سی لینی چاہیدی. جے بھگوان نہ کرے کجھ ہو گیا تاں عمر بھر دی کمائی توں ہتھ دھونے پین گے."

مہتا جی آکھن لگے "ایس مہینے دی بائی نُوں میری دھی دا ویاہ اے. صرف دس دن رہ گئے نیں تے اجے ساری خریداری کرنی باقی اے. ایسے پاروں مینوں پیسے نقد لینے پئے، نہیں تاں اِنج نہ کرواں."

کرشن چاہ دا گھُٹ بھر کے بولیا "پر مہتا جی! گھر ذرا احتیاط نال جایا جے. تے جے مناسب ہووے تاں بس دی تھاں ٹیکسی وِچ جایا جے. بس وِچ طرحاں طرحاں دے لوک ہوندے نیں."

مہتا جی مسکراندے ہوئے کہن لگے "کرشن جی! تُسیں وی کمال کردے او. ایہ تاں سوچو جے ٹیکسی ڈرائیور نُوں ایس گل دا شبھا ہو گیا کہ میرے کول اینے پیسے نیں......" اِک پَل دی چُپ مگروں اوہ بولے "میں تاں بس وچ ای جاواں گا. ایس ویلے بس وِچ بہتی بھیڑ وی نہیں ہوندی."

کجھ پَل مگروں دوویں ٹی ہاؤس توں باہر نکل گئے. بھانوں اوس ویلے اِک نوجوان کُڑی نُوں ویکھ رہیا سی جو ٹی ہاؤس وِچ داخل ہو رہی سی. جدوں اوہ بہ گئی تاں بھانوں دی نظر ہال دا جائزا لیندیاں اِک میز اُتے جا ٹکی جِتھے اوہ دوویں بُڈھے بیٹھے رہے سن. میز ہُن خالی سی پر...... پر اِک کُرسی اُتے اِک بھارا جہیا بٹوا پیا ہویا سی. پھُلّیا ہویا. بھانوں دے جُثے وِچ لہو دا ٹورا تیز ہو گیا. اوہ تیزی نال اُٹھیا تے بٹوا چک کے ٹی ہاؤس توں باہر نکل گیا.

ساہمنے بس سٹاپ توں مہتا جی اِک بس وِچ سوار ہو رہے سن. اوہناں دے چڑھدیاں ای بس ٹُر پئی. بھانوں بے خیالی نال بس مگر کئی گز تک دوڑیا فیر اپنی بے وقوفی اُتے ہسدا ہویا ایدھر اودھر ویکھن لگیا. اچن چیت اوہنوں اِک رکشا دِس پیا. اوہنے نس کے رکشا پھڑیا تے ڈرائیور توں کہن لگیا "ایس بس دا پچھا کرنا اے."

"کیوں جی کوئی معشوق اے ایہدے وِچ؟" ڈرائیور نے اکھ مار کے آکھیا تے رکشا بس مگر لا چھڈیا.

بس مختلف سٹاپاں اُتے کھلوندی ہوئی اَگے ودھدی رہی. بھانوں نے اِک وار کوشش وی کیتی کہ رکشے توں لتھ کے مہتا جی نُوں سبھ کجھ دَس دیوے پر رکشے توں لہندیاں لہندیاں بس فیر ٹُر پئی. اوہ سخت پریشان سی تے مہتا جی نُوں چھیتی توں چھیتی ایہ دَسنا چاہندا سی کہ اوہ ٹی ہاؤس وِچ اپنا بٹوا چھڈ آئے نیں. پر اینا جہیا کم وی دُدھ دی نہر کڈھن توں گھٹ نہیں سی. اخیر اوہنے مہتا جی نُوں قرول باغ دے سٹاپ اُتے لتھدیاں ویکھیا. رکشا روک کے اوہ اوہناں مگر نسیا. مہتا جی

اوہنوں اپنے پچھے ویکھ کے گھابر گئے. اپنے نوں بھانؤں اوہناں لاگے اپڑ گیا سی. "معاف کرنا' تہاڈی اِک انتہائی قیمتی چیز گواچ گئی اے."

مہتا جی نے اوہدے ودھے ہوئے شیو تے میلے کپڑیاں تے ڈونگھی نظر پاندیاں ہویاں جواب دتا "نہیں تے' میرے کول کوئی قیمتی چیز ہے ای نہیں فیر گم ہون دا کیہ سوال....." ایہ آکھدیاں اوہناں نے بے پرواہی نال اپنی پینٹ دیاں جیباں وِچ ہتھ پا دتے. نال ای اوہناں چیت اوہناں دے چہرے دا رنگ اُڈ گیا جویں کسے نے اکو وار اوہناں دا سارا لہو نچوڑ لیا ہووے. دوجے ای پل اوہناں نے بھانؤں دا گلما پھڑلیا "توں..... توں جیب کترا ایں. توں ای میری جیب کٹی اے.... ہاں..... ہاں..... توں ای..... توں ٹی ہاؤس توں میرے مگر لگا ہویا ایں' مینوں پتا اے. میں تینوں پولیس دے حوالے کراں گا. پولیس....." اوہناں نے زور زور نال پولیس نوں اوازاں دینیاں شروع کیتیاں. اوہناں دے موہوں لفظ جھگ بن کے نکل رہے سن.

ایہ رولا رپا سن کے راہ چلدے لوک کٹھے ہون لگے. بھانؤں پہلاں تاں ایس نویں مصیبت توں گھابر گیا فیر اپنے پران ٹھیک کر کے کہن لگیا. "جناب تُسیں ٹی ہاؤس وِچ اپنا بٹوا چھڈ آئے سو. میں جیب کترا نہیں سگوں ٹی ہاؤس توں تہاڈا بٹوا واپس کرن لئی ایتھے تک مگر مگر آیاں."

ایہ کہندیاں اوہنے جیب وِچوں بٹوا کڈھ کے مہتا جی ول ودھا دتا. اوہناں نے بٹوا اوہدے ہتھوں لگ بھگ کھوہ لیا تے سڑک اُتے کھلوتے کھلوتے کالھی کالھی نوٹ گنن لگے. بھانؤں نے ویکھیا کہ بٹوے وِچ ہزار ہزار تے سو سو دے بہت سارے نوٹ سن. گنن مگروں جدوں مہتا جی دی تسلی ہو گئی تاں اوہناں دا رویّا اک دم بدل گیا. "میں شرمندا آں کہ میں تہاڈے اُتے شک کیتا. تُسیں انسان نہیں دیوتا دے اوتار او. دیوتا دے اوتار..... ایہ میری زندگی بھر دی کمائی اے. جے ایہ گم ہو جاندی تاں میری دھی دا ویاہ نہ ہو سکدا. میں..... میں تہاڈا احسان ساری زندگی نہیں بُھلاں گا." ایہ آکھدیاں اوہناں دیاں اکھاں چوں اتھرو وگن لگے.

اوہناں دیاں اکھاں وِچ اتھرو ویکھ کے بھانؤں وی جذباتی ہو گیا تے چھیتی نال کہن لگیا "مینوں اجازت دیو' میرا متر ٹی ہاؤس وِچ میری اُڈیک کر رہیا ہووے گا."

مہتا جی نے آکھیا "میرا گھر نیڑے ای اے' تہانوں میرے سر دی قسم' اک گلاس پانی دا پی کے جاؤ. میری بیوی تے بچے تہانوں مل کے بڑے خُش ہون گے. آؤ' آؤ ناں."

بھانؤں آکھن لگیا "ایس ویلے تاں تُسیں اجازت ای دیو مہتا جی. مینوں اِک ضروری کم نال جانا اے. فیر کدے حاضری دیاں گا."

اوسے ویلے رکشا ڈرائیور نے بھانؤں دا دھیان اپنے ول کراندیاں آکھیا "باؤ جی! تُسیں واپس

دی جاناں اے خورے؟"

رکشا ڈرائیور دی اواز سُن کے بھانوں نوں اچن چیت خیال ایا کہ اوہدے کول تے اپنے پیسے ای نہیں نیں کہ رکشے دا کرایا دے سکے۔ اوہنے انج ای بوجھے وِچ ہتھ پایا تے فیر ہولی جہی کہن لگیا "مہتا جی! تہانوں تکلیف تاں ہووے گی۔ ذرا رکشے دا کرایا دے دیو' میرے کول ٹُٹے ہوئے پیسے نہیں نیں۔"

"ہاں ہاں کیوں نہیں۔" مہتا جی چھیتی نال رکشے والے ول گئے تے بوجھے وِچوں پیسے کڈھ کے اوہنوں چلدا کیتا۔ فیر واپس پرت کے بھانوں نوں گھر لے جان اُتے رٹا کرن لگے پر بھانوں فیر کسے دن آن دا وعدا کر کے واپس ٹی ہاؤس ول ٹر پیا۔

دھپ ہُن اسہ حد تک ودھ چکی سی۔ رکھاں تے عمارتاں دے پرچھاویں اوہناں دے قدماں وِچ سمٹ گئے سن تے سڑکاں دی کولتار آوندیاں جاندیاں گڈیاں تے رکشاواں دے پہیاں دے نال لبڑن لگی سی۔ بھانوں ایس بلدی ڈُپہر وِچ پیدل چلدیاں چلدیاں کمزوری محسوس کرن لگیا۔ اوہنے بس اُتے سوار ہون دا ارادا کیتا پر فیر ایہ ارادا چھڈ کے کناٹ پیلس ول ودھن لگیا۔ اوہ مشکل نال ڈیڈھ وجے ریگل اپڑیا پر اوس ویلے تک اوہدیاں لتاں نے لگ بھگ جواب دے دِتا سی۔ اوہنے سوچیا کہ ٹی ہاؤس وِچ سُریندر اوہدی اڈیک کر رہیا ہووے گا تے سُریندر دے کول بہہ کے اوہدا سارا تھکیواں مُک جاوے گا پر سُریندر دا ہُن وی دور دور تک کوئی پتا نہیں سی۔ اوہنے ٹی ہاؤس دے کھچا کھچ بھرے ہوئے ہال اُتے اِک نظر پائی تے فیر پرت آیا۔

بُھکھ اسہ ہو گئی سی۔ بہت سوچ وچار مگروں اوہنے اٹھیانی وِچوں چار آنے خرچ کر لین دا فیصلا کر لیا تے رکھاں ولے ٹر پیا جِتھاں تھلے کئی نان چھولے والے بیٹھے سن۔ دفتراں وِچ کھان دا وقفا ہو چکیا سی ایس لئی اوہناں نوں کلرکاں نے بری طرحاں گھیریا ہویا سی۔ بھانوں وی اک ریڑھی والے لاگے جا کھلوتا تے بوجھے وِچوں اٹھیانی کڈھ کے ریڑھی والے نوں دیندا ہویا کہن لگیا۔

"چار آنے دے چھولے کلچے دینا۔"

ریڑھی والا بڑی پھرتی نال گاہکاں دے آرڈر پورے کر رہیا سی فیروی بھیڑ بھاڑوں اوہدی واری آوندے آوندے کجھ منٹ لگ ای گئے۔ "معاف کرنا باؤ جی' تہانوں کجھ انتظار کرنا پیا۔ ایہ لوو چار آنے دے چھولے کلچے۔" ریڑھی والا بولیا۔

بھانوں جدوں کھا چکیا تاں اوہنے برتن ریڑھی والے ول ودھا دِتے۔ ریڑھی والے نے اک نظر اوہدے چہرے اُتے پائی تے کہن لگیا۔ "باؤ جی! کیہ دِتا سی تُساں؟ اِک رپیا؟ بارھاں آنے...... بارھاں آنے...... ایہ لوو بارھاں آنے۔"

پیسیاں ول ہتھ ودھاندیاں ہویاں اک پل لئی بھاؤں جھکیا کہ کدھرے ریڑھی والا اوہدے نال مذاق تاں نہیں کر رہیا؟ انج اوہنوں بعدوں شرمندا ہونا پوے گا پر دوجے ای پل اوہدی تلی اُتے بارھاں آنے پئے سن تے ریڑھی والا دوجے گاہکاں ول متوجا سی۔

بھاؤں نے چور نظراں نال اپنے دوالے ویکھیا۔ فیر اوہدا ہتھ بڑی آہستگی نال لہنی جیب وچ تُر گیا۔ اوہدی جیب وچ اِک اٹھیانی تے اِک چوانی مسکرا رہی سی۔ ریڑھی والا بڑی تیزی نال اپنے گاہکاں نوں نبیڑ رہیا سی۔

☆☆☆☆☆

ہندی کہانی دی عمر پنجابی کہانی نالوں کوئی پنجاہ کو سال وڈیری اے۔ اک کھلاروِیں علاقے اُتے محیط ہون پاروں ہندی کہانی وچ بہت ون سَوَنتا ملدی اے۔ پچھلی صدی دے شروع وچ ای پریم چند نے ہندی کہانی نوں ٹیسی اُتے اپڑا کے پنڈاں تے کساناں دے من دی دھڑکن بنا دتا سی۔ بعد دے دور وچ ہندی اندر ڈھیر ساریاں لکھاریاں نے بڑی اُچ پدھر دی کہانی لکھی۔

اُدے پرکاش، مدرا راکھشس، رام کمار، منو بھنڈاری، اصغر وجاہت، راجندر یادو، کوشلیا دیوی، شیکھر جوشی، الکا سراوگی، وجے کھاتی..... ہندی کہانیکاراں دی اِک لمی کہکشاں اے۔

نرمل ورما ہندی زبان دے وڈے لکھاری نیں۔ ہندی کہانی تے ناول وچ اوہناں نے بہت کم کیتا اے تے ہندی ادب نوں قومانتری پدھر اُتے اپڑا چھڈیا اے۔

ہندی / بزمل ورما

پچھلیاں گرمیاں وِچ

اوہ دو پوڑھیاں تھلے لتھا تے آخری پوڈے اُتے آ کے ٹھٹھک گیا۔ پیراں دے انگوٹھے نال اوہنے پانی نُوں چھوہیا۔ اِک کوسی جہی جھرناٹ اوہدے ننگے جُسے وچ کھلرن لگی۔ اپنے آپ نُوں کُھلھا چھڈ دین دی اِک سدھر جہی ہوئی' پر اوہنے اپنے آپ نُوں روکی رکھیا۔ اوہدی نظر پول اُتے ٹِک گئی جتھڑا اُجلی دُھپ وچ پُرسکون تے اَہِل سی' کُجھ کُجھ السایا جیہا وی' جویں اکثر گرمیاں وچ ٹھہریا پانی ہو جاندا ہوندا اے۔

اوہ اپنے آپ نُوں ہور زیادا نہیں روک سکیا۔ اِک پَل بھر وچ ای اوہدا جُسا چِٹے نیلے پانی وچ گواچ گیا۔

گرمی دے انتلے دناں وچ اوہ اکثر ایتھے آوندا سی۔ اوہ دُپہر بھر تھلے پانی دے نیلے تے انھیرے کمرے وچ رہندا۔ کُجھ دیر لئی اوہ اپنے شہر نُوں بُھل جاندا تے گھر نُوں وی۔ پانی دے اندر اوہنوں جاپدا جویں اوہ سوں رہیا اے۔

جدوں اوہ باہر آیا' مہیپ ہوا وچ ہتھ ہلاندا ہویا اوہنوں بُلا رہیا سی۔ اوہ پول دے کنڈھے گھاء اُتے لیٹیا سی۔ کلب دی چِٹّی عمارت دے پچھلے حِصّے اُتے دُھپ لتھ رہی سی۔

"کافی ہو گیا..... چل اندر چلیے۔" مہیپ نے آکھیا۔

"تُوں نہیں نہاویں گا؟"

"اج نہیں۔ تُوں چھیتی کر۔ تیری خاطر میں لہنی تریہ روکی ہوئی اے۔"

اوہ چاہندا سی کہ کُجھ دیر ہور پانی وچ لیٹیا رہوے۔ اوہ چاہندا سی کہ رات بھر پانی وچ لیٹیا رہوے۔ تالاب دے چوہاں پاسے بجلئی بلب بلن لگ پئے۔ دُوجے پاسے اِک نِکّی جہی کُڑی ڈائیونگ بورڈ اُتے کھلوتی سی۔ شاید کُدیاں ہویاں ڈر لگ رہیا سی۔ اوہنے سوچیا' اوہ تولیے نال اپنا جُسا رگڑن لگیا۔

"تُوں اَک نہیں جاندا؟"

"کاہدے توں؟"

"میں پنج منٹاں توں ودھ پانی وچ نہیں رہ سکدا۔"

"اوہنے گلا جانگھیا لاہ دتا۔ مہیپ دا مُونہہ لال ہو گیا۔ اوہنے مُونہہ دُوجے پاسے پھیر لیا۔

"توں اُکا پریمیٹو (Premitive) ایں۔" مہیپ نے کُجھ بُجھ کے آکھیا۔
اوہ ہس لگیا۔ اوہدے دل وچ زبردست سدھر پیدا ہوئی کہ اوہ تالاب وچ فیر ٹُر جاوے۔ ایس وار جانگھیے دے بِنا۔ کِنا فرق پے جاندا اے جے پانی وچ جِسا اُکا ننگا ہووے۔
کُجھ دیر بعد اوہ کلب دے لان وچ ٹُر آئے۔ دیر تک تیرن دے بعد بیئر ورگی شے کوئی نہیں۔ اوہنے سوچیا۔ جے اوہ ٹھنڈی ہووے تے ہور کوئی کم کرن نوں نہ ہووے تاں۔ بیتے کئی دناں توں اوہدے کول کوئی کم نہیں۔ ویانا توں آوندا ہویا اوہ اپنے نال کُجھ نہیں لیا سکدا سی۔ پروگرام غیر یقینی سی۔ تِن ورھے مگروں اوہ پرتیا سی تے اپنے چِر وچ ایہ ایہدی پہلی لمی چھُٹی سی۔
"کیشی دا کوئی خط پتّر آیا اے؟" مہیپ نے پچھیا۔
"نہیں۔" اوہنے آکھیا۔ "شاید اوہ نہیں آ سکے گا۔"
"جان توں پہلاں اِک وار تاں اوہنوں ملیں گا؟"
"حالے کُجھ طے نہیں۔ مینوں خورے اینا ویلا نہیں مِل سکے گا۔" اوہنے آکھیا۔
اوہنے مہیپ نوں ویکھیا۔ اوہ چُپ چاپ اپنی بیئر پی رہیا سی۔ کیشی دے اوہ بہت سارے مِتراں نوں جاندا سی پر پرتن مگروں اوہ نِرا مہیپ نوں ای مِل پایا سی۔ اوہدے پہلاں وی مِتر گھٹ ای سن۔ جنھڑے ہے سن' اوہ ایہناں ورھیاں وچ کیشی دے اینے نیڑے آ گئے کہ کدے کدائیں اوہناں نوں ملدا اے تاں اِنج لگدا اے جویں اوہ اپنے مِتراں نوں نہیں سگوں کیشی دے مِتراں نوں مِل رہیا اے۔
بیئر پیندے ہویاں جدوں ساریاں گلاں مُک جاندیاں نیں تاں اوہ کیشی دا ذکر چھیڑ دیندے نیں۔
"سیٹ بُک کروا لئی اے؟" مہیپ نے کُجھ لاپرواہی نال پچھیا۔ اوہ شاید ایہ سوال تِن سو وار پچھ چُکیا اے۔ ہر وار لاپرواہی پہلاں نالوں ودھ جاندی اے۔
"اجے نہیں۔" اوہنے گلاس وچ بوتل دی بچی ہوئی بیئر لدّ لئی۔ "اجے کافی دن نیں۔" اوہنے آکھیا۔ چِر توں اوہنے گِننا بند کیتا ہویا اے۔ پہلاں اوہ سوچدا سی' ایہ دن اے' ایہ رات۔ پانی دے تھلے چھانگے ہوئے' نکھرے تے ثابت پتھراں وانگ اوہ چمکدے رہندے۔ اوہ ہُن وی اوتھے ہون گے پر اوہ ہُن اوہناں نوں گِندا نہیں' اوہ اوہدے لئی نہیں۔
"میں اِک بیئر ہور لواں گا' تے توں؟" مہیپ نے پچھیا۔
"توں اِک لے لے۔ میں اوہدے وچوں ای تھوڑی جہی لے لواں گا۔"
"سُنیا اے ویانا وچ 'بیئرز گارڈنز' ہوندے نیں۔ توں کدی گیا ایں؟"
"میں گیا نہیں.... پر ایہنیں دنیں کھُلھ جاندے نیں۔ ایہنیں دنیں اوتھے باہر آرکسٹرا وی ہوندا اے....." اوہنے آکھیا۔ اوہنوں پتا اے کہ مہیپ نوں ایہدے وچ کوئی دلچسپی نہیں اے۔ جے

کیشی ایتھے ہوندا تاں اوہ آپو وچ گلاں کر سکدے سن تے اوہ چُپ چاپ ایہناں دوہاں دیاں گلاں سُندا رہندا۔ پہلاں اِنج ای ہوندا ہوندا سی پر اج کل کیشی ایتھے نہیں اے۔ مہیپ نوں ایہ اپنی ذمے واری لگدی اے کہ اوہ اوہدے نال گلاں کرے۔ اوہنے کئی وار مہیپ نوں کہن دا جتن کیتا اے کہ اوہ چُپ رہوے تاں اوہنوں ماڑا نہیں لگے گا۔ پر ایہ ناممکن اے۔

"تیرا من گھر توں اَک نہیں جاندا؟" مہیپ نے پچھیا۔ بیئر مُک گئی تے لاؤنج وچ انھیرا پسرن لگ پیا سی۔

"نہیں" اوہنے آکھیا "مینوں چنگا لگدا اے۔"

"تینوں ایتھے عجیب تاں لگدا ہووے گا..... اپنے ورھیاں بعد؟"

"اینا نہیں۔" اوہنے سگرٹ دُھخا لیا۔ اوہنوں اپنی اواز کجھ عجیب جاپی۔ اوہنوں ذرا خوشی وی ہوئی کہ مہیپ انھیرے وچ اوہدا چہرا نہیں سی ویکھ سکدا۔

"توں کدی ایتھے رہن لئی نہیں سوچیا؟ تینوں اسانی نال کوئی پوسٹ مِل سکدی اے۔"

"میں کدے سوچیا نہیں۔" اوہنے آکھیا۔ پہلاں اوہ کدے کدے سوچدا سی۔ شروع وچ، جدوں اوہ آیا سی تاں اوہدے وچ کافی جوش سی۔ اوہنوں ہُن کدے کدے آپ اپنے جوش اُتے ہاسا آن لگدا اے۔

کجھ دیر بعد جدوں اوہ باہر آئے تاں اوہنوں جاپیا، اوہدے گلے وال دھیرے دھیرے ہوا وچ ٹُنک رہے نیں۔ دِلی وِچ اوہنوں اگست دے دن سدا چنگے لگدے رہے نیں۔ اوہ تہاڈے اُتے چھا نہیں جاندے تے تُسیں اوہناں دناں وچ دُوجے دناں بارے سوچ سکدے او جہڑے بیت گئے یاں جہڑے آون والے نیں۔ سارے سال وچ اگست دا مہینا ای اِک پُل وانگ اے۔ تُسیں اوہدے اُتوں لنگھ جاندے او پر آپ اپنے وچ اوہ کجھ وی نہیں۔

اوہ ولنگٹن کریسینٹ توں نکل کے کوشک روڈ اُتے آ گئے۔ گرم واء دا اُبلّا آوندا سی تے سڑکاں دی دُھوڑ اُڈا کے فُٹ پاتھ، فُٹ پاتھ توں اُڈ کے جامنو دے رُکھاں وچوں چھندی ہوئی بنگلیاں دیاں بھُوریاں جھاڑیاں اُتے وِچھ جاندی سی۔ لمّا چِر پہلاں اوہ شہر دے اوس حِصّے وچ رہندے سن۔ اوددوں باؤ ریٹائرڈ نہیں ہوئے سن تے کیشی آرمی وچ نہیں گیا سی۔ اوہنیں دِنیں اوہ باہر گھاء اُتے سوندے سن تے رات نوں ہوا چلن نال بیڈمنٹن دا جال بہت دیر تک پھڑپھڑاندا رہندا سی۔ اوہنیں راتیں نِیتا سدا روندی رہندی سی۔ (اوہ اوہدی بھیَن اے) تے اوہناں نوں پتا نہیں سی لگدا کہ اوہنے کوئی ماڑا سُفنا ویکھیا اے یاں اوہ ہوا وچ جال دی پھڑپھڑاہٹ سُن کے ڈر گئی اے۔ اوہنے سوچیا، اوہ ایہ گل مہیپ نوں آکھے۔ پر فیر اوہ کجھ سوچ کے چُپ رہ گیا۔ مہیپ سوچے گا..... اوہ بیئر پی کے ایہ سبھ کجھ آکھ رہیا اے..... اجے پلاں وچ کیشی سدا چُپ رہندا سی۔

اوہ کہندا سی کہ بچپن دے بعد جے تُسیں ماضی بارے سوچن لگو تاں تہاڈے وچ 'ڈیپ فیلنگ' نہیں اے۔

واقعی میرے وچ ڈیپ فیلنگ نہیں اے۔ اوہنے سوچیا۔ خورے بچپن وچ رہی ہووے گی۔ اِک رات اوہنے کیشی نُوں آکھیا "ویکھ میں مر رہیا آں۔" اوددوں اوہ نِکّا سی۔ کیشی اوہدے توں بڑا متاثر ہویا سی۔ بعدوں اوہنے اوہنوں آکھیا سی "جے تُوں اوس رات سچ مُچ مر جاندوں تاں کُجھ وی نہ ہوندا۔ تاں میں صرف اُداس ہو جاندا۔ پر تُوں بڑا آکھیا' مریا نہیں۔ ایہ ڈیپ فیلنگ اے۔ ایہ بہُت ای ڈیپ فیلنگ اے۔"

سیکرٹریٹ دی عمارت ساہمنے آ کے اوہ کھلو گئے۔ اوتھے بہُت ساریاں بساں کھلوتیاں سن۔ پر ویلا کافی سی۔ اوہ چُپ چاپ کھلوتے رہے۔ مہیپ نے اِک لمّا ساہ لیا۔

"تُوں اروِنا نُوں ملیا ایں؟" اوہنے پچھیا۔

"اجے نہیں۔ میں اِک دن اوتھے جاواں گا۔"

"گھر وچ ای بہنا سی تاں اپنی دُوروں آون دی کیہ لوڑ سی؟"

"اجے کافی دن نیں۔" اوہنے جواب دِتا۔

اوہنوں اِنج جاپیا جویں مہیپ اوہدے ول ویکھ رہیا اے۔ اوہنوں تھوڑی جہی اُلجھن ہوئی تے اوہ دُوجے پاسے ویکھن لگیا جِتھے پُرانے بیرک سن۔ ایہناں گرمیاں وچ اوہنوں کئی وار وہم ہویا کہ لوک کُجھ دیر اوہدے نال رہن دے بعد حیرانی نال اوہدے ول ویکھدے نیں۔ اوہ کہندے کُجھ وی نہیں۔ خورے ایہ نِرا وہم اے تے کُجھ وی نہیں۔ خورے کُجھ چِر توں بعد اوہنوں اِنج لگدا اے' بعدوں اوہنوں خیال تک نہیں آوندا۔

مہیپ دی بس آ گئی سی۔ اوہ اوہدے وچ بہہ گیا۔ "تُوں کل آویں گا؟" اوہنے پچھیا۔

"ہاں میں پول دے کول رہواں گا۔" اوہنے آکھیا۔

اوہ اوہنوں کُجھ ہور وی کہنا چاہندا سی پر بس تُر پئی تے اوہ کلّا کھلوتا رہ گیا۔

OOOOO

گرمی دیاں اوہناں راتاں نُوں اوہ اکثر دیر نال گھر اپڑدا سی۔ ایہدے توں اوہدے والد نُوں کدے ماڑا نہیں سی جاپیا۔ اوہناں نُوں پتا سی کہ ایہنیں دنیں اوہدے کول کُجھ وی کم نہیں اے۔ اوہناں نُوں نِرا ایہو فکر رہندا سی کہ کدھرے اوہ گھر وچ اَک تاں نہیں رہیا۔ اوہ اوہناں نُوں یقین دوانا چاہندا سی کہ اوہ بڑا سُکھی اے۔ اوہناں دناں بارے اج جدوں اوہ سوچدا اے تاں لگدا اے کہ اوددوں اوہ سچ مُچ سُکھی سی۔ پر اوہ ایہ آکھ نہیں سکدا سی۔ ایہ آکھنا کہ میں بڑا سُکھی آں' بڑا ہاسوہینا اے۔ کدھرے وی تاں کوئی یقین نہیں کرے گا۔

اوہناں گرمیاں وچ اوہدے کول کرن نوں کجھ وی نہیں سی۔ اوہدا اِکّا بھرا کیشی آرمی وچ ٹُر گیا سی تے جدوں اوہ اپنے کمرے وچ اَک جاندا سی تاں سوئمنگ پُول ٹُر جاندا سی۔ اوتھے اوہنوں گھر توں بہتا چنگا لگدا سی۔ اوہنوں گھر وی بڑا چنگا لگدا سی پر اوتھے ماں تے باؤ جی سن تے اوہ بہت کلّے سن تے اوہ اوہناں لئی کجھ وی نہیں کر سکدا سی۔

راتیں جدوں اوہ سوں جاندے تاں اوہ 'کونیاک' پین لگدا۔ کدے کدے ماں اوہنوں ویکھ لیندی سی پر کجھ وی نہیں سی کہندی۔ ماں دا کجھ نہ آکھنا اوہنوں بہت ماڑا لگدا سی تے اوہدی سدھر ہوندی سی کہ اوہ فیر نہاون لئی ٹُر جاوے پر راتیں ایس پول اُتے نہیں سی جا سکدا۔

اوس رات پوڑھیاں چڑھدیاں اچن چیت اوہ ٹھٹھمبر گیا۔ باؤ جی دے کمرے وچ ماں دی اواز سُن کے اوہ چونک گیا سی۔ اوہ باؤ جی دے کمرے وچ بہت گھٹ آوندی سی۔

"پتا نہیں، سارا دن اوہ کتھے رہندا اے۔ توں کدی اوہنوں کجھ آکھیا؟" باؤ جی دی اواز سی۔

"تینوں سدا بے کار چنتا لگی رہی۔" ماں نے آکھیا "اوہ تِن سال بعد پرتیا اے۔ توں سمجھدا ایں کہ اوہ پہلاں ورگا ای رہیا اے۔"

"نہیں...... نہیں۔ میں ایہ تھوڑا آکھیا اے۔" باؤ جی دی اواز عجیب کھسیائی جہی ہو گئی سی۔

اوہنے اَگے نہیں سُنیا تے چُپ چاپ پوڑھیاں چڑھن لگیا۔

چھت اُتے آ کے اوہنوں عجیب جہیا سکون ہوندا سی۔ اوہنے اوتھے بہت سارے پینٹ تے سفیدی دے پیپے تے بُرش کٹھے کیتے ہوئے سن۔ اوہ لکڑ دی پوڑھی نوں کندھ دے آسرے کھڑا کر دیندا تے کُرسی نال رنگ دے ڈبے پوڑھی نال بنھ دیندا۔ جدوں چاننی ودھن لگدی تاں ہر شے رات نوں وی وکھالی دیندی سی۔ اوہ دیر تک کندھ دے پلستر بھرے کونیاں اُتے بُرش پھیردا رہندا۔ اوہ بھُل جاندا کہ تھلے ماں کھانا لے کے اُڈیک وچ بیٹھی اے۔ اوہ چام چٹھ وانگ کندھ نال چنبڑیا کھلوتا رہندا۔ چاننی رات وچ اوہدا دھندلا جہیا پرچھاواں کندھ اُتے اِک بے ہنگم جنور وانگ جاپدا۔

اگست دیاں اوہناں گرم راتاں وچ اوہنے کوٹھے تے کندھاں نوں پیچ تے صفائی نال پوچ چھڈیا سی۔ جدوں اوہ اُتے پوڑھی اُتے کھلوتا ہوندا تاں کدے کدے اوہنوں عجیب جہیا لگدا۔ چوہاں پاسے ہوا ہوندی تے وشالتا بے کنار۔ تاں اوہنوں لگدا کہ کسے شے نوں اپنے نال ڈھک پانا' اپنے نوں گھیر پانا' کنی تسلی دا کارن بندا اے۔ ایہ اوہی جان سکدا سی جہڑا کدے کھُلی چھت اُتے اِک ننگی کندھ اُتے چڑھیا ہووے۔ اوہنوں کجھ اِنج دا ای جاپدا سی جویں دن ویلے سوئمنگ پول دے تھلے انھیرے وچ۔ بہت سکون' بہت خالی......

جدوں کجھ دیر بعد اوہ تھلے لتھا تاں اوہنے ویکھیا' انھیرے وچ ماں کھلوتی اے۔ اوہنوں ویکھ کے

اوہ شرمندا جہی ہو گئی۔

"توں کدوں دی ایتھے کھلوتی ایں؟" اوہنے پچھیا۔

"کجھ نہیں، تینوں ویکھ رہی ساں۔ توں کمرے وچ نہیں سیں ایس لئی ایتھے ٹُر آئی۔"

ماں اِک بہت نکی سوانی اے۔ عمر دے نال نال اوہ سنگڑدی جاندی اے۔

"کھانا نہیں کھاویں گا؟ کدوں دا پیا اے۔" اوہنے آکھیا۔

اوہ تیزی نال کم کرن لگیا۔ اوہنے چونے وچ بِھجیا ہویا برش تے ڈبا کونے وچ رکھ دتا تے بوڑھی نوں لتا کے بولیا "توں چل، میں آوناں۔"

جدوں دا اوہ آیا اے، اوہنوں ماں دا سبھاء عجیب جہیا لگدا اے۔ شروع شروع وچ اوہ اوہدے نال گل کردی سی پر جدوں توں اوہدے جان دے دن نیڑے آ رہے نیں، اوہ چپ چپ جہی رہن لگی سی۔ بولدی ہن وی اے پر کجھ دکھ تے مایوسی نال۔ نالے ہن اوہ اوہناں ای گلاں نوں دُہراندی اے جہڑیاں اوہ پہلاں وی آکھ چکی اے۔ تن ورھے پہلاں جدوں اوہ گیا سی، تاں وی اوہنے کجھ نہیں آکھیا سی۔ ہن اوہ دُبارا جا رہیا اے، تاں وی اوہدے بارے اوہنے کوئی ذکر نہیں چھیڑیا۔

اوہ اوہدے کمرے وچ آوندی اے تاں پولے پیریں۔ اِک وار اَدھی رات نوں اوہدی اکھ کُھل گئی۔ اوہنوں ہلکا جہیا گمان ہویا کہ کوئی انھیرے وچ کھلوتا اے۔ اوہدے سرہانے کول۔ اوہنوں اینا حوصلا وی نہ ہویا کہ کروٹ لے سکے۔ بعدوں ماں نوں پچھان کے اوہنوں کافی غصا وی آیا پر دُوجے دن اوہ کجھ وی آکھ نہ سکیا۔

رات دا کھانا اوہ اِک نال کھاندے سن۔ ماں منجی اُتے تے باؤ جی ریڈیو دے کول دیوان وچ بیٹھے رہندے۔ میز دے دوالے دو کرسیاں خالی پئیاں رہندیاں۔ اِک نیتا دی تے دُوجی کیشی دی۔ نیتا اپنے سسرال وچ رہندی سی تے کیشی آرمی وچ۔ جدوں کدی اوہ اوہناں کرسیاں نوں ویکھدا، اوہنوں سارا گھر سُنا سُنا جاپدا۔

باؤ جی ریڈیو سُنن دے بہانے کافی دیر کمرے وچ بیٹھے رہندے۔ ماں نوں ایہ رڑکدا سی۔ اوہنوں اوہناں سوالاں دے جواب دی زیادا سمجھ وی نہیں سی آوندی۔ اوہ حیرانی نال کدے اوہدے ول ویکھ لیندی سی، کدے باؤ جی ول۔

اوہ کدے سمجھ نہیں سکدے سن کہ ایہناں تن ورھیاں دے وقفے دے بعد گل کویں کیتی جاوے۔

"ایہ سبھ تاں تینوں اوتھے کھان نوں کِتھے ملدا ہووے گا؟" باؤ جی، ماں ول ویکھدے تے مسکران لگدے۔

اوہ چاہندا سی چھیتی نال کھانا مُکا کے اُتے ٹُر جاوے پر اوہ بیٹھا رہندا۔

کھان دی گل سُن کے ماں کہندی۔ "اچھا' نیتا کہندی سی اوتھے گوشت مچھی توں بِنا کُجھ نہیں ملدا۔ کیوں؟"

اجے اوہ جواب نہیں دے پاندا سی کہ باؤُ جی پچھدے "اچھا سردی تاں اوتھے بہت پیندی ہووے گی؟"

"ہاں پر کمرے وچ سنٹرل ہیٹنگ رہندی اے۔ اندر کمرے وچ محسوس نہیں ہوندی۔" اوہ دھیرے دھیرے آکھدا۔

"میں تینوں اوور کوٹ خریدن لئی لکھیا سی۔"

ماں اُٹھ کے اپنے کمرے وچ ٹُر جاندی۔ گھر وچ اِک بھاری جہی چُپ ورت جاندی۔ اوہ اُڈیکدا۔ اوہنوں جاپدا کہ باؤُ جی کُجھ آکھن گے۔ باہر اگست دی گرمی تے اُجلی رات سمٹ آوندی۔ باؤُ جی کُجھ نہ آکھدے تے پلک جھپکائے بِنا اوہنوں ویکھدے رہندے۔ بغلاں ہیٹھ اوہدی قمیض مُڑھکے نال بھج جاندی۔ اوہ دِل ای دِل وچ دُعا کردا رہندا کہ اوہ کُجھ کہ دین۔ جہدے نال ورھیاں دا کھچاء' ایہ تناء ٹُٹ سکے۔ پر آخری سِرے اُتے آ کے اچانک باؤُ اپنا ارادا بدل دیندے۔

بُوہے کول جا کے اوہ کھلو جاندے' کہندے "کیہ چھُٹی ودھا نہیں سکدا؟"

اوہ سوالیا نظر نال اوہناں ول ویکھن لگدا۔ باؤُ سمجھ نہ پاندے تاں پچھدا "کیہ کوئی کم اے؟"

"نہیں' کم کیہ ہونا!!" باؤُ دے چہرے اُتے اوہی اِک کھسیائی جہی مسکان کِھلر جاندی۔

"میں سوچدا آں دیوالی ایس وار ایتھے ای کر لینداں۔ اوہنیں دِنیں کیشی وی آ جاوے گا۔"

اوہ چُپ رہندا۔ اوہنوں پتا اے' ایہ ناممکن اے پر اوہ کہندا کُجھ نہیں۔

اوہ اُپر چھت دی برساتی وچ ٹُر گیا۔ ایس گھڑی سارا گھر چُپ کر جاندا۔ برانڈے دی بتی بُجھ جاندی۔ صرف دیر تک ماں دے کمرے دی بتی بلدی رہندی۔ ماں نُوں بہت گھٹ نیندر آوندی سی۔ کھان دے بعد اوہ اپنے کمرے وچ ٹُر جاندی تے اوتھے بیٹھی رہندی۔

اوہنوں ہلکی جہی خوشی ہوندی۔ ہُن کوئی نہیں آوے گا۔ اوہ اپنے پلنگ اُتے بہ گیا۔ کونے وچ اِک پوٹلی رکھی سی' جہدے اُتے پچھلے ورھیاں وچ دھیرے دھیرے دھوڑ کٹھی ہو گئی سی۔ ویانا جان توں پہلاں اوہنے اپنے سکول تے کالج دیاں کتاباں ایسے پوٹلی وِچ بنھ کے رکھ دِتیاں سن۔ کندھ اُتے جواں گریکا دا اِک پرنٹ لگیا سی جہڑا اوہنے لائی پارزم توں کیشی نُوں گھلیا سی۔ کیشی نُوں بہت ساریاں چیزاں وچ دلچسپی رہی سی۔ پُرانیاں تصویراں' رِکارڈ' کتاباں دے پہلے ایڈیشن۔ ویانا وچ اوہدیاں چیزاں خریدیاں ہویاں اوہنوں سدا پریشانی مُکھنی پیندی سی۔ آپ اوہنوں ایہناں چیزاں نال کوئی لگاء نہیں سی۔ ایہناں چھُٹیاں وچ وی جدوں اوہدے کول کرن نُوں کُجھ نہیں سی'

اوہ ایہناں کتاباں وچوں اِک وی نہیں سی پڑھ سکیا۔

اوس دن جدوں ماں دُدھ دا گلاس دین آئی تاں کجھ دیر اوہ کمرے وچ کھلوتی رہی۔ اوہ پلنگ اُتے بہہ گیا۔ اوہنوں لگیا ماں کجھ کہنا چاہ رہی اے پر کہن توں جھک رہی اے۔

"ایتھے بہہ جا ماں۔" اوہنے آکھیا۔

"نہیں، مینوں کم اے۔" ماں نے آکھیا "توں ارونا نوں ملیا سیں؟"

"نہیں، اجے نہیں۔" اوہنے آکھیا۔ فیر اوہنوں اپنے جھوٹھ اُتے تھوڑا جہیا افسوس ہویا۔

"کسے دن ہو آ۔ جدوں توں ایتھے نہیں سی، اوہ اکثر تیرے بارے پچھدی ہوندی سی۔"

"میں کسے دن اوتھے جاواں گا۔" اوہنے آکھیا "ماں توں کدوں تیکر کھلوتی رہویں گی؟"

"میں ٹھیک آں، میں ہُن جا رہی آں۔" ماں بولی پر اوہ فیر وی کھلوتی رہی۔ اوہ خورے سمجھ گئی سی کہ اوہ جھوٹھ بول رہیا اے۔ اوہ سدا ہر گل سمجھ جاندی اے۔

"میں سوچدی آں، کجھ دناں لئی کیشی کول ہو آ۔ تیرا اوتھے دل لگ جاوے گا۔"

"میرا دل ایتھے وی لگ گیا اے..... تے فیر زیادا دن وی باقی نہیں رہے۔" اوہنے آکھیا۔

"ہاں ہُن زیادا دن نہیں رہے۔" ماں بولی۔ اوہدی اواز سُن کے اوہ چونک جہیا گیا۔ اوہنے ماں دے چہرے ول ویکھیا پر اوتھے کجھ وی نہیں سی، جنہوں اوہ پڑھ لیندا۔

ماں بوہے کول ٹُر گئی تے فیر دہلیز اُتے رُک گئی۔

"اگلے ایتوار نیتا آوے گی، توں گھر ای رہویں گا؟"

"جے نیتا آوے گی تاں میں گھر وچ ای رہواں گا۔" اوہنے آکھیا۔

ماں ٹُر گئی تے اوہ باری لاگے آ کے کھلو گیا۔ مکان دے پراںہہ ویران احاطے وچ نظراں کجھ بھالن لگ پئیاں۔ جھاڑیاں دے پراںہہ، لین دی چھایا دے اُتے، جتھے اگست دی گرم رات کھلری ہوئی سی۔ توں ہُن وی ڈردا ایں، پر کاہدے لئی؟ توں کجھ دناں بعد ٹُر جاویں گا تے کسے نوں کجھ وی نہیں پتا لگے گا۔

کسے نوں وی پتا نہیں لگے گا کہ ویانا وچ کوئی کُڑی تیرے نال رہ رہی اے جہدے بارے ماں یاں ارونا کجھ نہیں جاندیاں۔ تینوں شروع وچ ای آکھ دینا چاہیدا سی، جے توں شروع وچ ای آکھ دیندوں تاں خورے کجھ وی نہ ہوندا۔

پر ایہدے نال کوئی فرق نہیں پوے گا۔ اوہ کجھ دناں نوں ٹُر جاوے گا تے کسے نوں کجھ وی نہیں پتا لگے گا تے جے اوہناں نوں پتا لگ وی جاوے تاں وی کوئی فرق نہیں پوے گا۔ انت وچ..... بلکُل انت وچ..... کدے کوئی فرق نہیں پیندا۔ جے تہاڈے ماپے بہت بُڈھے ہوون..... اوہنے سوچیا۔

اوہنوں تھوڑی جہی خُشی ہوئی کہ کیشی گھر وچ نہیں اے۔ دو تِن سال بعد اوہنوں ویکھ کے اوہ ضرور کُجھ شبھا کرن لگدا۔ اوہ خورے کُجھ پچھدا وی نہ پر اِک کندھ جہی کھلو جاندی۔

باری دے باہر ہوا چلدی پئی سی۔ اوہ واپس آ کے پلنگ اُتے لیٹ گیا تے بتی بُجھا دتی۔ اوس رات اوہ دیر تک اپنے بچپن بارے سوچدا رہیا۔ اوہنیں دنیں لوک مذاق وچ کیشی نوں چینی مینڈارین آکھدے ہوندے سن۔ اوہ سدا بہُت چُپ چُپ رہندا سی۔ اوہ تے نِیتا اوہدی کنڈ پچھے اوہدا مذاق اُڈاندے ہوندے سن پر اوہدے ساہمنے اوہدے رُعب وچ آ جاندے سن۔ اوہنوں اِک بہُت پُرانا واقعا چیتے آ گیا تے اوہ انھیرے وچ ای ہسن لگیا۔

اودوں اوہ بڑے نِکّے سن۔ اوہنیں دنیں اوہ اِک پہاڑی تھاں اُتے رہندے سن۔ گرمائی چھُٹیاں سن۔ اِک دن اوہ' کیشی تے نِیتا کالج دے مگر اِک باغ وچ تُر گئے۔ اوہ اِک ویران باغ سی تے اوتھے کوئی نہیں آوندا سی۔ اوہناں نوں وہم سی اجہے سنسان تھاواں اُتے بہُت ساریاں قیمتی چیزاں لُکیاں ہوندیاں نیں۔ اوہناں نے کھودنا شروع کیتا تے بہُت دیر تک کھوددے رہے۔ نِیتا اُکتا گئی سی۔ اخیر کِسی کسے سخت شے نال ٹکرائی۔ اوہ اِک سخت پتھر سی۔ تِناں نے رَل کے اوہنوں ہٹایا۔ دھڑکدے دل نال تھلّے ٹوئے وِچ ویکھیا تے حیران تے گھُبرے ویکھدے ای رہ گئے۔

ٹوئے وچ پئی سی اِک درخت دی ٹاہنی' اِک لمی ہڈی تے اِک ٹُٹے ہوئے کچ دا ٹوٹا۔

اوہناں نے واری واری ہر شے نوں چھوہیا۔ ٹاہنی نوں' ہڈی نوں تے کچ دے ٹوٹے نوں۔ فیر نِیتا روندی ہوئی گھر ول نس گئی۔ فیر اوہناں چیزاں نوں اوسے تھاں چھڈ کے اوہ چُپ چپیتے پرت آئے۔

اوس رات سون توں پہلاں کیشی نے بِنا اوہدے ول مُونہہ موڑے چھت ول ویکھدیاں پچھیا "جاندا ایں نِیتا کیوں رون لگی سی؟"

"خورے اوہ ڈر گئی سی۔"

"نہیں' ڈر تاں اسیں وی گئے ساں' اوہ بہُت حساس اے۔"

"فیر؟" اوہنے کیشی ول ویکھیا۔

اوہ ہُن وی چھت ول ویکھ رہیا سی۔

"جدوں توں اوہناں نوں چھو رہیا سیں تاں تینوں اِنج نہیں لگا کہ اوہ Resist کر رہی اے۔"

اوہ کُجھ دیر چُپ رہیا فیر دھیمی اواز نال کہن لگا "رِی زِسٹ کر سکنا اِک وڈی چیز اے۔" کیشی نے اِک لما ساہ لیا تے کروٹ بدل کے سوں گیا۔

کیشی اِنج دا ای سی بچپن توں۔ اوس رات اوہنوں دیر تک نیندر نہیں آئی۔ اوہ اپنے ویانا دے

اپارٹمنٹ بارے سوچن لگیا جتھے بیتے تِن ورھے اوہنے گزارے سن۔ اوتھوں ڈینوب دی نہر وکھالی دیندی سی۔ ایہنیں دنیں اوتھے پتے جھڑنے شروع ہو گئے ہوون گے۔ اوہنے سوچیا۔ فیر اوہنوں باؤ جی دے کھنگھن دی اواز سُنائی دتی۔ جدوں اوہ صراحی نال پانی بھردے سن تاں اُتے تک اواز آوندی سی۔ ماں نے پوڑھیاں دے بُوہے دی کُنڈی لائی ہووے گی۔ پوڑھیاں اُتے ہولی ٹور دی بڑک سُن کے اوہنے اندازا لایا۔ فیر سارے گھر اُتے چُپ ورت گئی۔ صرف ہوا چلن نال جواں گریکا دی سٹل لائف اُتے پردے دا پرچھاواں ڈول جاندا سی۔

OOOOO

اوس شام جدوں اوہ سویمنگ پول توں پرتیا تاں نیتا اوہنوں اُڈیک رہی سی۔ اوہنے بُولُو نُوں چُمیا۔ اوہدیاں پلکاں بہت لمیاں سن تے جدوں اوہ اوہنوں چُمدا تاں اوہدے گلھاں اُتے کتکتاریاں ہون لگدیاں۔

"میں تیرے واسطے بہت ساریاں چیزاں کٹھیاں کیتیاں نیں۔" اوہنے اوہدے والاں نُوں سنگھیا۔ اوہنوں بہت پہلاں دی اوہ عجیب جہی بو یاد آ گئی جہڑی نیتا دے والاں وچوں آوندی سی۔

"کہڑیاں کہڑیاں چیزاں؟" بُولُو نے اوہدے ول ویکھیا۔

"الماری وچ پئیاں نیں۔"

"ماموں نُوں آکھیا سی تینوں چارلز سٹون سکھاواں گا۔"

بُولُو نے پچھدیاں نظراں نال اوہدے ول ویکھیا۔

"جدوں تُوں سِکھ جاویں گی تاں صرف میرے نال نچیں گی، کسے ہور دوست دے نال نہیں۔" اوہنے آکھیا۔

"وڈے ہون اُتے وی؟" بُولُو دی اواز وچ ہلکی جہی مایوسی سی۔

"وڈے ہون اُتے ای، اجے تاں تُوں کجھ وی نہیں ایں۔"

وڈے ہون اُتے بُولُو انیہویں صدی دی کوئی رُوسی شہزادی جاپے گی۔ اوہنے سوچیا۔ اینی ای سوہنی، اونی ای ڈِکے ڈینٹ۔ (Decadent)"

اوہ اُتے آ گئے۔ جدوں نیتا آوندی سی تاں اوہ سبھ کیشی والے کمرے وچ بہندے سن۔ بُولُو لئی خاص چاکلیٹ کپ تیار کیتا جاندا۔ نیتا، باؤ جی دے کمرے توں اوہناں دی ارام کُرسی کھچ لیاوندی۔ اوہ اوہدے اُتے اکھاں میٹی ادھ لیٹے پئے رہندے۔ باؤ جی دے ساہمنے نیتا تے اوہ اج وی اِک عجیب ہچکچاہٹ محسوس کردے رہے نیں۔ جدوں کیشی ہوندا سی تاں ایہ ہچکچاہٹ نہیں رہندی سی پر اوہدے نہ رہن نال اِک چُپ جہی ورت جاندی سی۔ اوہ آپ کدے وی ٹھیک ڈھنگ نال گل نہیں سی کر سکدا۔

"تُوں آیا نہیں؟ تیرے جیہا تیرے نال مِلن نُوں بڑے اُتاولے سن۔" نِیتا نے اوہدے ول ویکھیا "کیہ کردا ایں سارا دن؟"

اوہ ہس پیا "میں کدے کدے تیرن تُر جاندا آں میپ دے کلب وِچ۔" اوہنے آکھیا۔

نِیتا نے اوہدے ول ذرا حیرانی نال ویکھیا۔

"میں اوتھے سِکھ لیا سی۔" اوہنے چھیتی نال آکھیا "نِیتا تینوں وی سکھنا چاہیدا اے۔ اوتھے بہُت ساریاں کڑیاں تیرنا جاندیاں نیں۔"

"ایس عمر وِچ؟ تُوں پاگل ایں۔" اوہنے ہسدیاں ہویاں باؤ جی ول ویکھیا جہڑے ہُن وی اکھاں میٹی پئے سن۔

"تیری عمر تے کُجھ وی نہیں۔" اوہ بولیا۔

جدوں نِیتا اِنج ہسدی اے تاں سچ مُچ یقین نہیں ہوندا کہ اوہ بُولُو دی ماں اے۔ دووَیں نِکیاں وڈیاں بھیناں لگدیاں نیں۔

ایس گھر وِچ صرف نِیتا ای اجہی سی جہنُوں ایہ وِچکارلے ورھے اچھوت چھڈ گئے سن۔ یاں خورے اچھوت لفظ ٹھیک نہیں۔ اوہناں نے اوہنوں چھویا اے' جویں اسیں کتاب نُوں چھوندے آں۔ اُپر دی جلد پُرانی ہو جاندی اے پر اندروں سبھ کُجھ اِنجے ای اے جویں پہلاں سی۔

ہولے ہولے شام دا چانن پھکا پَین لگا۔ اوہ تِنّو چُپ چاپ چاہ دی میز دوالے بیٹھے رہے۔ بُولُو چھت اُتے تُر گئی۔

"تہانوں گرمیاں وِچ کدھرے تُر جانا چاہیدا سی۔" نِیتا نے باؤ جی ول ویکھ کے آکھیا۔ "ایتھے کلّے بیٹھے بیٹھے تاں اُنج وی دل اُچاٹ ہو جاندا ہووے گا؟"

"ہاں کیشی نے تاں لکھیا سی۔" اوہناں نے کُجھ اَگے جُھک کے آکھیا۔ "پر ہُن ساڈی آن جان دی ہمت نہیں ہوندی۔" اوہ کُجھ جھینپے جہے ہس پئے۔

"تُسیں آکھو تاں میں کیشی نُوں خط لِکھ دیاں۔ اوہ آ کے تہانوں لے جاوے گا۔" نِیتا آکھن لگی۔

باؤ جی کُجھ دیر تک ویران اکھاں نال خلا وِچ ویکھدے رہے۔ فیر ہولے جہے بولے۔ "میں تُر تے جاندا پر فیر تیری ماں کلّی گھر رہ جاوے گی۔ ایہدے جان مگروں تاں گھر خالی ہو ای جاوے گا۔ بعدوں کدھرے تُر جاواں گے۔"

نِیتا دیاں اکھاں اوہدے ول اُٹھیاں۔ اوہ باری تھانئیں باہر ویکھن لگا۔ اوہنوں ستدھر ہوئی کہ اوہ اپنی جیب وِچوں سگرٹ کڈھ لوے پر فیر اوہدے ہتھ ٹھٹھک کے بوجھے وِچ ای رہ گئے۔ باؤ جی دے ساہمنے سگرٹ پِین وِچ اوہنوں اج وی عجیب جھاکا جہیا آوندا اے۔ اوہ کُجھ کہندے نہیں پر فیر وی آپ ای ستدھر مر جاندی اے۔

شام دا پیلا پن کمرے وچ کِھلر گیا۔ آخری دُھپ دی روشنی جاہ دیاں پیالیاں اُتے سمٹ آئی سی۔ کدے کدے کوئی چِڑی روشن دان توں اُڈ کے کمرے دا چکر لان لگدی تے اوہدا پرچھاواں ایہناں تیّاں دے سِراں اُتے منڈلا کے ہوا وچ الوپ ہو جاندا۔

اوہناں گرمیاں وچ اوہنوں پہلی وار باؤ جی اپنے کلّے کلّے لگے۔

چھت توں لتھ کے بُولو کمرے وچ ٹُر آئی۔ کمرے دا ماحول اچانک ڈِھلا جہیا پے گیا۔

"ماموں! کتھے نیں ساڈیاں چیزاں؟"

اوہ اوہدے ساہمنے آ کے کھلو گئی۔

"کہڑیاں چیزاں؟" نیتا نے پچھیا۔

اوہ اُٹھیا تے الماری دے کول ٹُر گیا۔ ہیٹھلے دراز توں اوہنے چمڑے دا اِک لمّا بیگ کڈھ لیا جہڑا اوہنے ویانا توں آون توں پہلاں خریدیا سی۔

پر بُولو وچ اینا صبر کتھے سی کہ اوہ اُڈیک سکے۔ اوہنے ہتھ دے جھٹکے نال بیگ کھوہ لیا تے میز اُتے رکھ کے اوہنوں کھولن لگی۔ دوجے ای پَل بہت سارے لِشکدے سِکے میز اُتے کِھلر گئے۔ اِک پَل لئی تاں بُولو یقین نہیں کر سکی۔

"ایہ سبھ میرے نیں؟" اوہدی اواز وچ سوال اینا نہیں سی جِنا ایہ یقین کہ اینے سبھ کجھ اوہدے ہو سکدے نیں۔

اوہنے اپنی کُرسی میز لاگے کِھچ لئی۔ اوہ ہولے ہولے اوہنوں سمجھاون لگیا۔ آسٹرین شلنگ، فیرو آئی لینڈ دا کراؤن، اٹلی دا لیرا۔ اوہ جِنہاں جِنہاں دیساں وچ گیا سی، اوہناں سبھناں دے سِکے اوہدے کول جمع ہوندے گئے سن۔ جرمنی دے مارک وکھاندیاں اچانک اوہدے ہتھ ٹھٹھنبر گئے۔ اچن چیت اوہنوں اوہ رات یاد آ گئی جہڑی اوہنے برلن دیاں سڑکاں اُتے گزاری سی۔ پر باقی سِکیاں نوں چھوہندیاں اوہنوں کوئی خاص گل یاد نہ آئی۔ اِنج جاپیا جویں بُولو دے نال اوہ وی اوہناں نوں پہلی وار ویکھ رہیا ہووے۔

"توں فیرو آئی لینڈ وی گیا سیں؟" نیتا نے ذرا حیرانی نال پچھیا۔ "توں کدے خط وچ ذکر نہیں کیتا؟"

"ہاں، اوتھے صرف اِک رات ٹھہرے ساں۔" اوہنے آکھیا۔

"کیہ اوہ واقعی اینے نِکّے نیں جِنّے نقشے اُتے وکھائی دیندے نیں؟" بُولو نے بڑی بے تابی نال پچھیا۔

اوہنے بُولو دی تلی نوں اپنے گھٹ نال دبا لیا۔ "اوہ تیریاں تلیاں توں نِکّے نیں۔" اوہنے جواب دِتا۔

"ماموں شروع کریئے؟" بُولُو اوہدے نال چنبڑ گئی۔
اوہنے نِیتا ول ویکھیا۔ اوہ کندھ دے اِک کونے وچ بیٹھی سی۔ باؤ جی بہت پہلاں اپنے کمرے وچ جا چکے سن۔ اگست دا دُھندلا پن ہر شے اُتے مَیلی ریت وانگ وِچھ گیا سی۔ گرم تے کرکرا جہیا۔
اوہنے میز نُوں وچوں ہٹا دتا۔ بُولُو چھیتی چھیتی سِکیاں نُوں سمیٹن لگی۔ اوہدے بھورے وال ڈِھلے ہو کے موڈھیاں اُتے جُھک آئے سن۔
اوہنوں اج دی اگست دی اوہ شام چیتے اے۔ اوہ کجھ پَل لئی بُھل گیا سی کہ اوہ دلی وچ اپنے کمرے وچ اے۔ بُولُو نُوں 'چارلس سٹون' سکھان وچ بُہتی دیر نہیں لگی۔ اوہناں نے ریڈیو اُتے بہت کجھ تان مگروں اِک اجہیا سٹیشن لبھ لیا سی جہدے توں تھوڑی بہت موسیقی رُک رُک کے آوندی سی۔ چارلس سٹون نال اوہدا دُور دا وی تعلق نہیں سی۔ شاید اوہ طرز کسے نے بیتی جنگ دے دناں وچ بنائی سی پر اوہناں لئی اینا ای کافی سی۔ کیوں جے کجھ دیر بعد اوہ ریڈیو نُوں بُھل گئے۔ بُولُو جدوں گھُم کے اوہدے ول ویکھدی تاں اوہ کلا جہیا ہو جاندا۔ فیر اوہ کول آوندے۔ بُولُو اوہدِیاں باہواں وچ سمٹ آوندی۔ اِک نِکّی جہی اُڈدی ہوئی مُسکان اوہدے بُلھاں نُوں چھو جاندی تے اوہ وکھ ہو جاندے۔ مُسکان اوہدے لئی نویں نہیں سی۔ ایس عمر وچ چارلس سٹون نچدِیاں کُڑیاں دی مُسکان کسے لئی نہیں ہوندی۔ ایہ گل اوہ ویانا وی بہت پہلاں ای جان چکیا سی۔
"ماموں تیزی نال۔" بُولُو ہولے جہے اوہدے کناں وچ گنگنائی۔ اوہدا چہرا پیلا جہیا پَے گیا سی تے اوہ بہت جذباتی ہو گئی سی۔ نچدیاں نچدیاں اوہدیاں اکھاں بڑیاں روشن جہیاں ہو جاندیاں سن۔ ایہ اوہنے پہلاں وی ویکھیا سی۔ ہر وار اوہ کجھ گھابر جہیا جاندا سی۔ کسے کُڑی دیاں اکھاں نُوں برداشت کر پانا جدوں کہ اوہ بِلکُل چہرے دے ساہمنے ہون تے اونیاں ای روشن ہون جنیاں بُولُو دیاں اکثر ہو جاندِیاں سن' اوہدے لئی سدا تکلیف دِہ ہوندا سی۔
"اچھا' ہُن بند کرو...... بہت ہو گیا۔"
کمرے دے انھیرے کونے توں نِیتا دی اواز سُنائی دتی۔ اوہ اوہنوں بِلکُل بُھل گئے سن۔
"ماموں! حالے نہیں۔" بُولُو نے آکھیا۔
اوہنے مَتھے توں مُڑھکا صاف کیتا۔ اوہنوں اِنج جاپیا جویں بیتے مہینیاں وچ اوہدی عادت بِلکُل چُھٹ گئی ہووے۔
"ہُن نہیں' فیر کسے دن۔" اوہنے آکھیا۔
"فیر کدوں؟" بُولُو دیاں اکھاں اچانک بھر آئیاں۔ "تُسیں ٹُر جاؤ گے تاں میں سبھ بُھل جاواں

گی۔" فیر اوہنوں اپنے اتھرُوواں اُتے شرم جہی آ گئی۔ اوہنے ہسدیاں ہویاں آکھیا "تُسیں مینوں پہلاں والس سکھایا سی۔ یاد اے؟" اوہنے اوہدیاں اکھاں وچ ویکھیا تے اوہنوں اپنی اواز ای عجیب جہی لگی۔ "بُولُو لیٹ اَس ہیو اے والس۔"

بُولُو نے نِیتا ول ویکھیا تے مسکران لگی۔ والس لئی بُولُو وچ کجھ اجہی چیز سی جہڑی اوہ کدے سمجھ نہیں پایا۔ کیٹی دی ڈیپ فیلنگ نہیں سگوں اِک خاص طرحاں دا موہ جہنوں ویکھ کے اوہ سدا رُعب وچ آ جاندے سن پر اوس شام اوہ بہت سُکھی سن۔ نِیتا وی دیوان دے اَگے کھسک آئی سی تے مسکراندیاں ہویاں اوہناں نُوں ویکھ رہی سی۔ اِک وار اوہناں اوہنوں اپنے نال کھچن دا جتن کیتا سی پر اوہنے ہسدیاں ہویاں اپنے آپ نُوں چھڈا لیا سی۔ کمرے وچ پیلا جہیا انھیرا گھِر آیا سی۔ اوہناں دے قدماں دی رفتار اینی دھیمی سی کہ کدے کدے اوہنوں شبھا ہوندا سی کِہ اوہ اِکو ای تھاں کھلوتے نیں۔ حالاں ریڈیو دی گڑگڑاہٹ وچکار اوہ ٹیون ہُن وی سُنائی پیندی سی۔ اوہی ٹیون جہڑی کسے نے پہلی جنگ عظیم دے سمے بنائی سی۔ اوہدے نوٹس ماچس دی بلدی تیلی وانگ ہوا دے بُلّے جہے گھیرے وچ سمٹ گئے سن۔ جد ذرا وی اُتانہہ ہوندے سن تاں لگدا سی جویں تیلی توں ہتھاں دا گھیرا ہٹ گیا ہووے تے اوہ ننگی ہو کے انھیرے وچ پھڑپھڑا رہی ہووے۔ ایس دُھندلکے وِچ بُولُو بہت وڈی نظر آ رہی سی۔ اوہنے اپنا سِر اوہدے موڈھیاں اُتے ٹکا دِتا سی پر اوہدے ساہواں توں لگدا سی جویں اوہ اجے بہت نکی ہووے۔ اوہدے والاں وِچوں اوہو پچھانی جہی بو آ رہی سی۔ بہت چِر پہلاں گرمائی چھُٹیاں تے پہاڑی تھاں دی بو جہڑی بچپن وچ اوہدی ماں یعنی نِیتا دے والاں وچوں آوندی سی۔ اوہ ٹھہر گئے۔ ریڈیو دی ٹیون اچانک بجھ گئی سی۔ نِیتا نے اُٹھ کے کمرے وچ بتی بال دِتی۔

"تُوں تے پُورا ماہر جاپدا ایں۔" نِیتا نے ہسدیاں ہویاں آکھیا۔ اوہدا ساہ اُکھڑن لگ پیا سی۔

سگرٹ دُھخا کے اوہ اوس ارام کُرسی وچ بہہ گیا جہدے وچ کجھ دیر پہلاں باؤُ جی بیٹھے سن۔

"مامُوں! تُسیں تے ہر شام ناچ لئی جاندے ہووو گے؟" بُولُو نے رشک نال اوہدے ول ویکھیا۔ اوہنے اپنے وال پِچھے کر کے سمیٹ لئے سن۔ اوہدیاں وڈیاں وڈیاں اکھاں وچ عجیب جہی روشنی سمٹ آئی سی۔

باری دے باہر لمپ پوسٹ روشن ہو گیا سی۔ اوس توں پرانہہ دِلی دا اسمان سی۔ اگست دی بُجھتی روشنی وچ افسردا تے سُنا جہیا۔

بُولُو تھک کے دیوان اُتے لیٹ گئی سی۔ ماں نے کسے کم نال نِیتا نُوں رسوئی وچ بُلا لیا سی۔ اوہ کجھ دیر کلا کمرے وچ بیٹھا رہیا' نِیتا دی اُڈیک وچ۔ نیندر دے بھار نال بُولُو دیاں اکھاں میٹن لگیاں سن پر ہُن وی اوہدے گلھ ہِل رہے سن۔ اوہنے دھیرے نال بُولُو دیاں جُتیاں لاہ کے کونے

وِچ رکھ دِتیاں۔

"ماموں!" بُولُو نے اپنیاں اکھاں کھولیاں۔

"کیہ گل اے بُولُو؟"

"تُسیں جا رہے او؟"

"میں کدھرے وی نہیں جا رہیا۔"

بُولُو نے اکھاں فیر میٹ لئیاں تے کندھ ول پاسا پرت لیا۔ اوہنے کمرے دی وڈی بتی بُجھا دتی تے صرف ٹیبل لمپ بلدا رہن دتا۔ اوہ کُجھ دیر تک بُولُو نُوں ویکھدا رہیا۔ اوہنوں لگیا جویں اوہ ترگنیف دی کوئی ہیروئن ہووے۔ فیر پولے پیریں باہر ٹُر گیا۔

اُتے کوئی نہیں سی۔ صرف ہلکی جہی چاننی سی جہڑی اگست دیاں اوہناں ہُمس بھریاں راتاں وچ پاٹیاں میلیاں لیراں جہی ہر مکان دی چھت اُتے پئی رہندی سی۔

ساہمنے بہُت سارے مکان سن۔ اِک دُوجے نال جُڑے ہوئے۔ پانی دے پایپاں وچکار چوکور کندھاں کسے گھسے پاٹے سینما سکرین ورگیاں جاپدیاں سن جہناں دے آر پار کدے کدے کوئی بے ڈول جہیا پرچھاواں رینگ جاندا سی۔

ہُن شاید کوئی نہیں آوے گا۔ اوہنے سوچیا۔ اوہ برساتی وچ ٹُر آیا۔ بتّی بالی' فیر اپنا سُوٹ کیس کھولیا۔ آرکیولوجی دیاں کُجھ کتاباں اُتے رکھیاں سن جہناں نُوں اوہ اپنے نال ویانا توں لے آیا سی۔ تھلے کپڑے سن' اوہناں نُوں ہٹا کے اوہنے تولیے وچ ولیٹی کونیاک دی بوتل کڈھ لئی جہڑی اوہ آوندیاں اپنے نال لے آیا سی۔

شروع شروع وچ ایتھے کلّے بہہ کے پینا اوہنوں کافی منحوس جہیا جاپدا سی۔ سدھر ہوندی وی سی تاں اوہ ٹال جاندا سی پر جدوں کسے رات دیر تک نیندر نہیں آوندی سی تاں اوہ تھوڑی جہی پی لیندا سی۔ اُنج وی اوہ کونیاک اِکتار بہُتی نہیں سی پیندا۔

اُنج گھر وچ پیندیاں اوہنوں اج وی تھوڑا جھاکا آوندا سی۔ سکون وی ملدا سی پر بعدوں۔ کُجھ گھُٹ پی لین مگروں اوہ سدا ویانا بارے سوچن لگدا سی۔ پر ایہ اوہ بعدوں سوچدا سی۔ شروع شروع وچ عجیب جہیا ڈر لگدا سی پر جدوں پی لین مگروں بسترے اُتے لیٹدا تاں نہ ڈر لگدا سی تے نہ ویانا بارے سوچدا سی۔ اودوں صرف سوں جان نُوں جی کردا سی۔

پر اوس رات اوہ جاندا سی کہ نیندر نہیں آوے گی۔ اوہ بہُت تھک گیا سی پر جدوں اوہ نیندر بارے بے فکر ہو جاندا تاں اوہنوں کُجھ ہور دیر لئی ٹالنا چاہندا سی کہ آپ اپنی مرضی نال نیندر دے کلاوے وچ جا سکے۔ جویں اوہ سویمنگ پُول ہیٹھاں انھیرے وچ دھیرے دھیرے گواچ جاندا سی۔

اوہنے بوتل توں گنی مِتھی کونیاک دی ماترا گلاس وچ لدّی' تاں کجھ پَل کوئی پرچھاواں کندھ
اُتے پیا سی۔ اوہدا ہتھ رُک گیا پر اوہنوں کاہلہ نہیں سی۔ پِچھّے مُڑن توں پہلاں اوہنے گلاس وچوں
اِک لما گھُٹ لےَ لیا سی۔ اوہنوں بہُت چنگا جاپیا' اوہنوں کونیاک سدا بہُت چنگی لگدی سی۔

اوہنے پرت کے ویکھیا۔ دہلیز اُتے نِیتا کھلوتی سی۔ "میں سمجھی ساں توں سوں گیا ایں۔" اوہ اندر
آ کے پلنگ دی داون اُتے بہہ گئی۔ اوہنے ہولے جہے کونیاک دی بوتل پلنگ دے تھلے کھسکا دتی۔
اوہنے سوچیا سی کہ اوہنوں پِینڈیاں ویکھ کے اوہ ٹُر جائے گی۔ اوہ ٹُر جاندی تاں اوہنوں خاص دُکھ
نہ ہوندا۔ "بُولُو سوں گئی؟" اوہنے پچھیا۔

"اوہ بہُت زیادا جذباتی ہو جاندی اے۔ تینوں اوہدے نال بہُتی دیر نچنا نہیں سی چاہیدا۔"

"اوہ ٹھیک اے۔ اوہ ٹھیک تیرے وانگ اے۔ جدوں توں نکّی سیں۔" اوہنے آکھیا۔

"توں ساڈے گھر نہیں آیا؟ تیرے جیجا جی نے کئی وار میرے کولوں پچھیا سی۔"

اوہدی اواز وچ کجھ رہیا ہووے گا۔ مہنا نہیں' فیروی ورھیاں توں اوہناں دے وچکار کجھ رہیا
اے۔ اوہ اکثر بھُل جاندا اے کہ اوہ اوہدے توں وڈی اے۔ صرف عمر وچ ای نہیں' اوہدا اپنا
اِک ماضی اے جِہنوں اوہ چھُو نہیں سکدا۔

"نِیتا تینوں بُرا تے نہیں لگے گا جے......"

"نہیں نہیں! اوہنے کجھ ڈِھِتّی نال آکھیا "پر کیہ توں ہر راتیں......"

"ہر روز کتھے؟" اوہنے کونیاک پلنگ تھلوں باہر کڈھ لئی۔ ایس وار جھُوٹھ بولدیاں اوہنوں ہلکی
جہی خُشی ہوئی۔ مُڈھلے پلاں وچ کونیاک' بندے نُوں اینا بے تعلق بنا دیندی اے کہ اسیں اپنے
نال ای کھیڈن لگدے آں۔

"نندی!" نِیتا کجھ کہندی کہندی رُک گئی۔ اوہنے اوہدے ول ویکھیا۔ اوہدیاں اکھاں اچانک بُولُو
وانگ روشن ہو گئیاں سن۔

"کیہ نِیتا؟" اوہنے پچھیا۔

اوہ اِک لے پَل تک اوہنوں ویکھدی رہی۔ "توں بدل جہیا گیا ایں۔" اوہدی اواز بہُت دھیمی
تے اوبڑ سی۔

"تینوں سچ مچ اِنج لگدا اے؟" اوہنے مذاق نال پچھیا۔

"توں نہیں سوچدا؟"

"سوچدا آں۔" اوہنے آکھیا "جدوں میں اوتھے ساں تاں کدے خیال نہیں سی آوندا۔"

کجھ دیر تک اوہ چُپ بیٹھے رہے۔

"کیہ توں اکثر گھر آوندی ایں؟"

"ہُن اِنج نہیں جِویں پہلاں۔ جدوں کیشی سی تاں اکثر آوندی ساں۔"

کُجھ دیر تک اوہ کیشی بارے سوچدے رہے جیہڑا آرمی وچ ٹُر گیا سی۔ اوہدیاں کتاباں' اوہدیاں تصویراں' اوہدے البم' اوہدے پرنٹ ہُن وی اُتلی دراز وچ پئے سن۔

اوہنے تھوڑی جہی ہور کونیاک گلاس وچ پا لئی۔ اِک ہلکا جہیا نگھ اوہنوں ہولے ہولے اپنے آپ وچ جاپن لگا سی۔

"تیرے نال اِک گل کرنی سی..... میں اج ایسے لئی آئی ساں۔"

اوہ گلاس نال کھیڈ رہیا سی۔ اوہدے ہتھ ٹھٹھمبر گئے۔ اوہنوں لگا جِویں اوہ پہلاں توں اوس پَل دی اُڈیک کر رہیا سی۔

"تُوں رُک نہیں سکدا؟" نیتا دی اواز جذبات توں خالی ہو گئی سی۔

"ایہدے نال کیہ ہووے گا؟"

"ماں تے باؤ جی بہت کلّے نیں۔ جدوں کیشی سی تاں مینوں فکر نہیں سی ہوندا۔"

"ایہدے نال کُجھ بنے گا نہیں۔" اوہنے آکھیا۔ "میں چاہواں وی تاں گھر اِنج ای رہوے گا۔"

"تُوں چاہندا وی نہیں؟"

پِین مگروں اوہنوں ہر شے ہولی ہولی جاپ رہی سی۔

"ہاں' شاید میں چاہندا وی نہیں۔" اوہنے آکھیا۔

کُجھ دیر تک دوویں اِک دُوجے نُوں ویکھدے رہے۔

"کیشی نے مینوں دَسیا سی' کیہ ایہ سچ اے؟" نیتا دی اواز رُکھی سی۔

"کیہ سچ اے؟" اوہنے پُچھیا۔

"تُوں اوتھے کلّا نہیں رہندا....."

اوہ اوہدے وَل ویکھدا رہیا۔

"ہاں اسیں اِک نال رہندے آں۔"

"تُوں اوہدے نال ویاہ نہیں کیتا؟"

"نہیں' اسیں صرف اِک نال رہندے آں۔" اوہنے آکھیا۔

"تُوں ارونا نُوں ایہدے بارے کُجھ آکھیا اے؟"

"نہیں۔" اوہنے کونیاک دا اِک لما گھُٹ بھر کے گلاس ہیٹھاں رکھ دتا۔ "ایہدے نال کوئی فایدا نہیں۔"

کُجھ دیر تک دوویں بھیّن بھرا چُپ بیٹھے رہے۔ اوہناں دے کول اِک دُوجے نُوں کہن لئی کُجھ وی نہیں سی رہیا۔ اِک پَل لئی اوہدے دل وچ عجب جہی سدھر پیدا ہوئی کہ اوہ نیتا نُوں اوہ سبھ

بجُھ کہ دیوے جیڑا ایہناں ورھیاں وچ گھروں باہر بیٹھیا سی' پر اوہ چُپ ای رہیا۔

"ایہدے نال کوئی فرق نہیں پوے گا۔" اوہنے سوچیا۔

"مینوں ہُن چلنا چاہیدا اے۔" نیتا پلنگ توں اُٹھ کھلوتی۔ فیر اوہنے کمرے وچ چوہاں پاسے ویکھیا۔

"ایہ رنگ تُوں کیتا اے؟"

"تینوں کویں دا لگیا؟" اوہنے ہسدیاں ہویاں پُچھیا تے اوسے ساہ وچ بولیا۔ "میں باہر وی کیتا اے۔"

"کیشی آوے گا تاں پچھان نہیں سکے گا۔" نیتا ہُن وی حیرانی نال کندھاں نُوں ویکھ رہی سی۔ اوہ دھیمے قدماں نال چلدی کتاباں دی لمی لکڑی دے شیلف دے کول آ کے کھلو گئی۔ ایہ شیلف بہُت پہلاں کیشی تے نیتا نے رَل کے بنائی سی۔ "تیریاں کتاباں وی ایتھے پئیاں نیں؟" اوہنے نیتا توں پُچھیا۔ اوہنُوں کدے کدے حیرانی ہوندی سی کہ ویاہ مگروں نیتا اِک کتاب وی اپنے نال نہیں لَے کے گئی۔

نیتا بے دِلی نال کتاباں دے ٹائٹل ویکھدی رہی' فیر اچانک اوہنے اوہدے ول ویکھیا۔ اوہنوں جاپیا جویں اِک بہُت پُرانی یاد اوہدے اندر جاگ پئی اے۔

"تُوں ویانا وچ زویگ دا گھر ویکھیا اے؟" اوہنے پُچھیا۔

"زویگ؟ نہیں اینا ویلا کتھے سی؟" اوہنے آکھیا۔ "اوہنوں کدے کتاباں تے لکھاریاں وچ دلچسپی نہیں رہی۔"

"نندی! تینوں عجیب جہیا نہیں لگدا؟" اوہ شلف توں مُونہہ پھیر کے اوہدے ول ویکھن لگی۔

"کیہ عجیب جہیا؟"

"ایس رات..... ایس رات اسیں سارے گھر وِچ آں..... بہُت چِر مگروں.... سوائے کیشی دے۔" اوہدی اواز کجھ اِنج بھاری ہو گئی سی کہ اوہ دُوجے پاسے ویکھن لگا۔ اوہنوں اچانک اِنج جاپیا کہ اوہ دوویں زمین دے اِک ٹوٹے دے ساہمنے کھلوتے نیں جیڑا بِلکُل اوبڑ تے انجانا جہیا اے..... اوہناں دے وچکار..... اوہناں بھرا بھین دے وچکار' اِک خموش سمجھوتا اے کہ اوہ اوہدے اُتے نہیں چلن گے۔ اوتھے اوہناں دی ودھدی ہوئی عمر سی۔ اوہ اِنجے ای چھڈ دین گے جویں کہ اوہ ہے..... اوتھے اوہ کلے سن۔

ooooo

فیر ستمبر دے دن آئے۔ اسمان دا رنگ سارا دن نیلا رہن لگیا۔ سڑکاں اُتے پتے جھڑدے رہندے۔ اگست دے دناں وچ اوہ بڑے چمکیلے تے روشن سن' ہُن اوہناں دا رنگ کالا پین لگیا۔

ہوا وچ اِک ٹُھکا کرارا پن آ گیا پر ہُن اوہ بڑی سفید تے اُجلی سی۔ جہڑا شہر گرمیاں وچ سنگڑ جیہا گیا سی، ہُن اوہ کُھلھدا کُھلھدا جاپن لگا۔

اوہنیں دِنیں اوہ اکثر گھر ای رہندا۔ ماں اوہدے ساہمنے زیادا نہیں آوندی سی۔ والد زیادا تر اپنے کمرے وچ ای رہندے۔ اوہ اِک وار نیتا دے گھر گیا سی۔ بُولُو دا سکول کُھلھ گیا سی تے اوہ اوہنوں بہُت تھوڑی دیر لئی مِل پاندی سی پر جس دن اوہ جاوے گا، اوہ اِیرپورٹ آوے گی، بھاویں اوہنوں کلّی ای آونا پوے۔ پر اوہنیں دِنیں اوہدے کول ویلا اُکّا نہیں سی۔

جدوں اوہ گھر رہندا تاں اوہنوں ایہو ڈر لگا رہندا کہ کدھرے باؤ ایہ نہ سمجھ لین کہ اوہدا دل نہیں لگ رہیا۔ ایس لئی شام ہوندیاں سار اوہ کپڑے بدل لیندا تاں جے اوہ سمجھ لین کہ اوہنے اپنے مِتراں نُوں مِلن جانا اے۔ سگرٹ خرید کے اوہ کسے نیڑلے ریستوران وچ جا کے بہندا تے جدوں اوہنوں یقین ہو جاندا کہ اوہ سیر لئی باہر ٹُر گئے ہون گے، تاں اپنے کمرے وچ پرت آوندا۔

جان تُوں اِک دن پہلاں اوہ سوئمنگ پُول گیا سی۔ مہیپ نے اوہنوں شامیں آون لئی آکھیا سی پر اوہ اپنے آپ نُوں روک نہیں سکیا تے بڑی چھیتی آ گیا۔ اوہ شروع ستمبر دا دن سی۔ موسم وچ بِھجیا ہویا ہلکا پن سی پر اوہدے تِکھے کونے جھڑ گئے سن۔

اوہ دن بھر پُول وچ تَردا رہیا۔ جدوں اوہ تھک جاندا سی تاں ہتھ پیر چھڈ کے ڈھیچے لیٹ جاندا۔ ہُن پانی ہیٹھ اوہ کالا بھارا پن نہیں سی جہڑا اوہنوں جولائی دے مہینے وچ جاپدا سی۔ پانی دی جھینی چھت اوہدے اُتے کھسک آوندی تے اوہدے اُتے سورج دی پگھردی موم بتّی وانگ کنبدا رہندا۔

اِک وار اوہنے ہلکی جہی سرسراہٹ سُنی سی جہڑی نہ پانی دی اواز سی، نہ ہوا دی۔ اوہنوں لگیا سی جویں کدھرے بہُت تھلے، پانی دے انھیرے وچ، کوئی کھٹ کھٹ کر رہیا ہووے۔ جویں اسیں کدی جنگل وچ رُکھ کپن دی اواز سُندے آں۔ جدوں اوہ باہر آیا تاں کدھرے وی کوئی اواز نہیں سی۔ سورج ڈُبن لگیا سی تے سردی نال اوہدے دند کٹکٹان لگے سن۔ اوہ کپڑے بدل کے کلب دے ٹیرس اُتے آ گیا۔

ٹیرس دیاں کُرسیاں خالی پئیاں سن۔ صرف اِک کونے وچ مہیپ بیٹھا سی۔

"تُوں وی عجیب بندا ایں؟" مہیپ نے آکھیا۔

"کیہ بہُت دیر ہو گئی اے؟" اوہنے میز دے کول اپنی کُرسی کھسکا لئی۔

"کُجھ پیویں گا؟" مہیپ نے پُچھیا۔

اوہ اج چین بارے بہُتا جاہیوان نہیں سی۔ گھر وچ پیکنگ واسطے سبھ چیزاں کِھلریاں پئیاں سن۔

"کجھ پی لے۔ تیرے ہوٹھ نیلے پے گئے نیں۔ جان توں پہلاں سردی نال مرن دا کیہ فایدا۔" مہیپ نے آکھیا۔

اوہنے چاہ وچ رم ملیا ہویا 'گراک' دا اِک گلاس منگوا لیا۔ مہیپ اپنی بیئر دا سواد ماندا رہیا۔ اوہنوں کجھ چیتے آیا تے اوہ ہس لگیا۔

اج مینوں پول وچ اِک عجیب جہی اواز سُنائی دِتی سی۔" اوہنے مہیپ نُوں آکھیا۔

"کہی اواز؟" مہیپ نے پچھیا۔

"ہُن میں اوہنوں چیتے نہیں کر سکدا۔" اوہنے ہسدیاں ہویاں آکھیا۔

"تُوں ہُن اوازاں وی سُنن لگ پیا ایں؟"

پر اوہنے مہیپ دے مذاق ول زیادا دھیان نہیں دتا۔ اوہنوں ہُن وی اپنیاں پُٹپڑیاں وچ اِک دھیمی کھٹ کھٹ دی اواز سُنائی دے رہی سی۔

"کل دا پکا اے؟" مہیپ نے پچھیا۔

"ہاں" اوہنے آکھیا "کل سویرے۔"

ٹیرس اُتے اوہناں دے سوا کوئی نہیں سی۔ تھلے کلب دی بار سی تے اوہدے نال لاگواں ڈانسنگ فلور سی۔ کدے کدے گلاں دے کجھ ٹکڑے یاں ہاسے دیاں اوازاں اوہنوں سُنائی دے جاندیاں سن۔ اِک پَل تاں اوہنوں یقین ای نہیں آیا کہ کل ایس ویلے اوہ ایتھے نہیں ہووے گا۔ تھلے ڈانسنگ فلور توں کواڈرِلے (Quadrille) دی مُڈھلی بار اُتے اُٹھی سی۔ اینی اُچی کہ کن دے پردے پاڑ دین والی' کہ میز اُتے رکھے اوہناں دے گلاس جھنجھنا اُٹھے سن۔ اوس زمانے وچ وی اوہ ایتھے کواڈرلے نچدے ہون گے' اوہنے کدے سوچیا تک نہیں سی۔ گراک پین مگروں اوہنوں اپنے لہُو وچ مِٹھا ترل جہیا رینگدا جاپیا۔

"تُوں اروناں نُوں ملیا سیں؟"

"نہیں' اوتھے جان نہیں ہو سکیا۔" اوہنے آکھیا۔

مہیپ نے بیئر تے گلاس توں اوہدے ول ویکھیا "پہلاں تُوں اکثر اوہدے گھر جاندا سیں۔"

اوہنے مہیپ ول ویکھیا تے چُپ رہیا۔ تِن سال پہلاں..... اوہنے یاد کرن دا جتن کیتا۔ اوہنوں تھوڑی جہی حیرانی ہوئی کہ اوہنوں اوہناں دناں بارے پچھتاوا نہیں اے۔ اوہنوں خُشی ہوئی کہ اوہ اروناں نُوں نہیں ملیا۔ اسیں اوہناں نال نہیں مِل سکدے جنہاں نال کدے بڑا پیار کردے ساں تے ہُن نہیں کردے پر اوہ ایہ گل مہیپ نُوں کہنا نہیں سی چاہندا۔ اوہنوں سچ مُچ دُکھ ہووے گا۔ اوہنوں پہلی وار مہیپ نال کجھ اکلاپا جہیا جاپیا۔ جے کجھ ہور مِتر نال ہوندے تاں خورے ٹھیک رہندا۔ تاں اپنے آپ نُوں اینا غیر محفوظ چھڈ دین دا امکان نہ رہندا۔

"سُنیا اے بیتے سال تُوں ہائِکنگ لئی گیا سیں؟" اوہنے مہیپ توں پچھیا.
"ہاں پچھلیاں گرمیاں وچ." مہیپ نے کجھ گرمجوشی نال آکھیا.
ہائِکنگ سدا توں مہیپ لئی اِک فیشن رہیا اے. اوہ اج تک اوہدے ایس عجیب پاگل پن نُوں سمجھ نہیں سکیا.
"اسیں درّا رُہتانگ تک گئے ساں." مہیپ نے بیئر دا گلاس ساہمنیوں ہٹا دِتا. "کیشی نال سی. ایس سال جے تُوں رہ جاندوں تاں اسیں کٹھا پروگرام بنا سکدے ساں." مہیپ نے آکھیا.
کجھ مُنڈے کُڑیاں دے جوڑے ٹیرس اُتے آ گئے سن. اوہ اُچی اواز وچ گل بات کر رہے سن. اوہ خورے ڈانسنگ رُوم توں آئے سن. اوہناں دے ہتھاں وچ کوکا کولا دیاں بوتلاں سن تے اوہ کُرسیاں کھسکا کے دُوجے کونے وچ بہہ گئے سن.
ناچ مُک گیا سی. تھلے بار وچ چُپ سی. دُور انھیرے لان اُتے روشنیاں جھلملا رہیاں سن.
"کیہ سوچ رہیا ایں؟" مہیپ نے پچھیا.
"کجھ نہیں." اوہنے ہس کے آکھیا.
"ہُن" مہیپ وی ہسن لگیا. "میں سوچدا ساں تُوں اروناں نال ویاہ کریں گا. اسیں سارے ایہو سوچدے ساں."
اوہنے مہیپ ول ویکھیا. اوہنے خورے بہت پی لئی اے. اوہ خورے شام توں پی رہیا اے. اوہنے سوچیا.
ٹیرس توں پرانہہ دِہلی دا اسمان سی. چُپ تے وِشال. کدھرے کسے کونے توں سرچ لایٹ اُتے اُٹھدی سی تے ستمبر دے دھندلے انھیرے نُوں کٹدی ہوئی غایب ہو جاندی سی. ورھیاں توں ایہ اوہدا اپنا شہر رہیا اے. اِک پَل لئی اوہنوں یقین نہیں ہو سکیا. آس پاس دے مکاناں توں دھوواں اُڈ کے ہوا وچ ٹھہر گیا سی. دُوروں ویکھن نال لگدا سی جویں سارا شہر اِک ہلکی نیلی دھند وچ گھِر گیا ہووے.
تے تاں اوہنے سوچیا. میں چاہواں تاں رُک سکدا آں. گھٹو گھٹ ایس عمر وچ ہر بندا تھوڑی بہت فکر کرن لگدا اے. اوہ ایہ جان لیندا اے کہ ایہ اوہدی زمین اے. اوہ ایتھے کھلوتا اے. اوہنے اج تک کدے ایہدے بارے نہیں سوچیا. کیشی اوہنوں جاندا سی تے اوہ آری وِچ تُر گیا پر اوہدے لئی ایہ ممکن نہیں سی.
تھلے بار توں 'بلیو ڈینوب' دی بہت پرانی ٹیون ٹیرس اُتے تُر آئی. ٹیرس اُتے بیٹھے مُنڈے کُڑیاں پوڑھیاں لہہ کے ڈانسنگ فلور اُتے تُر گئے.
"تُوں تے ویکھیا ای ہووے گا؟" مہیپ نے پچھیا.

"کیہ؟"

"ڈینوب نُوں۔ کیہ اوہدا رنگ سچ مُچ نیلا اے؟"

اوہ ہسن لگ پیا۔ اوہنوں ویانا دے اوہ دن چیتے آ گئے جنہاں نُوں اوہ بہت پہلاں بُھلا بیٹھا سی۔ نیلا اِک بہت اُداس رنگ اے۔ اوہنے سوچیا۔ بلیو پیریڈ' نیگرو بلیوز...... اوہ اِک رنگ اے جہڑا تُسیں پہناندے او' جہڑا ہوندا کُجھ وی نہیں۔

"اوتھے بڑا مزا آوندا ہووے گا؟" مہیپ نے بیئر پیندیاں پُچھیا۔

"ہاں بہت زیادا۔" اوہنے جواب دتا۔ "تینوں کدے اوتھے آونا چاہیدا اے۔ میرے اپارٹمنٹ وچ دو صوفے نیں۔ میں اوہناں نُوں تیرے تے کیشی لئی رکھ چھڈیا اے۔" اوہنے آکھیا۔ گراک پین مگروں اوہنوں گرمی جاپ رہی سی۔ اوہنوں سدھر ہوئی کہ اوہ مُڑ تالاب وچ تُر جائے پر اوہ بیٹھا رہیا۔ اوہنے مہیپ نُوں رِنگ سٹراسے (سٹریٹ) بارے دَسیا۔ اوہناں دیاں بیئر پبز بارے وی دَسیا جہڑیاں ایڈیاں وڈیاں سن کہ اوہناں وچ پنج سو بندے اِکو ویلے بہہ سکدے سن تے فیر اوتھے سٹائٹ پارک وی سی۔ سبھ توں وڈا پارک۔ اوہ ایتوار دے دن جاندا سی۔ ایہنیں دِنیں اوتھے دن رات پتے جھڑدے رہندے نیں۔ شام ویلے آرکسٹرا وی وجدا اے تے تُسیں لہئی فرمایش وی گھل سکدے او..... تُسیں جو کُجھ سننا چاہندے او' فرمایش گھل کے سُن سکدے او تے تہاڈی فرمایش وجان دے بعد کنڈکٹر تہاڈے ول جُھک کے سلام کردا اے۔ اوہ رُک گیا۔ بیئر دے گلاس دے ساہمنے مہیپ دیاں اکھاں میٹیاں جان لگیاں سن۔

تھلے بار بند ہو چکیا سی۔ ٹیرس اُتے اوہ کلّے رہ گئے سن۔

"تُوں چاہویں تاں کُجھ دیر لئی میرے کمرے وچ چل سکدا ایں..... میرے کول کُجھ پورٹ اے۔" مہیپ نے اُباسی لیندیاں آکھیا۔

"میں ہُن گھر چلاں گا۔ میں اجے تک کُجھ وی پیک نہیں کیتا۔"

اوہ باہر آ گئے۔ ستمبر دی رات چوہاں پاسے کِھلری ہوئی سی۔ اسمان اُتے ہُن وی بدل نہیں سن۔ صرف تارے سن جہڑے پالش کیتے بٹناں وانگ لِشک رہے سن۔

ٹیکسی لین توں پہلاں اوہ چُپ چاپ فٹ پاتھ اُتے کھلوتے رہے۔

"سویرے کِنے وجے آویں گا؟"

"بہت چھیتی..... تُوں بسترے اُتے ای ہوویں گا۔" اوہنے آکھیا۔

"میں کوشش کراں گا۔" مہیپ نے ٹیکسی وچ بہہ کے آکھیا تے اپنا سِر سیٹ دی گدی اُتے ٹکا دتا۔ اوہ سوں رہیا سی۔

ooooo

اوہ اوس رات کافی رات گئے گھر اپڑیا سی. ماں بُوہے دی کُنڈی کھولن آئی سی. اوہ راہ چھڈ کے اِک پاسے کھلوتی رہی. اوہنوں ڈر سی کہ اوہدے پیر سِدھے نہیں پَے رہے سن. اوہ بہُت لاپرواہی نال پوڑھیاں چڑھن لگا.

اوہ پہلاں غسل خانے وِچ گیا. دیر تک مُونہہ ہتھ دھون توں بعد وی اوہنوں جاپدا رہیا جویں گراک دی بو اوہدے نال چنبڑی ہوئی اے. ماں تاڑ جاوے گی. اج اوہنوں نہیں سی پینا چاہیدا..... اوہنے سوچیا. اوہنوں اِنج جاپیا جویں اوہدا سر چکرا رہیا ہووے. اوہنوں خُشی ہوئی کہ سون تک اوہدا سر اِنجے چکراندا رہوے گا.

اوہ اپنے کمرے وچ آیا. ماں نے اوہدیاں چیزاں وکھو وکھ کونیاں توں کٹھیاں کر کے سُوٹ کیس لاگے رکھ دتیاں سن. اوہدیاں جراباں تے رُمال دھو کے وکھرے رکھ دتے سن. پیکنگ لئی اوہدے کول واڈھو چیزاں نہیں سن. کجھ دن پہلاں اوہ لوڑ دیاں کجھ چیزاں خرید لیایا سی. سردیاں لئی اِک اُنی مفلر' دستانے' جُتیاں دا اِک جوڑا' جاسوسی ناول' جنہڑے اوہ سدا سفر وچ ویلا کٹن لئی خرید لیندا سی. اوہنوں کیشی تے نِیتا دیاں کتاباں نال کدے دلچسپی نہیں سی. ایہناں چھُٹیاں وچ اوہنے کئی وار اوہناں نُوں پڑھن دا جتن کیتا سی پر ہر وار اَک جہیا گیا.

کجھ دیر بعد ماں کمرے وچ آئی. اوہدے ہتھ وچ اِک نِکا جہیا لیبل سی. داتن نُوں سیاہی وچ بھیوں کے وڈے وڈے اکھراں نال اوہدا ناں لکھیا ہویا سی. ناں ہیٹھ اوہناں دوہاں شہراں دے ناں لکھے سن جتھے اوہ جا رہیا اے تے جتھے اوہ لہوے گا.

"ایہہ باؤُ جی نے دتا اے." ماں نے آکھیا. "ایہنوں اپنے سُوٹ کیس اُتے چنبوڑ لے' گواچے گا نہیں."

"ایہدی لوڑ نہیں سی." اوہنے آکھیا.

"ٹکٹ رکھ لیا؟" ماں نے پچھیا.

"ہاں' اوہ میرے بوجھے وچ اے." اوہنے آکھیا.

"اِک بٹوا خرید لیندوں. تینوں ہر شے بوجھے وچ رکھن دی عادت اے."

اوہ سُوٹ کیس وچ اپنیاں چیزاں رکھن گیا. کونیاک دی بوتل اوہ باہر سُٹ دینا چاہندا سی پر ماں دے ساہمنے اوہ اوہنوں باہر نہیں کڈھ سکیا. اوہنے اوہنوں سُوٹ کیس وچ ای رہن دتا.

"نِیتا نے بُولُو نُوں آکھ دتا اے؟" ماں نے پچھیا.

"اوہناں نُوں پتا اے." اوہنے جواب دتا.

کھانا کھان ویلے وی ماں ساہمنے بیٹھی رہی. اوہنوں بھکھ نہیں سی پر اوس رات اوہ چھیتی نہیں اُٹھ سکیا.

"کیہ اِک دن لئی کیشی کول نہیں رُک سکیں گا؟" ماں نے پچھیا۔

"ویکھو..... کوشش کراں گا۔" اوہنے آکھیا۔ اوہنوں پتا اے، ایہ ناممکن اے پر اوہنوں ایہ گل ماں نوں آکھنا فضول جاپیا۔

کجھ دیر کمرے وچ چُپ ورتی رہی۔ اوہنوں ماں دی چُپ کجھ عجیب جہی جاپی۔ سر چُک کے ویکھیا۔ اوہ کندھ ول مُونہہ موڑ کے بیٹھی سی۔ چُپ تے اُداس۔

پہلی وار اوہنے ماں نوں ذرا دھیان نال ویکھیا۔ ویکھدا تاں اوہ شروع توں آیا اے پر پہلی وار اوہنوں جاپیا جویں اوہ پہلاں توں ودھ ڈبلی پتلی، نموجھان دِس رہی اے۔ اوہ سنگڑ کے بیٹھی سی جویں اوہنوں اپنی ناقدری اُتے ڈِچتی ہووے۔ ورھیاں پہلاں جہڑی چیز اوہدے وچ سی، ہُن اوہ اپنی پچھے تے ڈور سرک گئی کہ اوہنوں ویکھ لینا وی ناممکن سی۔

اچانک اوہ چونک گیا۔ ماں نے کجھ آکھیا سی تے اوہدی اواز بڑی دھیمی ہو گئی سی۔

"اِک گل کہنی سی..... تینوں ماڑا تے نہیں لگے گا؟" اوہنے ماں ول ویکھیا۔

"کدے کدے اروناں نوں خط لکھ دیا کر۔ اوہ تینوں تے کیشی نوں بڑا مَندی اے۔"

اوہنے کجھ نہیں آکھیا۔ انجانے وچ اِک دبیا دبیا غصّا اوہدے اندر اُمڈ آیا۔ دیر تک اوہنوں پتا نہ لگ سکیا کہ اوہ غصّا کاہدے اُتے اے۔ پر اوہ غصّا زیادا دیر تیک قایم نہیں رہیا۔ اوہنوں اطمینان ہویا کہ ماں اجے تیکر کجھ نہیں جاندی۔

اوہ اُتے آ گیا۔ کل دی چاننی اج وی کوٹھے اُتے کھلری پئی سی۔ پھِکّی، سفید تے بجھی بجھی جہی۔ ہوا چلن نال نِم دے رُکھ دا پرچھاواں کندھ اُتے ڈول جاندا سی۔

کیشی لئی اوہ جہڑے پُرانے پرنٹ تے ریکارڈ لیایا سی، اوہناں نوں پوٹلی وچ بنھ کے اوہنے کونے وچ رکھ دِتا۔ اوہ شاید کرسمس وچ آوے۔ اوہنے سوچیا۔

کندھ اُتے جواں گریکا دی سٹل لائف اجے وی ٹنگی ہوئی سی..... پتا نہیں کیشی ایہنوں اپنے نال کیوں نہیں لے گیا۔ کمرے وچ کیشی تے نیتا دیاں چیزاں کجھ اِنج رکھیاں سن جویں اوہ کجھ دیر لئی باہر گئے ہون۔ اوہ اوہناں نوں چھوندیاں وی ڈردا سی۔ اوہنے اوہناں نوں انجے ای چھڈ دِتا جویں اوہناں نوں پہلی وار ویکھیا سی۔

اوہنے بتی بجھا دِتی تے پلنگ اُتے لیٹ گیا۔ اوہ اوہناں گرمیاں بارے سوچن لگیا جہڑیاں اوہنے گھر بتائیاں سن پر اوہ اوہناں بارے کجھ وی چیتے نہ کر سکیا۔ اوہدا دھیان گھڑی مُڑی نِکیاں نِکیاں تے غیر اہم چیزاں ول مُڑ جاندا۔ جدوں کدی اوہنوں نیندر نہیں آوندی سی، اوہ اِک اِک کرکے اوہناں مکاناں نوں یاد کرن لگدا جتھے اوہ بہت پہلاں رہندے سن، جدوں مکان مُک جاندے تاں اوہ یورپ دے اوہناں شہراں نوں گنن لگدا، جتھے اوہ گیا سی..... پچھلیاں گرمیاں وِچ تے

اوہناں توں پچھلیاں گرمیاں وِچ۔

بہت رات گئے اوہنوں جاپیا جویں اوہ تے کیٹی سکیٹنگ لئی کفری گئے نیں۔ چوہاں پاسے برف کھلری سی۔ اوہ بڑی تیزی نال تِلھک رہیا سی۔ کجھ تھلے جا کے اوہنوں لگیا جویں اوہدی "سکی" دی نوک کسے سخت شے نال ٹکرائی اے۔ اوہنوں تھوڑی جہی حیرانی ہوئی۔ اوہ اوتھے برف اُتے بہہ گیا تے اپنی سکی دی مُڑی ہوئی نوک نال برف کھودن لگیا۔ بہت ساری برف اُتے آوندی سی تے اوہ دُوجے پاسے سُٹ دیندا سی فیر اچن چیت اوہدے ہتھ ٹھٹھک گئے۔ تھلے.... برف دے بہت تھلے اِک ٹویا نظر آیا تے اوہنوں اِنج جاپیا جویں اوہدے اندر کوئی رو رہیا اے۔ اوہنے تھلے جُھک کے ٹوئے وچ ویکھیا پر ٹوئے وچ کجھ وی نہیں سی۔ صرف اِک ہڈی' درخت دی اِک ٹاہنی تے اِک کپڑے دا ٹکڑا پیا سی۔

اچن چیت اوہنوں جاپیا جویں اوہنے کمرے وچ اِک دھیمی جہی سرسراہٹ سُنی اے۔ اوہ شاید سوں رہیا ہووے گا۔ اوہنے سوچیا۔ پر اوہنوں پُوری طرحاں یقین نہیں ہو سکیا۔ اوہ بسترے اُتے بہہ گیا۔ اِک لمے پَل تک اوہ انھیرے وچ ٹکٹکی بنھ کے گھُوردا رہیا۔ اوہنوں لگیا' جویں اِک چٹے جہے ہیولے نے اوہدے ساہمنے حرکت کیتی اے۔

"باؤُ جی..... کیہ تُسیں او؟"

"ذرا بتی تے بال' ایتھے تے کجھ نہیں دِسدا۔" انھیرے وچ باؤُ جی دی اواز سُنائی دتی۔

اوہ کجھ اینی بُری طرحاں گھابر گیا کہ کِنی ای دیر تک اوہنوں سوجھ نہ مِل سکیا۔ جدوں کمرے وچ چانن ہویا تاں وی اوہنوں اِک نِکے جہے پَل تک لگدا رہیا جویں ایہ اوہدا گمان اے۔ اوہ اکھاں کھولے گا تاں کمرے وچ کوئی وی نہیں ہووے گا۔

پر دُوجے ای پَل اوہدیاں اکھاں باؤُ جی اُتے ٹِک گئیاں۔

"تُسیں..... تُسیں ایتھے کیہ کر رہے او؟"

نہ چاہندیاں ہویاں وی اوہدی اواز وچ غُصا اُبھر آیا سی۔

"میں سمجھیا ساں تُوں اجے جاگ رہیا ایں۔" اوہناں آکھیا۔ اِک معصوم جہی کھسیاہٹ اوہناں دے چہرے اُتے کِھلری ہوئی سی۔

پر اوہنوں یقین نہ آیا۔ اوہنوں لگیا جویں اوہ اوہدے جاگن توں پہلاں کافی دیر تیکر انھیرے وچ کھلوتے رہے سن۔ اوہنوں دھیان آیا' اوہ ہُن وی کھلوتے سن۔

"تُسیں بہہ تے جاؤ!" اوہنے پلنگ توں اُٹھدیاں ہویاں آکھیا۔ اوہدا لہجا اجے وی جھنجلاہٹ رلیا سی۔

"نہیں..... نہیں' تُوں بیٹھا رہو۔ میں تینوں صرف ایہ وکھان آیا ساں۔ ذرا ویکھ..... ایہ کیسا

رہوے گا؟"

اوہدی نظر غیرارادی طور باؤ دے مگر پچھی کُرسی اُتے ٹُر گئی۔ کُرسی دی ہتھی اُتے اِک پُرانا اوورکوٹ پیا سی۔ اوہدی سمجھ وچ نہیں آیا' اوہ ایہنوں کیئوں لیائے نیں۔

"ذرا پا کے ویکھ لے۔ جے ٹھیک اے تاں اپنے نال لے جا..... میرے کول تاں ایویں ای پیا اے۔" اوہناں نے آکھیا۔

"میرے کول اِک کوٹ پہلاں دا اے' میں تہانوں آکھیا وی سی۔"

"اِک ہے تاں دُوجا رکھن وچ کیہ ماڑا اے۔ تینوں تِن چار سال اجے ہور اوتھے رہنا اے..... اج کل اُنج وی اوورکوٹ نہیں ملدے۔ ایہدے نال برساتی دا کم وی نکل جاوے گا۔" اوہناں نے آکھیا۔

"سُوٹ کیس وچ تھاں کتھے لکلے گی؟" اوہنے آکھیا۔ پر اوہنوں آپ لہنی اواز غیر یقینی جہی جاپی۔

"اپنے ہتھ وِچ لے جائیں۔" باؤ نے آکھیا۔ "اج کل لوک جہاز وِچ اپنے ہتھاں وِچ خورے کیہ کیہ لے جاندے نیں۔"

اوہ چُپ رہیا۔ ناراضگی دی تھاں ہُن صرف خالی پن سی۔

•

☆☆☆☆☆

ہندی / رام کمار

چیری دے دُکھ

پھاٹک پار کردیاں ای ساڈا دھیان سبھ توں پہلاں جس پاسے گیا' اوہ سن الوچے نال رلدے ملدے درختاں نال لمکدے پھلاں دے گچھے. مکان دے اندر گھُمّن پھرن دی تھاں اسیں اوہناں ول نسے. کِنّے سارے دُکھ سن جہناں اُتے اوہ پھل لمک رہے سن. پر کُدکُد کے توڑن دا جتن کرن نال وی ساڈے ہتھ کوئی دانا نہ آیا. میں سبھ توں لمّا ساں پر میرا ہتھ وی اوہناں نُوں چھُوہندیاں چھُوہندیاں رہ جاندا. ساڈا رولا سُن کے وڈی باجی اندروں آئے.

"ایہ توڑ دیو ناں' خورے کہڑا پھَل اے! خورے آلوچے' آلوبخارے' خُرمانی....." اسیں سبھ چلکن لگے.

باجی دھیمی ٹور نال ساڈے ول آون لگے. سانوں غصّا آیا کِہ اجہے موقعے اُتے اوہ نس کے کیوں نہیں آوندے. پر ڈر سی کِہ اوہناں نُوں چھیتی آون دا آکھیا تاں کدھرے اوہ واپس نہ پرت جاون.

"کیہ نیں ایہ؟" اوہناں نے اُپر درخت ول ویکھدیاں آکھیا.

"خو ے آلوچے نیں. توڑ دیو چھیتی."

"کوئی جا ھل اے شاید!" اوہ بولے.

"نہیں' نہیں انگلی نہیں اے." اسیں چلکے. "اِک توڑ کے مینوں دیو....."

ساڈے دل دھیان کیتے بِنا اوہ اُتے لمکدے گچھیاں ول ویکھ رہے سن. فیر اوہناں نے اِک دانا توڑیا تے اوہنوں گھما پھرا کے ویکھدے رہے. "پتا نہیں کیہ اے. اجہیا پھَل کدے کسے پہاڑ اُتے تاں ں ویکھیا."

اسیں اوہناں دوالے اِک دایرا بنا کے کھلو گئے تے ہُن اوس اِک دانے نُوں لین لئی کھوہ کھِچ کرن لگے.

"نہیں' ایہنوں کھانا نہیں' کون جانے ایہ زہری ہووے! پہلاں مالی توں پُچھاں گے." فیر میرے ول ویکھ کے آکھن لگے. "سُنو! کوئی نہیں توڑے گا ایہناں نُوں." ایہ آکھ کے دھیمی ٹور ٹُردے اوہ فیر مکان دے اندر ٹُر گئے.

اوہناں دے حکم دی خلاف ورزی کوئی نہیں کر سکدا. ایہ سوچ کے ساڈے سبھ دے دل بجھ

گئے۔ پر اوس شام سارے باغ وچ گھم پھر کے اسیں اوہناں رُکھاں نُوں گنیا۔ ڈوجے رُکھ وی سن پر اوہناں دی اہمیت نہ ہون برابر سی۔ ایہہ پہلا موقعا سی کہ کسے پہاڑ اُتے اپنے ای باغ وچ کے پھل دے اپنے رُکھ ملے ہون۔ کدے اِک ادھ الوچے' خرمانی یاں سیب دا درخت بل جاندا سی یاں فیر نیڑے ای کسے ڈوجے مکان وچ ایہناں پھلاں نُوں ویکھ کے چُپ چپیتے توڑ لیندے ساں' پر ایس وار اپنے ای باغ وچ اپنے درخت! ساڈی خُشی دا کوئی انت نہیں سی۔

اندر باجی نے اوہ دانا ابا جی ساہمنے رکھ کے آکھیا "پتا نہیں کہڑا پھل اے! باغ وچ لگیا ہویا اے۔"

ابا جی اوہنوں ویکھدے ای بولے "ایہہ چیری اے۔ اجے پکی نہیں۔" چیری دا ناں سُندیاں ای ساڈی خُشی ہور ودھ گئی۔ اساں اج تک چیری دا درخت نہیں سی ویکھیا' تے ہُن اپنے ای باغ وچ ایہدے پندرھاں وِیہ درخت نیں جہناں توں توڑن توں سانوں کوئی نہیں ٹھاکے گا' جہناں اُتے ساڈا پورا حق ہووے گا۔

اسیں ایس خُشی وچ انج ڈُب گئے ساں کہ ایس سال کمریاں پاروں جھیڑا وی نہیں ہویا۔ ہر سال پہلے دن جدوں ایہہ مسئلا ساہمنے آوندا سی کہ کہڑا کمرا کہدا ہووے گا' تاں اسیں آپو وچ جھگڑدے ساں' ہتھو پائی وی ہوندے ساں تے غُصے وچ آ کے ابا جی اِک آدھے نُوں پھنڈ وی دیندے سن۔ پر ایس وار باجی نے جہدا سامان جتھے رکھ دتا' اوہدی مخالفت کسے نے نہیں کیتی۔

راتیں باجی ساڈے کمرے وچ آئے۔ میں اِک کتاب وچوں تصویراں ویکھ رہیا ساں۔

"سُتا نہیں؟"

"نیندر نہیں آ رہی۔" میں آکھیا۔ نِکے بھَین بھرا سوں گئے سن۔

"مینوں وی گھر وچ پہلی رات نیندر نہیں آوندی۔"

اوہ باری لاگے جا کے کھلو گئے۔ باری بند سی پر اِک شیشا ٹُٹیا ہویا سی جہدے وچوں اوہ باہر جھاکن لگے۔ دو مہینے پہلاں جدوں اوہناں دی کُڑمائی ہوئی سی' اوہ اودوں دے بڑے چُپ چُپ رہندے سن۔ اگلی سردیاں وچ اوہناں دا ویاہ ہو جاوے گا۔ اوہناں توں چھٹکارا پان بارے سوچ کے ساڈا جوش ودھ جاندا' پر ویاہ مگروں اوہ ایس گھر وچ نہیں رہن گے' ایہہ سوچ کے دُکھ وی ہوندا۔

"ایہہ ویکھ" اوہناں نے دھیمے لہجے نال آکھیا۔

"کیہ اے؟"

"ایدھر آ......" اوہ باری کولوں اپنا چہرا ہٹاندیاں بولے۔

میں اوہناں لاگے جا کھلوتا۔ باری دے ڈوجے شیشے تھانی باہر ویکھیا پر انھیرے وچ ساہمنے والے

پہاڑ توں سوا کجھ نہ دسیا۔

اوہناں نے ہولی جہی باری دی کُنڈی کھولی تے اپنا سِر باہر کڈھ لیا۔

"کیہ اے؟" میں بے صبری نال پچھیا۔

"اوہ ویکھ، کِنّے تارے لِشکے ہوئے نیں۔"

مینوں بڑی مایوسی ہوئی۔ میں سمجھ رہیا ساں کہ اوہناں نے کوئی جانگلی جنور ویکھ لیا ہووے گا۔

"تارے تاں سبھ تھاں وکھالی دیندے نیں۔" میں رُکھّے آکھیا۔

"تارے اینے نیڑیوں کدی نہیں دِسدے۔ لگدا اے جویں ہتھ اُپر چکدیاں ای اسیں اوہناں نُوں چھُوہ لواں گے۔"

میں فیر اسمان ول ویکھیا۔ مینوں وی لگیا جویں تارے بہُت تھلے لہَ آئے ہون۔

"پہاڑاں اُتے تارے نیڑے وکھالی دیندے نیں۔ اسیں اُچیائی اُتے آ جاندے آں ناں، ایس پاروں۔"

"نہیں، ایہ گل نہیں۔ پچھلے سال مسوری وچ تاں اینے نیڑے کدی نہیں سن لگے۔ نینی تال وچ......"

مینوں ایہناں گلاں نال بہُتی دلچسپی نہیں سی۔

"میں کدھرے پڑھیا سی کہ ایتھے تارے بہت نیڑے جاپدے نیں۔" اوہ بولے۔

کھُلھی باری تھانیں ٹھنڈی ہوا اندر آ رہی سی۔ میں اپنی منجی اُتے آ گیا تے رضائی نال اپنا جُثا ڈھک لیا۔ اوہ کجھ دیر باری اُتے اُلرے رہے، فیر اپنے کمرے وچ چلے گئے۔ میں فیر مُورتاں ویکھن لگیا۔

☆☆☆☆☆

اگلے دن سویرے اُٹھدیاں ای اسیں چیری دے درختاں کول اپڑ گئے۔ کوئی کسے درخت کول اپڑ کے دُوجیاں نُوں اوازاں دیندا "ویکھو اُتلی ٹاہنی اُتے چیری کِنّی پیلی ہو گئی اے" کہڑے درخت دی چیری کِنّی وڈی اے، کہدی نکّی۔ ایہناں سبھ دی جانچ اساں شُرت کر لئی۔ اِک درخت دیاں کجھ ٹاہنیاں تھلے ول اُلریاں ہوئیاں سن، پر بہت کُدن دے باوجود میرا ہتھ اوہناں تیک نہ اپڑ سکیا۔ فیر نِکا بھرا گوڈیاں بھار بیٹھا تے میں اوہدی کنڈ اُتے چڑھ کے چیریاں توڑن لگیا۔ نِرا چار دانے ہتھ آئے۔ اِک اِک سبھ نُوں دتا پر نکّی بھین لئی نہیں بچی۔ اوہ رون لگی۔ میں اوہنوں اپنی ادھی چیری دین دا وعدا کیتا پر اوہنے نہ کر چھڈی۔ اوہ وڈی باجی نُوں شکایت کرے گی، ایہ دھمکی دیندی ہوئی اوہ گھر ولے نسی۔

کجھ دیر مگروں باجی ساڈے ول آئے۔ "ایہ کچیاں چیریاں کیوں توڑیاں؟ ایہناں نوں کھا کے کیہ بیمار ہونا اے؟" فیر میرے ول ویکھ کے آکھن لگے۔ "ہُن جے کسے نے اِک وی چیری کھادی تاں اوہنوں سخت سزا ملے گی۔ کچا پھل توڑن نال پاپ ہوندا اے۔"

اوہ پرت گئے۔ ہُن باجی دے ٹھاکن مگروں کسے دی چیری کھان دی ہمت نہیں ہوئی۔ جے چھُپ کے اِنج کیتا تے اوہناں نُوں پتا لگ گیا تاں کیہ انجام ہووے گا' ایہدے بارے سوچ کے ای ڈر لگن لگیا۔ اوہ کدے کسے نُوںماردے کُٹدے نہیں سن' بُہتا غُصّا آون اُتے ڈانٹدے وی نہیں سن۔ اوہناں دی سزا ہوندی سی قصور وار نال بول چال بند۔ ایہ سزا اسہ بن جاندی سی۔ مار کُٹ تے ڈانٹ ڈپٹ نالوں دی ودھ کے۔ جہدے توں اسیں سارے بڑا گھابردے ساں۔

کھان ویلے جدوں اسیں بہندے تاں اکو وِشا ہوندا۔

"ہُن تاں گُلابی ہون لگی اے۔"

"اُپرلیاں ٹاہنیاں اُتے تاں لال ہو گئی اے۔"

"دو ہفتے تک تیار ہو جاوے گی' فیر رَج کے کھانا۔" ابا جی آکھدے۔

باجی آکھدے۔ "ایہناں دا وَس چلے تاں کچیاں ای کھا جان۔ ایس وار تاں ایہ گھروں باہر ای نہیں نکلدے۔ بس چیری' چیری' چیری۔ ہور کوئی گل ای نہیں۔"

ماں نُوں باجی دے ویاہ دی فکر لگی ہوئی سی۔ جدوں گھر دا کوئی کم نہ ہوندا تاں ابا جی نال ایس بارے خورے کنیاں ای گلاں کردے۔ ابا جی اِک کاپی وچ ماں دی دَسی ہوئی لسٹ لکھدے ہوندے سن۔ کیہ سامان منگوانا ہووے گا' کِنا زیور گھنا اے' کنیاں ساڑھیاں' جنج کتھے ٹھہرے گی.....

ایس ذکر نال باجی دا چہرا ہور وی گھنبیر ہو جاندا۔

چیری دے ہر درخت اُتے چاقو دی نوک نال میں سبھ دے ناں لکھ چھڈے۔ درخت اُتے جہدا ناں ہووے گا' اوہی اوس درخت دی چیری بھنے تے کھائے گا۔ سبھ اپنے اپنے درختاں تھلے کھلو کے اپنیاں چیریاں دی تعریف کردے تے دُوجیاں دی بُرائی۔ ہر اِک دا دعوا ہوندا کِہ اوہدے درخت دی چیری تیزی نال پک رہی اے۔

اوس دن اِک بندا ساڈے باغ وچ آیا تے چیری دے درختاں دوالے چکر کٹن لگیا۔ ہر درخت کول جاندا' ٹاہنیاں نُوں ایدھر اودھر ہٹا کے اُپرلے سِرے تک ویکھدا۔ کدے اِک درخت دی چیری توڑ کے کھاندا' کدی دُوجے دی۔ اینا بے دھڑک ہو کے اوہ باغ وچ گھُم رہیا سی جویں ایہ اوہدا گھر ہووے۔ اسیں جھمگٹا بنا کے اوہدے ول ویکھدے رہے۔ اوہدے رویّے اُتے سانوں غُصّا چڑھ رہیا سی پر اوہنوں کجھ آکھن دی ہمت ساڈے وچ نہیں سی۔ اپنا کم مُکا کے اوہدی نظر

ساڈے ول گئی تے اوہ مسکران لگیا جہدے نال سانوں اوہدے اُپرلے دو وڈے پیلے دند وکھالی دتے۔

"تُسیں ایس بنگلے وچ رہندے او؟"

"ہاں ایہہ ساڈا مکان اے۔" اساں ہمت کرکے جواب دتا۔

ابا جی نُوں ملن دی اِچھیا ظاہر کرن اُتے اسیں اوہنوں ابا جی دے کمرے وچ لے گئے۔ سانوں اوہدے چہرے توں نفرت جاپ رہی سی تے ایہہ جانن دی اچمبی وی ہو رہی سی کہ اوہ ہے کون۔ اوہدے واپس پرتن مگروں اسیں ابا جی کول گئے۔

"ٹھیکے دار سی جنھے چیری دے درخت مکان مالک توں خرید لئے نیں۔ کل توں اوہدا بندا آکے ایہناں درختاں دی راکھی کرے گا۔" ابا جی بولے۔

"اسیں تاں سمجھ رہے ساں کہ ایہہ ساڈے درخت نیں۔ ساڈے باغ دے اندر نیں۔ کوئی دُوجا ایہناں نُوں کویں خرید سکدا اے؟" میں آکھیا۔

ابا جی ہسن لگے۔ "اساں مکان کرائے اُتے لیا اے۔ درختاں اُتے تاں مالک مکان دا ای حق ہوندا اے۔"

"ہُن اسیں چیری نہیں توڑ سکدے؟"

اوس رات اساں کسے نے وی چیری بارے اِک لفظ نہیں آکھیا۔ کسے نے بھُل کے کجھ آکھ وی دتا تاں سبھ نُوں چُپ ویکھ کے اپنی غلطی دا احساس ہو گیا۔ مینوں بہت رات تک نیندر نہ آئی۔ باری توں باہر باغ ول ویکھیا' چیری دے نِکّے نِکّے درخت بھار نال تھلے نُوں اُلرے وکھالی دے رہے سن۔ میں باجی توں ایس بارے کئی ہور گلاں وی پُچھنا چاہندا ساں پر اوس رات اوہ میرے کمرے وچ نہیں آئے۔

اگلے دن سویرے ٹھیکیدار دے نال اِک بُڈھا وی آیا۔ اوہ اپنے نال رسیاں دے ڈھیر' ٹُٹے ہوئے پُرانے کنستر تے بانس دیاں چٹائیاں لیائے۔ باغ دے دُوجے سِرے تے چٹائیاں دے نال اوہناں نے اِک جھونپڑی تیار کیتی۔ جھونپڑی دے اندر اِک دری وچھائی' اِک کونے وچ بُڈھے نے اپنا حُقّا رکھ چھڈیا۔ اسیں تھوڑی دیر تک سبھو کجھ ویکھدے رہے۔ دو چٹائیاں نُوں ملا کے کِنّی چھیتی جھونپڑی تیار ہو گئی' ایہدے نال سانوں حیرانی ہوئی۔ اوہ دوویں کدے کدے ساڈے ول ویکھ کے مسکراندے' پر اساں اوہناں دی مسکان دا جواب نہ دتا۔ نِکّے بھرا نے آکھیا کہ اوہ ساڈے دشمن نیں تے ساڈی ای زمین اُتے اپنے تنبو گڈ رہے نیں۔

کنستراں وچ نِکّے نِکّے پتھر بھرے گئے تے رسیاں دی مدد نال اوہناں نُوں کجھ درختاں اُتے بنھ دتا گیا۔ بُڈھا ایہناں رسیاں دے سرے جھٹکے نال ہلاندا تاں کنستر وچ پئے پتھر وجن لگدے تے

اِک کرخت جہی اواز سارے جنگل وچ گونج جاندی. ساڈی بے چینی ودھدی جا رہی سی.
کجھ دیر بعد سارا بندوبست کر کے ٹھیکیدار ٹُر گیا. رہ گیا اوہ بُڈھا جہڑا جھونپڑی لاگے اِک پتھر اُتے بیٹھا حُقا گڑگڑاندا رہیا. ٹھیکیدار دے ٹاکرے سانوں بُڈھے دے چہرے اُتے دوستی دے بہتے آثار جاپے. اسیں دھیرے دھیرے اوہدے کول اپڑے. اوہنے بڑے پیار نال سانوں کول بہایا. ساڈے پچھن تے اوہنے دَسیا کہ ایہ پتھر پنچھیاں نوں نسان لئی نیں. بہت سارے پنچھی' خاص کر بُلبل' چیریاں اُتے چُنجھ ماردے نیں جہدے نال اوہ گل جاندیاں نیں. جے اوہناں نوں نسایا نہ جاوے تاں رُکھاں دے رُکھ مُک سکدے نیں.

"پر کنستر چیری دے سبھناں رُکھاں اُتے کیوں نہیں بجھے جاندے؟"

"چار پنج رُکھاں لئی اِکو کنستر دی اواز کافی اے." اوہ بولیا.

"کیہ تُسیں راتیں وی ایتھے رہوو گے؟"

"ہاں! راتیں وی ڈر رہندا اے کہ کوئی بندا چیری نہ بھن لوے."

سبھ توں نِکی بھیَن دا دھیان حُقے ول سی. اوہنے پچھیا "ایہ کیہ اے؟"

اسیں ہس پئے "ایہ ایہناں دی سگرٹ اے." نِکا وِیر بولیا.

ہولے ہولے اسیں سارے بُڈھے دی ہوند دے عادی ہو گئے. رسی کھچ کے کنستراں دا وجاناں تے "یاہُو..... یاہُو....." دیاں اوازاں کڈھ کے یاں سیٹی وجا کے پنچھیاں نوں اڈاناں' ایہناں سبھ اوازاں دی عادت پے گئی سی. چیریاں دے بھار نال ٹاہنیاں اینیاں جھک گئیاں سن کہ میں کُد کے بڑی سوکھ نال دو چار دانے بھن سکدا ساں' پر بُڈھے دیاں چوکنیاں نظراں ہر ویلے چوہاں پاسے گھمدیاں رہندیاں' ایس لئی ہمت نہیں سی پیندی.

ماں دُوجے تیجے دن بُڈھے نوں چاہ دا گلاس بھجوا دیندی. اوہ وی کدے کدے کجھ پکیاں ہوئیاں چیریاں بھن کے سانوں دے دیندا پر رُکھ اُتے چڑھ کے توڑناں' فیر کھاناں' جہدا اساں شروع وچ ای تصور بدھا سی' اوہ سدھر تاں دل وچ ای رہ گئی. جدوں کدی کوئی پنچھی ریت اُتے چیری کھا رہیا ہوندا تے بُڈھے نوں پتا نہ لگدا تاں سانوں بڑی خُشی ہوندی. ساڈا وَس چلدا تاں سارے رُکھ پنچھیاں نوں کھوا دیندے. پر پنچھی چُپ چاپ چیریاں نہیں کھاندے سن. اکِ دو دانے کھا کے جدوں کسے ٹاہنی اُتے بہندے تاں بُڈھے نوں پتا لگ جاندا تے اوہ رسی کھچ کے کنستر وجا دیندا.

باقی سارا دن کسے رُکھ ہیٹھ کُرسی وچھا کے ساڈے وچوں کسے دا ٹیل اوور بیٹھے رہندے. ایس سال گرمائی چھٹیاں وچ اوہناں نے کسے کتاب نوں ہتھ تک نہیں سی لایا' نہیں تاں اوہ ہر وار اپنے کورس دی کوئی نہ کوئی کتاب پڑھدے رہندے سن. کجھ دن پہلاں انٹرمیڈیٹ دا نتیجا

نکلیا سی تے اوہ فسرسٹ ڈویژن نال پاس ہوئے سن۔ اوہ ہور پڑھنا چاہندے سن پر ماں نوں اوہناں دے ویاہ دی فکر سی۔

ساڈے گھرتوں تھوڑی ای دُور اِک چشما وگدا سی جتھے اسیں دُوجے تیجے دن نہان ٹُر جاندے ساں۔ کدے بازار، کدے سنیما، کدے پارک، ہولے ہولے ساڈے روز دے پروگرام وچ ہور دلچسپیاں وی رَل گئیاں سن۔ ایہ خورے پہلا موقع سی کہ باجی نے کسے چیز وچ حِصّا نہیں سی لیا۔ پہاڑاں وچ اوہ ساڈے بہُت نیڑے آ جاندے سن۔ رات دے کھانے مگروں اسیں منجیاں وچ دبکے اوہناں کولوں کہانیاں سُندے ہوندے ساں۔ شامیں اوہ سانوں اپنے نال گھمان لے جاندے سن تے پکنک دی تاں کوئی حد ای نہیں سی۔ ایس واری اوہ بہُت گھَٹ گھروں نکلے تے جدوں باہر گئے وی تاں کلے ای گئے۔

اِک سویرے اکھ کھلدیاں ای باہر باغ وچ کئی لوکاں دیاں اوازاں سُنائی دتیاں۔ میں منجی اُتے لیٹیا لیٹیا کجھ چِر تاں حیرانی نال ایس رولے بارے سوچدا رہیا۔ باری توں جھانک کے باہر ویکھن والا ای ساں کہ باجی کسے کم نال کمرے وچ آئے۔

"ایہ رولا کہیا اے؟" میں پچھیا۔

"اوہ لوک آ گئے۔"

"کون لوک؟" میں حیرانی نال پچھیا۔

"اوہی ٹھیکیدار دے بندے۔ چیری توڑن لئی۔" اوہ بولے۔

میں چھیتی نال باہر نسیا۔ رُکھاں اُتے ٹوکریاں لئی ٹھیکیدار دے بندے چڑھے ہوئے سن۔ دوہاں ہتھاں نال اُتوں تھلوں چیریاں بھن بھن کے ٹوکریاں بھردے جا رہے سن۔ کسے دُور دی ٹاہنی نُوں پھڑ کے اپنے ول گھسیٹن نال چرر چرر دیاں اوازاں گُونجن لگدیاں۔ سارے باغ وچ رولا سی۔ ہر رُکھ ہیٹھ بہُت ساریاں چیریاں کِھلریاں پئیاں سن۔ نکّی بھیَن نے اِک گچھا چکیا تاں بھرا نے اوہدے ہتھوں کھوہ کے سُٹ دتا۔ "جاندی نہیں کہ باجی نے کیہ آکھیا اے؟ کوئی اِک چیری وی مُونہہ وچ نہیں رکھے گا۔"

کُلی لاگے ٹھیکیدار چار پنج لوکاں نال چیریاں چُن چُن کے پیٹیاں وچ رکھ رہیا سی۔ اوہدے کول ای کِنیاں ساریاں پیٹیاں خالی پئیاں سن تے دری اُتے توڑیاں ہوئیاں چیریاں دا ڈھیر لگا ہویا سی۔ اوہ سبھ بڑی تیزی نال کم کر رہے سن۔ سانوں کھلوتے ویکھ کے ٹھیکیدار نے اِک اِک مُٹھ چیری سانوں دینی چاہی پر اساں ناںہ کر چھڈی۔

اسیں باغ وچ ای گھمدے رہے۔ گھرتوں باہر کدھرے جان نُوں دل ای نہیں سی چاہ رہیا۔ چیری دے رُکھ ہولی ہولی خالی ہو رہے سن۔ اوس دن کنستر وجان دی لوڑ ای نہیں پئی۔ بُلبُل تے

ڈوجے پنچھی رُکھاں دے اُتے اُتے ای چکر لاندے رہے' کسے نوں رُکھ اُتے بہن دی ہمت ای نہیں ہوئی۔

"ایہہ ویکھو' ایس رُکھ ہیٹھ کیہ پیا اے؟" نکی بھیَن نے اِک رُکھ ول اشارا کیتا۔

اساں اوہدے ول ویکھیا پر پتا نہیں چلیا کہ کیہ اے۔ کول گئے تاں رُکھ ہیٹھ اِک مری ہوئی بلبل وکھائی دِتی۔ اوہدی دھون اُتے لہُو جمیا ہویا سی۔ اسیں کجھ چِر چُپ چاپ اوہنوں ویکھدے رہے۔ میں اوہدے پیَر پھڑ کے ہلایا پر اوہدے وچ جان باقی نہیں سی۔

"ایہہ کِویں مر گئی؟"

"کسے نے ایہدی دھون اُتے وٹا ماریا اے۔"

"ایہناں لوکاں نے ای ماریا ہووے گا"

"تدے ای کوئی بُلبُل رکھ اُتے نہیں بہہ رہی۔"

اساں ٹھیکیدار تے اوہدے بندیاں نوں رج کے گالھاں دِتیاں۔ اوہناں لوکاں اُتے پہلاں ای بڑا غُصّا سی۔' ہُن بلبل دی موت ویکھ کے اوہناں توں بدلا لین دا جذبا اِک دم بھڑک پیا۔ کِنّے ای منصوبے بنائے پر ہر وار اوہدے وچ کوئی کمی نظر آوندی جس کارن اوہنوں ادھورا ای چھڈ دینا پَیندا۔ فیر ایہہ سوچ کے کِہ جے ایہہ بُلبُل ایتھے پئی رہی تاں کوئی کُتّا بِلّی ایہنوں کھا جاوے گا' اسیں لاگے ای ٹویا کڈھیا تے اوہدے وچ بُلبُل نوں رکھ کے اُتوں مِٹّی پا چھڈی۔

اوس دن باجی نے باغ وچ پیَر تک نہیں پایا۔ اوہناں نے نہ مری ہوئی بُلبُل ویکھی' نہ رُکھاں توں چیریاں دا ٹُٹنا۔ اوہناں نوں رُکھاں توں پھل توڑنا چنگا نہیں لگدا۔ "بُوٹے' پھلاں' پُھلاں وچ وی جان ہوندی اے۔ اوہناں نوں توڑنا وی اونا ای بُرا اے جِنا کسے جاندار نوں مارنا۔" اوہ سانوں کہندے ہوندے سن۔

اوہ لوک شامیں بہُت دیر تائیں چیریاں توڑدے رہے۔ فیر اِک لاری آ کے رُکی' جہدے وچ اوہ سبھے پیٹیاں لدیاں گئیاں تے اوہ سارے ٹُر گئے۔ باغ وچ اچن چیت چُپ ورت گئی۔ رہ گئے بڑا چیری دے ننگے رُکھ جِنہاں اُتے اِک وی چیری نہیں سی وکھالی دیندی۔ ہوا تیز سی تے رہ رہ کے رُکھاں دیاں ٹاہنیاں ہِل پَیندیاں سن جویں آخری ساہ لے رہیاں ہون۔ تھلے کِھلرے پے سن ان گنت پتے تے کجھ ٹاہنیاں جنہاں چیری بھندے ویلے تھلے ڈگ پئیاں سن۔ شام سانوں بڑی سُنی سُنی لگی تے رُکھاں توں ڈر جیہا جاپن لگا۔

کھان ویلے اسیں سارے دن دے واقعیاں دا ذکر کردے رہے۔ موئی ہوئی بُلبُل دا قِصا وی سُنایا پر باجی نے اُکا دلچسپی نہیں وکھائی۔ اوہناں دے مُوہوں اِک لفظ وی نہ نکلیا۔ لگیا جویں اوہ ساڈیاں گلاں سُن ای نہیں سن رہے۔ کھانا وی اوہناں نے بڑا تھوڑا کھادا۔

راتیں دیر تائیں نیندر نہ آئی۔ نہ کسے کتاب پڑھن وچ جی لگا۔ نِکّے بھرا بھین دن دے تھکیویں پاروں منجی اُتے پیندیاں ای سوں گئے۔ تھکیویں نال میرا جُثا وی ٹٹ رہیا سی پر بہت جتن کرن مگروں وی نیندر نہ آئی۔

کجھ دیر مگروں میں باری لاگے جا کھلوتا۔ اچن چیت اسمان اُتے بہت سارے تارے اِکو نال لِشک پئے۔ تارے سچ مچ ایتھوں بہت نیڑے وکھالی دیندے نیں کیوں؟ نِرا چھے ہزار فٹ ای تاں اُچی اے ایہ تھاں۔ فیر اپنے لاگے کویں وکھالی دیندے نیں؟ میں سوچن لگیا۔ تد ای باغ وچ رُکھاں ہیٹھاں کسے دا پرچھاواں دِسیا۔ مینوں ڈر جہیا لگیا۔ پر کجھ دیر نُوں پتا لگیا کہ اوہ باجی نیں۔ اوہ اجے تک سُتے نہیں.....

میں وی پولے پیریں باہر آگیا۔ اوہ چیری دے رُکھاں ہیٹھ ٹہل رہے سن۔ اوہناں دی ساڑھی دا کونا تھلے جھول رہیا سی۔

”اجے تک سُتّا نہیں؟“ اوہناں نے میرے ول ویکھے بِنا پُچھیا۔

اوہناں دی اواز سُن کے میں چونک گیا۔ میرا خیال سی کہ خورے اوہناں نُوں میرے باہر آون دا پتا نہیں لگیا۔ میں ہولے جہے آکھیا ”نہیں! اجے نیندر نہیں آئی۔“ اوہناں دے پیراں ہیٹھ پتّے دبدے تاں سرر سرر دی اواز رات دی چُپ وچ گُونج جاندی۔ ہوا ہور تیز ہو گئی سی۔

”اج بہت ہنیرا اے۔“ میں آکھیا۔

”اج کل راتاں ہنیریاں نیں۔“

کدے کدے اپنیاں نظراں چُک کے اوہ کسے رُکھ نُوں ویکھدے جھدیاں ٹاہنیاں وچوں اسمان وچ لِشکدے تارے وکھالی دیندے سن۔

”اج تارے بہت نیڑے جاپ رہے نیں۔“ میں آکھیا۔

اوہناں نے کوئی جواب نہ دِتا۔

☆☆☆☆☆

آسامی / اتل انند گوسوامی

نیڈنہ

میری جاچے پان بازار ای مناسب ترین تھاں اے۔ چاہ پانی دیاں کئی چنگیاں دُکاناں نیں جتھے یونیورسٹی پڑھیاراں دی چنگی بھلی بِھیڑ ہوندی اے۔ ہاں پبلسٹی دی سوچ پاروں اوہو تھاں ٹھیک رہوے گی۔ انج میں ایویں ای پبلسٹی لئی اینا پریشان ہو رہیا آں۔ ہُن تاں ویلا بدل گیا اے، فن تے فنکاراں دی کافی قدر ہون لگ پئی اے۔

بُہتے وکھاوے دی لوڑ نہیں، کوئی ماڑی موٹی تھاں ای کافی ہووے گی۔ بس اینی لمی ہووے کہ رنگ روغن لان مگروں وکھالا کیتا جاوے تاں ذرا ڈھنگ دی گیلری جہی نکل آوے۔ روشنی کافی نہ ہوئی تاں کوئی گل نہیں، چھپر دا ٹین ہٹا کے اوتھے پلاسٹک یاں گلاس شیٹ لا لواں گا، جویں چاہ باغاں دی فیکٹری وِچ لاندے نیں۔ کم تے چل جاوے گا پر پریشانی ہووے گی سامان پکھوں۔ بدیساں توں منگوان وِچ قاعدے قانون دے بڑے مسئلے نیں۔ کلکتا یاں دہلی توں بندوبست کرنا پوے گا۔ رنگ، برش، ایزل، بورڈ، سبھ کجھ ای تاں ایتھوں مِل جاندا اے پر چنگا نہیں ہوندا۔

خیر! چھڈو ساریاں گلاں۔ اِک تھاں مِل جاوے بس! پہلاں سٹوڈیو تاں کھولھ لواں، فیر باقی چیزاں دا بندوبست وی ہولے ہولے کردا رہواں گا۔ شروع شروع وِچ نکے نکے کمرشل کم کرنے پین گے جویں ساین بورڈ، نیم پلیٹ وغیرا۔ جے بلدیا والیاں نال گل بن گئی تاں رکشا وغیرا دیاں نمبر پلیٹاں وی لِکھ سکاں گا۔ خورے مُڈھلیاں پریشانیاں توں انجے چھٹکارا ملے تے جے کم کجھ بُہتا ای مل گیا تاں گراؤنڈ پینٹنگ لئی کسے مُنڈے نُوں رکھ لواں گا۔ ساتھ مِل جاوے گا تے مدد وی۔ ایہو مناسب ہووے گا۔

ایس لمی خُد کلامی مگروں چندن نے دھیرے نال اکھاں کھولھیاں تے ایس دھرتی اُتے پرت آیا۔ "آہ! ڈھڈ وِچ چوہے دوڑ رہے نیں۔" ایہ آکھ کے اوہنے اکھاں فیر میٹ لئیاں۔ چندن کدوں تک بیٹھا انجے ٹھنڈیاں ہاواں بھردا رہوے گا؟ دو دن توں سٹوڈیو دے سُفنے ویکھن توں وِلھ نہیں ملی۔ دِل وِچ کامیابی بارے اجیت یقین اے۔ ایتھوں ای تاں تعلیم پوری کیتی اے۔ کنے مِتر نیں ایتھے۔ سبھے جاندے نیں کہ چندن چنگا آرٹسٹ اے۔ چندن نُوں اِک وار آرٹ دا خیال آ جاوے تاں دنیا تے اوہدے وِچلاء توں اُکا بے خبر ہو جاندا اے۔ ایسے آرٹ نُوں زندگی دا سمبل

بناوے گا اوہ۔ روزی تاں گھٹیا گل اے' بھلا کوئی آرٹسٹ روزی بارے سوچدا اے؟ لازوال مصوراں دا جیون اجہیاں ای گلاں توں بھریا ہوندا اے' ایہو سکھاندا اے..... وان گاگ نوں ویکھو یاں دوجے مہان چترکاراں نوں..... زندگی دی افادیت فطرت نال رہن وِچ اے۔ بلکل نویں رچنا کرو تے لازوال ہو جاؤ۔ بس ایس لئی چاہیدا اے عقیدت' لگن تے آپ وساہ۔

چندن وِچ آپ وساہ دی تھوڑ نہیں اے۔ ہُن تک ساریاں تصویراں دیسی رنگاں' بُرشاں تے ہور سامان نال بنائیاں نیں۔ کسے نے ماڑیاں تاں نہیں آکھیاں۔ ہُن اوہ ایہناں دی اِک نمایش لائی چاہندا اے۔ اوہنوں بھرواں وساہ اے کِہ اِک وار نمایش وِچ اوہدیاں تصویراں ویکھ کے نقاد ایہ منن نوں مجبور ہو جان گے کِہ آسام وچ وی کوئی عظیم مصور اے..... بس اک وار نمایش لا لوے تاں فیر.....

گوہائی آون مگروں پہلی وار ایہ بھوت اوہدے سِر چڑھیا سی جس دن "یاترک" رسالے دے ایڈیٹر نے اوہدا سکیچ "چنگا اے" آکھ کے قبول کر لیا سی تے اوہنوں رکھے لئی پنج رپئے دیندیاں ایہ ہمت ودھائی وی کیتی سی کِہ اگوں وی لوڑ پے سکدی اے' بناندا رہویں۔

اِک کہانی لئی "مالا" نے انھی ہو کے میز اُتے رکھیا گلدستا چندن دے سِر اُتے مار سٹیا۔ ایہناں لایناں نوں سکیچ وچ وکھانا سی۔ اوہنے سکیچ بنا دِتا۔ کافی جوش نال بنایا۔ شاید کہانی وچ اپنا ناں سی' ایس لئی۔ پر بعدوں ایڈیٹر نے ہور کوئی سکیچ نہیں منگیا۔ اوہنے سوچیا شاید ایڈیٹر نوں اوہدا پتا' پتا نہیں' ایس لئی۔ خیر کجھ وی ہووے' کجھ نہ کجھ تاں کرنا ای پوے گا۔ جے اِک وار اوہ آپ ای جا کے پُچھ آوے تاں؟ نہیں' نہیں' بن بلائے جانا خورے مناسب نہ ہووے۔ جے رسالے دے ایس نمبر نوں ای لے کے دوجے رسالیاں دے ایڈیٹراں کول جاوے تاں کنج رہوے گا؟ اج کل سٹی بس دا کرایا وی تاں ودھ گیا اے..... کتھوں لیاوے؟

"آ.....ہ" اوہنے اک وار فیر درد بھری کراہ نال ڈھڈ دبوچ لیا۔ بُھکھ دی چوبھ اسہ ہو گئی سی۔ کرایا تاں وڈی گل اے' اِک کپ چاہ دے پیسے وی نہیں ہن۔ اناج دا اِک دانا وی ڈھڈ وچ کدوں دا نہیں گیا۔ اوس سکیچ دے پنج رپئے کدوں دے مُک گئے ہوئے نیں۔ کجھ دِناں لئی دھیرو دے میس وچ رہن دی اجازت مِل گئی اے' بس اینا ای..... نکھڑویں لفظاں وِچ کِہ دتا گیا سی کِہ کھان دا بندوبست اپنا کرنا پوے گا۔ اُنج اِک دو وار دھیرو دے مہمان وجوں اوتھوں کھا وی چکیا اے پر منگ کے.....؟ نہیں..... نہیں.....

ہاں' ایس ویلے میس وچ اپڑ جاوے تاں اوہ لوک چاہ ناشتا ضرور دے دین گے پر ایہ وی تاں سوچ سکدے نیں کہ یقینی طور کوئی بندوبست نہیں ہو سکیا۔ نہ' نہ۔ ایہ نہیں ہووے گا اوہدے

کولوں.

تاں فیر کیہ کرے؟ پارول ول ٹُر جاوے. اوتھے وی شام دی چاہ دا بندوبست ہو رہیا ہووے گا. پارول نے اوہنوں اِک تصویر بنان لئی آکھیا سی. جے اوہ ایہ پچھن دے بہانے جاوے کہ کہی تصویر چاہیدی اے تاں اِک کپ چاہ ضرور پیان گے..... پر چنگا تھوڑے ای لگے گا. تے فیر پارول دس تاں چکی اے "اک راج ہنس نیلے اسمان اُتے اُڈدا جا رہیا اے' اوہ جاندے جاندیاں ہنسی نوں سددا اے" ایس پرکار دی سوہنی جہی پینٹنگ چاہیدی اے. کہی پاگل اے. تصویر وِچ سد کویں آوے گی؟ تصویر تاں اتوار نوں دین دی گل کیتی اے' تصویر نال لئے بنا میں اپڑیا تاں پارول وی سمجھ جاوے گی کہ چندن نوں چاہ دی کھچ لے آئی اے.

بس اِکو تھاں بچی اے. ایس ویلے اوتھے جاوے تاں چاہ دے نال سُوجی دا لڈو وی ملے گا تے خورے پپیتے دی اِک پھاڑی وی. پر کیہ چندن نوں اوتھے جانا چاہیدا اے؟ پر جی وی تاں نہیں چاہندا اوتھے جان نوں. ہیمین دی دادی کویں گندیاں گلاں کردی اے! جاندیاں ای اوہدے ویاہ دیاں گلاں شروع کر دیندی اے. کُڑی کویں دی ہووے' کویں دی نہ ہووے' بس ایس قسم دیاں بے کار گلاں کردی جاندی اے. پچھان ہوئے دِن ای کنے ہوئے نیں' نویں نویں پچھان والیاں نال بھلا اِنج دیاں گلاں کیتیاں جاندیاں نیں؟

کیہ رسالا "انویوگ" دے ایڈیٹر پنج رپئے دے دین گے؟ "یاترک" دے ایڈیٹر دے ساہمنے اوہناں نے وی تاں ڈزاین منگیا سی. اوتھے جاوے؟

"کہو آرٹسٹ جی!" مادھو چڑان دے انداز وِچ بولیا. "کیوں بئی' ایس ویرانے وِچ کہڑی سوچ وِچ ڈبیا ہویا ایں؟" اوہ اوہدی کنڈ اُتے اک دھپھا لاندیاں چندن دے کول ای بہہ گیا. مادھو' چندن دا بالپن دا متر سی پر اوہ چندن بارے کدے سنجیدا نہیں سی ہوندا. موقع لگدیاں ای چندن دی کھچا تانی کرن لگ جاندا اے. وچارا چندن.

بقول اوہدے چندن "خوجی" اے' مذاق نہ اُڈائے تاں کیہ کرے؟ چندن دی شامت آ گئی. امتحان ہو چکے سن' بس ویلا ای ویلا اے مادھو دے کول.

"چنگا! آرٹسٹ' اِک گل دَس."

"کیہ؟"

رنگ شنگ لگے ہون تاں سمجھ لئیے کہ کم کرن نال کپڑیاں دا ایہ حال ہو گیا اے پر سالے توں تے سٹیشن دے قلی کباڑی توں وی گیا گزریا جاپدا ایں."

"او یار' بس ایویں ای کپڑے دھون نوں جی نہیں چاہندا."

"اوہو' ہُن تاں توُں فلاسفروی ہو گیا ایں۔"

"چھڈ یار' کہدا فلاسفر' بک بک نہ کر۔"

"چنگا' نہیں کراں گا۔ چل چاہ پی کے آویے۔"

چندن دا دل دھڑکیا۔ سوچیا "ہاں" آکھ دئے۔ فیر خیال آیا مادھو خورے کیہ سوچے گا۔ جھجک نال مرا یا سی فیروی گچ بھر کے بولیا "نہیں' اج رہن دے' طبیعت کجھ ٹھیک نہیں۔"

"کیوں تیری طبیعت نوں کیہ ہویا؟"

"کوئی خاص گل نہیں' بس ایویں ای' تیرے پیپر کویں دے ہوئے؟"

"بڑا آیا عالم فاضل دی پُوچھل' میرے پیپراں نال تیرا کیہ مطلب؟"

"مطلب کیوں نہیں ہووے گا؟ پریویس وچ تاں تیرے چنگے نمبر آئے سن' ایس وار پیپر کویں دے ہوئے' دس ناں؟"

"ایس وار وی سبھ چنگا ہووے گا' چل اُٹھ ناں۔"

"فرسٹ ڈویژن آوے گی ناں؟"

"ایہ گل اجے کویں دس سکدا آں؟"

مادھو اُٹھیا تے چلن والا ای سی کہ کجھ سوچ کے ٹھٹھمبر گیا۔

"اِک منٹ وِچ دسدا آں" ایہ آکھ کے اوہنے بوجھے وچ ہتھ پایا' اک گھسی جہی اٹھیانی کڈھی تے انگوٹھے تے گواہی والی انگلی اُتے متوازن کر کے ڈرامائی انداز نال بولیا "بول! ہیڈ آوے گا یاں ٹیل؟"

چندن بیٹھا رہیا..... اوہدا مونہہ کھلے دا کھلا رہیا۔ جواب کیہ دیندا؟ اوہدا دھیان تاں اوس سِکے اُتے سی جہدے توں مادھو خورے چاہ پیان دی سوچ رہیا سی۔ ایہو سِکّا اوہدے کول ہوندا تاں کیہ کردا؟ جے مادھو کولوں اٹھ آنے اُدھار منگے تاں خورے نہ نہیں کرے گا..... اِک وار منگ کے ویکھے! نہیں..... نہیں' انکار نہ وی کرے' پر دل وِچ خورے کیہ سوچے گا۔

"بول..... اوئے کجھ تے بول۔"

سِکّا ہوا وچ اُچھال کے' تلیاں وِچ دبا لیا' فیر جویں ای تلی چکی' بولیا "ہت تیرے دی' چھڈوا دتا ناں میرا فرسٹ کلاس۔"

مادھو مایوس ہو کے ڈھیلی بوجھے پان ای والا سی کہ چندن نے ٹوکیا۔ "گھمّو گھمٹ تِن واری تاں وچھ۔ تاں ای پتا لگے گا۔" اوہ جویں سکے نوں نظروں اوہلے نہیں سی ہون دینا چاہندا۔

"اچھا فیر بول۔"

"ہیڈ!"

"آہ' ایس وار فرسٹ کلاس بِل گیا. اِک وار ہور بول."

مادھو نے سِکا فیر اُچھالیا پر چندن دا من تاں اوہدے توں کدھرے اُتے چھال مار رہیا سی. کہڑا امتحان تے کہڑا رزلٹ. دھیلی وِچ ہوندے نیں پنجاہ پیسے. اوہ تے ایہناں نال خریدیاں جان والیاں چیزاں دی من ای من وِچ فہرست بنا رہیا سی..... ستا چرٹ..... اِک پیکٹ. جے ماچس نہ خریدو تاں..... نہیں' نہیں ایس توں چنگا اے اِک کپ چاہ دے نال شکرپارے کھادے جاون. فیر پان سپاری' اُونہہ..... اینا شوقین مزاج بنن دا کیہ فایدا. ایدوں بہتر اے کہ دو روٹیاں کھا کے اُتوں پانی دا گلاس پیو..... بس کھیڈ ختم پیسا ہضم.....

"اوئے اُلو دی پوچھل' بول ناں."

"اٹھ آنے!" اوہدے موہوں بِن بنائے نکل گیا.

"تیرا سِر."

تلیاں وِچ دبی دھیلی نوں ویکھے بِنا ای ہتھ دی کہنی نال مادھو نے چندن دا سِر ہلا دِتا. تلی توں لڑھکدی' بِچ نال ٹکراندی دھیلی اُچے اُچے گھاء وِچ کدھرے گواچ گئی. ایس وَلے مادھو دا دھیان ای نہیں سی گیا کیوں جے بے سِر پیر دا جواب دین والے وڈے احمق متر دے چہرے اُتے اوہدی نظر سی. حیران جہیا' ہتھ دے خالی ہون دا احساس ہویا تاں بھالن لگیا.

ہفتے بھر توں مالی چھٹی اُتے گیا ہون پاروں گھاء بڑا بے ترتیب ہو گیا سی. ایس لئی ایہدے وِچوں سِکا بھال لینا اوکھا کم سی. تلسی جنگل دے کنارے لگیاں اِٹاں وِچ بھلا اِک نِکا جہیا سِکا کتھوں ملدا؟ شام دی تاں ہو گئی سی. چندن نے اوتھوں ای تلسی دے پتے تروڑ کے سنگھے تاں مادھو نے پچھیا. "کیہ پتا توڑ کے سنگھن نال گواچے پیسے چھیتی لبھ جاندے نیں؟"

"نہیں' انج ای ویکھ رہیا ساں کہ تلسی دیسی اے یاں جانگلی."

"تیرا تے دماغ خراب ہو گیا اے. چل چلیے' اوہ دھیلی تاں مالی دے نصیب وِچ لکھی اے."

"ذرا رُک ناں' تھوڑا ہور ویکھ لینے آں"

"چھڈ یار' پنجاہ پیسے انج بھالاں گے تاں لوک مذاق اڈاون گے. اُٹھ ہُن چلیے."

مرداکیہ نہ کردا. مجبورن چندن نوں نہ چاہندیاں ہویاں اُٹھ کے پارک توں بازار لئی ٹُرنا پیا. مادھو نوں چاہ دی دُکان وَل جاندیاں ویکھ کے چندن نوں دُوجی فیر ستاون لگی. اچانک اوہنے "یاترک" دے ایڈیٹر نوں ملن دا بہانا بنایا تے مادھو نے وی اوہنوں روکنا مناسب نہ سمجھیا. اِک دُوجے توں رخصت ہو کے اوہ مخالف پاسیاں نوں ٹُر پئے. مادھو چاہ دے ہوٹل وَل تے

چندن اوہدے وروودھی پاسے۔

اچن چیت ساریاں بتیاں بل پئیاں تے نال ای بھڑک اُٹھیا مُجھکھ دا جوالا مُکھی...... اوہدا سِر چکرا گیا۔ حق تے باطل دی کرڑی کھچ تان دماغ وِچ شروع ہوئی تے فیر ڈھڈ اُتے کِھلر گئی۔ اوہ جدوں وی مائیکل اینجلو، وان گاگ، پکاسو، لیونارڈو دوانچی دی تاریخ تے سٹائل دیاں گلاں وِچ رُجھدا اے، ایہہ بے شرم ڈھڈ اوہدی ذہنی اِک سُرتا نوں مُکا دیندا اے۔ ہائے نی قسمت......

لاشعوری طور اوہدے قدم پارک دے گیٹ اُتے رک گئے۔ دھیرے نال گیٹ سرکایا۔ ہلکی جہی چرمراہٹ ہوئی۔ اوہدے کن جویں ایس روّلے نال بھر گئے حالاں پارک وِچ بیٹھے لوکاں دے کناں اُتے جوں تک نہیں سرکی۔ اوہ ڈگمگاندے قدماں نال پہلاں والی بنچ اُتے آ بیٹھا۔ جان لیوا مُجھکھ نال اج مستقبل دے اِک چترکار دے قدم ای نہیں، اوہدی نیت، اوہدا کردار، اوہدیاں قدراں، آدرشاں دی نینہہ ای ڈگمگا رہی سی۔ متّھے اُتے مُڑھکا وگ رہیا سی۔ اوہنے جُھک کے تلسی دی جھاڑی نوں ویکھیا...... کُجھ دیر ٹھٹھبریا رہیا۔

اخیر چندن توں ضبط نہ ہو سکیا۔ اوہنے ویکھیا، اوہی جھاڑی سی۔ اوہ تھلے نوں جُھکیا تے ہولے جہے ہتھ ودھا کے گھاء نوں ٹوہیا تے اوہدے وِچوں اٹھیانی کڈھ لئی۔ دھندلاندیاں اکھاں نوں مل کے، دھیلی نوں پونجھ تے چمکا کے، فیر چنگی طرحاں ویکھیا..... ہاں ٹھیک اے۔

ایس ڈھابے وِچ چنن جہی گول، اِک سُکی روٹی تے تیز مرچ دے شوربے والی سبزی، تاں مل ای جاوے گی۔ ایہہ ہور گل اے کِہ ایہدے وِچ سبزی کیہ اے، ہے دی یاں نہیں، ایہدا پتا نہیں لگے گا..... خیر.....

☆☆☆☆☆

اتل انند گوسوامی 1935 وچ آسام دے علاقے جورہاٹ وچ جنمے، مادری زبان آسامی وچ افسانیاں دے چار پراگے لِکھ چُکے نیں۔ ایہناں دے اِک ناول اُتے ٹیلی وژن سیریل وی بنی اے۔ کئی کہانیاں دے وکھو وکھ زباناں وِچ ترجمے ہوئے۔ آسام دی ساہت اکادمی نے ایہناں نوں 1991 وچ آدر دتا۔

اُڑیا / راج کشور پٹ نایک

ٹھگ

اَٹھ سو رُپیے وچ اِک وِیگھا زمین خرید کے گھر بنان ویلے پیو پتر دی گل بات دا خاص وِشا سی..... گھر کدھر بنے گا؟ پُتر نے آکھیا راہ دے نیڑے بنے گا۔ انج گھر آن جان وچ سہولت رہوے گی۔ پیو نے آکھیا کہ اجہی سُکی بنجر زمین اُتے گھر کوئی نہیں بناندا۔ بھلا سُکی اوبڑ کھابڑ مٹی اتے گھر کوئی چنگا لگدا اے؟

"تاں کیہ کریے باپو؟"

"اپنی زمین خالی نہیں رکھاں گا..... رُکھ، بوٗٹے کجھ....."

"ہاں باپو۔ باغیچا لاواں گے۔"

"پھلاں رُکھ لاواں گے۔ ایہدے مگروں جِنا وڈا باغ باغیچا لانا ہووے، لاندا رہویں۔"

"کہڑا رُکھ..... ایتھے ایس تھاں..... قلمی انب دا اِک رُکھ میں آڑو دے کھیت وچ وی لایا اے۔ چنگا انب اے۔ اوہ جہڑا بھاگل پور توں لنگڑا انب منگایا سی ناں، اوہی۔ کیہ تہانوں چیتے نہیں؟"

گوپال موٗنہہ چُک کے سوالیا نظراں نال پیو نوں ویکھن لگیا۔ باپو نے کہیا قلمی انب لایا ہووے گا۔ کون جانے؟ رُکھ چنگا ہووے گا۔ "باپو پھُلاں دا باغ لاندے تاں چنگا ہوندا۔"

"ایتھے مٹی ریتلی اے۔ پانی دین دا کوئی فایدا نہیں ہووے گا۔"

"باپو میں پانی دیواں گا۔"

"آہو، کیوں نہیں۔ انج تاں توں اپنے ہتھاں نال پانی لے کے نہا نہیں سکدا۔ ایسے لئی تاں تیری ماں نوکر بھال رہی اے، توں باغیچا کیہ سینچیں گا؟"

"نہیں باپو!"

"اچھا تاں کر۔ بس اِک انب دا رُکھ اوتھے رہوے گا۔ توں جنے پھُل لانے چاہندا ایں، لا لویں۔"

اِک انب دا رُکھ آیا نکی جہی ہانڈی وچ۔ کالی مٹی اُتے اک ہتھ اُچا انب دا رُکھ۔ خورے اوہدے وچ بتی کروبلاں ہوون گیاں۔

"دس پُتر کتھے لانیے؟"

"باپو! وچکار' نہیں تاں ایہدیاں ٹاہنیاں کندھ ٹپ کے باہر نکل جان گیاں جہناں نوں راہ چلدے بال توڑن گے تے فیر باہر دا جھیڑا گھر آوے گا۔"

"تیریاں انج دیاں گلاں اجے گئیاں نہیں۔"

گوپال رُس کے ماں نال فریاد کرن گھر اندر گیا۔ "ماں ویکھ تاں' باپو انب دا رُکھ ویڑھے دی کندھ نال لا رہے نیں۔ پھل آن اُتے بچے رہن دین گے کوئی؟"

"ہیں! انب دا بُوٹا اوتھے کیوں لا رہے او! گوپال ناراض ہو رہیا اے۔"

"اوہ! تیرا پُتر بُجھ نہیں کرے گا۔ ایہ انب دا بُوٹا وڈا ہووے گا۔ ایہدیاں ٹاہنیاں کندھ ٹپن گیاں' پنڈ دے بچے توڑن گے۔ خوب آکھیا۔ ماں تے پُتر دی عقل اِکو جہی اے۔"

چلو ایہو سہی پر بُوٹا اوتھے نہ لاؤ۔"

"میں کہندا آں لگے گا۔ میری زمین اے' میں لاواں گا بُوٹا۔"

"تہاڈی کاہدی' زمین میری اے۔ تہاڈے ناں اُتے ہوئی تاں کیہ ہویا؟"

"چلو' نسو ایتھوں۔"

ماں تے پُتر گھر اندر چلے گئے۔ صلاح مشورا کرن۔ "باپُو سبھ خراب کیتی جاندا اے۔ ٹھیک اے' کردا رہوے۔"

جھیڑے پاروں انب دا رُکھ حاطے دی کندھ توں دو ہتھ پراں نہ ہٹا کے لایا گیا۔ پانی دِتا جان لگا۔ جانوراں توں بچان لئی بانس دا گھیرا بنا دِتا گیا۔

سویر ہوندیاں ای گوپال تے گوپال دی ماں سبھ توں پہلاں انب دا بُوٹا ویکھن نکلے۔ بوٹا مُرجھایا ہویا نہیں سی۔ خوب تازا سی۔

ہولے جہے گوپال نے ماں نوں آکھیا "ایہ بُوٹا اوہ دو ہتھ ہور اندر نوں لاندے تاں کِنا چنگا ہوندا۔"

"خیر ہُن ایتھے ای رہن دے۔ تیرا پیو بڑا ضدی اے' کیہ کریے۔"

"ماں میں ایس پیڑ دی ویکھ بھال اُکا نہیں کراں گا۔"

پر کسے ویکھ بھال دی لوڑ ای نہ پئی۔ اوہ اپنے آپ ای ودھدا گیا۔ کدے کدے خیال آن پاروں گوپال آ کے ویکھدا تے سوچدا۔ قلمی نہ ہو کے دیسی انب دا رُکھ ہوندا تاں کنی جلدی ودھ جاندا۔ رُکھ دی چھاویں ارام نال بہندے۔

بُوٹا اپنے آپ ودھ رہیا سی۔ جنا وڈا ہونا چاہیدا سی' اودوں ودھ وڈا ہو گیا اے۔ پر ماں تے پُتر دا خیال اے کہ قلمی بوٹا لانا ٹھیک نہیں ہویا۔ ایہو گل گوپال جے پیو نوں کہہ دیندا تاں گالھاں سُنن نوں ملدیاں۔

ایس گھر دی پچھان ای انب دا رُکھ. کوئی گوپال بابو توں گھر دا پتا پچھدا تاں دَسدے "کاٹھ جوڑی ندی دے کنارے کنارے پوری گھاٹ توں پچھم ول جاندیاں جتھے حاطے وچ انب دا رُکھ نظر آوے' اوہی ساڈا گھر اے."

ایہو انب دا رُکھ گوپال بابو دے متراں ساہمنے اوہناں دا سوکھا تعارف ہوندا سی. رُکھ اپنے آپ ودھ رہیا سی. دُھپ' ہوا' پانی تے مِٹی توں اپنی خوراک لے کے گھر دے پہرے دار وانگ کھلوتا سی.

گرمی دے دناں وچ' ندی کنارے دی گرم ہوا نُوں اوہ اپنے ہرے بھرے سینے اُتے روک لیندا اے. کاٹھ جوڑی ندی توں گرمی دے زمانے وچ اٹھن والی ریتلی انھیری نُوں اوہ اپنی جان اتے جھل لیندا اے. تے ہر روز سبھناں دی مار کھا کے وی چُپ چپیتا کھلوتا رہندا اے.

اپنے مِتراں نُوں لیا کے گوپال ایسے انب دے رُکھ ہیٹھ بہاندا سی. سبھ تعریف کردے. کہندے "اجہی تھاں اُتے' ایس انب دے رُکھ ہیٹھ بہہ کے کئی کتاباں لکھیاں جا سکدیاں نیں." گوپال خُش ہو کے اوہناں نُوں دَسدا کہ ایہ بڑے جتن نال پالیا گیا رُکھ اے. ایسے پاروں اینا سوہنا اے. رُکھ لان دے زمانے دی تواریخ نُوں گوپال بُھل گیا اے.

شہر وچ دُور دُور تک لوک ایس انب دے رُکھ نُوں یاد کردے. پُوجا ہووے' ویاہ ہووے' سبھناں کماں لئی انب دے پتّراں دی منگ گوپال بابُو کول اپڑدی. کوئی منگن آوندا تاں گوپال بابو آپ آ کے انب دے رُکھ کول کھلو جاندے.

"نازک کرونبلاں نہ لوو. بس ایتھیاں ای کافی نیں. اینے پتے پتیاں تُر گئیاں تاں رُکھ وچ پھل کیہ ہووے گا؟ اجے ہور وی لوک آون گے. چلو ہُن بس کرو."

بڑے چاء نال گوپال انب دیاں پتیاں ونڈدا. بڑی محنت مشقت نال ودھے ہوئے ایس انب دے رُکھ دے پتر دی جوبن گنے ہوئے سن. گھر دے سبھ ای لوکاں نُوں اِکو فکر اے. "رُکھ پھل کدوں دیوے گا؟"

"او ویکھیا جے' ساڈے رُکھ وچ بُور آیا اے."

"واہ' اچھا بور آیا اے. ساریاں ای ٹاہنیاں اتے. جے ایہ بُور اُتّا نہ ڈِگے تاں کِنّے انب ہوون گے؟"

"کِنّے انب ہون گے؟ ویکھاں گے!"

"یقینی طور چنگی ای قسم دے انب ہون گے."

"کون جانے؟ بابا نے تاں آپ ایہ قلم لائی سی. چنگا قلمی رُکھ فارم توں لیاوندے تاں کیہ نہ ہوندا؟ بس اوہناں نے جویں چاہیا' آپے ای کر دتا."

OOOOO

"باپُو، اسیں تہاڈے رُکھ دا انب نہیں کھاواں گے۔ ماں آکھدی اے انب چنگے نہیں۔"
"اچھا نہ کھاویں۔ رُکھ تاں جویں رو پوے گا جے توں نہیں انب کھاویں گا تاں۔"
پر سویرے سبھ دے مُونہہ اُتے فکر تے پریشانی سی۔ کہرا چھایا ہویا اے۔ انب دا بُور ڈِگ پوے گا۔

"لو ہوا نال نکّی نکّی کیری ڈِگن لگ پئی اے۔ ساریاں نُوں کیڑیاں چٹ کر جان گیاں۔"
انب لگ گئے۔ پورا گھر اوہناں دی گنتی کردا۔ ان گنت واری اوہناں دی گنتی ہوندی۔ پتّراں دے اندر جے کدے اِک اَدھ انب چھُپ جاندا تاں حساب غلط ہو جاندا۔ ویکھو بچیو، گِن لوو۔ ویکھیے کِنّے انب ہوندے نیں، ایہناں نِکّے انباں وچوں۔"
لاگے چاگے کوئی بچا دِس پَیندا تاں تڑا تڑ روڑے مارے جاندے۔
"ایہناں بالاں نُوں ویکھدے رہنا۔ ایس رُکھ دے انب بڑے انملے نیں۔"
پہلا انب بھگوان نُوں چڑھایا گیا۔ اوہ موقعا جویں کوئی تہوار سی۔ پک جان مگروں وی انب دا چھلکا ہرا اے۔ اندروں پیلا نہ ہو کے گُوڑھا گُلابی بھاء ماردا اے۔ کھٹا وی نہیں تے بہت مِٹھا وی نہیں۔ سبھ اِکو اِکو پھاڑی کھا کے انب دی اِنج تعریف کردے جویں کسے بدھو مُنڈے دی کنڈ اُتے تھاپڑی دے رہے ہوون۔
سارے انب حفاظت نال توڑے جان گے۔ اِنج اوہ تھلے ڈِگن پاروں خراب وی نہیں ہوون گے۔ بڑے دھیان تے لگن نال پُورا خاندان رل مل کے انب توڑدا۔
اوئے ویکھ، ٹھیک طرحاں ویکھ۔ گالھڑ تے چمگادڑ نُوں سبھ نظر آوندا اے۔ اسیں اپنے لوکاں نے رل کے انب توڑے پر فیر وی روز کاں، چمگادڑ، گالھڑ وغیرا دے جوٹھے انب خورے کتھوں ڈِگدے نیں۔ کیڑیاں وی کٹے پھٹے انب نُوں گھیری رکھدیاں نیں۔"
اینی ہشیاری تے ویکھ بھال نال جنا انب ملدا، اوہدے وچوں چار چھے دانے مِتراں بیلیاں تے عزیز رشتے داراں نُوں وی دتے جاندے سن۔ انب دا رُکھ ایس گھر دا اک پچھان چنھ بن گیا سی۔
ہوائی حملے توں راکھی واسطے جنگ دے زمانے وچ اک آفت انب دے رُکھ اتے گزر چکی اے۔ اوس زمانے وچ سرکاری بندیاں نے ایہدی جڑ تک اک مورچا کھودیا سی۔ اوس دن توں ایہ رُکھ پورب ولے تھوڑا جیہا اُلریا ہویا اے۔ کِنا وی سہارا دیو، سدھا نہیں ہوندا۔
کیہ کریے؟ جویں کسے نُوں بچپن وچ ٹائی فائڈ ہو جاوے تاں اوہ ساری زندگی روگی رہندا اے، اینجے دی ہن رُکھ دی حالت اے۔ بمب نہیں ڈگیا پر مورچا کھود کے بنا شک ایہنوں روگی بنا دتا گیا اے۔

بُڈھے بندے نُوں لاٹھی دا سہارا ہوندا اے۔ جھکے ہوئے انب دے رُکھ نُوں وی اِک دومُونہی لکڑ دا سہارا دے دتا گیا اے۔ ایسے حصے ولوں کیڑیاں تے گالہڑاں نے اپنا وکھرا راہ بنا لیا اے تے ایہدے ای سہارے آن جان والے وی اپنی سائیکل کھڑی کردے نیں۔
ہر سال اوہی سوال۔ ایس ورھے کنے انب آون گے؟ تِن ورھیاں وچ اک واری ایہدے وچ چنگا پھل آوندا اے۔ پچھلے ورھے سو وچوں پنج انب گھٹ سن' ایس سال ویکھاں گے۔
کدے رحم کھا کے یاں کسے ہور پاروں کوئی بندا گوہیا تے پانی ایس رُکھ دی جڑ وچ پا دیندا اے۔ سبھ دیاں نظراں ای پتراں ول رہندیاں نیں۔ ایس سال پتے کسے نُوں نہیں دیواں گے۔
ایہدے نال رُکھ کمزور ہو جاندا اے' پھلدا نہیں۔
"ماں۔ رُکھ راہ وچ ڈُگدا ہویا لگدا اے۔ آندیاں جاندیاں سِر ٹکراندا اے۔ برسات وچ گِلے پتراں توں پانی ڈُگ کے جُسے نُوں بھیوں دیندا اے۔ کیہ ایہدیاں کُجھ ٹاہنیاں کٹ دیئے؟"
"ویکھ گوپال۔ انب دے رُکھ نُوں ہتھ لایا تاں تیری میری لڑائی ہو جاوے گی۔"
اینی تاکید دے باوجود وی گوپال چوری چھپے کُجھ پتے بھن دیندا تے اوہناں نوں باہر سٹ دیندا۔ ماں نُوں پتا نہ لگے تے راہ صاف ہو جاوے بس۔
رُکھ واسطے اوہناں لوکاں دے دل وچ کِنی محبت اے۔ گوپال دی ماں دیاں اکھاں ایہنوں نہیں ویکھ پاندیاں۔ البتا گوپال کدے کدے رُکھ نُوں سہلا دیندا اے۔ اک چنگے متر وانگ اوہنے ساریاں گلاں لُکا لئیاں نیں۔
اوہ رُکھ ایس گھر دا اک انگ اے۔ باہر والیاں نُوں راہ وکھان لئی جدوں بتی بالی جاندی تاں ایس روشنی نُوں وی رُکھ اپنے اوہلے وچ لُکا لیندا تاں جے اندر دیاں گلاں باہر والیاں نُوں پتا نہ لگن۔ اپنے اوہلے نال باہر دے لوکاں نوں الگ کر دیندا سی۔
کنا ای انھیری طوفان تے پانی ایہدے اتوں گزر جاندا سی پر اوہ ہر سال پھل دیندا اے۔ گوپال وڈا ہو کے ہن بڈھا ہو چلیا سی۔ گوپال دے ماں پیو' بھائی بھین' متر' رشتے دار سبھ بڈھے ہوندے چلے جا رہے سن پر عمر دے نال ہن رُکھ نہیں سی ودھ رہیا۔ اوہ تاں بس نال دی کوٹھی دی اُچیائی دے برابر اے۔ جنا گھنا تے کھلریا ہویا پہلاں سی' اُنج دا ہُن وی اے تے ویکھی جا رہیا اے۔ انسانی نسل نوں۔ نکے توں وڈا تے وڈے توں بڈھا ہوندے ہویاں۔
چڑیاں آلھنا بناندیاں' برسات وچ ڈوبے پرندے بہندے۔ راتیں اُلو بولدا۔ گالہڑ روز کھیڈدی۔ گھر دا پالتو کُتا روز انب دے رُکھ نال لت چُک کے مُوتر دیندا۔ بچے ہر سال جھولا پاندے' ایہناں بالاں دا جوش خروش' ہاسا مذاق کھیڈ کد بس ایس انب دے رُکھ تک محدود رہندا۔
ہر ورھے ایہدے اُتوں طوفان گزر جاندا۔ انب دا رُکھ ہر سال تھراندا۔ ایہدے پتراں تے

ٹاہنیاں اتے کیڑیاں کھیڈدیاں۔ کیڑیاں دے شکار لئی وڈا لال ڈھک مکوڑا' رُکھ دے تھلے ریت وچ کھود کھود کے گھات لا کے بیٹھا رہندا۔ انھیری دا ٹبلا رُکھ نال ٹکرا کے تے ایہنوں ہلا کے گزر جاندا۔ اوہ رُکھ امر اے۔ گھر دے لوکاں مگروں گوپال دی موت ویلے وی انج کھلوتا رہوے گا۔ اک گواہ بن کے۔ گوپال نے کئی ای واری سوچیا اے کہ کسے دن ایس انب دے رُکھ اُتے اوسے ٹاہنی نال لمک جاوے یاں جویں جھولے اُتے بچے جھولدے نیں' اوہدے نال پھاہ لے لوے۔

رُکھ نہ جاندا' نہ سمجھدا۔ اوہنوں مرکز بنا کے جو جویں سوچدا' اوہناں لئی اوویں دا ای مقصد اے۔ جھولا ڈگ جان دے ڈر توں رُکھ دے تنے وچ اک موٹا کِل ٹھوک دِتا گیا سی۔ بندا تے رُکھ' زندگی دے دو وکھ وکھ چِنھ نیں۔ دوہاں دی پالنا کیتی جاندی اے۔ پالنا پا کے بندا ویلے نال احسان فراموش ہو جاندا اے پر رُکھ لوڑ ویلے سدا احسان مند ثابت ہوندا اے۔

طوفان آوندا اے' آوے گا۔ اوہدے لئی سوچنا کیہ؟

ooooo

گھر وچ سویر دا کہرام مچیا ہویا اے۔ ویکھیا جے۔ کل راتیں ساڈا انب دا رُکھ ٹُٹ گیا۔ وِیر اُٹھو۔ گوپال اُٹھو۔ انب دا رُکھ تُوں ویکھیا.....''

سبھ دوڑ کے انب دے رُکھ لاگے اپڑ پئے۔ گوپال نے ویکھیا کہ انب دا رُکھ موئے ہوئے ہاتھی وانگ مِٹی اتے سُتا پیا اے۔ پینگھ لئی بنھی ہوئی رسی دب گئی اے تے ٹاہنیاں وچ انج پھسی اے جویں بندا دھوتی بنھ لوے۔ جدوں اوہ کھلوتا سی' اوددوں وی اونا ای اُچا سی جِنا ہُن ڈِگ کے اے۔

گوپال نے گھُم گھم کے ویکھیا۔ رُکھ دے اک حصے نُوں سیونک نے کھا لیا سی۔ لکڑ کھوکھلی ہو گئی سی تے ہُن دُوجا ادھا ٹُٹ گیا سی۔

''کیوں گوپال۔ دوائی پا کے کیڑیاں ماریاں سن ناں توں۔ کیڑیاں رہندیاں تاں سیونک نہ لگدی۔ ویکھ سیونک نے کویں اینے وڈے رُکھ نُوں کھا لیا۔''

کیڑیاں بِلکُل نہ رہیاں تاں سیونک دا راج ہو گیا تے اوہنے ایڈے وڈے ہرے بھرے رُکھ نُوں کھا لیا۔

گالھڑاں دُور گھُم رہیاں سن۔

''ہُن کیہ کھان گیاں گالھڑاں؟ ساڈا انب دا رُکھ تاں مر گیا۔''

نہر وچ نہاون لئی جاندے ہوئے لوک یاں نہا کے پرتدے ہوئے لوک یاں ایس راہ چوں

گزرن والے راہی چلدے چلدے رُک کے کہندے۔ ''کیہا طوفان آیا سی' ایڈا وڈا پھلن والا رُکھ وی اکھڑ گیا ہا۔''

پیڑ کِنا چنگا اے۔ ڈگیا وی تاں گھر وچ نہیں۔ حاطے دی کندھ دی بجلی دی تار تک نہیں ٹُٹی۔ ونے نہیں ڈگیا۔ ٹاہنی وچ چڑیاں دا آلھنا وی انجے دا اے۔ بالاں نے اجے اُڈنا وی نہیں سکھیا۔ چیں چیں کر رہے نیں۔

رُکھ تاں ہُن جیوندا نہیں رہیا پر منّا پوے گا کہ اوہ سی بڑا عقل مند۔ اوہ مہربان انب دا رُکھ ہن زندا نہیں اے۔ مزدوراں دے کہاڑے نے اوہدے ٹوٹے ٹوٹے کر چھڈے نیں۔ چڑیاں دے آلھنے والی ٹاہنی نوں دُوجی تھاں ٹکا دتا اے۔

اخبار وچ چھپیا سی۔ ''کٹک وچ ادھی رات نوں خوفناک طوفان آیا۔ شہر دے اندر' پوری گھاٹ اُتے انب دا جو رُکھ سی' اوہ اُکھڑ گیا اے۔'' رُکھ نے اپنی موت دی خبر وی اخباراں وِچ چھپوا دِتی سی۔ کِنا خُش نصیب سی اوہ۔

دو دن بعد کسے بندے دے آن اُتے گوپال بابو اپنے گھر دی پچھان دس رہے سن۔ ''پوری گھاٹ دے پچھی راہ اُتے جتھے انب دا رُکھ نظر آوے...... نہیں نہیں' بھُل ہو گئی' اوہ انب دا رُکھ ہن کتھے' اوہ تاں طوفان دی نذر ہو چکیا اے۔''

ہاڑ دے طوفان نے اپنا بانکا پن وکھان لئی انب دے اِک رُکھ نوں لُٹ لیا۔ اوہ تاں پہلاں ای کمزور سی پر انج جاپدا اے جویں اوس گھر دے لوکاں تے آل دوال رہن والیاں نوں کوئی مِتر ایس طوفانی رات وچ ٹھگ کے ٹُر گیا اے۔

☆☆☆☆☆

بھارت دے دکھن پوربی علاقے وِچ اڑیسا دی ریاست اے۔ اُڑیا زبان وِچ پہلی کہانی فقیر موہن نے 1868ء وچ لکھی سی۔ تریہ سال مگروں 1898 وچ اوہناں اپنا افسانا ''ریتی'' لکھیا جنھوں اڑیا ساہت دی پہلی طبعزاد کہانی منّیا جاندا اے۔ ایہناں تریہ ورھیاں وِچ فقیر موہن نے کجھ کہانیاں بدیسی ساہت توں اخذ کر کے وی لکھیاں سن۔ اوہناں دے سمکالی چندر شیکھر نند نے وی کِنّے سارے افسانے لکھے۔ لگ بھگ ایہو سما سی جدوں ہندی تے بنگالی ساہت وِچ وی افسانا جنم لے رہیا سی۔ کہانی دے نسارے تے ودھاء وچ رسالیاں نے خاص کر کے حِصّا لیا۔ دُوجیاں زباناں وانگ اُڑیا افسانے نے وی علامت تے تجرید دے دَور ویکھے نیں۔ ایس زبان دے مشہور کہانیکاراں وچ گوداوریش مہاپاتر' کالندی چرن پانی گراہی' بھگوانند راوت راؤ' اننت پرساد پنڈا' راج کشور رائے' راج کشور پٹ نایک' بسنت کماری پٹ نایک تے ہور کِنّے سارے ناں نیں۔

انھیرے دا اسیب

ایہ اِک نِکّی جہی زندگی دی نِکّی جہی تواریخ. جمہوریا ہِند دیاں دُوجیاں عام چوناں. پچھے مرکزاں وچ ووٹ پاون دا کم مُک گیا اے. پریذائڈنگ افیسر وِشو بندھو الیکشن ٹرک راہیں کٹک واپس پرت رہے نیں. پہلیاں عام چوناں وچ اوہ بس راہیں گئے تے پرتے سن پر ایس وار پورے اِک مہینے تک دُھپ تے گرمی دے ان پدھرے راہ اُتے ہچکولے کھاندیاں مال بردار ٹرک وچ وِشو بندھو تھکے ماندے، پولنگ پارٹی نال واپس آ رہے نیں. ایس وار تاں پیچش وی اپنے نال لیا رہے نیں. ایس لئی ٹرک پانی مِلن والیاں تھاواں اُتے لگ بھگ پندرھاں واری کھلو چکیا اے.

رات دے دو وجے نیں. سڑک دے کنارے کھیتاں وچ چاننی کھِلری ہوئی اے. وِشو بندھو ڈرائیور دے کول بیٹھے نیں تے اوہناں دی پولنگ پارٹی دے دوجے بندے ٹرک دے ڈھانچے اندر تِتّر بتر سامان وچکار کسے نہ کسے طرحاں پھس پھسا کے بیٹھے ہوئے نیں. جدوں ٹرک اچن چیت کسے ٹوئے وِچ ڈِگ کے فیر اُتے نوں آوندا اے تاں ایہدے وچ بھرے ہوئے بندے اِک جھٹکے نال ہتھ کو اُچا کُد کے دھڑم کردے اپنی تھاں آ ڈِگدے نیں. اوس ویلے اوہناں دے حلق توں جہڑی اواز نکلدی اے اوہنوں شاید الیکشن دے بندوبستی محسوس نہیں کر سکدے. ایہناں وجھاں پاروں وِشو بندھو دے دل وچ ڈاڈھا غم تے غُصّا اے. پولنگ دے کارکناں نوں دھپ توں محفوظ رکھن کارن وانس دے فریم اُتے ترپال کھلار دِتا گیا اے. الیکشن کم تے مبارک سفر دے مُڈھ توں اِک دن پہلاں جدوں کھُلے ٹرک اُتے ایس ترپال دی تیاری ہو رہی سی، اوس ویلے تجسّس والیاں نظراں دے نال چِٹّی داڑھی والے بشیر میاں توں لے کے چار سالاں دے بال تک ٹرک دے چوہاں پاسے کٹھے ہو گئے سن. وستی والیاں دیاں تجسّس بھریاں نظراں ٹرک دی ایس اچن چیتی تے عارضی ترقی بارے طنزیا سن تے ایسے احساس پاروں سکھ ڈرائیور اجیت سنگھ خورے کس قسم دا دھڑکو محسوس کر رہیا سی. ایسے لئی جدوں وستی والیاں دا مجمع ودھن لگا تاں اوہناں نُوں نساون دا جتن کرن لگ پیا پر اوہ کٹک دی وستی دے بچّے نیں جو اسانی نال پِچھّا نہیں چھڈدے.

وشو بندھو دی بیوی، اگلی باری کول کھلوتی ٹرک دی ایس بدلی دا درشن کر رہی سی. وشو بندھو نے اوہنوں ویکھ کے طنزیا ہاسے نال آکھیا "ایس ٹرک تے اسیں لوک لدے جاواں گے. سو سو

بیل دُور چھے چھے پولنگ بوتھ دا کم کرنا اے."

"ایہدے وچ بھیڑا ای کیہ اے؟ لکڑ تے اِٹاں دی تھاں تُسیں لوک لد کے جاؤ گے." انجلی نے مذاق کیتا

"میری سمجھ وچ نہیں آوندا' ریٹرننگ افیسر نے سانوں لوکاں نُوں پتھر لکڑ نال کِویں رلا لیا؟"

انجلی نے آکھیا "کیوں سمجھ نہیں آوندا. ووٹنگ دا کم کیہ دیس دی سیوا نہیں اے؟ ایہدے لئی تاں خُدغرضی' ارام تے نفاست نُوں چھڈنا ای پوے گا"

انجلی نے اوہ گل آکھ دتی جہدی توقع وِشو بندھو نوں نہیں سی. بے چین ہو کے بولے "فایدا؟"

"کیہ آکھدے او' کوئی فایدا ای نہیں اے؟ ویکھدے نہیں جو لوکت برطانیا سرکار دے سمے وِچ دیس دے کانگریسی آگوواں نوں جیل وچ بھر کے گورے صاحب لوکاں دی خشنودی بھالدے سن' اوہ لوک ہُن انگریز سرکار دے عطا کیتے خطاب چھڈ کے کھدر پوش خادم وطن بن کے کار وچ گھمدے نیں تے جاندے نہیں کہ عوام اوہناں نوں اگوائی سونپن لئی کِنّے بے چین نیں. اوہناں دیاں عظیم قربانیاں نے دیس واسیاں نوں کِویں متاثر کر لیا اے؟"

"تاں کیہ تُوں سوچدی ایں انجلی! کہ میرا وی ایس قسم دا کوئی مفاد وابستا اے؟"

"اِنج دا مفاد نہ ہووے پر فیروی الیکشن توں واپس پرتن تک گھٹو گھٹ پیچش' انفلوئنزا' ٹائیفائڈ وغیرا دا منافع تاں ہووے گا ای."

وِشوبندھو' انجلی دی ذہانت ویکھ کے خُش ہو گئے تے بولے "انجلی! بی اے پاس کر کے جے تُوں میرے نال ویاہ کرن دی تھاں سیاست وچ حصا لیا ہوندا تاں ہُن تک وزیر بن جاندی."

انجلی نے دھیرے جہے ہس کے آکھیا "اوس ویلے میرا خیال سی کہ وزارت لینا سوکھا اے پر تینوں حاصل کرنا سوکھا کم نہیں."

وِشوبندھو نے آکھیا "ہُن تاں تُوں ایس غلطی دی تلافی کر سکدی ایں؟ تیرے کول ذہانت اے' ویاہ دے سولھاں ورھیاں بعد وی حُسن وچ زنگال نہیں لگیا."

"انجلی نے جویں وِشوبندھو دی گل مَندیاں آکھیا' "اچھا تاں ہوندا جویں کسے جلسے وچ رلت کرن لئی ملکا الزبتھ جاندی اے تاں ڈیوک آف ایڈنبرا اوہدے پِچھے پِچھے چلدا اے تے اوہناں پِچھے اوہناں دے بال' بالکل اِنجے ای کسے جلسے یاں بیٹھک وچ رلت کرن لئی جاندی تاں تُسیں دی سبھ بالاں نال میرے پِچھے پِچھے چلدے. میں جے تہاڈے محکمے دی وزیر بن جاندی تاں تُسیں مینوں دن رات سلام کردے ہوندے."

"وِشوبندھو نے ہس کے آکھیا "پر میڈم' کدی بابے دیاں کدی چاچے دیاں' گھر پرت کے

جویں البرٹ نے ملکا وکٹوریا نوں سزا دتی سی۔ انجے ای میں وی تینوں سزا دیندا' سمجھی؟"

انجلی نے بل کٹ کے آکھیا "اچھا تاں کیہ ملازمت دا ڈر نہ ہوندا؟ فورن دفتر جا کے برخاست کرن دے حکم جاری کر دیندی"

"جی آ! بڑی آئی برخاست کرن والی۔ پنج سال بعد جدوں اسمبلی لئی وی نہ چُنی جاندی تاں بھاری شان رکھی رہ جاندی۔"

سِکھ ڈرائیور نے آکے بیوی دی ایس من کھچویں گل بات وچ دخل دیندیاں آکھیا "جی' کم ہو گیا"

وِشو بندھو نے ویکھیا ٹرک دا رُوپ بدل گیا اے۔ ٹرک دے ڈھانچے اُتے ترپال پئے جاون نال اوہدا رُوپ تاڑ دے پتّراں یاں وانس نال بنی گڈ دی گول چھت ورگا ہو گیا سی پر نہ ای اوہ گڈ سی تے نہ ای بس۔ اَدھا تتّر اَدھا بٹیر۔ ڈرائیور نے ٹرک دے مگر' پاسے تے ساہمنے والے حِصیاں وچ انگریزی اَکھراں وچ لکھیا اے "آن الیکشن ڈیوٹی' پارٹی نمبر 500" ایہو نہیں سگوں اوہنے کاغذ چموڑ کے ٹرک دی شان وچ ودھ توں ودھ وادھا کرن دا جتن کیتا سی۔

اج اوہی ٹرک چاننی رات وچ واپس پرت رہیا اے۔ پولنگ دے کارکناں تے ٹرک اُتے جاون ویلے جو رونق سی' اوہ ہُن نہیں اے۔ مِیلاں تک سڑک اُتے تازی وِچھی ہوئی مِٹّی دے کٹھا ہو کے اُڈن تے ڈِگن پاروں ترپال دی چھت اِک گلے سڑے انب ورگی دِس رہی اے۔ ٹرک بڑچنا پولیس سٹیشن ساہمنے اپڑیا۔ وِشو بندھو نے ویکھیا کہ اِک میدان وچ کئی پیٹرومیکس جگدے پئے نیں۔ "ہولی دا میلا اے۔" پولنگ افیسر نے ساتھیاں نوں دسیا۔

"سر! اسیں ذرا میلا ویکھنا چاہندے آں۔"

وِشو بندھو نے فورن اجازت دے دِتی تے پچھیا "ایتھے نیڑے کیہ کوئی تلاء وغیرا ہے اے کہ نہیں؟"

ٹرک سڑک کنڈھے کھلو گیا۔ افیسر تے پُلس پارٹی میلا ویکھن ٹُر گئی تے پریذائڈنگ افیسر ہوری کپڑے بدل کے جھاڑے نُوں نکل گئے۔

رتا راحت دا احساس کردیاں وِشو بندھو ٹرک نیڑے پرت آئے پر جو کجھ اوہناں نوں دسیا' اوہدے توں اوہ حیران رہ گئے۔

ٹرک دے کھبے پاسے پچھلے تے ساہمنے دے پہیاں وچکار اِک بندا بیٹھا ہویا اے۔ وِشو بندھو سمجھ ای نہ سکے کوئی بندا ٹرک تھلے کس مقصد نال بہہ سکدا اے۔ ٹرک دے تھلے انھیرا اے۔ اوہ بندا وی پکے رنگ دا اے۔ ایس توں وکھ اوہدے پاٹے گندے کپڑیاں پاروں ایہہ پتا وی مشکل ای چلدا اے کہ کوئی بندا ٹرک تھلے بیٹھیا اے۔ جے ایس بندے دی اوتھے ہوند دا پتا نہ چل

جاندا تاں ٹرک دی روانگی دے نال ای اوہ وی پس کے اگلے جہان نوں سدھار جاندا تے ایس دے بعد......؟ ایہدے بعد انکوائری! الیکشن پارٹی نمبر 500 دے ٹرک نے اِک بھکھیاری نوں پھہ کے مار دتا اے۔ کسے دی سمجھ وِچ ای نہ آوندا کہ اصل معاملا کیہ اے؟ ڈرائیور چکرا جاندا تے اوہدی سمجھ وچ وی نہ آوندا کہ ایس بندے اُتے اوہنے کدوں ٹرک چڑھا دتا سی؟

پریذائڈنگ افیسر وِشوبندھو وی انج ای چکرا کے رہ گئے۔

اُچی اواز نال وِشوبندھو نے پچھیا "کون بیٹھا اے گڈی دے تھلے؟" اوہ چُپ رہیا تے اِنج دھون جھکا کے بیٹھا رہیا جویں کوئی فلسفی سوچ وچ مگن ہووے

وِشوبندھو دی اواز پنچم دی حد تک اُچی ہو گئی پر اوہ انج ای گیان دھیان وچ مگن گوتم بدھ وانگ بیٹھا رہیا۔

وِشوبندھو دی اواز اُچی ہو کے سپتم تک اپڑ گئی "بئی کون بیٹھا اے اوتھے؟ بولدا کیوں نہیں؟"

دھیمی پر مضبوط اواز نال بُڈھے نے جواب دتا "میں بیٹھا آں"

"میں..... یعنی کون؟"

بڈھے نے آکھیا "چور اُچکا نہیں آں بابو..... تُسیں اینے گرم کیوں ہوندے پئے او؟"

وِشو بندھو دے چیکن نال پِنڈ دے کُجھ لوک آ کٹھے ہوئے۔ اِک بال نے آکھیا "اوئے' ایہ تاں چائنیز نیا اے' کوڑھا اے۔"

"ایہ ٹرک تھلے کیوں بیٹھا اے؟" وِشوبندھو نے اوس بال ول ویکھ کے پچھیا۔

"میں نہیں دَس سکدا....."

اِک ہور پینڈو نے آکھیا "جی..... وچارے کوڑھے نوں بڑی تکلیف چکنی پیندی اے۔ خورے گڈی ہیٹھ خُدکُشی کرن دی نیت نال بہہ گیا ہووے گا۔"

وِشوبندھو نے چائنیز نیا ول ویکھ کے آکھیا..... "اوئے' نکل اوتھوں۔"

وِشوبندھو اُڈیکدے رہے پر اوہ اپنی تھاں توں نہیں ہلیا۔ ایس مجمعے وچ اِک بُڈھے نے آکھیا۔

"کیوں وے چائیاں' آوندا کیوں نہیں؟ بابو نوں دیر ہو رہی اے' گڈی چلانی اے۔"

"گڈی چلاندے کیوں نہیں' کیہ میں اوہناں نوں ٹھاکیا اے؟"

"کویں چلاون؟ توں تاں گڈی دا ایکسل پھڑ کے تھلے بیٹھا ہویا ایں۔"

"میں ایسے ایکسل اُتے بہہ کے ٹُر جاواں گا۔"

وِشوبندھو نے غُصے وچ آ کے پچھیا "کتھے ٹُر جاویں گا؟"

"چھتیا۔"

"ایکسل اُتے بہہ کے جاویں گا تاں مر جاویں گا۔"

"چنگا اے بابُو' مرای جاواں' جی کے وی کیہ لینا اے؟"

وِشوبندھو نے مایوس ہو کے پنڈ والیاں نوں مخاطب کیتا. "بڑی مشکل اے..... ہُن اسیں کویں جاواں گے؟ ایس بُڈھے دا ہور کوئی رشتے دار اے؟"

پہلے بُڈھے نے آکھیا "ایہدا ہور کوئی نہیں اے. پُتر دے مرن مگروں ایہدی نُونہہ دُوجا ویاہ کر کے ٹُر گئی اے."

"وِشوبندھو نے بوجھے توں اٹھیانی کڈھ کے چائینزنیا نُوں دینی چاہی پر اوہنوں نظرانداز کردیاں چائینزنیا نے آکھیا "ایہدے نال میرا کیہ بھلا ہووے گا بابُو' مینوں تاں بس چھتیا بٹ تک اپڑا دیو."

چائینزنیا دی اواز وچ بینتی نہیں' حکم سی. آکھن لگا "کِنّے بابُو ایس راہ اُتے گڈی اُتے سوار ہو کے گزردے نیں. میں اوہناں دی کِنّی مِنّت سماجت کیتی کہ مینوں ذرا چھتیا تک اپڑا دیو' میں گڈی دے تھلے بہہ کے ٹُر جاواں گا پر کسے نے میری گل نہیں سُنی."

وِشوبندھو سمجھ گئے کہ آخری چارے دے طور اُتے چائینزنیا ہر پاسیوں لاپرواہ ہو کے گڈی دے تھلے ایکسل پھڑ کے بہہ گیا اے. اوہ جاندا اے کہ کوئی اوہنوں ہتھ لاون دی جرئت نہیں کر سکدا.

وِشوبندھو نے دھمکی دتی..... "جے توں گڈی ہیٹھوں نہ نکلیا تاں پُلس نوں بلوا کے تینوں کڈھوا لواں گا."

چائینزنیا نے بڑی بے دھیانی نال ایہناں گلاں نُوں سنیا.

اجیت سنگھ ڈرائیور میلا ویکھ کے پرت آیا.

وِشوبندھو نے اوہنوں ٹارچ لیاون دا آکھیا. ٹارچ دے چانن وچ چائینزنیا دا کوجھ ہور اُگھڑ آیا. وِشوبندھو کنب گئے. خون توں عاری' گوشت نُوں صاف چہرے اُتے نابری دے پکے آثار سن. ٹُنڈے ہتھاں نال پہیے دے ایکسل اُتے گُوند وانگ چنبڑیا ہویا سی.

اجیت سنگھ نے نفرت نال نک سنگیڑ کے اپنی اڑیا وچ آکھیا "ایہ تاں جی اِک کوڑھا اے' اوئے او لنگڑے! اوتھے بیٹھا کیہ کر رہیا ایں؟ چل نکل."

وِشوبندھو نے اشارا کر کے ڈرائیور نوں گالھاں بکن توں روک دتا. کِنّے ای لوکاں دی بینتی دے باوجود چائینزنیا ٹس توں مَس نہ ہویا.

"جاپدا اے ایہ بُڈھا سانوں تنگ کرے گا' اچھا ویکھدے آں کیہ ہوندا اے؟ ڈرائیور تُوں جا' میلے وچوں سبھ نُوں بلا لیا. بڈھے نوں مارن یاں گالھاں دیون دی لوڑ نہیں..... میں آوناں."

پیچش وچ پھاتھے وِشوبندھو تیزی نال پوکھرول ودھے. واپس آ کے ویکھیا تاں ٹرک نیڑے اِک سپاہی توں سوا ہور کوئی نہیں سی پر چائینزنیا اپنی تھاں بیٹھا ہویا اے. اوہدی پوزیشن وچ کوئی فرق

نہیں آیا. چِنا کو ممکن سی' اوہدے نیڑے جا کے وِشوبندھو نے آکھیا "بئی چائینزنیا! چل ایس پیپے ہیٹھوں نکل آ..... میں تینوں اِک رُپیا دیندا آں. کیوں سانوں تنگ کر رہیا ایں' بول؟ چل نکل' نہیں تاں پُلس والے مارکُٹ کرن گے."

چائینزنیا نے ڈرے بنا آکھیا "میں کہڑا قصور کیتا اے کہ پُلس والے مارن گے. بس اینا ای چاہندا آں کہ ایتھے بہہ کے چھتیا تک اپڑ جاواں."

"چھتیا کیوں جانا چاہندا ایں' دس تاں؟"

"چھتیا جا کے ادھیا ☆ بھواں گا."

پورے جُسّے اُتے ورم آ جاون دے باوجود چائینزنیا ادھیا بھوے گا' چائینزنیا اجے وی ایہ آس رکھدا اے کہ اوہدے ہتھ پَیر ٹھیک ہو جاون گے. وِشوبندھو نوں بڑی حیرانی ہوئی. اوہناں پُچھیا "جدوں ٹُرن پھرن دے لائق سیں اودوں چھتیا بٹ کیوں نہیں ٹُر گیا؟ نرا چھے ست میل دا پندھ ای تاں ہے اے."

جاپیا جویں انھیرے وچ چائینزنیا دیاں نابر اکھاں اَگ ورھاون لگیاں. آکھن لگا "میں جا سکدا ساں' نرا ایہناں چِٹ کپڑیئے بابو لوکاں کارن نہیں جا سکیا."

"پنج سال پہلاں میرے جُسّے نوں ایہ روگ لگیا. جسم اُتے چِٹّے نشان پَے گئے. نک' کن اُتے ورم آ گیا. سبھ نے مینوں دَسیا کہ چھتیا بٹ کول منت منن نال چنگا ہو جاواں گا. اوہ بڑے کراماتی دیوتا نیں. اوس سال وی ووٹ دیون دا کم چل رہیا سی. کِنّے لوکاں نے ایس سال وانگ اوس وار وی پنڈ وچ جلسے تے میٹنگاں کر کے ووٹ دیون دی اپیل کیتی. جس دن ساڈے ووٹ پین والے سن' اوسے دن میں چھتیا بٹ جاون نوں ٹُر پیا. میرا ناں ووٹنگ لسٹ وچ سی پر میں ٹھہریا روگی بندا. ووٹ دی گل کویں سوچدا. میں سوٹی پھڑ کے نکلیا ای ساں کہ اِک شہری بابو نے آ کے پُچھیا "کیوں بُڈھے' ووٹ دیون جا رہیا ایں؟" میں آکھیا "مینوں ووٹ نال کیہ واسطا؟ میں جا رہیاں چھتیا بٹ." اوس بابو نے پُچھیا "کیوں چھتیا کیہ کرن جا رہیا ایں؟" میں آکھیا "مینوں وڈا روگ لگ گیا اے بابو' ادھیا بھواں گا' ٹھاکر جی ٹھیک کر دین گے."

"اوس بابو نے زور دا ہس کے آکھیا "اوئے' جے ٹھاکر جی روگ ٹھیک کر دیندے ہوندے تاں فیر ایہناں ڈاکٹراں تے ویداں دی لوڑ ای نہیں سی. اج کل ایس وڈے روگ لئی کِنیاں ڈھیر ساریاں چنگیاں چنگیاں دواواں بن چکیاں نیں. کٹک جا کے علاج کراون نال ٹھیک ہو جاویں گا."

"میں آکھیا' بابو! کِتھے کٹک تے کِتھے میں."

اوس بابو نے آکھیا' "اوئے میں لے چلاں گا. توں چل کے پہلاں ووٹ دے. تے سُن' کیلا نشان والی پٹی وچ پاویں. سمجھیا؟ ساڈی پارٹی دی سرکار بن گئی تاں اسیں دیس دی بھلیائی لئی کم

☆ ادھیا: پکی منت من کے مندر وچ لمکنا تے بہہ رہنا تے مراد منے جاون اُتے ای اُٹھنا

کراں گے. ساڈے پنڈاں وچ جنتے کوڑھے نیں' سبھ دا علاج کر کے ٹھیک کر دیواں گے. توں تاں بزا دو مہینیاں وچ ٹھیک ہو جاویں گا. فضول فاقا کر کے چھتیا بٹ جا کے ادھیا بیٹھن نال کیہ بھلا ہووے گا؟ کوئی فایدا نہیں."

"میں پچھیا "بابو! کیہ واقعی میں ٹھیک ہو جاواں گا؟"

اوہ بابو بولیا "تاں کیہ میں تینوں جھوٹھ کہہ رہیاں؟ آپ ویکھ لویں' میں آ کے تینوں موٹر وچ بٹھا کے آپ کٹک لے جاواں گا. آ چل' سویرے ای سویرے ووٹ دے آ' چل."

میں آکھیا' "بابو! میں ہویا کوڑھیا' مینوں سبھ نسا دیون گے." بابو نے آکھیا "کون نسا دیوے گا؟ میں ویکھاں گا. کوڑھے وی ووٹ دے سکدے نیں. اوہناں نوں قانونی حق اے. آ' میرے نال چل' میں سارا بندوبست کر دیندا آں."

"میں اوس بابو دے نال ووٹ دین گیا تے جس بکس اُتے کیلے دا نشان سی' ووٹ دا کاغذ اوہدے وچ پا کے آ گیا. باہر بابو مِل گیا. میں ووٹ بارے دَسیا تاں بڑا خُش ہویا. کہن لگا "بُڈھے! گھر جا کے کھا پی تے چین نال ارام کر. ووٹاں دا کم نبڑدیاں ای میں آواں گا تے تینوں کٹک دے وڈے ہسپتال لے چلاں گا. موٹر وچ بٹھا کے."

"میں اوس بابو دی گل اُتے یقین کر کے گھر بیٹھا رہیا' چھتیا نہیں گیا. ووٹ دا کم ہویا' اِک مہینا بیتیا' دو مہینے بیتے' اوہ بابو نہ دِسیا. میں راہ ویکھدا بیٹھا رہیا. بابو آون گے تے مینوں کٹک لے جا کے ٹھیک کر دیون گے. انجے پورا سال گزر گیا. میرے گوڈیاں تے جوڑاں نوں وی روگ نے نپ لیا. اٹھنا بہنا اوکھا ہو گیا. کسے نے ترس کھا کے کُجھ کھاون نوں دے دتا تاں ٹھیک' نہیں تاں جتھے بہندا اوتھے ای بہہ رہندا. اوہ بابو مینوں کیلا پھڑا کے ٹُر گیا."

میدان وچ پُوجا ہو رہی اے. گھنٹی دی اواز رات دی چُپ وچ گونجدی ہوئی وَگ رہی اے. وِشوبندھو ساہ روک کے سُندے جا رہے نیں. کوڑھے جیون دی دردناک کہانی.

چائینزنیا نے ساہ چُھل جاون پاروں لہنی کتھا روک دتی پر وِشوبندھو ایہدے باوجود سُن رہے نیں. خورے کِنے اُمیدوار اِنج دے ان گنگ رنجور انساناں نوں جھوٹھی تسلی دے کے ووٹ لے لیندے نیں. بے غرضی دا مجسما بن کے جدوں اوہ لوکائی دے نال ان گنت مِٹھیاں مِٹھیاں گلاں وچ مگن ہوندے نیں تاں اوہناں دی حالت ویکھ کے خلا بِلی چیتے آ جاندی اے.

وِشوبندھو نے چائینزنیا دل ویکھیا. اوہدے اُتے ٹارچ دی روشنی پائی. لگدا سی جویں لہنی کتھا سُنا کے اوہنوں سکون مل گیا اے. پہیے دے ایکسل اُتے چڑھ کے چھتیا جاون دا ارادا ہور پکا ہو گیا ہووے.

وِشوبندھو دا جی چاہیا کہ اوہ اوہنوں ٹرک وچ بٹھا کے چھتیا تک لے جاون پر کیہ ایہ ممکن اے؟ پولنگ افیسر تے پولنگ پارٹی دے رکن یقینی طور اعتراض کرن گے.

پولنگ پارٹی دے سارے بندے میلا ویکھ کے پرت آئے۔ ڈرائیور نے سبھ گلاں اوہناں نوں پہلاں ای دس دتیاں سن۔
چائینزنیا اُتے مسلسل گالھاں دی گڑے ماری ہوون لگی۔ سالے توں حرامزادے تک۔ پر کوڑھا چائینزنیا بے نیازی نال سُندا رہیا۔ اوہنوں پتا اے کہ اوہنوں اوتھوں اٹھاون دی جرئت کوئی نہیں کر سکدا۔ اوہنوں ہتھ لاندیاں سبھ نُوں ڈر آوے گا۔ اوہ زہری سپ توں وی ودھ کے خطرناک اے۔
جویں وی ہووے' چائینزنیا چھتیا جاوے گا۔ اج اوہ کیلا نہیں پھڑنا چاہندا۔
ایس لئی سبھ نے مِتھیا کہ اِک وانس دے ڈنڈے نال ہجاں دے دے کے اوہنوں اوتھوں کڈھیا جاوے۔ اوہناں دا ارادا جان کے وِشو بندھو چونک گئے۔ اوہناں نے پچھیا۔
"ہیں..... ایہ کیہ کر رہے او تُسیں لوک؟ اِنج ہجاں دے دے کے اوہنوں کڈھو گے؟"
اِک پولنگ افیسر نے آکھیا "ایس توں سوا ہور چارا ای کیہ اے؟"
"ناممکن--- ایہ نہیں ہو سکدا۔" وِشو بندھو نے پکے تے کھرھوے لہجے نال آکھیا۔
"تاں کیہ ایتھے اِنجے ای پئے رہیے؟ ایہ وی خوب رہی۔"
"ایہدے ایہ معنی نہیں کہ تُسیں ایہنوں وانس نال ہجاں دے کے کڈھو۔ اوہ کوئی کُتا بِلّی نہیں اے۔ میں کدی سوچ وی نہیں سکدا ساں کہ تُسیں لوک ایس قِسم دا فیصلا وی کر سکدے او۔"
اِک دُوجے پولنگ افیسر نے چِڑ کے آکھیا "ٹھیک اے' تُسیں جویں مناسب سمجھو' کرو۔"
سبھ چُپ ہو گئے۔ وِشو بندھو سمجھ گئے کہ ایس ویلے اوہ سبھ دے اندر لے غضب غُصّے تے خفگی دا نشانا نیں۔ غروب ہوندے ہوئے چن دی گدلی چاننی وچ اوہناں نے کجھ گھمبیر تے جذبات توں بے نیاز چہرے ویکھے۔ مجبورن غُصّے دی کُڑتن نے اوہناں دے چہریاں نوں کھرھوا بنا دتا سی۔
وِشو بندھو نے اشارے نال اوہناں نُوں دُور بُلا لیا تے اوہ بڑی دیر تک اوہناں لوکاں نال صلاح مشورا کردے رہے۔ اوہناں نے پوری پارٹی نوں سمجھاون دا پورا جتن کیتا۔ صبر تحمل توں کم لین دا آکھیا پر اوہناں لوکاں دا بس اکو رٹا سی "اوہنوں اوتھوں پُلس راہیں ہجاں دے کے کڈھنا ہووے گا نہیں تاں ٹرک لے جاون دا ہور کوئی چارا نہیں اے۔"
اخیر شکست من کے وِشو بندھو نے اجیت سنگھ نُوں بلایا تے اوہنوں کجھ آکھیا۔ بعدوں چائینزنیا دے نیڑے آ کے انتہائی نرمی نال بولے "چنگا بُڈھے! توں نکل آ--- اسیں تینوں گڈی وچ بٹھا کے لے چلدے آں۔"
نکلن اُتے کسے طرحاں امادا نہ ہوندیاں چائینزنیا نے آکھیا "تُوں جھوٹھ بولدا ایں بابُو۔"
"میں اُکا سچ آکھ رہیاں۔ تُوں ساڈے نال جاویں گا۔"
"ہاں--- باؤ! میں کوڑھا آں--- زخماں نال میرا سارا جُثا بھریا پیا اے۔ تُسیں مینوں اپنے نال کِویں

بٹھا کے لے جاوو گے."

پولنگ پارٹی دے باقی بندے وِشوبندھو دا ایہہ فیصلا سُن کے حیرانی نال اُک دُوجے دا مُونہہ ویکھن لگ پئے.

وِشوبندھو نے فرمان جاری کرن دے انداز وچ اِک کارندے نوں آکھیا "تُسیں ٹرک تے چڑھ جاؤ تے سامان ہٹا کے بُڈھے دے بیٹھن لئی تھوڑی جہی تھاں بنا دیو. جاؤ' جاؤ' اُٹھو."

چائینزنیا نے ویکھیا کہ اِک بابُو ٹرک اُتے چڑھ گیا اے تے سامان چکن رکھن دی اواز وی سُنائی دے رہی اے.

وِشوبندھو نے چائینزنیا نُوں بلایا.

"چل بُڈھے! گڈی اُتے بہہ."

"مینوں اُپر کون چڑھاوے گا؟"

"میں چک دیاں گا."

چائینزنیا نے سِر چُک کے وِشوبندھو نُوں ویکھیا. خورے اوہناں دے چہرے اُتے کیہ دِسیا کہ اوہ آہستا آہستا ٹرک تھلیوں نکل آیا جویں صدیاں توں کھڑوت ماری اوہدی رُوح اوہدے مِٹّی دے بُت وچ مُڑ وڑ گئی ہووے تے شوخیاں کر رہی ہووے.

وِشوبندھو ہوٹھاں نُوں دنداں وچ دبائے چُپ چاپ کھلوتے رہے. دُوجے کارکن غُصّے وچ خورے کیہ گُھسُر مُسُر کر رہے سن. ٹرک توں تِن ہتھ دی دُوری اُتے گھسڑیاں آ کے چائینزنیا نے شکرانے بھرے لہجے وچ اوہنوں ویکھدیاں ہتھ چُک کے آکھیا— "لو باؤ گڈی وچ بٹھا دیو..... تہاڈا بابُو کِنا....."

چائینزنیا دی گل نوں ادھورا چھڈ کے گھرر گھرر کردیاں ٹرک سو ہتھ دُور ٹُر گیا. چائینزنیا دے دووَیں ہتھ تھلے ڈِگ پئے. وِشوبندھو نے حیران کارندیاں نُوں آکھیا "کھلوتے کیہ او تُسیں لوک؟ جاؤ تے بیٹھو."

سبھ اوتھوں چُپ چاپ ٹُر گئے. وِشوبندھو نے شرمندا چہرے نال چائینزنیا ول ویکھیا. دھون جھکا کے ڈُبدی اواز وچ چائینزنیا نے آکھیا' "میں جاندا ساں کہ تُوں وی مینوں دھوکھا دیویں گا' چنگا جاؤ."

وِشوبندھو بے رنیواں کر کے ٹرک ول ٹُر پئے. ٹرک نیڑے اپڑ کے اوہناں نے مُڑ کے ویکھیا.

چائینزنیا اوتھے اہِل بیٹھا سی. کسے ان گھڑویں کالے پتھریلے مجسمے وانگ. جویں کھڑوت ماری رُوح نے مڑ اوہدے مِٹّی دے بُت نُوں چھڈ دِتا ہووے.

☆☆☆☆☆

بنگالی / سنیل گنگو پادھیائے

دُوجا مرد

بس توں لہہ کے دوویں نال نال چلن لگے۔ دھرتی اُتے شام دے دُھندلکے کھِلرن لگے سن۔ دُکاناں بجلئی بلباں تے نیون لائیٹاں نال جگمگاون لگیاں سن۔ ایہناں دوہاں دے گلاں کرن لئی بہُت کجھ سی پر دوویں انج چُپ سن جویں گُنگے ہون۔ پرویتا نُوں ہُن اِک گلی وچ مُڑنا سی۔ اوہنے آکھیا "ایتھوں میرا گھر بہُت نیڑے اے۔"

"تاں ٹھیک اے، فیر کدی مِلاں گا۔" روِی نے مسکراندیاں ہویاں آکھیا۔

"توں ہُنے کیوں نہیں چلدا۔ میں تینوں اپنے خاوند نال ملاواں گی۔"

"نہیں اج نہیں، فیر کدی!"

"کیوں؟ میں تینوں اج ای نال لے چلنی آں۔ اوہ دفتروں گھر آ گئے ہون گے۔ اکثر سویرے اسیں دوویں اِک دُوجے نُوں ویکھ نہیں سکدے۔ میں جدوں وی سویرے گھروں نکل پیندی آں تاں اوہ سُتے ہوندے نیں تے میرے گھر اپڑن توں پہلاں اوہ دفتر واسطے نکل جاندے نیں۔"

"ہُن مینوں کسے ضروری کم پاروں کدھرے جانا اے۔ کسے دن آواں گا۔"

"سچ مچ آویں گا؟" پرویتا نے پُچھیا۔ "بیتے ست ورھے تُوں میرے بارے کجھ جانن دی لوڑ ای نہ سمجھی۔"

"تاں کیہ تُوں میرے بارے جانن دی کوشش کیتی سی؟"

"ایہ کیہ پاگلاں والیاں گلاں کر رہیا ایں۔ میں سوانی آں تے سوانی نُوں دُوجے مرد بارے جانکاری پُچھدیاں کافی دِقت ہوندی اے۔ ایہ کم ایڈا سوکھا نہیں۔"

روی بے خُدی نال کجھ پَل لئی پرویتا دے چہرے نُوں ویکھدا رہ گیا۔ ماضی دے کجھ جھلکارے اوہدے ذہن دے پردے تے اُبھرے۔ پرویتا ویاہ مگروں دہلی ٹُر گئی سی۔ ایس جُدائی دے صدمے نے روی نُوں دیوانگی دی حد تیک متاثر کیتا سی۔ ایس بے خُدی تے دیوانگی پاروں اوہنے پرویتا نُوں اِک لما پریم پتر گھلیا سی۔ خط دے جواب وچ پرویتا نے واضح طور لکھیا سی کہ اوہدا خاوند ایہ بالکل پسند نہیں کردا کہ کوئی مرد اوہنوں خط لکھے۔ ایہدے مگروں روی نے پرویتا نُوں نہ کوئی خط لکھیا تے نہ اوہدے بارے کجھ جانن دا جتن کیتا۔ ست سال دی لمی مُدت مگروں کلکتا وچ ایویں راہ جاندیاں اِک بس وچ ملاقات ہو گئی۔

روی نے پچھیا "کیہ تیرے خاوند نوں میرا تہاڈے گھر آونا چنگا جاپے گا؟"
پرویتا نے نرمی نال آکھیا "ایہدے وچ ماڑا کیہ اے؟ کیہ دوست سجن گھر نہیں آوندے؟"
"ویاہتا سوانیاں نوں چاہیدا اے کہ دوستاں توں دور ای رہن۔"
"تاں اج دی پابندی ویاہے مرداں اُتے نہیں اے کیہ؟"
"کیوں، کیہ تیرے خاوند دی کوئی گرل فرینڈ وی ہے اے؟" روی نے پچھیا۔
"اوہ بعدوں دساں گی۔ پہلاں ایہہ دس کہ ساڈے گھر کدوں آویں گا؟"
"میں ایہدے بارے سوچاں گا۔"
"ویکھ روی! توں ایس گلی وچ بلکل سِدھا ٹُری جاویں۔ کجھ دور اِک تِن منزلا عمارت ہووے گی۔ اوسے عمارت دی دوجی منزل وچ اسیں رہندے آں۔" پرویتا نے اپنے گھر دا پتا سمجھایا۔
"میں چیتے رکھاں گا۔"

ایہدے بعد بہُت دِناں تک روی پرویتا نوں نہ مِل سکیا تے نہ ایس بارے کجھ جان ای سکیا۔ پرویتا اوہدے چیتے دی پکڑ توں نکل گئی سی۔ پرویتا دے نال گزارے ہوئے رنگین دِناں دیاں سوہنیاں یاداں ویلے دے نال نال دُھندلا گئیاں سن۔ پر اج دی ملاقات نے اوہناں دُھندلیاں یاداں نوں تازا کر چھڈیا سی۔ روی دے ذہن اُتے پرویتا فیر بدلیاں وانگ گھر کے چھا گئی۔ پرویتا جہی سی، اِنجے دی ای اے۔ اوہدے وچ کوئی نمایاں تبدیلی نہیں سی ہوئی۔ کدے اوہنے روی نال بہت سارے وعدے کیتے سن۔ اِک دن اوہنے آکھیا سی "روی! میں تینوں کدے نہیں بھُل سکاں گی۔ توں میرے کولوں جو وی چاہویں گا، میں تینوں بڑی خوشی نال دیاں گی۔" الھڑ جوانی دی بدمستی وچ مدہوش، انجام بارے نہ سوچن والے دل کئی اجہے وعدے کر بہندے نیں پر جدوں زندگی ٹھوس حقیقتاں دا ساہمنا کردی اے تاں ایہہ سارے وعدے دھرے رہ جاندے نیں۔ روی نے پرویتا توں کجھ نہیں منگیا سی۔ پرویتا نال ایس سبھی ملاقات مگروں روی مضطرب تے پریشان رہن لگیا۔ اوہدے جذبات وِچ جوار بھاٹا جہیا آن لگیا۔ اوہ سوچن لگیا کیوں نہ ہُن اوہ پرویتا توں کجھ منگے، کجھ چاہوے۔ اوہنے وعدا وی تاں کیتا سی۔

اِک دُپہر نوں روی پرویتا دے گھر ول ٹُر پیا۔ پرویتا نے اوہنوں دسیا سی کہ اوہدا خاوند عموماً دُپہر ویلے گھر نہیں ہوندا۔ اوہنے ایہہ نہیں جاننا چاہیا سی کہ گھر وچ ہور کون کون رہندا اے۔ پر اج اوہ اِک خطرا مُل لین نوں تُل گیا سی۔ اوہ چاہندا سی کہ پرویتا نال اکلاپے وچ کجھ گلاں کرے۔

کجھ دیر مگروں اوہ پرویتا دے گھر اپڑ گیا۔
پرویتا نے بُوہا کھولھیا۔ حیرت تے حیرانی بھریاں نظراں نال اوہ روی نوں ویکھدی رہ گئی۔

"میں کویلے تاں نہیں آ گیا؟"

"نہیں، نہیں، بالکل نہیں۔ پلیز اندر آ جا۔"

"اِکو ڑکی تینوں ملن نُوں دل کیتا۔"

"میں ایہہ سوچیا وی نہیں سی کہ اینے ورھیاں مگروں توں میرے گھر آویں گا۔"

ڈرائینگ روم ساریاں چیزاں نال لگیا سجیا سی۔ دوویں اِک صوفے اُتے بہہ گئے۔ خورے اوہ ہُنے ہُنے نیندر توں جاگی سی۔ اوہدیاں اَکھاں وِچ اجے وی نیندر دا خمار سی۔ اوہدے کالے تے لمے وال اوہدے چِٹے نرم موڈھیاں اُتے لہرا رہے سن۔ اوہدی ساڑھی تے بلاؤز کُجھ بے ترتیب نظر آ رہے سن۔ جذبات تے احساسات دا جوار بھاٹا اوہدے دِل وِچ آ گیا سی۔ اوہنوں اپنے پَیر اُکھڑدے جاپے۔ پرومیتا دی محبت دے سہارے رِوی تصورات وِچ کنے ای سُندر خاب اُنن لگ پیا سی۔ کیہ اوہ ہُن پرومیتا نُوں اپنی گرم جھولی وِچ سمیٹ کے آکھ سکدا اے کہ تُوں میری ایں! پرومیتا تُوں میری ایں!! تُوں مینوں وعدا کیتا سی کہ تُوں مینوں اوہ سبھ کُجھ دَویں گی جو میں تیرے کولوں چاہواں۔ کئی ورھیاں مگروں اِک کمرے وِچ اوہ پرومیتا دے نال اکلاپے وِچ بیٹھا اے۔ ایس خیال نال اوہ پریشان جیہا ہو گیا۔

"اِنج جاپدا اے تیرے نال ایتھے ہور کوئی نہیں رہندا۔"

پرومیتا نے اِک شوخ تے من رچویں مسکان سُٹدیاں آکھیا "تُوں بڑے مناسب ویلے آیا ایں۔ ساڈے نال اِک بیوا سوائی رہندی اے' اوہ اج بھوانی پُر اپنے کسے رشتے دار نُوں ملن گئی اے۔"

"تیرے میاں ہوری دفتروں کدوں پرتن گے؟"

"شاہیں چھے وجے دے لاگے چاگے۔"

"اج کل اوہ کِتھے کم کر رہے نیں؟"

"پائنیر انڈسٹریز وِچ۔ اوہ لوک چاہندے سن کہ اوہناں دی بدلی دہلی توں بنگلور کر دین۔ بہت جتن مگروں اسیں کلکتے آ سکے۔ ایتھے آن مگروں میں محسوس کر رہی آں کہ اسیں ایتھے نہ آوندے تاں چنگا سی۔"

"کیوں؟ تینوں کلکتا پسند نہیں آیا؟"

"اجہی کوئی گل نہیں۔ کلکتا مینوں پسند اے پر ایتھے آ کے اوہناں نے اپنی سجھ بجھ تیاگ دتی اے۔"

"کیہ ہویا رنجیت بابو نُوں؟"

"ہوندا کیہ' اوہناں دی اِک سٹینو گرافر اے' اینگلو انڈین کُڑی۔ اوہدا ناں اے سٹینلا۔ مُنیا اے

دوویں آپو وِچ بڑے نیڑے ہو گئے نیں۔"

"اچھا!"

"ایہ اکثر اوہنوں اوہدے گھر تائیں چھڈ کے آوندے نیں تے اوہدی تعریف کردیاں کدے نہیں تھکدے۔ کہندے نیں اوہ بڑی ذہین تے ہوشمند اے۔ اوہدے ہنگارے بِنا کوئی کم توڑ نہیں چڑھدا۔"

"تُوں اوہدے توں سڑن لگ پئی ایں؟"

"میں کیوں سڑاں؟"

"سوانیاں دے نال کم کرنا پوے تاں اوہناں دے نال دوستانا تعلقات پیدا کرنا ضروری ہو جاندا اے۔ ایہدے لئی پریشان ہونا سمجھداری نہیں۔" روِی نے سمجھان دا جتن کیتا۔

"نال کم کرنا تاں ٹھیک اے' پر اوہناں دے نال اوہناں دے گھر ڈنر یاں لنچ کیوں کیتا جائے؟ تے فیر گھر آ کے ایہ کہنا کِہ اینگلو انڈین کُڑیاں ورگا سوادی گوشت کوئی نہیں پکا سکدا۔"

"جدوں رنجیت بابو تینوں ایہ سبھ کجھ کھُل کے دَس دیندے نیں تاں اوہناں دی نیت اُتے شک کیوں کردی ایں؟"

"ایہ مرد کدے کدے بہُت ای بے شرم ہو جاندے نیں۔ جے کسے دن اوہ ایس کُڑی نُوں ایتھے لے آئے تاں میں برداشت نہیں کر سکاں گی۔"

روِی چُپ رہ گیا۔

پرویتا نے آکھیا "میں اوس کڑی نُوں ویکھ وی بیٹھی آں۔ رنگ کھُلا اے پر اوہدے نین نقش بھدے نیں۔ اوہ اُکا سوہنی نہیں۔ فیر کیہ تُوں دَس سکدا ایں کہ مرد اجہیاں کُڑیاں اُتے رِیجھ کیوں جاندا اے؟"

روِی چُپ چاپ سُندا رہیا۔ اوہ شدت نال محسوس کرن لگیا سی کِہ اوہ لئے چِراں مگروں پرویتا نُوں ملیا اے فیر وی اوہنے اوہدے بارے کجھ وی نہیں پچھیا۔ اوہ صرف اپنے خاوند تے اوس اینگلو انڈین کڑی دِیاں ای گلّاں کیتی جا رہی اے۔ جویں روِی نال اوہدا کدی کوئی سبندھ ای نہ رہیا ہووے تے روِی دی اوہدے لئی کوئی اہمیت ای نہیں۔ اوہ اوہدے لئی کسے اوپرے مرد وانگ اے۔

پرویتا کجھ کوڑی ہو گئی۔

"اوہ اِنج کر سکدے نیں تاں کیہ میں اپنا کوئی دوست نہیں بنا سکدی۔"

پرویتا اُٹھ کھلوتی۔ اِک بھرویں آکڑی لئی تاں اوہدے سُندر جوان جسم دے سارے نقش کائی نمایاں ہو کے نین پران دے ڈاکو بن گئے۔ اوہدی ساڑھی دا پلا تھلے ڈھلک گیا۔ اِک پُر اسرار

مسکان نال اوہنے جذبات نال بھجی اواز وِچ آکھیا "روِی! اج میں بڑی خُش آں کہ تُوں میرے گھر آیا ایں!"

روِی چونک گیا تے ان چاہیا کہن لگا "چنگا! میں ہُن چلدا آں۔ میں ایس پاسے اِک ضروری کم نال آنکلیا ساں۔ سوچیا تینوں وی ملدا چلاں۔"

پرومیتا حیرانی وِچ ڈُب گئی۔

"ایہہ اِکو دَم کی تینوں کیہ ہو گیا اے؟ تُوں کیوں جان لگیا ایں؟"

مینوں جانا ای چاہیدا اے۔ اِک بہت اہم کم اے۔" روِی نے سنجیدگی نال آکھیا۔

پرومیتا روِی نُوں جان توں نہ روک سکی۔

مایوسی نال اوہنے پچھیا۔ "فیر کدوں آویں گا؟ کل؟ یاں اگلے اتوار نُوں آویں۔ گھر میرے سوا ہور کوئی نہیں ہونا۔ سمجھیا؟"

"میں فیر ایتھے شاید ای آ سکاں۔" روِی نے آکھیا۔ "دفتر دے کم دے سلسلے وِچ درگا پُور جا رہیاں۔ ہو سکدا اے دو تِناں دِناں نُوں نکل پواں۔"

پرومیتا توں اجازت چاہے بِنا ای روِی باہر نکل آیا۔

اوہنے پِچھے مُڑ کے وی نہ تکیا۔

اپنے خاوند دے رویّے پاروں اوہدے کولوں انتقام لین لئی پرومیتا کسے دُوجے مرد نُوں اپنی سیج دا شنگار بنان نُوں تُلی ہوئی سی۔

پر روِی......؟

اوہ کدی اوہدا محبوب رہ چکیا سی۔

اوہ کوئی دُوجا مرد بھلا کویں بن سکدا سی!

☆☆☆☆☆

بنگالی / سبھود گوش

ویٹنگ رُوم

اوہ کہڑی ٹرین سی جہڑی اینی رات گئے بارشی موسم وچ ہفدی کنبدی سٹیشن اُتے آن کھلوتی سی. غالبن ایہدے وچ اوہ مسافر سن جہڑے گنگا دریا نُوں نِکے جہازاں راہیں پار کرن آئے سن. جہاز دا سایرن ہُن تک سُنائی دے رہیا سی. مسافراں دے اِک جَتھے نوں اوہ اوس پار لاہ چکیا سی تے دُوجے جَتھے نوں لئی گھاٹ ول اوسے پار ای ودھ رہیا سی.

راج پور جنکشن دے پلیٹ فارم اُتے رکے ہوئے انجن دا جویں ساہ پُھل گیا ہووے. پہلے درجے دے ویٹنگ روم وِچ ویٹر دھوڑ پئیاں کُرسیاں تے شیشے دی پدھر نُوں صاف کرن وِچ رُجھیا ہویا سی. کمرے وِچ اوہ پہلاں ای جھاڑو لا بیٹھا سی.

نہر کنڈھے آون والی ایس شٹل ٹرین وِچ مسافراں دی گِنتی بہُت گھَٹ ہوندی اے. اوہناں وچ ودھیرے سنتھال قبیلے دے مزدور ہوندے نیں. پہلے درجے وِچ سفر کرن والیاں وِچ یاں تے کٹہار دی کھنڈ مِل دا مالک ہوندا اے یاں دارجلنگ دے چاہ باغاں دا مینجر.

اوس راتیں پہلے درجے دے ویٹنگ روم وِچ تیزی نال داخل ہون والے مسافراں دی نہ تے کھنڈ دی مِل نال کوئی جُڑت سی نہ چاہ دے باغاں نال ای. پہلاں آون والی کشمیری کوٹ پائی اِک گھٹ عمر سوانی سی. اوہدے کناں وِچ لمکدے زمرد دے کانٹے تے اوہدے والاں دی سجاوٹ دا انداز اوس سوانی دی اُچیری سوچ دا اظہار سن. اِک قلی سِر اُتے سامان رکھی اوس سوانی دے نال ای کمرے وچ آیا.

دُوجا مسافر جہڑا اوہدے مگروں اوس ویٹنگ روم وچ آیا' اوہ اِک مرد سی. اوہدے نال وی قلی دے سِر اُتے رکھیا سوٹ کیس تے بسترا سی. اوہدیاں اَکھاں اُتے عینک چڑھی ہوئی سی. اوہ ہندستانی ڈھنگ دا لباس پائی اپنے موڈھیاں اُتے شال رکھی ہویا سی.

اِکو ٹرین وچ سفر کرن والے دو مسافر اِکو ای ویٹنگ رُوم وچ رات گزارن آئے سن. اوہناں توں سوا اوہناں دوہاں وچ کوئی رشتا نہیں سی. اوہناں دوہاں نُوں گڈیاں بدلنیاں سن تے دوہاں نوں دوجی ٹرین دے آون دی اُڈیک سی. خورے کیوں نظراں ملدیاں ای دوویں بوتر گئے.

اِک پل لئی دوویں کینوس اُتے بنائی تصویر وانگ اَہل تے کھڑوت سن. ایوں جاپدا سی جویں دوویں چونک پئے ہون. آپ اُتے شرمندا ہو گئے ہون. اِک دُوجے نال ملدیاں ہویاں جویں

اوہناں نوں ڈر جاپ رہیا سی۔ اوہناں دی حالت اوہناں مفرور قیدیاں ورگی سی جہناں نُوں فیر توں گرفتار کر کے اکو ای کمرے وچ تاڑ دِتا گیا ہووے۔ مادھوری رائے دے کوٹ اُتے برسات دیاں کنیاں چمک رہیاں سن۔ عینک دے بھجّے شیشے وچوں' جہناں نُوں اوہ صاف کرنا بُھل گیا سی' کملیش مکرجی دیاں گھابریاں ہوئیاں اکھاں جھانک رہیاں سن۔

راج پور جنکشن دا ایہ ویٹنگ روم کوئی عدالت دا کٹہرا نہیں سی۔ کوئی دُوجا بندا جرح کرن لئی موجود نہیں سی۔ نہ دھمکی یاں خشامد نال کسے عمل دی منتا یاں اعتراف کرایا جان والا سی فیروی انج پرتیت ہوندا سی جویں دوہاں لئی ایہ نیڑتا اسہ اے۔ کملیش بوہے ول ودھیا تے قلی نُوں اواز دِتی۔ قلی دی بجائے ویٹر کمرے وچ داخل ہویا۔ اوہدی موجودگی توں بے خبر کملیش فیر بوہے تک گیا تے باہر جھاکن لگیا۔ ورھدے پانی دیاں کنیاں اوہدے چہرے اُتے ڈِگن لگیاں۔ اوہ کمرے وچ واپس پرتیا تے میز لاگے جا کھلوتا۔ اوہ خورے ماضی دے جزیریاں وِچ گواچ گیا سی۔ اوہ فیر محسوس کرن لگیا۔ اوہدا انج پریشان ہو جانا پاگل پن اے۔ اوہدا ایس ویٹنگ روم توں نس جانا وی بزدلی دی نشانی اے تے اوہدی کمزوری دا کُھلّھا اعتراف اے۔

ویٹر حکم دا اُڈیکوان سی۔ کملیش میز دے نال ای پئی اِک کرسی نوں کھچ کے اوہدے اُتے بہہ گیا تے چاہ دی فرمائش کیتی۔ کمرے دے دُوجے حِصّے وچ مادھوری اپنا کشمیری کوٹ لاہ کے بنچ اُتے رکھی بیٹھی سی۔ کملیش مکرجی تے مادھوری رائے اج صرف دو ای مسافر ایس ویٹنگ روم وچ بیٹھے سن جہناں نوں لیٹیاں گڈیاں دی اُڈیک سی۔ اج اوہناں دوہاں وچکار کوئی ہور رشتا نہیں سی۔ بیتے پنج یاں چھے ورھیاں توں دوویں اِک دوجے لئی اوپرے سن۔ ایہ اوپرتا مُڈھ توں نہیں سی۔ اجہے دن وی اوہناں نے گزارے سن جدوں اوہ دوویں اک دوجے دے بہت نیڑے ہوندے سن۔ ست ورھے تک اوہ جیون ساتھی رہے ہوئے سن۔ جدوں اوہ پہلاں ملے سن' اوس ویلے اوہ سوانی مادھوری مترا سی۔ سوہنی تے من موہنی۔ اوہ اوہدی بھرجائی دی سہیلی سی۔ بہار دا موسم سی۔ پُھلاں تے شہد دی واشنا گھاٹ شیلا دے سارے جنگل وِچ کِھلری ہوئی سی۔ اوہدی ملاقات اک سُندر دُپہر نوں اچانک ای ہو گئی جدوں کملیش نے ویکھیا کہ مادھوری مترا ڈبدے سورج دیاں لال کرناں وِچ نہاتی' مہکدے پُھلاں دے کنج وچ کھلوتی اے۔ اوہ بے اختیار اک دوجے ول کھچدے لگے گئے۔ ایتھوں تیک کہ اِک دُوجے نال بے انتہا پریم کرن لگے تے فیر دوہاں نے سول میرج کر لئی۔ ایہ رشتا ست ورھے توں زیادا نہ نبھ سکیا۔ آپسی رضامندی نال دوہاں نے اپنے آپ نوں کورٹ ساہمنے پیش کیتا تے فیر اک دوجے لئی اوپر بن گئے۔ دوہاں نوں احساس ہو گیا سی کہ اوہناں دی محبت وچ زندگی باقی نہیں رہی۔ اوہ مر گئی اے۔ جس ویلے اوہناں نے محسوس کیتا کہ اوہناں دے پکے تے مضبوط رشتے وچ تریڑاں پین لگیاں نیں' تے

ڈوری دی اِک پار نہ کرن جوگ کھاڑی اوہناں دے وِچکار آون لگی اے' اوہ ظاہرداری بنائی رکھن نوں رضامند نہ ہوئے۔ وکھ ہو گئے۔ محبت دی اوہ کلی جنڑی بھری بہار وچ گھاٹ شیلا دے مہکدے کنج وِچ کِھڑی سی' لپنیاں ست بہاراں وی نہ دیکھ سکی۔ اوہناں دا پریم کیوں الوپ ہو گیا جد کہ پریم دی ای کھچ سی جہدے پاروں اوہ اک ڈوجے دے ہوئے سن؟ ایہدا احساس کملیش نوں اوس دن ہویا جدوں اوہ اپنا سامان بڑی محنت تے لگن نال ٹھیک کر رہیا سی تے مادھوری ڈوجے کمرے وِچ بیٹھی ناول پڑھ رہی سی۔ اوہ اپنے کم دے سلسلے وچ بھونیشور جا رہیا سی۔ مادھوری اوہنوں رخصت کرن سٹیشن وی نہ آئی۔ اوہنوں جاپیا کہ مادھوری دے کمرے دیاں باریاں وِچوں چھن کے آوندا چانن اوہدا ہاسا اُڈا رہیا اے۔

اوس ورھے..... اِک ایتوار دی شام وی بڑی ظالم تے سفاک جاپی۔ مادھوری معمول وانگ سیر لئی بِلکُل تیار ہو چکی سی پر کملیش چالوکیا سمے دے کسے مندر دا خاکا بناون وِچ رجھیا ہویا سی۔ اوہ اکا بُھل گیا ہویا سی کہ اج ایتوار اے تے نت وانگ اوہنوں مادھوری دے نال سَیر لئی باہر جانا اے۔ اوہنوں ایس گل دا وی پتا نہیں سی کہ مادھوری نے کپڑے بدل لئے نیں تے بِلکُل تیار ہو بیٹھی اے۔ مادھوری نے پچھمی اسمان اُتے تردے ہوئے جوگیے رنگ دے بدلاں نوں ویکھیا۔ اوہ اوہنوں بے رنگ' بے معنی تے بے ارتھ جاپے۔ آئے دن چاہت دی تھوڑ تے بے توجہی دے رَنگ دِسن لگ پئے سن۔ اخیر اوہناں نے محسوس کیتا کہ اوہناں دا پریم گئے سمے دا اِک سُندر سفنا بن گیا اے۔ کیہ اوہناں نے کدی اِک ڈوجے نوں جنون دی حد تک نہیں سی چاہیا؟ ایس سوال دا اوہناں کول کوئی جواب نہیں سی۔ جے اوہ اک دوجے نال کھلھ کے گل کردے تاں شاید ایس سوال دا حقی جواب وی مِل جاندا۔

کملیش تے مادھوری دوویں ذہنی اذیت دا شکار بن چکے سن۔ اوہ مخالف دِشاواں ول کھچے جان لگے۔ اوہناں دے چکے قدماں اُتے اوہناں نوں افسوس نہیں سی۔ نہ اوہناں نے اک دوجے نوں ذمے وار ای ٹھہرایا۔ جدوں دوویں فریق راستی اُتے ہون تے غلط روی دا شکار ہو گئے ہون تاں دوش کہنوں دِتا جاوے؟ اوہناں دی ودھدی ہوئی بے اعتنائی دوہاں پاسیوں سی تے اِک ڈوجے نوں درگزر کرن دا رویّا وی دوہاں پاسیوں ای سی۔ ایہ سبھ کجھ کھلھ کے نہیں' ان اُگھڑویں طور تے ہوندا رہیا۔ جدوں ڈوری اسہ ہو گئی تاں اک دوجے نوں دوشی آکھے بِنا ای دوویں وکھ ہو گئے۔ نادسن جوگ حالت دا بھار اوہ بُہتا چِر نہ چُک سکے۔ ست ورھے دے ویاہتا جیون دا انت سول کورٹ دی اک درخاست راہیں کر دِتا گیا۔

طلاق دے ڈیڈھ ورھے بعد کملیش نے سنیا کہ مادھوری نے انجینئر اناڈی رائے نال ویاہ کر لیا اے۔ مادھوری نے اخباراں وِچ ویکھیا کہ پروفیسر کملیش مکرجی نے وی دُوجا ویاہ کر لیا اے۔

اوہدی بیوی سُندھاگنا کلکتا دے کسے سکول وِچ سیون مسٹریس اے. ایہ دوجے ویاہ وی یقینی طور پریم دی ترغیب پاروں ای ہوئے ہون گے. لوک جو وی آکھن' مادھوری اپنے ایس نویں جیون توں خُش سی. کملیش وی سُندھا توں خُش سی. حالاں کجھ لوکاں دا خیال ہور سی.

سردیاں دی اوس چُپ چپیتی رات وچ جدوں قدرت نے مادھوری رائے تے کملیش مکرجی نُوں راج پور جنکشن دے ویٹنگ روم وچ کٹھا کر دِتا تاں اوہ شاید ای پریشان ہوئے ہون. اپنی بھلائی لئی ای تاں اوہ اک دوجے توں وکھ ہوئے سن. اپنے رشتے نُوں مُکاء دِتا سی. جے ماضی اِک مسئلے دا روپ نہ وٹاندا تاں اجوکی تکلیف دِہ صورتحال دا ساہمنا کرنا اینا اوکھا نہ ہو جاندا.

دو زندگیاں نُوں اِک ریلوے ویٹنگ روم وچ کیوں قربت دا احساس دوایا جاوے جد کہ پنج ورھے پہلاں قانون نے دوہاں نُوں وکھرا کر دِتا سی. انج جاپدا اے جویں اوہناں دی اتفاقیا ملاقات تقدیر دا اک دھوکھا ہووے. نامناسب' ناکومل تے اسہ. جے مادھوری تے کملیش دی تھاں دوجا کوئی مرد تے دوجی کوئی سوانیٔ مسافراں وانگ ویٹنگ روم وِچ ملدے تاں خُش خلقی تے خُش اخلاقی دے کجھ رسمی فقرے تاں اوہناں نے دُہرائے ای ہوندے. مادھوری رائے تے کملیش مکر جی اج اِک دُوجے لئی اوپڑ بن چکے نیں پر اوہ کویں بُھلا سکدے نیں کہ اِک زمانے وِچ اوہ میاں تے بیوی رہ چکے سن.

خیالات دے بھار تے کمرے وِچ ہر پاسے کھِلری ہوئی چُپ دے اثر پاروں کملیش کجھ پل لئی اُنگھلاون لگ پیا. اوہدیاں اکھاں بند ہو گئیاں. جدوں اوہ جاگیا تاں اوہناں چیتے آیا کہ اوہ ویٹنگ روم وچ بیٹھیا اے. اوہدیاں نظراں مادھوری اُتے پئیاں. اوہ بنچ اُتے بیٹھی سی. اوہدا چہرا کندھ ول سی. فیروی کملیش دیاں نظراں مادھوری اُتے ای کیندرت رہیاں. اوہدے دِل وِچ اِک عجیب سدھر جاگی کہ اوہ مادھوری نُوں' اوہنوں دسے بِنا' رج کے ویکھے. حالاں اوہ آپ نہیں جاندا سی کہ مادھوری وچ اوہ کیہ ویکھنا چاہندا اے تے حقیقت وچ اوہدے وِچ نَواں پن کیہ ہو سکدا اے؟ فیروی اوہدیاں نظراں مادھوری دی شخصیت دا جایزا لئے رہیاں سن. اوہنے ویکھیا کہ مادھوری وچ اک انوکھا پن سی. اوہنے اوہنوں کدی اینی ودھیا تے سوہنی ساڑھی وِچ نہیں سی ویکھیا. بدلاں دے گوڑھے رنگ دا کریپ جہدے وچ تھلے زمین تک اپڑی ہوئی بارڈر. پہلاں جدوں وی اوہ باہر گھُمّن لئی نکلدے سن' مادھوری ہتھ کھڈی دی ساڑھی پاندی ہوندی سی. جدوں اوہ ٹرن لگدی تاں ساڑھی وِچ اِک سرسراہٹ جہی پیدا ہوندی تے فضا پھُلاں دی واشنا نال مہک جاندی پر اج مادھوری دی نہ واشنا باقی اے تے نہ ای اوہدیاں اداواں توں اُبھردا ہویا سنگیت ای' ہُن اوہ اوس مجسمے وانگ اے جہنوں اِک دوجے چترکار نے گھڑیا ہووے. کملیش نے مادھوری نُوں اینیاں شوق بھریاں نظراں نال کدی نہیں سی ویکھیا تے اج اوہنوں ایہ حق وی نہیں سی کہ

اوہ اوہدے ول اکھ چُک کے دی ویکھے تے خورے ایسے کارن اوہنے لیٹیاں نظراں اوہدے اُتے جمائی رکھیاں۔ اج جِنا اوہ اوہنوں ویکھدا' اونی ای اوہنوں نویں جاپدی۔ عجیب' انوکھی تے کجھ سخت وی۔ اِک انجینئر لئی مناسب بیوی۔

کملیش نے اپنے ذہن توں ایہناں خیالاں نُوں جھٹک دِتا تے اپنے ول دھیان کیتا۔ اپنے سوٹ کیس توں صابن تے تولیا کڈھیا۔ ہولڈال توں اِک سرہانا تے اِک موٹی چادر کڈھ کے کرسی اُتے رکھی۔

تے مادھوری..... اوہنوں کملیش نُوں سدھا ویکھن دی لوڑ نہیں سی۔ اوہدا پورا تے اُگھڑواں عکس اوہدے ساہمنے لمکے شیشے وِچ دِس رہیا سی۔ اوہ کملیش نوں اوہدی جانکاری توں بِنا ای ویکھنا چاہندی سی۔ شیشے وِچ اوہ اوہنوں ویکھن لگی۔ کملیش لہنی گھڑی کڈھ کے چابی دین لگیا۔ پر ایہ اوہ گھڑی نہیں سی جہنوں اوہ جاندی سی۔ گھڑی دا سٹریپ وی نواں سی تے کالے رنگ دا۔ تے کملیش نُوں کالا رنگ اُکا نہیں سی بھاوندا۔ مادھوری نے ویکھیا' کملیش دی اُنگلی وِچ نویں انگوٹھی سی۔ سرہانے دے اُچھاڑ اُتے پھُل کشیدے ہوئے سن تے اوہ رنگین سی۔ اوہ چنگی طرحاں جاندی سی کہ کملیش نُوں چٹیاں تے سادیاں چیزاں ای پسند سن۔ رنگ تے سجاوٹ دی اوہدے بھانے اہمیت ای کوئی نہیں سی۔ مادھوری نے محسوس کیتا کہ خورے سیون دی مسٹریس نے کملیش نُوں اپنے رنگ وِچ رنگ لیا اے تے اوہدی پسند وِچ وی وڈی تبدیلی پیدا کر چھڈی اے۔

صابن تے تولیا لے کے اوہ باتھ روم وِچ ٹر گیا۔ کملیش دِیاں دُوجیاں چیزاں نُوں ویکھن دا اِک موقع جہدی اوہ چاہوان سی' ہتھ آ گیا۔ ہر چیز نُوں اوہ غور نال ویکھن لگی۔ بِلکُل نویاں چیزاں۔ اوہ اوہناں نُوں پچھان وی نہ سکی۔ پنج ورھے پہلاں دی کوئی چیز اوہدے کول نہیں سی۔ چنگا ہوندا جے مادھوری دے دِل وِچ تجسس دا جذبا نہ پیدا ہوندا تے اوہ سوٹ کیس کھولھ کے نہ ویکھدی۔ جے مادھوری اپنا چہرا شیشے وِچ ویکھدی تاں اوہنوں لیٹیاں اکھاں وِچ حسد تے رشک دے سوا کجھ نہیں نظر آوندا۔ ایسے حسد دے جذبے نے اوہدے سُندر بھروٹیاں وِچ موڑ پیدا کر دِتا سی۔ اوہدیاں نظراں سوٹ کیس اُتے جمیاں رہیاں جتھا اوہدیاں اکھاں ساہمنے کھُلھیا پیا سی۔ گھڑی' پرس' تے عینک میز اُتے رکھیاں ہوئیاں سن۔ فلالن دا چوغا ہینگر اُتے ٹنگیا ہویا سی تے اوہدے سونے دے بٹن روشنی وِچ چمک رہے سن۔ ایہ کہو جیہا بندا اے۔ ویٹنگ روم وِچ اینیاں ساریاں چیزاں کِنی لاپرواہی نال کھلار دِتیاں سُو۔ اوہنوں انج جاپیا کملیش نُوں مرداں دی ذات اُتے جِنا وساہ اے' اوہ غیر فطری اے۔ حیران کن گل تاں ایہ سی کہ مادھوری اوہناں وستاں دی راکھی لئی فکرمند سی جہناں دی ویکھ بھال تے جہناں دی ذمے واری کسے ہور دی سی۔

کملیش دے کمرے وچ وڑدیاں ای مادھوری نے اپنے چہرے نوں پچھانہہ ول موڑ لیا پر اوہ ہُن وی کملیش نُوں شیشے تھانیں ویکھ سکدی سی۔ ہُن اوہ کافی پتلا ڈِبلا جاپ رہیا سی۔ شاید سیون دی مسٹریس نے اوہدی صحت دا اُچیچا خیال نہ رکھیا ہووے۔ اوہ کملیش نوں پنج ورھے دے لمیرے چر مگروں ویکھ رہی سی پر اج اوہ مُجھکّھا جاپ رہیا سی۔ اوہدا چہرا اینا خستا ہو ای نہیں سکدا۔ اوہ ضرور مُجھکّھا مریا اے۔

کملیش نُوں واقعی بُھکھ لگی سی۔ اوہنے ٹفن دا ڈبا کھولھیا تے میز اُتے پلیٹ تے تھالیاں رکھن لگیا۔ کھان لئی بہندیاں اوہنے ویکھیا کہ اوہ پانی لیانا بُھل گیا اے۔ گلاس چُک کے اوہ اوسے کونے ول ودھن لگیا جتھے پانی دا جگ رکھیا ہویا سی۔

مادھوری نے ایہ سوچیا وی نہیں سی کہ ایس واقعے نال اوہدے دل تے ڈونگھی سٹ وجے گی۔ اوہ ایہدے لئی تیار وی نہیں سی۔ بے رخی نوں بُھلا کے اوہنے اپنیاں نظراں نُوں شیشے ولوں موڑیا تے کملیش نُوں سدھا ویکھن لگی۔ ناگواری دے تاثرات اوہدے چہرے توں ظاہر سن۔ اوہدے متھے اُتے اُبھریاں ہوئیاں سلوٹاں تے اوہدے چہرے توں ظاہر غُصّا فطری جاپ رہیا سی۔

"کتھے جا رہے او؟" مادھوری نے پُچھیا۔

کملیش چونک گیا تے مادھوری نُوں حیران نظراں نال ویکھن لگیا۔

مادھوری ورھ پئی۔

"کیہ قیامت آ جاندی یاں اسمان ٹُٹ پیندا جے تُسیں مینوں پانی لیان دا کہہ دیندے؟"

کملیش دے چہرے اُتے مسکان آ گئی۔

"بِلکُل نہیں!"

مادھوری اُٹھ کھڑوتی تے کملیش دے ہتھوں گلاس کھوہ کے اگے ٹُر پئی۔ اوہنوں بٹھا کے اوہ پانی لے آئی۔ ویٹنگ روم وچ کھلری بے پناہ چُپ دا جادو ٹُٹ گیا۔ مادھوری پانی دا گلاس میز اُتے رکھ کے کھانا لان لگی۔ اوہدیاں چوڑیاں دا گلاس دے نال ٹکرانا ای سی کہ فضا وِچ اِک جلترنگ جہیا وج گیا تے فیر اوہ ساریاں یاداں نویں سریوں جاگ پئیاں جہڑیاں پنج ورھیاں توں سُتیاں ہوئیاں سن۔ کون آکھ سکے گا کہ اوہ اتفاقی طور ملے دو مسافر نیں؟ ویکھن والا ایہو سمجھے گا کہ اوہ دووِیں جیون ساتھی نیں تے اوہناں دے مزاج وچ اک سُر تا اے۔ کملیش نے ویکھیا کہ مادھوری دیاں اُنگلاں پتلیاں جہیاں ہو گئیاں نیں پر اوہ ایہناں پتلیاں اُنگلاں نال کھانا اوسے نفاست تے سلیقے نال لا رہی اے جو اوہدا خاص حصّا سی۔ اوہ اوہدے نال کھلوتی سی۔ دوہاں دے جسم اک دوجے نال لگ بھگ مس ہو رہے سن۔ اوہ مادھوری دے ساہواں دی اواز نوں سوکھ نال سُن سکدا سی۔ اوہدی ساڑھی دا پلا کملیش دے موڈھے اُتے ڈھلک گیا سی پر اوہ ایہدے توں بے خبر

کھلوتی سی. تے ایہ کوئی اجہی گل وی نہیں سی جہدے اُتے اوہ خاص دھیان دیندی.
"میرا خیال اے ایہ سبھ بازار دے پکوان نیں." مادھوری نے آکھیا.
مادھوری دی اواز وِچ لکیا اعتراض کملیش توں گجھا نہیں سی. اوہ جاندا سی کہ مادھوری نُوں بازار دے پکوان سخت ناپسند نیں.
"ہاں! کُہار وِچ بازار توں لیا سی" معذرت چاہندے ورگے لہجے نال کملیش نے آکھیا.
"ہُن تُسیں کتھے جا رہے او؟"
"کلکتے."
"اج کل وی اوتھے رہندے او؟"
"آہو! تے تُوں؟"
کملیش دے ایس سوال اُتے اوہ بے چین ہو گئی. اوہدے ہتھ کنبن لگے. ایس سوال نے اوہنوں یاد دوا دِتا کہ اوہ کون سی. اوہ تھوڑا پِچھے ہٹ گئی. فیر نرمی نال اوہنے آکھیا.
"میں راج کوٹ جا رہی آں."
اک وِشا ٹمک گیا سی. گل بات نُوں اگے ودھان لئی کوئی دُوجا وِشا نہیں سی مِل رہیا. اوہ تاں صرف دو مسافر سن جہڑے اکو ای ٹرین وچ سفر کردے ہوئے آئے سن پر اوہناں نُوں وکھو وکھ گڈیاں وِچ جانا سی. وکھو وکھ راہواں اُتے. اک کلکتے جاوے گا تے دوجا راج کوٹ. فیر وی بُھل دے کُجھ پلاں وِچ اوہ اک دوجے دے نیڑے ہو چکے سن.
"فیر تاں تینوں پٹنا دی گڈی پھڑنی ہووے گی." چُپ نوں بھندیاں ہویاں کملیش نے آکھیا.
"آہو!" مادھوری نے جواب دِتا. "بہتر اے کہ تُسیں کھانا کھا لوو." ایہ آکھدیاں اوہنوں کافی اوکھ لگی. فیر وی اوہنے گل پوری کر دِتی تے پِچھے ہٹ گئی. اوہنوں چیتے آیا کہ اوہ پٹنا جان والی گڈی دی اُڈیک کر رہی اے. اوہ ویٹنگ روم وچ بُہتی دیر نہیں ٹھہر سکدی. اوہ پریشان جہی اپنی گھڑی ویکھن لگی تے فیر اپنے بنچ اُتے جا بیٹھی.
بجلئی بلب دے چانن وِچ پانی دا گلاس اِک ترل اگ دا رُوپ وٹا گیا سی. میز اُتے اوہدا لایا ہویا کھانا کرودھ تے دشمنی نال بھریا ہویا جاپ رہیا سی. کملیش نے فیر اپنے آپ نُوں اک نادسن جوگ حالت دا شکار ویکھیا. اوہدے جذبات اُتے شرم دا عنصر اُچیرتی سی. جان بُجھ کے اوہنے پرچھاویں دا پِچھا کیتا سی. اپنی شکست دا اوہ آپ ای ذمے وار سی. اپنے جُسّے دوالے اوہنے شال ولھیٹی تے کھان دی میز توں اُٹھ کے ارام کرسی اُتے لیٹ گیا. اوہ کھانے نُوں ہتھ وی نہیں سی لا سکیا. پر کیوں؟ ایہدا جواب اوہدی سمجھ توں دور سی. اوہنے سمجھن دا جتن وی نہ کیتا.
ویٹنگ روم فیر صرف ویٹنگ روم ای رہ گیا جہدے وچ دو اجنبی مسافر لیٹیاں گڈیاں دی

اُڈیک کر رہے سن۔ پر گڈیاں دے آون وچ کافی دیر سی۔ کجھ دیگر مگروں ویٹر آیا۔ اوہدے ہتھاں وچ ٹرے سی جہدے وِچ اِک کیتلی تے دو کپ سن۔ ٹرے نُوں میز اُتے رکھ کے اوہ ٹر گیا۔ کملیش نے ٹرے دل ویکھیا پر چھیتی ای اوہنے اپنیاں نظراں انج پھیر لئیاں جویں اوہنوں سپ ڈس پیا ہووے۔ میز اُتے رکھیاں دو پیالیاں وِچ اوہنوں تقدیر دی ہاسو ہیندا نظر آئی۔ اوہنے دو چاہواں دا تاں آرڈر نہیں سی دِتا۔ فیر ویٹر کیوں دو بندیاں دی چاہ لے آیا؟ اوہدے لئی کپ چکنا وی محال ہو گیا۔

مادھوری نُوں پتا سی کہ کملیش نے کھانے نُوں ہتھ وی نہیں لایا۔ ہُن اوہ چاہ وی نہیں پیوے گا۔ کنا بے وقوف سی اوہ ویٹر وی۔ اِک کپ چاہ ای بنا دیندا اوہدے لئی۔ پر ایہدے وِچ شرمندگی دی کیہ گل اے۔ اوہنوں اک پرانے واقعے دی یاد آ گئی پر اوہ دن تاں سدا لئی ٹر گئے۔

اوہ دوویں کرسمس دِیاں چھٹیاں گزارن لئی اپنے ماما دے گھر مدھو پور گئے ہوئے سن۔ تے اوتھے اوہناں دے ٹھہراء دا پہلا دن سی۔ کملیش نے بِنا کجھ کہے سنے سویر دا سارا ویلا چاہ پیتے بِنا ای باغ وِچ گزار دِتا سی۔ ایس چُپ روس دا کارن ایہ سی کہ اوہنوں چاہ نوکر نے پیش کیتی سی۔ مادھوری نے نہیں۔ جدوں ایہ حقیقت گھر دے بندیاں اُتے کھلھی تاں مادھوری نُوں سبھ دی ڈانٹ ڈپٹ سُننی پئی۔ ایتھے تک کہ اوہدے بھرا نے وی اوہنوں بہُت کجھ آکھیا۔

اج دی رات اوہ اک ویٹنگ روم وچ سن۔ ایہ نہ تے کرسمس دا موقع سی' نہ مدھو پور تے نہ ای اوہدے ماما دا گھر۔ کملیش لئی ایہ کتھے تک ٹھیک اے کہ اوہ اپنا مُونہہ دوجے پاسے کیتی اک گلا کردے خاوند وانگ بُت بنِیا بیٹھا رہوے۔ فیر وی مادھوری دا رویا اسبنڈھی نہ رہ سکیا۔ ویٹنگ روم دا درِش اک بہترین تے تاثر بھری اداکاری دے نال پیش کیتے جان والے ڈرامے وانگ جاپ رہیا سی۔ اوہنوں ویکھن نال کملیش دی فطرت تے اوہدے مزاج دِیاں ٹھیک جھلکیاں اکھاں ساہمنے آ جاندیاں سن۔ اوہ اینا محسوس کرن لگی کہ کملیش نُوں اوہدے نال شکایت کرن دا پورا پورا حق اے۔ اج کملیش نُوں اپنے ہتھیں چاہ نہ پیش کر کے اوہنوں کسے دی جھڑک نہیں سُننی پوے گی پر اک اواز سی جہڑی اوہدے دِل دِیاں ڈونگھائیاں توں نکل کے اوہدے کناں وچ گونج رہی سی۔ اوہنوں اپنے فرض دی ادائی توں مُونہہ نہیں موڑنا چاہیدا۔ اوہ محسوس کرن لگی کہ اوہنے وی اپنا حق ادا کرنا اے۔

"کھانا کیوں انج ای چھڈ دِتا تُسیں؟" مادھوری نے پُچھیا۔ اوہدی اواز وِچ نرمی سی تے دل لبھاونی مِٹھاس وی۔

"اینی رات گئے ایہ سبھ چیزاں کھانا مینوں پسند نہیں۔" کملیش نے جواب دِتا۔

"گھٹو گھٹ چاہ تاں پی لینڈے۔"

"خیال چنگا اے' پر توں وی تاں......"

مادھوری دے چہرے اُتے مسکان دا تھوڑا جہیا چانن ہو گیا۔

"سمجھوتے وِچ ایہہ شامل نہیں سی کہ مینوں وی چاہ دا کپ ملنا چاہیدا اے۔"

کملیش دی مسکان وِچ شرمندگی دا رلاء سی۔

"انج تاں نہیں سی پر ویٹر دو پیالیاں چاہ لے آیا اے تاں کیوں نہیں؟"

دوویں اک پل لئی گھمبیر ہو گئے۔ ایہدے وِچ ویٹر دی کیہ غلطی سی؟ انج نظر آ رہیا سی جویں مادھوری دے فقرے وچ افسوس تے ندامت دا رلاء ہووے۔ خورے اوہ ایہہ کہنا چاہندی سی کہ دو کپ چاہ لیان وچ ویٹر دا کوئی دوش نہیں۔ دوش تاں اوہناں دی تقدیر دا اے نہیں تاں اوہ کیوں برسات دی ایس رات وچ ویٹنگ روم وِچ پنج لے ورھیاں دی جدائی مگروں وی ذہنی پریشانی دا شکار بن جاندے؟ چُپ تے کھڑوت بیٹھی رہنا مادھوری لئی ناممکن جاپن لگ پیا۔ خورے اوہ ایس سازش وِچ جہدے وِچ ویٹنگ روم وی شریک سی' اپنی رضامندی نال رلنا چاہندی سی۔ صورتحال کجھ وی ہووے' اوہ میز ول ودھی تے چاہ بنان لگی۔ کملیش ارام کرسی توں اُٹھ بیٹھا تے اپنی کُرسی لاگے مادھوری لئی دُوجی کُرسی لیا رکھی۔

ماھوری چُپ چاپ اوس کُرسی اُتے بہہ گئی۔ اوہنوں اپنے عمل وچ اعتراض دی کوئی گنجایش نہ دِسی۔ دوویں محسوس کرن لگے کہ ویٹنگ روم اوہناں نُوں اِک دوجے توں ہور نیڑے کرن لگا اے۔ اوہناں وِچوں کسے اِک وچ وی واقعات دی رفتار نُوں روکن دی طاقت نہیں سی۔ جدوں مادھوری کملیش دے نیڑے بہہ گئی تاں اوہ کامیاب تے خُشی بھرے ویاہتا جیون دی تصویر جاپن لگ پئے۔

کملیش نے چاہ دیاں چسکیاں دے نال ای اطمینان دا ساہ لیا۔ یقینی طور اوہ نرا چاہ دے ذایقے دا اثر نہیں سی۔ کملیش نُوں ایہدے وِچ مادھوری دے ہتھاں دی چھوہ وی جاپ رہی سی۔

"توں اینی گھمبیر جاپ رہی ایں کہ میں پریشان ہو چلیا ساں۔" کملیش نے مسکراندیاں ہویاں آکھیا۔

"تیرے لئی اوہ صرف ہلکی جہی بے چینی سی پر میرے اُتے جو بیتی اے' اوہنوں میں ای جاندی آں۔"

مادھوری دی مسکرا پئی۔

"کیہ توں ڈر گئی سیں؟"

"آہو!" مادھوری نے اپنا چہرا جھکاندیاں ہویاں آکھیا۔

"ایہدے وچ ڈرن دی کیہ گل سی؟"

اوہناں دی گل بات دا مُدھ ہلکے پھلکے انداز نال ہویا سی پر کملیش دے آخری فقرے دے لفظ غم نال بھرے ہوئے سن تے مادھوری دے لفظاں توں پچھتاوا' افسوس تے دُکھ چوندا پیا سی. کملیش دے لفظاں وچ بھروسے تے ڈونگھے سبندھ دا رنگ اُگھڑواں سی. ماضی تاں ماضی اے. اوہدے توں کیوں ڈریا جاوے یاں افسوس کیتا جاوے.

مرجان والیاں نُوں ہمدردی نال' صرف اوہناں دیاں چنگیائیاں نال' اوہناں دیاں نیکیاں نال' اوہناں دے چنگے کماں نال یاد رکھیا جاندا اے. اوہناں دیاں برائیاں سانُوں نظر نہیں آندیاں. مادھوری تے کملیش نُوں وی اپنے ماضی نال ہمدردی سی. ڈر' نفرت تے شک شبھے نُوں ساڑ کے اوہدی سواہ نُوں ہوا وِچ کھلار دِتا گیا سی. اج ماضی اوہناں دیاں نظراں وِچ اوس لمیری رات دے اسمان وانگ دِسن لگیا جہدے وِچ ہزاراں تارے لِشک رہے ہون. اوہ مشکل نال یقین کرن لگے سن کہ ایہ گواچیا ہویا ڈمیل اے. جے اوہ ماضی دی روح نُوں پھڑنا چاہن تاں ایہ کوئی غیر فطری گل نہیں.

"تُسیں کافی لِسّے تے ماڑے ہو گئے او!" مادھوری نے کملیش ول ویکھدیاں آکھیا.

"جے ایہو کجھ میں تیرے بارے وی آکھاں تاں؟" کملیش نے آکھیا "تیریاں اُنگلاں اینیاں پتلیاں کیوں ہو گئیاں نیں؟" کملیش نے مادھوری دا دھیان اوہدے ہتھاں دیاں پتلیاں پتلیاں اُنگلاں ول دواندیاں آکھیا.

مادھوری چاہندی سی کہ لمیاں اُنگلاں نُوں ساڑھی دے پلے وچ لکا لوے پر آپ بُھلائی دی حالت وِچ کملیش نے مادھوری دے دوویں ہتھ اپنے ہتھاں وچ لئے تے کسے جذبے پاروں اوہناں نُوں دبا دِتا. مادھوری نے ایہدے اُتے کوئی اعتراض نہ کیتا.

کملیش' مادھوری دے چہرے نُوں انج ویکھن لگیا جویں اوہ نویں سریوں ویکھ رہیا ہووے.

"تیرے چہرے وچ کوئی تبدیلی نہیں ہوئی. بِلکُل اوہی چہرا." کملیش نے آکھیا.

سبھو کجھ بدل چلیا سی پر اِک مادھوری دا چہرا سی جہدے وچ ذرا وی کوئی بدلائی نہیں سی ہوئی. اوہدے بیتے جیون دا ہر نقش مِٹ گیا سی پر اوہ چہرا جہنُوں کملیش کرڑتا نال پیار کردا سی' اوہ انج ای سی. ایہ کویں ہو سکدا اے. کیہ ایہ اوہدی کلپنا دا وہم اے یاں اکھاں دا جادو؟

مادھوری دے چہرے اُتے شفق دی لالی پُھٹ پئی. اوس کُڑی وانگ نہیں جہڑی محبت دے پہلے اظہار اُتے شرماندی اے' نہ اوس شرمیلی ووہٹی وانگ جو پہلی وار سہاگ رات نُوں سیج اُتے اپنے خاوند نال ملدی اے. اوہ اوس بیوی وانگ شرمائی سی جہڑی اپنے دل وِچ خاوند دی محبت اُتے پورا وساہ کردیاں ہویاں اِک لمیرے وچھوڑے مگروں ملی ہووے.

چاہ مُکاء کے مادھوری نے پچھیا. "تہاڈے چاچا کتھے نیں؟"

"اوہ دہرا دون وچ اک مکان بنوا چکے نیں تے اوتھے ای رہندے نیں۔"

"تے پُتّی کویں اے؟"

"پُتّی! اوہدا ویاہ ہو گیا اے۔ رمیش ناں دا مُنڈا تینوں چیتے ہووے گا۔ دہلی وِچ کم کردا اے۔ اوہدے نال ای ویاہ ہویا اے۔"

مادھوری دے ہتھ اجے تک کملیش دے ہتھاں وچ ای سن۔ اوہ جویں اوہناں نوں چھڈدیاں ہویاں ڈر رہیا سی کہ کدھرے مادھوری فیر دور نہ ٹُر جاوے۔ اک لمی بھال مگروں اوہنے اوہدے عکس نوں لبھیا سی جہنوں گوایاں پنج ورھے ہو گئے سن۔

"مادھوری کیہ تینوں میرے اُتے وساہ اے؟"

"تہاڈے اُتے وساہ! کیوں نہیں؟"

"میں تینوں اج تک بُھلا نہیں سکیا۔ میں تینوں کدے نہیں بُھل سکاں گا۔"

"ایہدے وِچ حیرانی والی کوئی گل نہیں۔ میں ویکھ رہی آں کہ میں اج وی تہاڈے ذہن اُتے چھائی ہوئی آں۔"

"پر کیہ توں مینوں بُھلا بیٹھی ایں؟"

مادھوری نے اپنیاں اکھاں بند کر لئیاں۔ ایس سوال دا جواب دین توں پہلاں اوہ اپنے آپ نوں دِل دِیاں بے پناہ ڈونگھائیاں وچ ڈوب دینا چاہندی سی۔ اوہدا سِر کملیش ول جھک گیا۔ اوہدیاں اکھاں دے کنڈھے بِھج گئے سن۔ کملیش نے مادھوری نوں اپنے نیڑے کر لیا تے رتا کرن لگیا۔ "تینوں میرے سوال دا جواب دینا ای ہووے گا مادھوری! میں اپنے سوال دا جواب لئے بِنا تینوں ایتھوں جان نہیں دیاں گا۔"

مادھوری اچن چیت چونک پئی۔ جویں اوہنے بھخدی اگ دی چھوہ محسوس کیتی ہووے۔ اوہنے اپنے آپ نوں کملیش توں دور کر لیا تے کھلو گئی۔ سرمائی رُت دی رات دی ڈونگھی چُپ نوں چیردی ہوئی سیٹی دی اواز فضا وچ گونجن لگی۔ کندھ نال لمکیا ہویا شیشا وی کنب گیا جویں اوہناں دے طرزِ عمل دے کھرھوے پن اُتے ویٹنگ روم دے کندھاں بوہے وی روس وکھا رہے ہون۔ مسافراں دی اِک ٹرین پلیٹ فارم اُتے اوسے ویلے آ کے کھلوتی سی۔

مادھوری بدحواسی دی حالت وِچ بوہے ول ٹُر پئی۔

"اوہ ایسے گڈی وِچ آ رہے نیں۔"

دوجے ای پل اناڈی رائے' مادھوری دا کونت ویٹنگ روم وچ داخل ہویا۔ مادھوری نوں ویکھدیاں ای اوہدے چہرے اُتے خُشی تے مسرت دا چانن جہیا کِھلر گیا۔ اوہدی کیفیت اوس کلے مسافر ورگی سی جہنے اک سراں دا پتا لا لیا ہووے۔

مادھوری دے چہرے اُتے وی لِشک پرت آئی سی پر ایس لِشک وِچ اُداسی دا ہلکا جیہا جھلکارا سی. دِیوے دے اوس دھُویں وانگ جو بُجھّی دیر توں بل رہیا ہووے.

"توں ٹھیک ایں ناں؟" اناڈی رائے نے مادھوری دے چہرے ول نظراں جماندیاں پُچھیا.

"ہاں! بِلکُل ٹھیک آں."

"تینوں بہت اُڈیکنا پیا اے. ہے ناں؟"

"جی!"

"میں کر وی کیہ سکدا ساں. اج کل ایہ کم بخت گڈیاں ویلے سر تاں اپڑدیاں ای نہیں' نہیں تے میں دو گھنٹے پہلاں ای ایتھے اپڑ جاندا.

مادھوری دے لکھ ٹھاکن اُتے وی اناڈی رائے نے اپنے ٹرنک وِچوں شال باہر کڈھی تے مادھوری دے اُتے پا دِتی.

بُوہے تک اپڑ کے اوہنے باہر اِک نظر پائی. پرتیا تے فیر ساریاں چیزاں نُوں سہج نال رکھن لگیا. ایہ منظر کملیش واسطے اسہ سی. ودھیا شال مادھوری دے جُسّے نال اِنج ولھیٹی ہوئی سی جویں پریم نال جھپّی پائی ہووے. فخر تے خُشی نال اناڈی رائے دا سینا پھُل گیا. کملیش نوں مادھوری اوہناں پرانے قصے کہانیاں دی سُندر شہزادی جاپ رہی سی جہنوں حاصل کرن لئی مرداں نوں ناممکن جوگ جوانمردی دے کارنامے کرنے پیندے نیں. کملیش محسوس کرن لگ پیا سی کہ اوہ شکست کھادا ہویا اُمیدوار اے جہڑا مایوسی تے بے وسی دی حالت وچ کھلوتا اپنی ناکامی دے منظر نُوں ویکھدا رہ گیا ہووے. اوہ ویٹنگ روم توں باہر نکل سکدا سی پر اوہنوں اپنے سوال دا جواب چاہیدا سی. اناڈی رائے نے گھڑی ویکھی. اوہناں دی گڈی آون دا ویلا نیڑے سی. مادھوری نے کوٹ پا لیا. قلیاں دی گھما گھمی شروع ہو گئی. اوہ اوازاں لان لگے. "پٹنا نُوں جان والی گڈی کوئی دم آون والی اے."

مادھوری اپنے خاوند لاگے کھلوتی سی. پورٹر سارا سامان چک کے ویٹنگ روم چوں نکلن لگے. کملیش نوں اپنے سوال دا جواب ملن دی امید نہیں سی لگ رہی. اوہنوں انج جاپ رہیا سی جویں مادھوری نے اوہنوں موم دے اک گھر وچ قید کر کے اوس گھر نُوں اگ لا چھڈی ہووے.

کیہ اوہناں دا ست سال دا سانجھا جیون اک نظری دھوکھا سی؟ کیہ اوہنوں بھُلا دینا اینا ای سوکھا اے؟ کیہ علیحدگی دا قانون اینا اٹل اے کہ دِلاں نُوں وی ونڈ چھڈے. مادھوری ایہناں سوالاں دے جواب نہیں دے سکے گی.

بہتر ہوندا جے اوہ مسکراندے ہوئے چہرے نال اپنے خاوند دے نال اگے نکل جاندی پر اوہ اک پل لئی کھلو گئی سی. قلی ویٹنگ روم توں باہر نکل گئے سن پر مادھوری بوہے لاگے کھلو کے

رک گئی۔ پریم دے پرانے بندھن اوہدے قدماں وچ زنجیر پوا چکے سن۔ اوہ اگے نہ ودھ سکی۔ اوہ کملیش ول مڑی، مسکرائی تے فیر اپنے دوویں ہتھ جوڑ کے نمستے کیتا۔ کملیش مسکرا نہ سکیا۔ ست کھاوا پریم تے لاحاصل منگاں دِل دِیاں دھڑکناں نال اک سُر ہو چکے سن پر اوہناں دے اظہار لئی ویلا نہیں سی۔ اوہ صرف مادھوری کولوں اپنے سوال دا جواب چاہندا سی۔

"ہاں! توں ہُن ٹُر جائیں گی، پر توں میرے سوال دا جواب نہیں دِتا!" کملیش نے آکھیا۔

مادھوری دے چہرے اُتے کِھلری مسکان پھکی ہو گئی۔ حیران نظراں نال ویکھدیاں اوہنے پچھیا "کہڑے سوال دا؟"

"کیہ توں حقیقت وِچ مینوں بُھل گئی ایں؟" کملیش نے اپنا سوال دُہرایا۔

مادھوری چُپ رہی۔ خورے اوہ بُھل گئی سی۔ ست منٹ پہلاں کیتے گئے سوال نوں مادھوری اینی چھیتی بُھلا دیوے، ایہہ کِویں ہو سکدا اے جد کہ اوہدے ذہن وچ ست سالاں دے ویاہتا جیون دِیاں یاداں اجے وی تازیاں نیں۔ کملیش گُنجھل وچ پے گیا۔

"میں ہُن جانا اے۔ کافی دیر ہو گئی اے۔" مادھوری نے آکھیا۔

کملیش دے جسم وِچ جھنجھنی دا احساس دوڑ گیا۔ اک ڈاڈھی سٹ اوہنوں لگی سی۔ اوہنوں چیتے آیا۔ مادھوری ہُن ٹُر جاوے گی۔ ہُن روکیاں نہیں رک سکے گی۔ ست سال تائیں اوہنے مادھوری نوں روکی رکھیا سی پر اج اک پل لئی وی اوہنوں روکن دا حق اوہدے کول نہیں سی۔

"تے توں میرے سوال دا جواب نہیں دیویں گی؟" کملیش نے دُکھی لہجے نال پچھیا۔

"ایہہ اِک اجیہا سوال اے جہدا جواب دینا مناسب نہیں۔" مادھوری نے نرمی نال آکھیا۔

"کیوں؟"

"ایہہ اِک کتھاں تے نامناسب سوال اے۔"

کملیش اپنی کرسی توں اُٹھ کھلوتا۔ "اوہ! ٹھیک اے!" اوہنے اپنا چہرا پھیر لیا تے فیر اُچی اواز نال آکھیا:

"جے توں جا سکدی ایں تاں ٹُر جا پر تینوں ایہہ سانگ رچان دی کیہ سُجھی؟"

کملیش دے لفظاں توں کڑتا تے بے مہری چو رہی سی۔ اِک پل لئی مادھوری دا چہرا سخت ہو گیا۔ اوہدے بھروٹے غُصے دی ڈاڈھ نال مُڑ گئے۔ اِک پل اوہ ڈونگھی سوچ وِچ ڈُبی رہی فیر اوہدے چہرے اُتے مسکان دا چانن آگیا۔ اوہنے اپنی گھڑی وِچ ویلا ویکھیا تے بولی "کدی ساڈے گھر راج گیر شُدھا دے نال آؤ!"

کملیش چونک پیا تے بولیا "تے فیر؟"

"واپسی ویلے میں تہانوں دوہاں نوں رخصت کرن لئی تہاڈے نال سٹیشن تک آواں گی۔"

"کیوں؟"

اوددوں میرے نال انج دا ورتارا کرن دا اک موقع تہاڈے ہتھ آ جاوے گا۔" مادھوری مسکرا اُٹھی تے آکھن لگی۔ "میں وی اوس ویلے اپنے ای غصے وچ ہوواں گی جنا اج تسیں او۔ شاید میں وی تہاڈے توں انج دے ای سوال کر بیٹھاں۔"

کجھ پَل لئی کملیش بے معنی نظراں نال مادھوری نوں ویکھدا رہ گیا تے فیر اوہدا بِن بناوٹی ہاسا نکل گیا تے اوہ اُچی اواز وِچ بولیا۔

"ہاں! تے ایہہ گل سی؟"

کملیش نے گھڑی ویکھی۔ حالاں اوہ بوہے ول مڑیا وی نہیں سی پر اوہ جان گیا سی کہ مادھوری جا چکی اے۔ موم دے ایس گھر نوں اگ نہیں لائی گئی سی سگوں اوہدے اِک سرے توں دوجے سرے تک قہقیاں دی گونج سُنائی دے رہی سی۔

راج پور جنکشن وِچ زندگی دے رنگ نظر آون لگے۔ کلکتے جان والی گڈی دے آون دا سائرن وج رہیا سی۔ گڈی اوہدے ساہمنے پلیٹ فارم اُتے آ گئی سی۔ کملیش تیزی نال اوہدے ول گیا۔

فیر.....

دوویں گڈیاں وِرودھی دِشاواں نوں ٹُر پئیاں۔ راج پور جنکشن دی ایس عارضی زندگی اُتے کجھ ای پلاں مگروں موت ورگی چُپ کِھلر جاوے گی تے بڑی چھیتی اوہ سارے نشان اپنے مگر کوئی اشارا چھڈے بنا مِٹ جاون گے جہڑے دو مسافراں دی اچن چیت ملاقات تے اوہناں وچکار ہون والے عجیب سبباں دا عکس سن۔ میز اُتے ٹرے وچ رکھیاں ہوئیاں دو پیالیاں اوہناں مسافراں دی ملاقات دی دس پاندیاں سن۔ ایدوں پہلاں کہ جنکشن سُنا نظر آون لگے' ویٹر ایس ٹرے نوں اوتھوں چُک کے لے جاوے گا۔ ایہناں پیالیاں نوں صاف کرے گا تے الماری وِچ رکھ دیوے گا۔ خورے اوہ ایہناں دوہاں پیالیاں نوں شیلف دے دو وکھو وکھ کناریاں اُتے رکھ دیوے۔

☆☆☆☆☆

بنگلا زبان وچ نکّی کہانی دی روایت برصغیر دیاں سبھ زباناں وچوں پُرانی اے۔ ایتھے انگریز تے انگریزی زبان بھارت دے کجھ ہور حِصیاں نالوں اِک سو سال پہلاں آ گئے سن جہدے اثر ہیٹھ نکّی کہانی تے ناول وی آئے۔

بنگلا فکشن دیاں جڑاں زمین وچ نیں' بنگالی لکھاری دی پہلی ترجیح اپنی دھرتی تے لوکاں دی سچائی اے۔ اجوکے بنگالی ساہت وِچ احمد سعدی' زین العابدین' علاؤالدین آزاد' تے ابوالکلام شمس دے ناں کہانی دے میدان وچ اُچیچے طور دِسدے نیں۔

بنگالی / س م ساجد

معمولی جہی گل

اوہ سلام کرویاں تیزی نال دفتروں باہر نکل گیا پر میرے ذہن اُتے اِک ڈونگھی جہی لکیر چھڈ گیا۔ بلکُل اپنے ڈھوڑ بھرے جُثّے اُتے کِھلرے پسینے دے قطرے وانگ' تے اوہدی شخصیت میرے لئی اِک معما بن گئی جتھے اپریشن جہی معمولی گل توں وی اِک مسئلہ بنا چھڈیا سی جہدے حل دی بھال وچ میں راتیں دیر تک سوچدا رہیا تے اپنے ذہن دے کونیاں وچ اُبھرن والے وَن سَوَنّے سوالاں وچ اُلجھدا رہیا۔

اوہ لگ بھگ اِک گھنٹے مینوں بور کردا رہیا تے بڑا لہئی ای آکھی جاندا سی۔ یاں تے اوہ بے وقوف سی تے یاں میری گل سمجھنی نہیں چاہندا سی پر اوہدیاں گلاں توں ایہہ نتردا سی کہ اوہ بے وقوفاں وِچوں نہیں سی' نہیں تاں بڑا اپنے فایدے دیاں گلاں کویں کردا؟

اج توں پہلاں میں کدی اوہدی شکل وی نہیں ویکھی سی۔ لنچ ویلے جدوں جتھے بندے اپنے اپنے گھراں نوں جا چکے سن تے میں وی اُٹھن ای والا ساں کہ اوہ دفتر اندر آ وڑیا۔ اوہ بڑا اِک بوسیدا تے تھسیلی جہی لنگی پائی بیٹھا سی۔ درمیانہ قد' اُلجھے ہوئے وال' ودھی ہوئی شیو تے ڈونگھے حلقیاں وِچکار اندر دھسیاں ہوئیاں اکھاں۔ اِنج لگدا سی جویں اکھاں نہ ہوون سگوں شیشے بنا ٹارچ لائٹ ہوون۔ چہرے توں چوندی مندحالی دی اُگھڑویں جھلکی پاروں اوہ جوانی وچ ای بُڈھا جاپدا سی تے اوہدے مَیلے تے ڈھوڑ بھرے جسے اُتے پسینے دے قطرے تِھک تِھک کے اوہدے جُثّے دے صاف رنگ دی نشان کاری کر رہے سن۔ بلکُل خشّی دے اوس پَل وانگ جو بیت کے بڑا لہئیاں یاداں دی لکیر چھڈ جاندا اے۔ اوہنے دفتر وچ وڑدیاں ای سلام کیتا تے مینوں جواب دیون توں پہلاں ای اپنا مُدعا دسیا۔

"میں اپنا اپریشن کرانا چاہندا آں۔"

میں غیر ارادی طور اوہدے چہرے اُتے اِک جھات پائی تے دل ای دل وچ خوش وی ہویا کہ گھٹو گھٹ مونیویشن دا اینا فایدا تاں ہویا کہ لوک ہُن خاندانی منصوبا بندی دی اہمیت وی سمجھن لگ پئے نیں تے آپ ای اپریشن کراون کلینک آون لگ پئے نیں۔ میں اخلاقی طور لہئی میز ساہمنے پئی کرسی اُتے اوہنوں بیٹھن لئی آکھیا پر جدوں مینوں یقین ہو گیا کہ اوہ بہنا نہیں چاہندا تاں میں پُچھیا کہ اوہ کہدے نال آیا سی یاں کلا۔ جواب وچ اوہنے آکھیا :

"میں کلا آیا ہاں تے مینوں پتا اے کہ ایتھے مرداں دا اپریشن ہوندا اے۔"

"نِرا مرداں دا نہیں سگوں سوانیاں....." میں اوہدیاں معلومات وچ وادھا کرنا چاہیا پر اوہنے میرا فقرا پورا نہ ہوون دتا۔

"جی، جی آ! اوہ تاں مینوں پتا کیوں جے میرے محلے دیاں دو سوانیاں نے وی اپریشن کرایا اے تے اوہناں لوکاں نُوں اِک اِک ساڑھی وی لبھی اے تے کجھ روپیا وی۔ پر میں نِرا اپنا اپریشن کرانا چاہندا آں۔"

میں چُپ کر کے اوہدیاں گلاں سُندا رہیا تے جدوں اوہنے اپنی گل مُکا لئی تاں میں اوہنوں مطمئن کیتا کہ اوہدا اپریشن ہو جاوے گا۔ میں اوہنوں اِک واری فیر بَیٹھن لئی آکھیا تاں جے فارم اُتے ناں تے پتا وغیرا لکھ کے دستخط لے لواں۔ میرے اصرار اُتے اوہ پہلاں جھکیا تے فیر سمٹ کے بَہہ گیا جویں ڈاڈھی سردی دے موسم وچ کسی نے اوہنوں نھوا دتا ہووے۔ میں اوہدا ناں جانن مگروں رسمی طور اُتے سوال کیتا:

"تیری عمر کِنی اے تے کِنے بچے نیں؟"

"عمر اڈھائی سال تے تِن بچے نیں۔"

"توں اپنی مرضی نال اپریشن کرانا چاہندا ایں یاں تینوں کوئی کُراہے پا کے یاں کسے قسم دا لالچ دے کے ایتھے لیایا اے؟"

میرے ایس سوال اُتے اوہ اپنی تھاں اُتے اُٹھ کھلوتا:

"نہیں صاحب جی! مینوں تاں کسے نے کجھ نہیں آکھیا، میں آپ ای آیا آں، ویکھو ناں کلا....."

میں اوہدی گل کٹ دتی تے بَہہ کے گل کرن دی ہدایت دتی۔ اوہ بَہہ گیا تے مُڑ آکھنا شروع کیتا:

"کلا کماون والا ہاں۔ کم وی نہیں ملدا اے تے جے ملدا وی اے تاں گھر چلانا اوکھا ہوندا اے کیوں جے آمدن اینی وی نہیں ہوندی کہ آپ اپنا ڈھڈ پال سکاں۔ ایسے لئی سوچیا کہ اپریشن کرا لواں..... پر صاحب جی....." اوہ اِک پَل لئی رُکیا تے التجا دے لہجے وچ پچھن لگا۔

"جے میں اپریشن کرا لواں تاں کیہ مینوں لنگی دی تھاں ساڑھی مِل سکے گی؟....." ایہ اِک عجیب قسم دا سوال سی تے ایس توں پہلاں کسے وی کلائنٹ نے ایس قسم دا سوال نہیں کیتا سی۔ میں اوہدے چہرے ول ویکھیا۔ اوہنے نظراں جھکا لئیاں۔ مجبوری سی ایس لئی میں اوہنوں صاف صاف دس دتا کہ لنگی مرداں نوں ملدی اے تے ساڑھی عورتاں نُوں۔ میری ایس صاف بیانی نال اوہ رتا پریشان ہو گیا تے اوہنے اپنی گھسیلی جہی لنگی ول اشارا کردیاں آکھیا:

"لنگی تاں میرے کول ہے اے، تسیں مینوں ساڑھی ای دے دیو تاں مہربانی ہووے گی صاحب جی۔"

"ناممکن! تینوں ساڑھی نہیں مِل سکدی۔"

"تُسیں چاہو گے تاں کویں نہیں مل سکے گی؟" اوہنے خُشامد بھرے لہجے وچ آکھیا جہدے اُتے مینوں غُصا آگیا پر فیروی میں اوہنوں سمجھاندیاں آکھیا "جے تُوں ساڑھی دے لالچ پاروں اپریشن کرانا چاہندا ایں تاں......"

"نہیں صاحب نہیں' لالچ پاروں نہیں......" اوہنے اپنی صفائی پیش کرنی چاہی پر میں گل کٹ کے اوہنوں آکھیا کہ اوہ میری گل سُن لوے تے میری اوکھ نوں سمجھن دی کوشش کرے۔ تے میں اوہنوں صاف صاف دَس دتا کہ لنگی دی تھاں ساڑھی دے دینا کوئی وڈی گل نہیں پر ایس معمولی گل اُتے وی قانونی پکڑ اے۔ نِرا آپ جھوٹھ بولنا تاں کوئی گل نہیں پر اپنے نال ڈاکٹر تے کجھ ہور لوکاں نوں وی جھُوٹھ بولن یاں لکھن اُتے منانا اوکھا کم اے کیوں جے نِکّے نِکّے جرم تاں سارے ای کردے نیں پر اپنے جرم نُوں لوک اِنج لکواں رکھنا چاہندے نیں جویں کہ جسے وچ خون ہوندا اے۔ پر اوہنے میری اِک نہ سُنی تے مینوں تنگ کردا رہیا۔ اخیر اُکتا کے میں آکھیا:

"اپریشن کرانا اے تاں کرا' نہیں تاں جا ایتھوں۔ میرے کول اینا فضول ویلا نہیں کہ تیرے نال مغزماری کردا رہواں" میریاں گلاں توں اوہ ذرا سہم گیا تے فیر ہولی جہی بولیا:

"نہیں صاحب جی! اپریشن تاں میں کرانا ای اے' ساڑھی دی گل تاں بس ایویں ای آکھ دتی کیوں جے لنگی......"

"اوہ ٹھیک اے پر میں تینوں سمجھا دتا اے کہ میرے وَسوں باہر اے۔ میں ساڑھی نہیں دے سکدا۔ تُوں ایویں ضِد کری جا رہیا ایں"۔ اوہ چُپ کر کے سُندا رہیا تے اوہنوں چُپ ویکھ کے مینوں کجھ اطمینان وی ہویا کہ گھٹو گھٹ اوہ میری گل سمجھ گیا سی۔ ایس پاروں میں ہمدرد لہجے وچ آکھیا:

"ویکھ! جے تینوں واقعی ساڑھی دی لوڑ اے تاں تُوں لنگی ویچ کے ساڑھی خرید اسکدا ایں۔"

"نہیں صاحب' لنگی ویچ کے ساڑھی نہیں خریدی جاسکدی!"

"تینوں لنگی نال پندرھاں رُپے وی تاں ملن گے۔"

"اوہ تاں ٹھیک اے...... پر......" اینا آکھ کے اوہ اِک پَل لئی رُکیا تے فیر اوہنے بڑے ای سلجھے لہجے وچ پچھیا:

"کیہ اپریشن کرا کے میں تُرت بعد چل سکاں گا؟ یاں مزدوری کر سکاں گا؟"

ایس سوال واقعی گوہ جوگ سی ایس لئی میں وی بڑی سنجیدگی نال اُتر دتا۔

"ہاں تُر پھر سکیں گا پر مزدوری نہیں کر سکیں گا۔ گھٹو گھٹ تِن دن ارام کرنا ضروری ہووے گا۔"

"ارام ساڈے لوکاں دے نصیب وچ کتھے اے صاحب۔ روز کماندا آں' روز کھاندا آں۔ فیروی روز کم نہیں ملدا۔ جے تِن دن تک ارام کراں گے تاں سارے فاقے نال مرجاواں گے۔"

"تیرا ہور کوئی نہیں جو تیری مدد کر سکے؟"

"نہیں صاحب! دُنیا اُتے میرا کوئی وی نہیں اے۔ اِک بھرا اے اوہ وی بڑا چھِٹے سال دا۔"

"توں اپنی بیوی دا اپریشن کرا دے۔" میں مشورا دتا پر اوہنے دسیا کہ اوہدی بیوی کسے نل وی تیار نہیں ہووے گی۔ میں معاملے دی نازکی دا اندازا کردیاں اوہنوں سمجھاون لئی آکھیا:

"تیرے نال جو وی اوکھ ہووے پر ارام ضروری اے تے اصل وچ اِک ہفتا ارام کرنا چاہیدا اے پر گھٹو گھٹ تن دن دا ارام تاں بڑا ای ضروری اے۔"

"ایسے لئی تاں تہانوں بینتی کیتی سی کہ ساڑھی دے دیو۔" ایس واری مینوں واقعی غصا آگیا تے میں اوہدے اُتے ورھ پیا:

"توں بڑا ای فالتو قِسم دا بندا لگدا ایں۔ ہزار وار سمجھا دتا کہ ساڑھی نہیں مِل سکدی۔ میرے وَسوں باہر اے۔ فیر وی توں ساڑھی دا رٹا پائی بیٹھا ایں۔ مینوں تاں ہُن تیرے اُتے شک....."

"نہیں صاحب' شک دی کوئی گل نہیں" اوہنے اپنے فقرے اُتے زور دیندیاں معذرت منگدے لہجے وچ آکھیا "غلطی ہو گئی صاحب' ایس وار معاف کر دیو تے میرا اپریشن کر دیو۔"

"نہیں!" میں بے رُخی نال جواب دتا "ہُن تیرا اپریشن نہیں ہووے گا۔"

"کیوں صاحب! اجیہا کیہ قصور ہو گیا؟؟"

"میں تیرے گھر اپنا بندا گھلاں گا۔"

"بندا گھلن دی کیہ لوڑ؟"

"اوہ میں بہتر جانناں۔" میں اوہنوں چُپ کرا دتا تے کھرھوے لہجے وچ پُچھیا:

"تیرا گھر کِتھے اے؟"

"جی؟" اوہ چونکیا تے فیر دھیرے جہے بولیا "باستوہارا کالونی (☆)....."

میں ہور کوئی سوال پُچھنا مناسب نہ سمجھیا تے حکم دیندے لہجے وچ بولیا "توں ہُن جا' کل میرا بندا تیرے گھر جاوے گا تے لوڑ پئی تاں تینوں بلوا لیا جاوے گا۔"

میریاں گلاں غور نال سُنن مگروں اوہنے بڑے بینتی بھرے لہجے وچ پُچھیا "تاں کیہ ہُن میرا اپریشن نہیں ہووے گا؟"

"ہووے گا! پر پہلاں میرا اِک بندا تیرے گھر جاوے گا۔"

"اوہ کاہنوں صاحب جی؟"

"اوہ پتا کرے گا کہ توں باستوہارا کالونی وچ رہندا وی ایں یاں نہیں تے فیر توں اپنے بارے جو کجھ وی دسیا اوہ ٹھیک وی اے یاں....."

"سولھاں آنے ٹھیک اے صاحب۔" اوہنے یقین دواون دے انداز وچ آکھیا پر میں اوہدے چہرے

(☆) کچی آبادی

دل نہ ویکھیا تے اپنا پچھا چھڈاون لئی آہستا جہی آکھیا : "ٹھیک اے' مینوں یقین اے پر ہُن جا' کل یاں پرسوں بلوا لواں گا۔"

"اوہنے کُجھ وی نہ آکھیا تے چُپ کر کے اپنی تھاں توں اُٹھ گیا تے پولے پیریں بُوہے نُوں ٹُر پیا۔ اجے دو چار قدم ٹریا سی کہ خورے کیہ سوچ کے مُڑ واپس آ کے میری میز نال لگ کے کھلو گیا تے میرے اُتے اِک نظرپائی تے فیر خورے مینوں اپنے ول ویکھدیاں ویکھ کے جُھکا لئی۔ میں محسوس کیتا کہ اوہ کُجھ آکھنا چاہندا سی پر شاید اوہنوں حوصلا نہ پیا۔ مینوں اُلجھن ہو رہی سی تے میں چھیتی توں چھیتی اوہدے توں چھٹکارا حاصل کرنا چاہندا ساں' ایس لئی میں آپ ای اوہدے کولوں پُچھ لیا "کیہ گل اے؟ واپس آگیا ایں؟"

"جج جی...... اِک گل اے...... جے تُسیں بُرا نہ مناؤ۔"

"بول......" میں بڑی گھمبیرتا نال آکھیا۔

پر خورے اوہنوں میرے مزاج اُتے اعتبار نہیں سی' ایس لئی اوہنے تصدیق کرنی چاہی "سچ! تُسیں بُرا تاں نہیں مناؤ گے؟"

میں چُپ رہنا ای مناسب سمجھیا تے مینوں چُپ ویکھ کے خورے اوہنوں یقین ہو گیا کہ میں بُرا نہیں منایا تاں اوہنے مسکینی سبھاء نال آکھیا :

"کسے دُوجے نُوں گھلن دی کیہ لوڑ اے؟ تُسیں ای میرے گھر چلو ناں!"

"کیہ تیرا دماغ خراب اے؟" میں کوڑے لہجے وچ آکھیا : "میں کیوں جاواں؟ میرا کم کسے دے گھر جانا نہیں۔"

"ایہدے وچ حرج ای کیہ اے؟"

"نہیں بئی!" میں فیصلا کردے لہجے وچ جواب دتا۔ "میں نہیں جا سکدا! گھر جاون لئی ساڈے کول ہر علاقے لئی فیلڈ ورکرز موجود نیں تے اتفاق نال تیرے علاقے دا فیلڈ ورکر اجے موجود نہیں۔ نہیں تاں میں ہُنے تیرے نال ملا دیندا۔"

"نہیں صاحب جی' کسے دُوجے نُوں نہ گھلو!" اوہنے ہتھ جوڑ کے بینتی بھرے لہجے وچ آکھیا۔ "تہاتھوں بینتی اے کہ تُسیں آپ ای چلو۔ تہاڈا بہُت ویلا برباد کیتا حضور' مینوں معاف کر دیو حضور تے کسے دُوجے نوں نہ گھلو!"

مینوں اوہدیاں گلاں عجیب لگیاں۔ میں چُپ کر کے سُندا رہیا تے جدوں اوہنے اپنیاں گلاں پوریاں کر لئیاں تاں کُجھ پل لئی ماحول اُتے چُپ دا ڈونگھا پرچھاواں پیا رہیا فیر خورے کیوں میں وی اوہدیاں گلاں توں متاثر ہو گیا تے اوہدی دل جوئی لئی میں اپنی رضامندی دا وکھالا کر دتا۔

"ٹھیک اے' تُوں جا' میں کوشش کراں گا۔"

"تاں مُنّے چلو ناں صاحب."

"نہیں بئی' اجے نہیں! اجے میرے کول ویلا نہیں اے. کل کسے ویلے....." میں وعدا تاں کر لیا سی پر خورے اوہنوں یقین نہ آیایاں فیر فطری طور اُتے اوہ لپنی ای گل منواون دا عادی سی' ایس لئی اوہنے فورن ای اِک صلاح دتی :

"نہیں تاں روز میرے ای گھر کولوں آوندے جاندے او. اج شام نُوں تھوڑی دیر لئی رُک جایا جے."

"اوہ! گویا تُوں وِچّے نمبر باستوہارا کالونی وِچ رہندا ایں؟" میں پچھّن والے لہجے وِچ بولیا تے جواب وِچ اوہنے ہاں وِچ سرہلا دتا پر شام دی اہم رُجھ پاروں میں صاف نہ کر دتی تے دُوجی سویر آون دا وعدا کر کے اوہنوں ٹور دتا.

اوہ سلام کردا تیزی نال دفتروں باہر نکل گیا پر میرے ذہن اُتے اِک ڈونگھی لکیر چھڈ گیا. بِلکُل اپنے دُھوڑ بھرے جسے اُتے کِھلرے پسینے دے قطرے وانگ تے اوہدی شخصیت میرے لئی اِک معما بن گئی جِنّے اپریشن ورگی معمولی جہی گل نُوں وی اہم مسئلا بنا چھڈیا سی تے جہدے حل دی بھال وِچ میں راتیں دیر تک سوچدا رہیا تے اپنے ذہن دے کونیاں وِچ اُبھرن والے وَن سَوَنے سوالاں نال اُلجھدا رہیا.

دُوجی سویر جدوں سورج نے زمین دے کنارے توں اپنا آدھا چہرا کڈھ کے جھانکنا شروع ای کیتا سی' اوسے پَل میرے ذہن وِچ سوال پیدا ہویا کہ میں اپنے دفترول ٹُر پواں تے اوہدے نال ملاقات کر لواں تاں جے اپنے ذہن دے کونیاں وِچ اُبھردے وَن سَوَنے سوالاں دا جواب لبھ سکاں. مینوں اپنے ایس غیر معمولی فیصلے اُتے حیرانی وی ہوئی. ایہدے باوجود میں سویرے سویرے اپنے گھرتوں نکلن لئی تیار ہو گیا پر جدوں چیتے آیا کہ اوہدے نال ملاقات دا ویلا سویرے اَٹھ وجے توں ساڈھے اَٹھ وجے وِچکار بِتھیا اے تاں مجبوری نال مینوں لپنی سوچ چھڈ دینی پئی تے لگ بھگ اِک ڈیڈھ گھنٹا اُڈیک دا اَوکھا ویلا گزارن مگروں میں دفترول ٹُر پیا.

جیوں ای باستوہارا دا علاقا شروع ہویا' میں اپنے موٹر سائیکل دی رفتار بڑی مَٹھی کر دتی تے سڑک دے دوہاں پاسیوں گزرن والے لوکاں دا چنگی طرحاں جائزا لیندا ہولے ہولے اَگے وَدھدا گیا. صرف لنگھی پالی ہر بندے اُتے مینوں اوہدا ای گمان ہوندا سی تے اِنج لگدا سی جویں میں کسے نال ملاقات دی غرض نال نہیں سگوں اخبار وِچ گواچے دی تصویر ویکھ کے اوہنوں لبھن نکلیا آں. حتے اجے لگ بھگ دو سو گز ای چلیا ساں کہ اوہ کُجھ دُور ہوا وِچ ہتھ لہراندا دسیا جویں اوہ آپ وی میری ڈاڈھی اُڈیک وِچ سی.

مینوں اپنے کول ویکھ کے اوہدے چہرے اُتے اک انجانی جہی خوشی دی لہر دوڑ گئی پر اوہدیاں

بجھیاں بجھیاں اکھاں توں ایہ صاف دسدا سی کہ اوہ نِکی گل نالوں وی ودھ کے پریشان تے الجھیا ہویا سی. ایس توں پہلاں کہ میں آپ اوہنوں کجھ آکھدا' اوہنے انتہائی خلوص نال آکھیا :

"نہیں آ گئے صاحب جی' بڑی مہربانی کیتی" تے فیر اوہنے اپنے سجے ہتھ نال کجھ دوری اُتے اشارا کردیاں آکھیا :

"ویکھو اوہ جیہڑا اِٹّاں دا ڈھیر اے ناں' اوہدے ساہمنے والی گلی دا دوجا گھرا میرا اے."

میں چپ کر کے سُندا رہیا تے اوہدی صورت ول ویکھدا رہیا. میرے ایس عمل نال خورے اوہنوں بھلیکھا ہویا کہ میں اوہدیاں گلاں دا یقین نہیں کیتا' ایس لئی اوہ مینوں یقین دواون دا جتن کرن لگ پیا.

"مینوں یقین اے کہ توں ایتھے ای رہندا ایں پر میں ایہ جانن لئی نہیں آیا کہ توں ایتھے رہندا ایں یاں نہیں سگوں......"

اوہنے میری گل وچالے کٹ دتی تے حیرانی نال پچھیا "تاں فیر کیہ؟"

"اصل وچ میں تیری بیوی نال کجھ گلاں کرنیاں چاہندا آں." میں گھمبیرتا نال جواب دتا.

اوہ ذرا چونکیا تے پریشان ہو گیا پر ایہدے باوجود فورن بولیا :

"اپریشن مینوں کرانا اے تاں میری بیوی نال گل کرن دی کیہ لوڑ اے؟ تے اوہ تاں کسے دے ساہمنے آوندی وی نہیں......"

"ٹھیک اے' میں اوہدے ساہمنے نہیں جاواں گا' باہر کھلو کے ای گل کر لواں گا."

"اوہ گل وی نہیں کرے گی!"

"فیر تیرا اپریشن وی نہیں ہووے گا!!" میں فیصلا کردے لہجے وچ آکھیا تے اوہ مرجھا جیہا گیا. کجھ دیر اپنا سر نوائے کھلوتا رہیا تے فیر خورے کیہ سوچ کے اوہنے مینوں ناامیدی بھریاں نظراں نال ویکھیا تے بجھے بجھے انداز نال آکھیا "تاں فیر آؤ میرے نال."

میں اوہدے مگر ٹر پیا.

"اسیں گندیاں گلیاں تے چکڑ وچوں گزردے اک نِکی چھوٹی گلی کول اپڑ گئے. اوہ مینوں باہر ای چھڈ کے گلی وچ ٹر گیا. کول ای اک نلکے دوالے کجھ سوانیاں کپڑے دھوون تے بھانڈے مانجن وچ رجھیاں سن تے کجھ پانی لین لئی کھلوتیاں سن. اوہناں وچوں کجھ نے مینوں حیرانی بھریاں نظراں نال ویکھیا تے آپو وچ گھسر مسر کرن لگ پئیاں. ایسے پل ڈھوڑ وچ لبڑیا پنج چھے سال دا اک ننگ دھڑنگ بال گلی وچوں باہر نکلیا تے میرے اُتے نظر پیندیاں ای دوڑ کے مڑ اندر ٹر گیا تے جیوں ای اوہ اندر گیا' اوس بندے دی اواز آئی "اندر ای آ جاؤ صاحب."

میں اجے کوئی فیصلا نہیں کر سکیا ساں کہ اندروں اک سہمی سہمی سوانی اواز وی سُنن وچ آئی.

"کون اے؟ تے اندر کاہنوں بلا رہیا ایں......؟"

"ٹھیک اے' میرے اِک صاحب نیں."

"جو کوئی وی ہووے' اندر نہ بلا."

سبھاء وچ نابری سی تے فیر چُپ ورت گئی. اوسے پَل اوہ بندا چھیتی نال باہر آیا تے "تُسیں آؤ ناں" آکھدا میرا ہتھ پھڑ کے تیزی نال مینوں اپنے نال لَے کے کمرے وچ جا وڑیا.

میرے اُتے جویں سکتا پے گیا. میں ویکھیا کہ میرے ساہمنے اِک سوہنی جہی کُڑی اِک اجہی پرانی تے مَیلی کچیلی ساڑھی دے ٹوٹے وچ ولھیٹی کھلوتی سی جو کہ ان گنت پیونداں دے باوجود وی تھاں تھاں توں پاٹی ہوئی سی تے اوہدے جسم دے وکھو وکھ حِصّے ساڑھی دے پاٹے جِھتیاں چوں اِنج جھات پا رہے سن جویں باری وچوں چانن دیاں رِشماں چھن چھن کے آوندیاں نیں.

میرے اُتے نظر پَیندیاں ای اوس کُڑی اُتے اِک عجیب کیفیت طاری ہو گئی. اوہنے سہمے سہمے انداز وچ اوتھوں نس جانا چاہیا پر تِن گز لتے چوڑے کمرے چوں باہر نکلن لئی کوئی دُوجا راہ نہیں سی' ایس لئی گھبراہٹ وچ اوہ پُٹھے پَیریں چل کے اِک کونے وچ سمٹ گئی تے چھیتی چھیتی ساڑھی دے پاٹے جِھتیاں نُوں اپنے ہتھاں نال لکاون دی ناکام کوشش کیتی تے فیراہی تار تار ساڑھی دے ٹوٹے نُوں تھوڑا اُپر نُوں کھچ کے اُتلا جُسا لکانا چاہیا پر جدوں اِنج کرن نال اوہدیاں پِنّیاں ننگیاں ہو گئیاں تاں اوہنے کپڑے نُوں فیر تھلے نُوں کیتا پر اِکو ویلے دوہاں جِھتیاں نُوں لکاون وچ اوہ ناکام ہو گئی تے بے وَسی دی حالت وچ رو دیون دے انداز وچ اِک چیک مار کے اپنے دوہاں ہتھاں نال اپنا چہرا لکا کے تھلے بَہہ گئی.

میں غُصّے نال اَگ بگولا ہو گیا تے اوس بندے دے چہرے اُتے اِک بھرویں چپیڑ ماری.

"کمینے ذلیل! تینوں شرم نہیں آوندی؟" اینا آکھ کے میں فورن ای کُلی چوں باہر نکل آیا پر ایس توں پہلاں کہ میرے دوویں پَیر بوہے چوں باہر نکلدے' اوہ بندا میرے پَیراں وچ ڈِگ پیا تے گڑگڑا کے آکھن لگا: "مینوں معاف کر دیو صاحب. صاحب' میں سبھ کُجھ جھوٹھ بولیا سی' مینوں معاف کر دیو. مینوں ساڑھی بس ایہدے لئی ای چاہیدی سی..... ایہ میری نِکّی بھَین اے."

☆☆☆☆☆

بنگالی / نجم العالم

پچھان

نہر کنڈھے پئی ہوئی اِک لاش نُوں سبھناں نے ویکھیا تے ایہ سوال اوہناں دے ذہن وچ اُبھرے کہ ایہ لاش ہے کہدی؟ کہنے ایہنوں ماریا اے تے کدوں؟ پر ایہناں سوالاں دے جواب کسے کول وی نہیں سن۔ پر سبھناں نے اِکو زبان نال ایہ ضرور آکھیا کہ ایہ لاش شفیع پور پنڈ دی نہیں ہو سکدی کیوں جے ایس پنڈ دا کوئی وی بندا نہیں سی مویا۔

تے فیر ایہ لاش ہے کہدی؟

تے لاش نُوں کہنے ایتھے لیا سُٹیا اے؟

لاش دی خبر سارے پنڈ وچ جنگل دی اَگ وانگ کھلر گئی پر جنّے وی ویکھیا' اوہنوں پچھان نہیں سکیا کیوں جے لاش دا چہرا وِگڑ گیا سی۔ ایہدے توں وکھ جُسّے دے مختلف انگاں اُتے مار دے نشان سن۔

پنڈ دے وڈے بُڈھے سِر جوڑ کے اِک تھاں بہہ گئے تے ایہ معما حل کرن لگے پر جہڑے جوان سن' اوہناں نے ایہدے بارے اُکّا دھیان نہ دتا۔ سبھ نے اپنا اپنا راہ پھڑیا پر اِک نے آکھیا کہ "لاش نُوں ایتھے اِنج چھڈ دینا مناسب نہیں۔ کسے نہ کسے نُوں کوئی قدم چکنا ای پوے گا۔ سبھ توں پہلاں تاں تھانے رپورٹ لکھوائی چاہیدی اے۔"

پنڈ دے دو وڈیری عمر دے بندے آئے تے کہن لگے "لاش جہدی وی ہووے' اوہنوں دب دینا چاہیدا اے۔ جے نہ دفنائی گئی تاں گل سڑ جاوے گی۔"

دُوجے نے آکھیا "جدوں تیکر پُلس نہیں آ جاندی' لاش نُوں ایتھوں ہٹانا وی ٹھیک نہیں۔ کیوں جے ایہدی پچھان دے بِنا ایہنوں دفنا دتا تاں اسیں مشکلاں وچ پے جاواں گے۔"

مسیت دے امام کاظم اللہ ہوراں آکھیا "لاش دفنائی نہیں جا سکدی کیوں جے ایہ وی پتا نہیں کہ ایہدا تعلق کہڑی ذات پات نال سی تے ایہدا مذہب کیہ سی؟ جدوں تک ایہدی پچھان نہیں ہو جاندی' کسے نُوں کوئی قدم نہیں چکنا چاہیدا۔"

کسے نے آکھیا "ایہ لاش سکھی مائی دے پُتر دی اے۔ اوہدا ناں مزمل اے جہڑا لہنی ماں تے بیوی نُوں زخمی کر کے نس گیا سی۔ اوہ پچھلی راتیں چُپ چپیتا پنڈ وچ آ گیا سی۔ ایہ وی ممکن اے کہ اوہدے کسے دُشمن نے اوہنوں مار کے اوہدی لاش ایتھے سُٹ دتی ہووے۔ اِک گھڑت ایہ

وی سی کہ رُپئے پیسے دے لالچ وچ آ کے کوئی ایہ لاش سُٹ گیا ہووے گا. اِک ہور بندا کہن لگیا "میرے خیال وچ ایہ لاش چھدام پال دی اے. باگری دی دھی کالی دے نال چیئرمین ملوث سی جنہے کسے غنڈے دی مدد نال چھدام پال نُوں مار کے لاش ایتھے سُٹ دتی اے."

پر چھدام پال بارے تاں پنڈ دے سارے لوک واقف نیں. ایس پنڈ دے وی تے دُوجے پنڈاں دے وی. چھدام پال بارے شک شبھا ایس لئی وی پکّا ہو گیا کہ اوہ بیتی رات پنڈ توں نس گیا سی. کالی وی نظر نہیں آئی. ایہ وی ممکن اے کہ چھدام نُوں مروا کے چیئرمین نے کالی نُوں کدھرے لُکا دتا ہووے پر کوئی پک نال ایہ نہیں آکھ سکیا کہ ایہ لاش چھدام پال دی ای اے کیوں جے لاش دا چہرا اُکّا وِگڑ گیا سی. نک، مُونہہ تے مَتھّے اُتے زخم دے نشان وی نیں. نہ اوہدے جسم اُتے دھوتی اے تے نہ ای تہمد. ایس لاش دی پچھان بڑی اوکھی اے تے جدوں تک ایہدی پچھان نہیں ہو جاندی، ایہنوں دفنانا وی ممکن نہیں.

تے اِنج شفیع پور پنڈ دے لوک مشکل وچ پھس گئے.

کسے نے آکھیا کہ ایہ لاش ہُوبہو سکھی مائی دے پُتر مزمل دی اے.

سکھی یاں سکینہ بیگم دا خاوند لحاظ الدین دس سال پہلاں مر گیا سی. اوہدے وچوں سکینہ بیگم دا اِک پُتر تے دو دھیاں زرینہ تے مرینہ جمیاں. مرینہ دا ویاہ پتنی پنڈ وچ ہو گیا سی تے پُتر مزمل دا تِن ورھے پہلاں سکینہ نے ویاہ کیتا سی. اوہدے کوئی اولاد نہیں سی ہوئی. سکینہ نُوں ایس گل دا غم سی. نظر وی گھٹ ہو گئی سی. کدھرے آنا جانا ہوندا تاں سوٹی دا سہارا لیندی اے. پنڈ دے سارے لوک اوہنوں سکینہ بیگم دی تھاں مائی سکھی آکھ کے سددے نیں. تے اِنج مشکلاں وچ اوہدے دن گزردے رہے. اوہدی نُونہہ زلیخا کول پان لئی چنگی جہی ساڑھی وی نہیں سی، زیور دا تاں کیہ سوال. صرف نک وچ اِک لونگ سی. ایہدے باوجود اوہنے کدے شکایت نہیں کیتی. اوہدا خاوند بہتا ویلا باہر سَیر سپاٹے وچ گزاردا. جدوں اوہ اوہدے کولوں پچھدی اے تاں جواب وچ ایہو کہندا اے "نوکری دی بھال وچ ماریا ماریا پھرنا آں" یاں فیر ایہ آکھدا "کدھرے کاروبار کرنا آں" پر حیرانی اے کہ اوہنے اج تک بیوی یاں ماں نُوں اِک پیسا وی نہیں دِتا.

ماں اپنے پُتر مزمل نُوں آکھدی اے:

"میرے لال! کدھرے ملازمت کر لے. گھر دی حالت مندی توں مندی ہوندی جا رہی اے. نہ چاول نیں، نہ دال. اِک ویلے پکدا اے تے دُوجا ویلا فاقے وچ بیتدا اے." پر مزمل، ماں دیاں ایہناں گلاں اُتے دھیان ای نہ دیندا.

مائی نُوں فکر سی کہ زلیخا دا کچھڑ اجے تیکر خالی اے. مزمل نُوں بیوی نال اُکّا پریم نہیں. اوہدی نظر صرف گھر دے باہر دی دُنیا اُتے رہندی اے. وچاری زلیخا، خاوند دیاں گالھاں سُندی اے.

لوک کہندے نیں کہ اوہ تے کسے مہاجن دے کارخانے دا پھیرا لاوندا اے. ایہ وی اوہدے بارے مشہور اے کہ آڑھت دے پچھلے پاسے جہڑی گلی نکلدی اے' اوتھے انھیرے وچ یعنی ٹک لکا کے گانجا تے بھنگ پیندا اے تے بدچلن سوانیاں دے نال راتاں بتاوندا اے. ایہدے توں وکھ مہاجن' مزمل توں ماڑے ماڑے کم کراوندا اے.

اِک دن مزمل اکوڑکی کئی دناں مگروں گھر آیا تے گھر وچ وڑدیاں ای چِیک چہاڑا پا چھڈیا. اوہدیاں اکھاں لال سن تے سِر دے وال کِھلرے ہوئے سن.

غُصے نال لال پیلا ہوندیاں اوہنے آکھیا "زلیخا! چھیتی نال مُجھ کھان نُوں لیا."

زلیخا کمرے وچوں باہر نکلی ای سی کہ مزمل نے اوہدے سِر دے والاں نُوں مُٹھی وِچ پھڑ کے اوہنوں مارنا شروع کر دِتا تے غُصے نال بولیا :

"میری گل کن وچ اپڑی کہ نہیں؟ بڑے ارام نال سوندی رہنی ایں حرام خور."

زلیخا نے مزمل دی پکڑ توں اپنے آپ نُوں چھڈوا کے آکھیا "مینوں گالھاں نہ کڈھ. کھانا کتھوں لیاواں؟ گھر وچ نہ چاؤل نیں' نہ دال."

ایہ سُن کے مزمل ہور تپ گیا تے چیک کے بولیا "مائی کِتھے اے؟"

مزمل دا ایہ رولا سُن کے مائی کمرے وچوں باہر آئی تے بولی "کیہ ہویا اے تینوں؟ ایہ رولا کیوں پیا پاندا ایں؟"

اوہنے ماں نُوں وی گالھاں کڈھیاں. زلیخا نُوں اوہدی ایس حرکت اُتے غُصا آ گیا. اوہنے وی چیک کے آکھیا "ماں نُوں اِنج گالھاں نہ کڈھ. شرم نہیں آوندی تینوں؟ کیہ سانوں پتا نہیں کہ تُوں دن رات کیہ کرنا ایں؟ گانجا' بھنگ تے تاڑی وچ مست رہندا ایں' بدچلن سوانیاں نال راتاں بتاونا ایں."

ایہ سُن کے مزمل' زلیخا ول غُصے نال ہَبلیا' چیکیا تے فیر اوہنوں ویڑھے وچ لیا کے کُٹنا شروع کر دتا. ایہ سُن کے مائی وی آ گئی. مزمل نے ماں نُوں وی نہیں چھڈیا. اوہدے بعد زلیخا' جہڑی زمین اُتے ڈِگی پئی سی' مزمل نے اوہدا گلا دبانا شروع کر دتا. زلیخا بے ہوش ہو گئی. اوہنے اکھاں بند کر لئیاں. مزمل نے اوہدے جسم نُوں چھوہیا تاں اوہ ٹھنڈا ہویا پیا سی. اوہ ساہ وی نہیں سی لے رہی.

مائی زمین اُتے پئی چیک رہی سی "مزمل! تیرے من وچ کیہ اے؟ تُوں کیہ چاہنا ایں؟ سانوں دوہاں نُوں مارنا ای؟"

مزمل نُوں ہُن ہوش آیا تے اوہنے سوچیا' زلیخا مر گئی اے. پنڈ دے لوک رولا سُن کے مزمل نُوں پھڑن آئے' اپنی جان دے ڈر پاروں اوہ جنگل وَل نس کھلوتا. اوہ نسدا نسدا وانس دے

جنگل وچ ٹُر گیا۔

اوس دن مگروں مزمل گھر نہیں پرتیا۔ تن چار مہینے توں اوہنوں کسے نے ویکھیا وی نہیں سی۔ زلیخا' مزمل دی مارکُٹ نال بے ہوش ہو گئی سی۔ اوہنوں ہوش آیا تاں سس نال لگ کے وَین پاون لگ پئی۔

ویلے ویلے چیئرمین تعلقادار نال رَل کے مزمل دی بیوی زلیخا دی خیریت پچھّن اوہدے گھر آوندا۔ اوہ سوچدا کہ چیئرمین ہون پاروں مزمل دے ٹبر دی خیر خبر لینا اوہدی ذمے واری اے۔ بلٹو نائی راہیں اوہ رُپے پیسے نال وی زلیخا دی مدد کردا اے۔

پنڈ دے سارے جواناں نوں چِنتا لگی کہ ہووے نہ ہووے' چیئرمین نے مزمل نوں کدھرے اغوا کروا دتا اے۔ ایس لئی ایہہ لاش اوہدی ای اے۔ پر ایہدی پچھان کون کرے گا۔ پنڈ دے لوک بڑے پک نال کہن لگے کہ لاش چھدام پال دی اے۔ کالی دے مکان وچ کدے کدے تعلقادار شراب پِین آ جاندا اے۔ پر پنڈ دی ساری خبر رکھن دے باوجود کسے نوں پتا نہ لگ سکیا کہ کالی اصلوں چھدام پال دی دھی اے۔

اِک دن ادھ راتیں چیئرمین نوں چھدام پال نے رنگے ہتھیں پھڑلیا۔ اوہ کالی دے گھروں نشے وچ جھومدا تعلقادار دے نال باہر آیا۔ چیئرمین نے چھدام پال نوں چُپ رہن دا آکھیا پر اوہ نہ منّیا۔ اوہنے رولا پاونا شروع کر دتا۔ ایدوں پہلاں کہ پنڈ دے لوک کٹھے ہوندے' بلٹو نے چیئرمین نوں اپنی راکھی وچ لے لیا۔

چھدام پال پنڈ نوں چھڈ کے کدھرے ہور ٹُر گیا۔ اوہ اپنے نال کالی نوں وی لے گیا پر کیہ چھدام پال نسن وچ کامیاب ہو گیا؟ نسن توں پہلاں ای چیئرمین دے وفاداراں نے اوہنوں پھڑ لیا پر اوہ اوہناں توں بچ نکلیا۔

پنڈ وچ اِک پاسے سویر دی لاوارث لاش پئی ہوئی اے۔

ایہہ خبر سکھی مائی تے زلیخا دے کناں وچ وی اپڑی۔

زلیخا نوں رَتا وی دُکھ نہ ہویا کہ لاش مزمل دی اے۔ پر مائی زار قطار رون لگی۔ زلیخا نے مائی نوں لاش لاگے نہ جان دتا۔

پنڈ دے لوک مصیبت وچ پھس گئے۔ اوہناں نے پُلس نوں اطلاع دتی پر اوتھوں کوئی وی نہ آیا۔ لاش پئی پئی پھُل گئی تے اوہدے اُتے مکھیاں بھنبھناون لگیاں۔ ایہدی بو چوہاں پاسے کھلر رہی سی۔ ہُن شام ہو گئی سی۔ ہُن تاں لاش نوں دفناون توں سوا کوئی راہ نہیں سی۔ پر امام ہوراں دا حکم سی کہ جدوں تک اوہدی پچھان نہیں ہو جاندی' دفنانا نہیں چاہیدا۔

نوجوان' مائی کول آئے تے آکھن لگے ''نانو! اسیں مصیبت وچ پھس گئے آں۔ جدوں تیکر

لاش دی پچھان نہیں ہو جاندی' ایہدا دفنانا اوکھا اے۔"

مائی دا دل تڑفن لگیا تے بولی "خورے کہڑی مائی دا لال ایتھے مویا اے؟ کیہ ایہنوں مٹی دیون والا وی کوئی نہیں ہووے گا۔"

بہت دیر تک چپ چاپ اوہ خورے کیہ سوچدی رہی۔ فیر اپنی سوٹی سہارے اُٹھ کھلوتی۔

"چلو چل کے ویکھیے' لاش کہدی اے؟"

سوٹی سہارے ٹر کے اوہ لاش لاگے اپڑ گئی۔ لاش دا چہرا انّا وگڑ گیا سی تے ڈھڈ وی پھُل گیا سی۔ اوہدی پچھان کرن دا سوال ای پیدا نہیں سی ہوندا۔ پر غور نال ویکھدے رہن مگروں اِکوڑکی اوہ چیک کے رون لگی "ہائے میرے لال مزمل!"

پنڈ دے لوک امام ہوراں کول گئے تے بولے "اوہ لاش مائی سکھی دے پُتر مزمل دی اے۔ اوہنے اوہنوں پچھان لیا اے۔"

سبھ دیاں گلاں سُن کے امام ہوراں لاش نوں دفناون دا حکم دے چھڈیا۔

رات دے انھیرے وچ مائی تے زلیخا آپو وچ گلاں کر رہیاں سن۔ اِچراں نوں پنڈ دے نوجوان تے بُڈھے لاش نوں دفنا کے مائی کول آئے۔ اوہناں وچوں دو اِک نے مائی کولوں پچھیا :

"توں کویں پچھانیا کہ لاش تیرے پُتر مزمل دی اے؟"

مائی کجھ دیر تاں پاٹیاں اکھاں نال لوکاں نوں ویکھدی رہی تے فیر بولی "انسان دی لاش نوں کدوں تیکر انجے پیا رہن دیندی۔"

ایہ آکھ کے اوہنے اِک لمّا ساہ لیا۔ "میں نہ آکھدی تاں شاید لاش نوں دفنایا وی نہ جاندا۔"

☆☆☆☆☆

بنگالی زبان دے وڈے کہانیکاراں وچ ابو جعفر شمس الدین' شوکت عثمان' منیر چودھری' محبوب العالم' سید شمس الحق دے ناں وی ذکر جوگ نیں۔ پاک فوج دی کارروائی دے نتیجے وچ عام لوکائی وانگ بہت سارے کہانیکار وی نشانا بنے۔ بنگالی کہانیکاراں دی اجوکی نسل اپنے دیس دے مسائل نوں وشا بنا رہی اے۔ بُھکھ تے افلاس جو بنگال دا خاص رنگ اے' بنگالی کہانی وچ وی اُگھڑواں اے۔

پرانے لکھاریاں دے نال نال اشرف صدیقی' زمان منیر' اروناگوسوامی' سید عتیق اللہ' وصی احمد' سلینا حسین ورگے نویں ناں وی اپنے سماج دی تصویر کشی بھرویں ڈھنگ نال کردے وکھالی دیندے نیں۔

تامل / آر چڈامانی

دو عورتاں' اِک شام

پیلے رنگ دے پلاسٹک بیگ اُتے دُکان تے چیزاں بارے مختصر ویروا اُگھڑویں اَکھراں نال لکھیا ہویا سی تے اوہدے تھلے لکھیا سی "شکریا..... دُبارا تشریف لیاویا جے" کاؤنٹر اُتے اوہ ایس زاویے نال رکھیا گیا سی جویں اوہدے ول ویکھ رہیا ہووے تے لکھت پڑھن دی پریرنا دوا رہیا ہووے۔ اوہدا مُڑیا ہویا ہینڈل ایہ دعوت دے رہیا سی کہ اوہنوں چُک وی لیا جاوے پر ہیما نے اوہنوں چکیا نہیں۔ اوہ تاں ایس الجھن وچ پھسی پئی سی کہ بِل اُتے جیہڑی رقم لکھی سی' اوہ اِک سو ستاسی رُپئے' پینٹھ پیسے سی جد کہ اوہدے پرس وِچ نِرے اِک سو پنجھتر رُپئے سن۔ اوہ دوہاں رقماں دے فرق بارے سوچ رہی سی تے اوہنوں چیتے آ رہیا سی کہ اوہنے اپنے پرس وِچ دو سو رُپئے رکھے سن۔ البتا گھروں نکلدیاں پرس چیک نہیں سی کیتا جس پاروں ایس اچیتی پریشانی وچ پھس گئی سی۔ رُپئے دی کمی بارے غور کردیاں اوہنوں تُرت چیتے آیا کہ کل رات ماں نے دال خریدن لئی اوہدے کولوں کجھ رُپئے لئے سن۔ بِل چکدیاں ای اوہدی تلی وِچ مُڑھکا آ گیا۔ اوہنے سوچیا دُکاندار ساڑھی تاں واپس نہیں لوے گا کیوں جے اوہنے بِل بنا چھڈیا اے۔ اوہ عجیب دُبدھا وچ سی۔ کاؤنٹر اُتے رکھے بیگ نوں کویں چُکے۔ رُپئے وی پُورے نہیں سن ہو رہے۔ اوہ بدبداں لگی جویں سیلزمین نال کسے ہور گاہک دی شکایت کر رہی ہووے۔ سیلزمین دے صبر دا پیالا بھر گیا ہویا سی۔ اخیر اوہنے آکھیا "میڈم تُسیں بغیر پورے پیسیاں دے ساڑھی لین نکل ترے ساؤ۔" ایہ سُن کے اوہدے مَتھے دیاں رگاں تن گئیاں۔ اوہنوں جاپیا جویں کسے پَل اوہ غُصّے نال پاٹ پوے گی۔

"میں تہاڈی کجھ مدد کر سکدی آں؟" ہیما نے اچانک پِچھے مُڑ کے ویکھیا۔ ایہ تُلسی سی۔ اوہ اِک پل لئی سکتے وچ آ گئی۔ فیر اوہنے اپنے آپ نُوں سنبھالیا تے آکھیا۔

"نہیں' نہیں۔ شکریا"

تُسیں شرمندا ہو کے ناتہ نہ کرو۔ ایس ویلے جنّے رُپئے گھٹ نیں' میرے کولوں قرض وجوں لے لوو' فیر کل پرتا دینا' ایہدے وچ ماڑا کیہ اے؟"

"اوہ تے ٹھیک اے پر تُسیں وچکار نہ آؤ۔ تہاڈی پیشکش دا شکریا۔ واقعی ایہدی لوڑ نہیں اے۔"

ہیما نس جانا چاہندی سی۔ اوہدی سمجھ وچ نہیں سی آ رہیا کہ ایس ویلے تُلسی کتھوں آ ٹپکی اے۔ کیسی عجیب صورتحال بن گئی اے۔ ذہنی کوفت دی حالت وچ اوہنے اک واری فیر پرس نُوں چنگی طرحاں الٹ پلٹ کیتا پر سبھ بے ارتھ۔

"ہیما' گل نُوں سمجھو۔ اینا پریشان ہون دی کیہ لوڑ اے۔ کدی کدی انج ہو جاندا اے۔ توں مینوں جاندی ایں۔ میں کوئی اوبڑ تاں ہاں نہیں۔ جنھے رُپئے سامان دے مُل توں گھٹ ہو رہے نیں' اوہ اتفاق نال تیرے پرس وچ موجود نہیں۔ توں کئی وار اوہناں نوں بھالیا۔ کدھرے خرچ ہو گئے ہوون گے۔ مینوں تیرا انج بازار وچ پریشان ہونا نِکا نِکا محسوس کرنا چنگا نہیں لگ رہیا۔ دس' کِنّے رُپئے گھٹ گئے نیں؟"

ہیما نے مجبورن اوہنوں دسیا۔ تُلسی نے اپنا چمڑئی بیگ کھولھیا تے رُپئے کڈھ کے اوہدے ول ودھا دِتے۔ ہیما نے نظراں جُھکا کے متھے توں مڑھکا پونجھدیاں اوہدے ول ویکھیا۔

"تکلف نہ کرو ہیما۔ کیہ لوک انج دی صورتحال وچ اک دُوجے دی اینی مدد وی نہیں کر سکدے؟"

اوہنے بڑی مشکل نال ہتھ ودھایا۔ دوہاں دیاں نظراں اک پل لئی چار ہوئیاں' فیر جُھک گئیاں۔ تُلسی دی مدد قبول کرن تے پیسیاں دی ادائی کرن مگروں ہیما نے سوچیا کہ انج اوہنوں چھڈ کے فورن ٹُر جانا مناسب نہیں۔ ایس لئی جدوں تُلسی نے اپنی خریداری مکمل کر لئی تاں اوہ دوویں اِک نال دُکان توں نکلیاں۔

"ہُن میں چلاں گی۔"

"توں کیسی ایں ہیما؟" تُلسی نے بڑی آپنت نال پچھیا۔

"میں بلکل ٹھیک آں..... تے توں؟"

"میں وی ٹھیک آں۔ تیرا خاوند' تیرا پُتر؟"

"سبھ ٹھیک نیں۔"

"تے تیرا بھرا؟"

تُلسی نوں ایس سوال دی توقع نہیں سی۔ کیوں جے پچھلے چار سال دوران اوہ اوہدے (بھرا) توں وکھ رہن لگی سی لہٰذا اوہدے بارے پچھنا بے وقوفی ای ہوندی۔

"توں کتھے جا رہی ایں؟" تُلسی نے پچھیا۔

"گھر ای جا رہی آں۔ میں اک آٹو رکشا لے لواں گی تے گھر اپڑ کے اوہنوں کرایا دے دیاں گی۔"

"اینی دور رکشے تے جائیں گی؟"

"ہاں. کل تک میں تیرے رُپئے منی آرڈر کر دیاں گی."

"اوہ تے ٹھیک اے. تے توں گھر ای جا رہی ایں. ہور کوئی رُجھ نہیں. کیہ اسیں کسے ہوٹل وچ بہہ کے کافی پی سکنے آں؟"

ہیما نوں ایس آفر دی توقع نہیں سی. اوہنے تُلسی نوں معنے بھریاں نظراں نال ویکھیا..... ایہ سوانی کہڑے خیالاں وچ گُم اے؟

تُلسی نے مسکراندیاں آکھیا. "دُوجیاں سبھ گلاں بھُل جا ہیما. کیہ اسیں اِک دُوجے دے سدا توں مِتر نہیں رہے آں؟"

ہیما دے دل وچ نرمی تے آپنت دا جذبا پیدا ہویا پر دوجے ای پل اوہدے رویئے وچ سختی آ گئی. ایہدا کارن خورے ایہ سی کہ اوہ لپٹیاں مِٹھیاں گلاں نال اوہنوں ماضی دے حالات وچ گرفتار کرنا چاہندی سی.

"میں بیتے مہینے اک انگریزی میگزین وچ تیرا مضمون پڑھیا سی ہیما. توں "رام جنم بھومی" دے خاص انک وچ بڑی گہرائی تے سیانپ نال اپنے وچاراں دا اظہار کیتا سی. مَیں اوہنوں پڑھ کے بہُت متاثر ہوئی ساں. میں بڑے فخر نال لوکاں نُوں دسدی کہ میں ایس لکھت دی لکھارن ہیما ناگا راجن نُوں ذاتی طور اُتے جاندی آں."

ہیما نُوں جاپیا کہ تُلسی نے اوہنوں اک پرچاکار من کے جویں اوہدے سارے شک شبھے تے خوف نوں اِکوڑکی دور کر دتا ہووے' تے ہیما ناگا راجن آکھ کے اوہدے ناں دی اہمیت تے پرچاکار اعتبار نوں قبول کر لیا ہووے.

"تُلسی تیری بڑی مہربانی. توں کافی پین لئی آکھیا پر خورے توں بھُل گئی ایں کہ ایس ویلے میرا پرس خالی اے." ہیما نے مسکراندیاں آکھیا.

اوہدا چہرا کسے انجانی خُشی نال کھِڑیا سی. تُلسی نے وی مسکراندیاں ہویاں آکھیا "کوئی گل نہیں' اج توں میری مہمان بن جا."

نی نگر دی روَلے بھری شام اپنے آپ اِک ریستوران دا درِش پیش کر رہی سی. اوہناں نے ریستوران دے اک کونے وچ اک خالی میز دی چون کیتی تے بہہ گئیاں. ہیما دے وار وار منع کرن اُتے وی تُلسی نے پہلاں آئس کریم تے فیر کافی دا آرڈر دتا. کجھ دیر دووِیں چُپ کیتی بیٹھیاں رہیاں. ہیما دی شرمندگی اجے تک اوہدی ہوند دا حِصا بنی ہوئی سی. اوہ پوری طرحاں اوہناں نکمیائی بھرے پلاں توں چھٹکارا نہیں سی پا سکی.

تُلسی تے اوہدے وچ کئی رتائی تے یکسانیت اے. اوہناں وچکار ہُن کوئی رِشتا وی نہیں سی. نہ اوہ آپو وچ بھیناں نیں' نہ ای اوہناں وچکار لہو دا کوئی ساک اے. البتا کجھ دیر پہلاں دکان

وچ تُلسی نے اوہنوں آکھیا سی کہ اسیں آپو وچ دوست آں. اوہ نہ تے سکول وچ کٹھیاں سن تے نہ ای کالج وچ اک نال پڑھدیاں سن. اوہناں وچ رشتے داری اوودوں ہوئی سی جدوں ہیما دا دامودرن نال ویاہ ہویا سی. اوودوں ای اوہناں وچ دوستی ہوئی سی. پر ہُن انج نہیں اے. اوہ اوہدی سابقا نناں اے. ایہ سوچ کے ہیما نوں ہاسا آ گیا.

"توں ہس کیوں رہی ایں؟"

"اصل وچ میں ایہ سوچ کے ہس رہی آں کہ ساڈا ہُن آپو وچ رشتا ای کیہ اے؟"

"دوستی لئی تھاں اِک رشتا اے ہیما. دو انسان کسے وی کارن جدوں آپو وچ ملدے نیں تے فیر ملاقات ہوون لگدی اے تے ویلا بیتن دے نال نال اوہ آپو وچ مِتر بن جاندے نیں. تے فیر اک مختصر جہی ملاقات ای اُکا تبدیل ہو کے اک رشتا بن جاندی اے.

"پر تُلسی' کیہ تینوں میرے توں اِک طرحاں دی دُوری دا احساس نہیں ہوندا؟ کیہ توں واقعی میرے تے اپنے بھرا وچکار اِک غیر متعصبانا رویا قایم رکھ سکیں گی؟"

"کیوں نہیں. دامو میرا بھرا اے تے ساڈا خون دا رشتا اے. پر میرا اک رشتا تیرے نال وی اے ہیما. اجہیا رشتا جہڑا سارے رشتیاں توں ودھ اہمیت رکھدا اے."

"اوہ رِشتا کیہ اے؟"

"اسیں دووِیں سوانیاں آں."

ایہ سُن کے ہیما دے چہرے اُتے بے پناہ خُشی دی لہر دوڑ گئی. اوسے پل آئس کریم وی آ گئی جنّے دوہاں دے جذبات نُوں فرحت بخش احساس وچ بدل دتا. اوہ آئس کریم کھان وچ ایناں رُجھ گئیاں کہ پچھلی کسے گل دا ہوش ای نہ رہیا. آئس کریم نے اوہناں نُوں ہور وی نیڑے کر چھڈیا سی. ہیما وی ایس ویلے آپو دی اِکھتا اُتے بہت خُش سی تے اوہدے دل وچ نیڑتا تے ڈونگھے سنگ دا جذبا پیدا ہو رہیا سی. تُلسی نے دو چِچھے لین مگروں اوہدے توں پچھیا. "کیہ توں اج کل کسے پراجیکٹ اُتے کم کر رہی ایں؟ میرا مطلب اے کسے فوری اہمیت دے رپورٹنگ پراجیکٹ اُتے؟"

"نہیں. پر مینوں اِک وی آئی پی انٹرویو کرنا اے. جدوں وزیر اعظم بدیسی دورے توں پرت گے تاں مینوں دلی جانا ہووے گا تے اوہناں دے دورے دے تاثرات بارے پچھنا ہووے گا. فیر اوہناں ای نکتیاں نُوں نیڈھ بنا کے اک لیکھ لکھنا ہووے گا."

"مینوں بے انت خُشی ہو رہی اے ہیما. میں تیرا آرٹیکل ضرور پڑھاں گی. ایہ مضمون اوسے ای اخبار وچ چھپے گا ناں جہدے وچ توں کم کردی ایں؟"

"آہو. میں اوسے اخبار دے حوالے نال انٹرویو کردی آں. اوہدے ایڈیٹر نے مینوں اخبار

جاین کرن دی پیشکش کیتی اے۔ ایس انٹرویو دے چھپن مگروں مینوں اوہدے سٹاف وچ اک اہم پوسٹ مل جاوے گی۔"

تکمی نے خوشی دا اظہار کردیاں اوہدے ول ہتھ ودھایا تے بڑی گرمجوشی نال ہتھ ملایا۔

"بہت مبارک ہووے ہیما۔ ایہ بڑی چنگی خبر اے۔ مینوں بہت خوشی ہو رہی اے۔ ایہ سبھ تیری ذہانت تے صلاحیت پاروں ممکن ہو رہی اے۔ ایہ تیرے لئی اک بہت وڈا آدر اے کہ اک وڈے مقبول اخبار دے ایڈیٹر نے اپنے سٹاف وچ شامل کرن لئی تینوں آپ پیشکش کیتی اے۔"

سیاست دے مضمون وچ ایم اے دی ڈگری' پرچاکاری وِچ ڈپلوما تے مختلف اخبار رسالیاں وچ مسلسل مضموناں دی چھپت تے فیر اوہناں وِچ اوہدی وڈی کامیابی توں متاثر ہو کے ای دامودرن اوہنوں ویاہ توں پہلاں ویکھن گیا سی۔ ہیما دے حسن وچ بڑی وقار والی کھچ تے دلکشی سی جو اوہدی ذہانت دی عکاسی کردی سی۔ دامودرن نے ذہانت نہیں سگوں ظاہری حسن توں متاثر ہو کے اوہدے ماپیاں نوں آکھیا سی کہ اوہنوں کُڑی پسند اے۔ باقی معاملے تسیں لوک طے کر لوو۔

تکمی چُپ بیٹھی نَوں سال پہلاں دے اوہناں واقعات بارے سوچ رہی سی۔ ہیما دا چہرا اوہدیاں نظراں ساہمنے سی۔ تکمی دے ذہن وچ اوہدے بھرا دامودرن دی شبیہ نے اُبھر کے اوہنوں نموجھان کر دِتا۔ پر ہیما دِیاں کامیابیاں تے صلاحیتاں بارے سوچ کے اوہدا چہرا دمکن لگ پیا۔ اوہنوں اوہ لفظ چیتے آئے۔ "ایہ تیریاں صلاحیتاں دا زبردست اعتراف اے۔" شالا ایدوں پہلاں تکمی نے اجہے لفظ آکھے ہوندے۔ ایہ سوچدیاں ہویاں ہیما دے ذہن وچ کوڑیاں یاداں دے جھکڑ جھلن لگے۔

جدوں اوہنے دامودرن دے نال اپنے جیون دا گٹھ بنھیا سی تاں اوہ اوہدے مضمون لکھن اُتے بڑا فخر محسوس کردا سی۔ اوس دن اوہنوں بڑی خوشی ہوئی سی جدوں اوہنے ویاہ دے بعد اپنا ناں ہیما ناگا راجن توں بدل کے ہیما دامودرن رکھ لیا سی تے فیر ایسے ناں نال اوہدیاں لکھتاں اخبار رسالیاں وچ چھپن لگیاں سن۔ اوہدے دفتر دے ساتھی جدوں اوہنوں مخاطب کر کے آکھدے "دامو! ایس ہفتے اخبار وچ تیری بیوی دی لکھت بڑی سُندر تے دلچسپ سی جنہوں پڑھ کے سواد آ گیا۔" تے جہڑے ملن جُلن والے گھر آوندے' اوہ وی بڑی تعریف کردیاں آکھدے "مسز دامودرن! ایس واری تُساں سبھ توں چنگا مضمون لکھ کے کمال کر چھڈیا۔ تہاڈے قلم وِچ بڑی جان اے۔"

فیر ہولے ہولے ایہ خوشیاں تے فخریا گلاں مُکن لگیاں۔ دامودرن کہن لگیا: "ایہ لوک فر کیوں تیری تعریف کردے نیں؟" جدوں کوئی ایڈیٹریاں ساتھی لکھاری اوہنوں فون کردا تاں اوہ چیکن لگدا "توں کدوں تک ایہناں بے وقوفاں نال گل کردی رہویں گی' ٹیلی فون رکھ دے۔"

جدوں اوہ گھر اپنا مضمون ٹایپ کرن لگدی تاں اوہ طنز بھرے لہجے نال کہندا "ایس گھر وچ ایہ ٹپ ٹپ دی اواز کدوں مُکّے گی؟ کیہ کدی سکون وی ملے گا. ایہ ٹپ ٹپ فورن بند کر."

ایہناں طنزیا فقریاں توں بچن لئی اوہ راتیں کاغذ تے قلم لے کے سکون نال بہہ جاندی. اوہ بسترے اُتے ای چیکدا ہویا کہندا "ادھی رات تک دیوا بلدا رہندا اے. کِنا تیل خرچ ہوندا ہووے گا. اپنے آپ نُوں ایڈا وڈا سوجھوان نہ خیال کر. بتی بُجھا کے فورن بسترے اُتے آ. کیہ تینوں پتا نہیں کِہ تیرے اُتے خاوند دے وی کُجھ فرض نیں؟"

اوہدیاں انج دیاں طنزیا گلّاں دا اک واری اوہنے برابر دا جواب دیندیاں آکھیا سی "میں لہنی لکھت پاروں کدے کسے فرض توں کوتاہی نہیں ورتی. سمجھے؟"

"اوہ..... تُوں جواب دے رہی ایں؟ واقعی تُوں تے بڑی وڈی فری لانس پرچاکار ایں."

"ویاہ توں پہلاں توں ایہ سبھ جاندا سیں."

"اوہدا ایہ جواب سُن کے اوہ چُپ کر گیا تے کِنّے ای دِن اوہدے نال گل نہ کیتی.

اوہ وی اک پرائیویٹ فرم وچ جنرل مینیجر سی. اوہدی بڑی عزت تے مشہوری سی. چنگی تنخاہ تے سماج وچ اعلا سٹیٹس. اوہ بڑی کامیاب زندگی گزار رہیا سی پر اوہدے اُلٹ ہیما دا میدان اجیہا سی جِتھے صلاحیت نوں بڑی قدر دی نظر نال ویکھیا جاندا تے اوہدی مشہوری سدیوی سی جہڑی اوہدے خاوند اُتے چھا گئی سی تے ایسے گل توں اوہنوں لہنی نِکیائی دا احساس ہوندا. ایہناں گلّاں تے بے ٹُکّے خیالاں نے اوہدے دل وچ حسد دے جذبے نُوں جنم دِتا سی. ایسے لئی ویاہ توں چار ورھے بِیت جاون دے بعد اک دن اوہدے اندرلے جذبے بھڑک پئے.

ستوار رسالے دے ایڈیٹر نے اِک دِن اوہنوں آکھیا کِہ تینوں اِک نیڑلے پِنڈ "سالم" وچ جِتھے فرقو فساد پھُٹ پیا سی' سارے حالات تے واقعات نوں جانن لئی جانا پوے گا تاں جے پیڑت لوکاں نوں مل کے تے اوہناں دے تاثرات جان کے اک مضمون لکھیں. اوہدے خاوند نوں جدوں ایس گل دا پتا لگیا تاں اوہنے اگ بگولا ہوندے ہویاں آکھیا.

"توں شہروں باہر نرا اِک مضمون لکھن دی خاطر جاویں گی؟ ایہ کیہ بے ہودگی اے. سُن' اگوں توں تُوں کوئی مضمون نہیں لکھیں گی تے جے لکھیں گی تے اوہ چھپن لئی نہیں ہووے گا."

"پر ایہ ٹھیک نہیں اے. میں تے ویاہ توں پہلاں دی لکھدی رہی آں تے تینوں ایس گل دا پتا دی سی."

"ویاہ دے بعد اِک سوانی وِچ کُجھ تبدیلیاں آونیاں چاہیدیاں نیں."

"میرے لکھن نال تینوں کیہ تکلیف اپڑدی اے. اینے تینوں کویں متاثر کیتا اے' کیہ وگاڑیا اے تیرا؟"

"بہتی بحث نہ کر. توں اپنا لکھنا چھڈیں گی یاں نہیں؟"

"میں انج نہیں کر سکدی."

تاں فیر تینوں ویاہو تا جیون نُوں چھڈنا پوے گا."

"جو تیری مرضی."

اوہ ماضی دے ایہناں خیالاں وِچ گُم سی کہ اینے نُوں تُلسی نے ہولے جہے آکھیا "ہیما! تیری آئس کریم کدوں دی مُک چُکی اے."

اوہنے چونکدیاں ہویاں اوہدے ول ویکھیا. "سوری. مَیں خورے کہڑے خیالاں وچ گواچ گئی ساں. توں مینوں مبارکباد دِتی تُلسی. ٹھیک اے ناں؟ میں تیری بہت شکر گزار آں. اج دا دن میرے واسطے بڑی اہمیت رکھدا اے. اِک چنگا تجربا ہویا."

ریستوران لوکاں نال کھچا کھچ بھر گیا سی. لوک ایدھر اودھر بے ترتیبی نال آ جا رہے سن. ہر پاسے سمجھ وِچ نہ آون والا رولا تے ہنگاما سی. ایسے بے ہنگم ماحول وچکار کدے کدے کوئی معنے بھریا فقرا اُبھر کے اپنے معنے بھالدا جاپدا. شام ہو رہی سی پر ایتھے دی فلوریسینٹ لائٹ دی سوچھ روشنی کسے پرچھاویں توں بے نیاز تے بِلکُل روشن دن دے اُجیارے دا سما سی. اینے نُوں ویٹر کافی لے آیا. کافی دا کپ چکدیاں تُلسی نے پچھیا "ہیما اج کل توں رہ کتھے رہی ایں؟"

"میں اپنے ماپیاں دے نال آں. اوہناں نُوں میری مدد دی لوڑ اے."

"کیہ ویاہ کروان دا ارادا نہیں اے؟"

ہیما نے چسکی لینا بند کر دِتا تے اپنے ساہمنے بیٹھی سوانی نُوں غور نال ویکھیا "توں مذاق تاں نہیں کر رہی؟"

"میں مذاق کیوں کراں گی؟"

"اگلے مہینے مَیں چونتی ورھیاں دی ہو جاواں گی."

"مینوں پتا اے کہ میری تے تیری عمر لگ بھگ اِکو جِنی اے."

تاں فیر..... ایہ سوال؟" ہیما نے کافی پِیندیاں آکھیا.

"کیہ کوئی سوانی چونتی سال دی عمر وچ ویاہ نہیں کر سکدی ہیما؟"

"میں ہُن بڑی پُرسکون زندگی گزار رہی آں."

"ایہدے وچ تاں شک نہیں."

"تُلسی! کیہ توں سمجھدی ایں کہ ویاہ اک سوانی دے جیون وچ بہت معنے رکھدا اے؟"

"نہیں. میں ایہ بالکل نہیں سمجھدی. پر جتھے تک تیرا معاملا اے' میں سمجھدی آں کہ ایہدے نال انصاف دے بنیادی مقصداں نُوں تقویت ملے گی. اوہ انصاف جہڑا تیرے نال نہیں ہویا؟"

"تیرا کیہ مطلب اے؟"
ٹلسی نے جھکدیاں ہویاں تے ذرا رُک کے آکھیا "میرا بھرا دُوجا ویاہ کر رہیا اے۔"
"واقعی؟ میریاں نیک سدھراں اوہدے تیکر اپڑا دئیں۔"
"میرا خیال اے ایس وار اوہنوں ایس ویاہ دیاں خُشیاں ملن گیاں۔"
"کافی بہُت چنگی اے۔ ہے ناں؟"
"جے اِک طلاقی مرد اپنی سوکھ نال دُوجا ویاہ کر سکدا اے تاں فیر اِک طلاقن سوانی کیوں نہیں کر سکدی؟"
"کافی واقعی بہُت چنگی اے۔ اِک کپ ہور ہو جاوے؟"
کافی پین دے بعد ٹلسی نے بِل ادا کیتا تے ویٹر نُوں ٹِپ وی دِتی۔ اوہ دوویں ہوٹل توں باہر آئیاں تے سڑک ول رُخ کر کے کُجھ دیر کھلوتیاں رہیاں۔ روَلا ودھدا جا رہیا سی۔ دوہاں دے چمڑئی بیگ سامان نال بھرے ہوئے سن تے پلاسٹک بیگ وچ نَویاں ساڑھیاں رکھیاں سن۔ فیر دوویں ہولے جہے مُڑیاں۔ نظراں چار ہوئیاں۔
"تیرے نال اج انج اتفاقیا مِل کے مینوں بڑی خُشی ہو رہی اے ٹلسی۔"
"مَیں وی بہُت خُش آں۔"
تے دوہاں دِیاں مسکاناں خُشی دے جذبات وِچ گُم ہو گئیاں۔!

☆☆☆☆☆

تامل / بدری نارائن

چاندی دی تھالی

میں تے میرا نِکا وِیر سنیارے دی دُکان اُتے جا رہے ساں۔ اساں مشکل نال اجے اَدھا پندھ نبیڑیا سی کہ میرا نِکا وِیر لنگڑاون تے مُونہہ بناون لگ پیا۔ میرا نِکا وِیر نرا اُلو اے۔ معمولی معمولی گلّاں اُتے مُونہہ بناندا تے روندا اے۔ کجھ ٹُر کے اوہ زور زور نال رووَن لگ پیا۔ میں کارن پُچھیا تاں بولیا۔

"ہُن میں اِک قدم وی نہیں چل سکدا۔"

"چُپ رہ ناگو!" میں اوہدا کن مروڑدیاں آکھیا۔ ساڈے کول بس دا کرایا نہیں اے۔ سڑک اُتے رولا نہ پا۔"

"اوہنے میری گل اُتے اُکا دھیان نہ دتا تے چیکدا تے چلکدا سڑک وچکار بہہ گیا۔ اوہدے کپڑے خراب ہو رہے سن۔ میں ڈانٹ کے آکھیا۔

"احمق، توں اپنے پیراں اُتے وی نہیں کھلو سکدا تاں میرے نال کیوں آیا سیں؟"

مینوں اوہدے اُتے ڈاڈھا غُصّا آ رہیا سی۔ اوہ آٹھ سال تے دو مہینے دا ہو گیا ہویا سی۔ اوہدی عمر مینوں ایس لئی یاد سی کہ دو مہینے پہلاں ماں نے اوہدی اٹھویں ورھے گنڈھ منائی سی تے گوانڈھن سوما بھیَن توں آٹا لے کے حلوا بنایا سی، پر ایہہ چھوکرا سڑک اُتے چونکڑی مار کے بیٹھا سی تے نکّے بال وانگ وِلک وِلک کے رو رہیا سی حالاں سانوں نرا پنج میل دا پندھ نبیڑنا سی۔

مینوں ویکھو! میں آٹھ ورھیاں دا ساں تاں چھے میل دُور کرم مایا وچ لکڑی دے ٹال اُتے نِرا ایس لئی جاندا ساں کہ اوتھے کولا تے لکڑاں کجھ سستیاں لبھدیاں سن۔ اوتھوں وِیہ سیر کولا یاں لکڑاں چُک کے پیدل گھر آوندا۔ ایس توں وکھ ڈونگھے کھُوہ توں پانی کڈھدا تے وڈِیاں وڈِیاں بالٹیاں چُک کے گھر تک اپڑاندا۔ بھاویں ناگو توں مینوں اینی مشقت دی آس نہیں سی پر اوہ چاہندا تاں پنج میل اسانی نال ٹُر سکدا سی۔

اپنے بھرا بارے سوچدا تاں افسوس ہوندا تے ترس وی آوندا۔ ماں دسدی ہوندی سی کہ ایہدے وچ تندرستی اُکا ناں دی وی نہیں۔ ایہو وجہ سی تاں ماں نُوں پہلی وار بخار تے کھنگھ نے آ نپیا تے ہُن جد کہ اوہ پورے اٹھاں ورھیاں دا ہو چکیا سی، بخار تے کھنگھ نے ماں دا پِچھا نہیں

چھڈنا یا سی۔ روگ ماں دے صحت مند جُسّے نُوں گھن وانگ چٹ گیا سی تے ہُن تاں اوہنوں ٹھک نال لہو وی آون لگ پیا سی۔

ماں ناگو اُتے بڑا ترس کھاندی سی۔ کدی دودھ یاں دہی نصیب ہوندا تاں ناگو نُوں چِھتّے توں بُجھ وودھ ای لبھدا پر میں کدی ساڑا نہیں سی محسوس کیتا کیوں جے میں آپ وی اوہنوں بلوان ویکھنا چاہندا ساں۔ ہاں' ایہ دس دیاں کِہ مینوں ودھیا کھانیاں دا کوئی بُہتا شوق وی نہیں۔ میں ناگو وانگ چٹورا نہیں۔ سادے اُبلے چاولاں اُتے لون مرچ پا کے بڑے سواد نال کھاندا ہاں تے چنگا بھلا تندرست آں۔ اکثر سوچدا آں ناگو جدوں میری عمر یعنی چودھاں ورھیاں دا ہووے گا تاں خورے طاقت تے عقل وچ میرے توں آدھا وی نہ ہووے۔

اوس دن مینوں ناگو اُتے سخت غُصّا آ رہیا سی۔ میں جہڑے کم اُتے نکلیا ساں اوہ دھگانے اوہدے وچ رکاوٹ پا رہیا سی۔ میں کچھوکے دی دی ٹور نہیں ٹُردا۔ ڈِھڈ خالی ہووے تاں وی اِک میل دا پندھ دساں منٹاں وچ نبیڑ سکدا آں۔ ایہ سوچ کے مینوں ہور غُصّا آیا کِہ میرے نال آون لئی اوہنے ماں دا نک وچ دَم کر دتا سی۔ جے اوہ گھر رہندا تاں کِنا چنگا ہوندا۔ گھٹو گھٹ کمزور' لاغر تے غماں ماری ماں دا دل ای ولاندا۔

غُصّے وچ آ کے میں اوہنوں گریبان توں پھڑ کے کھچیا۔ اوہدی گھسی قمیض پاٹ گئی تاں ایہدے وچ میرا کیہ دوس۔ میرے دوجے ہتھ وِچ تیلھیاں دی اوہ پرانی ٹوکری سی جہنوں میرے ماں نے آپ تیار کیتا سی۔ جدوں کدی میرا پیو بمبئی توں رُپئے گھلدا میں ایس ٹوکری وچ گھر لئی سودا وست لیاوندا۔ ایس ویلے ٹوکری وچ پرانے اخبار وچ ولھیٹی ہوئی چاندی دی اِک تھالی سی۔

ماں نے ایس تھالی بارے دَسیا سی کِہ نانا نے میری پہلی ورھے گنڈھ اُتے مینوں دِتی سی۔ کئی ورھیاں توں ایہ تھالی اوس سادے رنگ دے ٹرنک وچ بند سی جتھے باپو دیاں چِٹھیاں دا بنڈل پیا سی۔ ایہ چِٹھیاں اوہنے بمبئی توں میری ماں نُوں لکھیاں سن۔ ایس ٹرنک وچ ناگو دی اوہ ریشمی ٹوپی وی سی جہدے اُتے ماں نے آپ کڈھائی کیتی سی۔ ایس توں دُکھ دُعاواں دی اِک نِکی جہی کتاب تے ماں دے ویاہ دا جوڑا سی۔ کئی ورھیاں بعد اج سویرے ایہناں چیزاں نُوں ون دا چانن نصیب ہویا سی۔

"منھو!" ماں نے تھالی میرے حوالے کردیاں آکھیا سی۔ "ایہنوں شہر وچ ویچ آ۔ وڈے بازار دی نُکر تے سبزی منڈی دے ساہمنے اِک سنیارے دی دُکان اے۔ اوہ ایہنوں خرید لوے گا۔ گھر وچ ویچن لئی بس ایہو شے رہ گئی اے۔"

"فکر نہ کر ماں! میں دکان لبھ لواں گا۔" میں جواب دِتا تے تھالی لے کے ٹوکری وچ رکھ دتی

سی۔

سویرے سانوں کھاون لئی کجھ نہیں ملیا سی۔ اساں صرف کچی املی دا شورا پیتا۔ ایہ کچی املی میں اِک رُکھ توں پتھر مار مار کے کٹھی کیتی سی۔ اوہدا شورا کھٹا سی۔ کیوں جے مینوں کھٹائی پسند اے ایس لئی میں ڈھڈ بھر کے ایہ شورا پیتا سی۔ ماں نے ایہنوں صرف چکھیا سی کیوں جے کھٹی شے نال اوہدے دند کھٹے ہو جاندے نیں۔ املی دی کھٹائی مارن لئی ساڈے کول لُون وی کوئی نہیں سی۔

ماں نے مینوں اوہناں چیزاں دی فہرست بنا دتی سی جنہاں تھالی ویچ کے ملن والے پیسیاں نال خریدنیاں سن۔ تھوڑے جہے چاول، سبزی، لُون تے پھُلاں دا اِک ہار۔ ایہ ہار ساڈے خاندانی دیوتا "ناراسیما" لئی سی جہدی خوفناک تصویر رسوئی دے اِک آلے وچ پئی سی۔

اسیں گھروں نکلے تاں میں سوچ رہیا ساں کہ ایہ تھالی کِنتے دی وِک سکدی اے۔ تھالی دی گولائی اٹھ انچ ہووے گی، خاصی بھاری جاپدی سی۔

اسیں شہر لاگے اپڑے تاں سورج پہاڑیاں توں اُپر آ گیا سی۔ دھپ نال ساڈے سر تپن لگ پئے۔ سڑک پکی سی تے کدھرے کدھرے اوہدے اُتے لک وی سی۔ اوہدے اُتے چلن نال ساڈے ننگے پیراں دیاں تلیاں بلن لگیاں۔

اساں پُرانے پُل نُوں پار کیتا۔ ایس پُل اُتے عورتاں ہرا بھاء ماردے مِٹی دے مٹکے لئی بیٹھیاں سن۔ اوہ دہی تے مکھن ویچدیاں سن۔ مٹی دیاں کجھ پیالیاں اوہناں کول رکھیاں سن۔ ایہدے بعد اسیں اِک گلی وچ وڑے جتھے عورتاں اپنے والاں وچ پھُل لا کے باریاں تے بالکونیاں وچ کھلوتیاں راہ جاندیاں نُوں اشارے کر رہیاں سن۔ گلی نکی سی تے اسیں چھیتی ای باہر نکل آئے۔

میں اپنے احمق جِتے مُونہہ وَڈے بھرا نُوں اپنے نال نال گھسیٹ رہیا ساں۔ ہُن اوہدی رِیں رِیں میرے برداشت توں باہر ہو چکی سی۔ سڑک دے دُوجے پاسے مٹھیائی دیاں دُکاناں ویکھ کے مینوں اِک ترکیب سُجھی۔ میں اوہنوں گھسیٹدا دُکاناں ول لے گیا تے اِک دُکان دے ساہمنے جا کھلوتا۔

مٹھیائیاں دے تھال بیچ نال سجے ہوئے سن۔ میں کھوئے دے پیڑیاں ول اشارا کردیاں دُکاندار توں پچھیا۔

"کیہ بھاء دِتے نیں؟"

"توں کِنے لویں گا؟" دُکاندار نے پچھیا۔

"جے تازے ہوون تاں ماں نے آکھیا سی سیر لے آویں۔"

"اچھا! میرے پیڑے سارے شہر وچ مشہور نیں' لے چکھ کے ویکھ لے۔" دُکاندار نے اِک نِکا جیہا پیڑا میرے ول ودھاندیاں آکھیا۔

میں پیڑا لے کے مُونہہ وچ پایا تے فیر تُھک دتا۔

"ایہہ تاں بہے تے کھٹے نیں۔ ایہناں نُوں خریدیا تاں ماں کُٹّے گی۔"

ایہہ آکھ کے میں ناگو دی بانہہ پھڑی تے دُوجی دُکان اُتے لے گیا۔ اوس دُکان اُتے وی مینوں چکھن لئی اِک پیڑا دتا گیا۔ میں اوہنوں مُونہہ وچ پایا تے فیر آکھیا "ایہہ پیڑے تاں جلاب لئی بہتر نیں۔" دُکاندار نے غُصّے نال سانوں اوتھوں نسا دتا۔ ناگو نُوں لے کے میں پان ویچن والے دی دُکان نال گلی وچ مُڑیا تے اِک کونے وچ جا کے آکھیا:

"نہ رو احمق' ایہہ لے مٹھیائی کھا۔ میں اپنی مُٹھی کھولی تے اوہنوں اوہ پیڑے دتے جو میں چکھن بعدوں بچا لئے سن۔ اوہ پیڑے لے کے بڑا خُش ہویا تے اِک منٹ وچ اوہناں نُوں ہڑپ کر گیا۔ میں اوہدے زرد چہرے تے سُجیاں ہوئیاں اکھاں نُوں غور نال ویکھیا۔ مینوں بڑا افسوس ہویا کہ میں اپنے غُصّے اُتے قابو کیوں نہ رکھیا۔ اوہنوں تسلی دیندیاں آکھیا:

"ناگو! جدوں تھالی دے پیسے ملن گے تاں میں تینوں چاہ تے بسکٹ کھواواں گا۔"

ناگو ایہہ سُن کے خُش ہو گیا تے باقی راہ چُپ چاپ میرے نال ٹُردا رہیا۔

جدوں اسیں سنیارے دی دُکان نیڑے اپڑے تاں میری نظر اِک نلکے اُتے پئی۔ کُجھ سوانیاں پتّل دے لشکدے بھانڈیاں وچ پانی بھر رہیاں سن۔ اساں اینا پانی پیتا کہ ڈِھڈ پاٹن نُوں ہو گئے۔ ناگو دے چہرے اُتے پریشانی دے آثار آ گئے۔ میں تاڑ گیا کہ اوہنوں پیشاب دی لوڑ اے۔ گلی دی نُکر ول اشارا کردیاں آکھیا۔

"جا' اوتھے کندھ دے نال پیشاب کر لے' اپنی نِکر خراب نہ کریں۔"

ناگو اِک لت اُتے بُھّتا زور دیندیاں کندھ ول نسیا۔ کندھ اُتے بالاں لئی گرائپ واٹر تے بُڈھیاں لئی کھنگھ دی دوا دا اشتہار وڈے وڈے کالے تے لال اکھراں وچ لکھیا ہویا سی۔

تھالی' کاغذ وچوں کڈھدیاں میں سنیارے اُتے نظر پائی۔ اوہ مشکوک نظراں نال ساڈے ول ویکھ رہیا سی۔ فیر اوہ میرے ول اُلریا تے میرے کن نال مُونہہ لاندیاں آہستا جیہا پُچھن لگا۔

"ایہہ کِتھوں چُرائی اے؟"

میرا چہرا غُصّے نال سوہا ہو گیا۔ "میری ماں نے ویچن لئی دتی اے کیوں جے ساڈے کول کھاون لئی کُجھ نہیں اے۔"

"جے ایہ چوری دا مال نہیں اے تاں میں ایہدے دس رُپئے دیاں گا پر پہلاں مینوں اپنی تسلی کرلینی چاہیدی اے کیوں جے کل کسے گھر توں چاندی دی تھالی چوری ہو گئی اے۔ پُلس میرے کول آئی سی تے مینوں خبردار کیتا سی کہ جے کوئی چاندی دی تھالی لے کے آوے تاں اوہنوں فورن اطلاع کراں۔" ایہ آکھ کے اوہنے اپنے اِک ملازم نُوں تھانے گھل دتا۔

تھانا نیڑے ای سی کیوں جے تھوڑی دیر بعد سنیارے دا ملازم اِک سنتری نُوں نال لے آیا۔ سنتری ساڈے کولوں پُٹھے سِدھے سوال کردا رہیا فیر اوہنے سانُوں تھانے چلن دا حکم دتا۔ میں ذرا ڈِھل مٹھ کیتی تاں اوہ بولیا۔

"جے تُوں چور نہیں تاں فیر ساڈے نال چلن توں ڈردا کیوں ایں؟"

سانُوں تھانے لے جایا گیا۔ اوتھے اِک نِکّے جہے کمرے وچ اِک بڑا موٹا بندا بیٹھیا ہویا سی۔ اوہنے بڑے سخت لہجے وچ سیکڑے سوال کیتے۔ اسیں کتھے رہندے آں؟ کیہ کردے آں؟ ساڈے ماپے کون نیں؟ اسیں کِتھوں آئے آں؟ وغیرا وغیرا۔ جواب دیندیاں میں تنگ آ گیا۔ وار وار ایہ کہندا کہ اسیں ایہ تھالی ایس لئی ویچن آئے آں کہ ساڈے گھر ہور کجھ ویچن لئی نہیں، اسیں فاقے کر رہے آں۔ پر اوہ موٹا بندا مندا ای نہیں سی۔

ناگو دا ڈر نال مندا حال سی۔ اوہ پاٹیاں پاٹیاں نظراں نال ایدھر اودھر ویکھ رہیا سی۔ موٹے بندے نے اوس سنتری نُوں بلایا جو سانُوں سنیارے دی دُکان توں لیایا سی تے اوہدے کن وچ کجھ آکھیا۔ سنتری سلوٹ ماردیاں تھانے توں باہر ٹُر گیا۔ موٹے بندے نے سانُوں کمرے دے باہر لکڑ دے بنچ اُتے اُڈیکن دا حکم دے دتا۔

میں ڈر گیا ساں۔ ذہن وچ عجیب عجیب خیال آئے۔ پُلس والے ساڈے نال کیہ سلوک کرن گے؟ وچارا ناگو تاں ڈر مارے جویں گُنگا ہو گیا سی۔ مینوں ماں دا دھیان آیا کہ اوہ ساڈی غیر حاضری پاروں بڑی پریشان ہووے گی، میں اپنے آپ نُوں تھکیا ماندا تے کمزور محسوس کرن لگ پیا۔

تھوڑی دیر بعد اوہی سنتری اِک بندے نُوں لے کے تھانے وچ وڑیا۔ اوس بندے نُوں میں حیرانی نال ویکھیا تے جدوں اوہدی نظر ساڈے اُتے پئی تاں اوہ وی حیران جہیا ہویا۔ ایہ لالا گوپال داس سی۔ میں سُنیا ہویا سی اوہ شہر دا سبھ توں وڈا مالدار اے۔ اسیں جہڑے آشرم دے مکاناں وچ رہندے ساں اوہ اوہدا مالک سی۔ ایہ آشرم اوہنے اپنے مرحوم بیوی دی وصیت پاروں مفلس تے روگی لوکاں لئی بنایا سی۔ میں اوہنوں کئی وار اپنے اِک شاندار ٹانگے وچ ویکھیا سی۔ کجھ دن پہلاں اوہ کرایا لین آیا سی تے کرایا نہ ملن پاروں اوہنے میری ماں نُوں مندا بولیا سی تے میرے پیو نُوں

گالھاں دتیاں سن۔

موٹا بندا اپنے کمرے چوں نکلیا۔ اوہنے بڑے فاتحانا انداز نال گوپال داس نوں آکھیا۔

"تہاڈی تھالی مل گئی اے۔ ایہ تھالی ایہناں شیطان دے پُتراں نے چوری کیتی سی تے چندرل کول ایہنوں ویچن دا جتن کر رہے سن۔ عادی چور جاپدے نیں۔ آکھدے نیں کہ ایہ تھالی ایہناں دی اپنی اے تے ایہناں دی ماں نے ایہنوں ویچن لئی گھلیا اے۔"

گوپال داس نے تھالی نوں ویکھیا تے فیر موڑدیاں بولیا "ایہ میری نہیں اے۔" اوہدے لہجے وچ بیزاری سی کیوں جے اوہنوں فضول ای تھانے آونا پیا سی۔

"تہاڈے خیال وچ کیہ ایہ تھالی ایہناں دی ہو سکدی اے؟" موٹے بندے نے پچھیا۔

"ہاں' مینوں ایہ تاں پتا نہیں کہ ایہ بدمعاش چور نیں یاں نہیں' پر ایہ میرے آشرم وچ رہندے نیں۔"

موٹے بندے نے سانوں گھور کے ویکھیا تے آکھیا۔

"شیطانو! تھالی لوو تے دوڑ جاوو۔ جے مینوں پتا لگا کہ تُسیں چور او تاں میں تہانوں دوہاں نوں پھانسی لٹکا دیاں گا کیوں جے ہُن مینوں پتا اے کہ تُسیں کتھے رہندے او۔"

تھانے توں باہر نکل کے اساں آزاد فضا وچ اطمینان دا ساہ لیا۔ گوپال داس ساڈے پچھے آ رہیا سی۔

"او رام چاری دے پُتر!! ذرا ٹھہر!" اوہدا لہجا اوہی سی جہدے نال اوہ آشرم دے کرائے داراں نوں بلاندا سی۔ "اوس چور دے پُتر چندرل نے تھالی دا کیہ مُل لایا سی؟" اوہ ساڈے نیڑے آ کے بولیا۔

میرا جواب سُنے بِنا اوہنے ٹوکری میرے ہتھوں کھوہ لئی' تھالی کڈھ کے اوہنوں اپنی تلی اُتے رکھیا تے وزن دا جائزا لین لگا۔

"دس رُپے۔" میں جواب دتا۔

"میں پندرھاں دیاں گا۔" اوہ بولیا۔

مینوں گوپال داس دے لہجے وچ کجھ فریب جہیا جاپیا' پر اوہ سنیارے توں ودھ دے رہیا سی۔ میں تھوڑی دیر لئی حیران ہویا کہ کدھرے گوپال داس سانوں دھوکھا تاں نہیں دے رہیا۔

"لے لوو۔" میں اپنا ہتھ رُپیاں لئی اگے کیتا۔ اوہنے اپنے لمے کوٹ دے بوجھے وچوں رُپے کڈھے تے میری تلی اُتے رکھ دتے۔

"صرف پنج رُپے؟" میں حیرانی نال پچھیا۔

"باقی دس رُپئے اوہناں چار مہینیاں دے کرائے دے رکھ لئے نیں جو تہاڈے بے ایمان پیو
نے اجے تک نہیں دتے۔"

پنج رُپئے میرے تلی تے سن۔ میں جھکھا تے تھکیا ماندا اوہناں نُوں ویکھ رہیا ساں۔ مینوں پتا سی
احتجاج کرنا فضول اے کیوں جے گالھاں توں ودھ ہور کجھ نہیں مل سکدا۔

ماں دے کہن مطابق میں چاول' سبزی' لُون تے پھُلاں دا ہار خریدیا تے ناگو نُوں سبزی منڈی
دے ساہمنے چاہ خانے وچ لے گیا۔ اوتھے اوہنوں مکھن بند' کجھ بسکٹ تے چاہ دی پیالی لے کے
دتی۔ چاہ خانے توں نکل کے اسیں کجھ دیر بس دی اُڈیک وچ بیٹھے رہے۔

سجے کھبے ڈولدی بس وچ گھر اپڑے تاں چار وج چکے سن۔ ماں اپنے پیلے تے کمزور ہتھاں نال
باری دیاں سلاخاں پھڑی بے چینی نال سانوں اُڈیک رہی سی۔ میں چھیتی چھیتی "دعوت" دا
بندوبست کیتا۔ فیر اساں تِناں نے خوب ڈھڈ بھر کے کھادا۔ سانوں آون والے کل دی اکا کوئی
پرواہ نہیں سی۔ کھانا کھا کے اسیں چھیتی ای سوں گئے۔ ساری شام تے ساری رات مُردیاں وانگ
سُتے رہے۔ کئی ورھیاں وچ پہلی وار اوس رات ماں نُوں صرف اِکو وار کھنگھ اُٹھی تے اوہ باری
دے باہر انھیرے وچ خون تھُک کے فیر لیٹ گئی۔

☆☆☆☆☆

تامل جنوبی ہند دی وڈی زبان اے۔ سری لنکا وِچ وی ایہدے بولن والے موجود نیں۔ تامل کہانی
نے ترقی دیاں بہت ساریاں منزلاں طے کیتیاں نیں۔ تامل زبان دے کہانی کاراں وچ پدومائی پتھان'
راما سوامی' اشوکا مترن' بدری ناراین دے ناں ذکر جوگ نیں۔

آر چوڈامانی تامل زبان دی نویکلی کہانیکار نیں۔ اوہناں نے کہانی توں وکھ ناول تے ڈراما وی لکھیا
اے۔ ہُن تیکر اوہناں دیاں 35 دے لگ بھگ کتاباں چھپ چکیاں نیں۔ اِک ناول اُتے تامل ناڈو
سرکار ولوں انعام وی مل چکیا اے۔

تیلگو / پلگڈا وشوناتھ راؤ

غریب توں وی ماڑا

"پڑھائی شروع ہویاں دو مہینے بیت گئے نیں پر اجے تک تیرے کول انگریزی دی سکولی کتاب نہیں اے۔" میں منڈے نوں غصے نال ڈانٹیا۔

"نہیں سر، اگلے ہفتے....."

"اگلے ہفتے، اگلے ہفتے! ایہ گل سن سن کے تاں میں اَک گیا ہاں۔ ایس کلاس وچ توں ای اِک اجہیا پڑھیار ایں، جس کول کتاب نہیں اے۔" میں تیکھے لہجے وچ کہیا۔

اوس منڈے دا ناں سی چلم۔ ڈبلا پتلا سریر، پڑھائی وچ اوسطن، شرارتی بلکل نہیں، شانت سبھاء والا۔

چلم نے میریاں گلاں دا کوئی جواب نہیں دتا۔

میں اوس نوں کہیا "اچھا، تاں سن! اج سوموار اے۔ اگلے سوموار تک کتاب ضرور لے آویں۔"

اگلا سوموار جلدی ای آ گیا۔ میں چلم کولوں کتاب بارے پچھیا تاں اوس نے "نہیں لیایا، سر" وچ جواب دتا۔

میرا پارا چڑھ گیا۔ ڈسپلن دا پالن کرن والے ماسٹر دے روپ وچ میں مشہور ہاں۔ اجہی حالت وچ جے ایہ منڈا بنا سکولی کتاب دے میری کلاس وچ آئے تاں میرے لئی کنی بے عزتی دی گل اے۔

"دیکھ، کل کتاب لیاون تے ای تینوں کلاس وچ بیٹھن دیاں گا۔ نہیں تاں تینوں کلاس وچ بیٹھن دی اجازت نہیں ملے گی۔ سمجھیا؟" میں کٹھورتا نال کہیا۔

چلم نے اپنا سر ہلایا۔ اوس پچھے چلم دو دن سکول نہیں آیا۔ تیسرے دن اوہ آیا۔ اوس نوں دیکھدیاں ای میں فیر اوس نوں کتاب بارے پچھیا۔ اوس نے جد کوئی جواب نہ دتا تاں میں اوس دے موڈھے تے زور نال اِک تھپڑ کڈھ ماریا۔ اوہ اپنیاں گلھاں نوں ہتھ نال پلوسن لگا۔ اوس دیاں اکھاں وچ اتھرو بھر آئے۔ چلم کول ہردے والا سی۔ میں سوچیا، ایس لئی ایہ اِک خوراک ای کافی ہووے گی۔

"توں کیہ سمجھ رکھیا اے ایہ، سکول یاں تماشا؟ گھر واپس جا۔ کتاب بنا میں تینوں کلاس وچ

بَیٹھن نہیں دیاں گا۔" میرے ایہ کہندیاں ای چِلم اپنا تھیلا چک کے باہر چلا گیا۔
اگلے دن اوہ سکول نہیں آیا۔ کلاس وِچ چِلم دے کول رامو بیٹھدا سی۔ رامو تے چِلم جگری دوست سن۔ ایس لئی میں رامو نوں سٹاف روم وِچ بُلا کے چِلم بارے پچھن لگا۔ "چِلم انگریزی دی کتاب کیوں نہیں خرید لیندا؟ گھر والیاں پاسوں پیسے لے کے کدھرے فضول خرچی تاں نہیں کردا رہندا؟"
"نہیں، ماسٹر جی! چِلم ایس طرحاں دا مُنڈا نہیں۔ اوس نے تاں دو مہینیاں دی فیس وی نہیں سی دِتی۔ کل ای اوہ فیس دے سکیا اے۔"
"جے ایہ گل اے تاں غریب ہون دے ناتے فیس معافی تے کتاباں لئی پیسے دی مدد تاں اوہ منگ سکدا اے ناں؟"
"ایہ وی نہیں ہو سکدا ماسٹر جی۔ کارن ایہ کہ چِلم دے پتا جی سرکاری نوکری کردے ہن۔ اوہناں پاس ہرا راشن کارڈ وی نہیں اے۔" (آندھرا پردیش وِچ ہرا راشن کارڈ گھٹ آمدن والے لوکاں نوں سرکار ولوں دِتا جاندا اے۔)
"تاں دَس بارھاں رُپئے دی کتاب خریدن وِچ کیہ دِقت اے؟"
"اوہناں دا پروار وَڈا اے۔ ایس لئی خرچے وی وادھو ہوندے ہن۔
"مطلب؟"
"چِلم دے چار بھرا تے چار بھیناں نیں۔ دو بھیناں دا ویاہ ہویا اے۔ اوس دی وڈی بھیَن نوں اوس دے خاوند نے چھڈ دِتا اے۔ اوہ آپنے پیکے گھر ای رہندی اے۔ دُوجی بھیَن جنیپے لئی آئی ہوئی اے۔ وڈا بھائی اوس دا ٹی بی دا روگی اے۔ دو بھیناں تے چھوٹے بھرا وی پڑھدے نیں۔ چِلم دے دادا دادی وی اوہناں دے نال رہندے نیں۔"
"اِک کتاب خریدن وِچ، فیروی، دِقت کیہ ہوندی اے۔ اینے سارے خرچیاں اِک چھوٹا جیہا خرچ ایہ وی سہی۔"
"چِلم دَسدا رہندا اے، سر، کہ اوس دے پتا جی ہر روز کتاب لین جاندے نیں پر اوہناں کولوں اوہ پیسے دوا دارُو یاں ہور دُوسریاں ضروری چیزاں تے خرچ ہو جاندے نیں۔ پچھلے دو مہینیاں توں ایسے طرحاں ہوندا آوندا اے۔ کتاب خریدن اُتے زیادا زور دین سے اوہ اوس نوں سکول چھڈ دین لئی کہندے نیں تے ڈانٹدے نیں۔ "پڑھن لکھن نال مینوں تاں کجھ فایدا ہویا نہیں۔ تیرے لئی وی کوئی قُلی گیری یاں مزدوری کر کے جینا ٹھیک ہووے گا۔"
سرکار بہت لوکاں نوں مفت وِچ سکولی کتاباں ونڈدی اے، پر چِلم اونا غریب نہیں سی۔ پچھڑیاں تے غریب جاتیاں دے پڑھیاراں نوں سرکار ساریاں سہولتاں دیندی اے۔ چِلم اوہناں جاتیاں نال

سِندھت نہیں سی۔ اوہ اُچی جاتی دا مُنڈا سی۔
کلاس وچوں پہلے یاں دوجے تھاں تے آون والے چنگے نمبر حاصل کرن والے پڑھیاراں نوں کجھ دھرماتما لوک وظیفے دیندے نیں۔ چِلم پڑھائی وِچ درمیانی پدھر دا پڑھیار سی۔ اُنج اوہ بہت گھٹ نمبر لین والا بدھو وی نہیں سی۔ اِنج گل ملا کے اوہ کسے وی مدد دے یوگ وی نہیں سی۔
میں آپنے آپ نُوں سوال کیتا کہ اجہے پڑھیاراں نوں سماج کیہ سہولتاں دیندا اے۔ ''اوہ کیہ جانے پیڑ پرائی' جس دے اندر درد نہ کائی۔'' دُوجے بِلکل نہیں جان سکدے۔ اجہے غریب اُچ جاتی دے پرواراں دی پیڑ اوہ ای جاندے نیں۔
پرانے وچاراں نُوں پھڑی رکھ کے چلن والے ایہ اُچ جاتی دے لوک بھُکھے مرنا پسند کر سکدے نیں پر قُلی گیری ورگی مزدوری کر کے جینا اپنی شان دے خلاف سمجھدے نیں۔ ''اسیں اج وی اُچ جاتی دے ای ہاں'' ایس بھرم وِچ چھٹپٹاؤندے رہندے نیں۔ پتا نہیں اجہے لوکاں نُوں مُکتی کدوں حاصل ہووے گی؟
اپنے اندر پیدا ہو رہے اجہے خیالاں دی دُنیا وچوں نکل کے میں رامو ول ویکھیا۔ رامو مون کھڑا کھڑا میرے ول ویکھ رہیا سی۔
میں پُچھیا ''...... تاں چِلم نے فیس کِویں بھری؟''
''چِلم دَسدا سی' سر کہ اوس دی ماں نے' اوس دے وڈے بھرا دی دوائی لئی رکھے ہوئے پیسے فیس بھرن لئی دے دِتے تے روندیاں ہویاں اوس نُوں کہیا کہ حاضری توں ناں نہ کٹیا جاوے۔ سکولی کتاب فیر کدے موقع ملن تے خرید لویں۔ تد تک ماسٹرجی دی ڈانٹ ڈپٹ سہن کردا رہ۔''
سکولی کتاب نہ ہون کارن چِلم سکول نہیں سی آ رہیا۔ مینوں اوس تے ترس آیا۔ پر میں وی کیہ کر سکدا ساں؟ جے اوہ کوئی سرکاری مدد لے سکن لئی جوگتا پوری کردا ہوندا تاں میں پُوری واہ لا کے اوس نُوں مدد ضرور دوا دیندا...... پر کلاس وِچ کتاب نہ لیاون تے چُپ رہنا میرے اصول دے خلاف سی۔ میرا اصول اے ''سارے پڑھیار کلاس وچ سکولی کتاب ضرور لیاون' عقیدت نال پڑھن' ڈسپلن وِچ رہن۔''
اوس تے دَیا وکھا کے اپنے پیسیاں نال اوس نُوں سکولی کتاب خرید کے دین دی میری وی حیثیت نہیں سی۔ میں کوئی امیر آدمی نہیں۔ جے انج کرن لگاں تاں نظر وِچ کئی پڑھیار آ جان گے۔ کیہ میرے ورگا آدمی اوہناں ساریاں دی مدد کر سکے گا؟
ہفتا بھر غیر حاضر رہن پچھوں' سوموار دے دن چِلم اپنے تھاں تے بیٹھا وکھالی دِتا۔ میرے من دا بوجھ اُتر گیا۔ سوچیا ''ہُن چِلم ضرور کتاب لے کے آیا ہووے گا۔'' اوس دے انداز تے اجہیا ای لگیا کہ اوہ کتاب توں بغیر نہیں آیا۔ جے اج اوہ کتاب نہیں وی لیایا تاں وی اج دی بجائے

کجھ دن بعد اوس نُوں کتاب بارے پچھن دا ارادا میں آپنے من ای من وِچ کر لیا.
میں چِلم ول ویکھن توں بغیر ای سبق پڑھاونا شروع کر دِتا. چِلم نے اپنے آپ ای کھڑے ہو کے مان نال کہیا "سر' میں انگریزی دی کتاب لیایا ہاں." شاید میرے پچھن توں پہلاں ای دس دین دے ارادے نال اوہ بولیا ہووے گا.
"ویری گڈ" کہ کے میں اوس نُوں بیٹھ جان لئی کہیا' پر اوہ جہڑی کتاب پھڑی پڑھ رہیا سی' اوہ سکولی کتاب ورگی نہیں سی. اوہ سلائی کیتے ہوئی کاغذاں دے پلندے وانگ سی..... کدھرے ایہ میریاں اَکھاں وِچ گھٹا پاون لئی چال تاں نہیں. میں چِلم دے کول جا کے کاغذاں دے اوس پلندے دے ورقیاں نوں پلٹ کے ویکھیا. حیرانی ہوئی. اوہ چھپی ہوئی کتاب نہیں سی. سوہنی طرحاں بنا سوار کے انگریزی دی پوری کتاب نُوں لکھیا گیا سی. چھپے ہوئے اِک سو پنجاہ صفحیاں دی کتاب دے' پنج سو صفحے ہتھ لکھت بن گئے سن. اِک پاسیوں سائیکلو سٹائل کیتے ہوئے ردی کاغذاں دے دُوجے پاسے لکھیا ہویا سی. سرلیکھ وی سُندر اَکھراں وِچ لال سیاہی نال لکھیا ہویا سی. تصویراں دے عکس وی کھچے ہوئے سن.
ایس کتاب نُوں لکھن لئی گھٹ توں گھٹ اِک مہینا لگ سکدا اے' پر چِلم نے دن رات محنت کر کے ایس کتاب نُوں اِک ہفتے وِچ لِکھ لیا سی. شاید اوس نے اپنے کسے ہم سبق کولوں کتاب اُدھار منگ کے نقل کیتی ہووے گی.
ماسٹری دی زندگی وِچ میں اجے تک جہڑا کم نہیں کیتا سی' اوہ ہُن کیتا. میرا خیال اے کہ پڑھیاراں نال شفقت تے لوڑوں ودھ گھُل مِل کے رہن نال ڈسپلن ٹُٹ سکدا اے. میں اجے تک کسے وی پڑھیار دی کنڈ تے پریم نال ہتھ نہیں سی پھیریا' پر اوس دن میں چِلم دی کنڈ تے اپنا ہتھ پھیرے بنا نہ رہ سکیا. اگلے ای پَل' ہوش وِچ آ کے' بلیک بورڈ دے کول جا کے' میں فیر سبق پڑھانا شروع کر دِتا.

☆☆☆☆☆

تیلگو / سی شنکر

کُکڑی

نیندر توں اُٹھ کے گھڑی ویکھی تاں پونے نَوں وجے ہوئے سن۔ بہت دیر تیک سُتی رہی ساں۔ سارا سریر دُکھ رہیا سی۔ رات دا تجربا چیتے آیا تاں شرم نال جویں ڈُب گئی۔

"چلدا آں۔ فیر خورے کدوں تیری مہربانی ہووے گی؟" مینوں گھرلاہ کے چکردھر نے آکھیا سی۔ میں سکوٹر توں لتھ کے سڑک دے دوہاں پاسے ویکھیا' فیر بوہا کھولھیا۔

"چنگا' گُڈ نایٹ" میں اوہنوں آکھیا۔

اوہدے مگروں ہُن سویرے پونے نَوں وجے مینوں ہوش آیا۔ چکردھر بہت شوقین مزاج اے۔ لما چوڑا بندا' سوہنا تاں نہیں پر سیکسی اے۔ من کھچواں مرد اے۔

گیس اُتے پانی چڑھایا۔ مُونہہ دھو کے کافی دی چُسکی لئی تاں جا کے چہرے اُتے تازگی آئی تے میرے اعصاب نُوں شکتی جہی جاپن لگ پئی۔ والاں وِچ تیل لان لگی تاں ہیر آیل دی مہک نال کتکتاری جہی ہون لگی۔ راتیں میں سون توں پہلاں چہرے اُتے کریم لانی بھُل گئی ساں۔ شیشے وچ اپنے آپ نُوں ویکھن لگی تاں چہرے اُتے مہاسے اگھڑویں جاپے۔ خوب اُبھرے ہوئے۔ چکردھر آکھدا اے کہ ایہ اُبھرے ہوئے مہاسے میری سُندرتا وچ وادھا کردے نیں۔ چہرے تے پیراں اُتے کولڈ کریم لائی۔ پانی دے اُبلن تیک "فیمینا" دے صفحے پرتدی رہی۔ سردی دے دن' گرم پانی نال غسل کردیاں وی آہلکس جہی جاپدی اے۔ سوا نَوں' یعنی اج وی پرنسپل دی ڈانٹ کھانی پوے گی۔ مینوں پتا ای نہیں سی کہ نوکرانی سیتالو کدوں آئی تے کھانا پکا کے ٹُر وی گئی۔ مینوں ایہ چیتا وی نہیں سی کہ میں کدوں سیتالو لئی بوہا کھولھن اُٹھی ساں۔

میں رات ساری انج سُتی ساں کہ مینوں کجھ وی ہوش نہیں سی۔ مہری دا ایہ آکھنا چیتے سی "ماں جی' میں چلدی آں۔ بُوہا بند کرلوو۔"

گرم پانی لے کے غسل خانے گئی۔ پائی ہوئی ساڑھی وی نہ خراب سی۔ ساڑھی بدلی کیتے بِنا ای سوں گئی ساں۔ رات دے دس وجن مگروں ایہ سبھ تھوڑے ای ہوندا اے۔ لوٹے نال جُسّے اُتے پانی پایا۔ تن چار لوٹے پان مگروں ای سارا جُسّا بھج سکیا۔ فطرتی لباس وچ اپنے سُندر سلونے جُسّے نُوں ویکھیا۔ مینوں بہت چنگا لگیا۔ چکردھر نے رات ورگے معیار نال "ڈریکولا" وانگ میری خُشی دا حساب لایا سی۔

پر اِنج دا جینا کدوں تیک؟ گلے جئے نوں تولیے نال پونجھ کے پینٹی تے براء پا لئے. خیال آوندے ای رہے. پچ اے جدوں تک مرد میرے گھر دے چکر لاندے رہن گے' اودوں تک میری جوانی بھری رہوے گی. اوہ میرے بوہے ڈیرا لان گے' اکھاں وچھان گے. کیہ ایہ ٹھیک نہیں اے کہ میری ایس بھری پری جوانی وِچ کوئی نہ کوئی آوے گا تے میریاں زلفاں دا قیدی بنے گا. بھاویں بڈھا ای کیوں نہ ہووے. پر کسے دولت مند نوں اپنے حسن دا شکار بنانا ای مناسب ہووے گا' فیر میری زندگی خشی بھری ہووے گی.

پر اج صورتحال انج اے کہ میں اپنے آپ نوں کسے نہ کسے ہتھ ویچ رہی آں. مینوں بیوی بنا کے سِر متھے بہان والا کوئی نہیں. سبھ اجہے نیں کہ رات لئی ملکا بنا لیندے نیں. میرے والد نیں' معمولی جہی تنخاہ پان والے سکول ماسٹر. پتراں دھیاں نوں رج کے روٹی کھوان توں معذور. ماما جی دی مہربانی نال تعلیم پوری کیتی. ایہ گل نہیں کہ میری مہربانی ماما جی نوں نہ ملی ہووے. اودوں دا گھر والیاں نے ٹھپا لا کے مینوں چھڈ دِتا. اپنی جدوجہد نال میں ملازمت بھالی. ابا جی میرا ویاہ کسے نہ کسے نال تاں کرن گے تاں کہدے نال کرن گے؟ کرن گے تاں کلرک نال ای ناں!

کلرک نال جیون بتاون دی سوچ ای میرے لئی نفرت بھری اے. ایہو کارن اے کہ اج میں ایس حالت وِچ آں. فیر میں عیش بھرے جیون دی اینی عادی ہو گئی آں کہ ہُن تک زندگی غریبی دی دھوڑ وِچ رُل جاندی تے خُدکشی ورگی حالت ہو جاندی.

ساڈے کالج دا پورا سٹاف رولا پاندا رہیا کہ میں کسے کبوتر وانگ کدھرے نہ کدھرے اُڈ جاواں گی. پر کتھے؟ ہُن میں خُدکشی کر وی لواں تاں کیہ دنیا مینوں پاک دامن یاں نیک چلن آکھے گی؟

سوچن لئی ویلا نہیں اے. کھانا کھا کے چھیتی نکلنا اے. پرنسپل ڈانٹدے نیں. آکھدے نیں "تسیں سدا دیر نال کالج آوندے او' عارضی ملازمت اے' محتاط رہوو. تہانوں اگلے مہینے کڈھ دیاں گی." سارے کالج دیاں نظراں میرے اُتے مرکوز نیں. اوہ لوک اجہے ای ہوندے نیں جہڑے دُنیا وچ ارام دا جیون نہیں بتانا چاہندے. میریاں ساریاں سہیلیاں ان ویاہیاں نیں. اوہناں دے ہتھ پیلے ای نہیں ہوندے. لنگوٹی بنھی بیٹھیاں نیں. نیک چلنی لئی جان دیندیاں نیں. کیہ کیس پاروں پاگل ہوئیاں جاندیاں نیں.

ویاہیاں ہوئیاں دی کتھے خُش نیں؟ اوہناں دی گھرستی ٹھیک نہیں چل رہی. اپنے خاونداں دی بدچلنی نوں بدلنا اوہناں دے اختیار وچ نہیں' ایس پاروں سدا ایسے غم وِچ ڈُبیاں رہندیاں نیں. اوہناں دا خیال اے کہ مرد واڑھ وانگوں اے جہڑا کھیت دی راکھی کرے. پر ایس دیس وچ

کنیاں اجہیاں منڈیراں نیں جنہاں حقی طور کھیتاں دی راکھی کردیاں نیں؟

حساب کاری لئی رکھیا گیا افسر ای لالچی ہوندا اے' ہتھ کھلاردا اے. میرا خیال اے کہ ایہ رشوت خوری کدی وی نہیں مُکے گی. سوانی دی پت دے سلسلے وچ ایہدے ملن دا سوال ای پیدا نہیں ہوندا. بندا بے ایمان ہووے تے اوہدی بے ایمانی اُتے نظر رکھن لئی دوجے بے ایمان افسر نُوں مقرر کر دیو تاں اوہ بے ایمان ہور ودھ کے بے ایمانی توں وکھ کیہ کرے گا؟

گُت بنھی' چہرے اُتے پوڈر لایا' ہری ساڑھی اُتے میچ کردی ہری بِندی متھے لائی' کھان دے ناں اُتے چار بُرکیاں چھیتی چھیتی لنگھا کے باہر نکلی. ہتھ وچ نوٹ بک لے کے سٹاپ اپڑی. سالی..... سٹی بس کدی ویلے سِر نہیں آوندی. اک فرلانگ پیدل چلن مگروں رکشا ملیا. کالج اپڑدیاں اپڑدیاں سوا دس. پہلا پیریڈ میرا ای سی. کلاس وچ گپ شپ چل رہی سی. سِدھی کلاس وچ چلی گئی. پڑھان دی کیہ گل؟ گرجا دا بھلا ہووے' نوٹس دے گئی. ایہناں نوٹس دا املاء لکھوا دیاں تے کئی گھنٹے لیکچر دین توں بچ جاواں گی. املا لکھواندی رہی جویں کہ لیڈر تقریر کردے نیں. پڑھیاراں دھیان نال لکھدیاں رہیاں' جویں لیڈر دی ہاں وچ ہاں رلا کے لوکائی بھیڈاں وانگ سِر ہلاندی اے. پرنسپل انسپکشن اُتے آئی. میری کلاس ساہمنیوں جا رہے سن' برانڈے وچوں ای اشارا کیتا کہ میں اوہناں ولے آواں. اوہناں نے آکھیا "کلاس مُکا کے میرے کمرے وچ آونا' تہاڈے نال گل کرنی اے."

"چنگی گل اے." میں سِر ہلایا.

کلاس مگروں پرنسپل دے کمرے گئی. اوہ کلرک نال گل بات وچ رجھے سن. مینوں ویکھ کے اوہنوں ٹور دِتا. "تشریف رکھو" اوہناں نے کرسی ول اِشارا کیتا. میں رجسٹر لے کے دستخط کیتے.

"ویکھو' میں تہانوں کئی وار آکھ چکی آں کہ تُسیں اپنیاں عادتاں توں باز نہیں آوندے. اگلے ہفتے جوزف صاحب تشریف لیان والے نیں. تہاڈے بارے اوہناں نُوں کیہ دساں؟ تُسیں ای دسو. اصول تے قانون نہیں منو گے تاں برخاست کرن دا حق اوہناں نے مینوں پہلاں ای دِتا ہویا اے. ہاں تے سجاتا جی' دسو میں کیہ کراں؟" اوہ اختیار والیاں وانگ میرے ول ویکھدے رہے.

"اگوں میں دیر نال نہیں آواں گی." ایہو میرا جواب سی. بس' ایسے لئی اوہ میتھوں ناراض نیں. میں اوہناں نال کدی انج دا ورتارا نہیں کردی کہ اوہ میرے سپیریئر نیں. اوہناں نُوں اُچیائی بٹھا کے اوہناں دی تعریف نہیں کردی. جدوں اوہ مینوں ڈانٹدے نیں تاں وی میں انج نہیں وسدی کہ اوہناں دے رعب تھلے آں یاں مینوں اوہناں دی پرواہ اے. مینوں جاپیا ہُن اوہ کوئی نہ کوئی کارروائی ضرور کرن گے. فرماندے نیں کہ جوزف ہوراں سارے اختیار اوہناں

نوں ای سونپ چھڈے نیں۔
جے پرنسپل نوں اینے اختیار دے دِتے جان تاں انج دباء پاندے نیں۔ اپنے اختیار وکھالدے نیں۔ راتیں میں چکردھر نوں ایہ گل دسن لئی سوچیا پر بھُل گئی ساں۔ اوہناں دی بازی نوں چکردھر ای چنگی طرحاں مات دے سکدا اے۔ میں ویکھ لواں گی کویں میری ملازمت جاندی اے۔
چکردھر نوں فون اُتے دسیا کہ اوہ شامیں میرے روم آوے۔ اوہنے وعدا کر لیا۔ ساڈھے چار وج گئے۔ کلاساں مکیاں۔ سٹی بس توں لتھ کے گھر جا رہی ساں کہ ساہمنیوں کئی چھوکرے آوندے دِسے۔ اوہناں وچ جوانی دی شوخی سی۔ اوہ بہُت ای چنگے جاپے۔
''اوہ ویکھو...... اوہ آ رہی اے' نفیس چیز' ودھ کے ہتھ مار۔'' اِک جوان نے آکھیا۔
مینوں ہاسا آ گیا۔ جوانی وچ پین والے ایہناں مُنڈیاں نوں کیہ پتا کہ زندگی کیہ شے اے۔ ایہ مُنڈے نہیں جاندے کہ پیسا ای سبھ کجھ اے۔ لگدا اے ایہناں مُنڈیاں نوں میرے بارے گھٹ ای پتا اے۔
کافی بنا کے پی رہی ساں کہ چکردھر آ گیا۔
''تشریف رکھو' تہاڈے لئی کافی بناندی آں۔''
''نہیں بنان دی لوڑ نہیں۔ بچی ہوئی کافی ای بہت اے۔'' اوہنے میرے ہتھ توں پیالی لے کے بچی ہوئی کافی پی لئی۔ میں بہُت خُش آں۔ زندگی بھر مرداں نوں انج ای رہنا چاہیدا اے۔ ایہو میری مرضی اے۔
''کیہ گل اے؟ کیہ ارجنسی اے؟ نویں فلم 'سیتا تے گیتا' لگی اے ناں؟'' میریاں اَکھاں وِچ اَکھاں پاندیاں چکردھر نے آکھیا۔
''فلم شلم دی گل نہیں اے جی۔ لیڈی پرنسپل ولوں پریشان آں۔ وار وار دھمکی دے رہی اے کہ مینوں ملازمت توں کڈھ دیوے گی۔ آکھدی اے میری ملازمت عارضی اے۔''
''کویں کڈھ دیوے گی؟ آکھ دے سُو کہ کڈھ کے ویکھے۔اوہ میں ویکھ لواں گا۔ ڈونٹ وری مائی ڈیئر۔ جوزف اے ناں تہاڈے کالج دا مینجر؟ اوہ میرا نیڑلا مِتر اے۔ اگلے ہفتے حیدراباد توں آون والا اے۔ تیرا تعارف کراواں گا۔ تیری پرنسپل تاں کیہ اوہدی نانی وی جوزف دے ساہمنے کنب جاوے گی۔ ڈر نہ۔ ہُن اُٹھ' پکچر ویکھن چلیے۔'' ایہ آکھدیاں چکردھر نے مینوں اپنے ولے کھچ لیا۔
تاں فیر کیہ چکردھر جوزف نوں جاندا اے؟ ہُن ویکھ لواں گی پرنسپل دے اختیار کنے کُو نیں۔
نائیلیکس دی ساڑھی پا کے آئی شیڈو نال اکھاں سواریاں' کریم پوڈر مل کے چہرے نوں تازا بنایا۔
''واہ کیہ کہنا۔ پری چہرا بن گئی ایں۔ کیہ توں اجے وی ایس ساڑھی نوں نہیں بُھلّی؟'' چکردھر نے میرے آنچل نوں کھچ کے پچھیا۔

"بھلاں کیویں؟ ایہ تاں تہاڈا دِتا ہویا تحفا اے۔ تہاڈے تعارف دا مُنڈھ ای ایس تحفے نال بجھا سی۔" میں اوہنوں اک خاص ادا نال ویکھدیاں بولی۔ میں جانڈی ساں اجہیاں گلاں سُن کے مرد کِنا خُش ہووے گا۔ ایہ وی پتا اے کہ خُش ہو کے کِویں اوہ کس حد تک سوائی دے وَس آوے گا۔"

"چلیے۔"

"او کے' چل..... ہیں..... کارڈیگن نہیں لویں گی؟" چکردھر نے آکھیا۔

ہرے رنگ دا کارڈیگن' اوسے دا دِتا ہویا کارڈیگن لے کے سکوٹر تے جا بیٹھی تے اوہدا لک دبا کے پھڑلیا۔

ایس مرد دے بھرویں فایدے نیں۔ تاجر اے۔ جِنا ایہدے کولوں چھپیا جا سکدا اے' چھپ بیٹھی آں۔ پھسان دا خیال وی آیا پر میں نہیں چاہندی کِہ اوہدی دُوجی بیوی بن کے رہواں۔ بیوی توں بہُت ڈردا اے۔ چوری چھپے مینوں گلیاں راہیں گھُمان لے جاندا اے۔ وڈے شہراں وچ ایہی تاں سوکھ اے۔ اِک دا معاملا دُوجے نُوں پتا نہیں لگدا۔ اِک محلے دی گل دُوجے محلے نہیں اپڑدی۔

فلم ویکھن مگروں دوویں ہوٹل گئے۔ چکن دا آرڈر دِتا۔ اوہنے اپنے لئی وِسکی منگوائی۔ ویکھدیاں ویکھدیاں اوہدیاں اکھاں لال ہو گئیاں۔ پیندا اے تاں ویکھیا نہیں جا سکدا۔ دوروں ای موہوں بو آون لگ پیندی اے۔ مینوں نیندر آون لگی۔ اپنے رُوم وِچ جان دی سدھر ہوئی۔

"میرے رُوم وچ چلو۔" زور زبردستی نال اوہ مینوں اپنے روم لے گیا۔ مینوں اوہدی بہُت لوڑ اے' ٹھاکدی کِویں؟ چُپ چاپ اوہدے مگر مگر ٹردی گئی۔ چکردھر نے اپنے لئی وکھرا اِک کمرا لیا ہویا اے۔ اجہیا بندوبست سی کِہ کسے نُوں کُجھ پتا نہ لگے۔ اوہدا کمرا وی اپنا جہیا ای لگدا اے۔

"ساری رات ایتھے رہ۔" اوہنے آکھیا۔

"نہیں' نہیں' میں ٹُر جاواں گی"

"ٹھیک اے' تیری مرضی ای سہی۔"

راتیں اوہ مینوں میرے روم لاگے چھڈ کے ٹُرگیا سی۔

پُورے ہفتے پرنسپل کُجھ نہ کُجھ آکھدی رہی۔ ڈانٹدی رہی' دھمکاندی رہی۔ میں غُصا ضبط کردی رہی۔ میں پُورا ہفتا ایسے آس اُتے گزار دِتا کِہ چکردھر اپنا وعدا ضرور پورا کرے گا۔

اخیر سنیچر دے دن چکردھر دُپہر ویلے سِدھا کالج آیا۔ دُپہر دی کلاس نہیں سی۔ چکردھر دے نال سیون سٹار ہوٹل ٹُر گئی۔ اُپرلی منزل دے برانڈے وچ ارام کرسی اُتے سگرٹ چھکدیاں جوزف ہوری کے وچار وچ پھسے ہوئے سن۔ سٹول اُتے ایش ٹرے پئی سی۔

چکردھر نوں ویکھدیاں ای اوہناں نے "ہائے" آکھیا۔

"ہاؤ یو آر...... یار؟ ہاؤ از یوئر بزنس؟" چکردھر نے خیریت پچھی۔

"فائن یار...... تہاڈے درشن ای نہیں ہوئے، کیہ گل اے؟ تے سبھ لوڑاں حیدرآباد وچ ای پوریاں ہو رہیاں نیں کیہ؟ ایدھر آ کے وی پوریاں کر سکدے او۔" چکردھر میرے ول ویکھدیاں ہویاں ہسن لگیا۔

"یو سلی" جوزف نے چکردھر دے موڈھے اُتے دھپا ماریا۔

"آؤ کم اِن۔" جوزف ساہنوں کمرے دے اندر لَے گئے۔ کمرا بڑے پیچ نال سجیا ہویا سی۔ یو، فوم بیڈ، میز اُتے وائٹ ہارس دی بوتل، گولڈ فلیک فلٹر سگرٹ، ماچس، ودھیا کاجو دا پیکٹ۔

"دِس اِز مِس سجاتا۔" چکردھر نے میرا تعارف کرایا۔

"تہانوں مِل کے خُشی ہوئی۔" جوزف نے ہتھ ملایا۔

"معاف کریا جے" چکردھر باہر ٹُر گیا۔ "کم آن سِٹ ڈاؤن!" جوزف نے مینوں بسترا وکھایا۔ اوہ آپ میرے نال بہہ گئے۔ موٹے کالے بندے گھنٹی وجا کے بیرے نوں بلایا۔

"اینی ٹفن یو وانٹ؟"

"نو تھینکس، اونلی کافی...... پر چکردھر جی......؟" میں پچھیا۔

"اوہ ہاؤ اِنوسینٹ یو آر۔ بیرا اِک کافی لَے کے آ۔"

بیرا ٹُر گیا۔

"کم آن ڈیئر۔"

اپنی لوڑ پاروں میں چُپ چپیتی اوہناں دی جھولی ٹُر گئی۔ بُوہے اُتے کھڑاک ہویا۔ بیرا کافی لَے آیا۔ اوہدے جان مگروں جوزف ہوراں بُوہا بند کر لیا۔

"یو ٹیک کافی" اوہ آپ کجھ ملائے بنا وِسکی دی بوتل وِچوں پین لگے۔ میری کافی مُکن تائیں اوہناں دے دو گلاس پورے ہو گئے۔ پندرھاں منٹاں مگروں مینوں وی سدھر ہوئی کہ میں وی پیاں۔ کوئی پرہیز تاں نہیں۔ منگن دی بجائے میں آپ ای گلاس لَے لیا۔ جوزف حیران ہویا۔

"سو یو آر ویل ڈیولپڈ۔" اوہناں نے آکھیا۔

ایہ کالا بندا خورے نہیں جاندا کہ انڈیا تاں ڈیولپڈ اے پر انڈیا دیاں سوانیاں نوں انڈر ڈیولپڈ سمجھنا بے وقوفی اے۔

دوجے دن گرم پانی نال غسل کرن مگروں وی جُثے دی پیڑ نہیں گھٹی۔ سر بھارا رہیا۔ میں سارا دن لیٹی رہی۔ آرام کیتا۔ لیٹی تاں رہی پر ٹھیک طرحاں اکھ نہیں لگی۔ ایس فکر نال کہ کیہ میرا سارا جیون ایسے دھڑے اُتے چلے گا؟ مندے سُفنے ویکھاں۔ سُفنے وچ لگے جویں میں اوہ چندن

ساں جو دیوتیاں لئی گھسیا گیا تے کوڑے وچ سٹیا گیا اے۔

سوموار والے دِن کالج گئی۔ پرنسپل نے بلوایا۔ اوہناں دے کمرے اپڑی۔ دِل وِچ سوچدی گئی ساں کہ پُچھی سدھی آکھے گی تاں موہنہ توڑ دیاں گی۔

"بہہ سجاتا!" اوہنے آکھیا۔

ایہ کیہ۔ اوہ تُوں تکار بولن لگ پئی سی۔ میرے لئی بے تکلفی ورتن لگی۔ میں بڑی شان نال بہہ کے پچھن لگی۔ "کیہ گل اے جی' تُساں یاد کیتا اے۔"

"نہیں کجھ نہیں۔ آئی ایم ساری فار مائی بی ہیویر۔"

"میں سمجھی نہیں' تُسیں کیہ آکھ رہے او؟"

"کجھ نہیں۔ میں سختی وِچ تیرے نال ماڑا سلوک کیتا۔ اج تک ڈانٹدی رہی۔ میں تینوں غیر سمجھیا سی پر اسیں دوویں اِکو ٹکڑ خانے دِیاں ٹکڑیاں آں۔" اوہنے آکھیا۔

"سچ! اسیں کبوتر نہیں ٹکڑیاں آں!"

پرنسپل نے میرے نال ہتھ ملایا۔

میری نظروِچ اوہ ٹکڑی جہی دِس رہی سی تے اوہدی نظروچ میں وی اوہی نظر آ رہی ساں۔

☆☆☆☆☆

ہندستان دیاں 15 قومی زباناں وِچ تیلگو دا ناں وی شامل اے۔ ایہ زبان دیس دے وچکار لے حِصّے وچ' جنھوں اج کل آندھرا پردیش آکھیا جاندا اے' بولی جاندی اے۔ 1937 وچ جمن والے سی شنکر ایسے زبان دے مُکھے لکھاری نیں۔ اپنی مادری زبان وچ شاعری کرن دے نال نال کہانی تے ناول وی لکھدے نیں تے اوہناں نُوں جدید تیلگو لکھت وچ اہم تھاں دتا جاندا اے۔

گجراتی / سروج ترویدی

تاں.....؟

اج تاریخ ..... کلینڈر دا صفحا نہیں بدلیا' ایس لئی پتا نہیں. انج کدی کدار ای ہوندا اے کہ میں کلینڈر دا صفحا بدلنا بھل جاواں. سویرے اٹھدیاں ای میں پہلا کم ایس صفحے نُوں بدلن دا ای کردا آں. ممی ڈیڈی نُوں تاں صفحا بدلنا چیتے ای نہیں رہندا. مہینیاں تک صفحے بغیر بدلے رہ جاندے نیں. ایسے پاروں صفحے بدلن دا کم میں اپنے ذمے لے لیا اے. مینوں ایہ چنگا لگا اے جویں سویرے سویرے اُگدا سورج وی مینوں بہت چنگا لگدا اے.

ممی موڈ وچ ہووے تاں مینوں سویرے اٹھدیاں ای سوادی ناشتا دُدھ نال ملدا اے پر اج ناشتے وچ دُدھ نال کجھ وی نہیں سی. میں ممی کولوں پچھیا تاں اوہنے ڈانٹ کے چُپ کرا دتا. میں چُپ چپیتے دُدھ پی لتا. پہلاں ممی کدی ڈانٹدی یاں غُصا کردی تاں میں سمجھ نہیں سان سکدا کیہ ممی وی کدی غُصا کر سکدی اے' پر میں ویکھیا کہ ممی اج کل اکثر ای گل گل اُتے غُصے وچ آجاندی اے. پر کیہ سبھناں دیاں ماواں اِنج گل گل اُتے ڈانٹدیاں نیں؟

فیر میں دیر تک باری دے باہر بغیچے وچ موگرا دے بُوٹے دیاں شاخاں تے کھڑے چِٹے پھلاں اُتے چُنجھاں ماردے' پھرر ..... پھرر ..... اُڈدے تے ٹوینک ..... ٹوینک ..... گیت گاندے چمکیلے کالے بدل دے رنگ دے ہیمنگ برڈ نُوں ویکھدا رہیا ساں. ڈیڈی میرے لئی پنچھیاں دی رنگ برنگیاں تصویراں والی کتاب لیائے نیں' اوہدے وچ اِنج دے ای ہیمنگ برڈ نیں. ایس لئی میں ایہناں نُوں پچھاندا آں. ساڈی باری دے باہر بغیچے وچ بھانت بھانت دے پنچھی آوندے نیں ..... ہیمنگ برڈ' بُلبُل' مینا' توتا' کبوتر' دیوالی دا گھوڑا. کدی کدی کاں مگر لگا ہویا کالا کوسی وی آ جاندا اے. ڈیڈی کتاب دیاں تصویراں راہیں مینوں ایہناں سبھناں دی پچھان کراوندے نیں.!..... تے مینوں ایہ سبھ بہت چنگے لگدے نیں. پر اتوار توں وکھ ڈیڈی کدی گھر ہوندے ای نہیں. میرا ایہناں پنچھیاں نُوں ویکھدے ای رہن نُوں من ہوندا اے پر دل وچ ڈر رہندا اے کہ ہُنے ممی دی آواز آوے گی "نیلو' پڑھن نُوں دیری ہو رہی اے." ڈیڈی کدی اِنج نہیں آکھدے' فیر وی ممی خورے مینوں کیوں پیاری لگدی اے.

فیر سبق یاد کردا آں' سکول جاندا آں' کئی گھنٹے تک بیٹھے بیٹھے اُباسیاں لیناں تے سسٹر توں اکھاں بچا کے نال بیٹھے مُنڈیاں نال گلاں کرنا تے شام نُوں واپس آ کے سبق یاد کرن دا حکم

سُننا. ایسراں ایہہ سبھ چلدا اے.

ڈیڈی آفس توں گھر آئے تے صوفے اُتے بہہ کے چُپ چاپ کجھ پڑھن لگ پئے. اج تاں ممی نے ڈیڈی دیاں جُتیاں وی نہیں اُتاریاں ! ممی وی چُپ چاپ سی. گھر وچ ایسی خاموشی ویکھ کے میں وی چُپ ہو جاندا آں.

راتیں نائٹ لیمپ بلن توں پہلاں مینوں نیندر آ گئی سی.

2 جنوری.....

اج اتوار اے' کیوں جے ڈیڈی اجے تیک سو رہے نیں. میری جلدی اُٹھن دی عادت اے. اکثر ممی ڈیڈی وی میرے توں پہلاں ای اُٹھ جاندے نیں. کدی کدار اوہ نہ جاگے ہون تے میں جاگ جاواں تاں ڈیڈی ساڈے پلنگ اُتے ای سُتے ہوندے نیں پر اج اُٹھیا تے ویکھیا کہ ڈیڈی وکھرے پلنگ اُتے سُتے نیں. شاید پڑھدے پڑھدے اوتھے ای نیندر آ گئی. یاں..... فیر......

سویرے اُٹھدیاں ای مینوں دند صاف کرن لئی جانا پَیندا اے پر ممی حالے تک نہیں جاگی سی تے سورج وی نہیں سی نکلیا. ایسے لئی ہُنے توں بُرش نُوں مُونہہ وچ کون پاوے! میں باری دے کول پئی میز اُتے بہہ کے بوگن ولیا دے لال گلابی پھلاں اُتے اُڈدیاں کالیاں لال تتریاں نُوں ویکھن لگ پیناں. اج ای تاں تتریاں ویکھن نُوں من چاہیا اے پر تتریاں وی تاں سورج نکلن دے بعد آوندیاں نیں. پر اج تے کالی کلغی والی بُلبُل اے! واہ کِنا مدھر گاندی اے. میں ممی دے پلنگ ول ویکھدا آں. اوہ اجے تیک سوں رہی اے. ٹھیک ای اے. نہیں تاں..... فیر بُلبُل گیت گاندی اُڈ گئی سی.

24 فروری .....

اج سویرے میں اُٹھ کے باری وچوں ویکھدا آں کہ ڈیڈی والی رنگ برنگے پنچھیاں والی کتاب وچ بنائے گئے بالکل اِنجے دے دو کالے چمکیلے ہیمنگ برڈ اُڈ اُڈ کے واپس آ آ کے اِک انار دے رکھ دی ٹاہنی اُتے آلھنا بنا رہے نیں. میرا من کیتا کہ ویکھدا ای رہواں پر ممی کروٹ بدل رہی اے.

29 جنوری .....

اج سویرے سویرے اُٹھ کے ویکھدا آں کہ پتلے پتلے تیلیاں تے دھاگیاں نال آلھنا بن چکیا اے. ایہنوں اندر توں ویکھن توں جی چاہیا. کدھرے ممی ڈیڈی نہ جاگ جاون' ایس ڈر نال میں

پولے پَیریں کمرے چوں نکل کے باہر بغیچے وچ گیا. اوہ دوویں پنچھی کدھرے اُڈ کے گئے ہوئے سن. تاہنی تھلے کر کے آلھنے نوں ویکھیا. کِنا سُندر آلھنا! میریاں دو اُنگلاں اندر جا سکن جِنا راہ سی. اوہدے وچ میں دو اُنگلاں پا کے اندر پھیریاں. بڑا سہاونا لگیا. تھوڑا تھوڑا ڈر وی لگیا. اندر دو نِکّے نِکّے بڑے پیارے آنڈے سن. میں چُپ چاپ باری کول آگیا. پر ممی ڈیڈی جاگ گئے سن. ڈیڈی غسل خانے وچ برُش کر رہے سن تے ممی باورچی خانے وچ چاہ بنا رہی سی. شاید اوہناں مینوں آلھنا ویکھدیاں ویکھ لیا ہووے. فیر وی ممی ڈیڈی کجھ نہیں آکھیا' پتا نہیں کیوں؟

10 فروری.....

ہُن تے ایس ہیمنگ برڈ دے بچے آلھنے چوں چُنجھ باہر کڈھ کے آہستا آہستا ٹوینک ..... ٹوینک ..... وی بولدے نیں تے اپنے ممی ڈیڈی دی چُنجھ توں دانا وی مُونہہ وچ لیندے نیں. میرے ممی ڈیڈی اِنج کیوں نہیں کردے؟

ممی خورے کیوں ہُن بہت گھٹ بولدی اے. سارا دن مُونہہ بنا کے کم کردی اے. میں اوہنوں مُونہہ بناون والی ایسی کوئی گل وی نہیں آکھی. ڈیڈی دے نال تاں ٹھیک اے پر اوہنے میرے نال بولنا وی گھٹ کر دتا اے. پہلاں تاں ممی سکول دے دروازے تک چھڈن آوندی مینوں چُم لیندی سی پر ہُن تاں جویں بھُل ای گئی اے. میں پیار نال اوہدی گود وچ بیٹھن جاندا آں تاں آکھدی اے ..... "توں تاں وڈا ہو گیا ایں." مینوں وڈے ہون والی گل ذرا وی چنگی نہیں لگدی' پر ممی آکھدی اے تاں..... شاید..... میں.....

پر ایس پنچھی دے بچے کدوں وڈے ہون گے! ایہدے ممی ڈیڈی نوں تاں میں کدی جھنجلا کے اپنے بچیاں نوں چُنجھ ماردیاں نہیں ویکھیا! ڈیڈی نوں وی' ہُن میں کوئی کتاب پڑھان لئی یاں کہانی سُناون لئی آکھاں تاں مینوں "پراںہہ ہو' میرا سر نہ کھا"—— کہہ کے دُرکار دیندے نیں. پہلاں تے ہُن دے ممی ڈیڈی وچ کِنا فرق اے! اوہ اِنج کیوں کردے نیں' ایہی تاں میں سمجھ نہیں سکدا. ایہناں پنچھیاں نوں خورے غُصّے ہونا نہیں آوندا. ایسے لئی اوہ سارا دن گاوندے ای رہندے نیں. ایہناں دے بالاں دی وی کِنی موج اے! نہ برُش کرنا' نہ سویرے سویرے غسل کرنا' نہ ای سبق یاد کرن لئی مغز ماری کرنا. سکول وی نہیں جانا پیندا! میرے وی ایہناں ورگے کھنبھ ہوندے تاں..... ٹوینک..... ٹوینک..... کردا اُڈ جاندا..... پر.....

13 فروری ..... اتوار .....

اج دی ڈیڈی وکھرے پلنگ اُتے سُتے ہوئے سن. اِنج ایہہ پورا ہفتا انج ای گذریا.

ڈیڈی نے چاہ پیندے تے اخبار پڑھدیاں ممی نوں آکھیا "مارننگ شو دے ٹکٹ لے آیاں' توں

تے نیلو تیار ہو جاؤ" تد ممی نے آکھیا "میں نہیں فلم شلم ویکھنی. تسیں ویکھ آؤ." ڈیڈی عینک دے صاف شیشے وچوں ممی نوں کنی ای دیر تک ویکھدے رہے سن تے فیر اوہناں نے فلم دے ٹکٹاں نوں ٹوٹے ٹوٹے کر کے باری توں باہر اُڈا دتا.

20 فروری.....

میں دو تن دن پہلاں دی گل لکھنا تاں بھُل ای گیا. اوس رات ٹیبل لیمپ دی "ٹرچ....." اواز ہون نال مینوں نیندر نہیں سی آئی. میں تاں رضائی وچ مونہہ کر کے چُپ چاپ پیا ساں. ممی ڈیڈی نوں جاپیا کہ جویں میں سوں چکیاں. ایس لئی اوہناں گلاں کرنیاں شروع کیتیاں. مینوں تاں کجھ وی سمجھ نہیں آیا پر کدی غُصے نہ ہون والے ڈیڈی وی اج غُصے ہو رہے سن. اج اوہناں دی اواز جاپ رہی سی. فیر وی میری سمجھ وچ کجھ نہیں آیا پر جدوں ڈیڈی نے ممی نوں غُصے ہو کے ..... "ایہ گھر میرا اے' سمجھی"..... انج کجھ آکھیا تاں مینوں سُن کے بڑا عجب لگیا. ایہ گھر اکلے ڈیڈی دا کِسراں ہو سکدا اے! ڈیڈی شامیں گھر آوندے نیں تے سویرے ٹُر جاندے نیں. ممی سارا دن ایس گھر وچ رہندی اے. میرے لئی ناشتا بنانا' ڈیڈی لئی ٹفن' میرے تے ڈیڈی دے کپڑے دھونا تے استری کرنا. مینوں سکول چھڈ کے آونا تے ڈیڈی دے آفس جان توں پہلاں اوہناں دا پین' رومال' عینک' پیسیاں دا بٹوا سنبھال کے بریف کیس وچ رکھنا. ایہ سبھے کم اوہ بغیر بھُلے کردی اے! تاں فیر ایہ گھر اکلے ڈیڈی دا کویں ہو سکدا اے. ایہ ای میری سمجھ وچ نہیں آوندا!

میں فیر دو تن دناں توں کلینڈر دا صفحا بدلنا بھُل گیاں. ہُن روز راتیں ممی ڈیڈی مینوں ستا سمجھ کے جھگڑا کردے نیں. ممی ڈیڈی نے ٹی وی ویکھنا تاں کِنے ای دناں توں چھڈ دتا اے! پہلاں اسیں کٹھے بہہ کے ٹی وی ویکھدے ساں پر ہُن تاں مینوں وی نہیں ویکھن دیندے.

اج ممی میرے توں وی جلدی اُٹھ گئی اے تے اپنے کپڑے چُپ چاپ سوٹ کیس وچ رکھ رہی اے. ڈیڈی صوفے اُتے بیٹھے چُپ چاپ اوہنوں ویکھ رہے نیں. ممی سُوٹ کیس وچ کپڑے رکھدی ہوئی وار وار ساڑھی دے کنارے نال اپنیاں اکھاں پُونجھ رہی اے. خورے راتیں دیر تک جاگی اے. ایسے لئی اوہدیاں اکھاں بلدیاں ہون گیاں. پر ڈیڈی وی وار وار عینک لاہ کے اکھاں کیوں پُونجھدے نیں؟ میں باری چوں ویکھ رہیاں' پر خورے کیوں اج مینوں ٹُلبُل' ہینگ برڈ وغیرا نُوں ویکھدیاں رہنا چنگا نہیں لگ رہیا.

فیر ممی نے میرے کپڑے وی سُوٹ کیس وچ رکھنے شروع کیتے تاں مینوں لگیا کہ چنگا ای ہویا' مینوں وی ممی دے نال ماما دے گھر جانا ہووے گا. پر ایہ ویکھ کے ڈیڈی نے پُچھیا "نیلو دے کپڑے کیوں لے رہی ایں؟" فیر وی ممی نے میرے کپڑے رکھدیاں آکھیا "نیلو میرا اے

..... میرا سہارا اے جیون دا، میں ایہنوں اپنے نال لے جا رہی آں۔" پر ممی دی آکھی ہوئی گل "جیون دا سہارا اے......" میری سمجھ وچ نہ آئی۔ پر ایہ سُن کے ڈیڈی نے جدوں آکھیا "میں وی اوہدا ڈیڈی آں، نیلو میرے ای نال رہوے گا۔" تے بعد وچ اوہناں کھلو کے ممی دے سُوٹ کیس وچوں میرے کپڑے کڈھ کے پلنگ اُتے سُٹ دتے تے بولے "میں تینوں نہیں روک سکدا، توں جانا ہووے تاں تیری مرضی اے......"

تاں مینوں پتا لگیا کہ مینوں ممی دے نال نہیں جانا اے۔ ڈیڈی ایہ کیوں نہیں سمجھدے کہ ممی بِنا بھلا میں کسراں رہ سکدا آں!

میں ویکھیا کہ ممی وی میری طرحاں رو سکدی اے۔ ایڈی وڈی ممی نوں کیوں رونا پَیندا اے؟ میں باری وچوں ایس ہمینگ برڈ نوں ویکھن دا بہانا کردا آں۔ فیر مینوں تھوڑی دیر پچھوں ممی دا سُوٹ کیس بند ہون دی آواز سُنائی دیندی اے۔

ممی ڈیڈی دوہاں وچوں کوئی کجھ وی نہیں بولدا۔ ممی نے اپنے رومال نوں مونہہ دے اُتے رکھیا ہویا اے پر اوہدیاں اکھاں وچوں اتھرو ڈِگ رہے نیں! تے ڈیڈی ......! ڈیڈی وی اکھاں جھکا کے عینک نوں صاف کر رہے نیں۔ پر مینوں پتا اے، اوہ وی رو رہے نیں! وڈے آدمی میری طرحاں نہیں رو سکدے۔

ممی میرے ول ویکھ رہی اے، ایس لئی میں کھڑکی دے باہر ویکھدا آں۔ کیوں جے ممی نوں کدی روندیاں نہیں ویکھیا، ایس لئی میں اوہناں نوں روندیاں نہیں ویکھ سکدا تے شاید مینوں وی.....

باہر اوہی ہمینگ برڈ اپنے بالاں دی گلابی چُنجھ وچ چُنجھ پا کے کجھ کھوا رہیا اے۔ دُوجا پنچھی آلھنے دے دروازے دے دُوجے کونے نال چنبڑیا ایہ سبھ ویکھ رہیا اے۔ ایہ ویکھ کے میرے من وچ کئی سوال اُٹھدے نیں..... ایہ ہمینگ برڈ میرے ممی ڈیڈی وانگ ..... "ایہ میرا آلھنا اے، توں اُڈ جا" ..... کہہ کے کیوں نہیں اُڈا دیندا؟ ایسے کئی سوال مینوں اُلجھا دیندے نیں۔ مینوں ایہناں سوالاں دا جواب نہیں آوندا۔ ایس لئی مینوں رونا آ جاندا اے تے فیر میں وی باری دیاں سلاخاں وچکار مونہہ رکھ کے ممی ڈیڈی وانگ چُپ چپیتا رون لگ پَیندا آں۔

روندیاں روندیاں میری اچھیا ہوندی اے کہ ممی ول ویکھاں پر مینوں ڈر اے کہ..... شاید..... ممی اوتھے نہ ہووے تاں..... تاں.....؟

☆☆☆☆☆

گجراتی / رجنی کمار پنڈیا

زخماں دے داغ

"باری کھُلی کیوں اے؟"

"گرمی ہو رہی سی۔" میں آکھیا۔

ابا دی اواز اوہناں دے گلے توں نہیں' اکھاں تھائیں نکلدی تے فیر سُنن والے نُوں چوفیرے پاسیوں گھیر لیندی۔ اواز دی پکڑ توں چھٹن دی اُلجھن وِچ جواب کِھلر جاندا تے فیر اوہ جواب دی تھاں اِک گڑگڑاہٹ بن جاندا۔ موت تک امی وی ایسے گڑگڑاہٹ وِچ جیوندے رہے۔

ابا کھڑے ہو کے باری لاگے گئے تے اوہناں نُوں اپڑا کے جان والی جیپ دے اُڈائے ہوئے دھوڑ غبار نُوں دیر تک ویکھدے رہے۔ ایتھوں تک کہ دھوڑ بہہ گئی تے جیپ وی نقطا بن کے اولھے ہو گئی۔ باری تھائیں لُو دا تھپیڑا اندر وڑ کے کمرے وِچ کِھلر گیا۔ اوہناں نے چھیتی نال باری بند کر چھڈی۔

اوہ سیلنگ فین ول ویکھ کے بولے "گرمی لگدی ہووے تاں پکھا چلا لیا کر پر باری کھولن دی لوڑ نہیں' سمجھی؟"

خورے کیوں ابا نُوں باریاں بند رکھن دی عادت سی؟ امی جدوں مرن بسترے اُتے پئے سن تاں ڈاکٹر نے باریاں بُوہے کُھلے رکھن دا مشورا دِتا سی' اودوں وی ابا باہروں آوندیاں ای کُھلیاں باریاں بند کر دیندے سن۔ فیر ارام کُرسی اُتے کنڈ ٹیک کے بہہ جاندے سن۔ امی نُوں کجھ کہنا ہووے پر آکھ نہ سکدے ہوون' اوہ اجہی نظر نال اوہناں ول ویکھدے رہندے۔ ایسے طرحاں ویکھدے رہن دے عمل وچ اوہناں دا ساہ پُھلن لگدا' پُھلدا ای جاندا تے فیر اوہ نڈھال ہو کے بسترے اُتے لُڑھک جاندے۔ ابا خالی خالی نظراں نال اوہناں دے ساہمنے ویکھدے رہندے' کجھ دیر اِنج بیٹھے رہندے تے فیر ڈیوٹی اُتے چلے جاندے۔ اوہناں دے جان مگروں سارا بنگلا جویں پُھل وانگ ہولا ہو جاندا۔

حالاں جنگل وچ وسے ہوئے ساڈے ایس بنگلے وِچ صرف اِک نوکرانی تے اسیں ماں دھی توں وکھ کوئی نہیں رہندا سی۔ ساڈے پرچھاویں ڈپہر نُوں نکے ہو جاندے تے چُپ تے سنگدلی وچکار اوس ویلے کبوتراں دی گٹکوں دی پر تار سُندے رہن نُوں جی کردا سی تے ابا دے جاندیاں ای اسیں باریاں کھول دیندیاں ساں۔ دُور دُور تک نظر دوڑا کے جنگل وچ آوندے جاندے لوکاں

نوں ویکھدیاں رہندیاں۔ اینج گھنٹے بیت جان مگروں دھندے اُتے اک نِکا اُبھر آوندا جڑا ہولے ہولے وڈا ہون لگدا۔ فیر ابا دی جیپ دی شکل اُبھر آوندی تے اسیں گھابر کے باریاں بند کر دیندیاں۔ کجھ ای دیر نوں جیپ دا ہارن سُنیندا' چوکیدار نوں تھوڑا بہت ڈانٹن ڈپٹن دی اواز نوناں وچ سُنیندی۔ فیر لکڑ دیاں پوڑھیاں اُتے بھارے بوٹاں دی اواز۔ بُوہا کھلن دی اواز۔ ابا تاں دو پل مگروں آوندے پر پہلاں ابا دی فضا اندر آ جاندی سی۔ اسیں محتاط ہو جاندیاں۔ امی کھنگھن لگدے تے ابا جی بغل وچ ہیٹ دبائی اندر آوندے۔ آوندیاں ای اوہ پہلی نظر باریاں اُتے پاندے۔

شہر توں کئی وار پُورنا ماسی آئے سن۔ اوہ امی دی ہندو سہیلی سن۔ میں اوہناں نوں ماسی کہندی ساں۔ اوہناں دے آون اُتے میں خُش ہو جاندی۔ پہلاں اوہ میرے لئی کھڈونے تے چاکلیٹ لے کے آوندے سن' فیر جدوں میں وڈی ہوئی' لکھن پڑھن لگی تاں وڈے وڈے حرفاں والیاں کتاباں لے کے آوندے سن۔ بعدوں چوڑیاں' مہندی' ربن وغیرا لیاون لگ پئے۔ ماسی آوندے تاں امی دی کھنگھ وی کجھ گھٹ جاندی۔ ابا دا ساڈے کمرے وچ آونا جانا گھٹ ہو جاندا سی۔ ساگ سبزی والے کنجڑے نال کھلو کے گل بات ہو سکدی سی تے پنچھیاں نوں وی ویکھیا جا سکدا سی۔

پر امی تے ماسی بہت گھٹ گلاں کردے سن۔ پہلاں تاں ایہناں دوہاں سہیلیاں وچکار خوب بندی سی۔ گھنٹیاں بدھی اِک دوجے نال گُھسر مُسر کردیاں رہندیاں سن پر فیر خورے کویں نظر ای بدل گئی سی۔ ماسی آوندے تاں جویں ساڈے گھر نوں پہلی وار ویکھ رہے ہون' انج کندھاں اُتے نظر پاندے رہندے۔ اوہناں دے چہرے اُتے گھمبیرتا قایم رہندی۔ امی اوہناں نوں ویکھ کے خُش ہوئے ہوون' انج جاپدا نہیں سی۔ ایہدے اُتے وی ابا جدوں گھر وچ وڑدے تاں ہوا بھاری ہو جاندی سی۔ ابا امی دی خیریت پچھدے۔ امی ہولی جہی مُسکان کھلار دیندے۔ پُورنا ماسی کوئی پُرانی نرس ہوون' انج دوا پیا دیندے تے امی مسکراندے ہوئے پی جاندے۔ اوس سمے مینوں احساس ہوندا کہ کاش ایہناں لوکاں وِچ خوب گل بات ہوندی جہڑی کبوتراں دی گُٹکوں گُٹکوں اُتے چھا جاندی تاں کِنا چنگا ہوندا پر ڈھندلے اسمان توں پانی دیاں کجھ کنیاں کنیاں ای ڈگدیاں۔

حالاں امی نوں رب نوں پیارے ہوئے کنے ورھے بیت گئے۔ کبوتر وی بدل گئے سن۔ ماسی وی ہُن خورے ای کدی آوندے سن۔ ساڈی پُرانی نوکرانی وی ٹُر گئی سی۔ بنگلے دیاں کندھاں دیاں پیپڑیاں وی اُکھڑن لگیاں سن۔ باریاں دا رنگ وی ہر سال دی بارش نال کافی پھکا پے گیا سی۔ کندھ لگدی تصویر وچ امی دی کمزور مسکان کجھ ہور پھلی پے گئی سی۔ سنہرا فریم کالا ہو گیا سی۔ ابا دیاں مچھاں دے وال چٹے ہون لگے۔ پہلاں تاں چاہ دی پیالی وچ چمچا پا کے کھنڈ گھولدے سن

تاں ٹیچپے دی پیالی نال نگران دی اواز کسے بندے دی ہوند دا احساس دواندی سی پر ہُن تاں ایہ دی بند ہو گیا سی کیوں جے ابا جاہ وچ گھنڈ پانی چھڈ گئے سن۔ اوہناں نوں شوگر ہو گئی سی۔ کدی کدی مینوں ایوں جاپدا سی جویں اوہ چھیتی ای امی والے بسترے وچ منتقل ہو جان گے۔

"نسیم" ابا نے آکھیا۔ "باری بند کر دے۔" میں اُٹھ کے باری بند کر چھڈی۔ میرے ساہمنے ابا انج گھوردے رہے جویں میرے جُسے وچ کوئی اگھڑویں تبدیلی ہو گئی اے۔ میں جھینپ کے اپنی قمیض ٹھیک کیتی تے دُپٹا ٹھیک کر کے پا لیا۔

کجھ دیر نوں اوہناں دے گلے توں گھر گھر دی بھدی جہی اواز نکلی "حنیف آیا سی؟" اوہ حنیف بارے دھیرے دھیرے کجھ بُدبدا رہے سن۔ لفظ تاں میرے تیک نہیں اپڑ رہے سن پر لفظاں دی گرمی ضرور اپڑ رہی سی۔ میں پکھے دی ٹور تیز کر دِتی۔

"توں میرے سوال دا جواب نہیں دِتا۔" اوہ بولے۔ میں اوہناں دے ساہمنے نظر چکی۔ گرمی کارن اوہناں دے چہرے اُتے مڑھکے دے تُبکے جھلک رہے سن۔ اوہناں نے رُمال نال مُڑھکا پُونجھیا تے کرسی کھچ کے پکھے تھلے بہہ گئے تے ایس حرکت دے دوران میرے کولوں تیجا سوال پچھن لئی کجھ ہور ہمت کٹھی کر لئی۔ ایس لئی میں فورن کہہ چھڈیا "نہیں!"

جدوں میں لمبی "نہیں" نوں کمرے وِچ تردے ہویاں چھڈ دِتا تاں اوتھے صرف گھٹن تے چُپ ای چھائے رہے۔ پر ابا نے جیوں ای حنیف دا ناں لیا' مینوں حنیف دیاں یاداں نے گھیر لیا۔ گویا ایہدے توں بچن لئی ای اوس سمے میری نظر ساہمنے امی دی تصویر اُتے ٹر گئی۔ اوہنے وی میرے ول کمزور جہی مسکان کھلار دِتی۔ اوہناں دی مسکان ویکھ کے مینوں ماسی دی یاد آ گئی تے حنیف دی یاد دے نال اوہناں دی یاد وی گھُل مِل گئی۔ میریاں اکھاں اپنے آپ بند ہو گئیاں۔

"نیندر آ رہی اے تاں سوں جا۔" ابا نے آکھیا تے فیر کجھ ہور لفظ ایس فقرے وچ جوڑ دِتے۔ "توں سونا چاہندی ایں تاں میں جاواں؟"

اوہ ٹر جان گے تاں میں اپنے وڈے کمرے وچ کلی رہ جاواں گی۔ ایس خیال نال میں دل وچ کجھ سوکھ جہی محسوس کیتی تے نال ای کجھ بھوء وی۔ "ہاں" تے "نہ" دے وچکار ٹھہر جان والے میرے بُلھاں نوں اوہناں نے ویکھیا ہووے گا۔ اوہ کھلو کے کمرے وچ ٹہلن لگے۔ خورے اوہناں دے ٹُل جان والے خیالاں دا سلسلا فیر شروع ہو گیا سی۔ اوہ الماری لاگے گئے۔ کتاباں اُلٹ پلٹ کرن لگے تے فیر عینک لا کے ٹائٹل ویکھن لگے۔ اچن چیت اِک کتاب ہتھ آوندیاں ای کرخت اواز نال بولے "لگدا اے ایہ تاں اوس نالایق نے تینوں دِتی اے۔"

مینوں جواب دین دی لوڑ نہیں سی۔ کتاب دے پہلے صفحے اُتے ای حنیف نے بال پئن نال میرا ناں لکھیا سی تے تھلے لال سیاہی نال دو پھُل بنائے سن۔ ایس بولدی ہوئی لکھت توں اِکوڑکی

ابا جی اُبال کھا گئے سن. اوہناں نے تکھیاں نظراں نال میرے ساہمنے ویکھیا' فیر باری لاگے آ گئے تے باری کھولھ کے کتاب باہر سٹ دِتی. کمرے وِچ اجیارا کِھلریا. لوء دا تھمبیڑا دھسدا ہویا آیا تے چڑیاں اندر آ کے ہفدیاں ہوئیاں چیں چیں کرن لگیاں.

"چنگیاں کتاباں پڑھ" اوہ بولے. "جے آکھیں تاں کجھ رسالے گھل دیاں؟ ریڈیو سُن..... کجھ کشیدا کاری کریا کر."

"باری کھولھ کے بیٹھاں؟" ایہ پچھن دی اِک ناپھن جوگ چاہ جاگی پر وِچے ای رک گئی کیوں جے اوہناں نے میرے ول کنڈ کر کے باری فیر بند کر دِتی سی تے فیر میرے ول مخاطب ہو کے کہیا سی. "جو میں آکھیا' توں سنیا؟"

"مینوں کجھ نہیں کرنا" میری اواز وچ کجھ کڑتن جہی آ گئی. "مینوں انجے ای پیا رہن دیو یاں فیر..... ماسی نُوں بُلا لوو"

ابا خورے میری کنڈ تھپوکڑن آ رہے سن. اوہ اِکوڑکی کھلو گئے. اوہناں دیاں اکھاں وچ کجھ اجہیا جذبا اُبھریا کہ میں سمجھ نہ سکی. اوہناں نے امی دی تصویر اُتے اِک نظر پا کے میرے کولوں پچھیا "کیوں؟"

"ہُن میں کلیاں اَک گئی آں."

"ایڈا وڈا گھر اے. کتاباں نیں' ریڈیو اے' توں کہویں گی تاں اسیں کجھ دِناں نُوں ٹی وی لے لواں گے تے تُوں اَک جاندی ایں؟"

اوہناں دا فقرا پورا ہون توں پہلاں ای میں دوہاں پیراں وِچکار سِر پا کے رون لگی ساں. اوہ میرے لاگے آئے تے کنڈ اُتے ہتھ پھیرن لگے. اِک پل لئی مینوں لگیا جویں حنیف دا ہتھ اے. مرد دا بھارا ہتھ. میں ایس سُکھ نُوں مانڈی رہی.

مینوں پتا نہیں کِہ میں سُکھ دے نشے وچ کیہ بول اُٹھی ساں. بجلی دا کرنٹ لگیا ہووے. ابا نے انج ہتھ کھچ لیا. جویں اوہناں نوں میری کنڈ اُتے کجھ چبھیا ہووے. کجھ انج میں چونک کے اُپر ویکھیا. اوہناں دیاں اکھاں وِچ پہلاں تاں ندامت جھلکی' فیر کجھ دوچتی تے فیر غُصّا. خورے اپنے آپ اُتے غُصّا. کیوں جے اوہ غُصّا مینوں تاں چھوہندا وی نہیں سی.

ابا انھیرے کونے وچ دبک کے بیٹھی چڑی نُوں اِنج اُڈان لگے جویں نرا وقت گزاری کر رہے ہون.

چیں' چیں کردی اوہ چوہاں پاسے اُڈن لگی. میں ویکھیا ایہدے نال ابا دے چہرے اُتے قایم تناء کجھ گھٹ رہیا سی پر دوجے ای پل کسے انجان ڈر نے مینوں اپنی پکڑ وِچ لے لیا. "رہن دیو' رہن دیو' ابا" میں چیکدی ہوئی بولی "ایہنوں اندر ای رہن دیو' مینوں چنگی لگدی اے."

انی دیر وچ ابا پہلی وار مسکرائے تے بولے "چڑی تینوں کیہ کمپنی دیوے گی پاگل..... میں ہُنے تیرے کول اِک قبائلی کڑی نُوں گھلاں گا. منگل چوکیدار دی دھی اے، تیری ہم عمر ہووے گی. اوہ وی دن بھر کلی رہندی اے. تیرا دل بہل جاوے گا اوہدے نال."

اوہناں نے ہیٹ ہتھ وچ لیا تے کمرے توں باہر نکل گئے. چوکیدار ساہمنے مِل گیا. "صاب!" اوہ اِک کتاب ابا دے ہتھ وچ دیندا ہویا بولیا "نسیم بیٹی دی کتاب تھلے ڈِگ گئی سی."

ابا نے کتاب پھڑی. شعلے کھلاردیاں نظراں نال میرے ول ویکھیا. فیر کتاب میرے ول سٹ کے باہر نکل گئے.

لکڑ پوڑھیاں توں اوہناں دے بھارے قدماں دی اواز آونی بند ہو گئی تاں میں کتاب دا صفحا پرتیا. حنیف دی دِتی ہوئی کتاب سی. بائنڈنگ ڈھلی ہو گئی سی. شروع دے کجھ صفحے وی باہر نکل آئے سن. میں بے صبری نال پہلا صفحا کھولھ کے ویکھیا. ہری سیاہی نال لکھیا میرا ناں، لال پھُل تے تھلے حنیف دے دستخط دا اِکا اِکا اکھر ویکھن لگی. خورے کدوں تک ویکھدی رہی. ایس حد تک جویں حنیف ساہمنے ای کھلوتا ہووے تے میرا لک ہتھ نال تھاپڑ رہیا ہووے. فیر اوہی مردانا ہتھ دا لمس. بدن وچ جھرجھری کھِلر گئی. کتاب دا پہلا صفحا اپنیاں اکھاں دے بِلکُل ساہمنے لیا کے اپنیاں پلکاں نال چھوہن لگی.

اِکوڑکی مینوں رونا آ گیا. سبک سبک کے رون لگی. قبائلی کڑی آ گئی سی. اوہنے اپنے ہتھاں نال مینوں پانی دا گلاس پھڑا دِتا. میں پی نہ سکی، میز اُتے رکھ دتا. "جا باری کھولھ دے."
اوہنے اپنیاں گول گول اکھاں میرے ول گھُما دِتیاں. اوہ کجھ کہنا چاہ رہی سی پر بولی نہیں. صرف نہ وِچ سِر ہلا دِتا.

"کیوں؟" میں کجھ رکھجھ کے پچھیا. "سُنیا نہیں توں؟" اوہ میرے ولے انج ویکھدی رہی کِہ مینوں کجھ پچھن دی لوڑ ای نہ رہی. ابا ولوں لاگو کیتی پابندی اوہدے چہرے اُتے چھا گئی سی. میں اوہدے ول پورے غور نال ویکھیا. پُوری طرحاں اِک مُیار دا چہرا اُبھردا سی فیروی اوہدے ہونٹھ مرداں ورگے سن یعنی کِہ موٹے، ٹھوڈی کجھ اندر دھسی ہوئی سی. دوویں ناساں غصے پاروں پھُلیاں ہوئیاں سن. دوہاں اکھاں وِچ اِکو جیہا جذبا جھلکدا رہندا سی. شاید لاچاری..... مینوں کجھ ایوں ای جاپیا.

میں کتاب کھولھی تے پڑھن لگی. پر نظراں لفظاں توں سرک جاندیاں سن. صفحے ای چِٹے ہو گئے سن. وار وار میری نظر پہلے صفحے اُتے ٹھہر جاندی سی. میں اوس صفحے اُتے اُنگلی رکھ کے کُڑی توں پچھیا "کیہ ناں اے تیرا؟"

"شانتا!" اوہ اِک پورے وقفے مگروں بولی.

گل بات دا سلسلا شروع کرن دا جتن کردیاں ہویاں میں فیر پچھیا "پڑھنا آوندا اے؟" اوہنے ہاں وِچ سِر ہلایا۔ فیر بولی "دسویں پاس۔"

میں اِشارے نال اوہنوں کول بلایا۔ "ایہ کیہ لکھیا اے؟"

اِکوڑکی کجھ سوچ کے اوہنے اپنی انگلی کھچ لئی۔ چونک کے میرے ول ویکھن لگی۔

"بول تاں سہی؟" میں کجھ رعب تے حاکمی لہجے نال آکھیا۔

"نسیم!" اوہنے بہت دھیمے لہجے نال آکھیا۔

"پر نسیم یعنی کون" میں پچھیا۔ فیر میں اِکوڑکی انگلی سینے اُتے رکھ دِتی۔ اوہدیاں اکھاں وچ عجیب جہی لِشک آ گئی جویں ہُنے ہس پوے گی پر اوہ ہسی نہیں۔ صرف اوہدی کھبی اکھ وچ کجھ حرکت ہوئی۔ اوہدے موٹے موٹے ہوٹھ پھڑک گئے۔ "تُسیں!"

کئی دِناں توں کسے نال اینیاں گلاں نہیں سن ہوئیاں۔ ابا نال جو گل ہوندی سی اوہ گل نہیں سی ہوندی سگوں لفظاں دا ٹھنڈا لین دین۔ ایس کُڑی نال گلاں دا مزا سی' اوہ کجھ ہور گلاں کرے تاں.....

"تاں کیہ؟"

پوڑھیاں اُتے بُوٹ دی اواز آئی۔ بوہا کھُلھن دی اواز دے نال ابا اندر آ گیا۔ میں چھیتی نال کتاب بسترے ہیٹھ لکا دِتی۔ اوہنے وی چھیتی نال سلائیاں لے کے بُنائی شروع کر دِتی۔ ابا نے اِک نظر ساری ول تے دوجی امی دی تصویر ول پا کے انج کہیا جویں کندھاں توں پُچھ رہے ہون "کیہ گلاں ہو رہیاں نیں؟"

ابا دے ایس قسم دے سوال کجھ جانن لئی نہیں سگوں ڈانٹ وجوں پُچھے جاندے نیں۔ مینوں ایہ گل پتا سی ایس لئی میں جواب نہیں دتا تے میز اُتے رکھے رسالے دے ورقے ویکھدی رہی۔ صرف شانتا ول ویکھیا۔ اوہناں نوں اطمینان ہو گیا کہ اسیں لوک گلاں نہیں کر رہے ساں۔ اوہ ہولے جہے بُوہا بند کر کے ٹُر گئے۔ کجھ دیر بعد جیپ سٹارٹ ہون دی اواز آئی تے اوہ دھیرے دھیرے دور جا کے غایب ہو گئی۔

ابا نہ آوندے تاں شاید مینوں کجھ چیتے نہ آوندا۔ پر اوہناں دے آون نال مینوں حنیف دی یاد ستان لگی۔ دوھدے دھوئیں دے نال اوہ یاد وی ودھدی گئی۔ کِنّے دن ہو گئے سن اوہدی شکل ویکھیاں۔ ابا نے اوہنوں میرے نال گلاں کردے ویکھ لیا سی۔ تد توں ای میں اوہنوں نہیں ویکھیا۔ خورے بنگلے توں دُور اوہ باری کھُلھن دی اُڈیک وِچ ہووے۔ ایہ سوچ کے میں جدوں باری کھولھ دیندی تاں جنگل ول نس کے اوہدے وِچ اولھے ہون والی کالی لمی سڑک اُتے' بس اُتے بھار چکی آون والے لوکاں توں سوا خورے ای کوئی ہور نظر آوندا۔ دُوروں کوئی نقطے وانگ

آوندا دسدا تاں اوہنوں حنیف سمجھ کے ویکھدی پر نیڑے آ کے اوہ نقطا مِٹ جاندا. فیر دوجے نقطے نوں حنیف سمجھ کے اوہدی یاد نال وٹیٹی جاندی. تھک کے چُور ہون تک ایہ سلسلا چالو رہندا.

میں شانتا نوں آکھیا "میرے نال کجھ گلاں کر. کئی دناں توں اُکا کلی آں. کجھ تاں بول."

"تُسیں روؤو نہ' پر میں کیہ گل کراں بی بی جی؟"

"کوئی وی' نہیں تاں حنیف دی یاد وچ میں پاگل ہو جاواں گی."

"میں چار پنج دن پہلاں اوہنوں دس دِتا سی....."

"ہیں؟ کیہ گل اے؟ میں چونک کے کہیا. دس' کدوں کتھے؟"

اوہ بولدی بولدی اچن چیت رُک گئی. کندھ ول ویکھدی رہی. میں اوہدے موڈھے جھنجوڑ کے آکھیا "بول' چھیتی دس' مینوں اوہدے بارے کجھ دس."

اوہدیاں اکھاں دی لاچاری تے سختی کجھ ہور ودھ گئی. اوہدے موٹے بُلھ پھڑک گئے. "تُسیں ابا نوں نہ دسیا جے....." میں اکھاں ای اکھاں وِچ ہامی بھر لئی.

"چار پنج دن پہلاں اوہ تہاڈے بنگلے ولے آ رہیا سی. اوہدے ہتھ وِچ دو کتاباں سن. اوہ کجھ گنگناندا ہویا آ رہیا سی. اوس ویلے جنگی گھر لاگے ابا دی جیپ ساہمنے آ گئی. اوہناں نے اچانک جیپ روک دِتی. تھلے لتھے' اوہناں دے نال جنگل دے دو چوکیدار وی سن. اوہناں نے لتھ کے حنیف نوں پھڑ لیا. راہ وِچ کافی گرما گرمی ہوئی تے فیر....."

میرا ساہ رُک جہیا گیا. پُچھیا "فیر؟" اوہ انج بولن لگی جویں ساہمنے کندھ اُتے اوہ درِش دُہرایا جا رہیا ہووے. "فیر اوہناں چوکیداراں نے کمر بند کڈھ کے حنیف نوں....."

اِکو دم میری کنڈ اُتے ساڑ ہون لگا. مینوں لگیا جویں ابا نے جتھے ہتھ پھیریا سی' اوسے تھاں زخماں دے داغ اُبھر آئے نیں. مینوں اج وی حیرانی ہوندی اے کہ میں اوس ویلے چیکی کیوں نہیں؟ شانتا بولی جا رہی سی..... حنیف دی تڑفنی' کمر بند دی پھٹکار' ہتھ توں دور جا ڈگن والیاں کتاباں' حنیف دے چکڑ وِچ لبڑے کپڑے تے ننگی کیتی جان والی کنڈ..... زخماں دے نشان..... ناسور..... خون..... خون..... میرا خون..... سبھ بارے دسیا.

مینوں اِکو دم اُبھاک جہیا آیا. مینوں لگیا کہ اتھرو اندر لتھ گئے نیں. ساہ دھونکنی وانگ چلن لگیا. چھاتی تنگر کے ندی دا سیلاب امنڈن لگیا. وارث شاہ دی کتاب دے صفحے پلٹے جان لگے. لفظاں دیاں ہریاول تے رسیل پگڈنڈیاں لال لال ہو گئیاں. موہنہ وِچ کجھ کرولی جہی آئی تے سارا بیسن لال لال ہو گیا.

کجھ دیر مگروں جدوں طبیعت ذرا سنبھلی تاں شانتا میرے نیڑے آئی تے کنڈ سہلاون لگی. پر

میں چیک پئی۔

"رہن دے، رہن دے، میری کنڈ اُتے زخماں دے داغ اُبھر آئے نیں۔"

پورنا ماسی آئے تاں میں بسترے اُتے ساں۔ سسک رہی ساں۔ سِدھی سوں نہیں ساں سکدی۔ لک وچ اسہ پیڑ ہو رہی سی۔ شانتا اوہناں مگر پِھلاں دی ٹوکری چکی کھلوتی سی۔ میں تھوڑی دیر اوہناں دی جھولی وِچ سِر رکھی سوندی رہی پر جیوں ای اوہ میرے لک اُتے ہتھ رکھن والے سن، میں چیک پئی۔

"کنڈ اُتے زخم ہو گئے نیں ناں؟" اوہناں نے پچھیا۔

"تہانوں کِویں پتا لگیا؟" میں چونک کے آکھیا "ہُنے تے تُسیں آ رہے او؟" اوہناں دے چہرے اُتے پیڑ دی اِک پرت چڑھ گئی۔ راز کھولن جیہے انداز نال بولے "نسیم، اِک وار میری کنڈ اُتے وی انجے زخم اُبھر آئے سن۔" ماسی نے عینک لاہ کے آکھیا "تیری امی میری کوئی سہیلی نہیں سی پر......" اوہ فیر رُک گئے۔

پر پُورنا ماسی میری ماں دی سہیلی نہیں سن تاں فیر کون سن؟ اوہ ساڈے نال اوڑک انج گھل مِل کے رہندے سن۔ امی اینے چُپ کیوں ہو گئے سن؟ ابّا اینے سخت گیر کیوں سن؟

"ایس گھر وِچ ساڈیاں سبھ دیاں کنڈاں اُتے زخماں دے داغ نیں نسیم۔" پُورنا ماسی بولے۔ "تُوں اجے اپنے پیو دی کنڈ نہیں ویکھی اے؟ تے میری......" ایہ کہندیاں کہندیاں اوہناں دا چہرا کسے اٹھارھاں سال دی محبوبا وانگ نازک تے غمگین ہو گیا۔ "تے میرے پیو راہیں تیرے ابّا دی کنڈ اُتے زخماں دے داغ ویکھے نیں؟ ہن وی، اینے ورھیاں مگروں وی انجے ای تازے ہون گے۔"

لچھن چیت پوڑھیاں اُتے بھارے بوٹ دی اواز آئی۔ ابّا اندر آئے۔ پورنا ماسی نُوں ویکھ کے پل بھر لئی چونک گئے۔ فورن ای مسکراندے چہرے نال پچھیا "اوہ، آ گئی توں...... تُسیں؟" فیر رک کے بولے "چنگے او ناں؟"

"ہاں، خوب مزے نال آں میں......" پورنا ماسی بولے۔ اوہناں نے چھیتی نال عینک پا لئی۔ مسکراون دی لگ پئے۔

☆☆☆☆☆

مراٹھی / گنگا دھر گاڈگل

اُداس چمَن

ریل اوہناں علاقیاں چوں تیزی نال لنگھدی جا رہی سی جہناں نوُں گرمی نے ساڑ کے رکھ دِتا سی۔ بھریاں ہوئیاں سیٹاں اُتے لوک عجیب عجیب شکلاں بنا کے پھسے بیٹھے سن۔ دُکھدے اعصاب نوُں آرام دین لئی اوہناں نے اپنے جسماں نوُں کئی زاویاں نال موڑنا شروع کر دِتا۔ بے آس ہو کے اوہناں نے اپنیاں کوششاں چھڈ دِتیاں۔ کجھ لوک سوں گئے سن تے اپنے نال بیٹھے ہوئے لوکاں دے موڈھیاں تے بے ڈھنگے انداز نال وار وار ڈگ جاندے۔ کجھ اپنیاں پگاں دے پلے نال مُوہاں تے گرداں تے آئے مڑھکے نوُں پونجھدے ہوئے نظر آئے۔ اِک بندا پانی پی رہیا سی' پانی دے گھُٹ لین لئی اوہدا نرخرا اُتے تھلے ہون لگا۔ سوانیاں دے چہرے سانولے تے گندے مندے سن۔ مُوہاں دا رنگ اُڈیا سی تے اوہناں دِیاں گرداں جُھکیاں ہوئیاں سن۔ اوہناں دے سُکے' بے جان وال واء نال اُڈ رہے سن۔

باریاں تھانی آوندی ہوئی دُھپ اوہناں نوُں چبھ رہی سی۔ گرم ہوا دے جھکڑ مِٹی دے بدل اُڈان لگے۔

ریل دے کھچا کھچ بھرے ہوئے اِک ڈبے چ اوہ لوکاں وچکار پھسی بیٹھی سی۔ اوہدی گودی وِچ اِک بچا سی جہنوں اوہنے اپنی ساڑھی دے پلّے نال ڈھکیا سی۔ بچے دے پتلے سُکے پیر اوہدے تھلیوں جھانک رہے سن۔ اوہ اُبڑواہے وار وار اُٹھ جاندا' باں باں کردا تے پیر چلان لگدا۔ عورت ہولی ہولی اوہدا سِر پلوسدی۔ اوہ بچا مُڑ سوں گیا پر ہُن وی بے چین سی۔ بچّ دے سِرے تے اوہدے نال ای اوہدیاں دو دھیاں وی بیٹھیاں سن۔ دوویں ای پتلیاں پتنگ تے عجیب جہے مہاندرے دیاں سن۔ اپنے نِکّے نِکّے متھّے' سپاٹ نک جو ناساں تے آ کے عجیب طرحاں پھیل گئے سن' بے ڈھنگے مُلھ اندر نوُں وڑے ہوئے یاں انج کہ لوو کہ بلکُل ای غایب ٹھوڈیاں' ایہ اے اوہناں دیاں شکلاں دا مختصر خلاصا۔ اوہناں وچوں اِک' دُوجی توں تھوڑی جہی وڈی لگدی سی۔ اوہدا رنگ ذرا گورا سی تے اوہ دُوجی دے مقابلے وچ کجھ موٹی وی سی۔ کالی کڑی البتا کجھ زیادا ای تیز لگدی سی۔ گورے رنگ والی کڑی مسلسل اکھ جھمکائی جا رہی سی۔ "تھوڑا ہٹنا' تھوڑا ہٹنا" کہندیاں لوکاں نے اوہناں نوُں تقریبن اپنیاں سیٹاں توں ای ہٹا دِتا سی۔ اُنج اوہناں نوُں تکلیفاں

سہن دی عادت سی۔ فیر ریل دے سفر دی خُشی وچ دوہاں ای کُڑیاں اُتے جوش طاری سی۔ حیرت نال پھیلیاں اوہناں دیاں اَکھاں پاسے دیاں چیزاں نُوں گھُورن لگدیاں۔ اوہ آپس وِچ گُھسُکشی وی کرن لگدیاں۔

اوہناں دے ساہمنے والی سیٹ اُتے اوہناں دا پیو بیٹھا اُنگھلا رہیا سی۔ اوہدا سِر بڑے عجیب طریقے نال سیٹ دی ڈھو نال ٹکیا ہویا سی۔ اوہدا بھریا مُونہہ پسینے نال بھریا ہویا سی۔ اوہدے جباڑے لمکے ہوئے سن تے اوہدے ادھے کُھلے مونہہ نُوں ویکھ کے لگدا سی جویں اوہ بڑا خرانٹ قسم دا بندا ہووے۔

سامان اوہناں دے پیراں دے کول سیٹاں وچکار پیا ہویا سی۔ سامان لوہے دے دو معمولی جہے بکسے تے پتّل دی ہانڈی سی۔ اوہناں وِچوں اِک بکسا اوہ سی جہڑا عورت نُوں لہنی ماں ولوں ملیا سی۔ ایہ رتا بہتر حالت وِچ سی پر دُوجے دی حالت بہت ای مندی سی۔ صندوق دا تالا ٹُٹ چکیا سی تے اوہناں نے اوہنوں رسی نال بنھیا ہویا سی۔ صندوق اینا وڈا سی کِہ اوہنوں سیٹ دے تھلے نہیں سی رکھیا جا سکدا۔ ایس پاروں اوہ سیٹاں وچکار پیا ہویا سی جہدی وجہا نال عورتاں اپنے پیَر کھلار کے نہیں بہہ سک رہیاں سن۔ ایہ اوہدی سس نے دِتا سی۔ صندوق اُتے اِک گدا تہ کر کے رکھیا ہویا سی۔ اوہدے اندر لھویٹے ہوئے کپڑے ایدھروں اودھروں جھانک رہے سن۔

اوہ عورت باری کول بیٹھی ہوئی سی۔ اوہدی عمر پنجھی دے نیڑے تیڑے ہووے گی پر لہنی عمر توں چھوٹی لگدی سی۔ اوہدے جسم دی دَکھ ویکھ کے سولھاں ورھیاں دی الھڑ مٹیار دا گمان ہوندا سی۔ اوہ اِک بچے وانگ سادا لوح سی۔ جوانی دی ترنگ تے سن بلوغ دِیاں امنگاں دا تجربا حاصل کرن دا اوہنوں کوئی موقعا ای نہیں ملیا سی تے نہ اوہدا کوئی امکان نظر آندا سی۔

اوہنے اِک پُرانی جہی ساڑھی پائی ہوئی سی۔ تن بچیاں دی ماں سی اوہ، ایہدے توں بہتر دی کیہ توقعا کردی۔ اپنے موڈھے جھکا کے اوہ بڑے شرمیلے انداز نال بیٹھی ہوئی سی۔ اوہ اپنے بچے تے جھکی ہوئی سی تاں جے اوہ ارام نال سوں سکے۔ اوہ ورھیاں توں ایسو ای کردی آ رہی سی۔ اوہ بھاویں بیٹھی ہووے یاں کم کر رہی ہووے، یاں بچیاں نُوں گودی چ لے کے بیٹھی ہووے، ہمیشا جھکی رہندی، لہٰذا جھک کے بہنا اوہدی عادت بن گئی سی۔ اوہدی لکی ہوئی چھاتی ویکھ کے رحم آندا سی۔ اوہ بہت ای مریل تے مُردا جہی لگدی سی۔ اوہدے وال ڈھلے ڈھالے تے بے رنگ سن۔ نمے نال اوہدے بچے نے اِک لٹ کھچ لئی سی جو اوہدے گلھاں تے زخم دے نشان طرحاں لگ رہی سی۔

بچا بار بار اوہدیاں چھاتیاں چُنگھن لگدا تے دُدھ دے جو چند قطرے رہ گئے سن، پی جاندا۔

اوہدیاں دووےں دھیاں بڑیاں حریصانا نظراں نال ہر چیز نوں گھور رہیاں سن. ہتھاں دے پیالے بنا کے اوہ اِک دُوجے دے کن وِچ کجھ کہندیاں تے ہسن لگدیاں. نِکی اِک بندے دی پگ دے لمکدے لڑ نوں ویکھ رہی سی، جو عجیب طرحاں اوہدے کن تے کھِلر گیا سی.

"ماں! او ماں!" مُونہہ اُتے ہتھ رکھ کے اوہ چیکن لگی.

"کیہ اے؟" اوہدی وڈی بھیَن نے اوہنوں موڈھیاں توں ہلون کے پچھیا.

نِکی نے انگلی نال اوس بندے دی پگ ول اشارا کیتا. پر وڈی، جو ذرا بدھُو جہی سی. اوہدا اشارا سمجھ نہ سکی. ایس لئی اوہ اوہدے موڈھیاں نوں پھڑ کے اوہنوں جھنجوڑدی رہی. چھوٹی کھل کے ہسن لگی جویں اوہنوں اپنے آپ تے ناز ہووے ایس انداز نال سِر ہلان لگی. وڈی بھیَن نے رونی جہی شکل بنا لئی تد نکی بھیَن تے اثر ہویا. وڈی بھیَن نوں جدوں اوہنے بہُت ستا لیا تے اوہنوں کہن لگی :

"ٹھیک دس دیاں کیہ ہویا سی؟" اوہنے پچھیا.

"دس ناں، دس ناں." وڈی گڑگڑان لگی.

تد چھوٹی نے اوہنوں پگ دے اوس لمکدے لڑ بارے دسیا تے اوہ دووےں ای زور زور نال ہسن لگیاں. ہتھاں نال مُونہہ ڈھکی اوہ بے قابو ہو کے ہسن لگیاں.

اوہناں دے ہاسے نال ماں نوں رشک ہون لگا تے اوہدا دھیان اوہناں ول ہو گیا. لہنی وڈی دھی نوں موڈھیاں توں جھنجوڑدیاں اوہنے پچھیا "دسو ناں، کیہ گل اے، مینوں وی دسو."

"دس دیاں کیہ؟" وڈی اپنی چھوٹی بھیَن ول مڑ کے پچھن لگی.

"اوں ہوں، اَکّا نہ دسیں." چھوٹی کہن لگی تے نال ای اوہدی کھی کھی شروع ہو گئی. وڈی وی کھِڑ کے ہسن لگی تے اوہنے لہنیاں موڈھیاں توں ماں دا ہتھ ہٹا دِتا.

کُڑیاں دا رویا اپنی ماں نال اجہیا سی جویں اوہ اوہناں دی چھوٹی بھیَن ہووے تے اوہ وی تھوڑی جہی بے وقوف. اوہدی وجہا نال اوہناں دے ہاسے دا مزا ودھ گیا.

ماں دا چہرا لتھ گیا. اوہ اپنے آپ نوں کلّی تے بے وقوف محسوس کرن لگی کیوں جے دِھیاں اوہنوں اپنے راز وِچ شریک کرن تے راضی نہیں سن. موڈھیاں توں پھڑ کے اوہ گڑگڑان لگی پر کُڑیاں نے ہور نخرے شروع کر دِتے، صرف ہسدیاں رہیاں. اوہ اپنے ہتھ نچا نچا کے ہسن لگیاں.

اوہ عورت غصے ہون لگی. اوہ لہنیاں کُڑیاں جہی اواز وِچ چیکن لگی. "کیہ اے، مینوں کیوں نہیں دسدیاں؟ ہیں؟"

اوازاں نال اوہدے بندے دی نیندر ٹٹ گئی۔ اوہ غُصّے نال اپنے نک تے ہتھ پھیرن لگا۔ عورت ڈر مارے کٹھی ہو کے بہہ گئی۔ ایہی حالت بچیاں دی سی۔ ساریاں ڈریاں ڈریاں اوہنوں ویکھن لگیاں۔ پر اوہناں دی قسمت چنگی سی کہ اوہ ڈبارا انگھلان لگ پیا۔ اوہدے غصے توں بچ جان دی خُشی وِچ اوہ اِک دُوجے ول ڈبارا ویکھ کے رازدارانا انداز نال مسکران لگیاں۔

"ہوں' کیسا لگیا ماں؟" کڑیاں کہن لگیاں۔ اوہ اپنے ڈر تے قابو پا چکیاں سن تے شرارت نال اپنی ماں دے موتہہ ساہمنے انگلیاں نچاندیاں کہن لگیاں۔

اوہنوں اوہناں دِیاں حرکتاں تے بہُت غُصّا آیا تے اوہنے اِک کُڑی نُوں چونڈھی وڈھ دِتی۔ کڑی درد نال بلبلان لگی۔ اوہ چیکنا چاہندی سی پر آپ ای رُک گئی تے اپنے آپ نُوں سنبھال لیا۔ آواز نال اوہدے پیو دی اکھ کھُلھ جاندی تے اوہ فیر اوہناں دی ماں نوں گالھاں کڈھدا' شاید اِک ادھی چنڈ وی مار دیندا۔ گلھّاں تے اک زور دار چنڈ۔ اوہ ایہ خطرا مُل نہیں سی لینا چاہندی۔ ایس لئی اوہ چُپ ای رہی۔ اوہ اپنی ماں ول درد بھریاں نظراں نال ویکھن لگی تے اپنی چیچی دے اشارے نال اوہنوں دسن لگی کہ اوہ اوہدے نال گل نہیں کرے گی۔ چھوٹی نے وی ایہو ای کیتا۔ اوہناں دوہاں نُوں پتا سی کہ اوہدے نال گل نہ کرن نال ماں دے دِل تے کیہ گزر سکدی سی۔

عورت اپنے گلھ پھُلا کے دُوجے پاسے ویکھن لگی۔

سارے اوہدے نال اِک بچی جہیا سلوک کردے سن۔ کوئی اوہنوں اِک بالغ' وڈی عمر دی عورت نہیں سمجھدا سی۔ اوہدا خاوند وی اوہدے نال کدی تے اِک بچی تے کدی نوکرانیاں جہیا سلوک کردا۔ اُنج اوہ بُرا بندا نہیں سی۔ پر بڑا ضدی تے خُد غرض واقع ہویا سی۔ گھر دے وڈے بُڈھے تے اوہدی سس۔ سارے اوہدے تے حکم چلاندے رہندے۔ اوہدا زیادا تر ویلا اپنے بچیاں اُتے خرچ ہو جاندا۔ اوہناں دے مسئلے اوہنے سمجھنے سن تے اوہی سن جو اوہدیاں گلاّں تے اوہدے جذبات نوں سمجھ سکدیاں سن۔ لہٰذا اوہناں دی صحبت وچ رہن نال اوہدا رویّا تے اوہدیاں عادتاں بچیاں طرحاں ہو گئیاں سن۔

بچیاں تھوڑی ای دیر وِچ ایہ سارا کجھ بھُل گئیاں تے اکھاں پاڑ کے کسے نویں دلچسپی دی بھال وچ لگ گئیاں۔ اوہناں دیاں اکھاں چ بلکُل اوس کِرلی جہی حرص سی جو کندھ تے اپنے شکار دی بھال چ ہر چیز نُوں غور نال ویکھدی پھِردی اے۔

لیکن چھیتی اوہناں نے ویکھیا کہ اوہناں دے پیو دا سِر ساہمنے ڈھلک آیا سی تے وار وار ایہی ہون لگا۔ اوہ ساریاں ڈر گئیاں۔ بے ساختا طور تے اوہ اِک دُوجے نال چنبڑ گئیاں تے اِک دُوجے دیاں باہواں وچ اوہناں دیاں انگلیاں پھس گئیاں۔ اوہ جادُو دے اثر ہیٹھ پیو دے مسلسل

ڈھلکدے سِر ول ویکھن لگیاں۔ ہمدردی نال اوہناں دے سِر عجیب جہے انداز وِچ ساہمنے ول جھک آئے۔

چھوٹی ساریاں نالوں ودھ ہمت والی سی۔ اوہنے اپنے پیو نوں ہلایا تے اوہدے گوڈیاں نوں سہلان دی کوشش کردی اوہنوں اوازاں دین لگی تاں جے اوہ جاگ جائے۔ پر اوہنوں ہتھ لگان دی ہمت نہ ہوئی تے اواز وی بُلھاں وِچ آندیاں ای دم توڑ گئی۔ اوہدا سِر ہُن زور نال ڈھلک گیا سی۔

ایسے دوران سُتا ہویا بال جاگ گیا۔ رون چیکن تے ہتھ پیر چلان لگا' ماں تے دووّیں دھیاں نے اوہنوں چُپ کران دی کوشش کیتی۔ ماں نے دُدھ پیان لئی اوہنوں چھاتی نال لا لیا پر بچا روندا چیکدا رہیا' پیو لچن چیتی جاگ پیا۔ عورت بچے تے ایس طرحاں جھک گئی جویں اوہدے پیو ولوں بچے نوں چنڈ وجن دا ڈر ہووے۔ کُڑیاں نے پلکاں جھپکائیاں۔ ایہ چنگا ہویا کہ پیو نوں غُصّا نہیں آیا۔ اوہنے سختی نال صرف ایہی پچھیا۔

"ایہ کیوں رو رہیا اے' ماریا شاریا تے نہیں؟"

"میں کیوں مارن لگی بچے نوں۔" اوہ مِنمنائی۔

"کیہ کہیا؟ کدوں زور دی بولنا سکھیں گی؟" اوہ چِڑ کے وڈے پن نال کہن لگا۔ اپنے کسے بے وقوف شاگرد نوں جھڑکدیاں وی اوہدا لہجا اجہیا ای ہوندا سی۔

اوہدے لہجے نال ای بچیاں نے اندازا لگا لیا کہ اوہ چنگے موڈ وِچ سی۔ اوہ فرماں برداری نال مسکرائیاں تے سکون دا ساہ لے کے بہہ گئیاں۔

عورت البتا غصے وِچ آ گئی سی۔ اپنے خاوند دیاں گلاں توں نہیں سگوں لہنیاں دِھیاں دی وجھا توں جو مسلسل ہسدیاں جا رہیاں سن۔ فیر وی اوہنے بڑے ضبط نال کم لیا تے سدھے جہے لہجے وِچ کہن لگی "بہت گرمی ہو رہی سی ناں ایتھے' ایس واسطے اوہ رو رہیا اے۔"

"اچھا اچھا' بہت گرمی ہو رہی اے ناں تینوں۔ ہمیشا ساڑھی وِچ پھسی رہندی ایں۔ گرمی نہیں ہووے گی تے ہور کیہ ہووے گا؟" اوس بندے نے کہیا۔ ایہ گل اوہنے وار وار تے اُچی اواز نال کہی۔ اوہ اپنی بیوی دے نال نال دُوجے لوکاں تے وی ایہ واضح کرنا چاہ رہیا سی کہ اوہ کنی بے وقوف عورت اے۔ پر ایس طرحاں دیاں کوششاں بے کار سن۔ کیوں کہ اوہ بہت پہلے ایس گل دا اعتراف کر چکی سی کہ اوہ اک بے عقل عورت اے۔

اوس بندے نے بچے نوں پیار نال گودی چُک لیا۔ ایہ اوہدا اکلوتا پُتر سی۔ اپنی دھوتی دے پلے نال اوہنے بچے دے موہنہ تے آیا مُڑھکا صاف کیتا تے اوہنوں باری کول کھڑا کر دتا۔ کھلی ہوا تے

لنگھدے ہوئے منظر نُوں ویکھ کے بچا چہکن لگیا تے باری دیاں سیخاں نال کھیڈن لگ پیا.

"ویکھ! کِنا خُش اے ہُن." پیو نے اپنی گل منواؤن لئی کہیا.

عورت پھکا جیہا ہاسا ہسن لگی. بہرحال اوہ احمق سی' سی ناں؟ فیر فضول بحث دے نال کیہ فایدا؟ اوہنے سوچیا.

پیو نخریا انداز نال بچے نال کھیڈن لگا. اوہدے رویتے وِچ رتا غرور پر ظاہر وِچ خُشی سی. کڑیاں تے اوہناں دی ماں خُش خُش تے فرماں برداری نال ویکھن لگیاں. اجے تاں ایسراں لگ رہیا سی جویں اوہناں نُوں ایس گل دا پورا یقین آ گیا ہووے کہ بچیاں نال کھیڈن دا بڑا مزا آندا اے. حالاں کہ عام کر کے بچیاں نُوں ولاں نال اوہناں دا دِل اَک جاندا سیٓ. کڑیاں وی اپنے چھوٹے جہے بھرا نال کھیڈن لگ گئیاں.

"میرے کول آ ناں." اِک کڑی نے کہیا تے اپنے دوویں ہتھ اوہدے ول ودھا دِتے. پر بچا اوہدے کول آون توں کتران لگا.

دُوجی نے وی اپنی جہی کوشش کر لئی' پر بچا احتجاجن رون لگیا. پیو نے اپنی دھی نُوں ہلکی جہی چپیڑ ماری تے کہیا "کیوں تنگ کر رہیاں او بچے نُوں؟"

اوہ سارے ای ہسن لگے. پر عورت اک عجیب جہے رقابت دے جذبے دا شکار سی. اوہدے دل چ خیال آیا کہ کاش اوہ بچی دی جگھا ہوندی تے اوہ ہلکی جہی چپیڑ اوہنوں پیندی. ایہ خیال وی بڑا احمقانا سی. اوہنوں پتا سی کہ کوئی خاوند اپنی بیوی نال ایس طرحاں دا ورتاء نہیں کردا. ایس واسطے اوہ ایس واقعے نُوں بُھلن دی کوشش کرن لگی تے اِک پل لئی باری توں باہر ویکھیا. اوہنوں رفتار دا احساس بڑی شدت نال ہویا. اوہنوں اپنا بچپن یاد آ گیا تے اوہنے سوچیا کہ اوہ کس طرحاں اپنیاں سہیلیاں نال جھُولیاں تے اُچیاں اُچیاں پینگھاں چڑھاندی تے اوہ زور زور نال گان لگدیاں تے اوہناں دے گانیاں دی لَے جھُولے دی لَے دے نال نال چلدی. اوہنوں اِک دُھن یاد آئی. اوہ گنگنان لگی تے اوہدی لَے ہواواں دے دوش تے اُڈن لگی. اوہدے نال ای اوہ یاداں دی ہواواں وِچ اُڈن لگیاں جہناں دی تِکھیائی بارے سوچ کے اوہنوں بڑی تکلیف ہوئی.

اک پل لئی اوہ حسرت دے دوش تے سوار خُش نظر آن لگی. ہر چیز بڑی دلکش تے سوہنی نظر آ رہی سی. اوہنوں اک جھونپڑی نظر آئی. بالکل اوہو جہی ای جہو جہی اوہنے بچپن وِچ اپنے خاباں وِچ سجائی ہوئی سی.

"ویکھ تے' کِنی سوہنی جھونپڑی اے." اوہ چہکی.

لہنی بیوی نُوں اینا خُش ویکھ کے اوہ بندا چڑ گیا۔ اوہنے اوس نُکّی ول ویکھیا تے وڈیائی دے احساس نال خالص رُکھے پن نال کہن لگیا "اجہی کیہ گل نظر آئی تینوں اوس گھر وِچ جنہڑی ایس طرحاں بے قابو ہو رہی ایں' ہیں؟ گھر جہیا گھر اے بس۔ تاج محل تے نہیں ہے' معمولی جہیا اِک گھر اے۔ ہنا کارن اینا جوش وکھا رہی ایں۔"

ایہ گل اوہنے اُچی اواز وِچ تے طنزیا لہجے نال کہی تاں جے دُوجے لوک وی سن لین تے اوہدی سمجھ دی داد دین۔ پر کسے نے اوہدے ول دھیان نہیں دِتا۔ اوہ ایہ گل کدی برداشت نہیں کر سکدا سی کہ اوہدیاں گلاں تے کوئی توجا ای نہ دیوے' ایس لئی اوہنے اپنیاں دھیاں ول ویکھیا تے اوہناں کولوں پچھن لگیا "تہاڈا کیہ خیال اے' ایس بارے؟ بولو؟"

کڑیاں شرما کے مسکران لگیاں۔ اینی فرماں برداری وی اوہنوں پسند نہیں سی۔ ظاہر سی کہ گل اوہ سمجھ نہیں سکیاں سن۔ ایس لئی اوہ لہنی ای گل دُہران لگیا تے ہر گل تے زور دین لگا۔ اصلوں اوہ تاج محل وغیرا ورگیاں تواریخی عمارتاں دے تعلق نال اپنا علم تے گھرو کے کم کار توں وکھ دُوجے کسے وی معاملے وِچ لہنی بیوی دی کم علمی دا وکھالا کرنا چاہندا سی۔

کیوں ایس طرحاں کردا اے اوہ' کیوں؟ عورت اپنے آپ نال سوال وی نہ کر سکی تے بس اِک دُکھ بھرے قیدی پنچھی وانگ بے وس بیٹھی رہی' پر ایہدے نال وی اوہدے کونت نُوں تسلی نہیں ہوئی۔ لہنی بیوی نُوں تنگ کرن وِچ اوہنوں بڑا انند آندا۔ (اِک سادیت پسند وانگ) تے اوہدا جتن ایہو ہوندا کہ اوہ لہنی بیوی دی شخصیت نُوں اُکا ختم کر دیوے۔

اپنے چھوٹے جہے مُنڈے ول اوہ مڑیا تے کہن لگا "دس بیٹا! مُورکھ کون اے؟ اوئے کون اے مُورکھ؟"

ظاہر اے اوہ ایہی چاہندا سی کہ بچّا لہنی ماں ول اشارا کرے' پر اوہدی توقع دے بلکُل اُلٹ بچّا آپ اوسے ول اشارا کرن لگا۔

"تُوں تے بس' تے....." ایس گل نُوں اوہ مذاق وِچ ٹالدا ہویا کہن لگا۔

عورت بے ساختا قہقہا لان لگی۔ اوہ اپنے آپ نُوں بُھل گئی تے بچیاں طرحاں کِھڑ کِھڑا کے ہسن لگی۔ اوہدا شوہر ناراض تے ہویا پر اپنے چہرے تے زبردستی مسکراہٹ لے آندی۔ عورت قہقہے لاندی جا رہی سی' بے ساختا اوہدا ہاسا روکے نہیں رُکدا سی۔

ہُن ایہ گل اوہدے خاوند لئی اسہ سی۔ "چُپ کر!" اوہ چیکیا۔ "اینا ہسن والا کیہ اے ایہدے وِچ؟ ہیں؟ کھوتیاں طرحاں ہسدی جا رہی ایں؟"

اوہدا لمبا بڑا خونخار سی تے ہاسا اوس عورت دے بُلھاں تے آ کے رُک گیا۔ اوہ فیر اوسے قیدی

پنچھی وانگ نظر آن لگی۔ اپنے موڈھے جھکائی، موںہہ لمکائی بہہ گئی۔ اوہدی وجھا نال اوہدے خاوند دا آپ وساہ وی ودھ گیا تے معاملے دی نزاکت نوں ویکھ کے اپنی اُچیرتا وکھان لئی اوہ کہن لگا "لَے پھڑ بچے نوں۔ سُنیا نہیں کیہ؟ بچیاں نوں جھکھ وی لگ رہی ہووے گی، ایہناں نوں کجھ کھان لئی دے۔ بچے دا موںہہ صاف کر، نظر نہیں آندا کیہ، کنا گندا ہو رہیا اے۔"

اوہ بڑی فرماں برداری نال ایہناں سارے کماں وِچ جُٹ گئی۔ اوہنے کپڑے دا اِک چھوٹا جیہا نوٹا لیا، اوہدے تے پانی پایا تے اوہدے نال بچے دا موںہہ صاف کرن لگی۔ بچے دی نک وی بڑی ہولی جیہی تے ایس احتیاط نال صاف کیتی کہ اوہ رون نہ لگ جاوے۔ اوہ جاندی سی کہ جے ایسراں ہویا تے اوہنوں اپنے خاوند دیاں جھڑکاں دا فیرتوں شکار ہونا پوے گا۔ بچیاں نوں کہیا کہ اوہ مُنتے نوں پھڑن تاں جے اوہ کھان لئی کجھ دے سکے۔ اوہنے پِتّل دا اِک ڈبا کھولیا تے کھان دیاں چیزاں کاغذ دے اِک ٹوٹے تے کُڑیاں ساہمنے رکھ دِتیاں۔ کاغذ دے معاملے وچ اوہنے ایس گل دا خیال رکھیا کہ دوویں ای بچیاں نوں تصویر والا کاغذ ملدا اے، نہیں تے تصویر والے ٹوٹے تے بچیاں آپس وِچ لڑ پیندیاں۔ اِک بچی نوں مِٹھیاں پوڑیاں بہت پسند سن، ایس لئی اوہنوں اِک پوڑی ودھ دِتی گئی، جدوں کہ دُوجی نوں چکلیاں پسند سن، اوہنوں اِک چکلی ودھ دے دِتی۔ اوہنے اپنے شوہر نوں وی اک کاغذ پھڑایا تے ڈبا اوہدے ول ودھا دِتا تاں جے اوہ آپ لے سکے، اوہنوں پتا سی کہ اوہ اپنے ولوں بھاویں اوہنوں کِنا ای تے کِنی وار ای کیوں نہ دے دیوے، اوہ شکایت ضرور کردا۔

اوہدی کوشش ایہی ہوندی سی کہ ہر کوئی اوہدی سیوا توں خُش رہوے، پر کم نکلدے ای سبھ اوہدے نال انجان ہو جاندے جویں اوہدی اوہناں نوں کدی ضرورت ای نہ پئی ہووے۔ اِک کاغذ دے ٹوٹے تے کجھ چیزاں آپ اوہنے لَے لئیاں تے چور طرحاں نظراں بچا کے کھان لگی۔ اوہدی سس اوہنوں کدے وی ڈھڈ بھر کے کھانا نہیں دیندی سی ایس لئی اپنی لوڑ توں گھٹ کھانا اوہدی عادت بن چکی سی۔ کھاندے ویلے اوہنوں بچے دا دھیان رکھنا وی ضروری سی۔ اوہدی وجھا نال اطمینان نال کھانا وی نہیں کھا سکدی سی، پر اوہنوں فکر وی نہیں سی۔ اوہ اپنی تھاں جاندی سی، تے اِک طرحاں نال اوہ اپنی ایس حیثیت نوں قبول وی کر چکی سی۔ کسے نال کوئی مطالبا یاں شکایت کرن دا سوال ای نہیں پیدا ہوندا سی۔

کھاندیاں کھاندیاں اوہ ایہناں سارے کماں بارے وی سوچن لگی جو اوہدے بعد اوہنوں ای کرنے پینے سن۔ اوہ اپنے گھر رات دیر نال پہنچن والی سی۔ اوس ویلے دُودھ ملن دا سوال ای پیدا نہیں ہوندا۔ تے بچے نوں دُودھ پیاتا وی ضروری سی۔ نہیں تے اوہ روندا چیکدا، جیدی وجھا نال

اوہدا خاوند ہور چڑن لگدا. فیر رات دیر گئے معمولی جہیا کھانا ای بنایا جا سکدا سی' ظاہر اے معمولی کھانے نال نہ اوہدے کونت نوں سکون ہوندا تے نہ ای اوہدیاں دھیاں نوں. اچار جے نہ ملے تے اوہدا خاوند تے کھان توں ای انکار کر دیندا. سالن سوادی نہ ہووے تے نکی بچی کھانے نوں ہتھ وی نہیں لاندی سی' کیہ کراں؟

ایہ خیال اوہدے ذہن وِچ چکران لگے. گڈی دوڑدی رہی' سورج مغرب وچ ڈبن لگا تے شام دیاں واواں نال سارے ڈبے وِچ سردی کِھلرن لگی. ڈپہر دے حبس توں پریشان' مُتّے ہوئے مسافر جاگن لگے. اوہناں نے انگڑائیاں لئیاں' اپنی کنڈ سِدھی کیتی تے آپس وِچ بولن لگے. ایہدے نال اوہنوں آپ نوں وی بڑا سکون ملیا. اوہناں ول اوہنے اک نظر پائی تے اپنا جوڑا بنھن لگی.

گڈی اِک سٹیشن تے رُکی' پلیٹ فارم تے اِک ہاکر برف دیاں مِٹھیاں کانڈیاں ویچ رہیا سی. کُڑیاں باری دیاں سیخاں نال موہنہ لا کے للچائیاں نظراں نال ویکھن لگیاں. عورت وی اوس ہاکر ول ویکھن لگی. ایس آس اُتے کِہ شاید اوہدا خاوند کجھ خرید لوے' اوہ سبھ ترچھیاں نظراں نال اوس بندے ول ویکھن لگیاں جو گھر دا ذمے دار سی.

نکی ذرا ہمت والی سی' اوہ بڑے بھولے پن نال اپنی ماں کولوں پچھن لگی "ماں! اوہ برف دیاں کانڈیاں ویچ رہیا اے ناں؟"

"مینوں نہیں پتا' اپنے پیو کولوں کیوں نہیں پچھدی؟" ماں نے جواب دِتا. ماں دھی نے اکھاں ای اکھاں وِچ اِک دُوجے نوں ویکھیا.

پیو اوہناں دیاں گلاں وِچ آ گیا تے بڑے یقین نال کہن لگا "آہو' آہو! اوہی چیز ویچ رہیا اے اوہ بندا' کیوں؟ کھانیاں نیں؟ لے لواں؟" اوہنے پچھیا.

کھڑکی دیاں سیخاں نال نک رگڑدے ہویاں بچیاں مسکراؤن لگیاں' اوہ ماں نوں بُھل گئیاں. اوہ آس بھریاں نظراں نال اوہناں ول ویکھدی رہی' چھوٹی دھی نے اپنی ماں دیاں اکھاں توں اپنیاں نظراں ہٹا لئیاں. پر وڈی دھی نوں اپنی ماں تے رحم آ ای گیا.

"باپو!" اوہ کہن لگی' "اِک ماں نوں وی لے دیو ناں."

اوہ اوہدے ول ویکھدا ہویا بولیا "کھائیں گی؟ لے لواں تیرے واسطے وی اِک؟"

"نہیں' نہیں' مینوں نہیں چاہیدی ایہ برف شرف." اوہ اپنے ولوں احتجاجن کہن لگی.

"ایہناں دیاں گلاں تے نہ جاؤ باپو' مینوں پتا اے کہ ماں نوں پسند اے. لے دیو ناں." دھی کہن لگی.

"پسند اے تے بولدی کیوں نہیں۔" پیو شُوکریا۔ فیر اوہنے اپنی بیوی لئی وی برف کانڈی خرید ای لئی۔

عورت نے چور طرحاں اوہ کانڈی لئی تے انج چوپن لگی جویں اوہدا مزا اپنے اندر جذب کردی ہووے۔ فیر مونہہ کھول کے اوہنوں چوسن ای والی سی کہ بچہ ضد کرن لگیا۔ اوہ وی اوس رنگین چیز نوں ویکھ رہیا سی۔ ہتھ ودھا کے اپنی ماں دے ہتھوں کھوہن دی کوشش کرن لگیا۔ ایس گڑبڑ وچ کانڈی اوہدے ہتھوں چھٹ گئی تے تھلے ڈگ پئی۔ اوہ بس مونہہ بسونگر کے ویکھدی رہی۔

عورت جویں غصے نال پاگل ہو گئی۔ اوہ اپنے بچیاں تے شوہر دیاں حرکتاں توں بے زار ہو گئی سی۔ بچے نوں پیو دی گود وچ دے کے اوہنوں گالھاں دین نوں اوہدا دل کرن لگا۔ اوہ چیکنا چاہندی سی' "ایہ لے! سنبھال اپنے بچے تے جو مرضی کر' میں تھک گئی آں' سمجھیا توں' ہُن میرے کولوں برداشت نہیں ہوندا؟" اوہدا دل چاہیا کہ گڈی توں لہوے تے نکل جائے تے اوس ویلے تیکر چلدی جاوے جدوں تیکر تھک کے ڈگے تے ڈگ کے مر نہیں جاندی۔ کسے چیز وچ کوئی دلچسپی نہیں رہ گئی سی۔

بنا شک اوہنے ایہ سبھ عملن کر کے نہیں وکھایا۔ چمنی دا ڈھکن اِک پل لئی کھلیا سی بس۔ ایس وحشیانا غیض و غضب دے بعد اوہ فیر اپنے وجود دے اِک انھیرے غار وِچ واپس پرت گئی۔

اوس ویلے ڈبے وِچ اِک عورت داخل ہوئی۔ اوہ تقریبن اوسے عورت دی ہم عمر ای ہووے گی۔ پر اوہدے رکھ رکھاء توں اک خاص قسم دی آپ وساہی تے بے نیازی جھلک رہی سی۔ اوہنے قلی نوں کہہ کے اپنا سامان ٹھیک طرحاں رکھوایا تے جدوں قلی نے ہور رقم دا مطالبا کیتا تے اوہنے فورن ای جھڑک دِتا۔ قلی دے جان توں بعد خالی جگھا دی بھال وِچ اوہ ایدھر اودھر ویکھن لگی۔ ڈبے وِچ بیٹھیا ہویا ہر بندا اوہنوں گھور رہیا سی۔ پر اوہ بڑی سردمہری تے لاتعلقی نال پیش آئی۔

ایہناں تِناں بچیاں دی ماں اوس عورت نوں ویکھن لگی تے اوہدے رکھ رکھاء توں بڑی متاثر ہوئی نظر آئی۔ بڑی بے ساختگی نال اوہنے اپنے وال تے اپنی ساڑھی ٹھیک کیتی پر اوہدے چہرے توں احساس ء جرم تے حماقت دے ڈونگھرے ورھن لگے۔

"ڈاکٹر جہی لگدی اے۔" اوہنے اپنے خاوند ول ویکھ کے بولیا۔ اوہدے نیڑے عورت ذات دی زندگی دا سبھ توں وڈا مقصد سی اک دواخانا تے اِک ذاتی زچا خانے دی لبھت۔ اوہ سوالیا نظراں نال اپنے خاوند نوں ویکھن لگی۔

اوہدا خاوند گڑبڑا گیا۔ اوہنے اپنے خاوند نوں بڑیاں جھکیاں نظراں نال اوس سوانی ول ویکھدیاں

پھڑ لیا سی۔ اوہ فورن ای بے تعلق نظر آون دی کوشش کردا ہویا بڑی حقارت نال بولیا "بے وقوف کدھرے دی' ڈاکٹر تے اوہ اکا نہیں ہو سکدی' نرس ہووے گی یاں ودھ توں ودھ 'کسے پرایمری سکول وچ اُستانی۔ بلا وجھا شان وکھا رہی اے' ہور کیہ۔ فیر تینوں نہیں پتا اجکل لوک کیسیاں شاناں وکھاندے نیں۔"

اوہ عورت بڑے نخرے نال ایہناں لوکاں دے کول آئی تے اوہدے خاوند نوں تھوڑا ہٹ کے بیٹھن نوں کیہا تاں جے اوہدے لئی جگھا بن سکے۔ کھچا کھچ بھری ہوئی گڈی وِچ اوہ دو بندیاں دی جگھا گھیر کے بیٹھیا ہویا سی' ایس لئی اوہنے لہنی ناراضگی دا اظہار کردیاں ہویاں اوہدے اُجڈ پنے تے فقرے کستے کہ لوکاں نوں دُوجیاں دے آرام دا خیال ای نہیں آوندا۔

اوہدی بیوی حیران رہ گئی۔ اوس عورت نال اوہنوں چِڑ ہون لگی۔ اوہنوں یقین سی کہ اوہدا خاوند اوس عورت نوں یقینن جھڑکے گا۔ اوہ اپنے ساہ روکے' دھڑکدے دِل نال اپنے خاوند دی واری دا انتظار کرن لگی۔

پر معاملا پُٹھا ہویا۔ اوہدا خاوند معذرت چاہندیاں ہویاں لہنی جگھا توں ہٹ گیا تے اوس عورت نوں کہن لگا "بِلکُل' بیٹھو ناں' بیٹھو۔"

اوہدی بیوی پریشان ہو گئی۔ اوہنوں حیرانی وی ہوئی۔ ایس عورت نے اوہدے خاوند نوں اِک دیو قامت انسان توں اِک بونا بنا دِتا سی۔ اوہ موہنہ پاڑ کے اوس عورت ول ویکھن لگی۔ اُنج اوہدی حیرانی وِچ رتا نفرت وی شامل سی۔

پر اوس عورت واسطے اوہدے دل وچ اُٹھے ہوئے حیرت تے احترام دے جذبات دیرپا ثابت نہ ہوئے۔ اوہنے ویکھیا کہ اوس نازک انگ سوانی دا متھا تھاں تھاں توں کالا اے۔ ظاہر اے کہ اوہ بیوا ہووے گی وچاری۔ وچاری بیوا' اوہنے سوچیا۔

فورن ای اوہدے ذہن وِچ اک روایتی بیوا دی تصویر گھُمن لگی۔ پر اوہنوں آپ ای شک ہون لگا۔ اوس عورت نوں ویکھ کے بِلکُل نہیں لگدا سی کہ اوہنوں کسے قسم دا غم اے۔ اوہ کلّی' بد حال عورت تے نہیں لگ رہی سی۔ اوہدے ذہن نے عجیب عجیب منتشر تصویراں بنائیاں تے اوہن چیت اوہدے ذہن وِچ اک خوفناک خدشے نے سِر اُبھاریا۔ ایہ نخرے والی بِلکُل "اوہناں عورتاں" وچوں اے۔

اوہنے بے ساختا لہنیاں باہواں لہنیاں دھیاں ول ایس طرحاں کر دتیاں جویں اوہناں نوں کسے خطرے توں بچانا چاہندی ہووے۔ اوہ حقارت تے شک نال اوس عورت نوں گھورن لگی۔

ایس نازک انگ خاتون دی توجا کدھرے ہور سی' ایہ گل اوہدے گمان وِچ وی نہیں سی کہ

اِک بدحال' غیر اہم قسم دی کوئی عورت اوہدے بارے ایس انداز وچ وی سوچ سکدی اے.
جے ایہدی نظر عورت دے چہرے تے وی پے جاندی تے اوہ سمجھ نہ سکدی کہ اوہ عورت آپ
اوہدے تعلق نال کجھ سوچ رہی ہووے گی. بہرحال اوہنوں پرواہ وی نہ ہوندی.
تھوڑی دیر بعد اوس عورت نے اپنے بٹوے وِچوں کجھ بسکٹ کڈھے. رِیت موجب بچیاں نُوں
ویکھ کے بسکٹ اوہناں ول ودھا دِتے. بچیاں نے شرمانداں ہویاں اپنے ہتھ ودھا دِتے تے اپنے
پیو دا ردِ عمل جانن لئی اوہدے ول ویکھن لگیاں. اوہناں دی ماں نے فورن ای غصے نال اوہناں
دے ہتھ اِک پاسے جھٹک دِتے پر اپنے پیو دا نرم رویا ویکھ کے اوہناں نُوں بڑی حیرانی ہوئی. اوہ
زور زور نال ہسدیاں کہن لگا "ستو ستو بچیو' اینی چنگی اے' ایہ لے لو جے دے رہے نیں
تے".

کُڑیاں نے تے بسکٹ لے لئے' پر عورت بے چینی نال پاسے پرتن لگی.
اوہدا خاوند کِھڑیا سی تے اوس عورت نال گل کرن دی کوشش کر رہیا سی. عورت دا کالجا موُنہ
نُوں آن لگیا. تھوڑی دیر لئی تے اوہنوں ایس طرحاں لگیا جویں اوس چڑیل نے اوہدے خاوند
اُتے کوئی جادُو کر دِتا ہووے تے اوہنوں اوہدے کولوں کھوہ لینا چاہندی ہووے. پر اوہنے ویکھیا
کہ اوہ عورت اوہدے خاوند دیاں ساریاں کوششاں دے باوجود وی چُپ رہی. اوہدی چُپ تے
جویں برف دی سِل سی. تے ایہدے اُتے ایہ کہ اوہ اوہدے خاوند کولوں ہٹ کے دُور بہ گئی
جِہدی وجھا توں اوہدا خاوند اِک دم چُپ ہو گیا. اوہدی وجھا نال ایہناں تِناں بچیاں دی ماں نُوں
سکون تے ہویا پر اوہ خُش نہیں سی. اوہ اپنے بال بچیاں دے تعلق نال بڑی محتاط نظر آون لگی
سی. ہُن اوہ ایہ وی پسند نہ کردی کہ اوہ عورت اوہدے خاوند نُوں جھڑکن دی گستاخی کرے.
اوس عورت نے کافی دیر تیکر کسے نال نظر نہ ملائی. بِلکُل خاموش بیٹھی رہی' ذرا دیر بعد بچیاں
وچ دلچسپی لین لگی. اوہ مسکرائی تے اپنے کول بیٹھی ہوئی اِک بچی نُوں پچکار دیاں کہیا:
"سکول جاندیاں او تُسیں بچیو!..... کیہ ناں اے تہاڈے سکول دا' چنگا سکول اے..... تہاڈے
اُستاد بچیاں نُوں مارن لئی سوٹی دی ورتوں تے نہیں کردے...... ہئے میرے اُستاد تے انج
کردے سن." اوہ بچیاں نال مزے مزے دیاں گلاں کرن لگی.
کُڑیاں دی ماں نے سوچیا' ایہدیاں گلاں توں تے انج لگدا اے جویں ایہ کسے اعلا خاندان دی
عورت اے. جِنہاں عورتاں دے کردار کمزور ہوندے نیں. اوہ اینی شریفانا گل بات تے اُکا نہیں
کردیاں. اپنی چھوٹی دھی دے جواب توں اوہ بہت خُش ہوئی' اوہ تے ہے ای سیانی سی.
"اوہ تہاڈی چھوٹی جہی بھین اے؟" بچے ول اشارا کردیاں اوہ عورت پچھن لگی. ظاہر تے اوہ

بچیاں نال گل کر رہی سی پر اوہ مخاطب اوہناں دی ماں نال سی۔

"ایہناں دا چھوٹا بھائی اے ایہ۔" ماں نے بڑے فخریا انداز نال کہیا۔

"اچھا' ذرا وکھاؤ تے بھیَن کاکے نوں۔"

ایس جملے نال ماں دے دِل دا سارا کرودھ مُک گیا۔ اوہنے بڑے فخر نال بچے نوں اوس عورت دے حوالے کر دِتا۔

ایس باوقار عورت نے بچے نوں کتکتاری کیتی۔ اوہدیاں گلھاں نوں چُمیا حالاں اوہ اینا صاف نہیں سی۔ ایس گل نال ماں دا دِل بِلکُل صاف ہو گیا۔ یقینن ایہ عورت کسے پرانے تے چنگے پروار دی فرد سی۔ اوہدے رویئے توں تے ایہی لگدا سی۔

"مینوں بچے بہُت چنگے لگدے نیں" ایس عورت نے کہیا۔ "میں لیٹیاں چھُٹیاں اپنے چاچے نال لنگھانی آں۔ اوہناں دے گھر وِچ بہُت بچے نیں تے اوہناں نال میں بہُت مزے کرنی آں۔"

ایس پاروں سوال فطری طور تے ایہ پیدا ہویا کہ اوہدا چاچا کون سی۔ اِک سوال توں دُوجا تے دُوجے توں تیجا پیدا ہویا۔ ایہی ہوندا اے جدوں عورتاں گلاں کرن لگ جاندیاں نیں۔ تھوڑی ای دیر وِچ اوہناں بچیاں دی ماں نے دوسری عورت بارے سارِیاں گلاں پتا کر لئیاں۔ ایس عورت دا خاوند ویاہ دے تھوڑے چر بعد ای مر گیا سی۔ اوہدے والد نہیں چاہندے سن کہ اوہ لہنی باقی ساری زندگی گھر وچ کسے فالتو پئی ہوئی چیز طرحاں لنگھا دیوے۔ ایس واسطے اوہناں نے اوہنوں مشورا دِتا سی کہ اوہ نرسنگ دا کورس کر لوے۔ اوہنے کورس مکمل کر لیا۔ ہُن اوہدے کول اک چنگی بھلی نوکری سی تے چنگا کما لیندی سی۔ اوہ لہنی مرضی دی مالک سی تے ایس طرحاں وقت چنگا لنگھ رہیا سی۔ اوہدے رشتے داراں دا سلوک اوہدے نال بہُت چنگا سی۔ اوہ ہمیشا اوہنوں چھُٹیاں لنگھان دی دعوت دیندے۔

عورت نے لہنی گھڑی ویکھی۔

"اسیں دُوجے سٹیشن تے تھوڑی ای دیر وِچ پہنچن والے آں۔" اوہنے مسکراوندیاں کہیا۔ اپنے بٹوے وچوں چھوٹا جیہا شیشا کڈھیا تے اوہدے وِچ ویکھ کے اپنے وال ٹھیک کرن لگی۔ اوہنے

[redacted]

اِک پل لئی اوہناں بچیاں دی ماں دے ذہن وِچ اک بھیانک جیہا خیال آیا۔ ہیوا ہونا وی بڑی چنگی گل اے۔ اوہنے سوچیا خوب مزے کر سکدا اے انسان۔

فورن ای اوہنوں ایس گل دا احساس ہویا کہ ایہ خیال کِنا گندا اے' ایہ خیال تاں ایہناں ساریاں گلاں دی نفی کردا سی جہناں بارے اوہنوں پڑھایا گیا سی کہ اوہنوں احترام ہونا چاہیدا اے' جہناں تے ایمان ہونا چاہیدا اے۔ ایہدے نال تے اوہ ساریاں گلاں ای اُلٹ پلٹ ہو جاندیاں جہناں دی خاطر اوہ زندا رہندی آ رہی سی۔ جہناں لئی اوہنے غلامی قبول کیتی سی۔ اوہنے سوچیا "کیہ اک ہندو ناری لئی ایس طرحاں دیاں گلاں دِل وِچ لیانا پاپ نہیں؟"

پر اوہدیاں سبھناں کوششاں دے باوجود وی ایہ خیال وار وار ذہن دے کسے کونے وِچ سِر چکدا۔ دُوجا سٹیشن آوندے ای ریل رُک گئی۔ اوس عورت نے باری وِچوں جھانکیا۔ اِک اُچے لمے نوجوان نے ہتھ ہلاندیاں اوہنوں سدیا "وِل!"

"اوئے شیام!" اپنا رومال لہراندیاں اوس نے وی نوجوان نوُں نمسکار کیتا۔

نوجوان باری کول آیا تے اوہدے ہتھ اپنے ہتھاں وِچ لے کے کھلو گیا۔ اوہ گڈی دے اندر آ گیا تے باری دے کول اوہدے نیڑے ای بہہ گیا۔

اوہ بچیاں دی ماں دے پچھے بیٹھے ہلائے سن۔ اوہ اوہناں نوُں ویکھ نہیں سی سکدی' پر اوہناں دیاں گلاں اوہ سن رہی سی۔ اوہ تصور دی اکھ نال اوہناں دے لِشکدے چہرے تے چمکدیاں اکھاں ویکھ رہی سی۔ اوہناں دیاں خُشیاں ویکھ کے دل دے کسے کونے وِچ گہرا دکھ وی ہویا۔ ایس درد نال اوہ چُپ ہو گئی۔ اوہدے تے جویں سکتا طاری ہو گیا۔

"ہاں ایہی تے خُشیاں سن' گھر گھرستی دے جنجال دے باوجود' جہناں دی اوہ چاہیوان سی اوہ لاشعوری طور خُشیاں دی چاہیوان سی' ہُن جدوں کہ ایہ گل اوہنے شعوری طور تے وی سمجھ لئی' ایہ گلاں اوہدے لئی بے معنی ہو گئیاں۔

اوہ بے آسی نال اپنے خاوند وِل ویکھن لگی تے پچھدے انداز نال اوہنوں گھوُرن لگی۔ ایہو کجھ اوہ اپنے خاوند کولوں چاہندی سی۔ اِک رمق' محبت دی۔ اوہ اِنج کوئی سفنے ماری رومانی قسم دی عورت نہیں سی۔ اوہ جاندی سی کہ اوہدا خاوند عمر وِچ اوہدے کولوں وڈا تے گوار سی۔ فیر وی اوہ کوشش تے کر سکدا سی۔ فیر اوہدے وِچ خرابی وی کیہ سی۔ کدی تے اوہ وی اوہدا ہتھ پھڑے' اوہدے کناں وِچ مٹھیاں مٹھیاں گٹکیاں کرے۔

اوہنے ایویں ای اپنی عمر لنگھا دتی سی تے ایہ وی جان گئی سی کہ زندگی کولوں کسے قسم دی توقع کرنی ای نہیں چاہیدی۔ اپنے خاوند توں وی اوہنوں زیادا دی آس نہیں سی۔ پر جے اوہ ذرا جہی

محبت ای دے دیندا تے فرق تے ضرور پیندا. فیر اوہنوں ایس سارے جنجال تے اپنی غربت دا احساس بلکُل نہ ہوندا. اوہ خُشی خُشی اوہدی غلامی کردی. پر ایہ ساریاں گلاں اوہ کیوں سمجھن لگا' فیر اجیہیاں گلاں لفظاں وچ تے بیان نہیں کیتیاں جا سکدیاں.

گڈی دوڑدی رہی' اسمان تے سورج بدلاں پچھے چھپ رہیا سی. ڈبے دے بلب روشن ہو گئے. تقریبن اِک گھنٹے تیکر ڈبا لوکاں دیاں گپاں نال گونجدا رہیا. فیر لوک ہولی ہولی ڈبارا چُپ ہو گئے. اوہناں نے اپنے ہتھ پیر کھلارے' دُکھدے اعصاب نُوں ارام دین دی کوشش کردے ہوئے فیر توں اُنگھلاون لگے. اوسے ویلے بڑی ہولی جہی چن اسمان تے نکل آیا.

"آہا' چن ویکھ ناں' کِنا سُندر لگ رہیا اے اج." اوہ عورت گُنگُنگی کردی ہوئی بولی.

"ہاں' بہت سُندر اے." اوس نوجوان نے وی گُنگُنگی وِچ ای جواب دِتا.

بچیاں دی ماں نے جدوں ایہ سُنیا تے اوہدے دِل وِچ وی اِک ہوک اُٹھی. اوہ وی کسے دے موڈھے تے اپنا سر رکھ کے چن دا نظارا کرنا چاہندی سی. اوہ بڑی آس تے شوق بھریاں نظراں نال اپنے خاوند نُوں ویکھن لگی. اوہنوں فورن ای ایس گل دا احساس ہویا کہ اوہدی ایہ آس کدی وی پوری نہیں ہو سکے گی.

بچا اوہدی گودی وِچ مِنمنایا تے پیر مارن لگیا.

اوہ بڑے مشینی انداز وِچ اوہنوں تھبوکڑدی ہوئی گنگنان لگی :

"چندا ماما' چندا ماما

اپنے تھکے تھکے جے

تے

اینے اُداس کیوں او؟"

☆☆☆☆☆

ملیالم / دیئو رامن نائر

بُھکھ تے تریہ

پُونن بازار توں پرت رہیا سی۔

شام ہوون لگی سی، ایس لئی اوہنے ٹور تیکھی کر دتی۔ بُھکھ پاروں اوہدا کالجا مُونہہ نوں آ رہیا سی۔ اِک کپ چاہ پی لیندا تاں چنگا سی۔ پُل پار کرن مگروں کوئی دُکان نہیں اے۔ اوہنے بوجھا ٹوہ کے اِک اٹھیانی کڈھی۔ کل ایتوار اے، اِک پیسا وی ملن دی آس نہیں اے۔ ہفتے دی سویر دی چاہ پیتی اے ایس لئی اٹھیانی نُوں بھنانا ٹھیک نہیں۔ ایہ سوچ کے اوہنے اٹھیانی فیر بوجھے وچ رکھ لئی۔

کھبے پاسے دُکان اُتے دھکھدی رَسّی ویکھ کے اوہنے بوجھے وچوں بیڑی کڈھی تے دُھکھا لئی۔ اوسے ویلے دُکان وچ لمکدے لال بھکانے ورگے کیلے ویکھ کے اوہدے مُونہہ وچ پانی آ گیا۔ پیسے ٹوہ کے ویکھے تے پکے کیلیاں دا سواد اَکھاں راہیں لیندا اوہ اَگے نُوں ٹُریا۔

سوچن لگیا اٹھیانی پاچو نائر نوں دیون نال بڑا اطمینان ہووے گا۔ ہفتے نُوں چاہ وی مِل جاوے گی۔ جو وی ہووے، کُجھ دیر مگروں سہی۔ اوہ بیڑی دا دُھوواں اُپر نُوں سُٹدا سڑک اُتے ٹُرن لگا۔

راہ اُکا سنسان سی۔ سڑک دے دوہاں کناریاں اُتے نِکّے نِکّے بُوٹے اُگے سن۔ جانگلی پھُلاں دی بھِنی واشنا شام دیاں واواں نُوں مست بنا رہی سی۔ گرم کھرپے دی دھار وانگ زمین اسمان دا ملاپ بڑا دُور دِس رہیا سی۔

قدرتی منظراں وچ ڈُبیا پونن اَگے ودھدا جا رہیا سی۔ نیڑلے جھرنے دی جھر جھر دی اواز نال اوہ جاگ پیا۔ اپنے صاف پانی وچ، نہاون دی سوکھ وی سی۔ پونن نُوں نہاون دی چاہ وی سی۔ ایس لئی اوہنے کپڑے لاہ کے گھاٹ اُتے رکھ دتے تے پانی وچ وڑ گیا۔ ٹھنڈے پانی نال اوہدا کالجا ترہو گیا۔ اوہ بہت دیر تک گلِے گلِے پانی وچ ڈُبیا رہیا فیر چھیتی نال جُسا پُونجھ کے کپڑے پا لئے۔ ڈھڈ بھر کے پانی پیون پاروں اوہ اپنی بُھکھ تے کمزوری نُوں بُھل گیا سی۔

زمین ہور انھیرا اَگلن لگ پئی سی۔ اوہنوں جھرنے دی جھر جھر دی اواز اجے تک سُنائی دے رہی سی۔ خُشبو والے پھُلاں دی دل لبھاون والی خُشبو جاپ رہی سی تے پُونن دے خیالاں دی تار دی ایہدے وچ کھُل مِل رہی سی۔ اوہ کُجھ رومانی جہیا ہو گیا۔ رات دیاں رنگین اٹھکھیلیاں اوہنوں چیتے آ رہیاں سن۔ شرما کے اوہنے اپنے خیالاں نُوں ٹالنا چاہیا پر اوہدی پرواہ کیتے بِنا اوہ حسیناواں

اوہدے دل وچ آ کھلوتیاں۔ اوہناں نوں چھوہن لئی اوہدا دل بے تاب جہیا ہو گیا۔ اوہ آملے والی تے گھاء کپن والی اوہدے دل وچ شیشے وانگ دِسن لگ پئیاں۔ کڑیاں سبھے ای سوہنیاں نیں' خاص کر گھٹ عمر والیاں۔

گندے لیڑیاں وچ وی اوہ کویں سوہنیاں دِسدیاں نیں۔ اوہناں وچوں کسے نال ویاہ کر لواں تاں......؟

پر ایہہ کویں ہو سکدا اے۔ اِک بازار توں دُوجے بازار ول دُکان دے چکر لاون والا اِک بیوی نال کویں رہ سکدا اے!

پر ایہدے بارے اوہنوں کجھ پتا نہیں سی۔ اوہنوں تاں نِرا ایہہ چیتے سی کہ گھٹو گھٹ پچھلے دس ورھیاں توں اوہ اکتار عورتاں دے سُفنے ویکھ رہیا سی۔ دس ورھے۔

اجے وی جھرنے دی جھر جھر دی اواز اوہنوں سُنائی دے رہی سی۔

ایس راہ دی ہوا وچ واشنا رلی ہوئی اے۔ پُونن نے اپنے لئی اِک کڑی دی خیالی مورت بنائی سی۔ اوہ اوس گھاء کپن والی یاں آملے والی دی صورت شکل دا تصور ای کر سکیا۔ اوہ کوئی وی ہووے پر اِک جھونپڑی دے اکلاپے وچ میرے نال جیون بتاون لئی اِک سوانی ہووے بس۔

اسمان انھیرے وچ ٹک گیا۔ ہرے بھرے رُکھاں نوں سیہانناں اوکھا ہو گیا۔ پِنڈ وچ دِیوے بل پئے۔ سڑک دُھندلی جہی دِسن لگ پئی۔ جھرنا ہُن اوتھوں دُوجے پاسے ہو گیا سی۔ پُونن نے اپنے خیالاں نوں جھٹک کے اَگے ول ویکھیا۔

کوئی بندا جاندا دِس رہیا سی۔ اوہ اَگے ول ودھ رہیا سی۔

اِک انجانے دھڑکو نال اوہدا دل دھڑکن لگ پیا تے اوہنے اپنی ٹور تیکھی کر دتی۔ اَگے والی عورت ہولے ہولے جا رہی سی۔

چار پنج منٹ وچ ای اوہ اوہدے کول اپڑ گیا۔ اوہنے بڑی حیرانی نال ویکھیا۔ اوہ اِک کڑی سی۔ اوہدا دل دھڑکن لگ پیا۔ اوس ویلے اوس سوانی نے وی پچھے مُڑ کے ویکھیا۔ ودھ توں ودھ وِیہہ ورھیاں دی اِک کڑی سی۔ اوہدی بغل وچ کپڑے دی اِک پوٹلی سی۔ پُونن اوہدے نال نال چلن لگیا۔ اوہ اوہدے نال گلاں کرنا چاہندا سی پر دل دے گھبراء پاروں اوہدے مُوہوں کجھ نہیں سی نکل رہیا۔

کجھ منٹ اِنجے ای بیت گئے۔

اوہنوں سردی لگن لگی۔ جسا کنبن لگ پیا' دند وجن لگے۔

اوہ کڑی وی اوہنوں ڈر' شک تے ہمدردی دے رَلے ملے انداز نال ویکھ رہی سی۔ چند سیکنڈ بعد اوہنوں اوہدے اُتے تھوڑا جہیا اعتبار آ گیا یاں خورے پُونن نے اِنج محسوس کیتا۔ اوہدا چُپ

چپ انداز یقینی طور کے عورت دے وساہ جوگ سی. ایہ سوچ کے پُونن نُوں گل کرن دی ہمت پے گئی.

"تُوں کتھے جا رہی ایں؟" کنبدیاں ہویاں پُونن نے پچھیا.

اوہنے سولھاں میل دُور دے اِک پنڈ دا ناں دَس دتا.

"تُوں کتھے جا رہیا ایں؟" اوہ پچھن لگی.

کجھ دیر بعد اوہنے فیر پچھیا. اوہنے تن میل دُور بازار والی تھاں دا ناں دَس دتا.

تھوڑی دیر دوویں چُپ رہے. پُونن وار وار اوہدے ول ویکھ رہیا سی. اوہ بچھے بچھے چپ ٹُری آ رہی سی. پُونن نے پچھیا:

"کیہ تُوں اوتھے تک ٹُر کے جاویں گی؟"

"آہو، ٹُر کے کیوں نہیں جاواں گی." اوہ اَکے ہوئے لہجے نال بولی.

"اوتھے اپڑدیاں تاں ادھی رات ہو جاوے گی."

"آہو......" اینا آکھ کے اوہ چُپ ہو گئی. کجھ دیر چُپ ورتی رہی.

"پُونن نے مُڑ سوال کیتا. "تُوں کتھوں آ رہی ایں؟"

اوہنے بڑی دُور دی اک تھاں دا ناں دَسیا.

"اوتھے کیوں گئی سیں؟"

"اِک گھر وچ نوکری کر رہی ساں."

"فیر......؟

"میں اوہنوں چھڈ کے واپس جا رہی آں."

"کیوں......؟"

اوہنوں کجھ جھاکا جہیا آیا تے فیر شرما کے بولی:

"اوہ اِک وڈا افسر اے."

"تاں ایہدے نال کیہ ہویا؟"

"پر بندا چنگا نہیں اے."

"کیوں تنخاہ نہیں دیندا؟"

"تنخاہ تاں دیندا اے، اوہدے توں دی ودھ دیندا اے."

پُونن دی سمجھ وچ گل کجھ کجھ آ گئی.

"فیر کیہ......؟"

"اوہ نوکرانی رکھن دے قابل نہیں اے." اوہنے شرم نال آکھیا.

گل پُونن دی سمجھ وچ آ ای گئی تاں اوہنوں افسرا تے غُصّا آون لگ پیا :

"کیہ اوہدی بیوی نہیں اے؟"

"بیوی وی اے تے وڈِیاں وڈِیاں دھیاں وی نیں پر اوہ سبھ دی اکھ بچا کے نوکرانی دے کول اپڑ جاندا اے۔"

اوس ویلے انھیرا کافی ودھ گیا سی۔ کوئی بہت نیڑے آ کے ای پچھانیا جا سکدا سی۔ اوہ دوویں آہستا آہستا ٹُر رہے سن۔

"تیرا ناں کیہ اے؟"

"مینو!"

"گھر وچ کون کون اے؟"

"ماں، دو نِکیاں بھیناں تے اِک نِکا بھرا اے، تے تیرے......؟"

"میں کلّا آں۔"

"ماں پیو کوئی نہیں نیں کیہ؟"

"نہیں۔"

"بیوی؟"

"نہیں۔"

"ایہدا وی کوئی نہیں اے" اوہنے سوچیا تے بڑی خلوص نال اپنی مصیبت دی کہانی سُناون لگی۔ اِک مرد ساہمنے اپنے دل نُوں کھولھ کے رکھن دی سدھر فطری سی۔ اِنج گل بات اَگے ودھی۔

اوسے ویلے پُونن نُوں جاپیا کہ انھیرا ہور ودھ گیا اے۔

"اینے انھیرے وچ تُوں اپنے گھر تک کلّی کِویں جاویں گی؟"

"میں اِک ماچس تے اِک موم بتّی خرید کے اپنے کول رکھ لئی اے۔"

"اوہدے نال کِتھے تک اپڑیں گی؟"

اوہ ایس گل دا جواب نہ دے سکی۔

"موم بتّی بالنی اے؟" کُجھ دیر مگروں اوہنے پُچھیا۔

"نہیں۔"

"تیرا کل سویرے جانا ٹھیک رہوے گا۔"

"ایہ نہیں ہو سکدا۔"

اوہنے سوچیا جے اوہ تیار ہو گئی تاں میں اوہنوں کِتھے سہارا دیواں گا۔ ایسے فکر وچ اوہ اگے ودھ رہیا سی۔ عورت وی فکر مند سی۔

دو میل چلن نال اٹھ وج گئے ہوون گے. اوہ انھیرے وچ اِک ڈوبے نُوں ویکھ وی نہیں سکدے سن. کدی کدی اوہ اک ڈوبے نال ٹکرا وی جاندے پر پُونن نے موم بتی بالن لئی نہیں آکھیا. اوہنے آپ وی نہیں بالی.

ٹُردیاں ٹُردیاں اِک موڑ اُتے اپڑ کے کسے ڈر پاروں اوہ کھلو گئے. اگے تاڑی دی ڈکان سی جدے ہنڈے دا چانن اوتھے تک آ رہیا سی.

سڑک دے دوہاں کناریاں اُتے کپڑا بنھ کے انگھڑے حرفاں وچ "تاڑی" لکھیا ہویا سی. ایہ لفظ دوروں ای تاڑی پیون والیاں دا دھیان کھچ لیندے سن. گڈاں والے اوتھے ارام کردے سن. ساری رات اوتھے رونق میلا لگا رہندا.

"اوہ ویکھ..... اوتھے چانن اے تے بڑی بھیڑ اے. بہُت سارے لوک مینوں پچھاندے ہوون گے. اسیں سڑک توں کجھ لتھ کے، کجھ اُتے ودھ کے کھیتاں تھانیں ہوندے ہوئے دُوجی سڑک اُتے اپڑ جاواں گے." پُونن نے اِک موڑ ول اشارا کردیاں کجھ جھاکے نال آکھیا.

"میں نہیں جاواں گی. میں ایدھروں ای جاواں گی."

"ویکھ، کوئی آ رہیا اے. سانوں ویکھ لوے گا. ایتھے کھلوتے رہنا ٹھیک نہیں. آ ایدھروں چلیے."

ہُن پُونن اَگے اَگے تے مینو پِچھے پچھے چلن لگی. اوہ دوویں فیر انھیرے وچ ڈُب گئے. اِک فرلانگ چلن بعدوں پُونن اُچی تھاں چڑھ گیا فیر مینو نُوں وی ہتھ پھڑ کے چڑھا لیا. اوہ جھاڑیاں تے دھان دے کھیتاں وچوں ہو کے اَگے چلن لگے. پُونن نے مینو دا ہتھ پھڑ لیا سی. ہرے بھرے رُکھاں دے انھیرے وچ اوہ ٹٹول ٹٹول کے اَگے ودھ رہیا سی. مینو ہف گئی.

تنگ راہ تے گھاٹیاں نُوں پار کردیاں اوہ بہُت اَگے ودھ گئے. فیر ہِٹے توں تھلے لتھ کے سڑک اُتے اپڑ گئے. میل ڈیڈھ چلن بعد اوہ اوس خطرے دی تھاں توں نکل آئے سن. سڑک اُکا سنسان سی. لوکاں دی آواجائی مُک چکی سی. ہُن پُونن وچ کجھ ہمت آئی. اوہدے بدن اُتے کئی تھاں جھریٹاں آ گئیاں سن پر اوہنے کوئی پرواہ نہیں کیتی.

مینو نے پُچھیا "توں کتھے رہندا ایں؟"

"میرے رہن دا کوئی ٹھکانا نہیں."

"فیر؟"

"کدھرے وی لیٹ جاواں گا."

اوہ اگے ودھے. اِک نکی جہی کُلی لاگے اپڑ کے پونن کھلو گیا تے بولیا. "سانوں ایتھے ارام کر کے سویرے جانا چاہیدا اے."

"نہیں..... میں تاں ہُنے جاواں گی۔" اوہ اوہدا ہتھ چھڈا کے جاون لگی۔

پُونن نے اگّے ودھ کے اوہنوں روک لیا۔

"توں کلی اوس بازار نُوں کویں پار کریں گی۔ کوئی تینوں پھڑ لوے گا' میرا کہنا من لے۔"

"میں اپنی راکھی کرنا چنگی طرحاں جانی آں۔ تیرا جی چاہوے تاں توں ایس کُلی وچ ٹھہر"

اوہ فیر جاون لگی۔ اینی دیر نُوں پُونن نُوں کجھ دُور اِک چانن دسیا۔

"کوئی آ رہیا اے۔ ویکھ لوے گا۔ توں کُلی وچ آ جا۔" اوہنے چلک کے مینو نُوں آکھیا۔

"نہیں' میں نہیں آواں گی۔ میں پہلاں ای آکھ چکی آں۔"

"بھاویں کجھ وی ہووے؟"

"آہو!"

چانن کول آوندا جا رہیا سی۔ پُونن دا دِل دَھک دَھک کرن لگ پیا۔

اپنی بغل وچوں اٹھیائی کڈھ کے مینو نُوں دیندیاں بولیا:

"ایہ لے اٹھیائی۔ میرے کول ہور کجھ نہیں اے۔ سویرے دی گڈی اُتے توں جا سکدی ایں۔ ایس ویلے ایتھے ٹھہر جانا ای ٹھیک اے۔ چھیتی آ جا۔"

اوہ پہلاں تاں جھکی فیر آہستا جہے اوہنے اٹھیائی لے لئی تے بولی:

"ایتھے کوئی نہیں رہندا؟"

"نہیں۔ ایہ اِک چاہ دی دُکان اے' ایس ویلے خالی اے۔ اوہ چانن کول آ رہیا اے' اندر آ جا۔"

جدوں پُونن نے مینو دا ہتھ پھڑیا تاں اوہنے ویکھیا کہ اوہ اٹھیائی نُوں بڑی راکھی نال بنھ کے رکھ رہی سی۔ مینو نے آکھیا:

"گڈی راہیں نہیں جاواں گی۔ پیسے ماں نُوں دے دیاں گی۔"

اوہ اوہنوں پھڑ کے اگے ودھیا۔ مینو اوہدے پِچھے پِچھے ٹُری۔ پُونن نے کُلی دا بُوہا کھولیا' فیر نیواں ہو کے اندر ٹُر گیا۔ پِچھے پِچھے اوہ وی آئی۔

اندر اپڑ کے پُونن نے بُوہا بند کر لیا۔ انھیرے وچ اوہ تھوڑی دیر کھلوتا رہیا۔ ہُن محفوظ آں۔ ایہ سوچ کے پُونن نے روشنی کیتی تے موم بتی نُوں اِک اُچی تھاں اُتے رکھ دتا۔ ناریل دے پتّے دا بوریا وچھا کے مینو نُوں اوہدے اُتے بیٹھن لئی آکھیا۔

"اوہ موم بتی لیا" مینو نے پوٹلی کھولدیاں آکھیا۔ پُونن نے موم بتی ساہمنے لیا کے رکھ دتی تے اوہدے سُجے ہوئے پیر ویکھن لگا "ایہ کیہ ہویا؟"

"اونہہ۔ ٹُرن پاروں ہو گیا اے۔" اوہنے پوٹلی وچوں اِک کیلا کڈھ کے پُونن نُوں دتا۔ بیڑی

بالدیاں نونن نے اجہیا اِک کیلا دُکان اُتے ویکھیا سی. لال بھکانے ورگا کیلا.

نونن نے آکھیا "توں کھا لے. میں چاہ پی لئی سی."

"میں اِک کھادا سی. ہُن بھکھ نہیں اے." اوہ نونن نوں کیلا کھاون لئی زور دین لگی. تد نونن نے کیلا لے لیا. تھوڑا جہیا کھا کے باقی مینوں تُوں کھوا دتا. اوہنے آکھیا:

"میرا خیال اے تیرے کول کجھ پیسے ہوون گے."

"اوہ...... دو آنے سن. تِن پیسے دا اِک کیلا لیا. باقی پیسیاں دی موم بتّی تے ماچس."

"پر ہُنے تاں توں آکھیا سی کہ توں کیلا کھا چکی ایں."

"اوہ تاں ایس لئی آکھیا سی کہ مینوں بھکھ نہیں اے."

"فیر خریدیا کیوں سی؟"

"گھر جا رہی آں. نِکے وِیر توں دیواں گی' ایہ سوچ کے لیا سی."

"ہُن کیہ کریں گی؟"

"کل خرید لواں گی." اوہنے اٹھیانی نوں ٹٹولیا جو محفوظ تھاں اُتے سی.

بتی بجھ گئی. ناریل دے پتّے وچکار بیٹھا تِرڈا جو ہُنے چلک رہیا سی' ہُن چُپ ہو گیا. کجھ منٹاں بعد اوہ فیر چلکن لگ پیا. اَدھا گھنٹا بِیت گیا. تھوڑی دیر لئی جھینگر چُپ کیتا فیر چار پنج منٹاں بعد اوہنے زور زور نال چلکنا شروع کر دتا. ہُن اوہنے ایہ اپنا معمول بنا لیا.

اَدھی رات بیت چکی سی. نونن بُوہا کھولھ کے باہر نکل آیا.

اوہدا جُثا پسینے وچ بِھجیا ہویا سی. باہر ٹھنڈی واء چل رہی سی. تاریاں دے چانن پاروں انھیرا کجھ گھٹ گیا سی. اوہ زمین اُتے بہہ گیا. ڈِھڈ وچ چُوہے دوڑ رہے سن. اوہنے دوہاں ہتھاں نال ڈھڈ دَب لیا پر بھکھ نال آندراں تِل رہیاں سن. اوہدیاں اَکھاں بھکھ مٹاون لئی پانی لبھ رہیاں سن پر پانی کِتھے ملدا!

تھوڑی دیر لئی اوہ اوتھے لیٹ گیا.

اگلے دن نوں چیتے کر کے نونن دا دماغ چکراون لگیا. اوہدے کولوں بھکھ سہاری نہیں جاندی سی. اوہدا جی چاہ رہیا سی کہ سویرے اوہ اُٹھ کے چاہ دی دُکان دیاں ساریاں چیزاں کھا جاوے.

اوہنے سوچیا' کول اک پیسا وی نہیں اے' سویرے کیہ ہووے گا. اوہنوں یقین سی کہ اوہ بھکھ نال مر جاوے گا.

"کیہ مینو سوں رہی ہووے گی؟ اوہ وی میرے وانگ بھکھی ہووے گی."

اگلے دن دے کھانے بارے اوہ وی سوچ رہی ہووے گی. نِرا اپنے لئی ای نہیں' اپنے سارے خاندان لئی. اوہنوں انج جاپیا جویں ڈھڈ وچ اگ بل رہی ہووے. اوہ آہستہ جہیا اُٹھ کے تُلی

وچ وڑ گیا۔

اوہنے ماچس بالی۔ مینو وال کھولھ کے سوں رہی سی۔ اوہ ہتھ دے دیوے نوں اوہدے مونہہ نیڑے لے گیا۔ مینو اینی بے خبر سوں رہی سی کہ اوہنوں اِکا ہوش نہیں سی کہ اوہ کویں سوں رہی اے۔

پُونن وچ اینی طاقت نہیں سی کہ اوہنوں اِک وار دی ویکھ سکے۔

دیوا بجھ جاون اُتے اوہنوں اِک ترکیب سُجھی۔

جُھکھ دی فکر اوہنوں ستا رہی سی۔ جُھکھ پاروں اوہدا بدن تے دل دووہیں تھکے ہوئے سن۔ اوہ مینو لاگے بہہ گیا۔

مینو دا گرم ساہ اوہدے ڈِھڈ اُتے لگیا۔ اوہ چونک گیا۔

اگلے دن دا مسئلا اوہدے لئی بڑا اہم سی۔ اوہنوں اوہ کویں حل کر سکدا سی' ایہو فکر سی۔

پُونن نے سوچیا ساڈے وانگ خورے کِنّے لوک جُھکھے ہوون گے' میں وچارا کیہ کر سکناں!

پُونن نے بڑی ہُشیاری نال مینو دے نیڑے بہہ کے اوہدا دُپٹا ٹٹولیا۔ اوہ بڑے اطمینان نال سوں رہی سی۔ خورے کسے اسمانی دیوتا دے سُفنے ویکھ رہی سی۔ پُونن نے اوہدے دُپٹے دی گنڈھ آہستا جہی کھولھ لئی۔

اوہنوں اندر دی دُنیا وچ دیوراج دی جھولی وچ سِر رکھ کے سوون والی اُروشی بن کے سوون دیو۔ پُونن نے اٹھیانی کڈھی۔ کھلو کے اوہنے اِک وار ڈونگھے انھیرے وچ مینو نوں ویکھیا..... احسان مندی تے افسوس دے رلے ملے انداز نال۔

جتھے مُونہہ دِتا' اوہ کھانا وی دیوے گا۔ ایہہ سوچ کے پُونن باہر نکلیا تے آہستا آہستا سڑک اُتے تُر پیا۔

☆☆☆☆☆

ملیالم / پی کیشو دیو

مثالی خاوند

گھر وچ جدوں رجنی دے ویاہ دا ذکر ہوون لگا تے رجنی نے اپنے ہوون والے خاوند بارے سوچنا شروع کیتا. اوہ سوچدی سی کہ خاوند نوں سوہنا وی ہونا چاہیدا اے' قابل تے پڑھیا لکھیا وی. ہولی ہولی اوہدے دل وچ اپنے خاوند دی اِک اجہی شخصیت اُبھردی گئی.

سکول وچ کُڑیاں دا سبھ توں اہم موضوع ایہو ای ہوندا سی کہ اِک مثالی خاوند کیہ جہا ہونا چاہیدا اے. پدماکشی نُوں وکیل بہت پسند سن تے اوہنے جد وی اپنے جیون ساتھی بارے سوچیا اوہدے تصور وچ ہمیشا اِک وکیل ای آوندا سی.

پدماکشی دے اُلٹ نلنی نُوں پُلس انسپکٹر وچ بڑی رومانی کشش محسوس ہوندی سی. ایس لئی جد وی کدی اِک آئیڈیل خاوند دا ذکر ہوندا تے اوہ پُلس انسپکٹر دیاں خوبیاں واہوا ودھا چڑھا کے بیان کردی سی.

لیلاوتی دا دل کردا سی کہ اوہ اِک جج دی ووہٹی بنے تے ایسے ای لئی جد کدی وی جج دی قابلیت دا ذکر ہوندا تے اوہ اِک جج دی بیوی وی طرحاں ای اپنیاں دلیلاں نال سبھ نُوں قایل کر دیندی سی. اپنے اپنے من پسند خاونداں دا ذکر کردیاں ہویاں اوہ کدی کدی لڑن لگدیاں. کیوں جے ہر کُڑی اپنے آئی آئیڈیل نُوں دوجیاں توں اُچا ثابت کرن دی کوشش کردی سی تے ایسے ای بحث وچ اوہناں نے اپنے اپنے دیوتاواں نُوں ظاہری رُوپ وچ ویکھنا شروع کر دتا سی. اِک واری ایسے ای ذکر اُتے نلنی نے اپنیاں سکھیاں نُوں کہیا سی کہ پُلس انسپکٹر نُوں ویکھدیاں ای سبھ کنبن لگ پیندے نیں.

"پر جج تے مجرم نُوں پھانسی دی سزا وی دے سکدا اے." لیلاوتی جواب دیندی.

"جے وکیل نہ ہووے تے جج تے انسپکٹر کجھ وی نہیں کر سکدے." پدماکشی نے ایہناں دوہاں دی گل کٹ کے کہیا.

آخر وچ سروجنی کہندی سی "میرا خاوند تے اینا قابل' سوہنا تے پڑھیا لکھیا ہووے گا کہ اوہدے اگے سبھ کُتیاں تے ذلیل کیڑیاں وانگوں لگن. اوہدی ہرپاسے عزت ہویا کرے گی."

انج ایس بارے سبھ سکھیاں دی راء اِک سی کہ خاوند نُوں سوہنا تے ضرور ای ہونا چاہیدا اے.

ایہناں ساریاں وچوں سبھ توں پہلاں نلنی دے ویاہ دی گل بات شروع ہوئی. بھاویں اوہنے ایہ گل اپنیاں ساریاں سہیلیاں توں لکائی ہوئی سی پر جدوں اوہدے ویاہ دی تاریخ مقرر ہوئی تے اوہنے پڑھائی چھڈ دتی تے اوہدیاں سہیلیاں نوں پتا لگا کہ نلنی ووہٹی بنن والی اے.

پتا لگیا کہ نلنی دا ہوون والا خاوند کسے فیکٹری وچ تیہ رُپئے کماون والا منیم اے تے صورت شکل دا وی کوئی ایڈا خاص نہیں.

ویاہ والے دن لیلا وتی' سروجنی' پدماکشی وغیرا سبھ سہیلیاں آئیاں. اوہ سوچ رہیاں سن کہ اپنا آئیڈیل نہ ملن اُتے نلنی بہت دُکھی ہووے گی پر ایہدے اُلٹ نلنی بہت خُش سی. اوہناں نے سوچیا کہ شاید نلنی وچاری ایس ویلے "پوز" کر رہی اے.

آخر لیلاوتی نے پُچھ ای لیا "ایہ دس نلنی کہ ایہ فضول جہے منیم دی بیوی بننا تینوں پسند وی اے کہ نہیں؟"

نلنی نے کہیا "اپنی پسند کتھے ملدی اے. تے فیر قسمت وچ جو جہیا وی خاوند لکھیا ہووے' میں تے اوہنوں ای کھِڑے متھے قبول کر لواں گی."

"تینوں پُلس انسپکٹر وی مل سکدا سی نان سینس پر توں تے اِک منیم نوں ای قبول کرن تے تیار ہو گئی." پدماکشی نے نلنی نوں کہیا.

کجھ اُداسی نال نلنی نے کہیا "ایہ سبھ قسمت دا کھیڈ اے' اسیں سوچدے کجھ آں تے ہو کجھ جاندا اے."

ایہ سُن کے سروجنی نوں غصا آ گیا.

"قسمت نوں کیوں بُرا بھلا کہنی ایں." اوہنے کہیا "اسیں جو کجھ چاہنے آں یقینن اوہ کر سکدے آں پر انتظار کرن لئی تھوڑے جہے صبر دی لوڑ ہوندی اے. توں ویکھیں میں تے اپنی مرضی نال ای ویاہ کراں گی."

ایہ سُن کے نلنی اُداس ہو کے بولی "میں تے ہُن حالات نال سمجھوتا کرن دی کوشش کراں گی."

نلنی اپنے سجن دے گھر چلی گئی تے اوہ ساریاں سہیلیاں اپنے گھراں نوں ٹُر گئیاں.

(2)

نلنی دے ویاہ دے بعد وی جدوں کدی اوہ سہیلیاں آپس وچ رَل کے بیٹھیاں تاں اوہناں نے ایہی بحث کیتی کہ شادی ہمیش اپنی پسند دے انسان نال ای کرنی چاہیدی اے. اوہناں نے ایہ فیصلا کیتا کہ اوہ نلنی طرحاں ہار نہیں منن گیاں. اوہناں وچ سبھ توں ودھ سمجھدار پدماکشی سی. ایس لئی اوہ کہندی ہوندی سی "نلنی نے حالات نوں ویکھدیاں ہویاں ٹھیک ای کیتا' کیہ ضروری

اے کہ ساڈے سارے خاب ای پورے ہوون۔"
ایہہ سُن کے سروجنی نُوں غُصّا آ گیا۔ اوہ چڑ کے بولی "پدماکشی! کیہہ پاگلاں جہیاں گلّاں کرنی ایں نُوں۔ ساڈے کول کہڑی شے دی گھاٹ اے۔ ساڈے کول دولت تے خوبصورتی سارا کجھ تے ہے۔"
سروجنی دی ہاں وچ ہاں رلاندیاں ہوندیاں لیلا وتی نے کہیا "تے ساڈے ایس سہپن تے طاقت دے اگے ساڈی ایہہ خاہش کہڑی وڈی گل اے۔"
"ہُن طاقت تے سہپن نُوں کون پچھدا اے ایس دنیا وچ۔" پدماکشی نے بڑے طنز نال کہیا "دُنیا صرف دولت نُوں ویکھدی اے۔ سارے پیسے نال پیار کردے نیں۔ جہدے کول پیسا اے اوہدے کول بہت کجھ اے۔ ساڈے توں بہتیاں سوہنیاں تے عقل مند کُڑیاں کواریاں بیٹھیاں نیں۔"
ایہہ سُن کے سروجنی نُوں طیش آ گیا۔ اوہنے غُصّے نال کہیا "آہو نُوں آپ بہت دولت وند ایں ناں' ایس لئی تینوں دولت اُتے بڑا ناز اے۔ ہر ویلے پیسے دا ای ذکر کردی رہندی ایں..... اسیں غریب آں تے فیر کیہ ہویا۔ سانوں اپنیاں خاہشاں توں وی ہتھ دھونا پوے گا۔ ساڈیاں خاہشاں نہ پوریاں ہوئیاں تے اسیں ساری زندگی کواریاں ای بیٹھیاں رہواں گیاں۔"
سروجنی دی گل سُن کے پدماکشی وچاری چُپ ہو گئی۔
سروجنی نے دل ای دل وچ سوچ لیا سی کہ جے کسے وکیل نے مینوں پسند نہیں کیتا تے میں وی کسے ہور نُوں پسند نہیں کراں گی۔"
کدی کدی سروجنی اکھاں کھول کے خاباں وچ گواچ جاندی۔ اوہ اپنے مثالی خاوند دے خاب ویکھن لگدی۔ اوہ سوچدی سی کہ اسیں میاں بیوی اِک دُوجے دا حدوں ودھ ادب کراں گے۔ وکیلاں دے کول لوک طرحاں طرحاں دے مسئلے لے کے آوندے نیں۔ کدی کدی جدوں میرا وکیل خاوند گھر نہیں ہووے گا تے میں وی اوہناں نُوں اپنے مشورے دیا کراں گی۔ پُلس انسپکٹر میرے خاوند دے اگے سر جھکاون گے۔ سوانیاں اوہنوں ویکھ کے حسد کرن گیاں۔ پر اوہدے تک کوئی نہ جا سکے گا۔ اوہدا پیار تے صرف میرے لئی ای ہووے گا۔ سروجنی سوچدی سی کہ میرا ویاہ ہون تے میریاں سہیلیاں وی میرے اگے سر جھکایا کرن گیاں۔
اِک سال لنگھ گیا۔
ایہناں تِنّاں نے ہائی سکول پاس کر لیا۔ اوہ سبھ چاہندیاں سن کہ کالج وچ داخلا لین پر سروجنی تے لیلا وتی دے مالی حالات اینے چنگے نہیں سن کہ کالج دی مہنگی پڑھائی دے خرچے برداشت کر سکدے۔
سروجنی دا پیو اِک معمولی جہیا واہی وان سی جو سخت محنت مزدوری کر کے اپنے خاندان نُوں

پال رہیا سی. ہُن تے سروجنی دے دو بھرا وی ہائی سکول وچ اپڑ گئے سن. اوہناں دے پیو وچ ہُن اینی ہمت نہیں سی کِہ تِن بچیاں دی پڑھائی دا بھار چُک سکے.

سروجنی دے ماپے سوچدے سن کِہ ہُن کُڑی میٹرک پاس ہو گئی اے. ہور پڑھن دا کیہ فایدا؟ ایہدا ویاہ کر دینا چاہیدا اے. سروجنی دے پیو دی خاہش سی کہ اوہ اپنی سوہنی دھی دا ویاہ بڑی دھوم دھام نال کسے وکیل نال کرے.

پر سروجنی دی ماں کہندی سی کہ ایناں وڈیاں وڈیاں گلاں نہیں سوچنیاں چاہیدیاں. کوئی وی چنگا مُنڈا لبھ جاوے تے ایہ فرض وی سرتوں لتھ جاوے. ماں دیاں گلاں سُن کے سروجنی دل ای دل وچ کُڑھن لگدی سی تے طے کر لیندی سی کِہ میں تے کسے وی صورت کسے معمولی بندے نُوں مُونہہ نہ لاواں گی.

پدماکشی دا پیو اِک مالدار بندا سی. اوہ اپنی دھی نُوں اُچی تعلیم دوا سکدا سی پر فیر وی اوہناں نے پدماکشی لئی مُنڈا لبھنا شروع کر دتا تے بڑی چھیتی اوہناں نُوں ایہدے وچ کامیابی وی ہو گئی. اوہناں نے اِک سوہنا انجینئر ویکھیا تے جدوں اوہ پدماکشی نُوں ویکھن لئی آیا تاں اوہدے چنگے ورتارے پاروں سبھ ای متاثر ہوئے.

اتفاق نال اوسے ای دن سروجنی تے لیلا وتی وی پدماکشی نُوں ملن آئیاں سن. اوہناں ساریاں نے وی پدماکشی لئی ایس مُنڈے نُوں پسند کیتا. لیلا وتی نُوں وی اوہ گبھرو چنگا لگیا. فیر اوہنے سروجنی دی راء پچھن لئی اوہدے کولوں پچھیا تے اوہ کُجھ نہ بولی.

فیر لیلا وتی نے کہیا "پدماکشی اِک وکیل دے خاب ویکھدی سی پر اِک انجینئر مل گیا. اوہ کِنی خُش نصیب اے."

"ایہدے وچ خُش نصیبی دی کہڑی گل اے؟" سروجنی نے چڑ کے کہیا "سانوں وی ایہدے توں چنگا خاوند ملے گا."

ایہدے بعد اوہ دوویں پدماکشی کولوں چلیاں گئیاں.

گھر جا کے سروجنی نے سوچیا کِہ پدماکشی دا ہوون والا لاڑھا بھاویں کِنا ای قابل کیوں نہ ہووے' وڈا افسر ہووے' پر شکل و صورت دا کِنا معمولی جہیا اے. میرا لاڑھا تے ایہدے توں وی سوہنا تے جوان ہووے گا. ایہو جہیا خاوند میری کسے سہیلی نُوں نہیں مل سکدا.

سروجنی رات دن اپنے لاڑھے دے خاباں وچ گواچی رہندی سی. کدی اوہ ویکھدی کہ کوئی سوہنا جہیا گبھرو اوہنوں بڑی محبت بھریاں نظراں نال ویکھ رہیا اے. اوہ ہولی ہولی اوہدے دل ودھن لگدی تے اوہ لہن چیت غایب ہو جاندا. اوہ خاب وچ چیک پیندی تے فیر اوہدی اکھ کھُل جاندی. زندگی دیاں کوڑیاں سچائیاں اوہنوں چارے پاسیوں گھیر لیندیاں. فیر اوہ اکھاں بند کر لیندی

تے اوس خاب دے مجنے نوں لبھن لگدی. تصور وچ اوہ فیر اوہدے ول ٹُری جاندی سی.

پدماکشی دا ویاہ بڑے دُھم دھڑکے نال ہویا.

سوہرے جاندیاں ویلے اوہ سروجنی دے گھر دے ساہمنیوں لنگھی تے سروجنی اپنے بُوہے دے ساہمنے ای کھلوتی سی.

پدماکشی اپنے خاوند دے نال اِک مغرور ہنس دی ٹور ٹُر رہی سی. سروجنی لئی ایہہ منظر برداشت کرنا مشکل سی. پدماکشی، سروجنی دے کول آئی تے جاون لئی اجازت لیندیاں ہویاں اوہنے وی خاہش کیتی کہ سروجنی دے خاباں دا شہزادا اوہنوں چھیتی ای مل جاوے.

سروجنی نے صرف "ہونہہ" کیتی تے جدوں پدماکشی چلی گئی تے اوہدیاں اکھاں وچوں دو اتھرو کر پئے.

☆☆☆☆☆

ہُن سروجنی دا اِک ای کم سی. اِک سوہنے جئے گبھرو دے خاباں وچ گواچے رہنا.

اوہنوں اپنے سوہپن دا بے حد احساس سی. ایس لئی کدی اوہنے روٹی پکان دی مصیبت ئل نہیں سی لئی. جدوں ہانڈی روٹی پک جاندی سی تے اودوں ای اوہ چلھے دے کول آ جاندی سی. سارا دن سولھاں سنگھار کردی رہندی. نہا دھو کے بِندی لاون لئی شیشا ہتھ وچ لیندی تے آپ ای اپنے حُسن دے احساس نال مغرور ہو جاندی. بڑی دیر تیکر شیشا ویکھ ویکھ کے جدوں اوہدا جی بھر جاندا تے منجی اُتے لتّ پے کے کوئی انگریزی کتاب ہتھ وچ لے لیندی. پر اوہدا دل کسے ہور ای پاسے وڑ جاندا سی.

اوہدی ہمسائی کدی کدی سروجنی دی ماں نوں کہندی "دھی نوں کم نہیں سکھاویں گی تے ویاہ دے بعد کیہ ہووے گا؟"

"اوہ پڑھی لکھی اے، ویاہ دے بعد ای سبھ کجھ سِکھ جاوے گی." اوہدی ماں جواب دیندی "اُنج وی اوہ اپنے پیو دی بڑی لاڈلی اے. میں اوہدے کولوں کم کراواں تے اوہ ناراض ہو جاندے نیں."

کجھ مہینے ایسراں ای لنگھ گئے. سروجنی دے کئی رشتے آئے، اِک پیغام کسے بیما کمپنی دے ایجنٹ دا وی سی. اِک عدالت دے پیش کار دا سی تے اِک تاجر دے پُتر دا سی. سروجنی دے پیو نے ایہناں تِناں رشتیاں نوں خُشی خُشی قبول کیتا تے اپنی دھی نوں کیہا کہ ایہناں تِناں وچوں کسے اِک نوں پسند کر لوے.

پر سروجنی نوں ایہناں وچوں کوئی وی پسند نہ آیا.

کجھ چر بعد رشتے آونے بند ہو گئے. سروجنی نے اپنی ماں نوں کیہا "ماں! جے اِنج دے لوکاں

نال میرا ویاہ کریں گی تے میں جان دے دیاں گی۔"

سروجنی دے گھر دے کول اِک پرایمری سکول سی۔ اوتھے اِک نواں ٹیچر آیا۔ اوہدا ناں ایم آر موٹم سی۔ اخباراں وچ اوس ٹیچر دیاں نظماں شائع ہوندیاں سن۔ اج کل اوہ سروجنی دے گوانڈھ وچ رہ رہیا سی۔ جدوں سروجنی نہا دھو کے جاندی سی تے اوہ سروجنی نُوں ویکھدا ای رہ جاندا۔ کدی کدی سروجنی دی وی اوہدے اُتے نظر پے جاندی سی۔

اِک شام موٹم، سروجنی دے گھر آیا تے اوہدی ماں نال گل کرن لگا۔ سروجنی وی اوہدے نال گلاں کرن لگی۔

اوہنے اپنیاں کجھ نظماں وی سُنائیاں۔ اوہدیاں نظماں عشق تے محبت نال بھریاں ہوئیاں سن۔ سروجنی نے اوہناں دی بہت تعریف کیتی۔ ہُن اوہ ٹیچر اکثر اوہدے گھر آون لگا۔ اوہ محبت بھرے گیتاں راہیں اپنے پیار دا وکھالا کرن لگا۔ ٹیچر نُوں محسوس ہویا کہ محبت دیاں نظماں نال سروجنی بہت متاثر ہوندی سی۔

ہولی ہولی اوس ٹیچر نے محبت دے مختلف وِشیاں اُتے نظماں لکھیاں۔ اوہنے اپنیاں نظماں وچ وکھایا کہ محبت خوبصورتی دا مُڈھ اے۔ اوہ ازادی دا دروازا اے۔ امن دی اواز اے۔ خدا دی قدرت دا وسیلا اے۔

ایہ گلاں سروجنی دی سمجھ وچ نہیں آوندیاں سن پر فیر وی ایہناں نظماں نُوں سُنن دی خاہش سی۔

اِک دن سروجنی نے ٹیچر کولوں پچھیا "کیہ کدی ان ویکھے بندے نال وی محبت ہو جاندی اے؟"

اوس گبھرو نے سروجنی ول ویکھ کے کہیا "آہو' خدا دی قدرت نال کیہ نہیں ہو سکدا۔"

سروجنی نے کہیا "اِک بندے بارے کجھ نہ جاندے ہویاں وی اوہدے نال محبت ہو سکدی اے؟"

"کیوں نہیں....." ٹیچر نے کہیا "ایہ وی ممکن اے' کیوں جے محبت ای ساڈے دلاں وچ لوء کرن والی اگ اے۔ ایہ خدا دی دین اے۔"

سروجنی نے خیالاں وچ گواچیاں ہویاں کہیا "تے فیر مینوں ایہ وی دَس کہ کسے نُوں ویکھے بنا محبت دا اخیر کیہ چنگا ہو سکدا اے؟"

"کیوں نہیں....." ٹیچر نے کہیا "میری ای مثال موجود اے۔"

"اچھا.....؟" سروجنی نے حیرانی دا وکھالا کیتا۔

"یعنی تسیں کسے نُوں ویکھیا نہیں' اوہدے بارے کجھ سنیا نہیں تے فیر وی اوہدے نال محبت

کردے او تے تہاڈی محبت وی کامیاب ہوئی اے؟"
ٹیچر بڑا خُش ہو گیا۔
"ہاں میری محبت بنے بنے ای کامیاب ہوئی اے۔ ویکھن تے سُنن توں پہلوں ای مینوں تیرے نال محبت ہو گئی سی تے اج مینوں پک اے کہ مینوں کامیابی وی ہو گئی اے۔ ایہ سبھ خدا دی مہربانی اے۔"
ایہ سُن کے سروجنی نُوں بڑا غُصّا آیا۔ اوہنے چیک کے کہیا "بکواس بند کر' مینوں تیرے نال بِلکُل محبت نہیں۔"
"سروجنی! خدا دی ایس دین تے سچی محبت دی توہین نہ کر۔"
سروجنی نے کہیا "میں محبت دی توہین نہیں کر رہی۔ پر میرا آئیڈیل کوئی ہور اے' توں نہیں اے۔"
"اوہ کون خُش نصیب اے؟" ٹیچر نے پچھیا۔
"اوہ سچی مچی اِک خُش قسمت اے۔ پڑھیا لکھیا اے' نرم مزاج اے' اہم بندا اے' کتھے اوہ تے کِتھے توں وچارا۔"
"بس میں ایہو ای جاننا چاہندا ساں۔" ٹیچر نے شرمندگی نال ہسدیاں ہویاں آکھیا۔
"پر نہ تے میں اوہنوں ویکھیا تے نہ ای اوہدے بارے کجھ سُنیا اے۔" سروجنی نے کہیا۔
"فیر تے تیری محبت ضرور کامیاب ہووے گی۔" ٹیچر نے اُچی اواز وچ ہسدیاں ہویاں آکھیا تے چلا گیا۔
ہولی ہولی اوہنے سروجنی دے گھر آونا جاونا ختم کر دتا۔

(3)

پنج ورھے لنگھ گئے۔
سروجنی اپنے سوہنے' نازک مزاج تے پڑھے لکھے محبوب دے خیالی مجسمے نُوں ساہمنے رکھ کے بیٹھی رہی۔ اوہ اپنے ایس خیالی محبوب دا ہتھ پھڑ کے ہولی ہولی ٹُردی رہی۔ جدوں اوہ کدھروں واپس آوندا تے سروجنی سرنیوائے اوہدے ساہمنے کھڑی ہو جاندی۔
فیر اوہ دوویں مٹھیاں مٹھیاں گلاں وچ گواچ جاندے.....
اوہدا خاوند سروجنی دیاں ساریاں اُداسیاں نُوں چُم لیندا۔
اوہ اوہدیاں باہواں وچ سما جاندی..... پر اکھاں کھولن اُتے زندگی دیاں کوڑیاں سچائیاں اوہدے ساہمنے آ جاندیاں تے اوہدا محبوب کدھرے انھیرے وچ گواچ جاندا۔
ایہ سروجنی دی خیالی دُنیا سی جہدے وچ اوہ مست رہندی۔

ہُن سروجنی دے ماں پیو وی اوہدے کولوں خار جہی کھان لگ پئے سن کیوں جے اوہ اوہناں دے سینے دا بھار بن گئی سی۔ کواری کُڑی نوں اوہ بٹھائے رکھن تے دُنیا وی کیہ کہوے گی ایس لئی اِک دن اوہدی ماں نے سروجنی دے پیو نوں کہیا "آخر کدوں تیکر رانیاں طرحاں بٹھائی رکھو گے؟ ساڈے کول تے ایہنوں کھواون لئی وی کجھ نہیں اے۔ تُسیں دوویں کسے جج دا انتظار کر رہے او۔ آخر ایس انتظار دی کوئی اخیر وی اے یاں نہیں؟ اُنج میری گل تُسیں کدی منّی ای نہیں ایس لئی میں کجھ نہیں کہواں گی۔"

آخر اوہدے ماں پیو وی ہار گئے۔ ہُن وی وقت سی کہ اوس بیما ایجنٹ نال اوہدا ویاہ ہو سکدا سی۔ اوہ پیسے والا سی، صحت وند سی تے ویکھن وچ وی ماڑا نہیں سی۔ نیم وچ کوئی بُرائی نہیں سی پر کُڑی نوں ایہ رشتے پسند نہیں سن۔

پر ہُن تے کوئی وی نہیں سی آ رہیا۔

ماں پیو دیاں ایہ گلاں سُن سُن کے سروجنی وی اُداس جہی رہن لگی سی۔ ہر پاسیوں مایوسی نے گھیرا پا لیا سی۔ ہُن اوہ نویں کپڑیاں تے پھُلاں، ہر ہر شے لئی ترسن لگی سی۔ اوہدی ماں اوہدے نال ناراض رہندی سی پر پیو کجھ نہ کہندا، صرف چُپ رہندا۔

سروجنی دے گھر دی غریبی ودھدی جا رہی سی۔ ہُن اوہنوں نہاون لئی صابن وی نہیں سی ملدا۔ کریم پاؤڈر دی تھاں چُلھے دا دُھواں اوہدیاں گلھاں اُتے جمن لگا سی۔ کیوں جے ہُن اوہدی ماں اوہدے کولوں کم لین لگی سی۔ اوہدے کپڑے پاٹ گئے سن۔ روٹی ہانڈی کرنی اوہنوں اُکا پسند نہیں سی پر ہُن جدوں مجبورن اوہنوں چُلھے دے کول جانا پیا تے خُد وی چُلھے دیاں لکڑاں دے نال سڑدی۔ اوہ تے صرف خیالاں دی دنیا وچ رہن تے خیالی محبوب دے خیالاں وچ ہر ویلے ڈُبی رہنا چاہندی سی۔

کم کردے کردے ہولی ہولی اوہنوں احساس ہوون لگا کہ زندگی کوئی خاب تے خیال نہیں ہو سکدی، اوہ تے پتھر توں وی سخت سی۔ ایس حقیقت نوں سروجنی دیاں سہیلیاں نے سمجھ لیا سی۔ ندا ای تے اپنے دل وچ بٹھائے ہوئے خیالی خاوند دی تھاں نلنی نے نیم نوں قبول کر لیا سی تے پدماکشی نے اِک انجینئر نال ویاہ کروا لیا سی۔ پر لیلا وتی بارے سروجنی نوں کجھ پتا نہ چل سکیا۔ بعض ویلے اوہ ایہناں رشتیاں بارے سوچدی جو آپ اوہدے واسطے آئے سن۔ پر ہُن کوئی فایدا نہیں سی۔ اوہ ایہناں ساریاں وچوں کسے دی وی بیوی بن جاندی تے اوہ اوہنوں خُش رکھدے، پیار کردے۔ ایہ سوچ سوچ کے اوہ کدی کدی رون لگدی سی۔ ماں نے سروجنی نوں کہیا سی کہ اوہ ہر سوموار نوں برت (روزا) رکھیا کرے۔ شاید ایس طرحاں بھگوان اوہدی منزل سوکھی کر دیوے۔

ہُن سروجنی ہر سوموار نُوں مندر جا کے پُوجا کرن لگی سی. اِک سوموار نُوں اوہنے ویکھیا. لیلا وتی اِک گبھرو دے نال آئی. اوہناں دوہاں نُوں نال نال ویکھ کے سروجنی حیران جہی ہو گئی. لیلا وتی نے سروجنی دا ہتھ پھڑ کے معافی منگدے ہویاں کہیا "معاف کریں' دُھم دھام دے بغیر ای شادی ہو گئی. ایس لئی تینوں اپنی شادی اُتے نہ بلا سکی."

سروجنی نے جواب دین دی تھاں بڑی محبت نال لیلا وتی نُوں اپنے کول کھچ لیا. تھوڑی دیر بعد لیلا وتی چلی گئی. جاندے ویلے اوس گبھرو نے بڑی فتح مندانا مسکراہٹ نال سروجنی ول ویکھیا.

☆☆☆☆☆

اوہدے سارے خاباں نُوں مدھ کے بے درد وقت زندگی نُوں اگے کھچ رہیا اے. سروجنی ہُن بتی سال دی ہو گئی سی.

اِک دن بڑے غور نال سروجنی نے شیشے وچ اپنا مُونہہ ویکھیا تے اپنے آپ نُوں ویکھ کے اوہ چیک پئی..... "ہے بھگوان!"

جسراں تیل ختم ہون تے دِیوے دی بتی سُک جاندی اے' اوسراں ای جھُریاں سروجنی دے مُونہہ اُتے پے گئیاں سن.

رات نُوں جدوں سارے سوں گئے' اوہ اِک گبھرو تے خیالاں وچ گواچی ہوئی بیٹھی سی کہ اوس ویلے چاہ دی دُکان والا کونتی اندر آیا. اوہ اوس گھر وچ کسے ویلے وی آ جاندا سی کیوں جے گھر والیاں نُوں اوہدے اُتے اعتبار سی.

کونتی اکلا اے' اوہنے ویاہ نہیں کیتا. سروجنی نے جدوں ہوش سنبھالیا سی' اوہ کونتی نُوں چاہ دی دُکان اُتے بیٹھیاں ویکھ رہی سی. پان کھاندیاں کھاندیاں اوہدا مُونہہ ہور وی بھدا ہو گیا. جدوں کوئی کونتی کولوں پچھدا سی کہ اوہنے ویاہ کیوں نہیں کیتا تے اوہ کہندا "تُسیں سارے ویاہے ہوئے خُش رہوو. میرے لئی ایہی خُشی دی گل اے."

سروجنی دے کول بہہ کے کونتی نے پچھیا "دِیوے دے ساہمنے بیٹھی کہڑا خاب ویکھ رہی ایں سروجنی؟"

"نیندر نہیں آوندی. ایس لئی ایسراں بہہ گئی ساں." سروجنی نے اُتر دتا. "ماں نُوں بُلا لواں؟"

"نہیں نہیں" اوہ ویڑھے وچ تھک کے بولیا "تُوں کدوں تک اکلی بیٹھی رہویں گی سروجنی؟"

گل دا مطلب سمجھدیاں ہویاں وی سروجنی نے بے پرواہی نال کہیا "ہُن کلی نہیں بیٹھاں گی' بس لیٹن جا رہی آں."

اوہنے فیر زور دے کے کہیا "کلیاں رہنا چنگا اے کیہ؟"

سروجنی نے کہیا "توں وی تے کلا ای رہنا ایں۔"
ایس گل نال کونتی نوں ہرکھ ہویا۔ تھوڑی دیر چُپ رہ کے اوہنے کہیا "میری گل ہور اے۔"
سروجنی بولی "میری وی گل ہور اے۔ ایہ سبھ قسمت دا کھیڈ اے۔"
تھوڑی دیر دوویں چُپ رہے۔ سروجنی دیاں ساریاں اُمیداں تے اِچھیاواں اتھرُو بن کے وگن لگیاں۔ اوہ بڑے ہرکھ نال بولی "ایہ سبھ میرے لئی قدرت دا کھیڈ ای اے کونتی وِیرا۔"
"ہاں ایہ سبھ قسمت دا کھیڈ اے۔" ایہدے اگے دی گل کونتی دے حلق وچ ای پھس کے رہ گئی۔
پُورب ول چن پوری شان نال چمکن لگا۔ دوویں اوس پاسے ویکھن لگے۔ کونتی نے کجھ کہنا چاہیا پر لفظ اوہدے مُونہہ وچ ای اڑ گئے۔
"کیہ کہہ رہے سو......؟" سروجنی نے پچھیا۔
"کجھ نہیں۔"
"رات کِنی لنگھ گئی اے؟"
"بارھاں وج گئے۔"
"بارھاں وج گئے؟"
"ہُوں......"
اوہ اُٹھیا.... اِک لما ساہ کھچ کے کجھ کہن ای لگا سی، پر کہہ نہ سکیا۔
سروجنی نے پچھیا "کیہ......؟"
"کجھ نہیں، جا کے سوں جا۔"
"میں سون لگی آں، ہُن تُسیں سوں جاؤ۔"
"جدوں توں لمی پے جاویں گی تاں میں چلا جاواں گا۔ رات نُوں کلا بہنا چنگا نہیں ہوندا۔"
اوہ دِیوا لے کے کھلو گئی۔ کونتی نے اِک لما ساہ لیا۔
کمرے وچ آ کے اوہنے دروازا بند کر لیا پر اوہ دِیوا پھڑ کے کھلوتی رہی۔ ڈونگھی چُپ سی، عجیب جہیا نااُمیدی دا احساس تے اکلاپا۔ دِیوا بجھ گیا۔
سروجنی نے دروازا کھولیا.... کونتی مُورتی ہار چُپ چاپ کھلوتا سی۔ سروجنی نے ہولے جہے پچھیا "اجے تک گئے نہیں؟"
"اجے تک توں نہیں لیٹی؟" اوہنے پچھیا۔
فیر چُپ ورت گئی۔
سروجنی نے فیر کہیا "جانا نہیں کیہ؟"

"لیٹنا نہیں کیہ؟"

فیر چُپ چھا گئی.

اوہ ذرا کُو اگے ودھیا' سجا پَیر اگے ودھا کے تھلّے کر دتا.

سروجنی نے کہیا "جانا نہیں کیہ؟"

"لیٹنا نہیں کیہ؟"

"او ہوں....." سروجنی نے جواب دتا.

☆☆☆☆☆

ملیالم زبان دَکھنی بھارت دی اِک اہم بولی اے. کیرالا صوبے وچ بولی جاون والی ایسَ زبان دے کارندیاں نے ایہ کارناما وکھیا اے کہ اپنی ماں بولی راہیں اپنے صوبے وچ پڑھتا دی سو فیصد شرح حاصل کر لئی اے. اج کیرالا دیس وچ کوئی بندا وی ان پڑھ نہیں دِسدا. ایس زبان وچ فکشن نے وی بڑی ترقی کیتی اے. ملیالم فکشن لکھن والیاں وچ ویکم محمد بشیر' پی کیشودیو' تکشی شیو شنکر پلے' پونکنم ورکی' ایس کے پوٹیکاٹ' کارونیل کنٹھ پلے' پی سی کٹی کرشنن' کے ٹی محمد' پارپڑتو' نندنار' سی کے عمر' پدماوتی بیسوا داناں اُگھا اے.

ویٹو رامن نایر کیرالا دے علاقے پالے وچ 1919 وچ پیدا ہوئے. ادب دی اگانہہ وڈھو لہر نال تعلق' وچکارلے پرت دی لوکائی نُوں خاص کر کے اپنی لکھت دا وشا بنایا. کیرالا دی ساہت اکادمی دی انتظامی کمیٹی دے سیل سیکشن دے ممبر رہے. اوہناں دیاں کہانیاں دے 12 پراگے چھپ چکے نیں. ایس توں دَکھ اِک ناول 'نظماں دا پراگا' اِک سفرپتر تے اِک تنقیدی پراگا وی چھپ چکیا اے.

کشمیری / اختر محی الدین

دانڈ دا ساتھی دانڈ

سویرے پربھات ویلے ماں نے مینوں جگاندیاں آکھیا "پتر اُٹھ..... وچارا محمود تیلی مر گیا ای۔"

سویر دی نیندر سبھ نوں پیاری ہوندی اے۔ مینوں کجھ بہتی ای پیاری اے ایس لئی ایہ مینوں بہت ماڑا لگیا تے فیر کہڑا کوئی وَڈا بندا مر گیا سی جے اوتھے جانا بڑا ضروری ہوندا۔ بستر اُتے لیٹیاں لیٹیاں میں ٹال مٹول کیتی پر اماں نے اِک نہ منّی۔ اوڑک مینوں مجبورن اُٹھنا ای پیا۔

محمود تیلی ساڈا گوانڈھی سی۔ ساڈا مکان اوہدے مکان دے نال ای سی۔ اپنے کولھو اُتے جدوں اوہ "ہٹ جا نہیں تے کھل لاہناں" آکھدیاں دانڈ نوں سوٹی نال ہکدا سی تاں ساڈے گھر وچ اوہدی اواز صاف سُنیندی۔ محمود تیلی دا کسے نال میل جول نہیں سی۔ نِرا دو چار گوانڈھی ای اوہنوں جاندے سن یاں فیر اوہدے گاہک۔ اوہناں نال وی اوہدا اُٹھنا بہنا نہیں سی تے نہ ای دُعا سلام۔ تیل لین جدوں کوئی گاہک اوہدے گھر جاندا تاں اوہنوں دانڈ نال گلاں کردیاں ویکھدا۔ "لَے گھاء کھا لے..... کھا لے ناں..... آ ذرا تینوں کُھرک دیواں۔"

سوائے اپنے دانڈ دے، محمود تیلی کسے نال بولدا چالدا نہیں سی۔ ودھ توں ودھ جے کسے دے ساہمنے اوہدی زبان کُھلی وی تاں صرف اینا ای آکھیا۔ "ایس دانڈ وچ تاں میری روح اے۔ جد تک ایہ چارا نہیں کھا لیندا، مینوں چین نہیں آوندا۔"

اج محمود تیلی مر گیا سی..... کوئی بال یتیم نہ ہویا، کوئی سوانی بیوا نہ ہوئی۔ کسے ماں نوں پُتر دے وچھوڑے دا غم نہ سہنا پیا تے نہ ای کسے رشتے دار مِتر نوں کوڑا وٹا کھوانا پیا۔ چُپ چاپ بنا کسے رولے رپے دے محمود مر گیا۔ محلے تے آنڈھ گوانڈھ دے کجھ لوک کٹھے ہوئے، میت نوں نہوا دھوا کے قبرستان وچ دب آئے۔ جنازے تے دُعا مگروں میں گھر پرتیا، کھانا کھا کے اپنے کم تے ٹُر گیا۔

شامیں گھر پرتیا تاں باہر والی گلی وچ محمود تیلی دی کوٹھڑی ول میں نظر پائی، اوتھے دیوا بل رہیا سی تے کجھ لوک آپو وچ کھسر پھسر کر رہے سن۔ گھر اپڑن اُتے ماں نے دسیا کہ اج محمود دے گھر پنچایت بیٹھی اے۔

"کِہی پنچایت؟" میں پُچھیا۔

"محمود تیلی دے رشتے دار اوہدی ملکیت چوں اپنا اپنا حصّہ لین آئے نیں۔"

"رشتے دار؟" میں حیرانی وچ پے گیا۔ میں اج تک ایہ نہیں سُنیا سی کہ محمود تیلی دا کوئی رشتے دار وی ہے اے۔ دُنیا وچ اوہدا کوئی رشتے دار ہو سکدا اے' مینوں ایس گل اُتے یقین نہیں سی آ رہیا۔ جدوں دا میں ہوش سنبھالیا اے' محمود تیلی دے گھر کسے مہمان نُوں آوندیاں جاندیاں نہیں ویکھیا تے نہ کدی کسے نُوں ایہ آکھدیاں سُنیا کہ محمود تیلی اپنے رشتے دار دے گھر گیا ہویا اے۔ میرے خیال وچ اوہدا اِک ای رشتے دار سی تے اوہ سی "بدری" داند۔

ایہ ویکھن لئی کہ بھلا محمود تیلی دے گھر کہڑے رشتے دار آئے نیں' میں محمود دے گھر گیا۔ محمود تیلی دے گھر دو کوٹھڑیاں سن۔ اِک وچ داند دا تھان سی' دُوجی کوٹھڑی اوہدے نال کجھ اُتے سی۔ تھان والی کوٹھڑی وچ محمود تیلی دا کولھو تے داند سی۔ محمود دا اٹھنا بہنا تے گاہکاں نال لین دین اُچی کوٹھڑی وچ ای ہوندا سی۔ ایس کوٹھڑی وچ اپڑن لئی تھان والی کوٹھڑی وچ اِک پائدان لگا ہویا سی۔ میں جیوں ای تھان والی کوٹھڑی وچ قدم رکھیا تاں ویکھیا کہ بدری داند انھیرے وچ بیٹھا جگالی کر رہیا اے تے رہ رہ کے ٹھنڈا ساہ لے رہیا اے۔ مینوں جاپیا جویں بدری سمجھ گیا اے کہ محمود مر گیا اے۔ ایسے لئی اوہ ٹھنڈے ساہ لے رہیا اے۔ یقینی طور اوہدیاں اکھاں وچوں اتھرو وی وگ رہے ہون گے پر انھیرے وچ کجھ اُگھڑواں نہیں سی دِسیا۔ اچن چیت مینوں خیال آیا کہ اج بدری یتیم ہو گیا اے۔ اج ایہ وی سوگ منا رہیا اے۔ ہُن ایہدے نال کوئی گلاں نہیں کرے گا۔ کوئی ایہنوں اِنج نہیں آکھے گا "بدری' لے گھاء کھا لے'..... کھا لے ناں..... آ ذرا تینوں کھرک دیواں۔"

بدری نے اِک ہور لما ساہ لیا تے اپنے سر نُوں زور دا جھٹکا دتا جہدے نال اوہدے دوویں کن وج پئے جویں اوہ اپنا سر پٹ رہیا ہووے۔ مینوں اوہدے اُتے رحم آون لگا۔ دِل وچ آئی' اوہدے کولوں پُچھاں "بدری! توں کجھ چارا شارا کھادا اے؟" پر مینوں شرم جہی جاپن لگی تے میں چُپ ای رہیا۔ خورے ایس ڈر توں کہ کوئی سُن لوے گا' فیر لوک میرا مذاق اُڈاون گے' سبھے مینوں 'محمود تیلی! محمود تیلی!' آکھ کے سدن گے۔ ایس ناں توں مینوں سخت نفرت سی تے آپ محمود تیلی توں وی..... خُود پسند' دُنیا وچ نہ کسے نال لینا نہ دینا۔ مُونہہ جویں لنگور دا۔ نہ کسے نے اپنی کُڑی اوہدے نال ویاہی تے نہ ای اوہنے کدے ویاہ دا ارادا کیتا۔ ساری دُنیا توں وکھرا۔ داند دا ساتھی اِک ہور داند۔

مینوں اوہ اوس ویلے ہور وی منّدا لگدا جدوں اوہ کولھو وچ جُپے داند نُوں سوٹی نال ہکدا۔

"ہٹ ہٹ، نہیں تاں ہُنے تیری کھل اُدھیڑ دیاں گا۔" اکھاں اُتے پٹی بدھا داند تیز تیز چلن لگدا۔ میں اکثر سوچدا، بھلا ایہ وی کوئی جیون اے کہ اکھاں اُتے پٹی بنھ کے سوٹی دے اشارے تے چلدے رہوو۔ محمود تیلی دا جیون مینوں ایسے کارن پسند نہیں سی کہ اوہ وی کولھو دے دوالے داند دے مگر مگر چلدا رہندا سی۔ بنا کارن، بنا مقصد۔ پر ایس ویلے مینوں بدری اُتے بڑا ترس آ رہیا سی۔ دو چار واری ایہ لفظ میری زبان اُتے آئے وی کہ "بدری، توں چارا شارا وی کھاوا اے؟" پر میں کجھ نہ آکھیا۔

اُپرلی کوٹھڑی اپڑ کے میں محلے دے دو چار بندیاں نوں بیٹھیاں ویکھیا تے دو تِن اجے بندیاں نوں وی جنہاں نوں میں جاندا نہیں ساں، میں سمجھ گیا کہ ایہ محمود تیلی دے رشتے دار نیں۔

اوہناں وچوں اِک بندا میرے نال مخاطب ہو کے بولیا "آؤ جی، ایدھر تشریف لیاؤ" دُوجا آکھن لگا "ہاں جی، ہُن ضرور کوئی فیصلا ہو جاوے گا۔ ہُن تاں اِک پڑھیا لکھیا بندا وی ساڈے وچکار آ گیا اے۔"

دل وچ میں کجھ فخر محسوس کرن لگا پر میں ایہ ظاہر نہ ہوون دتا۔ میں اوہناں وچوں اِک نوں پچھیا "کیوں جی کیہ معاملا اے؟"

"جی ایہ محمود تیلی دے رشتے دار نیں۔ ایہ جو صافا بنھی بیٹھے نیں، اوہدے پھُپھیر دے سالے نیں تے ایہ اوہدے پیو دے میرد دے جوائی نیں، تے ایہ نیں....."

دسن والا چُپ ہو گیا کیوں جے اوہنوں وی پتا نہیں سی کہ ایہ تیجا بندا محمود تیلی دا کیہ لگدا اے۔ ایس اُتے تیجے بندے نے آپ ای اپنا تعارف کرانا شروع کیتا "جی میں اوہناں دا نیڑلا عزیز آں۔ ساڈے وڈکے اِکو سن۔ اِنج سمجھو کہ محمود دے دادا دے اِک بھرا سن جو وچارے بے اولادے ای مر گئے سن۔ اوہناں نے "برظلا" دے کسی رحمان ڈار نوں گود لیا سی، اوہناں دا ای میں پُتر آں۔"

تِناں دے تعارف مگروں میں دل ای دل وچ سوچن لگا کہ ایہ لوک تاں اُنجے ناں دے رشتے دار نیں۔ میں اوہناں کولوں پچھیا "صاحبو! اج تک میں تہانوں ایتھے کدی نہیں ویکھیا۔"

جیہڑے دو بندیاں ول میری نظر نہیں سی، اوہ دوویں تاں چُپ رہے پر جس تیجے ول میں ویکھ رہیا ساں، اوہنے صفائی پیش کیتی۔

"کیہ دساں جی..... اپنے ای جھنجٹاں توں ویلھ نہیں ملدی، نہیں تاں کیہ اسیں ایتھے نہ آوندے جاندے۔ سونہہ رب دی، میری گھر والی نوں تاں محمود بھائی دا اینا خیال رہندا سی،..... اینا خیال رہندا سی کہ روز مینوں آکھدی کہ جا اوہناں دا حال چال تاں پچھ آ، پر جی اینی ویلھ

کتھے......؟"

"تاں حضرت اج کویں ویلھ مِل گئی؟"

"ماشاء اللہ. تن وجے نال میں سُنیا کہ بہشتی چل وسیا اے. سُندیاں ای کیہ دَساں' کالجے اُتے چھُری چل گئی. گھر والیاں نوُں خبر دی نہ دتی. میں سوچیا کہ ایہ افسوسناک خبر سُن کے اوہناں دا دی ماڑا حال ہو جاوے گا. میں آپ ای نسیا نسیا ایتھے اپڑیا آں. ساڈے نال مرحوم دا خاص پیار سی ناں....."

"مرن والے دا تہاڈے نال خاص پیار رہیا ہووے گا پر تہانوُں وی اوہدے نال پیار سی؟"

ایہدا اوہنے کوئی جواب نہ دتا. اودھر پنچ کجھ پریشان دس رہے سن. خورے سوچن لگے سن کہ ایہ ہور کہڑی مصیبت آ گئی. اساں تاں کدوں دا ایہ معاملا نبیڑ لیا ہونا سی تے اپنے اپنے گھر ٹُر گئے ہوندے.

اوہناں وچوں ای اِک صاحب فرماون لگے. "حضرت! تُسیں تاں صرف ایہ دسو کہ شریعت مطابق جایداد دی وراثت وچوں کہدا کِنا کِنا حِصّا نکلدا اے."

"شریعت بارے تاں میں اُکّا کورا آں. اُنج وی ایہ معاملے بڑے نازک ہوندے نیں. ایہ تاں کوئی عالم فاضل یاں مفتی ای دس سکدا اے' البتا قانون دا مینوں پتا اے."

"تاں فیر قانون مطابق ای دسو."

"قانون مطابق تاں ایہناں وچوں کسے نوُں کجھ وی نہیں مِل سکدا کیوں جے اج تک محمود تیلی دے نال ایہناں دا کوئی تعلق نہیں رہیا. اج تک میں ایہناں وچوں کسے نوُں وی محمود تیلی کول آوندیاں جاندیاں نہیں ویکھیا. اج ایہ سبھ ایہدی جائداد ہتھیاون لئی لہنی رشتے داری وکھا رہے نیں."

میری گل اُتے سبھے ہس پئے. محمود دے رشتے داراں نے سمجھیا کہ مذاق کر رہیا ساں تے میرے گوانڈھی پنچاں نے سمجھیا کہ میں آپ اوہدی کُلّی ہضم کرنی چاہندا آں. محمود دے رشتے داراں دے ہاسے دا مقصد ہور سی تے خورے اوہ ایہ آکھنا وی چاہ رہے سن کہ صاحب ہُن ایہدے حِصّے وی کر دیو تاں جے سبھ لوک اپنے اپنے گھر جا کے ارام کرن..... گوانڈھیاں دے ہسن دا مقصد ایہ سی کہ بچُو جے توں اِک انچ تھاں وی لئی تاں اسیں تینوں ہضم نہیں کرن دیاں گے.

بہرحال کافی بک بک جھک جھک مگروں میں اپنا فیصلا سُنا دتا پر محمود تیلی دے پچھپیر نوُں ایہ فیصلا منظور نہیں سی. اوہدے خیال مطابق اوہدے نال ناانصافی ہوئی اے. تِناں وچوں ہر کوئی ایہو چاہ

چاہ رہیا سی کہ دانڈ اوہنوں ملے۔ ادھی رات تک بحث چلدی رہی پر کوئی فیصلا نہ ہو سکیا۔ ایس لئی ہور غور کرن کارن معاملا دُوجے دن اُتے پا دتا گیا۔

اوتھوں اُٹھ کے لکڑ دے پائدان توں لتھ کے میں دانڈ دے تھان والی تھاں اُتے آیا۔ بدری نے اپنا سِر فیر جھٹکیا جندے نال اوہدے کن وجے جویں اوہ اپنا سر پٹ رہیا ہووے۔ اوسے پل اوہ زور نال چلکیا جویں محمود تیلی نُوں رو رہیا ہووے تے یقینی طور اِنج ای سی۔ میں اوہنوں کہنا چاہ رہیا ساں "بدری! تُوں کجھ چارا شارا کھادا؟ محمود تینوں کلا چھڈ گیا ناں؟" پر میں اوہنوں کجھ نہ آکھیا۔

راتیں میں گُوڑھی نیندر سوں رہیا ساں۔ سویرے ماں نے فیر چھیتی جگا دتا۔ "اُٹھ پُتر! اوہ تینوں کدوں دا بلا رہے نیں، اوہناں دا معاملا نبیڑ دے۔" میں اُٹھ کے محمود تیلی دے گھر گیا۔ ویکھیا کہ میونسپل کمیٹی دے کجھ ملازم دانڈ نُوں ڈانگاں اُتے چک رہے نیں۔ بدری مر گیا سی۔ اوہدے دوالے محمود دے رشتے دار تے محلے دے پنچ کھلوتے سن۔

"ہائے افسوس!" میرے مُونہہ چوں نکل گیا۔ "ایہنوں ایہ کیہ ہو گیا۔"

"جناب ایہنوں نہ تے کجھ کھان نُوں ملیا نہ پین نُوں۔" اِک چمار بولیا۔

"ہئں کیہ پرسوں دا ایہنوں کسے نے دانا پانی کجھ وی نہیں دتا؟" ایہ آکھ کے میں محمود دے رشتے داراں ول ویکھن لگا۔ اوہ سبھ چُپ سن۔ کجھ دیر بعد اِک پنچ بولیا "جی ایہنوں چارا کون پاندا؟ کہنوں پتا سی کہ ایہ دانڈ کہدے حِصے آوے گا، دُوجا ایہنوں دانا پانی کیوں دیندا؟"

میں چُپ ہو گیا۔ کہن لئی رہ ای کیہ گیا سی۔

☆☆☆☆☆

عربی / نجیب محفوظ

مُلاقات

اوہ اپنے بسترے وچ گم سُم پئی سی. اکھاں، بھروٹیاں تے اِک ہتھ توں سوا سارا جُثا ماریا ہویا سی. ہتھ وی اوہ ویلے ویلے سینے تک ای چُک سکدی سی. روگ پاروں اوہدی ساری طاقت نچوڑ گھتی سی. اوہدا گوشت گل گیا سی تے پِلی کھلڑی جِہدے وِچوں نیلا پن جھلکن لگیا سی، باہر نکلیاں ہڈیاں اُتے مڑھی جاپدی سی. بسترے وچ پئی اوہ یاں تے کسے خیالی نقطے نُوں بے معنی نظراں نال گھُوردی رہندی تے یاں فیر اکھاں بند کیتی پئی رہندی. ہُن تاں اوہدی نظر وی کمرے دی چار دیواری تیکر محدود ہو چکی سی.

عیون نے بالاں ورگی ماڑکُوتے باریک اواز وِچ سد لائی :

"عدلیا!"

پر عدلیا نُوں اوہدی اواز سُنائی نہ دتی. گھٹو گھٹ اوہ ایہو ظاہر کرے گی پئی اوہنوں اواز نہیں آئی. بہانا ایہ ہووے گا کہ عیون دی اواز بڑی مدھم سی یاں باورچی خانا بہت دُور اے یاں اوتھے چلھے دا رولا اے. عیون نہ اپنی اواز نُوں ایہدے توں اُچا کر سکدی سی، نہ سدے بنا رہ سکدی سی. ایس لئی اوہنے فیر اواز دتی :

"عدلیا!!!"

عدلیا نُوں مندا بولدیاں عیون نُوں ڈر آوندا سی. اوہ پُوری طرحاں عدلیا دے رحم کرم اُتے سی تے اوہنوں راضی رکھن لئی کسے وی حد تیکر جا سکدی سی. اوہ اوہنوں چنگی بھلی تنخاہ دیندی، ودھیا کپڑے تے کھانا دیندی. اوہدا گھر عدلیا ای سانبھدی سی سگوں ہُن تاں اوہ ایس گھر دی اصل مالکن بن بیٹھی سی. عیون بارے اوہ کر وی کیہ سکدی سی. جے کسے دن عدلیا اوہدی ملازمت چھڈن دا فیصلا کر لیندی تاں عیون ہولناک اکلاپے دا شکار ہو کے موت دے مُونہہ وچ اپڑ جاندی. اوہ پُورا جتن کردی کہ انتہائی لوڑ توں وکھ عدلیا نُوں تکلیف نہ دیوے پر اوہدے وَس وچ کیہ سی؟ زندگی دیاں ساریاں لوڑاں تاں ساہ دی ڈوری نال بجھیاں پئیاں نیں.

اوہنے اپنی دم توڑدی طاقت نُوں کٹھا کر کے اِک واری فیر سدیا :

"عدلیا!!!"

غُصّا اوہدے ہڈیاں بھرے سینے وچ اُبلن لگیا پر اوہنے اپنے اندرلے طوفان نُوں قابو رکھیا۔ آخر عدلیا نُوں کم وی تاں بڑا کرنا پَیندا اے۔ صفائی کرنا' کھانا پکانا' بازاروں سودا لیانا تے فیر اوہنے عیون دے ہتھاں پیراں تے اَکھ نک دی تھاں وی سانبھی ہوئی سی۔ عیون لئی سارا کُجھ عدلیا ای تاں سی۔ اوہ اوہنوں کھان پین وِچ مدد دیندی' اوہدا مُونہہ دھواندی' اوہنوں بٹھاندی' فیر بسترے اُتے لٹاندی تے اوہدی اچویں نُوں دُور کرن لئی اوہنوں کروٹ بدلواندی۔ اوہنے اپنی شکایت بھری پر حسرت ناک اواز نُوں رَتا اُچا کیتا :

"عدلیا!!!"

بھارے پیّاں دی اواز نال عدلیا بُوہے وچ دِسی۔ اوہدے بے حِس چہرے اُتے ناگواری دی اِک پکی چھاپ سی۔ اوہنے ذرا تِکھے لہجے نال پُچھیا :

"مینوں سدیا جے میڈم؟"

"اواز دے دے کے میرا سنگھ بہہ گیا اے' عدلیا۔"

عدلیا بسترے ول ودھی تے عیون نے آکھیا "مینوں اِک سگرٹ دے۔"

عدلیا نے بسترے دے سرہانے رکھی میز اُتے سگرٹ دا ڈبا چکیا۔ اِک سگرٹ کڈھ کے دُکھایا تے عیون دے بُلھاں نال لاندیاں آکھن لگی :

"تُسیں جاندے او کہ سگرٹ پینا تہاڈے لئی چنگا نہیں اے۔"

ایہہ آکھ کے اوہ کمرے وچوں نکل گئی۔

عدلیا دے صبر دا پیالا بھرنا عیون لئی موت دی سزا ورگا ہوندا۔ اوہدے بھانجے بھانجیاں نُوں اوہدی پرواہ نہیں سی۔ کسے دے دھیان تے یاد گیری توں وانجھی عیون' خوف تے مایوسی دے عالم وچ زندگی دے ٹمکدے چانن نال چنبڑی پئی سی تے موت دی چاہوان سی۔ اوہدا اکلوتا پُتر اِک خونی دکھالے وچ ماریا گیا سی۔ ایس صدمے نے' روگ توں وی پہلاں اوہدا من چیر چھڈیا سی۔ عجب گل ایہہ سی کہ اوہدی اکلوتی اولاد سیاست دی بھینٹ چڑھ گئی سی پر اوہنوں سیاست دا کُجھ وی پتا نہیں سی تے نہ ای اوہدے توں ذرا وی متاثر ہوندی سی۔ پُتر دے مرن دے اِک سال بعد ای اوہدا خاوند وی چلانا کر گیا سی۔ عیون دے غم تے دُکھ دیاں یاداں اوہدی بیماری دی اذیت تے اکلاپے دے ہولناک پرچھاویاں وچ گُھل مِل گئیاں سن۔

اوہدی موئی بھَین دی دھی بشینا' پچھلی عید اُتے اوہنوں ملن آئی سی۔ اوہ اِک پرائمری سکول دی پرنسپل سی تے صرف اوہی سی جِہنوں تہواراں دے موقعے اُتے عیون چیتے رہندی سی۔ اوہ اپنے نال اِک پُھل گچھا تے مٹھیائی دا ڈبا لَے کے آئی سی تے ایتھے ای اوہدے بسترے نیڑے

کُرسی اُتے بیٹھی سی۔ عیون دیاں اکھاں بھر آئیاں۔

"شکریا بشینا! کیہ حال اے تیرا؟ سارے لوک کویں نیں؟ تہانوں سبھ نُوں ویکھن نُوں کِنا دل لوچدا اے پر مینوں پچھدا ای کون اے؟"

بشینا معذرت منگدے لہجے نال مُسکائی "جیون رُجھاں نال بھریا پیا اے ناں خالا!"

"تُساں لوکاں توں سوا میرا کون اے؟ آخر مویاں نُوں وی کوئی نہ کوئی چیتے رکھدا اے۔"

"خالا' مینوں اکثر تہاڈا خیال رہندا اے پر کیہ کراں' ایدھر اودھر دے دھندیاں توں ای ویلہ نہیں ملدا۔"

"سارے لوک مینوں بھُل گئے نیں بشینا۔"

بشینا نے چُپ وٹی رکھن وچ ای پناہ ویکھی۔

عیون نے آکھیا "میں آخر تُساں لوکاں دی خالا آں۔ تہاڈی ماں دی اِکلی بھیَن جہڑی اجے جیوندی پئی اے۔ جے عدلیا مینوں چھڈ جاوے تاں میں ایتھے پئی پئی جھکتی مر جاواں۔"

اوہنے اِک ڈونگھی دردیلی ہاہ بھری تے بولدی رہی "اسیں تِنو بھیناں' تیری ماں' وڈی خالا تے مَیں' کِنیاں خُش رہندیاں ہوندیاں ساں۔"

"خدا اوہناں دوہاں اُتے اپنی رحمت کرے۔"

میں اوہناں دوہاں توں نِکی ساں۔ میریاں خُشیاں دا تاں کوئی حد بنا ای نہیں سی۔"

"رب کرے تُسیں چھیتی ٹھیک ہو جاؤ خالا!"

"تیری دُعا قبول نہیں ہووے گی بشینا! میں کلی رہ گئی آں۔ مینوں سبھ نے چھڈ دتا اے۔ میری پنشن وی گوانڈھی لیا کے دیندا اے۔"

اوہنے اپنے نیلے ہوندے جاندے کمزور ہتھ نال لہنیاں اکھاں پُونجھیاں۔ "میں بہُت خوفزدا آں بشینا۔ مینوں اوس دن توں ڈر آوندا اے جدوں عدلیا مینوں چھڈ کے ٹُر جاوے گی۔"

"اِنج نہیں ہووے گا خالا۔ اوہنوں ایس ورگا گھر ہور کتھے ملے گا؟"

"اوہنوں میرا بہُت کم کرنا پَیندا اے۔ مینوں اوہدے ولوں فکر لگیا رہندا اے۔"

"تہاڈا پُورا گھر تے پیسے اوہدے قبضے وچ نیں۔ بھلا اوہ تہانوں چھڈ کے کیوں جاوے گی؟"

"فیر وی مینوں ڈر لگدا اے۔ ہر ویلے شک گھیری رکھدا اے۔ میں اوہدی ہوند توں وی اونی ای خوفزدا آں جنی اوہدے جاون توں۔"

بشینا چُپ رہ گئی۔ اوہدے کول آکھن لئی کُجھ وی نہیں سی بچیا۔ یاں اوہ گھسے پٹے فقرے دُہراندے رہن توں اَک گئی سی۔ عیون نے آکھیا "مینوں معاف کر دے بشینا! میرے کول گلاں

مُک گئیاں نیں فیر وی ایہ گل چنگی نہیں کہ میں تینوں پریشان کیتی جاواں۔ آخر توں ای تاں ایں جہنوں میرا خیال رہندا اے۔"

اوہنے اپنا شکایت زلیا اندازا چھڈ دتا تے ہمدردانا لہجے وچ پچھن لگی :

"ہور سُنا! اپنے خاوند نال تیری کویں نبھ رہی اے۔"

بشینا نے ڈونگھا ساہ لے کے مختصر جہیا جواب دتا "بس ٹھیک ای اے۔"

"پر ایہ کویں ممکن اے۔ توں تے ایڈی بے مثال کُڑی ایں۔" عیون دے مُکے تے غمگین ہوٹھاں اُتے تھکی جہی مُسکان آئی۔ "توں اینی سوہنی ایں بشینا! لوک کہندے نیں کہ توں اِنج ایں جویں میں اپنی جوانی وچ ساں۔ پورے خاندان وچ تیری شکل سبھ نالوں ودھ کے میرے نال رَلدی اے۔"

بشینا نے ہاں وچ سرہلایا تے مسکرا پئی۔

"میں جدوں گلی وچ نکلدی ساں یاں باری وچ کھلوندی ساں تے ساریاں اکھاں میرے اُتے مرکوز ہو جاندیاں سن۔"

بشینا ہس پئی تے عیون ول دردمندی نال ویکھن لگی۔

"توں کہندی ایں کہ خاوند نال تیرے تعلقات ٹھیک ای نیں۔ کیہ اوہنوں احساس نہیں کہ رب نے اوہنوں کِنّی وڈی نعمت نال نوازیا اے؟"

"دُنیا دا ایہو دستور اے خالا۔"

"لعنت ہووے اجہی دُنیا اُتے۔"

"دُنیا دا کیہ بھروسا اے خالا!"

عدلیا کھانے دے بھانڈے چکی کمرے وچ آئی۔ اوہنے عیون نوں چک کے سرہانے دے سہارے بٹھا دتا تے اوہنوں کھانا کھواون لگی۔

اوہدا دل جِتن لئی عیون نے آکھیا "کھانا بہت ودھیا پکیا اے عدلیا!"

عدلیا نہ مسکرائی تے نہ ای اوہنے شُکریا ادا کیتا۔ جویں اوہنے عیون دی گل سُنی ای نہ ہووے۔ کمزور تے بے وَس بندے دی تعریف وی بے اثر ہوندی اے۔

"کیہ ہویا اے عدلیا؟"

"میں اپنی دھی بارے سوچ رہی ساں۔"

"رب اوہنوں خُش رکھے۔ کیہ ہویا اے اوہنوں؟"

"اوہ اپنے خاوند ہتھوں بڑی مصیبت وچ اے۔"

"کیوں؟ آخر ست بالاں دی ماں نال اوہ اجہیا سلوک کویں کر سکدا اے؟"

"خانم تُسیں اوہنوں نہیں جاندے۔"

"تُوں اپنی دھی نُوں سمجھا۔ اوہنوں آکھ کہ صبر توں کم لوے۔"

"جے اوہنوں طلاق ہو گئی تاں فیر کیہ ہووے گا؟"

آہو واقعی۔ فیر کیہ ہووے گا؟ جے عدلیا اپنی دھی تے اوہدی اولاد نُوں ایس گھر لے آئی تاں؟ عیون اوہدے اُتے اعتراض وی کویں کرے گی۔ اوہ تاں پوری طرحاں عدلیا دے رحم کرم اُتے سی۔ ایہ گھر اینا کُھلّھا نہیں سی۔ ایہدے وچ پورا خاندان آ گیا تاں ایہ بازار بن جاوے گا۔ اینے رولے رپّے تے ہنگامے وچ اوہدا کیہ حشر ہووے گا؟ تے فیر اوہناں سبھ دے کھانے تے کپڑے لتے دا خرچا اوہ کویں برداشت کرے گی؟

ایہ عیون واسطے اِک نویں تشویش سی۔ شیخ طٰہٰ نے ویاہ اُتے اوہنوں دُعا دیندے ہویاں آکھیا سی:

"خدا تینوں عزت دیوے تے نصیب چنگے کرے۔" عیون دی ماں نُوں اوہدے اُتے کِنا مان سی تے اوہدے ویاہتا جیون دا مُڈھ کِنا خُشگوار سی۔ خاوند اِک معزز خاندان نال تعلق رکھن والا جج سی۔ اِک دن اوہنے عیون نُوں اِک سنیما دے باکس وچ ویکھ لیا تے اوہدے اُتے مر گیا۔ اوہ اِک محبوب بیوی تے خُش ماں سی۔ اوہدے حُسن اُتے مان کرن والا اوہدا خاوند اوہدا ہتھ پھڑ کے اوہنوں اوپیرا لے جاندا ہوندا سی۔ اِک واری جدوں کسے پاشا نے عیون نال بے تکلف ہون دا جتن کیتا تاں فساد ہوندا ہوندا بچیا سی۔ عیون نے سوچیا "پر' عیون خانم' تیری زندگی دا انت ایہ مرن بستر اے' جِتھے تُوں ایس بے حِس تے نکوئی دے رحم کرم اُتے پئی ایں جہڑی تینوں اِک مُسکان تک توں وی محروم رکھدی اے۔"

بُوہے دی گھنٹی وجی۔ عیون دیاں اکھاں آس نال جھلملائیاں۔ کیہ کوئی ملن آیا اے؟

"کون اے' عدلیا؟"

"پلمبر آیا اے خانم۔"

فیر اوہی پلمبر! ایہ سدا ایتھے آیا رہندا اے! باورچی خانے یاں غسل خانے یاں کسے پایپ دی مرمت لئی آیا ہووے گا۔ اوہ کدے عدلیا توں پچھن دی ہمت تک نہیں کردی سی۔ اعتراض دا تاں سوال ای نہیں سی۔ پلمبر' جدوں اوہدی مرضی ہوندی یاں جدوں اوہ حرافنہ اوہنوں سد گھلدی' آ جاندا۔

عدلیا نے عیون دے کمرے دا بُوہا بند کر دتا تاں جے اوہ پلمبر نُوں نہ ویکھ سکے۔ عیون نُوں

بہت دناں توں اوہدے اُتے شک سی پر اوہ کر کیہ سکدی سی؟ اوہدے گھر وچ ایہ سبھ کجھ ہوندا' اوہدے کمرے دے بُوہے دے باہر' جنھوں اوہدی مرضی بُجھے بِنا' سگوں مرضی دے خلاف بند کر دتا جاندا تے ایہ سبھ اوہدی راکھی دے ناں اُتے ہوندا۔ اوہ بے وَس تے مجبور سی۔ جے ایس بندے نُوں ایہدے توں ودھ دا لالچ ہوندا یاں اوہ اوہنوں اپنے راہ دی رکاوٹ سمجھن لگدا یاں کوئی شیطانی خیال اوہدے ذہن وچ آ جاندا تاں عیون دی راکھی کون کر سکدا سی؟ اوہ کن لا کے غور نال سُنن لگی۔ اوہ بڑی بے چین سی۔ اوہدا خون کھول رہیا سی۔ شاید اوہدے موئے پُتر نُوں وی ایس بے رحم صورتحال دا ساہمنا کردیاں اجہی بے وَسی محسوس ہوئی ہووے گی جنھے اوہنوں بھر جوانی وچ مار چھڈیا سی۔ اوہ تاں ادھ موئی تے بسترے دی قیدی سی۔

عدلیا نے بُوہا کھول دتا تے کہن لگی "ٹُر گیا۔"

اوہنے ضرورت توں ودھ ویلا لاون دا ذکر کیتے بِنا عدلیا توں پچھیا:

"کیہ کیتا اے اوہنے؟"

"باورچی خانے دا پایپ ٹھیک کرنا سی۔"

عیون نے اپنے آپ اُتے قابو پان دا جتن کردے ہویاں آکھیا "پر باورچی خانے دا پایپ تاں....."

عدلیا اوہدی گل کٹدیاں ہویاں بولی "آہو بہت پُرانا ہو گیا اے۔ گھڑی مُڑی مرمت کرنی پَیندی اے۔"

آہو ایہدی گھڑی مُڑی مرمت کرنی پَیندی اے' بھاویں ایہدی تھاں نواں پایپ ای کیوں نہ لا دتا جائے۔ پلمبر دی آواجائی دی لوڑ ہمیشا رہوے گی۔ ٹھیک اے' آوندا رہوے۔ جدوں اوہدی مرضی ہووے یاں جدوں عدلیا چاہوے۔ ایس صورتحال نُوں برداشت کرنا ای ہووے گا کیوں جے اوہدے ہتھ پَیراں تے اکھ نک دی تھاں آخر عدلیا نے ای تاں سنبھال رکھی اے۔ ایس گھر وچ عدلیا دا کم وی تاں سخت تھکا دین والا اے۔ فیر وی ایہ گل عیون دی برداشت توں باہر رہوے گی تے ایہدا سِٹا اُنیندرے دی صورت وچ نکلدا رہوے گا۔

فیر اِک دن بُوہے اُتے اِک اوپری ٹھکور سُنائی دتی۔ عدلیا نے اندر آ کے دَسیا:

"خانم! اِک انھا بندا آیا اے۔ کہندا اے تہاڈا پُرانا جانُو اے....."

اینے نُوں باہروں اوپرے نے اُچی ساری کہیا:

"شیخ طٰہٰ الشریف' خانم عیون!"

ایہ اواز' ایہ ناں! عیون نے اپنے دَم توڑدے چیتے توں مدد چاہی۔ اوہدا دل بے قرار ہو گیا۔

یاداں نے ہوا دے تازے تے خشبو بھرے مُلّے وانگ اوہنوں اپنی ولھیٹ وچ لے لیا۔ اوہ نہال ہو کے بولی :

"آؤ' آ جاؤ شیخ طٰہٰ!! عدلیا! ایہناں نُوں اندر لے آ۔"

اوہ عدلیا دے سہارے' سوٹی نال راہ ٹوہندا اوہدے بسترے لاگے آیا۔ اوہدا عماما ڈِھلا ہو کے کُھل گیا سی تے اُچا متھا اُگھڑ آیا سی۔ اوہدیاں اکھاں اندر نُوں دھسیاں ہوئیاں سن تے کنڈ بُڈھاپے پاروں اُلر گئی سی۔ اِک بدرنگ تے گھسیلی عبا نے اوہدے کمزور جُسّے نُوں ڈھکیا ہویا سی۔

جدوں اوہنوں عیون دے سرہانے بٹھا دتا گیا تاں اوہ اوہدے نال مخاطب ہوئی :

"ایہ رہیا میرا ہتھ' شیخ طٰہٰ! پر ایہنوں زور نال نہ دبانا' ایہ بہت کمزور اے۔"

اوہنے بڑی نرمی تے شفقت نال ہتھ جوڑی کیتی تے بولیا :

"رب تینوں چھیتی شفایاب کرے خانم عیون!"

"رب دا شکر اے' اوہنے فیر تیری شکل وکھائی۔ بھلا پچھلی وار ساڈی ملاقات کدوں ہوئی سی؟"

اوہنے اپنا سِر افسوس نال ہلایا تے بولیا "کِنا چِر بیت گیا۔"

"اوہ دن کِنے چنگے سن شیخ طٰہٰ!"

"رب تہانوں خُش رکھے۔"

"پر کویں؟ میں تاں ایتھے مرن بسترے اُتے پئی آں۔ اِنج بے وَس تے کلّی....."

بُڈھا اُنگلی نال اسمان ول اشارا کردیاں کہن لگیا "اوہ رحم کرن والا اے۔"

"تہانوں میرا پتا کویں لگا؟"

"میں پُرانی حویلی دے چوکیدار نُوں ملیا ساں' چاچے آدم نُوں۔"

عیون بُجھدیاں اکھاں نال اوہدے جھُرڑیاں بھرے تے عمر کھادے چہرے نُوں ویکھدی رہی۔ اوہ غریبی تے بدحالی دا نشان بنیا بیٹھا سی۔ جدوں اوہ پُرانی حویلی وِچ قاری وجوں ملازمت کردا سی' اودوں اوہ کِنا مضبوط تے طاقت ور ہوندا سی۔ ہر روز فجر دے بعد اوہناں دے گھر آ کے قہوا پیندا' تلاوت کردا تے مذہبی مسئلیاں بارے عیون دی ماں دی اگوائی کردا۔ اوہنے ای عیون دے ویاہ دے دیہاڑے اوہنوں دُعا دیندیاں آکھیا سی۔ "رب تینوں عزت دیوے تے چنگے نصیب کرے۔" ماضی دے دُھندلے کونیاں توں اِک مہربان تعلق یاداں دے اتھرّوواں دیاں لہراں اُتے جویں اُڈیا تُری آوندا سی۔

اوہنے لنگھیاں پُرانیاں جُتیاں لاہ دتیاں تے کُرسی اُتے اُتانہہ بہہ کے قرآن دی تلاوت کرن لگ پیا۔ جدوں اوہ قہوا پی چکیا تے کمرے وچ صرف اوہ دوویں رہ گئے تاں عیون نے آکھیا :

"میں کلّی رہ گئی آں' شیخ طٰہٰ!"

اوہ جویں احتجاج کردیاں ہویاں بولیا "پر خُدا تہاڈے نال اے خانم عیون۔"

"میں ہر ویلے فکروند تے خوفزدا رہندی آں۔"

"رب اُتے بھروسا رکھو' خانم عیون!"

"کاش تُسیں مینوں روز ملن لئی آ سکدے!"

"میں بڑی خُشی نال روز آواں گا۔"

"تہاڈے دن کویں کٹ رہے نیں شیخ طٰہٰ؟"

"خدا دی ایہو مرضی سی کہ تلاوت دے ریکارڈاں پاروں اسیں بے روزگار ہو جائیے' پر خدا اپنے غلام نُوں کدے نہیں بھُلے گا۔ خیر' خانم گل ایہ اے کہ تُسیں مایوسی ساہمنے ہتھیار نہ سُٹو۔"

"مینوں چِنتا اے شیخ طٰہٰ! عدلیا توں وکھ میرے کول کوئی وی نہیں' جے اوہ مینوں چھڈ دیوے....."

"پر خدا تہاڈے نال اے' خانم عیون!"

"پر میں کلّی آں۔"

بُڈھا ناراضی نال ہتھ ہلا کے بولیا "کِنّے افسوس دی گل اے۔"

"کیہ میں غلط آکھیا اے شیخ طٰہٰ؟"

"نہیں۔ پر تہاڈا رب اُتے ایمان نہیں رہیا۔"

"میرا ایمان اے۔ میرا پُتر تے خاوند واری واری میتھوں وِچھڑ گئے' فیروی میرا ایمان اے۔"

"نہیں۔ تہاڈا ایمان سلامت نہیں رہیا خانم عیون!"

اوہ ناخُش ہو کے چُپ کر رہی۔ شیخ طٰہٰ نے آکھیا "ناراض نہ ہونا! جہدا ایمان سلامت ہووے' اوہدے دل وچ چِنتا' ڈر تے مایوسی لئی کوئی تھاں نہیں ہوندی۔"

"مینوں ایمان اے پر میں مرن بسترے اُتے آں تے عدلیا دے رحم کرم اُتے آں۔"

"ایمان والے صرف اللہ دے رحم کرم اُتے ہوندے نیں۔ کسے ہور دے نیں۔"

"ایہ کہنا سوکھا اے پر ایہدے اُتے عمل کرنا بڑا اوکھا!"

شیخ طٰہٰ نے افسوس نال سر ہلایا تے آکھیا "آہو کہنا سوکھا اے تے کرنا بہت اوکھا۔"

"میری سمجھ وچ کجھ نہیں آوندا۔"

"میں ہر روز تہاڈے کول آونا چاہنا آں۔"

"ضرور' شیخ طٰہٰ! رب دا ناں جے ضرور آؤ۔"

"پر تہانوں ایمان دی لوڑ اے۔ نہیں تاں اِک انھا بُڈھا تہاڈی کیہ مدد کر سکدا اے؟"
عیون کجھ ٹھہر گئی، فیر کجھ جھک کے آکھن لگی "پر خورے اوہنوں ناگوار گزرے، عدلیا نوں۔"
"میں فیروی آواں گا۔"
"پر جے...... فرض کرو......"
"یقین رکھو، میں ہر روز تہاڈے کول آواں گا۔ جے اوہنوں بُرا لگدا اے تاں بِنا شک کندھ نال مار کے اپنا سِر پاڑ لوے۔"
عیون گھابر کے دبی ہوئی اواز وچ بولی "ہولی بولو شیخ طٰہٰ! سانوں اوہنوں غُصّا نہیں دوانا چاہیدا۔"
"خانم عیون! بھُل جاؤ کہ تُسیں اوہدے رحم کرم اُتے او۔ تُسیں صرف رب دے رحم کرم اُتے او۔"
"آہو آہو اسیں سارے رب دے رحم کرم اُتے آں۔ پر سوچو تاں سہی جے اوہنوں غُصّا آ گیا تاں میرا کیہ بنے گا؟"
"کجھ نہیں بنے گا۔ رب دی مرضی دے خلاف کجھ نہیں ہو سکدا۔"
"ایہ سچ اے شیخ طٰہٰ! پر میرے اکلاپے دا خیال کرو۔ جے اوہ مینوں چھڈ کے ٹُر گئی تاں......"
"اوہ تینوں چھڈ کے نہیں جاوے گی خانم عیون! کیوں جے اوہ تہاڈی ایہدے توں ودھ کے محتاج اے جِنّے کہ تُسیں اوہدے او۔"
"میں تاں ماڑی آں، اوہدے وچ طاقت اے۔ اوہنوں کدھرے وی کم لبھ سکدا اے۔"
"آہو، اوہنوں کدھرے وی کم لبھ سکدا اے پر نوکرانی وجوں۔ ایتھے تاں اوہ مالکن بنی بیٹھی اے۔"
"خورے تُسیں ٹھیک ای آکھدے او پر سچ پُچھو تاں میں اُکّا بے یارو مددگار آں۔"
شیخ نے اپنی سوٹی زمین اُتے ماری "تہاڈی ادھی بیماری تاں اوہدے اُتے آدھار پاروں اے۔"
"پر میری بیماری اِک حقیقت اے۔ ڈاکٹر وی ایہو آکھدے نیں۔"
"میں بیماری تے ڈاکٹراں اُتے یقین نہیں رکھدا۔ فیروی تہاڈی گل من لیندا آں۔ خانم عیون! فرض کرو جے اوہ تہانوں چھڈ کے ٹُر گئی تاں میں اپنی دھی نوں تہاڈے کول رہن لئی لے آواں گا، اوہنوں طلاق ہو گئی ہوئی اے۔"
خانم دیاں دُھندلیاں اکھاں وچ اِک پل لئی ٹمٹما جیہا لِشکیا۔ اوہنے بے تاب ہو کے پُچھیا "کیہ واقعی شیخ طٰہٰ؟"

"آہو، کیوں نہیں! تہاڈی خاطر میں اوہدے بنا رہ لواں گا۔"

اوہنے شرمندا ہو کے پچھیا "پر تسیں کلے کویں رہ لوو گے؟"

اوہ پہلی وار ہسیا تے کہن لگیا "آہو اِک بڈھا تے انھا بندا کویں کلا رہوے گا؟ پر اوہدی طلاق توں پہلاں میں کلا ای رہندا ساں۔"

"میں تہاڈے اُتے بھار نہیں بننا چاہندی۔"

"تسیں صرف اپنے آپ اُتے بھار بنے پئے او۔ رب سچا تہاڈی مدد کرے۔"

چُپ دا اِک لمّا وقفا آیا جہڑا سکون تے آسودگی بھریا سی۔

شیخ نے کھنگھار کے اپنا گلا صاف کیتا تے قرآن دی تلاوت کرن لگیا۔

ہُن اوہدے جاون دا ویلا سی۔ اوہنے نرمی نال سرہلا کے رب راکھا آکھیا تے ٹُر گیا۔ عیون نوں اِک لئی چِر مگروں سکون دا احساس ہویا۔ اوہنے عدلیا نوں بُلا کے آکھیا:

"عدلیا! ویکھ، شیخ طٰہٰ جدوں وی آون تاں اوہناں نوں آدر تے عزت نال جی آیاں آکھنا اے۔"

ناگواری دے احساس نال عدلیا دے متھے اُتے وٹ پَے گئے تے اوہ بل کے بولی:

"پر خانم عیون! اوہ بڑا گندا اے۔"

"اوہ ساڈی پُرانی حویلی دا قاری اے۔ اوہدا سنگ مینوں اپنے ماں پیو توں وِرثے وچ ملیا اے۔"

"خانم، میں اوہدے متھے اُتے جُوواں ٹُردیاں ویکھیاں نیں۔"

عیون قہر وچ آ گئی "مینوں ایہدی پرواہ نہیں۔ اوہ بہرحال بزرگ اے۔"

عدلیا دھمکی بھرے لہجے وچ بولی "پر میرے ذمے پہلاں ای اینا کم اے۔"

عیون دی اواز وچ نرمی آ گئی "رب دا ناں ای اِنج نہ کہہ۔ ایہ میری سدھراے تے میں تیرے کولوں اوہدے آدر دی آس رکھدی آں۔"

"پر میں آپ ویکھیا اے کہ....."

عیون اوہدی گل کپ کے چھیتی نال بولی:

"اوہ بزرگ بندا اے تے تینوں میرا حکم مننا ہووے گا۔"

عدلیا دا چہرا آکڑ گیا۔ اوہ کُجھ آکھن نوں سی پر عیون دی چتاونی نے اوہنوں باز رکھیا۔

"جو تینوں آکھیا جاوے، اوہی کر۔ بحث نہ کر۔"

عدلیا دے چہرے اُتے حیرانی کھلر گئی۔ اوہنے چونک کے عیون ول ویکھیا۔ دوویں کُجھ دیر تیکر

اِک ڈُوجے نُوں گھُوردیاں رہیاں پر عیون دیاں تیز نظراں نے ہار نہیں منی۔ اوہ ارادے بھرے انداز نال اوہنوں گھُوردی رہی۔ اوہنوں اپنی بیماری تے خوف دی کوئی پرواہ نہیں سی۔ اوہنوں اپنے وجود وچ کدھرے بہت اندر جِت دا سیک محسوس ہوون لگیا۔

عدلیا نے اخیر اپنیاں نظراں جھُکا لئیاں تے مُونہہ ای مُونہہ وچ کُجھ بدبداندی کمریوں باہر نکل گئی پر عیون نے معاملے نُوں ایتھے ای نہیں مُکایا۔ اوہ پُوری طرحاں مطمئن ہونا چاہندی سی۔ اوہنے عدلیا نُوں فیر اواز دے کے سدیا۔ عدلیا نے کمرے وچ داخل ہوندیاں ناگواری تے بے صبری نال آکھیا:

"کیہ گل اے؟ چلھے اُتے ہانڈی چڑھی ہوئی اے۔"

عیون نے مضبوط لہجے وچ پچھیا "عدلیا! توں شیخ طٰہٰ نُوں کویں جی آیاں آکھیں گی؟"

"کون شیخ طٰہٰ؟"

عیون قہرنال چِلکی "کیہ توں میرے نال مذاق کرنی ایں عدلیا؟"

"تُسیں خفا کیوں ہو رہے او؟ میں ایہو تاں پچھیا اے کہ شیخ طٰہٰ کون اے؟"

"کیہ توں شیخ طٰہٰ نُوں نہیں جاندی؟"

"میں اوہدا ناں وی کدے نہیں سُنیا۔"

عیون نے جدوجہد چالو رکھن دے ارادے نال جواب دتا "اوہی بُڈھا قاری جہڑا کجھ دیر پہلاں ایتھے بیٹھا سی تے جہنوں توں قہوا پیش کیتا سی۔"

عدلیا نے بے یقینی تے چِنتا نال خانم دے چہرے ول غور نال ویکھیا تے کہن لگی:

"اج تاں گھر وچ کوئی وی نہیں آیا۔ نہ کوئی قاری' نہ کوئی دُکاندار۔ تُسیں کویں دیاں گلاں کر رہے او؟"

غُصے نال عیون دی اواز رُنھ گئی۔ کویں دیاں گلاں کر رہی ایں۔ توں اینی گستاخ ہو گئی ایں۔"

"مینوں تہاڈیاں گلاں توں ڈر آ رہیا اے۔ شیخ طٰہٰ کون اے؟"

"توں پاگل ہو گئی ایں یاں مینوں پاگل کر دینا چاہندی ایں؟"

عدلیا واقعی پریشان ہو رہی سی۔ "مینوں اپنی دھی دی جان دی قسم' میں نہ کدے شیخ طٰہٰ نُوں ویکھیا' نہ اوہدا ناں سُنیا۔"

عیون دی اواز اینی اُچی ہو گئی جِنی بیتے کئی ورھے نہیں سی ہوئی۔ اوہنے چِلک کے آکھیا:

"ہُن توں قسم کھا رہی ایں۔ توں میرے خلاف سازش کر رہی ایں۔ توں مینوں یقین کرانا چاہندی ایں کہ مینوں اجہیاں چیزاں دِسن لگ پئیاں نیں جہناں دا کوئی وجود نہیں۔ ایہو چاہندی

ایں ناں کہ میں اپنے آخری دوست توں وی محروم ہو جاواں؟"
عدلیا دیاں اکھاں ڈر نال باہر نکل آئیاں۔ اوہدی ساری بُکھ مُک گئی۔ اوہ کنبدی ہوئی اواز نال بولی:
"خانم تُسیں اپنے حواس وِچ نہیں او۔"
"چُپ کر! میں تیرے توں نہیں ڈردی۔ میں تیری محتاج نہیں آں۔ اوہ ہر روز میرے کول آیا کرے گا۔ ایہ میرا حکم اے بتے تینوں ایس گل نوُں بحث بِنا مننا پوے گا۔ خبردار جے اوہدا راہ ڈکن دی کوشش کیتی۔ میں تینوں گھروں کڈھ دیاں گی۔"
عدلیا دا رنگ زرد ہو گیا تے اوہنے عاجزی نال آکھیا:
"خانم! اپنے آپ نوُں تھکاؤ نہ۔ اپنے ذہن نوُں سکون دیو۔ میں بہت خوشی نال تہاڈا حکم مناں گی۔"
پر عیون چلکدی رہی "جھوٹھی! کمینی! چور! زانیا! میں اپنے ورھیاں توں تینوں برداشت کردی آ رہی آں۔ میں تیرا منحوس چہرا نہیں ویکھنا چاہندی۔ میرے بِنا تیرا ٹل کوڈی دا وی نہیں۔ مینوں تیری کوئی لوڑ نہیں۔ نکل جا۔ جہنم وچ جا! رب دیاں نعمتاں نے تیرا دماغ خراب کر چھڈیا اے۔ تینوں شکرگزار ہونا چاہیدا سی پر توُں دن رات مینوں ذلیل کردی رہی' ڈراندی رہی' تسیے دیندی رہی' نکل جا! اج دے بعد مینوں لہنی شکل نہ وکھاویں۔ رب تینوں غارت کرے!"
عدلیا کجھ قدم پِچھے ہٹی۔ دہشت نے اوہنوں اپنے قابو کر کے جویں اوہدے دماغ نوُں جکڑ لیا۔ اچانک اوہ پرتی' ایدھر اودھر ویکھیا تے چلکدی ہوئی تیز ہوا وانگ دوڑدی باہر نکل گئی۔

☆☆☆☆☆

عربی / زکریا تامر

دسویں دِن دے شیر

پنجرے وِچ بند شیر توں جنگل بہت دُور دُراڈے فاصلے اُتے رہ گئے سن پر اوہ اوہناں نُوں بُھل نہیں سی سکیا۔ پنجرے دے چوہاں پاسے لوکاں نُوں اوہ غُصّے نال گھُور رہیا سی تے اوہ اوہدے توں ڈرے بِنا اوہنوں حیرانی نال ویکھ رہے سن۔

اوہناں لوکاں وِچوں اِک سکون بھری پر حکم بھری اواز والا بندا باقی لوکاں نُوں کہندا اے "جے تُسیں واقعی چاہندے او کہ میرا پیشا' یعنی سدھان دا پیشا اپناؤ تاں کسے ویلے وی تہانُوں ایہ نہیں بھلنا چاہیدا کہ تہاڈا پہلاں نشانا مقابل والے دا ڈھڈ ہووے۔ تے تُسیں ویکھ لوو گے کہ ایہ پیشا اِکو ویلے اوکھا وی اے تے سوکھا وی۔"

"ایس شیر نُوں ویکھو۔ ایہ اِک خوفناک تے خُدسر شیر اے۔ ایہنوں لہنی ازادی' لہنی طاقت تے لہنی بے جگری اُتے بڑا مان اے۔ پر ایہ بدل جاوے گا تے معصوم بال وانگ بڑا شریف' نرم خُو تے فرمانبردار بن جاوے گا۔ جہدے کول کھانا اے تے جہدے کول کھانا نہیں' اوہناں دوہاں وچکار کیہ ہوندا اے' ہُن ویکھو تے سِکھو۔"

اوہناں لوکاں نے تُرت ای جواب دِتا کہ اوہ دِل لا کے سدھان دا کم سکھن گے تے سدھان والا خُش ہو کے مسکایا تے شیر نال مخاطب ہو کے طنزیا انداز وِچ پچھن لگیا۔ "تے ساڈا پیارا پروہنا کہڑے حال وِچ اے؟"

شیر بولیا "کھانا لیاؤ' ہُن میرے کھان دا ویلا اے۔"

سدھان والا بناوٹی حیرانی نال بولیا "توں میرے اُتے حکم چلا رہیا ایں جدوں کہ توں میرا قیدی ایں؟ خوب' دلچسپ شیر ایں توں۔ ہُن تینوں جان لینا چاہیدا اے کہ ایتھے صرف مینوں حکم چلان دا حق اے۔"

"شیر نُوں کوئی حکم نہیں دے سکدا۔" شیر نے جواب دِتا۔

"پر ہُن توں شیر کتھے ایں؟" سدھان والے نے آکھیا۔ جنگل وِچ ہوندا ہوویں گا پر ہُن تے توں پنجرے وِچ ایں۔ ہُن توں غلام ایں جہڑے صرف حکم مندے نیں تے جو کجھ آکھیا جاوے' کردے نیں۔"

"میں کسے دا غلام نہیں بناں گا۔" شیر نے غُصّے وِچ آ کے آکھیا۔

"تُوں میرا حکم منن نُوں مجبور ایں. کھانا تے میرے کول اے." سدھان والے نے آکھیا.
شیر بولیا "نہیں چاہیدا مینوں تیرا کھانا."
"تیری مرضی. رہو بُھکھا." سدھان والے نے آکھیا. میں تیری مرضی دے خلاف کجھ کرن نُوں تینوں مجبور نہیں کراں گا." تے اپنے شاگرداں نُوں آکھن لگا. "ویکھیو' کویں بدلدا اے. آکڑ وِچ تنیا ہویا سِر بُھکھ نہیں مٹا سکدا."
شیر بُھکھا رہیا تے اوہناں دِناں دی للچاء وِچ اُداس اُداس رہیا جدوں اوہ آزادی نال اخیری طوفان وانگ اپنے شکار لئی جدھر جی چاہندا' جھپٹ سکدا سی.
دُوجے دِن سدھان والا تے اوہدے شاگرد شیر دے پِنجرے دوالے جمع ہوئے تاں سدھان والے نے آکھیا "بُھکھ نہیں لگ رہی؟ بِنا شک تیری بُھکھ ہُن تیرے لئی تکلیف تے تسیہے دا کارن اے. کہہ دے کِہ تُوں بُھکھا ایں تے جھٹ گوشت تُوں آکھیں گا' تینوں مِل جاوے گا."
شیر کجھ نہ بولیا تاں سدھان والے نے آکھیا "بے وقوف نہ بن. جو میں کہندا آں' اوہ کر. بس من لے کِہ توں بُھکھا ایں' تے فورن ای رج کے کھا."
شیر نے آکھیا "میں بُھکھا آں."
سدھان والا ہسیا تے اوہنے اپنے شاگرداں نُوں دسیا. "ویکھو' ہُن ایہ اجہے جال وِچ آگیا اے کہ نکل نہیں سکدا."
اوہنے حکم دِتا تے شیر نُوں بہُت سارا گوشت کھان لئی دِتا گیا.
تیجے دن سدھان والے نے آ کے شیر نُوں آکھیا "اج وی کھانا چاہندا ایں تاں جو میں آکھاں' اوہ کر."
"میں تیرا حکم نہیں مناں گا." شیر نے جواب دِتا.
"اینی کاہلی نہ کر. میں جو چاہنا آں' اوہ بہُت ای معمولی جہی گل اے. تُوں ایس ویلے پِنجرے وِچ ایدھروں اودھر ٹہل رہیا ایں. جدوں میں کہواں کِہ رُک جا تاں بس توں رُک جاویں."
"ایہ تاں بڑی معمولی جہی درخاست اے." شیر نے دِل وِچ سوچیا. "اینی وی نہیں کِہ میں ایہدے اُتے اَڑ جاواں تے بُھکھا مراں.
بہُت تیز تے حکم بھرے لہجے نال سدھان والا چلکیا "رُک جا!"
شیر فورن ای کھلو گیا تے سدھان والے نے خُش ہو کے آکھیا "شاباش!"
شیر وی خُش سی. اوہنے ندیدیاں وانگ کھادا. اِنجراں نُوں سدھان والے نے اپنے شاگرداں نُوں آکھیا "کجھ دِناں دی گل اے' ایہ کاغذی شیر بن جاوے گا."
چوتھے دن شیر نے سدھان والے نُوں آکھیا "بُھکھ لگ رہی اے' مینوں رُک جا' آکھ."

سدھان والا اپنے شاگرداں نُوں آکھن لگیا "ہُن ایہ میرے حکم پسند کرن لگ پیا اے۔" فیر اوہنے شیر نُوں آکھیا "اج توں کھانا اوس ویلے تیک نہیں کھاویں گا جدوں تک توں بِلّی وانگ میاؤں میاؤں نہیں کردا۔"

شیر نے غُصّے نُوں قابو وِچ رکھیا تے دل وِچ آکھیا "بِلّی دی نقل کر کے میں اپنا ای من پرچاواں گا۔"

اوہنے فورن ای بِلّی دی نقل وچ میاؤں میاؤں کیتا پر سدھان والے تے تیوڑی چڑھا لئی تے وِگڑ کے آکھن لگیا۔ "تیری نقل اُکا چنگی نہیں۔ تیرے خیال وِچ بِلّی دی اواز کیہ دھاڑن نال ملدی جلدی ہوندی اے؟"

بس فیر شیر نے فیر توں بِلّی دی نقل کیتی پر سدھان والے نے ناپسندیدگی دا اظہار چالُو رکھیا تے حقارت نال آکھن لگیا "چُپ ہو جا۔ تیری نقل ہُن وی اُکا ردی اے۔ اج تینوں مشق دا موقع دِتا جاندا اے۔ کل آ کے امتحان لواں گا۔ جے تُوں کامیاب ہویا تاں کھانا ملے گا نہیں تاں بُھکھا رہویں۔"

سدھان والا پنجرے دے کولوں اپنے شاگرداں دے نال نال ٹُر پیا۔ اوہ سبھ آپو وِچ گُھسُر پُھسُر کر رہے سن تے ہس رہے سن۔ شیر نے دھاڑ کے جنگلاں نُوں چیتے کیتا پر اوہ ہُن بہت دُور سن۔

پنجویں دن سدھان والے نے شیر نُوں آکھیا "چل جے اج تُوں ٹھیک طرحاں میاؤں میاؤں کر لیا تاں تازے گوشت دا بہت وڈا پارچا ملے گا۔"

شیر نے بِلّی دی نقل کیتی تے سدھان والے نے خُوشی دا اظہار کردیاں تاڑیاں ماریاں تے آکھن لگیا۔ "تُوں عظیم ایں! توں تے بِلکُل انج ای میاؤں میاؤں کیتی اے جویں بلیاں سرمائی موسم وِچ کردیاں نیں۔" تے اوہنے گوشت دا اِک وڈا جیہا ٹوٹا اوہدے ول اُچھال دِتا۔

چھیویں دن جیوں ای سدھان والا شیر دے پنجرے دے ساہمنے اپڑیا' شیر نے بِلّی وانگ میونکنا شروع کر دِتا۔ پر سدھان والا اُکا چُپ رہیا تے تیوڑی چڑھائی رکھی۔

"ویکھیا! میں میاؤں میاؤں کیتا۔" شیر نے آکھیا۔

"کھوتے وانگ ہنکن دی نقل کر۔" سدھان والا بولیا۔

"میں جہدے توں جنگل دے سارے جنور ڈرے رہندے نیں' شیر ہو کے کھوتے دی نقل کراں؟" شیر نے غُصّے نال آکھیا۔ "انج کرن دی تھاں مرجانا بہتر اے۔"

سدھان والا کجھ آکھے بُنے بِنا پنجرے دے ساہمنیوں ہٹ گیا۔

ستویں دن اوہ مسکراندا ہویا شیر دے پنجرے لاگے آیا تے شیر نُوں آکھن لگا۔ "کیوں بئی' کھانا نہیں چاہیدا؟"

"کیوں نہیں؟ چاہیدا اے کھانا۔" شیر نے آکھیا۔
سدھان والے نے آکھیا "جیہڑا گوشت تینوں ملے گا' اوہدا کجھ مُل اے۔ کھوتے وانگ ہنکیں گا تاں کھانا ملے گا۔"
شیر نے جنگل نُوں دھیان وِچ لیاون دا جتن کیتا پر ناکام رہیا تاں اکھاں بند کر کے ہنکن لگیا۔
"تیرا ہنکنا بہت بھیڑا اے" سدھان والے نے دسیا۔ "پر خیر' تیرے اُتے رحم کھا کے میں تینوں گوشت دا اِک ٹوٹا دے دیندا آں۔"
اٹھویں دِن سدھان والے نے شیر نُوں آکھیا "میں تقریر کرن جا رہیاں۔ جدوں اوہ مُکے تاں تُوں تاڑیاں وجائیں۔"
فیر سدھان والے نے تقریر کیتی۔ "دیس واسیو' اساں پہلے وی کئی وار اوہناں معاملیاں بارے جو ساڈے مستقبل بارے نیں' اپنے موقف دی وضاحت کیتی اے۔ ساڈیاں مخالف قوتاں بھاویں جنیاں سازشاں کر لین' پر اسیں اپنے بھرویں تے پکے موقف توں وال برابر وی کُراہے نہیں پواں گے۔ پکے یقین نال ای اسیں فتح یاب ہوواں گے۔"
"میں تیری گل نہیں سمجھیا۔" شیر نے آکھیا۔
"تیرا کم بس ایہ اے کِہ جو آکھیا جاوے' اوہدی تعریف کر تے تاڑیاں وجا۔" سدھان والے نے آکھیا۔
"معاف کریں" شیر بولیا۔ "میں تے جاہل تے ان پڑھ ہاں' جو کجھ توں آکھیا اے' اوہ مینوں عجیب جہیا لگیا۔ جے تیری اِچھیا ایہو اے تاں میں ضرور تاڑیاں وجاواں گا۔" شیر نے تاڑیاں وجائیاں تے سدھان والے نے آکھیا "مینوں نہ منافق پسند نیں نہ منافقت۔ سزا پاروں تینوں اج کجھ نہیں ملے گا۔"
نوویں دِن سدھان والا گھاء دا اِک گٹھا لے کے آیا تے شیر دے ساہمنے پا کے بولیا "لے' کھا!"
"کیہ؟ ایہ کھاواں؟" شیر بولیا۔ "میں تاں دِرندا آں۔"
سدھان والے نے آکھیا "اج توں بعد تُوں گھاء توں سوا کجھ نہیں کھاویں گا۔"
جدوں بھکھ اتنہ ہو گئی تاں شیر نے گھاء ای کھان دا جتن کیتا' پر اوہدا سواد اوہنوں ماڑا لگیا تے اوہ حقارت پاروں ڈور ہٹ گیا۔ پر اوہ گھڑی مُڑی پرت کے آیا تے ہولے ہولے اوہنوں گھاء دا سواد چنگا لگن لگ پیا۔
دسویں دن نہ سدھان والا سی تے نہ اوہدے شاگرد۔ نہ شیر سی تے نہ اوہدا پنجرا۔ شیر' شہری بن گیا تے پنجرا شہر۔

☆☆☆☆☆

عربی / نوال السعداوی

اوہنوں کسے نے دَسیا ای نہیں

سڑک لمی سی تے بِھیڑ بھاڑ بہت زیادا۔ ملگجا چھایا ہویا سی۔ اوہدے دوالے کوئی شے وی صاف نظر نہیں سی آ رہی پر اوہ رُکی نہیں۔ اوہ اوہناں چیزاں دی بھال وچ سی جہناں دا ناں اوہ نہیں جاندی سی پر جاننا چاہندی سی۔ اوہ اپنے آپ نوں پہلاں توں تیار کر لینا چاہندی سی کیوں جے کوئی خطرناک گل ہون والی سی۔ اوہدا دل زور زور نال دھڑک رہیا سی۔ اوہدے پیَراں دِیاں اُنگلاں نوکیلیاں جُتیاں وچ پھس رہیاں سن۔ جُتیاں دِیاں اَڈیاں لکڑ دیاں سن جہناں توں اواز پیدا ہو رہی سی تے پریشانی دا کارن بن رہی سی۔ اوہدے پیَراں دی شکل وگڑ گئی ہوئی سی۔ اڈیاں تھلوں چِھل گئیاں سن بِلکُل اوہدی ماں وانگ' اوہدی ماں دیاں سہیلیاں وانگ۔ وڈی عمر دیاں سارِیاں سوانیاں وانگ۔ اوہ اوہناں سوانیاں نال اپنے آپ نوں رَلانا نہیں سی چاہندی۔ اوہ اوہناں چیزاں توں نفرت کردی سی کیوں جے وڈی عمر دیاں عورتاں عجیب گلاں کردیاں سن۔ اوہ گلاں جو اوہدے توں لُکائیاں جاندیاں سن۔ اوہ گلاں گُھسُرمُسُر وچ کیتیاں جاندیاں سن تاں جے اوہ سُن نہ لوے۔ انج دے اشارے کیتے جاندے کِہ اوہدی سمجھ وچ نہ آون۔ بغلاں وچ مُونہہ دے کے ہلکے ہلکے قہقہے لائے جاندے۔ اوہ اوہناں عجیب و غریب چیزاں توں وی نفرت کردی سی جہڑیاں اوہدی ماں وارڈروب دی اُپر والی دراز وچ لکا کے رکھدی سی..... لمے لمے بدھے ہوئے بنڈل' موٹیاں چیزاں دی تہ..... تے اوہناں عجیب نظراں توں وی اوہنوں نفرت سی جہڑیاں اوہنوں ویکھدیاں سن۔ خاص کر جدوں اوہ غسل خانے وچ ہوندی' اوہدی ماں اوہنوں نھواندی سی۔ نھواندیاں نھواندیاں اوہدی ماں اوہدے جُسے توں نظراں چُران لگدی۔ جویں اوہدی جیبھ دی نوک اُتے کوئی لفظ آیا اے پر اوہ کہنا نہیں چاہندی۔ اوہ کُجھ دَسنا چاہندی سی پر دَسدی نہیں..... اک عجیب پراسرار جہیا خوف اوہدے جُسے وچ سنسنی جہی پیدا کردا۔ اوہدے ساہمنے غسلخانے دیاں اُچیاں چُپ کندھاں توں سوا ہور کُجھ نہ ہوندا یاں فیر اوہدی ماں دِیاں غُصے بھرِیاں ساہواں تے اوہدیاں اکھاں اُتے چھائی گھنا جہڑی معنے بھرے قہقہیاں تے اکھاں ای اکھاں وچ ہون والے اشاریاں نال ای ہٹدی سی۔ ایہناں موقعیاں اُتے وی اوہدی ماں دیاں اکھاں وچ اُداسی دا اک نقاب جہیا پیا رہندا۔ ایہ نقاب اوہدی ماں دیاں سہیلیاں دیاں اکھاں اُتے وی ہوندا' وڈیاں عمر دیاں ساریاں عورتاں دیاں اکھاں اُتے وی ہوندا جویں کوئی چیز سوانیاں اُتے ہلا بولن نوں تیار ہووے۔ کوئی اجہی چیز اوہنوں

ڈراندی سی۔ اُچی اڈی والیاں جُتیاں دی اواز اوہنوں پریشان کر رہی سی۔ جُتی دی باریک نوک وچ اوہدے پیر دیاں اُنگلاں دُکھ رہیاں سن۔ اوہدا مڑیا ہویا پیر اوہدے جُثے وچ کُبّنی پیدا کر رہیا سی تے اوہ اوہدے تے ماں وچکار مشابہت وچ وادھا کر رہیا سی۔ اوہ اوہنوں اوس بھیت بھری تے خوفناک چیز دے نیڑے لئی جا رہیا سی۔ دل دا تیز تیز دھڑکنا بند نہیں ہویا۔ اوہدی بغل وچ دبے ہوئے نکے جہے بیگ وچ رکھے سِکے چھنچھنان لگے پر اوہناں دی اواز ٹین دی گولک وچ رکھے اوہناں سِکیاں ورگی نہیں سی جہڑے اوہ چیونگم خریدن لئی جوڑدی ہوندی سی۔ روز اوہ گولک نوں چُک کے ہلاندی تے سِکیاں دی اواز سُندی۔ اوہ اواز اوہدے کناں نوں بہت بھلی لگدی۔ اک دن اوہ لہنی گولک کھولھے گی تے سارے سِکے کڈھے گی۔ اوہ بہت امیر ہو جاوے گی تے بہت ساری چیونگم خریدے گی۔ اینی کہ اوہدا مُونہہ بھر جاوے گا۔ انج نہیں کہ اِک نِکا جہیا ٹوٹا مُونہہ وچ پائے تے اوہدے منداں یاں تالُو نال چنبڑ جاوے۔ فیر جو بچے گی اوہ دوجے بالاں وچ ونڈ دیوے گی پر اوہنوں بِلکُل نہیں دیوے گی جہڑی ہر ویلے چیونگم کھاندی رہندی اے تے اوہنوں کدے دی نہیں دیندی۔

اوہدی زندگی وچ چیونگم ای سبھ توں چنگی چیز سی۔ اوہدی گولک بھاری ہوندی جا رہی سی پر اوہدا جُثا وی ہُن ہلکا پھلکا نہیں رہیا سی۔ پہلاں اوہ اک نال تِن تِن پوڑھیاں چڑھ جاندی سی۔ ہُن صرف دو پوڑھیاں ای ٹپیاں جاندیاں سن۔۔ جدوں اوہ فرش اُتے ڈِگدی تاں اوہدا جُثا کنب جاندا تے اوہنوں پیڑ جہی ہوندی۔ اوہدے سینے وچ دو تھاں پیڑ جہی ہوندی جو انج تکلیف نال ہلدی جویں پھوڑے دا مُونہہ۔ ہُن اوہدیاں پینٹاں وی تنگ ہو گئیاں سن۔ اوہ سلائی توں اُدھڑ گئیاں سن تے اوہناں نُوں باورچی خانے دی صافی بنا لیا گیا سی۔ اوہنوں ہور پینٹاں بنا کے دِتیاں گئیاں سن۔ اوہنوں سائیکل اُتے چڑھن دا بڑا چاء سی بلکہ چیونگم نالوں وی ودھ اوہنوں سائیکل پسند سی پر اوہدی ماں دِیاں شک شُبے والیاں نظراں پاروں اوہ سِر جھکا لیندی سی۔

ہُن سائیکل اُتے چڑھنا ہور وی خطرناک ہو گیا سی۔ اوہدے آل دوال سبھ کُجھ بدل گیا سی۔ اوہدے سینے اُتے جہڑے کپڑے سدھے ہوندے سن' اوہناں وچ ہُن سلوٹاں پین لگیاں سن۔ ہُن بنیان دی تھاں اوہنوں رنگ برنگے کپڑے پوائے جاندے سن جہناں مگر ڈوریاں لگیاں ہوندیاں جویں اوہدی ماں دے ہوندے سن۔ ایس مشابہت اُتے اوہنوں جھرجھری جہی آ گئی۔ اوہ وی ایس خطرناک چیز ول ودھ رہی سی۔ گھر وچ جو کُجھ وی ہوندا' اوہ اوہدے لئی چتاونی دا درجا رکھدا۔ گھر دیاں میزاں توں تصویراں والے رسالے غایب ہو گئے۔ ریڈیو جہڑا سارا دن چلدا رہندا' ہُن صرف ماں دے کناں لئی ای رہ گیا۔ پارک وچ جا کے کھیڈنا بند کر دتا گیا سگوں ہوا کھان لئی گھروں باہر نکلنا وی منع ہو گیا۔

گھر توں باہر دا جیون وی بھیت بھرے خطریاں نال بھریا ہویا سی..... ماں دیاں اکھاں چوری چوری اوہدے جُسے نوں' اوہدے جُسے دے ہر ہر حصے نُوں ویکھدیاں رہندیاں۔ اوہدی ہر حرکت اُتے نظر رکھی جاندی۔ جدوں اوہ تُردی' جدوں اوہ اپنے کمرے وِچ بیٹھی ہوندی' جدوں اوہ سوندی' جدوں اوہ غسل خانے جاندی یاں جدوں اوہ اپنے پیریاں ڈھڈ اُتے ہتھ رکھدی تاں اوہنوں فورن ویکھیا جاندا۔ کجھ ہون والا سی۔ کوئی خوفناک گل۔ اجہی گل جہنوں اوہ نہیں سی جاندی پر جہنوں اوہ جاننا چاہندی سی۔ کہ اوہدے لئی کویں تیار رہیا جاوے۔ پر اوہدی ماں کجھ کہنا نہیں سی چاہندی۔ تے اوہ کجھ پچھ وی نہیں سکدی سی۔ اوہ صرف ایہو کر سکدی سی کہ چوری چھپے بسترے تھلے ' الماری وچ' غسل خانے وِچ' کپڑیاں دیاں تہواں وِچ' ہتھاں تے پیراں دیاں اُنگلاں وِچ تے اپنے جُسے دیاں تہواں وِچ اوہنوں بھالے۔ اوہدا نِکا معصوم دل خوف نال بیٹھن لگیا۔ ہوٹھ بھینچے گئے تے ساہ دا اک گولا جہیا حلق وچ اٹک گیا۔ ایس آفت دے آن توں پہلاں موت آ جانا بہتر سی۔ پر موت توں وی ڈر لگدا اے۔ باورچی خانے دی چھری اینی کھُنڈی سی کہ ڈھڈ وِچ چبھدی تک نہیں سی۔ وڈیاں وڈیاں چھریاں لئی لتے لتے نوکیلے نہوواں والے بھُوت انھیرے وچ اوہدے ول ودھدے۔ اوہناں دے سِر سپ دے منداں ہار نوکیلے ہوندے۔ اوہ چیکن دا جتن کردی پر اوہدی اواز حلق وچ گھُٹی جاندی۔ اوہ نسن دا جتن کردی پر اوہدے پیَر ساتھ نہ دیندے۔ ہُن نیندر وی اوہدے لئی نویں مصیبت بن گئی سی۔ اوہنوں اپنے خاب یاد نہ رہندے پر اوہ خاب بھُل جان والے وی نہیں ہوندے سن۔ کیوں جے اوہ رات نُوں شروع ہوندے تاں سارا دن وی انجے ای چلدے رہندے۔ ہاں' اوہدے دن دے خاب ڈراؤنے نہیں سن ہوندے' کیوں جے اوہ ایہناں خاباں وچ سمندر دے گرم پانی وچ نہاندی ہوندی۔ اوہدے جُسے اُتے سوچ تے ملایم لباس ہوندا تے اوس پانی ول ودھدی جہڑا اوہنوں جلوہن کر رہیا ہوندا۔ سینے اُتے اُبھرے پھوڑے دا مُونہہ اوہنوں تکلیف دے رہیا ہوندا۔ اوہ پیڑ زیادا تیز نہیں ہوندی سی پر اوہدا جِسا کنب جاندا تے اک انجانا جہیا سرور اوہدے لُوں لُوں وِچ بھر جاندا۔ اوہ اوتھوں نسنا چاہندی سی پر انجانیاں باہواں اوہنوں جکڑ لیندیاں تے دو اکھاں اوہدے اُتے گڈ جاندیاں۔ اوہ اکھاں اوپڑ نہیں سن' اوہدے پیو دیاں اکھاں ہوندیاں۔ اوہ پیو دیاں اکھاں ویکھ کے رون لگدی فیر اتھرواں وچ اوہ باہواں غایب ہو جاندیاں۔ اوہ لیٹیاں پلکاں بند کر کے اوہناں نوں زور نال دباندی پر فیر اوہ باہواں یاں اوہدے پیو دیاں اکھاں مڑ نہ آوندیاں۔ صرف اوہ اکھاں اوہدے سامنے آوندیاں جہڑیاں گنت دی اُستانی ہار ہوندیاں۔

گنت دی اُستانی دی کہانی وی عجیب اے۔ اک دن استانی ہوری غسل خانے گئے' اوتھوں پرتے تاں کڑیاں نے غسل خانے وچ اک کپڑا پیا ویکھیا جہڑا لال سیاہی نال گچ سی..... اِک کڑی

نے اوہدے کن وچ آکھیا "سانوں اجہی اُستانی نہیں چاہیدی جہڑی لال سیاہی نال لکھدی اے۔"
اک ہور کڑی نے اپنے کپڑے سانبھے تے کہن لگی کہ جدوں تُرکی گکڑی نے اوہدے موڈھے
اُتے چونجھ مار کے اوہدا خون کڈھ دتا سی' اوہدے بعد اوہنوں لال رنگ اُکا چنگا نہیں لگدا۔ اوس
ویلے اوہنے لال رنگ دے کپڑے پائے ہوئے سن۔ اِک ہور کڑی آئی تے اوہدے کن وچ
آکھن لگی "اوہ لال سیاہی نہیں' بے وقوف' اوہ تے خون اے۔ ایہ عجیب قسم دی بیماری
اے..... ایہ گنت دیاں سبھناں اُستانیاں نُوں ہو جاندی اے۔ فیر ایہ افواہ کِھلر دی گئی۔ اِک توں
دُوجی تے دُوجی توں تیجی تیکر اپڑی۔ نہیں کڑیو' گنت دیاں اُستانیاں نُوں ای نہیں' سبھناں
سوانیاں نُوں ایہ بیماری ہوندی اے۔ نِکّے نِکّے جُسّے اِک دُوجے نال چنبڑ گئے۔ کسے نُوں وی ٹھیک
گل دا پتا نہیں سی۔ ہر کڑی نے لہنی ای کہانی سنائی جہڑی اوہنے لہنی ماں' نانی دادی یاں نوکرانی
توں سُنی سی۔

نِکّے بچے سوانیاں دے کناں وِچوں پیدا ہوندے نیں۔ ہر اِک نے اپنے کن ہتھ لا کے ویکھے۔
نہیں اوہ نک توں نکلدے نیں۔ ہر اِک نے اپنے کنبدے ہتھ نک اُتے رکھے۔ ایہ کِویں ہو سکدا
اے۔ ناساں تاں اینیاں تنگ ہوندیاں نیں۔ بچے بہت مشکل نال پیدا ہوندے ہوون گے۔ ایدوں
پہلاں کوئی بہت ای ڈراؤنی گل ہوندی ہووے گی۔ اجہیاں گلاں جہڑیاں ماواں نہیں دَسدیاں تے
ایہ مصیبت آوندی ای رہندی اے..... ہر سال..... پاگل نہ بنو..... ہر سال نہیں' ہر مہینے۔
اُف کِنّی مصیبت اے۔

ایس مصیبت توں ودھ خوفناک تاں اوہدی اُڈیک سی۔ ایہ مصیبت اوہدے اُتے ایس ویلے آ
رہی اے۔ اوہنوں اپنے اندر ہلکی جہی پِیڑ اُٹھدی محسوس ہوئی..... نہیں اجے نہیں..... ایس
ویلے نہیں..... سڑک اُتے نہیں۔ ایتھے تاں اینے بہت سارے لوک نیں۔ موٹیاں موٹیاں
مُچھاں تے لمیاں لمیاں پینٹاں والے بندے۔ ایتھے تاں تماشا بن جاوے گا۔ کاش اوہ نِکّی جہی گنڈھ
بن کے ہوا وچ غایب ہو جاندی۔ کاش زمین پاٹدی تے اوہ اوہدے وچ سما جاندی۔ اوہدے آل
دوال ساریاں نظراں اوہنوں ویکھ رہیاں نیں۔ اوہدے پَیراں نوں' پِنیاں نوں' لتاں تے چُوکلیاں
نُوں ویکھ رہیاں نیں۔ اوہدے جُسّے وچ کوئی شرمناک تے ناپاک چیز پیدا ہو رہی اے۔ کوئی
ٹھاکویں چیز۔ ساریاں اکٹھاں اوہدے اُتے لعن طعن کر رہیاں نیں۔ سارِیاں اکٹھاں اوہنوں گھُور
رہیاں نیں۔ اوہناں نے اوہدا گھیرا کر لیا اے۔ اوہ لہنی ٹور تیز کر دیندی اے۔ بغل وچ دبے بیگ
وچ سِکّے کھنک رہے نیں۔ بھیت بھری پِیڑ اوہدے جُسّے وچ سرایت کردی جا رہی اے۔ کوئی بہت
وڈی مصیبت آون والی اے۔ اوہ اپنے آپ نوں اوہدے لئی تیار کرنا چاہندی اے۔ پر اوتھے تاں
ان گنت دُکاناں نیں۔ پنساری دی دُکان اُتے ان گنت بوریاں رکھیاں نیں۔ پر اوہ اوہدی ماں

دیاں بوریاں وانگ نہیں۔ دکاناں اُتے بہت سارے بنڈل نیں پر اوہ وی انج دے نہیں۔ جُتی دی نوک وچ اوہدے پیراں دیاں اُنگلاں بل رہیاں نیں۔ اوہدے ڈھڈ دے پٹھے آکڑ رہے نیں۔ اوہدا دل بیٹھیا جا رہیا اے تے ساہ اسمان دل اُڈ رہیا اے۔ مصیبت آون ای والی اے تے اوہ اوہدے لئی تیار نہیں۔ اوہ چیزاں اوتھے موجود نہیں نیں۔ اوہ چیزاں جہناں دے ناں اوہ نہیں جانڈی۔ جہناں دے ناں کوئی وی نہیں جانڈا۔ اوہ جاننا چاہندی اے پر اوہدی ماں نے اوہنوں کدے وی نہیں دَسیا۔ کوئی اوہنوں نہیں دَسنا چاہندا تے اوہ پُچھ نہیں سکدی۔ اوہدی اُچی اڈی والیاں جُتیاں کھٹ کھٹ کر رہیاں نیں تے کجھ وچ سِکے چھنک رہے نیں۔ پُرانی سڑک لوکاں نال بھری پئی اے۔ کہرتے غبار گوڑھا ہو گیا اے۔ اوہدے آل دوالے ہر چیز دھندلا گئی اے۔ پر اوہ ٹُری جا رہی اے۔ اوہ کھلوندی نہیں.....

☆☆☆☆☆

عربی زبان' دنیا دی سبھ توں وشال زبان منی جاندی اے جہدے وچ مہینے دی ہر رات تے اُنگلاں دی ہر پور واسطے وکھرا ناں موجود اے۔ وچکارلے سمے وچ جدوں مسلمان ترقی دیاں منزلاں طے کر رہے سن' عربی زبان نے وی بہت ترقی کیتی۔ ایہدے وچ "الف لیلا" ورگی کہانی در کہانی دا انداز کئی صدیاں توں موجود اے۔

اجوکے دور وچ عربی کہانی نے کجھ دیر نال ترقی دی راہ اُتے پیر رکھیا' فیر وی ایہدے وچ نجیب محفوظ ورگے لکھاریاں دا قلمی سرمایا ساہمنے آیا جہناں نوں نوبل پرائز توں سنمانیا گیا۔

زکریا تامر عربی زبان دے جانے پچھانے لکھاری نیں۔ 1929 وِچ دمشق وِکھے جنم لین والے تامر ہوراں دی سکولی تعلیم تھوڑی اے۔ دمشق وِچ کئی سرکاری محکمیاں وِچ ملازمت کرن مگروں اوہناں لندن جا کے اِک عربی اخبار وِچ کم شروع کیتا۔ مگروں کویت وی رہے۔ عربی کہانی وِچ اوہناں نے اہم کہانیکار وجوں اپنا تھاں چھیتی ای بنا لیا۔ اوہناں دیاں کہانیاں دے چار پراگے چھپے جہناں وِچ اجوکے شعور دے نال نال سیاسی رنگ وی ملدا اے۔ اوہناں نے بالاں واسطے وی کافی کجھ لکھیا اے۔

ڈاکٹر نوال السعداوی دا تعلق مصر نال اے۔ بنیادی طور اُتے اوہ گائناکالوجسٹ نیں۔ مصری وزارت صحت وچ ملازم رہے۔ اپنے تجربیاں دی کیس ہسٹری لکھن پاروں اوہناں نوں بڑی شہرت ملی۔ اوہناں بارے ایہہ الزام اے کہ اوہ بہت "کھُلھ" کے لکھدے نیں جس پاروں اوہناں دیاں کتاباں اُتے مصر وچ پابندیاں وی لگیاں۔ اوہناں دی پہلی کتاب 1972 وچ چھپی سی۔ اوہناں دا خاوند شیرف ہتاتا آپ وی ڈاکٹر تے ناول نگار اے تے نوال السعداوی دیاں کتاباں دا ترجماکار وی۔

فارسی / عباس حکیم

اخروٹ

ایہ بہار دے آخری دناں دی اوہ شام سی جہدے مگروں میں اوہنوں کدے نہیں ویکھیا۔ میں بوہا کھولیا' اوہنے اِک تھیلی میرے ول کردیاں ہویاں آکھیا :

"ابو بہت سارے اخروٹ لیائے سن' تھوڑے جہے تیرے واسطے لیائی آں..... لویں گا ناں؟"

"کیوں نہیں' اخروٹ تے مینوں بڑے پسند نیں۔"

جدوں اوہ ٹُر گئی تاں میں کھاون لئی دو تِن اخروٹ توڑے پر نال ای مینوں ندامت جہی جاپی۔ دل نے ملامت کیتی کہ میں اوہ اخروٹ بھَن رہیاں جو اوہنے دتے سن۔ فیر میں اوہ تھیلی چکی تے اپنے کمرے دی الماری دے اِک کونے وچ لکا دتی۔ میں جدوں کدی ایہناں ثُٹے اخروٹاں نُوں ویکھدا تاں میری حالت اوس بچے ورگی ہو جاندی جنہے بے خیالی وچ اپنے عید دے کپڑے پاڑ دتے ہوون۔

اِک دن مینوں اپنے چاچے دی الماری دے ہیٹھلے خانے وچوں اخروٹاں دی اِک تھیلی لبھی سی۔ میں خوشی نال نچدا ہویا امی کول گیا تے اوہناں نُوں اخروٹ وکھائے۔ امی نے پچھیا "کتھوں لیایا ایں؟"

میں آکھیا "الماری وچوں لبھے نیں..... چاچے دی الماری وچوں۔"

"کیوں چک لیایا ایں؟ جا اوتھے ای رکھ آ' میں تینوں ہور لیا دیاں گی۔"

"میں آپ الماری وچوں کڈھے نیں۔"

"میں آکھیا اے ناں کہ جتھوں لیایا ایں' اوتھے ای رکھ آ۔"

ایہ آکھ کے امی کم وچ لگ گئے۔ میں کجھ اخروٹ کڈھے' تھیلی باورچی خانے وچ میز اُتے رکھی تے ٹُر گیا۔

کجھ دن اِنج گزر گئے۔ اِک دن جدوں میں سوں کے اٹھیا تاں میرا سلیٹی ککڑ غایب سی۔ میں گھر دا اِک کونا چھان ماریا پر اوہ ہوندا تاں ملدا وی۔ خورے کتھے دفع ہو گیا سی۔

امی نے دلاسا دیندیاں آکھیا..... "تُوں اوہنوں ماردا سیں ناں..... اوہ اُڈ گیا۔"

پر میں ترامے دی دیگچی وچ اوہدی دھون دے لہو رتے کھنبھ ویکھ لئے سن۔ میں ویکھدیاں ای

اوہناں ول ہُبلیا پر ماں نے میرا راہ روک لیا۔ میں رون لگیا۔ اوہناں نے لکھ سر ماریا پر میں کجھ نہ کھادا۔ شام دے کھانے اُتے میں چاچے نُوں آکھیا :

"میرا مُکڑ اُڈیا نہیں' ایہناں نے مار دتا اے...... ایہہ سالن اوہناں نے میرے مُکڑ تے تہاڈے اخروٹاں نال بنایا اے۔"

چاچے نے پُچھیا "میرے اخروٹ......؟"

میں آکھیا "آہو! تہاڈے اخروٹ۔ مینوں تہاڈی الماری وچوں اخروٹاں دی اِک تھیلی ملی سی' میں چک کے امی نُوں......"

چاچا پریشان ہو کے اُٹھے تے لگ بھگ دوڑدے ہوئے اپنے کمرے وچ گئے۔ میں اوہناں مگر جانا چاہندا ساں پر ڈر گیا۔ جدوں اوہ پرتے تاں پریشان سن۔ اوہناں دا چہرا بُجھیا ہویا سی تے اکھاں اُداس سن۔ اوہ دسترخان اُتے بہہ گئے پر کھانے نُوں ہتھ تک نہ لایا۔ کھاون مگروں مینوں اپنے کمرے وچ بلایا تے کجھ کوڑے لہجے وچ بولے...... "تُوں میری اجازت بغیر اخروٹ کیوں چکے سن؟"

اوہ سخت غُصّے وچ سن۔ اوہناں دی اواز وچ کنبنی سی تے اکھاں وچوں لانبو نکل رہے سن۔ میں چُپ چپیتا کھلوتا اوہناں نُوں ویکھ رہیا ساں تے تھر تھر کنب رہیا ساں۔ میں ڈردیاں ڈردیاں آکھیا "مینوں پتا نہیں سی کہ تہانوں اینے چنگے لگدے نیں۔"

"تُوں اوہناں نُوں چک کے چنگا نہیں کیتا۔"

میں جو بھجی بِلّی بنیا کھلوتا ساں' اگے ہو کے آکھن لگیا "میں منداکیتا اے کہ اوہناں نُوں چکیا۔ مینوں سزا دیو' مینوں مار دیو۔"

اِک دم چاچے دا غُصّا ٹھک گیا تے اکھاں وچوں اتھرو وگن لگے۔ میں اوہناں دے پیر پھڑ لئے تے اوہناں دے گوڈیاں وچ سر دے کے ہچکیاں نال رون لگا۔ چاچے نے جھک کے مینوں اُتانہہ چکیا تے پیار کرن لگے۔ میں روندیاں ہویاں آکھیا "تُسیں میرے نال رُسے تے نہیں؟"

"نہیں تے...... میں بھلا کیوں رُساں گا؟"

"تہانوں بڑے پیارے سن اوہ؟"

"بہت!"

"میرے مُکڑ تے تہاڈے اخروٹاں نال کھانا پکیا سی' ایس لئی تُسیں اوہ نہیں کھادا؟"

"ہوں!"

"میں امی نُوں آکھاں گا تہانوں بازار توں اخروٹ لیا دین!"

"نہیں"

"کیوں؟"

"اوہ اِنج دے اخروٹ نہیں سن کہ بازاروں مِل جان۔"

"فیر کنج دے سن؟"

"اوہ کجھ ہور ای سن..... اخروٹ نہیں سن۔"

"تسیں کتھوں لئے سن؟"

"کجھ پتا نہیں..... ہاں..... میرا اِک دوست سری لنکا توں لیایا سی۔"

"لنکا کتھے اے؟"

"لنکا وچ ہاتھی' مور تے توتے بہت ہوندے نیں۔"

"توتے وی ہوندے نیں؟"

"آہو' توتے وی ہوندے نیں۔"

"تہاڈا مِتر تہاڈے واسطے توتا کیوں نہیں لیایا۔ توتا اخروٹاں نالوں چنگا نہیں ہوندا؟"

"ہوندا ہووے پر اوہ اخروٹ لیایا۔"

"توتا وی کاں وانگوں اخروٹ پسند کردا اے؟"

"آہو!"

"اوہ اخروٹ توڑدا کویں اے؟"

"پنجے نال پھڑ کے چنجھ نال توڑ لیندا اے۔"

"توتے دی چنجھ بہت مضبوط ہوندی اے؟"

"بہت!"

کاں دی چنجھ مضبوط نہیں ہوندی؟"

"اوہدی چنجھ مُڑی ہوئی نہیں ہوندی۔"

"فیر اوہ کاں کاں کویں کردا اے؟"

"ایہدے واسطے چنجھ دا مُڑیا ہویا ہونا ضروری نہیں ہوندا۔ اوہ سِدھی چنجھ نال وی ہو سکدی اے۔"

"مُڑی ہوئی چنجھ بہتر نہیں ہوندی۔"

"مُڑی ہوئی چنجھ بہت طاقت ور ہوندی اے۔"

"طاقت ور چنجھ چنگی نہیں ہوندی؟"

"کسے نُوں نقصان نہ دیوے تاں بہت چنگی ہوندی اے۔"

"رستم بہت طاقتور سی؟"

"بہت!"

"اوہدی چنجھ وی مُڑی ہوئی سی؟"

"انسان دی چنجھ نہیں ہوندی' اوہدے ہونٹھ ہوندے نیں' جیبھ ہوندی اے..... شکاری پنچھیاں دیاں چنجھاں مُڑیاں ہوئیاں ہوندیاں نیں۔"

"چنجھ' مُونہہ توں چنگی ہوندی اے؟"

"نہیں' اکا نہیں۔"

"مُونہہ' چنجھ توں بہتا طاقتور ہوندا اے؟"

"ہاں!"

"بہت زیادا؟"

"ہاں' بہت زیادا۔"

"کیوں؟"

"ایس لئی کہ ہونٹھ' چنجھ توں بُہتے سوہنے تے بہت مہربان ہوندے نیں۔ انسان مُونہہ توں کھاندا وی اے تے بولدا وی اے تے..... سمجھ جاویں گا!"

"جھُوٹھ بُہتا چنگا ہوندا اے؟"

"کتاباں دی حد تک تاں چنگا نہیں ہوندا۔"

"اُستاد کہندے نیں' جھُوٹھا' رب دا دشمن ہوندا اے۔"

"اُستاد ٹھیک کہندے نیں..... رب تاں واحد اے' اوہدا کوئی شریک نہیں۔"

"تُسیں بیمار ہوندے سو تاں اخروٹ کھاندے سو؟"

"نہیں..... اوہناں..... میں صرف ویکھدا ہوندا ساں۔"

"تہانوں پتا اے کاں کویں اخروٹ بھندا اے؟"

"مینوں نہیں پتا..... تینوں پتا اے؟"

"اوہ ایہنوں بنیرے اُتے لے جاندا اے تے اوتھوں تھلے سُٹ دیندا اے۔ اخروٹ زمین اُتے ڈگدیاں ای چُور چُور ہو جاندا اے۔ جے نہ ٹُٹے تاں مُڑ اِنج چیکدا اے تے بنیرے اُتے لے جا کے سُٹدا اے۔ میں کاواں کولوں بہت سارے اخروٹ کھُوہے نیں۔ جیوں ای ویکھدا کہ کاں بنیرے اُتے بیٹھا اے تے اوہدے کول اخروٹ اے' میں کدھرے کول ای جا کے لُک جاندا۔ جدوں ای کاں اخروٹ تھلے سُٹدا' میں چھال مار کے باہر آ جاندا تے رولا پاندا۔ کاں ڈر کے نس جاندا تے اخروٹ اوتھے رکھیا رہ جاندا۔"

"کاں' اخروٹ کتھوں لیاوندے نیں؟"

"چوری کردے ہون گے. پر جے ساڈے وانگ بول سکدے تاں کہ دیندے کہ خریدے نیں' ای کولوں منگ کے لئے نیں."

"اجے تک تہانوں غُصا آ رہیا اے؟"

"ہاں!"

"تہاڈا اوہ دوست ہُن کتھے اے؟"

"رب جانے کتھے اے؟"

"جدوں پتے ٹُٹ کے ڈِگدے نیں تاں کاں' اخروٹ لیا کے اوہناں وچ لُکا دیندے نیں تاں اوہ اُگ نہیں سکدے؟"

"اُگ سکدے نیں."

"جدوں کاں اوہناں نُوں لکاندے نیں تاں اوہ کیوں نہیں اُگدے؟"

"اوہ اوہناں نُوں اُگن توں پہلاں ای کڈھ کے کھا جاندے نیں."

"جے کاں بھُل جان تے اخروٹ اوتھے ای دبے رہن گے تاں اُگ آون گے؟"

"یقینی گل اے!"

"تُسیں اپنے اخروٹ کیوں نہیں دبے..... دب دیندے تاں چنگا نہیں سی؟"

"ٹھیک ای کہندا ایں.... دب دیندا تاں چنگا سی."

"جے دب دیندے تاں ہُن تک سیکڑے ہزاراں اخروٹاں دے مالک ہوندے..... میں اکثر باغ وچ ڈھونڈدا رہندا آں تے کاں جتھے وی اخروٹ دب جان' اوتھوں کڈھ لیندا آں..... کاں آوندے نیں تے ویکھدے نیں کہ اخروٹ غائب نیں..... وچارے بہت ڈھونڈدے نیں پر کتھے.....؟ کاں بہت چالاک ہوندے نیں ناں؟"

"آہو."

"میں کاواں توں ودھ چالاک نہیں آں؟"

"چالاک ہونا وی چاہیدا اے. سکول جاندا ایں ناں تُوں..... تیرے اُستاد وی نیں..... تُوں چالاک تاں ہوویں گا ای!"

"جس سال تُسیں ایتھے نہیں سو' سفر اُتے سو' میں کاواں توں بہت اخروٹ کھوہے. روز سویرے اُٹھ کے میں باغ ٹُر جاندا ساں تے اخروٹ بھالدا ساں. اِک دن مینوں دو آنڈے وی لبھے سن. آنڈے وی کاں ای لیائے ہوون گے؟"

"کاں آنڈے وی کھاندے نیں؟"

"آہو."

"جو کجھ اسیں کھاندے آں' کاں وی کھاندے نیں؟"
"کئی چیزاں جو اسیں کھاندے آں' کاں نہیں کھا سکدے۔"
"اوس سال ہر ویلے مِٹّی وچ ہتھ ماردے رہن نال میرے ہتھاں دی کھلڑی پاٹ گئی سی۔ اوہدے وچوں لہو سما تے ساڑ ہوندا سی۔ امی آکھدے سن خبردار جے تُوں اگوں باغ وچ گیا۔ میں تینوں اوتھے ویکھ لیا تاں کٹاں گی۔ سویرے سویرے پتّر گِلے کیوں ہوندے نیں؟"
"اوہناں اُتے مینہ پیا ہووے گا۔"
"مینہ نہیں پیا۔ جے مینہ پیندا تاں زمین وی بھجدی۔ زمین تاں سُکی ہوندی اے۔"
"فیر تریل پئی ہووے گی۔"
"اوس سال میں بڑا جتن کیتا پر امی نے مینوں باغ وچ جاون نہ دتا۔"
"اِک دن امی نے اخروٹاں دی اِک تھیلی مینوں لے دتی تے آکھیا..... "تینوں اخروٹ چنگے لگدے نیں نیں ناں' تیرے واسطے خرید لیائی آں۔ ایہ لَے تے ہُن کدے باغِ وچ نہ جاویں۔"
میں اخروٹ رکھ لئے' کجھ دیر کھیڈدا رہیا۔ فیر میں امی نُوں پرتا دتے۔"
"ایہناں نُوں کول ای رکھو..... مینوں ایہ اخروٹ نہیں چاہیدے۔"
"آخر ایہناں وچ کیہ بُرائی اے؟" امی نے پچھیا۔
میں جواب دتا "مینوں اوہ اخروٹ چنگے لگدے نیں جہناں نُوں میں آپ لبھاں..... دُوجیاں دے بخشے ہوئے اخروٹ مینوں نہیں چنگے لگدے..... جے اوہ اخروٹ تہاڈا مِتر لنکا توں لیایا سی' تُسیں آپ نہیں سن لبھے تاں فیر تہانوں اینے پیارے کیوں سن؟"
چاچے نے میرے ول بڑے پیار نال ویکھیا تے آکھیا "کدے آپ ای سمجھ جاویں گا۔"
ورھیاں مگروں اِک شام جیوں ای میں بُوہا کھولیا' اوہنے اِک تھیلی میرے ہتھاں وچ دیندیاں ہویاں آکھیا "ابُو بہت سارے اخروٹ لیائے سن' تھوڑے جہے تیرے واسطے لیائی آں..... لویں گا ناں؟
جدوں اوہ ٹُر گئی تاں میں کھاون لئی دو تِن اخروٹ توڑے پر نال ای مینوں ندامت جہی جاپی۔ دل نے ملامت کیتی کہ میں اوہ اخروٹ بھَن رہیاں جو اوہنے دتے سن۔ فیر میں اوہ تھیلی چکی تے اپنے کمرے دی الماری دے اِک کونے وچ لکا دتی.....!
"مینوں چاچے دی الماری وچوں اخروٹاں دی تھیلی نہیں مِلنی چاہیدی سی۔ اوہ ٹھیک ای آکھدے سن۔
"اوہ اخروٹ نہیں سن!"

☆☆☆☆☆

فارسی / منوچہر خسرو شاہی

موت

بہار آوندیاں ای اوہ ساہمنے آ گئے سن۔ شروع شروع وچ اوہ اینے بُہتے نہیں سن۔ بس کدھرے کدھرے وکھالی دے جاندے سن کہ اپنے آپ نوں اک ٹاہنی توں گھسیٹ کے دوجی ول لئی جا رہے نیں۔ تے ایہناں وچوں کوئی ہف کے زمین اُتے ڈگ پیندا۔ نیڑے جاؤ تاں ویکھو کہ کویں پیا پیا وٹ کھا رہیا اے تے نِکیاں نِکیاں لتاں ہوا وچ چلا رہیا اے۔ میں اوہنیں دنیں درخت اُتے بہت چڑھدا ہوندا ساں تے جیہڑے زمین اُتے آ ڈگدے سن' اوہناں نوں ویکھدا ہوندا ساں۔ کدے کدے انج وی ہوندا کہ میں اوہناں لاگے کنی کنی دیر کھلو کے اوہناں دے ہتھ پیر مارن دا تماشا ویکھدا رہندا۔ اوہناں دی جدوجہد اکارتھ جاندی تے اوہناں نوں سنبھلنا نصیب نہ ہوندا۔ سدا ایہو ہوندا سی۔ جیہڑا وی تھلے ڈگدا' پہلاں تاں بڑا زور لاندا' ول کھاندا' ہتھ پیر ماردا۔ پر ہولے ہولے ست ہون لگدا تے لہنی تھاں اُتے آہل تے اڈول لیٹ جاندا۔ عین اوسے سمے کیڑیاں دی پہلی کھیپ اپڑ جاندی تے میں ویکھدا کہ کویں اوہ اوہدے دوالے چکر لا رہیاں نیں تے اپنے نکے نکے سِنگاں نال چھوہ چھوہ کے اوہدی جسامت دا گویڑ لا رہیاں نیں۔ اوہناں دی پہلی چھوہ نال اوہدے نڈھال جُسے وچ مُڑ توں جان جہی پے جاندی۔ اوہ سنبھالا لیندا تے فیر ول کھان لگدا۔ کئی وار اوہدیاں لتاں نوں جھٹکے لگدے پر ہُن مہلت نہیں مل سکدی سی۔ ایوں جاپدا سی جویں کیڑیاں کسے ان ویکھے مرکز توں اُبلدیاں آوندیاں نیں۔ ویکھدیاں ویکھدیاں اوہ اوہدے پورے جُسے نوں ڈھک لیندیاں تے سبھ اوہنوں اپنے اپنے ول کھچدیاں۔ اوہدا اک اک بھورا نوچ کے لے جاندیاں۔ فیر اوہدے بے رُوپ جُسے وِچ جیہڑا اِک دو قطرے وِتر رہ جاندا' اوہنوں دھُپ چُوپ لیندی تے تھوڑی دیر بعد اوہدا سُکا' کالا تے نچیا کھچیا جُسا رُکھ تھلے پیا رہ جاندا۔

کیڑیاں بڑی کاہلی کاہلی اپنا کم کردیاں سن۔ سورج ڈُبن توں پہلاں پہلاں چھُٹی کر دیندیاں تے ایہناں مدھے تے مُکے جسماں وچ کُجھ ونگیاں چیباں تے نٹیاں پُٹھیاں لتاں توں سوا کُجھ وی نہ رہ جاندا۔

ہاں' ایہو ہوندا سی۔ شروع شروع وچ تاں میں جدوں وی ویکھدا کہ اوہناں وچوں کوئی تھلے چویا اے تاں اوہدے لاگے اپڑ جاندا تے ایس کھیڈ نوں انت تیکر ویکھدا ساں پر بعدوں اوہناں دی گنتی ایڈی ودھ گئی کہ جے دُنیا بھر دیاں کیڑیاں دی کٹھیاں ہو جاندیاں تاں اوہناں نوں ٹھکانے

نہیں سن لا سکدیاں۔

کدے کدے، جدوں رات نوں میری نیندر اُڈی ہوندی، میں بسترے وچ بیٹھیا کن لائی رکھدا۔

ٹک.....، لو، اِک ہور.....

OOOOO

اوہدے بعد میری پُوری پُوری رات جاگدیاں بیتن لگی۔ ایس لئی ایہ اواز مستقل میرے کناں وِچ آؤندی رہندی سی۔ اک رات میں باری ساہمنے بیٹھا ہویا ساں کہ میں ماں دے رون دی اواز سُنی۔ میں اوہدا رون پچھاندا ساں۔ نکیاں نکیاں ہڑکیاں تے وین جہڑے سمجھ وچ نہیں آؤندے سن، جویں اپنے آپ نوں مرثیا سنا رہی ہووے۔ اوس رات میں اوہدا رونا سنیا تاں انج جاپیا جویں میرے اندر کوئی شے ترڑک کے وکھ ہو گئی ہووے۔ میں کنب کے رہ گیا تے مینوں ایہ ساری دُنیا وین کردی جاپی۔ ماں دیاں ہڑکیاں دی اواز فضا وچ چکر کھاندی تے فیر اوہناں دی ٹک ٹک دی اواز وچ رل کے اِک ہو جاندی۔ اوہ اِکتار ڈگ رہے سن تے ماں رو رہی سی، روئی جا رہی سی۔

میں چیکاں ماردا کمرے چوں باہر آیا تے اوسے ویلے کوئی چیز میرے سِر اُتے ڈگی.....
ٹک..... فیر مینوں کجھ چیتے نہیں۔

OOOOO

ماں آکھن لگی :

"ایہ دُکھ لہتکی گرمیاں وچ نہیں رہن لگا۔ سارے گھر وچ کیڑیاں بھر گئیاں نیں۔ کیڑے لے جان لئی جھنڈ بنا بنا کے آؤندیاں نیں۔ پر ایہ تاں اینے ہو گئے نیں کہ کیڑیاں دے وس دی گل ای نہیں رہے۔ دن وِچ کِنی کِنی وار جھاڑو دیندی آں پر کوئی فایدا نہیں۔ ہُن تاں کوڑا گڈی ساڈے ایتھوں بس کیڑے تے کیڑیاں ڈھون لئی ای رہ گئی اے۔

ساڈے گھر دا کلا دُکھ کیڑیاں دا رُوپ دھار رہیا سی تے کیڑیاں اوہناں نُوں اپنے کھُڈاں وچ لئی جا رہیاں سن۔ لہتکی سیال وچ اوہناں نوں کھادھ بارے کوئی چنتا نہیں سی۔

اوہ آنڈے دیندیاں تے بہار آوندی تاں جوان کیڑیاں کھُڈاں توں رینگدیاں باہر آوندیاں۔ بہار آوندی تاں ساڈا دُکھ وی کیڑیاں دے روپ وچ جوان ہو کے ساہمنے آوندا۔

ساڈے گھر دا کلا دُکھ جہڑا آوندیاں جاندیاں رُتاں دا پرتیک سی، سیال وچ اوہدیاں ٹاہنیاں ننگیاں ہو جاندیاں۔ انج جاپدا سی جویں اوہ سردی نال کنب رہیا اے تے بے مروت اسمان کولوں

دھپ دی ذرا جہی جھکیا منگ رہیا اے۔ بہار آوندی تاں ہرے ہرے لشکویں پتراں نال اپنے آپ نوں سجا لیندا تے بیتیاں بہاراں دی یاد تازی کردا۔ تے گرمیاں..... گرمیاں وچ تاں اسیں سارے اوہدے محتاج ہوندے ساں۔ اوہ اپنی چھاں اتھے واہ ساڈے اُتے لٹاندا تے آپ جھلسدیاں ڈپہراں دی دھپ دا ڈٹ کے مقابلا کردا۔ شام ہوندیاں جدوں سورج ڈبن لگدا تے رُکھ دی چھاں دور تیکر کھلر جاندی تاں ویڑھے وچ بہوکر پھیری جاندی' ترونکا کیتا جاندا تے رُکھ ہیٹھاں قالین وچھا دتا جاندا۔ سماوار دی سُریلی سنسناہٹ تے پرچ پیالیاں دی کھنک سنائی دیندی۔ ہڑبڑائی ہوئی ماں چھیتی چھیتی سبھ سامان تیار کر کے لا دیندی تے میں آلکسی جہیا ہویا کمرے چوں باہر نکل کے سماوار دی چونکی لاگے آ بہندا۔

بیتیاں گرمیاں تیکر ساڈا ایہو ورتارا سی۔ بیتیاں گرمیاں تک میرا پیو جیوندا سی۔ اوہدا تخت ایسے رُکھ ہیٹھاں وچھایا جاندا سی۔ اسیں دو بندے اوہدیاں بغلاں وِچ ہتھ دے کے اوہنوں لیاوندے۔ ایتھے اوہ ہولی جہی چادر اوڑھ کے لیٹیا رہندا سی۔ ماں اوہدا سرہانا ٹھیک کردی تے اوہ سرھانے نال ٹیک لائی ہولے ہولے ہفدا تے سانوں ویکھدا رہندا۔ اوہ مفلوج سی۔ موت نے اوہدے اُتے وار کیتا سی جہڑا کاری نہیں سی پیا۔ اوہ نرا اپاہج تے گونگا ہو گیا سی۔ علاج کرن والیاں دا کہنا سی کِہ آس رکھنی چاہیدی اے۔ جے ایہ دُوجے ہلے نوں وی جھل جائے..... دُوجا وار..... میں جاندا ساں' اوہ دُوجے وار نوں نہیں روک پائے گا۔

کدے کدے اک وڈے میاں ہوری' جہڑے ساڈے ایتھے آن جان والے اکلوتے گوانڈھی سن' میرے پیو دی پچھ لئی آ جاندے تے چاہ دے بھانڈیاں لاگے کجھ دیر بہندے۔ اوہناں دی ٹھوڈی ہلدی رہندی تے نقلی دنداں دی ڈھلی بیڑ موہنہ وچ ایدھر اودھر ہوندی رہندی.. اوہ میرے پیو دے جُھکے ہوئے مونڈھے ہتھ رکھ کے پچھدے :

"کیہ حال نیں جی؟ ٹھیک او؟"

فیر تسبی گھما گھما کے وظیفا پڑھن لگدے۔ ماں اپنا چہرا ڈھک کے اک پاسے ہو جاندی۔ میاں ہوری اوہدے نال گل نہیں سن کردے۔ کجھ دیر بعد اوہ اُٹھ کے ٹر جاندے تے گھر فیر خالی ہو جاندا۔

گرمیاں بیت گئیاں۔ سیال دے مُڈھ وچ موت نے دُوجی تے کاری سٹ مار ای دِتّی۔ ہُن جے ایہ درخت گرمیاں تک رہ وی جاندا' جے سارے کیڑے تے کیڑیاں غایب ہو وی جاندے تاں ایہ پرچھاواں جاندا رہندا۔ تے فیر توں شام نوں ویڑھے وچ بہوکر تے ترونکے دا اڈنبر ہون لگدا تے سماوار توں سریلی سنسناہٹ سُنیندی' تاں وی میرا پیو نہ ہوندا کِہ تخت اُتے پیا دھیرے دھیرے ہفدا رہوے تے سانوں ویکھدا رہوے۔

رُکھ گرمیاں تیکر نہیں رہ پائے گا' جویں میرا پیو نہیں رہ پایا. رُکھ ہولے ہولے مرچلیا سی. اندر ای اندر گھُن ہو ہو کے کیڑیاں دے روپ وچ باہر ڈگ رہیا سی تے سِدھا کیڑیاں وے پیچ بھرے' انھیرے' رازاں بھرے تہ خانیاں وِچ اپڑ رہیا سی تے اوتھے اوہدا بولھ لگ رہیا سی.

رُکھ مر رہیا سی تے ساڈا خالی گھر' ہور وی خالی ہوندا جا رہیا سی.

اخیر چارا شروع ہویا. پہلاں تاں میں گوانڈھ والے میاں جی نوں بلا گھلیا جہڑے میرے پیو دے فاتحے مگروں ساڈے ول نہیں سن آئے. اُنج کدے کدائیں باہر گلی وچ آوندے جاندے ملدے تاں سلام دعا تے ماڑا موٹا حال چال پچھ لیندے سن. اوہ غروب ویلے آئے. کجھ شرمندا' کجھ سوگی جہے. ہتھ وچ اوہی تسبی ہولے ہولے گھُما رہے سن. ماں سِر اُتے چادر لے کے بُوہے کول آ بیٹھی. میاں ہوراں ہولے جہے حال پچھیا. اوہی سدا والی حال پُچھائی جہڑی میرے پیو نال ہوندی سی.

"کیہ حال نیں جی؟ ٹھیک او؟"

مَیں اوہناں نُوں معاملا دسیا. اوس ویلے مَیں رتا کھجھیا ہویا ساں. میاں ہوری کسے سوچ وچ ڈُب گئے. فیر بولے :

"چل ذرا ویکھیے تاں."

میں دیوا بالیا تے اسیں اندر ویڑھے وچ آ گئے.

رُکھ اُتے کیڑیاں دے ردے جہے ہوئے سن. فیر ٹک ٹک دِیاں اوازاں سُنائی دتیاں. ماں بولی :

"اجے شامیں ای بھوکر پھیر کے باہر سٹے سن. انجے ڈگدے جا رہے نیں. رباتوں ای کجھ کر."

میاں جی دا سِر جھکیا ہویا سی. اوہ موُنہ ای موُنہ وچ کجھ بُدبُدا رہے سن تے کیڑیاں نوں گھُور رہے سن. فیر اوہناں نے گردن چکی تے رُکھ دے تنے تے ٹاہنیاں ول ویکھیا جو کوڑھے دے جُسے وانگ گل رہے سن.

اسیں فیر کمرے اندر آ گئے. دیوے دی روشنی وچ میں ایہ ویکھ کے سُن ہو گیا کہ اک کیڑا میاں ہوراں دے مونڈھے اُتوں ڈگیا تے فرش اُتے وٹ کھان لگیا. میں چھیتی نال اگے ہو کے اوہنوں ماریا تے کمرے دے وچ سٹ دتا. ماں ہَتھلی' اوہنوں اِک کاغذ نال پھڑ کے چکیا تے باہر سُٹ آئی.

میاں ہوری کہن لگے.

"میں سوچ رہیا ساں کہ مِٹی بدلوا دتّی جاوے پر ایہدے نال کجھ نہیں ہون لگیا. مِٹی وچ وی کیڑے پَے گئے نیں. ہُن ہور کوئی صورت نہیں. لکڑ ہاریاں نُوں بلوانا پوے گا.

دوجے دن بندے آ گئے. میاں ہوراں نے اوہناں نوں گھلیا سی تاں جے ٹرکھ پٹ کے لے جاون.

OOOOO

ماں کمرے دے اندر سی. چادر والیاں اوہنوں گھیر کے تسلی دے رہیاں سن. ہر پاسے رون دی اواز سی. مرد نال والے کمرے وچ کٹھے ہو گئے سن. سبھ اکتائے ہوئے تے اُداس اُداس سن. اجے سویر ہوئی سی پر جاپدا سی انھیرا ہو رہیا اے. کالے' ہلدے پرچھاویاں نال کمرے بھرے ہوئے سن. میرا پیو پچھلے کمرے وچ تخت اُتے سِدھا لما پیا ہویا سی تے مویا ہویا سی. اوہدا چہرا ڈھک دتا گیا سی. رات توں سویر تیکر اک حافظ اوہدے سرھانے تلاوت کردا رہیا سی. میں تے میری کھڈاوی اک کونے وچ سنگڑے بیٹھے ساں. حافظ نے سویر تیکر اک پل لئی وی تلاوت نہیں سی روکی. ادھی رات گئے مینوں نیندر آ گئی سی تے میں سفنے وچ ویکھیا سی کہ میرا پیو دوویں ہتھ کھلار کے ویڑھے دے وچکار کھلوتا اے تے اوہدا سارا جُسّا کیڑیاں نال ڈھکیا ہویا اے. مینوں انج جاپ رہیا سی کہ جدوں وی ایہناں وچوں کوئی کیڑا تھلے ڈگدا اے' میرا پیو رتا سنگڑ جاندا اے. پر اوہ ہس رہیا سی. میں ویکھیا کہ اوہ ہس رہیا اے تے بھورا بھورا ہوندا جا رہیا اے. میں چیکاں ماردا اوہدے ول نسیا تے میری اکھ کھُل گئی. حافظ دی اواز' رات دی سیاہی نوں ودھاندی ہوئی' انھیرے وچ تردی جاندی سی. میرا پیو تخت اُتے سِدھا سِدھا لیٹیا ہویا سی. چادر ہیٹھ اوہدا جُسّا نِکا جیہا جاپدا پیا سی.

روشنی کھِلری' حافظ دی اواز ختم گئی. کالے کپڑیاں والے آون لگ پئے تے کمرے اوہناں نال بھر گئے. فیر اچن چیت ساریاں اوازاں بند ہو گئیاں تے مَیں سُنیا کہ میرے پیو نُوں لے جان لئی لاش گڈی آ گئی اے.

OOOOO

چھکڑا بوہے اُتے کھلوتا سی. ٹرکھ جڑ توں اُکھڑ چُکیا سی تے ویڑھے وچکار سِدھا لیٹیا ہویا سی. کیڑیاں نال ویڑھے دے فرش دیاں اِٹاں چھُپ گئیاں سن. کیڑیاں بوتریاں جیہیاں ہر پاسے نسدیاں پھردیاں سن. تے ٹوئے دوالے بندے کھلوتے مَتھے توں مُڑھکا پُونجھ رہے سن. ٹوئے دے اِک پاسے مِٹی دا ڈھیر لگیا ہویا سی.

OOOOO

دو بندے ٹوئے اندر کھلوتے سن. میت لیاندی گئی تاں اوہناں نے اوہنوں ہتھاں اُتے سنبھال کے تھلے رکھ دتا. سبھ نے درود پڑھیا. سوانیاں دے وین ہور اُچے ہو گئے. تے مرداں دے

موڈھے زور زور نال ہلن لگے۔ اک ہٹی کٹی سوانی ماں نوں پھڑ کے بہہ گئی تے تسلی دین لگی۔ ماں اوہدی تن تھلے دبی کے چوچے وانگ کنب رہی سی۔ ہُن سارے میرے پیو نوں مٹی دین لگے۔ اوہ گنڈھ وانگ سمٹ کے نِکا جہیا رہ گیا سی۔ مٹی تھلے کدھرے کدھرے اوس گنڈھ دی سفیدی نظر آ رہی سی۔ پر ایہ چِٹے دھبے دھیرے دھیرے غایب ہو رہے سن تے اوہناں اُتے مٹی دی تہ چڑھدی جا رہی سی۔ رون پِٹن دیاں اوازاں بڑے سُر تے باقاعدگی نال اُچیاں ہوندیاں جاندیاں۔ فیر تھلے آوندیاں، فیر ہولے ہولے اُچیاں ہوندیاں جاندیاں۔ کوئی کوئی اجہی اواز وی سی کہ پل کو لئی کن نال ٹکراندی تے دُوجے پل غایب ہو جاندی۔ انج جاپدا سی کہ مُدتاں تیکر ایہدی مشق کیتی گئی اے۔

○○○○○

ٹویا بھریا جا چکیا سی تے ہُن اِٹاں چُنیاں سن۔ ویڑھے وچ کیڑیاں تے کیڑے تے بندے نسدے پھر رہے سن۔ ویڑھے دا بوہا چوڑ چپٹ کھولھ دتا گیا سی تے رُکھ نوں باہروں گھسیٹیا جا رہیا سی۔ ویڑھے وچ کیڑیاں دے گچھے پئے رہ گئے سن۔ رُکھ ہرپاسے بیجاں وانگ کیڑے ترونکدا ہویا جا رہیا سی۔

اوہنوں چھکڑے اُتے لدیا گیا تاں اوہدی جڑ اُتانہہ نوں سی تے ٹاہنیاں زمین اُتے رگڑ کھا رہیاں سن۔ بوہے تے باریاں توں سِر نکلے ہوئے سن، جویں مٹی دیاں کندھاں اُتے پھُل والے کِل ٹھوک دِتے گئے ہوون۔

میں بوہے تے باریاں بند کر کے بہہ گیا۔ ماں بینت وانگ تھرتھر کنب رہی سی۔ آپ ای آپ وٹ کھا رہی سی تے چیک چیک کے رو رہی سی۔ ہٹی کٹی سوانی نے اوہدے ہتھ مضبوطی نال پھڑے ہوئے سن۔ باہروں کیڑے تے کیڑیاں کمریاں ول ودھدیاں آ رہیاں سن۔ کیڑیاں پہلاں اپڑیاں تے کندھاں تے باریاں تھانی ہوندیاں اُپر چڑھن لگیاں۔

اچن چیت میں ویکھیا۔ ویڑھے دے وچکار، جتھے رُکھ ہوندا ہوندا سی، جتھے ہُن اِٹاں چُن دِتیاں گئیاں سن، جتھے زمین تھوڑی اُچی ہو گئی سی، ٹھیک اوسے تھاں، میں میاں ہوراں نوں ویکھیا۔ اوہ سلاخ وانگ سِدھے کھلوتے سن تے اوہناں نے دووِیں ہتھ کھلارے ہوئے سن تے اوہناں دے سارے بدن وچ کیڑے رینگ رہے سن، تے فیر میں اوہو جنمی اواز سُنی :

ٹک..... ٹک..... ٹک.....

○○○○○

رُکھ جا چکیا سی تے اپنی تھاں کیڑے تے کیڑیاں چھڈ گیا سی۔

مینوں جاپیا کہ میرا مکان ڈگن ای والا اے. اوہدی اک اک چیز گھٹائی جا رہی اے. مینوں جاپیا کہ کیڑے اوہدے کھنبیاں ہیٹھ تے نیٹھ اندروں کربلاندے اُپر آ رہے سن. کندھاں وچ' چھتاں وچ' باریاں وچ' ہر تھاں کیڑے کربل کربل کر رہے سن. مکان ڈگن والا سی. کھلرن والا سی. بھورا بھورا ہون والا سی. اوہ ہٹی کٹی سوانی' جہدے ہیٹھ میری ماں چوچے وانگ کنب رہی سی تے چیک رہی سی' اوہنوں وی کیڑے اندر ای اندر کھائی جا رہے سن. میں وی تے میری ماں وی' دوویں بھورا بھورا ہو کے کھلردے جا رہے ساں.

اسیں سبھ کیڑیاں دے رلن نال بنے ساں تے ہن کیڑے وکھو وکھ ہو رہے سن تے باہر ڈگ رہے سن. کیڑیاں اوہناں نوں کھچی لئی جا رہیاں سن. اخیر اسیں وی اوس ڑکھ وانگ کیڑیاں دے گوداماں وچ بھورا بھورا بولھ بن رہے ساں. ساڈا گھر اپنیاں ساریاں یاداں سمیت' سارے قہقہیاں' سسکیاں' اُلجھناں' کوڑیاں گلاں' مٹھے بولاں دیاں اپر تیت جھلکیاں سمیت اپنی تنہائی بھری فضا سمیت جائی جا رہیا سی' ہتھوں نکلدا جا رہیا سی.

مینوں جاپیا' میں ایویں بے کار ای بوہے باریاں بند کیتے ہوئے نیں. اوہ آ کے رہن گے. اوہ کمریاں دے اندر ای موجود نیں. اوہ ساڈی رگ رگ وچ لتھ چکے نیں. اوہ سانوں ہولے ہولے' بھورا بھورا کھا رہے نیں. اوہ ساتوں اندر ای اندر گلا رہے نیں.

میں اُٹھیا. میں کرسی چکی تے پوری طاقت نال باری اُتے مار وتی' تے آپنے آپ نوں کمرے توں باہر سٹ دتا.

☆☆☆☆☆

فارسی / عبدالحمید نجفی

جینئس

رَب جاندا اے جے ساڈا اِک آدھ بال ہوندا تاں خورے صورت حال وکھری ہوندی۔ میں کجھ مخبوط الحواس جہیا ہاں' جے میریاں گلاں تہانوں بے تار لگن تاں معذرت۔

میں اِک یونیورسٹی وچ پروفیسر آں تے ورھیاں توں پڑھا رہیا آں۔ میرا ویاہ چنگا چرو کا ہویا اے۔ ویاہ ہوون تک میں پڑھدا پڑھاندا تے لکھدا لکھاندا رہیا۔ میں بہت ساریاں ادبی محفلاں وچ رلت کیتی' کئی کانفرنساں وچ لیکچر دتے۔

میری بیوی اِک گھرو کی سوانی اے۔ کھاون پکاون تے صفائی ستھرائی وچ کوئی وی اوہدا ہم پلا نہیں۔ بڑی آداب پچھانن والی اے۔ اوہنوں سونے دے زیور پاگل پنے دی حد تک پسند نیں۔

تہانوں پتا اے؟ میں اجے بال ای ساں کہ کھنگھ تاپ نے میرے ابا جی نوں کھا لیا تے رَب بخشے میری ماں نے خورے کہڑے کہڑے جتن نال مینوں پالیا۔ مینوں اپنی ماں دیاں پاٹیاں ہوئیاں تلیاں اجے وی چیتے نیں۔ میں کیہ کہ رہیا ساں؟ آہو' میں تہاڈے کولوں پچھنا چاہندا ساں کہ تہاڈے جیون وچ کوئی اجہیا موقع وی آیا اے کہ تہانوں اپنے سارے اعزاز ویچنے پئے ہوون؟ یاں گھٹو گھٹ کجھ اعزاز؟ جویں کہ انگوٹھی' کتاب یاں کوئی اجہیا تحفا جہڑا کسے عزیز بندے نے تہانوں یادگار دے طور دتا ہووے' تے فیر اِک دن تُسیں ایس عزیز ترین یادگار نوں ویچ دیون لئی مجبور ہو گئے ہووو؟

مینوں نہیں پتا۔ خورے تہاڈے وچوں کجھ لوک اجہی صورتحال دے ساہمنے ہوئے ہوون پر مینوں تاں اجے کل ای ایہ دن ویکھنا پیا اے۔ جی آ! کل عصر ویلے نال میں یونیورسٹی توں پرتیا۔ بھاویں تھکیویں نال بھیڑا حال سی پر اِک کامیاب دن گذارن پاروں میں مطمئن تے کجھ کجھ خُش وی ساں۔ بیوی نوں ویکھ کے میتھوں رہیا نہ گیا تے میں گل چھوہ دتی۔

"کانفرنس دا اگلا اجلاس ظہر توں پہلاں سی۔ ہر دیس دے رلتی آئے ہوئے سن۔ چین دے' اٹلی دے' جاپان دے! سبھ لوک بڑے قابل تے فارسی جانن والے سن۔ اوہناں نے حافظ اُتے بڑا کھوجکاری دا کم کیتا ہویا سی۔ میرا لیکچر بڑا پسند کیتا گیا۔ نال ای' پُرانی فارسی دیاں کتاباں اُتے بہترین کھوجکاری پاروں بہترین کھوج دا پہلا انعام وی مینوں دتا گیا۔"

میری بیوی نے ایسے تک دیاں گلاں وچ تاں کوئی اُچیچی دلچسپی نہ لئی پر جدوں میں اپنا ہینڈ بیگ کھولیا تاں اوہ حیرانی پاروں ٹھٹھک ہو گئی۔ انعام اِک شیلڈ سی!

فریم وچ اِک موٹی، کھُلی ہوئی کتاب اُکری گئی سی۔ ایہدا چوکھٹا تے کتاب دے باریک ابھروِیں اکھر سونے دے سن تے بڑی نفاست تے سہپن نال ڈھالے گئے سن۔ میں شیلڈ نوں باری کول پئی میز اُتے رکھ دتا تے بیگ وچوں تعریفی سند کڈھ کے بیوی دے ہتھ وچ دے دتی۔ اوہنے اِک تروِیں نظر پا کے اوہنوں میز اُتے رکھ دتا تے شیلڈ چک کے پچھیا:

"ایہ سونا اے؟"

"ہاں لگدا اے کہ چوکھٹا تے اکھر سونے دے نیں۔"

"ایہ کِنّے دی ہووے گی؟" اوہنے حیرانی نال پچھیا۔

میں سادا لوحی نال آکھیا "بڑی قیمتی اے۔ بھاویں ایہ میری ورھیاں دی محنت دا صلا نہیں پر بہرحال چنگی حوصلا افزائی اے۔ میرا انٹرویو وی....."

اوہنے تیزی نال میری گل کٹ دتی "میرا مطلب اے ایہ کِنّے دی وِک جاوے گی؟"

میں کجھ دیر چُپ رہ کے ٹھنڈے سبھاء نال آکھیا "مائی ڈیئر! ایہ چیزاں ویچن لئی نہیں ہوندیاں۔ ایہناں دی معنوی قدر قیمت....."

اوہنے فیر میری گل کٹ دتی۔ "تُساں فیر لیکچر شروع کر دتا۔ ہُن جے ایہنوں ویچ وی دیو تاں کیہ ہو جاوے گا؟"

"کیوں ویچاں؟" میں بُرا منا کے آکھیا۔

اوہ بنا بنائے آکھن لگی "میرے لئی اِک کنگن خرید لوو۔"

میرے پیراں ہیٹھوں زمین نکل گئی۔ بھاویں ساڈا ویاہ کوئی بہت زیادا میری پسند دا نہیں سی پر رَبّ گواہ اے میں اوہنوں سبھ کجھ دَسیا ہویا سی۔ میں اوہنوں دَسیا ہویا سی کِہ میرے کول کجھ وی نہیں۔ میں پروفیسر آں تے بس۔ اِک معمولی جیہے گھر، سادا جیہے گھرو کے سامان تے کتاباں توں سوا میرے کول کوئی پُونجی نہیں۔ خیر چھڈو، دفع کرو۔ میں آکھیا "ایہ میری زندگی دے اعزازاں وچوں اِک اے، میں ایہنوں کِویں ویچ سکدا آں؟"

"جدوں ویکھو کتاباں وچ وڑے ہوئے نیں۔ مطالعا ہو رہیا اے، لکھیا جا رہیا اے، لیکچر ہو رہیا اے۔ پروفیسر تے دانشور نیں تاں ہوون، مینوں کیہ؟" اوہدیاں نظراں شیلڈ اُتے جمیاں ہوئیاں سن۔

میں ڈونگھا ساہ لے کے سگرٹ دُھکھا لیا۔ میں جا کے کتاباں دے شیلف کول رائٹنگ ٹیبل دے

ساہمنے بہہ گیا۔ کتاباں بڑی مظلومیت نال مینوں ویکھی جا رہیاں سن۔ سگرٹ مُکیا تاں سورج اجے ڈُبیا نہیں سی۔ میں شیلڈ چُک کے نکل پیا۔ میرے ہتھ وچ شیلڈ نہیں' میرا دل سی جہنوں میں جیولری مارکیٹ لئی جاندا ساں۔ میرے اِک پُرانے دوست دے پُتر دی جیولری دی دُکان سی۔ میں اپنا دل اوہنوں تن ہزار روپے وچ ویچ کے' تن ہزار دا اِک کنگن لے کے گھر مُڑ آیا۔ بیوی کنگن ویکھ کے خُشی نال میرے نال چنبڑ گئی۔ اوہدی اواز خُشی دی بُہتائی نال کنب رہی سی :

"میرے پیارے! تُسیں تے واقعی جینئس او!"

☆☆☆☆☆

فارسی ساہت وِچ نکشن دا مُڈھ ہندستان توں گئے قصے کہانیاں توں ہویا جدوں "پنج تنتر" دا ترجما "انوار سہیلی" دے ناں نال کیتا گیا۔ شیخ سعدی دی "گلستان" خورے مِنی کہانی دا سبھ توں پرانا روپ اے۔

انگریزی اثر ہیٹھ نویں کہانی دا مُڈھ ہویا تاں میر محمد حجازی نُوں نویں دور دا کہانی کار تے ناول کار منیا گیا۔ صحیح معنے وِچ صادق ہدایت نُوں فارسی کہانی وچ امام دا درجا حاصل اے۔ صادق ہدایت دے جیون دا ودھیرا حصا پیرس وِچ گزریا۔ اوہناں 47 ورھے دی عمر وچ خُدکشی کر کے زندگی مُکا لئی پر اوہناں دی کہانی نُوں اجوکی فارسی کہانی دی بنیاد منیا جاندا اے۔ اوہناں دے نکّے ناول "بوف کور" نُوں اوہناں دا شاہکار منیا جاندا اے جہدے بارے یورپی کہانی کاراں نے وی چنگے لفظاں دا پرگٹاوا کیتا۔ صادق ہدایت نے آپ ای افسانے نہیں لکھے سگوں فرانسیسی زبان توں بہُت سارے ترجے وی کیتے جہدے نال فارسی کہانی دا کھیتر وِشال ہویا:

عباس حکیم' جمال میر صادقی' صمد بہرنگی' بابا مقدم' غلام حسین ساعدی' جلال آل احمد' منیرو روانی پور' محسن دامادی' فریدون تنکابنی' شمین پرتو' اسماعیل فصیح' منوچہر خسروشاہی...... وغیرا فارسی کہانی دے منّے دا جُھمر نیں۔

فارسی پرچاکاری وچ کہانی ترجمے دا کم ودھیرا ہوندا اے۔ ایہدے نال فارسی کہانیکار قومانتری وِشیاں توں ودھیرے جانُو ہوندے نیں جس پاروں اوہناں دے موضوعاں وچ وی وَن سُوَنتا ملدی اے۔

ترکی / عزیز نے سن

گلے دا اپریشن

دسویں قومانتری سرجیکل کانگریس دی اہمیت دا اندازا ایس گل توں لایا جا سکدا اے کہ بیتے ورھیاں دے ٹاکرے تے رلت کرن والیاں دی گنتی وی بہت ودھ سی تے مقالے پڑھن والے ڈاکٹراں دی مشہوری وی۔ کانگریس وچ ڈنیا بھر دے بڑے مشہور تے جانے پچھانے سرجن حصا لے رہے سن۔ بھاویں اخباری سوچ نال ایس قسم دی کانگریس کسے فلمی ستارے دی پریس کانفرنس یاں کسے فیشن شو دے ویروے توں ودھ دلچسپ تاں نہیں ہو سکدی پر فیروی ڈنیا دیاں وڈیاں وڈیاں خبر ایجنسیاں دے ان گنت نمایندے کانگریس دی کارروائی دیاں خبراں کٹھیاں کرن لئی جمع سن۔ پنجھی دیساں دے نامی ڈاکٹراں نے کانگریس وچ مقالے پڑھن دا رسمی نوٹس دتا ہویا سی۔ ایہناں وچ انج دے سرجن شامل سن جو انسانی ہوند نوں اِک بندی ہوئی گھڑی دے پُرزیاں وانگ اِک اِک نُوں وکھ کر کے تے فیر ایہناں سبھ نُوں نویں سریوں جوڑ دیون وچ مہارت رکھدے سن' ایس لئی ڈنیا بھر دے اخباراں نُوں احساس سی کہ ایس سال دے تازے ترین فیشناں' فٹ بال میچاں تے قتل دیاں ظالم وارداتاں شائع کرن مگروں جے اخبار دے صفحیاں وچ کجھ تھاں ایس کانگریس دیاں کارروائیاں لئی وی وکھری کر دتی جاوے تاں کوئی حرج نہیں ہوون لگا۔

کانگریس دا پہلا دن تاں افتتاحی رسماں وچ ای بیت گیا۔ دوجے دن عام ونگی دے مقالے پڑھے گئے' تیجا دن اُچیچے مقالیاں لئی متھیا گیا سی۔ امریکی سرجن ڈاکٹر ملز اِک دُوجے بندے نُوں نال لے کے سٹیج اُتے آئے۔ سبھ اخباری نمایندیاں نے کاغذ پنسل ٹھیک کیتے تے سروں پیَر تک کن بن گئے۔ حاضرین اپنے کناں وچ خاص قسم دے ہیڈ فون لا کے ڈاکٹر ملز دا مقالا سُنن لئی تیار سن۔ مقالا اِکو ویلے چار زباناں وچ براڈ کاسٹ ہویا سی۔ حاضرین اِک بٹن راہیں اپنی مرضی دی زبان وچ مقالا سُن سکدے سن۔ اخیر وچ ڈاکٹر ملز نے اپنی تقریر شروع کیتی :

"معزز حاضرین! میں اج تہانوں اپنی پنجتی سالاں دی پیشا ورانا زندگی دے سبھ توں دلچسپ اپریشن بارے دساں گا۔ جویں کہ تُسیں جاندے او' انسانی ہتھ دیاں اُنگلاں دے نشان بدلن وچ اج تک ڈنیا دا کوئی سرجن کامیاب نہیں ہو سکیا۔ تواریخ وچ انج دی کوئی مثال نہیں ملدی کہ کسے سرجن نے ایہ معرکا ماریا ہووے۔ جے کسے انسان دے ہتھاں دیاں اُنگلاں دی کھل وی لاہ

دِتی جاوے تاں تھلوں نکلن والی نویں کھل اُتے ہُو بہو پرانیاں لکیراں دے نشان اُبھر آون گے.
کھل بھے وار وار لاہی جاوے تاں ہر وار اوہی پرانے نشان فیر نکل آوندے نیں' ایہو کارن اے
کہ چوراں' ڈاکوواں تے قاتلاں نوں پچھان کے گرفتار کرن وچ پولیس انسانی ہتھاں دیاں اُنگلاں
دے نشاناں توں بڑی مدد لیندی اے.

انسانی ہتھاں دی ایس اہمیت دے باوجود میں اپنی اِک تازی ایجاد راہیں اُنگلاں دے نشان بدلن
وچ کامیابی حاصل کیتی اے. تہاڈے وِچوں اکثر جاندے ہوون گے کہ مسٹر تھامس امریکا دے
اِک جانے پچھانے تاجر نیں. اوہناں دا دُوجا ناں مسٹر جیکسن اے تے ایہ خُفیا پولیس دے پُرانے
رجسٹراں وچ ایسے ناں توں مشہور نیں. امریکا دی پولیس پچھلے دس سالاں توں بنکاں دے سیف
توڑ کے خزانا لٹن دیاں ان گنت وارداتاں وِچ اوہناں نوں پھڑن دی انتھک کوشش کر رہی اے
پر اج تک کامیاب نہیں ہوئی. ایہدا سبب ایہ اے کہ ہر بنک ڈکیتی مگروں میں مسٹر جیکسن دے
ہتھاں دیاں اُنگلاں دے نشان بدل دیندا آں. تُسیں یقین کرو دُنیا بھر وچ ایس اپریشن توں ودھ
کے منافع بخش ہور کوئی اپریشن نہیں. منافع بخش تاں ہووے گا ای جدوں ہر ڈکیتی دے مالِ
غنیمت وچوں ادھا ڈاکٹر دا ہووے. ہُن میں فلم سلائیڈ وکھا کے تہانوں ایس اپریشن دا طریقا دَسدا
آں."

جدوں ڈاکٹر ملز ایس حیران کرن والے اپریشن دا ویروا دَس چُکے تاں سبھ ڈیلی گیٹاں دا سانجھا
فیصلا ایہ سی کہ ڈاکٹر ملز ایس کانگریس دے سبھ توں کامیاب ڈاکٹر مِتھے جاون گے پر ڈاکٹر ملز
مگروں سٹیج اُتے آون والے انگریز سرجن ڈاکٹر فلپس نے چھیتی ای لوکاں دی ایس راء نوں بدل
کے رکھ دتا. ڈاکٹر فلپس وی سٹیج اُتے آئے تاں اوہناں دے نال اِک دُوجا بندا سی. اوہناں نے
اپنی تقریر چھوہی.

"محترم دوستو! ہُن میں تہانوں اِک اجہے اپریشن بارے دَساں گا جو جنگ دے میدان وَچ کیتے
جاون والے سبھناں اپریشناں توں ودھ کے دلچسپ منّیا جاوے گا. حوالدار سمتھ اوہ دلیر انسان اے
جنّے دُوجی وڈی جنگ وچ اکلیاں چھبی دشمناں نُوں موت دے گھاٹ لاہیا پر افسوس دشمن دی
اِک نامراد سُرنگ پاٹی تے اوہدا سر دھڑ توں وکھ ہو کے زمین اُتے ڈِگ پیا. میں اپنی ایجاد کیتی
ملھم راہیں اوہدے سر نُوں فیر تن نال جوڑن وچ کامیاب ہو گیا. ہُن اوہدی دھون دھڑ نال اینی
مضبوطی نال جُڑی ہوئی اے کہ سرنگ تاں کیہ جے ایٹم بمب وی چلّے تاں اوہدی گردن پہلاں
والی تھاں توں اُکّا نہیں کٹے گی. ہُن میں تہانوں دَساں گا کہ ایس معجزانما ملھم بناون دا طریقا کیہ
اے."

فیر کانگریس وچ رلے سبھناں ڈاکٹراں تے پریس نمائندیاں دیاں حیران نظراں ساہمنے ڈا. فلپس

نے ایہ عجیب و غریب معجون بناون دا طریقا دسیا۔ سبھ دا سانجھا فیصلا سی کہ ایس اپریشن توں ودھ کے دلچسپ تے حیران کرن والا اپریشن کوئی ہور ڈاکٹر نہیں کر سکیا۔

چھیتی ای فرطیبا ڈاکٹر نے لوکاں نوں لہنی راء بدلن اُتے مجبور کر دتا۔ ایہ ڈاکٹر اپنے نال اِک نوجوان سُندری نوں سٹیج اُتے لیایا۔ سُندری نے جسم اُتے صرف تیری دا سوٹ پایا ہویا سی جہدے پاروں ڈیلی گیٹاں تے ہور رلتیاں وچ خاصی ہلچل پیدا ہوئی۔ فرطیبا ڈاکٹر نے کانگریس ساہمنے بولدیاں آکھیا "میرے ہم پیشا بھراؤ تے بھینو! اج میں تہانوں پلاسٹک سرجری دے اِک اجہے اپریشن بارے دساں گا جہدی مثال تہانوں اج تک کدھرے نہیں ملی ہووے گی۔ جے میں تہانوں دساں کہ جس سُندری نوں ویکھ کے تہاڈیاں سبھ دیاں رالاں وگن لگ پئیاں نیں ایہ اصل وچ میری پینٹھ ورھیاں دی سس اے تاں تہانوں پلاسٹک سرجری دے ایس انوکھے اپریشن دی کامیابی دا پورا یقین ہو جاوے گا" ایہدے مگروں فرطیبا سرجن نے اِک فاضلانا مقالے وِچ ایس اپریشن دا پورا ویروا دسیا تے حیرانی وچ ڈبے ڈیلی گیٹاں نوں دسیا کہ کویں اوہناں دی لہنی بیوی اوہناں نوں دھوکھا دے کے کسے ہور بندے نال نس گئی سی تے کویں اوہناں نے نِرا بیوی توں انتقام لین دی خاطر اوہدی بیوا ماں نوں اِک نوجوان کُڑی بناون دی تجویز اُتے عمل کرن دی نیت نال اجہیا عجیب و غریب اپریشن کرن وچ کامیابی حاصل کیتی۔

کانگریس وچ پڑھے جاون والے مقالے اِک توں ودھ کے اِک ودھیا تے حیران کرن والے اپریشن یاں ایجاد بارے سی۔ جرمنی دے ڈیلی گیٹ نے اپنے مقالے وچ آکھیا کہ جدوں انسان مردا اے تاں اوہدے سارے انگ اِکو سار بے جان نہیں ہوندے۔ جویں کہ کوئی بندا دل دے روگ نال مرے تاں دل توں سوا اوہدے باقی سارے انگ ٹھیک ہوندے نیں۔ جے کوئی کھنگھ تاپ نال مرے تاں نِرا پھپھرے مردے نیں، باقی جسّا ٹھیک ہوندا اے۔ میتوں لئے چِر توں خیال سی کہ اوڑک اینا وڈا انسان دل یاں گردے یاں پھپھریاں ورگی نکی چیز دے مرن نال کویں پورے دا پورا مرجاندا اے، ایس لئی میں مُردا انساناں دے جیوندے انگ کٹھے کر کے اِک زندا سلامت انسان بناون وچ کامیابی حاصل کر لئی اے۔ اِنج دا اِک انسان ایہ تہاڈے ساہمنے کھلوتا اے۔"

ایہ آکھ کے اوہنے اِک لتے چوڑے جوان ول اشارا کردیاں لہنی تقریر چالو رکھی۔ "ایس بندے دیاں لتاں اِک اجہے کھڈاری دے جُثے توں لئیاں گئیاں نیں جو گردے دے روگ پاروں مرگیا سی۔ ایہدا اُپر دا دھڑ اِک پہلوان دا اے جو آپ لت وچ زہر کِھلرن نال مرگیا سی۔ ایہدا سر اِک اجہے بندے دی کھوپڑی اے جو کھنگھ تاپ ہتھوں ایس دُنیا توں چلانا کر گیا سی۔"

جے اگلے دن جاپانی سرجن اپنا حیران کرن والا مقالا نہ پڑھ دیندا تاں سبھ دی سانجھی راء مطابق

ایس کانگریس دا کامیاب ترین ڈیلی گیٹ جرمن سرجن ہوندا جنّے مُردا لوکاں دے جیوندے انگ کٹھے کر کے اِک چلدا پھِردا انسان پیدا کر کے رکھ دتا سی۔ اگّا انج جویں کوئی ترکھان میز یاں کُرسی بنا کے پیش کر دیوے۔ جاپانی سرجن وی اپنے نال اِک دوجے بندے نوں سٹیج اُتے لیایا۔ اوہنے اپنا مقالا اِنج شروع کیتا :

"حضرات! ساڈا ایہ جاپانی مِتر اِک پیر توں لنگڑا سی جس کارن اینہوں دُوجی وڈی جنگ دے دوران فوج وچ بھرتی کرن توں ناںہ کر دتی گئی۔ اوہ اینا مایوس ہویا کہ اوہنے ہاراکیری (☆) کر لئی جہدے نال ایہدیاں سبھے آندراں تے پورا معدا ڈھڈ توں زمین اُتے ڈگ پیا....."

کانگریس دا اخیرلا دن سی۔ سبھے دیساں دے نمائندے اِک دُوجے نالوں ودھ چڑھ کے لینیاں حیران کرن والیاں کارروائیاں دی کتھا بیان کر چکے سن۔ ہال وچ اِک کونے وچ اِک ڈاکٹر چُپ چپیتا بیٹھا سی۔ اوس ڈاکٹر نے اجے تک کوئی مقالا نہیں سی پڑھیا۔ جدوں صدر ہوراں دی نظر اوہدے اُتے پئی تاں اوہناں نے پچھیا "کیوں ڈاکٹر جی، تُسیں کوئی مقالا نہیں پڑھو گے؟ تُسیں وی تاں اپنے کسے دلچسپ اپریشن بارے کجھ دسو۔"

ڈاکٹر ہوراں جواب دتا "جناب صدر! اپریشن تاں میں وی کیتے نیں پر اوہناں وچ کوئی وی اجیہا غیر معمولی قِسم دا نہیں جنہوں ایس اُچ پدھری کانگریس ساہمنے دسن جوگ آکھیا جا سکے۔"

کانگریس دے نمائندیاں نے اِک اواز آکھیا : "کوئی گل نہیں، اسیں تہانوں سننا چاہندے آں۔ ہر نمائندے نوں اپنے تجربے بیان کر کے دُوجیاں دا بھلا کرنا چاہیدا اے۔"

ایس اُتے اوہ ڈاکٹر سٹیج اُتے آیا تے بولیا "جناب! کیوں جے تُسیں اَڑ گئے او، ایس لئی میں تہانوں اپنے اِک نِکّے جہے اپریشن بارے دساں گا۔ ایہدے وچ میں اِک مریض دے گلے دا اپریشن کر کے اوہدے ٹانسل کڈھے سن۔"

ایہ سُندیاں ای سارے نمائندے قہقہا مار کے ہس پئے۔ اوہ وچارے وی حق اُتے سن۔ اینی اہم مجلس وچ دُنیا دے مشہور تے مَنّے پرمنّے سرجن اپنے حیران کرن والے معجزے دس رہے سن، اوتھے گلے دے اپریشن ورگی معمولی گل دا ذکر کرنا ای حماقت جاپدا سی۔

سرجن نے جدوں ویکھیا کہ لوک اوہدا مذاق اُڈا رہے نیں تاں برداشت نہ کر سکیا "حضرات! بھاویں میں کسر نفسی توں کم لیندیاں عرض کیتا کہ ایہ اپریشن غیر معمولی قِسم دا نہیں سی، پر میں ایہ نہیں سہہ سکدا کہ میرا اِنج مذاق اُڈایا جاوے۔ تُسیں اگّا ایہ نہ سمجھو کہ اپریشن واقعی کسے معمولی قِسم دا سی۔"

ایہدے اُتے لوکاں نے ہور زور نال قہقہا لایا۔ ڈِن سونے فقرے کسے، جویں کہ :

"ٹانسل کڈھنا وی کوئی اپریشن سمجھیا جاندا اے بھلا؟"

☆ جاپانی خودکُشی جہدے وچ ڈھڈ اندر چھُرا گھوپیا جاندا اے

"میں تاں اجہے اپریشن لیڈیاں نرساں توں کرواندا آں۔"

"اِک سرجن نوں اجہے اپریشن اتے شیخی مارن دی تھاں شرمندا ہونا چاہیدا اے۔"

سرجن نُوں بڑا غُصّا آیا' اوہنے اُچی اواز نال چلک کے آکھیا۔ "حضرات! کیہ تُسیں جاندے او کِہ جهدے گلے دا اپریشن میں کیتا سی اوہ کون سی؟"

لوکاں نے جواب دتا "بھاویں اوہ اقوام متحدا دا جنرل سکترای کیوں نہ ہووے' ایہدے نال کیہ فرق پیندا اے۔ ٹانسل دا اپریشن ٹانسل دا اپریشن ای ہوندا اے۔"

سرجن نے فیر غُصّے نال آکھیا "میرا مریض اِک پرچاکار سی۔"

حاضرین کِھڑ کِھڑا کے ہس پئے۔ فیر کسے نے آکھیا "اخبار دا پرچاکار ہووے یاں تاجر' افسریاں سپاہی' ٹانسل سبھناں دے اِکو جہے ہوندے نیں۔ اپریشن دی سوچ نال کسے وِچ کوئی فرق نہیں۔"

سرجن نے جواب دتا "تُسیں ٹھیک فرماندے او' پر جس زمانے وچ میں اپریشن کیتا سی' اوہناں دناں نُوں ساڈے دیس وچ پریس دی آزادی اُکّا کوئی نہیں سی۔ کسے اخبار نویس نُوں مُونہہ کھولن دی اجازت نہیں سی ایس لئی مینوں اپنے اخبار نویس مریض دے ٹانسل اوہدے مُونہہ دی تھاں کدھرے ہور ہتھ پا کے کڈھنے پئے۔"

حاضرین دے قہقہے اوہناں دے چہریاں اُتے برف وانگ جم گئے۔ اوہناں دیاں زباناں اُتے مذاق تے ٹھٹھے دی تھاں واہ واہ' واہ واہ دی اواز سی۔ سبھناں نمایندیاں نے سانجھے طور اُتے فیصلا کیتا کِہ دسویں قومانتری سرجیکل کانگریس وچ پیش کیتے گئے سبھناں تجربیاں وچ سبھ توں انوکھا' سبھ توں اہم کارناما ایہو اخباری پرچاکار دے گلے دا اپریشن سی۔

☆☆☆☆☆

ترکی / قدرت جودت

موت دی دعوت

جنوری دا مہینا شروع ہوون نال ہوا دا رُخ بدل گیا. گدلے اسمان تھلے دُنیا ویران دِسن لگ پئی. لوک ہُن بڑا کم کاج کارن ای باہر نکلدے. ایسے لئی راہ عام کر کے ویران تے خالی دِسدے. ہُن نہ تاں کوئی شاہ بلوط دی چھاویں بہندا تے نہ ای مسیت دے برانڈے وچ. ہر اوہ تھاں جتھے گرمیاں وچ ٹھنڈک تے سکون دا احساس ہوندا سی' ہُن اوتھے کوئی نہیں سی آوندا. ایتھوں تیکر کہ بال وی گھراں وچ دبکے رہندے تے اوہناں دے کھیڈ دے میدان سکھنے ہو چکے سن. صرف چشمیاں اُتے ویرانی نے اپنے کھنبھ پُوری طرحاں نہیں سن کھلارے. لگ بھگ روز ای کوئی نہ کوئی پانی بھرن لئی ضرور اوتھے جاندا سی.

اوس دُپہر جدوں اِک مُنڈا پانی بھرن لئی اِک چشمے اُتے گیا تاں فورن ای نسدا پرت آیا تے فیر اوہنے گلی وچ سبھ توں پہلاں دِسن والے بندے نُوں دسیا :

"دروسن آغا مر گیا اے."

دروسن آغا..... محلے دی اِک جانی پچھانی شخصیت سی. اوہ لگ بھگ پنجاہ دے پیٹے وچ سی. اوہدا جُثا مضبوط تے بلوان سی تے چہرے اُتے گول کالی داڑھی سی. اوہ ماشکی سی. گلی وچ اوہدا اِک نِکا جہیا گھر سی جتھے اوہدی بیوی تے دو بال وی رہندے سن. اوہناں دی گزران بڑی اوکھ نال ہوندی سی. دروسن آغا دا کُل سرمایا پانی دے دو پیپے تے اِک وہنگی سی. ہر سویر اوہ موڈھے اُتے وہنگی رکھدا' دوہاں سریاں نال پیپے لمکاندا تے فیر گلی وچ ایس اواز نال اپنا کم چھوہ دیندا "پانی..... کیہ کسے نُوں پانی چاہیدا اے؟"

اوہدی دھیمی پر گھگھروئیں اواز دُھندلی سویر دی چُپ وچ گلی دے انتلے گھر تیک اپڑ جاندی. جہناں نُوں پانی دی لوڑ ہوندی' اوہنوں اواز دے کے بلاندے :

"دروسن آغا! اِک پھیرا" یاں "..... دو پھیرے" یاں "..... تن پھیرے."

اِک پھیرے توں مطلب پانی دے دو کنستر سن. دروسن آغا چشمے توں پانی لین لئی محلے توں ذرا دور پہاڑی اُتے چڑھ جاندا. دوہاں کنستراں وچ پانی بھر کے تھلے اپڑاندا تے اِنج اوہدا سارا دن دکھو دکھ گھراں تے پہاڑی دے اُپر اُبلن والے چشمیاں وچکار آوندیاں جاندیاں بیت جاندا سی. اوہنوں ہر اِک پھیرے دا موکھ تن قرش ملدا سی. اِنج جویں سُوئی نال کھوہ کھٹیا جاندا اے' اوہ

اپنے تے بیوی بالاں لئی رزق پیدا کردا سی۔ جے اوہدا پروار بِرا اوہدی کمائی اُتے ای آدھار کردا تاں چوہاں دا ڈِھڈ بھرنا اوکھا سی۔ خُش قسمتی نال دروسن آغا دی بیوی گلناز نُوں ہفتے وچ تِن چار دیہاڑے ڈھلائی دا کم مِل جاندا سی۔ اِنج جتھری وادھو آمدن ہوندی سی اوہ اوہناں دے خرچے متوازن بنا دیندی سی۔ گلناز بڑی پِتّی ورتا عورت سی۔ بعض ویلے اوہ اپنے خاوند دی آمدن وچوں کجھ قرش دے وادھے لئی نِکّے نِکّے دھوکھے وی کرلیندی۔ اوہ لوکاں دے کپڑے ودھ توں ودھ پانی نال دھوندی تے اِنج دروسن آغا نُوں کجھ ہور پھیریاں بدلے کجھ قرش لبھ جاندے سن۔ گلناز دی ایس "بے ایمانی" توں اوہدی معصومیت تے خاوند لئی اوہدی سِک دا اظہار ہوندا سی۔

پر ہُن اچن چیت ایہ سبھ مُک گیا سی۔

اودھر دروسن آغا دی موت دا کارن وی چھیتی ای پتا لگ گیا۔ ہویا اِنج کہ جدوں اوہ پانی نال بھریا کنستر وہنگی نال لمکا رہیا سی' تاں اچانک رات دی جمی برف توں اوہدا پَیر تِلھکیا' اوہ سر دے بھار اِک نوکیلے پتھر نال ٹکرایا' اوہدی کھوپڑی کھلھ گئی تے اوہ اوسے ویلے مر گیا۔

جدوں گلناز نے اپنے خاوند دی مرگ دی خبر سُنی تاں سن ہو کے رہ گئی۔ اوہدے معصوم ذہن نے سوچیا "کیہ ایہ میریاں اوہناں بے ایمانیاں دا بدلا اے جو میں اپنے خاوند دی بھلیائی لئی کیتیاں سن؟ پر خورے نہیں۔ رب اینا بے رحم نہیں ہو سکدا۔ یقینی طور ایہ اِک حادثا سی۔ کوئی وی بندا میرے خاوند وانگ پَیر تِلھکن نال مر سکدا سی۔"

عام حالات وچ جدوں کسے گھر دا وڈیار مردا اے تاں اپنے مگر اپنی دھری دھرائی ضرور چھڈ جاندا اے' جہدے نال اوہدے بیوی بال کجھ چر ڈنگ ٹپا سکن پر جدوں دروسن آغا مریا تاں اوہدی دھری دھرائی بِرا اِک وہنگی تے دو پیپے سن۔ گلناز دی پریشانی دا وڈا کارن وی ایہی سی۔

"ہُن مینوں کیہ کرنا چاہیدا اے؟" گلناز ایسے سوال دا جواب چاہندی سی پر بڑا کجھ سوچن دے باوجود اوہ کوئی فیصلا نہ کر سکی کہ ہُن اوہنوں اپنا تے اپنے دو معصوم بالاں دا ڈِھڈ بھرن لئی کہڑا کم کرنا چاہیدا اے۔ اوہ بالاں نُوں گھر وچ کلّا وی نہیں چھڈ سکدی سی تے گھر وچ رہ کے اوہ ہفتے وچ تِن چار دناں دی ڈھلائی دے کم توں وی اینے پیسے نہیں سی کما سکدی جو تِن ڈِھڈ بھر سکن۔ ڈھلائی دے نال ای اوہنوں پانی دا خیال آیا جہنوں دروسن آغا دی زندگی وچ ان چاہیا ورتدی سی پر ہُن اِک دم پلٹا آ چکا سی جہدے سٹے وچ اوہنوں وی عام لوکاں وانگ پانی خریدنا پوے گا۔ فیر ایس احساس نال کہ اوہدے خاوند دی موت دا کارن پانی سی' اوہنے پہلی وار اپنے دل وچ پانی لئی کرڑی نفرت محسوس کیتی۔ اوہدا وس چلدا تاں اوہ نہ کدی پانی نُوں ویکھدی تے نہ ای ورتدی پر......

جدوں کوئی مردا اے تاں اوہدے گھر والیاں نُوں کھاون پیون دا ہوش ای نہیں رہندا۔ اوہ

ایہدے بارے کُجھ ای جاندے نیں تے ایہ کُجھ چھتی توں اُحتمال گھنٹے تیکر قائم رہندی اے۔ ایہدے بعد جیوں ای معدا خالی محسوس ہوون لگدا اے' آندراں بولن لگدیاں نیں تے ڈِھڈ وچ چوہے دوڑن لگدے نیں تاں گھر دا کوئی بندا بڑی گھنبیرتا نال آکھدا اے "میرا خیال اے ساہنوں ہُن کُجھ زہر مار کر ای لینا چاہیدا اے۔" سبھ اوہدا ساتھ دیندے نیں تے اِنج کھاون دے نال ای جیون دے سارے رُکے ہوئے کم پرتن لگ پَیندے نیں۔

مسلماناں دی اِک رسم اے کہ مرن والے دے گوانڈھی دو تن دیہاڑ تک اوہدے رہندیاں لئی کھانا بھجواندے نیں۔ اجہیا کھانا گلناز تے اوہدے بالاں لئی سبھ توں پہلاں گلی دی نُکر اُتے اُچی چِٹی حویلی توں آیا۔ ایہ حویلی اِک کھاندے پِیندے تاجر رئیف آفندی دی سی۔ دروسن آغا دی موت دے اگلے دن دُپہر ویلے چِٹی حویلی توں اِک نوکرانی نکلی۔ اوہنے ہتھاں وچ اِک بھارا تھال چُکیا ہویا سی۔ گلناز دے گھر دے بوہے اُتے اپڑ کے اوہ کھلو گئی۔ اوہنے بوہا کھڑکایا تے کھلن اُتے تھال اندر نُوں ودھا دتا۔

حقیقت ایہ اے کہ اوس دن کسے نُوں وی کھاون پیون دا غم نہیں سی پر جیوں ای تھال توں کپڑا چکیا گیا تے فضا وچ بھُجے ہوئے کُکڑ قورمے تے مٹھیائیاں دی مِجھک ودھاؤ خُشبو کھلری تاں آپ ای آپ اوہناں دی بُھکھ چمک گئی تے اوہناں دے سارے دُکھ مارے احساساں دی اِک طرحاں دی تسکین جہی ہو گئی۔ اوہ چُپ چاپ تے چاء نال تھال دوالے کٹھے ہو گئے۔ ممکن اے ایہدا کارن ایہ ہووے کہ اوہناں نے اج تک اِنج دا ودھیا تے سوادی کھانا اپنے ساہمنے نہیں سی ویکھیا۔ یاں فیر خورے دروسن آغا دی موت دے دُکھ نے اوہناں دیاں جِیاں تے جِبھاں نُوں تکھا کر دتا سی کہ اوہناں نُوں کھانا بڑا سوادی لگا۔

رات ویلے اوہ فیر تھال دوالے بہہ گئے تے بچیا کھچیا کھانا کھا کے ڈِھڈ دی اَگ نُوں ٹھنڈا کیتا۔

اوس توں اگلے دیہاڑ..... اِک ہمسائے نے اوہناں لئی کھاون دا بندوبست کیتا۔ ایہ سلسلا ہور تن چار دن چلدا رہیا۔ بنا شک چِٹی حویلی توں آون والا کھانا دُوجے گھراں توں آون والے کھانے توں ودھ کے تے سوادی سی پر دُوجے گھراں توں آون والے کھانے وی گلناز دے گھر وچ پکن والے کھانے توں کئی درجے بہتر تے لذیذ سن۔ جے ایہ سلسلا چلدا رہندا تاں گلناز تے اوہدے بال اپنے خاوند تے پیو دا غم سدا سینے نال لائی رکھدے پر جیوں ای کھانے نال بھرے تھال آونا بند ہو گئے تے سردی توں بچاء لئی وڈی گلی دی دُکان توں کولے دا آونا وی بند ہو گیا تاں ایہ پروار فیر سوچن اُتے مجبور ہو گیا کہ اوہناں دا دُکھ ہُن ناسہن جوگ ہوون والا سی تے دُوجے لوک اوہناں لئی جو کر سکدے سن' کر بیٹھے نیں.....!

اوہ پہلا دن' جدوں کسے نے اوہناں دے گھر کھانا نہیں گھلیا' اوہ تیجے پہر تک اُڈیک وچ

رہے۔ جدوں وی گلی وچ کسے دے پیراں دی بڑک سُنیندی، اوہ نس کے بوہے نوں جاندے، ایس آس دے نال کہ کوئی اوہناں لئی کھانا لیایا ہووے گا۔ اوہ تصور دی اکھ نال دہلیز اُتے کسے ہمسائے نوں لذیذ کھانے نال پروسیا تھال چکی ویکھدے پر جیوں ای بُوہا کُھلدا، لوک جیون دے عام معمول مطابق ایدھر اودھر جاندے دِسدے تے اوہناں دے ہتھاں وچ کوئی تھال نہ ہوندا۔

رات دے کھانے ویلے اوہناں نے ایس کوڑے سچ نوں قبول کر لیا کہ ہُن کوئی وی اوہناں لئی کھانا نہیں لیاوے گا تے اوہناں نوں پہلاں وانگ گھر وچ ای کھانے دا بندوبست کرنا پوے گا۔ پچھلے چار پنج دناں توں اوہ اکّا وکھرے تے سوادی کھانیاں دے عادی ہو چکے سن، ایس لئی جدوں اوہناں ساہمنے اُبلے ہوئے آلوواں دا سالن لیاندا گیا جو گلناز نے پکایا سی، تاں اوہناں نوں اپنی پرانی عادت پرتاون وچ بڑی دِقت جاپی۔ حقیقت وچ اوہ کھان دے چاہیوان ای نہیں سن پر اِک پُرانے سلسلے دی مُڑ چھوہ لئی اوہ زہر مار کرن لگے۔ اگلے تن چار دیہاڑ وی بُھکھ نے اوہناں نوں نہیں ستایا تے اوہ اُبلے ہوئے آلو کھاندے رہے پر جدوں آلوواں دا بھنڈار وی مُک گیا تاں اوہ گھر دے کونے کھونجاں وچوں کھاون دیاں چیزاں لبھن لگ پئے۔ الماری وچ تھوڑا جہیا ماکھیوں تے سکیاں کِھچیاں پئیاں سن۔ اِک دن اوہناں نوں کھا کے ڈِھڈ بھریا۔ اگلے دن سُکیاں روٹیاں بھیوں کے بہے گنڈھے نال کھادیاں تے اخیر اوہ دن وی آ گیا جدوں گھر وچ کھاون پیون دی کوئی شے نہ رہی، جدوں سارے بھانڈے، بوتلاں تے ٹوکریاں خالی ہو گئیاں۔ اوس دن اوہ پہلی وار بُھکھے ستے۔

اگلا دن وی اِنج دا ای سی تے جدوں شام دے پرچھاویں کِھلرن لگے تاں نِکے مُنڈے نے چیکنا شروع کر دتا:

"ماں! میرے ڈِھڈ وچ پیڑ ہوندی اے۔"

اوہدی ماں نے آکھیا "ذرا صبر کر میرے بچّے! ذرا صبر کر۔ کُجھ نہ کُجھ بندوبست ضرور ہووے گا۔"

اوہ سبھ محسوس کر رہے سن کہ اوہناں دے ڈِھڈ سنگڑ کے کسے نوجے بال دی مُٹھ برابر ہو گئے نیں تے اوہناں وچ پیراں بھار کھلوون دی سکت وی نہیں رہی۔ اوہناں نوں کنڈ بھرنے لمے پئے رہن وچ ای ارام جاپدا سی۔ انج اوہناں اُتے سفنے ورگی حالت طاری ہو جاندی۔ اوہناں نے اپنے ساہمنے ہریاول بھرے کھیت ویکھے۔ اوہناں دے کن اِک کھوکھلی اواز دی پرتار وی سُن رہے سن۔ اوہناں نوں اِنج وی جاپیا جویں اوہناں دیاں اوازاں ہولے ہولے مدھم تے کمزور ہوندیاں جاندیاں نیں۔

اگلے دیہاڑ بڑی کمزوری دی حالت وچ گلناز نے اِک سُفنا ویکھیا کہ اوہنوں چِٹّی حویلی وچ

کپڑے دھوون لئی بُلایا گیا اے۔ ہاں! ایہ اوہی گلناز سی جہنوں پانی نال نفرت ہو گئی سی پر ہُن اوہ آپ ای دُھلائی دے کم دی چاہیوان سی تے اوہدے کن ایہ سُنن دے منتظر سن کہ "گلناز..... آ کے ساڈے کپڑے دھو جا" دُوجے پاسے گلی دے وسنیکاں دا خیال سی کہ گلناز نُوں ہُنے توں کم اُتے لا دینا زیادتی اے۔ اوہ سوچدے "وچاری..... اجے تاں غم توں نڈھال پئی اے۔ بھلا اوہدے کولوں دھوائی دا کم کویں ہو سکے گا؟" ایس لئی اوہناں وچوں کسے نے وی گلناز نُوں دھوائی لئی نہیں بلوایا۔

اوس سویر پروار دے کسے اِک جئ نے وی اُٹھن دا جتن نہ کیتا کیوں جے اوہناں دیاں بند اکھاں خوراک نُوں اپنے ساہمنے ویکھ رہیاں سن۔ نِکا مُنڈا ویلے ویلے اپنی کمزور اواز وچ آکھی جاندا سی "میں روٹی ویکھ رہیاں، ویکھو ماں روٹی ویکھو، روٹی..... کِنی گرم اے ایہ تے کِنی نرم......" تے اوہدے خالی ہتھ اِنج ہلدے جویں اوہ روٹی اوہدے کول موجود ہووے۔"

نِکے مُنڈے دے اُلٹ وڈا بھرا مٹھیائیاں ویکھ رہیا سی۔ اوہ کِنا احمق سی کہ اوہنے تھالاں وچ آون والی مٹھیائی وچوں کُجھ وی نہیں بچایا سی۔ اوہ اپنا حِصّا اوسے ویلے کھا جاندا رہیا سی۔ جے بِرا اِک وار فیر اوہنوں مٹھیائیاں دتیاں جاندیاں تاں اوہ اوہناں نُوں بڑی آہستگی تے سِہج نال کھاندا۔ پر ہُن ویلا بیت چُکیا سی، ہُن کوئی وی اوہناں دے گھر مٹھیائی تے کھانیاں نال بھریا تھال نہیں گھلے گا جہنوں اوہ سِہج نال کھا سکے۔

گلناز بسترے وچ لیٹی اپنے بالاں دیاں گُشگشیاں سُن رہی سی جہڑیاں اوہ سُفنے دی حالت وچ کر رہے سن۔ اوہنے اپنے بُلھ سختی نال گھُٹے ہوئے سن تاں جے اوہدیاں چیکاں دب جاون۔ اوہدیاں بند اکھاں وچوں اتھرووں دیاں دھاراں پھٹ رہیاں سن جو پُٹپڑیاں توں ہوندیاں ہوئیاں دھون تک چلیاں گئیاں سن۔ تے ایس گھر دے باہر جیون معمول مطابق چل رہیا سی۔ اوہ بِرا اپنی سُنن شکتی دے بل اُتے ایہ سبھ کُجھ محسوس کر رہی سی جو گلی وچ ہو رہیا سی کیوں جے ایتھے اوہدے جیون دے کِنے ای ورھے بیتے سن تے اوہ گلی دے سبھ لوکاں دیاں عادتاں تے سبھاء توں جانو ہو چکی سی۔

اِک بُوہا بند ہویا۔ نال والے گھر دا بال جیوت سکول جا رہیا سی تے ایہ اوہدی عادت سی کہ اوہ جاندیاں ہویاں بُوہے نُوں زور نال بند کردا سی۔ جے جیوت دی تھاں سلمان ہوندا تاں اوہ بڑی آہستگی نال بُوہا ڈھوندا۔ گلناز نے سوچیا دووّیں بھرا اِک دوجے توں کِنے وکھرے نیں۔ فیر اوہدے کناں نے قدماں دی اِک جانی پچھانی چاپ سُنی۔ ایہ صالح دی بُڈھی ماں سی جو بڑی آہستگی نال قدم چکدی سی۔ اوہ ہر روز ایسے ویلے خریداری لئی گھروں باہر نکلدی سی۔ گلناز نُوں قدماں دی اِک ہور ہوک سُنائی دتی۔ ایہ تحسین آفندی سی جو نائی دا کم کردا اے تے گلی دے انت وچ لال

مکان وچ رہندا اے۔ اوہ سدا ہر سویر ایس ویلے وڈی گلی وچ اپنی دکان کھولھن لئی گھروں نکلدا اے۔ فیر اوہنے حسن بے نوں جاندیاں سُنیا جو ادریس آغا وپاری دا پوترا اے۔ اوہ بڑی چھیتی ایس گلی نوں رب راکھا آکھ دوے گا۔ جدوں اوہنوں اِک پڑھی لکھی کُڑی مل جاوے گی جہدے نال اوہ ویاہ کر لوے گا۔ فیر سکول ماسٹر نُوری حلیم گزریا' اوہدے مگروں جُتی بناون والا فیض اللہ آفندی' فیر جمیل بے جو ٹیکس کٹھا کردا اے تے فیر گلناز دے کناں وچ روٹی والے تے اوہدے گھوڑے دے قدماں دی چاپ نے رَس گھولیا۔ روٹی والا ہر سویر ایسے ویلے اوتھوں گزردا سی تے اوہناں دے گوانڈھ وچ رہندے بے دے گھر روٹیاں دے کے اگے ودھ جاندا سی۔ اوہدے گھوڑے دی کنڈ اُتے دوہاں پاسے روٹیاں دے بھرے ٹوکرے لدے ہوندے سن تے ٹوکریاں دے اِک دُوجے نال ٹکران دی اواز بہت دُوروں وی سُنیندی سی۔

وڈے بھرا نُوں جیوں ای روٹی والے دے آون دا احساس ہویا' اوہنے پہلاں اکھاں کھولھ کے اپنی ماں تے فیر نِکے بھرا ول ویکھیا۔ عین اوسے ویلے نِکے بھرا نُوں وی روٹی والے دے آون دا پتا لگ گیا۔ اوہنے وی اپنے بھرا ول نظراں چکیاں۔ دوہاں دیاں اکھاں دا وٹاندرا ہویا تے فیر نِکے مُنڈے نے مُونہہ ای مُونہہ وچ آکھیا "روٹی!"

روٹی والے دے آون دی اواز نیڑیوں نیڑے ہوندی جاندی سی۔ گلناز نے بڑی مشکل نال اپنے آپ وچ اُٹھن دی سکت پیدا کیتی فیر اِک چادر اپنے دوالے ولھیٹ لئی تاں جے باہر نکل سکے۔ اوہ ایہہ فیصلا کر چکی سی کہ روٹی والے کولوں قرض وجوں روٹیاں منگے گی تے جدوں دھوائی دے کم بدلے پیسے ملن گے تاں پیسے دے دوے گی۔ اوہ بُوہے نیڑے جا کھلوتی پر گھوڑے دے "دھم دھم" کردے قدماں دی تیز اواز نے اوہدے دل نُوں ڈرا دتا۔ اوہنے اِک واری فیر اپنے آپ اُتے قابو پایا تے بُوہا کھولھیا تاں روٹی والا تے اوہدا گھوڑا کُجھ قدم اَگے ودھ چکے سن۔ اوہنے اواز کڈھنی چاہی پر ناکام رہی تے کھُلیاں اکھاں نال روٹی والے نُوں اپنے ساہمنے دُور جاندیاں ویکھدی رہی۔ گھوڑے اُتے لدے ٹوکرے اینے وڈے سن کہ گھوڑے دی کنڈ اکا چھپ گئی سی۔ دوہاں وچ چِٹے آٹے دیاں پکیاں روٹیاں بھریاں سن۔ گلناز نے ویکھیا کہ روٹیاں اینیاں تازیاں تے خستا سن کہ اوہناں نُوں چھوہن دے خیال نال ای اوہدے وچ خُشی دی اِک لہر دوڑ گئی۔ فیر اوہدیاں ناساں وچ روٹیاں دی مُجھک ودھاؤ خُشبو آئی۔ اوہنے بے اختیار ہو کے روٹی والے نُوں بلایا پر اوہدی لِسی ماڑی اواز نُوں روٹی والا سُن ای نہ سکیا۔ گلناز دی ساری ہمت جواب دے گئی۔اوہنے بُوہے دے پٹ نُوں مضبوطی نال پھڑ لیا۔ روٹیاں اوہدے بوہے دے ساہمنیوں گزر رہیاں سن پر اوہ اپنا ہتھ ودھا کے اپنے لئی کُجھ روٹیاں نہیں سی لے سکدی۔ روٹیاں توں لدیا گھوڑا مسلسل ٹُردا جاندا سی۔ اوہدی پُوچھل رومال وانگ اِنج ہِل رہی سی جویں اوہ گلناز نُوں آکھ

رہی ہووے "رب راکھا گلناز' رب راکھا!"

گلناز مُڑی' اوہنے اپنے پِچھے بڑے زور نال بُوہا بند کیتا. اوہ کمرے وچ آئی تے اوہنے جان بجھ کے اپنے بالاں ول ویکھن دا جتن نہ کیتا جو بڑی آس نال اوہدے اُڈیک وان سن. گلناز نُوں اجے کوئی تھاں نہیں مل رہی سی جتھے اوہ اپنے خالی ہتھ لُکا سکے. فیر اچن چیت جیون وچ پہلی وار اوہنے اپنے ہتھاں لئی شرمندگی محسوس کیتی. ایس احساس نے اوہدیاں اکھاں نُوں بھیوں دتا. کمرے دی چپ نُوں کسے نے نہیں توڑیا. دوویں مُنڈے اُکّا چُپ رہے. وڈے نے لیٹیاں اکھاں میٹ لئیاں جویں اوہ لہئی ماں دے خالی ہتھاں نُوں نہیں ویکھنا چاہندا. نِکّے بھرا نے وی اوہدی نقل کیتی. گلناز وچارگی نال فرش اُتے ای بہ گئی تے اوہنے بانہہ تے پَیر چادر وچ سمیٹ کے اِنج لکو لئے جویں اوہ اپنے آپ نُوں فضا وچ گھولنا چاہندی اے. اوس ویلے اوہ انج لگ رہی سی جویں پُرانے لیڑیاں دا ڈھیر. کمرے دی فضا وچ چُپ ورت گئی. ادھ گھنٹے تک کسے نے ہلن جلن دا جتن وی نہ کیتا. اخیر اِک وار فیر نِکّے مُنڈے نے چُپ دے جادُو نُوں توڑیا تے اپنے بسترے وچوں ای ماں نُوں بُلاون لگیا:

"ماں..... ماں!"

"ہاں پُتر!"

"ہُن میتھوں سہیا نہیں جاندا ماں..... میرے اندر کُجھ ہو رہیا اے."

"اوہ میرے پیارے بچّے' میرے نِکّے پتر!!"

"ایتھے میرے ڈِھڈ وچ کوئی شے ہِل رہی اے." اوہنے ڈِھڈ اُتے ہتھ رکھدیاں آکھیا.

"ایہ بُھکھ دے کارن اے. میں جاندی آں' تُوں گھابر نہ. ایہ تیریاں آندراں نیں جو ہِل رہیاں نیں' بس."

"پر میں مر رہیاں..... میں مر رہیاں."

وڈے مُنڈے نے اکھاں کھول کے اپنے نِکّے بھرا نُوں ویکھیا. گلناز ہُن دوہاں ول دھیان کرن لگ پئی. نِکا مُنڈا چُپ ہو گیا سی. اوہدیاں اکھاں کالیاں ہو گئیاں سن. بُلھ سُکے تے چِٹّے ہو چکے سن تے اوہناں اُتے پیپڑی جم گئی سی. اوہدے گلھ اندر ول دھس گئے سن تے کھلڑی اِنج چِٹّی ہو گئی سی جویں اوہدے وچوں لہو نچوڑ لیا گیا ہووے. گلناز نُوں اچن چیت کوئی خیال آیا. اوہنے اپنے وڈّے مُنڈے ول ویکھیا' اکھاں وچ کوئی اشارا کیتا. اوہ اٹھ کے کمرے وچوں باہر نکل گیا. گلناز وی اوہدے پِچھے پِچھے نکل آئی. برانڈے وچ جا کے دوویں کھلو گئے. گلناز اپنے وڈے مُنڈے دے کن وچ گھُسّر مُسّر وانگ کوئی گل کرن لگی جویں اوہنوں ایہ ترٹھ ہووے کہ کوئی اوہناں دیاں گلاں سُن لوے گا. اوہ آکھ رہی سی' ساتُوں ہُن ہر صورت وچ بودس پنساری دی

دُکان اُتے جانا پوے گا. تُوں جا کے اوہدے کولوں آٹا' چاول تے آلو لے آ تے اوہنوں آکھ دئیں کہ اسیں کجھ دناں دے اندر اندر اوہنوں پیسے تار دیاں گے."

مُنڈے دا پُرانا کوٹ ایس قابل نہیں سی کہ باہر دی سردی دا مقابلا کر سکے پر اوہ اوہی کوٹ پا کے باہر نکلیا. کمزوری تے بُھکھ نال اوہدیاں لتاں کنب رہیاں سن. اوہ اوہدا بھار چُکن توں عاری سن' ایس لئی اوہنوں کندھاں دا سہارا لے کے چلنا پیا. ڈِگدا ڈھیندا اخیر اوہ دُکان تک اپڑ گیا. دُکان بڑی گرم سی تے کئی لوک خریداری وچ رُجھے ہوئے سن. اوہ چُپ کر کے اِک کونے وچ کھلو گیا. اوہ چاہندا سی کہ دُکاندار نال اکلاپے وچ گل کرے جدوں سارے لوک چلے جاون گے. ایس دوران اوہ اپنے ٹھرے ہوئے جُسے نُوں گرمی وی دینا چاہندا سی. جدوں دُکان' خریداراں توں خالی ہو گئی تاں اوہ انگیٹھی نیڑیوں اٹھ کے دُکان دار کول گیا تے اوہنوں ادھ سیر چاول' ادھ سیر آٹا تے ادھ سیر آلو تولن دا آکھیا. فیر اوہنے اپنا اِک ہتھ جیب وچ ایہ ظاہر کرن لئی پایا جویں پیسے کڈھنا چاہندا اے' فیر اِک دم اوہنے اپنے چہرے اُتے معصومیت رلی حیرانی کھلار لئی تے آکھیا:

"او! میں وی کِنا احمق آں. پیسے تاں گھر ای بُھل آیاں' پر ہُن کیہ ہو سکدا اے' اینی سردی وچ ہُن میرے توں گھروں تے واپس نہیں آیا جاندا. تُسیں ایہناں چیزاں نُوں ساڈے حساب وچ لِکھ لوو' کل جدوں میں ایس پاسے آواں گا تاں تہاڈے پیسے لیندا آواں گا."

بودس وی چالاک سی. اوہ غریب تے مجبور لوکاں دیاں اجہیاں چالاکیاں توں خوب واقف سی. اوہنے عینک دے شیشیاں وچوں گھُوردیاں جواب دتا "تُوں اینا کمزور ہو گیا ایں پر جہناں دے گھر وچ پیسے ہوون اوہ تاں کمزور نہیں ہوندے." ایہ آکھدیاں اوہنے تِنّو چیزاں اِک پاسے رکھ دتیاں تے آکھیا "جا پہلاں پیسے لے آ فیر تینوں سودا مِل جاوے گا."

مُنڈے نے آکھیا "اچھا جناب!" اپنا جھُوٹھ پھڑے جاون اُتے اوہدا چہرا شرمندگی نال ہور بُجھ گیا سی "میں ہُنے آیا." ایہ آکھ کے اوہ تیزی نال باہر نکل گیا.

اوہدے جاون بعد بودس آغا اپنی بیوی ول مُڑیا جو دُکان وچ اوہدی مدد کردی سی تے آکھیا "وچارے.....! میں اوہناں لئی اپنے دل وچ دُکھ محسوس کردا آں. سوچناں کہ اوہ ہُن کویں زندگی گزارن گے."

"ہاں' مینوں وی بڑا افسوس اے. وچارے......" اوہدی بیوی نے جواب دتا.

مُنڈا ہُن سردی نال کنب رہیا سی. گرم دُکان توں نکلدیاں ای جما دین والیاں ٹھار ہواواں اوہدے پرانے کوٹ وچوں نکلدیاں ہوئیاں اوہدے ماڑے لسے جسے نُوں چھوہ رہیاں سن. جدوں اوہ گلی وچ داخل ہویا تے اوہنے "چِٹی حویلی" دی چمنی تھانئیں دھوواں اُٹھدیاں ویکھیا تے سوچن

لگیا "کِنّے خُش نصیب نیں اوہ لوک" پر اوہدے دل وچ چِٹّی حویلی والیاں لئی حسد دا کوئی جذبا نہ اُبھریا سگوں اوہ اوہناں لئی بڑے چنگے تے نیک جذبات رکھدا سی کیوں جے اوہناں لوکاں نے ای اوہدے گھر زندگی دا سبھ توں سوادی تے ودھیا کھانا بھجوایا سی۔

کمزوری تے کنبنی دے باوجود ممکن حد تک تیز چلدا اوہ اپنے گھر اپڑیا۔ کمرے وچ داخل ہوون مگروں اوہدی زبان نے کجھ نہ آکھیا۔ اوہدے خالی ہتھ اپنے آپ اوہدی زبان بن چکے سن۔

ایس توں پہلاں کہ ماں تے نِکّے بھرا دیاں سوالیا نظراں اوہدا پِچھّا کرن' اوہنے تیزی نال اپنا پرانا کوٹ تے پاٹے بُوٹ لاہے تے بسترے وچ وڑگیا جو اجے پوری طرحاں ٹھنڈا نہیں سی ہویا۔ تے فیر جدوں اوہ بولیا تاں اوہنے آکھیا "مینوں سردی لگ رہی اے' میں مر رہیاں۔"

گلناز نے تشویش بھریاں نظراں نال اوہدے ول ویکھیا تے فیر اوہنوں گھر وچ جہڑا کپڑا وی ملیا' مُنڈے اُتے سٹدی گئی۔ مُنڈا ہُن بُری طرحاں کنب رہیا سی تے اوہدی کنبنی پاروں اوہدے اُتے رکھے کپڑیاں دی تہ وی کنب رہی سی۔ ایہ حالت کوئی ڈیڈھ گھنٹے تک چلدی رہی فیر اوہنوں تیز بخار نے آ پھڑیا۔ مُنڈا اکنڈ بھرنے بِنا حرکت لمّا پیا سی تے اوہدیاں اکھّاں خلاء وچ گھُور رہیاں سن۔ گلناز نے اوہدے چہرے توں کپڑے ہٹائے تے اپنے برف ورگے ٹھنڈے ہتھاں نال اوہدے بلدے مَتّھے نُوں معمول دی حالت وچ لیاون دا جتن کرن لگ پئی۔

گلناز الجھن تے پریشانی دی حالت وچ شام تک گھر وچ ایدھر اودھر پھردی رہی۔ اوہ نہیں جاندی سی کہ اوہنوں کیہ کرنا چاہیدا اے۔ اوہدے سوچن سمجھن دی سکت نُوں اودھرنگ ہو گیا سی۔ اوہ سخت پریشانی نال کمرے تے فیر کمرے توں باہر پھردی رہی تے خالی خالی نظراں نال کندھاں' چھت تے گھر دے سامان نُوں ویکھدی رہی۔ فیر اوہنوں جاپیا جویں اوہدی بُجھکھ اُڈ چکی اے۔ خورے انتہا دی سردی نے اوہدے اُتے بے حِسّی کھلار دتی سی تے اوہدے پٹھے شل ہو چکے سن۔

سورج نُوں غروب ہویاں تھوڑی دیر ای ہوئی سی۔ مُنڈے اُپروں اوہدے سارے کپڑے تے کنبل لاہ کے فرش اُتے ڈھیر لایا گیا سی۔ اوہدے اُتے نظراں جماندیاں اچن چیت گلناز نُوں اِک خیال آیا۔ "کیہ لیڑیاں دے ایس ڈھیر بدلے کجھ پیسے نہیں مِل سکدے؟" اوہنوں یاد آیا کہ اِک وار اوہدی اِک گوانڈھن نے وڈے بازار وچ اِک اجہی دُکان بارے دَسیا سی جِتھے ہر قسم دیاں پُرانیاں چیزاں ویچیاں جا سکدیاں نیں۔ پر ہُن تاں اوہ دُکان وی بند ہو گئی ہووے گی۔ ہُن ایس کم لئی اوہنوں سویر دی اُڈیک کرنی ہووے گی۔

اِک حل دی لبھت نال اوہدے ذہن نُوں کجھ اطمینان ہویا۔ اوہنے پھرنا چھڈ دتا تے اپنے پُتر دے سرہانے بہہ گئی۔

مُنڈے دا بخار ہور تیز ہو چکیا سی. اوہ بنا حرکت اوہدے نیڑے بیٹھی رہی. نِکا مُنڈا وی جُھکھ پاروں سوون وچ ناکام رہیا سی تے کھلیاں اکھاں نال کھانے دا اڈیکن ہار سی. بیمار مُنڈا کرہیا. اوہنے بے چینی تے وحشت نال کروٹاں بدلیاں. اوہدے گلھ بخار دے سیک نال بلدے پئے سن. اوہ غشی دی حالت وچ ہذیان بولن لگا. اوہدیاں اکھاں چھت دے اِک حِصّے اُتے جم گئیاں سن پر کجھ وی ویکھن توں اسمرتھ سن. وڈیاں وڈیاں کھلیاں تے پتھرائیاں ہوئیاں اکھاں! نِکا بھرا اپنے بسترے توں اوہدی ایہ حالت ویکھ رہیا سی. جدوں بیمار مُنڈا فیر غشی دی حالت وچ ہذیان بولن لگا. اچن چیت نِکا بھرا اپنے بسترے وچ اُٹھ کے بہہ گیا تے اوہنے بڑی مدھم اواز وچ آکھیا جو نِرا اوہدی ماں ای سُن سکدی سی. "ماں......! کیہ میرا بھرا مرجاوے گا؟"

اوہ کنب کے رہ گئی جویں ٹھری ہوئی ہوا اِک دَم اوہدے جسے نُوں چھوہ گئی ہووے. اوہنے سہمیاں سہمیاں نظراں نال اپنے پتر نُوں ویکھدیاں آکھیا "پر تُوں ایہ گل کیوں پُچھّی اے؟"

نِکّے بھرا نے اِک منٹ تک کوئی جواب نہ دتا تے اپنی ماں دیاں سہمیاں ہوئیاں اکھاں وچ جھانکدا رہیا. فیر اوہ آہستگی نال' رینگدا ہویا اپنی ماں لاگے اپڑیا. اوہنے اپنا مُوتھ ماں دے کن نال لا دتا تے ایس گل دی انتہائی کوشش کردیاں کہ اوہدی اواز اوہدا وَڈّا بھرا نہ سُن سکے' اپنی ماں نُوں آکھن لگا :

"ایہدے مرن مگروں چنگی حویلی توں کھانا آوے گا!"

☆☆☆☆☆

اجو کے تُرکی دی بنیاد 1923 وچ مصطفیٰ کمال پاشا نے رکھی سی جدوں ہور بہت ساریاں تبدیلیاں دے نال نال تُرکی لکھاوٹ واسطے عربی دی بجائے رومن لپی نُوں اپنا لیا گیا. اجو کے تُرکاں دا جسم یورپی تے روح مشرقی اے. تُرکی وِچ سیاسی معاملات پاکستان نال بڑے رلدے ملدے نیں. سیاست وِچ فوج دا دخل تے ویلے کویلے مارشل لاء' اوتھے وی بڑا عام رہیا اے. مارشل لاء اپنے نال عام کر کے پریس دیاں پابندیاں وی لے کے آوندا اے. ایسے گل نُوں ترکی دے کہانی کار عزیز نے سن نے بڑے فنکارانا انداز نال لکھیا اے. ایہ کہانی اوس سمے دی اے جدوں ترکی وِچ پریس دی آزادی زنجیراں وِچ بدھی ہوئی سی.

قدرت جودت دی کہانی دنیا دی سبھ توں وڈی سچائی "جُھکھ" نوں بیانن دا نابھُلن جوگ انداز اے.

چینی / چن چنگ

خُرمانی باغ

ایہ تے مینوں پتا سی کہ پہاڑی علاقے وچ خُرمانیاں مئی دے مہینے وچ پیلے رنگ دیاں ہو جاندیاں نیں تے جُون وِچ پُوری طرحاں پک جاندیاں نیں۔ پر خُرمانی دی فصل ویکھن دا سبھ توں پہلا موقع دین لئی میں ینگ چو دا شکرگزار آں' جو ضلعے دی سپلائی تے مارکیٹنگ کوآپریٹو ولوں خریدار سی۔ اوہ اِک مقامی جوان سی جو بڑے صبر نال مینوں نال کھچدا جھرنے دے نال نال راہ اُتے کسے پہاڑی بکرے وانگ ٹُری جاندا سی۔

دُپہر دا سما سی۔ ڈھلوان اتے لگے خُرمانی رکھ لِشکدے سورج ہیٹھاں بے انت دس رہے سن۔ اوہناں دیاں کماناں ورگیاں ٹاہنیاں نال لگے گھنے پتے وی لال لال لِشکدے پھلاں نُوں لُکاون وچ ناکام سن۔ ایہدے باوجود خرمانیاں چُنن لئی آئیاں کُڑیاں بلدے ہوئے سورج دی گرمی توں گھابریاں ہوئیاں سن۔ اِک اِک کر کے اوہ ساریاں تھوڑا ساہ لین یاں کھان پین لئی ڈھلوان نوں اُتر گئیاں۔ اوہناں نے جُتیّاں تے جراباں لاہ کے پینٹاں دے پہنچے اُتانہہ نوں جھٹکے تے اپنے پَیر جھرنے دے پانی وچ بھیوں دتے۔ جھرنے لاگے اگے دلو دے رکھ ہیٹھاں لیٹ کے اوہ پرندیاں دے گیت سُنن لگ پئیاں۔ وگدی واء نال سر ہلاندیاں ہلاندیاں اوہدے تے گُلابی پھلاں دے جھرمٹ نے بہت ساریاں تِتلیاں نوں اپنے ول متوجا کر لیا سی۔ اوہ کُڑیاں اُتے وی منڈلا رہیاں سن۔ اچن چیت کسے کُڑی نے گاون دا مُڈھ بنھیا تے ہورناں نے نال رل کے گانا شروع کر دتا۔

بڑی دُوروں ویکھیا۔ پھُل' تِتلی نال دل لگی کر رہیا سی پر نیڑے آ کے ویکھیا۔ تِتلی' پھُل نال چھیڑ چھاڑ کر رہی سی کہ پھُل تِتلی نال دل لگی کر رہیا سی۔

یاں تِتلی' پھُل نال چھیڑ چھاڑ کر رہی سی۔

"ذرا سُنو!" ینگ چو نے اپنے سر نال اودھر اشارا کر دیاں مینوں آکھیا۔ "ایہ کُڑیاں جدوں وی پہاڑ اُتے آ جاون۔ سدا چھیڑ چھاڑ تے دل لگی ای کردیاں نیں۔"

"ایس گیت دے معنے کیہ نیں ایہ گیت چوہسیاوڑی دی ماں نے بنایا سی۔ تُسیں چوہسیاوڑی نوں جاندے او؟ اوہی لتے نک والی کُڑی جو سادے کیون دی ماہر زراعت اے۔ اوہنے پچھلے سال ای زرعی سکول توں گریجویشن کیتی اے۔"

"تے اوہدی ماں کون اے؟" میں پچھیا۔

"اوہدی ماں؟" نینگ چو نے پل کُو میرے ول ویکھیا۔ اسیں اوہنوں "اِک حِصّا" آکھدے آں — پر ہاں، تسیں اوہنوں نہیں جاندے۔"

"اِک حِصّا؟" میں پچھیا۔

"میں دسناں" اوہ میرے ول ویکھدیاں تھوڑا جیہا مسکرایا۔ "اوہدی ماں دا اصل نال اے لی آئی لان "اِک حِصّا" اوہدا عرف اے جو اساں اوہنوں دتا۔ اوہ بڑی چنگی تے قابل عورت اے۔ جو ازادی مگروں ایتھے آئی سی۔ پہلاں اوہ ضلعے دیاں عورتاں دی سنگت دی کرسی وان سی فیر ڈپٹی ضلع چیف بݨی تے اوڑک ضلعی سپلائی تے مارکیٹنگ کوآپ دی ڈائریکٹر۔ جدوں اوہ پہلی وار ایتھے آئی تاں اوہدے گھنگریالے وال سن تے پتلا مُرجھایا ہویا بیضوی چہرا۔ اوہنے سلیٹی رنگ دا یونیفارم پایا ہویا سی۔ گردن دوالے چِٹّا ولیا تے لک وچ چوڑی، گُوڑھے لال رنگ دی چمڑے دی پیٹی۔ اوہ تھوڑی جہی خشک مزاج جاپدی سی۔ دکھݨی علاقے دی وسنیک ہوݨ کر کے اوہ ساڈا شمالی علاقے دا لہجا بڑا اَڑ اَڑ کے بولدی پر اپݨی گل دا اظہار کر لیندی سی۔ اوہدا من بھاوندا تکیا کلام سی "اِک حِصّا" مثلن جدوں اوہ علاقے دیاں عورتاں نوں فوج لئی جُتیّاں تیار کرن لئی آکھدی تاں کہندی۔ ایہ وی انقلاب دے کم دا اِک حِصّا اے۔ بالاں نُوں آوارگی توں روکدیاں آکھدی ایہ انقلابی کم دا اِک حِصّا اے۔ اوہ اپنا ایہ تکیا کلام اینا ودھ بولدی کہ بالاں نے اوہدا ناں "اکِ حِصّا" پا دتا۔

1950ء دے موسم بہار وچ حکمراناں ولوں سپلائی تے مارکیٹنگ کوآپ دا اِک نظام بݨاون تے پینڈوواں نُوں اوہدے وچ شامل کرن لئی حکم آیا۔ لوکاں نے کوئی بہتی دلچسپی نہ لئی تے اِنج ایہنوں شروع کرنا اوکھا ہو گیا۔ ایہ ویکھ کے لے آئی لان نے جو تھوڑے چِر پہلاں ای ڈپٹی ضلعی چیف بݨائی گئی سی، ایس کم نُوں نیپرے لاون لئی رضاکارانا طور تے اپݨیاں سیواواں پیش کر دتیاں میں اوس سمے کوآپ وچ نہیں ساں ایس لئی نہیں آکھ سکدا کہ اوہنے اوس ویلے آکھیا یاں نہیں کہ "ایہ انقلابی کم دا اِک حِصّا اے۔"

ینگ چو گل کردیاں رُک گیا تے ہس کے آکھن لگا "گل کسے ہور پاسے ٹر گئی اے۔"

"نہیں نہیں، توں گل کر" میں گل سُنن دا تانگھی ساں، ایس لئی اوہدی حوصلا افزائی کیتی "اِک حِصّا"۔

"اوہنے کم نُوں بڑی سنجیدگی نال لیا" ینگ چو نے گل مُڑ چھوہی۔ شروع شروع وچ ایہ بڑا اوکھا سی پر بعد وچ سپلائی تے مارکیٹنگ دا کم رِڑھ پیا۔

"1951ء وچ ضلع دیاں مقامی چیزاں خریدن لئی اِک تجارتی پوسٹ قائم کیتی گئی۔ بھلا کیہ

مقامی چیزاں؟ جنگ دے سمے جپانیاں دی پالیسی سی کہ "سبھ مار دیو' سبھ ساڑ دیو' تے سب لُٹ لوو" اوہ پہاڑاں توں سارے رُکھ وڈھ کے لے گئے سن۔ جو کجھ اسیں وِیچ سکدے ساں اوہ سی صرف پرانا لوہا۔ پر اسیں سدا اپنا سپلائی دا کوٹا پورا کرن وچ پچھے رہ جاندے۔ ڈائریکٹرلی جنھوں اوس سمے اسیں سارے ایسے ناں نال ایس دے ساں۔ اوہنیں دنیں بڑی پریشان رہندی تے گھر گھر آ کے مشورے دیندی سی۔ اِک دن اوہ اپنے مقصد وچ کامیاب ہو گئی۔ اِک دیہاڑے چاچا ہو نے اوہنوں دسیا کہ جنگلاں تے رُکھاں بنا' کوئی پہاڑی علاقا خشحال نہیں ہو سکدا تے ایس گل نے اوہدیاں اکھاں کھولھ دتیاں۔ اوہنوں چاننا ہو گیا کِہ ہنسگنگ دا علاقا اینی ترقی کیوں کر رہیا سی تے آزادی دے کجھ ای ورھیاں مگروں اوتھے ہر پروار کول اپنا پکّا مکان کیوں سی۔ اصل وچ ایس قابل تاں ہوئے سن کہ اپنیاں خُرمانیاں تے ناکھاں' پہاڑاں وچ لائے رُکھاں پاروں وِیچ لیندے سن۔ مینوں چاچے ہو نال اوہدی گل بات دی تفصیل نہیں پتا پر اوہنے خُرمانی دے رُکھاں دا ایس علاقے وچ مُڈھ رکھن دا فیصلا کر لیا سی۔

"اج کل پہاڑی علاقے وچ خُرمانی اُگانا بڑا عام اے پر اوہنیں دنیں کسے نوں پتا نہیں کہ ایہ کم کویں کیتا جاوے۔"

"اِک دن ڈائریکٹرلی' میرے ابا جی نوں سمجھا دین آئی "فرض کرو اسیں ایتھے خُرمانیاں دے کجھ رکھ لا لیندے آں۔ ریاست نوں خریدن لئی اک ہور مقامی پیداوار مل جاوے گی تے ساڈے کساناں کول چوکھے پیسے آؤن لگ پین گے۔"

"ٹھیک اے!" میرے ابا جی نے کھانا کھاندیاں سرسری' آکھیا۔ اوس سمے اوہ پارٹی سکتر نہیں سن' صرف پنڈ دے چودھری سن۔

دو دن بعد ڈرائیکٹرلی مُڑ مسکراندیاں ساڈے گھر آئی "چاچا چو! مینوں خُرمانیاں دے کجھ بی مل گئے نیں۔" اوہنے آؤندیاں سار بڑی خُشی بھرے لہجے نال آکھیا۔

ابا جی بڑے حیران ہو کے پچھن لگے۔ "کیہ واقعی مل گئے نیں؟" فیر اوہناں دا چہرا لتھ گیا "ایہو جہیاں چیزاں اُگاؤن لئی ایتھے دے پہاڑ بہت ٹھنڈے نیں۔ اوس دن میرا خیال سی کہ توں مذاق کر رہی ایں۔"

ڈائریکٹرلی نے مسکرانا بند کر دتا "چلو کوشش کر ویکھدے آں۔ تجربا ای سہی۔"

"تجربے دا کیہ سوال اے" ابا جی نے سرد مہری نال آکھیا "کئی وار پہلاں وی ایہ کوشش ہو چکی اے۔" رُکھاں نوں پھُل لگ جاندے نیں پر پھَل نہیں لگدے۔"

"چاچا چو! میں سُنیا سی کہ پندراں ورھے پہلاں ایتھے سردیاں وچ کنک وی نہیں سی اُگائی

چاندی پر ہُن ......"

"میں بحث نہیں کر رہیا" ابا جی نے نرمی نال آکھیا "توں ایہہ سبھ کجھ لوکاں دے بھلے لئی کر رہی ایں۔ ساڈے علاقے وچ بہت ساریاں اُجاڑ پہاڑیاں موجود نیں۔ تیرے کول بی ڈی ہے نیں۔ جا کے کوشش کر لے۔"

"میرا خیال اے ایہو کم بہتر اے جو اسیں کر سکدے آں۔" ڈائریکٹرلی نے خورے اپنے آپ نال آکھیا تے مُڑ گئی۔ کساناں نے اوس سے تک سانجھی واہی بیجی نہیں شروع کیتی سی۔ اوہنے چاچا ہو دی مدد منگی تے اوہناں پوربی ایلم درے وچ خُرمانیاں دی اک قطار بیج دتی۔"

ینگ چو نے ذرا ساہ لیا' میرے مگر راہ ول ویکھدیاں اوہ مڑ بولیا "خیر! گل مکائیے۔"

چار سال بعد بہار آئی' پوربی ایلم درے دے سارے خُرمانی رُکھاں نال چِٹے گلابی پھل کھڑے۔ عورتاں مسکرائیاں' بال خُشی نال نچن کُدن لگ پئے۔ پھل کِرن دے بعد رُکھ ساوے رنگ دا اِک ڈھیر جاپدے سن۔ تے ایہہ ساوا رنگ ہولے ہولے ہور گُوڑھا ہوندا لگا گیا۔ پتّراں دی بہتائی توں لگدا سی کہ بھرویں فصل ہووے گی۔

"فصل ہوئی کِنی؟" میں پچھیا۔

ینگ چو دند کڈھ کے ہسیا تے ہتھ دیاں چار اُنگلاں میرے ساہمنے کر دتیاں۔

"چار ہزار کینٹی" میں تجسس نال پچھیا۔

اوہنے بڑے زور دا قہقہا لایا تے اپنے ہتھ ناں وچ ہلائے۔ "نہیں کامریڈ! صرف چار خُرمانیاں' چار دانے' نہ گھٹ نہ ودھ۔"

"ایہہ کیوں ہویا؟"

"ساڈی بھرویں فصل ہوا نے وڈھ لئی۔" ینگ چو نے مینوں سنجیدگی نال دسیا۔ "بڑے واء ورولیاں والی اخیر جھلی تے ڈائریکٹرلی دے سارے کیتے کرائے تے پوچا پھیر دی لگی گئی۔"

"ہمت مندا ہویا" میں اپنے بیر توں رحم کھاون دی حالت وچ ہلایا۔ "پر جیہڑے رُکھاں نوں اینے پھُل پئے سن اوہناں نوں پھَل کیوں نہ لگا؟ غلطی کیہ سی؟ تے ایہہ آکھن دا کیہ کارن اے کہ ایہہ سبھ کجھ واء دا ای کیتا کرایا سی" میں ایہہ سبھ سوال پُچھ لئے۔

"ایہدے بارے کوئی شک شبہا نہیں رہیا" ینگ چو نے سنجیدگی نال آکھیا۔ "ڈائریکٹرلی نے ایس گل دا ثبوت لبھن لئی بڑی کھیچل کیتی۔ بعض لوکاں نے ایس بارے رَتا وی توجا نہ دتی۔ بعض ہسے تے بعض نے افسوس نال سر ہلایا پر ڈائریکٹرلی نے کوئی پرواہ نہ کیتی۔ حقیقت وچ اوہنیں دنیں' اوہ ہور وی خُش مزاج جاپدی سی۔ اوہ تے چاچا ہو' پوربی ایلم درے گئے تے اوہ رُکھ

بھالیا جہدے نال چار خرمانیاں لگیاں سن. ڈائریکٹرلی نے اوہ چار خرمانیاں توڑ کے اپنے رومال وچ انج احتیاط نال بنھ لئیاں جویں اوہ ہیرے ہوون فیر اوہنے اوس رُکھ دوالے نشانی لئی سُوہے کپڑے دی اِک لیر بنھی تے اپنی کاپی وچ اوس رکھ تے اوہدے آل دوال دا نقشا اُلیکیا. اوہ ایہناں چار خرمانیاں نوں کاؤنٹی دے جنگلاتی محکمے' کاؤنٹی دے باغ' ہسنگلنگ' ماؤشان تے ہور تھاواں اُتے لے گئی. اوہنے لوکاں نُوں دَسیا پئی ایہ ساڈے ضلع دی نویں پیداوار دا اِک حِصّا سی. نال ای اوہناں نوں اپنی کاپی دیاں ڈرائینگاں وی وکھائیاں. اگلی بہار جدوں رُکھ مُڑ چِٹے گُلابی پھُلاں نال لدے پئے سن. فیر اخیری جُھلّی تے ڈائریکٹرلی وی پِنڈ توں غائب ہو گئی."

ایہ دَسن دی تھاں کہ اوہ کتھے چلی گئی. ینگ چو نے میری بانہہ پھڑی تے دُوجے ہتھ نال رُکھاں دیاں ٹاہنیاں ہٹاندیاں پہاڑی دے دُھپ والے پاسے اِک وادی نُوں ہو گیا.

"رتا ساہ لے لئیے." اوہنے ساہمنے اشارا کردیاں آکھیا. اوہ ساہمنے ریسٹ رُوم ویکھو' اوہ جدھر اشارا کر رہیا سی. میں اوس پاسے ویکھیا. اِک ریتلے ٹِبّے ہیٹھاں جانگلی بیاں دِیاں جھاڑیاں نال گھِریا دس فٹ توں کجھ چوڑا غار سی جہدے کھبے پاسے خُرمانیاں دے رُکھاں دا اِک جھنڈ سی جہناں تے غار نے اپنی گھنی چھاں دا چھتر تانیا ہویا سی. اندر گئے تاں اوہ غار بڑا ٹھنڈا جاپیا.

ایہ یقینی طور اُتے اِک ودھیا "ریسٹ روم" سی جدوں ارام نال بہہ گئے تاں میں پچھیا.

"مینوں دس! ڈائریکٹرلی ہُن کتھے وے؟ تُوں دَس رہیا سیں کہ جدوں اخیری آئی تاں اوہ پِنڈ توں غایب سی."

"کتھے؟" ینگ چو نے آل دوالے نظر پائی تے اوہدیاں اکھاں وچ لِشک آ گئی "اوہ ایس غار وچ آ بہندی سی. اوہنے ای ایہ غار بنایا سی. اوہ رُکھ جہدے نال چار خُرمانیاں لگیاں سن. اوہ ایہناں ساہمنے والے رُکھاں وچوں اِک اے."

مینوں ایہ گل بڑی اوپری جہی لگی "بھلا اوس ایتھے بہہ کے کیہ کرنا سی؟"

"اوہ ایہ کہ" ینگ چو نے ویروا کیتا "چار دانے نویں پیداوار لے کے اوہنے ہر پاسے مشورا کیتا. اوہنوں دسیا گیا کہ اخیری پاروں بُور جھڑ جاون دی وجھا کر کے خُرمانی دے رُکھاں نُوں پھُل نہیں لگدے. ڈائریکٹرلی ایس معاملے وچ اینی اُتاولی سی کہ اوہنے ایہ سبھ اپنیاں اکھاں نال ویکھن دا فیصلا کر لیا. سردی دا مقابلا کرن لئی اوہنے ایہ غار بنا لیا سی. جتھے بہہ کے اوہ پھُل لگدے تے جھڑدے ویکھ سکدی سی. اوس بہار وچ اوہنے کوئی پندرھاں دن ایتھے گزارے تے گل اوہدے اُتے کھُل گئی."

"کیہ اوہنوں بگھیاڑاں توں ڈر نہیں سی لگدا؟"

"کیہ پتا!" اوس ہولی جہیا آکھیا "اُنج اوس بہار وچ ساڈے پنڈ وچ اکثر بگھیاڑ آندے رہندے سن پر اوہ ڈری ہوئی نہیں سی لگدی۔ اخیر اوہ ایس گل دی قائل ہو گئی کہ سردی تے واء پاروں ای رُکھاں نُوں لگے پھُل جھڑ جاندے سن۔ اوہ شمال ول اُکریا ہویا رُکھ ویکھو۔ ایہدے نال چار خُرمانیاں لگیاں سن تے ایہناں خُرمانیاں لئی ایہ اوس پہاڑ دا احسان مند اے۔ پہاڑی دے اوہلے ہون پاروں اوہ کسے حد تک انھیری تے سردی توں بچیا سی۔ اگلے بہار وچ ڈائریکٹر لی نے ایس رُکھ نُوں ہوا ول زیادا توجا دین دا جتن کیتا۔ سِٹے وجوں ایہدے نال بارھاں ہور خُرمانیاں لگیاں۔ ہے ناں عجیب گل؟"

"تے اوہدے بعد اوہنوں اصل کارن لبھ گیا!"

"میں نہیں ویکھ سکیا ساں کہ اوہنے موسم اُتے کویں قابو پایا۔"

"بے شک اوہنوں پتا لگ گیا سی کہ کیہ کرنا اے۔" ینگ چو نے مُڑ گل چھوہی۔ "اوہناں دناں وچ اوہ ہرملن والے نُوں دَسدی کہ میں دکھن دی رہن والی آں تے تہاڈے علاقے وچ پالا بڑا اے۔ فیر وی میں ایس علاقے وچ کجھ ودھ کپڑے پا کے' بِلکُل تہاڈے وانگ کم کرن جوگی ہو گئی آں۔ ایتھوں تیکر کہ ایہ آب و ہوا مینوں موافق آ گئی۔ اوہنے بہُت سارے لوکاں نوں قائل کیتا کہ اوہ سویرے تے شامیں فالتو کم کر کے رُکھاں نُوں دُوجی تھاں منتقل کرن وچ اوہدی مدد کرن۔ ابا جی نوں اجے وی شک سی "کیہ اِنج ہو جاوے گا؟" اوہناں پچھیا۔ ڈائریکٹر لی مسکرائی۔ "چاچا چو جے تہانوں شک اے تاں آؤ۔ اسیں پہلاں اوہناں دا کجھ حِصّا منتقل کر ویکھیے۔"

"ایہناں دا کجھ حِصّا؟" ابا جی نے گل دُہرائی "جے ایہناں نُوں پھَل لگ وی گیا تاں وی ایہو جہے دُرے ساڈے کول بہتے نہیں۔"

"دُریاں بارے کیوں سوچدے او؟" اوہ فیر مسکرائی "جے اسیں کامیاب ہو گئے تاں دُوجے پنڈاں والے وی ساڈی نقل کرن گے۔ ایس سارے بن پہاڑی سلسلے وچ ہزاراں ایہو جہے درے نیں۔ ایہناں بارے سوچو۔ جے ایہناں سبھناں وَچ خُرمانیاں بیجیاں جاون تاں سرکار کنیاں خُرمانیاں خریدن جوگی ہو جاوے گی۔"

"ابا جی ہور کجھ نہ بولے' اوہناں گینتی پھڑی تے پوربی ایلم درے ول جاون والے ہور لوکاں سنگ رَل گئے۔ سِٹّا ایہ نکلیا کہ لی آئی لان نے ایس علاقے وچ جہڑی روشنی بالی سی اوہ ہرپاسے پہاڑاں وچ کھِلر گئی۔ ایہ ویکھو" اوہنے دُور دُور تک کھِلرے پہاڑاں ول اشارا کیتا۔ "تہانوں ہُن ہرپاسے سوہیاں خُرمانیاں دِسن گیاں۔ کجھ دناں بعد ایتھے آؤنا تے ویکھنا کہ ساڈی سپلائی تے مارکیٹنگ کوآپ خُرمانی دے بیاں نال بھری پئی اے تے بڑی عجیب گل اے کہ ہُن ساڈیاں

طوفاناں والیاں کھائیاں وچ وی خُرمانیاں اُگ رہیاں نیں. ایہدی وجھا ایہ دسی جاندی ای کہ اسیں اوہناں دے نال نال پاپلر دے رُکھ وی لا دِتے ہوئے نیں. جو طوفان ڈک لیندے نیں. اخیر لوکاں نُوں پتا لگ گیا اے کہ قدرت نال کویں ورتارا کیتا جاوے."

ینگ چو دیاں گلاں نے مینوں نویں حوصلے نال بھر چھڈیا. پچھلے کجھ سالاں وچ مینوں' ڈائریکٹر لی ورگے کئی اُدمی تے ہمت والے لوکاں نال ملن دا اتفاق ہویا اے جنہاں نے لوکاں دی بھلیائی لئی ڈِھڈوں کم کیتا. میری سوچ ینگ چو دی گل پاروں ادھوری رہ گئی.

"جدوں اوہ ایتھوں ٹُر گئی تاں سانوں بڑا دُکھ ہویا."

"اوہ چلی گئی اے؟ کدوں؟ کتھے؟"

"پہلاں اوہدا تبادلا کاؤنٹی نُوں ہویا' فیر خاص ضلع نوں" ینگ چو نے اُنگلاں اُتے سال گنے. "پنج سال پہلاں' مینوں اجے وی چنگی طرحاں یاد اے اوہ 18 مارچ نُوں گئی سی' اجے سورج پوری طرحاں نہیں سی اُگیا تے اسیں پنڈ توں تقریبن دولی دُور اوہنوں رب راکھا آکھ رہے ساں. ہسدیاں تے ہتھ ہلاندیاں اوہنے سانوں سبھ نُوں واپس پرتن لئی آکھیا پر ساڈے وچوں کوئی وی نہ پرتیا. سو اوہ ساڈے نال واپس پوربی ایلم درے تک آئی تے کجھ چِر خُرمانی دے باغاں وچ پھردی رہی. مینوں لگ رہیا سی کہ اوہ سانوں چھڈ کے نہیں جانا چاہندی. نرسری وچ لگے شہتوت تے ہور رُکھاں دے بُوٹے' جنہاں بارے اوہنے کیڈر تے کمیون دے ممبراں نال کِنے ای منصوبے بنائے سن' اجے وی منتقلی دی اُڈیک وچ سن پر کاؤنٹی وچ کئی ہور بُہتے اہم کم وی اوہدی اُڈیک وچ سن. اخیر میں آیا' اوہنوں رب راکھا کہن لئی کھوتے اُتے گیا. تے عجیب گل اے' اوہنوں گیاں بھاویں کئی ورھے ہو گئے نیں فیروی مینوں اِنج لگدا اے جویں اوہ ایتھے ای اے. لگدا اے اوہ ساڈے پنڈ دی واسی سی."

"کیہ اوہنے تینوں کدی خط وی لکھیا؟"

"نِرے خط ای نہیں" ینگ چو نے غرور نال دسیا. "اوہنے سانوں اجہے رُکھاں دے بی وی گھلے جو ایتھے شاذو نادر نیں. مثلن شاہ بلوط' تے کالیاں کھجوراں تے نال ای اوہناں دی بیجائی بارے ہدایتاں وی دتیاں. پچھلے سال بہار وچ اوہ اُتر پُورب پہاڑ ول گئی تاں اوتھوں جن سنگ وی گھلی. اوہنے لکھیا کہ پہاڑی علاقے دی وادی وچ بہت سارے لوک جن سنگ بیج کے چنگی آمدن لے رہے نیں. میں ایہ ویکھیا اے کہ ایس علاقے دی آب و ہوا تے مِٹی تہاڈے علاقے نال بڑی رَلدی ملدی اے تے تُسیں اپنے علاقے وچ ایہنوں بیجن دا تجربا کرو."

"پچھلے سال اوہنے اپنی دھی نُوں وی ایتھے گھل دتا اے جِہنے ہُنے ای چنگے تے زرعی سکول

وچوں گریجویشن کیتی اے. اوہ اوہنوں خطاں وچ وی ای ایہ سبق دیندی اے کہ تنیوں خوبصورت پہاڑی علاقے نوں ہور خوبصورت بناون لئی بڑی سخت محنت کرنی چاہیدی اے. ایہ یاد رکھ کہ ایس علاقے دی مٹی نوں تیرے پیو نے اپنے خون نال رنگین کیتا سی. تہانوں پتا اے اوہدا پیو کون سی؟ سیاسی کیسار چو جہنوں پہاڑی چیتے دے ناں نال یاد کیتا جاندا اے. 1943ء وچ اوہ جاپانی حملاوراں دا مقابلا کردیاں پوربی ایلم درے وچ ماریا گیا سی. میرے ابا جی اکثر دسدے نیں کہ اوہ بڑا چنگا بندا سی."

میں ایہ سُنیا تاں سوچیا "بِلکُل اِک عام پروار' تے نال نال کِنا عظیم وی. میں سِر اُتانہہ چکیا تے اُٹھ کھلوتا. اسیں غار توں باہر نکل آئے. سورج ڈُھل رہیا سی' پہاڑ دی چوٹی دا پرچھاواں آدھے وَرے نوں اپنے کلاوے وچ لے چکیا سی. ٹھنڈی واء چل رہی سی تے خُرمانی دے رُکھ اپنی پوری حد تک پھلاں نال بھرے پئے سن. رُکھاں دے پتے لال لال خُرمانیاں نوں بچان لئی ساہمنے مورچے لائے کھلوتے سن. کُڑیاں پھَل اُتارن لئی فیر رُکھاں اُتے چڑھ گئیاں سن تے اوہناں دے چھیڑ چھاڑ تے دِل لگی والے گیت دے بول ہرپاسے کھِلرے ہوئے سن.

☆☆☆☆☆

چین وچ وی حکایت تے داستان دی روایت بہت پرانی اے. مغربی اثرات ہیٹھ اجوکی کہانی وچ وی بہُت کم ہویا اے. جفاکشی' محنت تے باریکی' چینی لوکاں دی گُڑھتی وچ شامل اے تے چینی لکھاریاں کول وی ایہو کجھ ملدا اے.

لیانگ شیاؤ شنگ چینی زبان دے اہم لکھاریاں وچوں اِک نیں. اوہناں دا جنم 1949 وچ ہاربن دے علاقے وچ ہویا. وڈے ہو کے شمال مشرقی چین وچ بھوئیں بحالی دے منصوبے اُتے اَٹھ ورھے تیکر کم کیتا. بعدوں اِک مقامی اخبار دے رپورٹر بن گئے. 1975 وچ شنگھائی دی فوتان یونیورسٹی دے چینی زبان دے شعبے وچ پڑھدے رہے. اوتھوں ویلھے ہون مگروں بیجنگ فلم سٹوڈیو وچ ایڈیٹر بنے.

اوہناں دی کہانی "بھیت بھری جُوہ" نوں 1983 دی ودھیا کہانی دا انعام دتا گیا سی.

چینی زبان دے اجوکے کہانیکاراں وچ چانگ شیان لیانگ' کوہوا" چن شوئی' ہہ شیاؤ ہو' ہان شاؤ کونگ' کہ وو چوئے' تے تنگ یو مئی دے ناں دی ذکر جوگ نیں.

چینی / لیانگ شاؤ شنگ

بھیت بھری جُوہ

ایس بے کنار دلدل اُتے موت ورگی چُپ ورتی رہندی سی۔ ایہ دلدل سارا سال ٹُکیاں ٹاہنیاں، گلے سڑے پتراں تے زہری بے پتر بُوٹیاں نال ڈھکی رہندی سی۔ اوہدی سیاہی مائل پدھر اُگا کھڑوتی تے اَہِل سی جہدے توں ویکھن والا ظاہر طور سکون دا تاثر لیندا۔ ایس پدھر ہیٹھ ٹُلبلے چھڈدی بے انت ڈونگھائی سی جہدے وِچ ڈگے ہوئے رِچھاں دے ڈھانچے، شکاریاں دیاں بندوقاں تے بھوئیں بحالی دِیاں ٹیماں دے ٹریکٹر ہولے ہولے گلن سڑن تے گھُلن دے عمل وچوں لنگھ رہے سن۔ ایہدے وِچوں نکلن والی گھناؤنی بدبو کئی سو میلاں توں سنگھی جا سکدی سی۔ اوہنوں اوتھے دے لوک "رُوحاں دی دلدل" دے ناں نال سددے سن۔

جدوں میں پہلی وار ایس عظیم شمالی ویرانے اپڑیا تاں میں "رُوحاں دی دلدل" بارے ون سَوَنے قصے کہانیاں سنیاں۔ گوڑھیاں راتاں وچ، جدوں اسمان اُتے نہ چن ہوندا نہ تارے، ایس انگھلاندے ویرانے وچ دلدل اُتے تردی فاسفورس ورگی ہری مائل روشنی نظر آوندی جہدے نال فضا وچ عجیب جہی جادوئی کیفیت چھا جاندی۔ کدے کدے دلدل وچ لتھدے ہوئے کسے رِچھ دے دھاڑن دی من چیروِیں اواز آوندی۔ کدی کسے شکاری دی بندوق دی اواز سُنیندی جویں اوہ مدد لئی سد رہیا ہووے تے کدی دلدل وچ پھس جان والے بے وس لوکاں دیاں بھیانک چیکاں گُونجدیاں..... کدی کسے عجیب پنچھی دا گیت اُچیرا ہوندا تے انج جاپدا جویں کوئی سوانی بے آس ہو کے رو رہی ہووے، جویں اوہدی کوئی پیاری شے گواچ گئی ہووے۔ پر اوس پنچھی نوں اج تیکر کسے نے نہیں سی ویکھیا۔ مقامی اروچھن لوکاں دا خیال سی کہ ایہ پنچھی رُوحاں نوں سددا سی۔ اوہناں دے خیال وچ ایہ زمینی دیوتا سی جہڑا پنچھی دے جسم وچ لُک کے آ جاندا سی تے رات دے گھُپ انھیریاں وچ انساناں تے جنوریاں دیاں روحاں نوں، جہناں نوں ایس دلدل نے لنگھا لیا سی، واپس بُلاندا سی۔ تے دلدل اُتے تردیاں ہری مائل روشنیاں اصلوں اوہدیاں لالٹیناں سن۔

رُوحاں دی دلدل نے یونانی دیومالا دے خوفناک نَوں سِرے اژدھے وانگ اپنے مگرلی زمین اُتے غاصبانہ قبضہ کیتا ہویا سی۔ ایہ کوئی دس ہزار توں ودھ ہیکٹر اُتے کھِلری ہوئی زرخیز زمین سی۔ پر کسے وچ اینی جُرئت نہیں سی کہ دلدل نُوں پار کر کے اوہنوں آباد کرے۔ اروچھن لوک ایہنوں

"شیطان دی وستی" آکھ کے سددے سن. سردیاں وچ اوہ کدی کدار دلدل پار کر کے اوہدے اُتے قدم رکھدے سن پر اوتھے کسے جنور دا شکار نہیں کردے سن کیوں جے اوہناں دا خیال سی کہ اِنج اوہ شیطان دی سزا توں بچ نہیں سکن گے.

عظیم شمالی ویرانے وچ ایہ میرا تیجا موسم سی. اسیں بھوئیں بحالی دی کمپنی نے بارھاں چودھاں پڑھے لکھے جواناں دی اِک ڈھانی نوں "شیطان دی وستی" گھلیا سی. میں ایسے ڈھانی دا رُکن ساں.

شروع وچ ساڈی کمپنی نے اِک غلط تھاں دی چون کیتی. ایہ اِک قدرتی کھائی سی جتھے واہی بیجی جوگ زمین بہت گھٹ سی. جے کٹائی دے دناں وچ کدھرے بارشاں ہون لگدیاں تاں فصلاں کٹن دیاں مشیناں کنک دے کھیتاں وچ اِنج بے حرکت ہو جاندیاں جویں بجّل ڈڈو. ایس پاروں ہر ورھے ناقص تے خراب فصل ہتھ آوندی سی تے ایس ورھے تاں اپنی فصل وی نہیں ہوئی جہدے توں اگلے ورھے لئی بیج پورے ہو جاندے. ایہدی تھاں کہ اسیں ریاست نوں دانے دے سکدے، سانوں گزر وسر کرن لئی دانے منگوانے پئے. ایہو کارن سی کہ بھوئیں بحالی دی رجمنٹ نے ساڈی کمپنی نوں توڑن تے اوہدے دو سو جواناں نوں دوجیاں کمپنیاں وچ ضم کرن دا فیصلا کیتا.

سانوں جاپیا کہ ایہ فیصلا ساڈی بے آدری سی. جدوں اساں کمپنی دے بُڈھے کمانڈر دا اعلان سُنیا تاں ساڈے وِچوں کئی پھُٹ پھُٹ کے رون لگے. لی شیاؤ یان جہڑی کمپنی دی نایب انسٹرکٹر سی، سبھ توں پہلاں اُٹھی تے غُصّے نال ایس فیصلے دے خلاف اواز چکن لگی:

"ایس کمپنی نوں نہیں توڑیا جانا چاہیدا. اسیں 'شیطان دی وستی' نوں زرعی پکھ توں آباد کر سکدے آں. سانوں ایہدے اُتے پہلاں غور کرنا چاہیدا اے. سانوں اوتھے اپنی کمپنی دی مڑ تنظیم کرنی چاہیدی اے. سانوں 'شیطان دی وستی' نوں فتح کرن لئی ایہدے اُتے کھِلر جانا چاہیدا اے. اسیں رجمنٹ نوں ایس گل دی ضمانت دیندے آں کہ جس ورھے ایس بھوئیں دی بحالی ہووے گی، اوسے ورھے اسیں فصل وی پیدا کراں گے تے اگلے سال اوتھے ای وس پواں گے. اسیں ایس گل دا وعدا کردے آں."

عام کر کے اسیں اوہدے وڈے بول بڑی بے تعلقی نال سُندے ہوندے ساں پر ایس وار اوہدی جوشیلی تقریر نے ساڈی ہمت ودھائی تے ساڈے وچوں اکثر نے عین اِنجے محسوس کیتا جویں اوہ کر رہی سی.

اخیر رجمنٹ نے ساڈی یقین دہانی قبول کردیاں اپنا فیصلا واپس لے لیا.

کجھ دناں مگروں ساڈا دستا چُرنجا ہارس پاور دے دو نویں ٹریکٹراں دے نال ٹرپیا. روانگی ویلے

ٹریکٹراں نوں لال پٹیاں تے پھُلاں نال سجایا گیا تے اوہناں مگر وڈے وڈے لکڑی پھٹے بجھے گئے. اج ساڈا قافلا برف نال ڈھکے ایس وِشال ویرانے دل نوں ٹر پیا. ساری کمپنی سانوں رب راکھا آکھن لئی لاین بنا کے کھلو گئی. اوہناں دیاں اَکھاں وچوں آس' وساہ' بھروسا تے اِک انجانی جہی فکرمندی جھلک رہی سی. ساڈے وچوں ہر کوئی دل ای دل وچ اپنی ذمے واری نوں بہتی ڈونگھائی نال محسوس کر رہیا سی. ہر کوئی جذبات دی بہتائی پاروں رو پیا.

پہلے لکڑی پھٹے اُتے ساڈا کھانا تے سامان رکھیا گیا. دُوجے پھٹے اُتے ساڈا تنبو لگیا ہویا سی جہدے وِچ اسیں دبک کے بہہ گئے. میرے لاگے میری نکّی بھیَن بیٹھی سی جہدے ہتھ وِچ بینت دیاں تیلیاں دا پنجرا سی جہدے وِچ اِک گالھڑ بند سی. اوہدا پیلا چہرا ہر پرکار دے جذبات توں خالی سی. اوہدیاں اَکھاں چوں غم جھلک رہیا سی تے سارے راہ اوہ کسے ڈورے گُنگے وانگ چُپ بیٹھی رہی. میرا کوئی ہور بھیَن بھرا نہیں سی. بھاویں مینوں بالپن توں ای اوہدے نال پریم سی پر ایہنیں دنیں میرے دل وچ اوہدے لئی رحم تے نفرت دے رَلے ملے جذبات پیدا ہو گئے سن. وجھا ایہ سی کہ اوہ کافی بدنام ہو گئی سی تے اوہدے پاروں میں سخت شرمندگی محسوس کردا ساں.

لی شیاؤ یان جو ساڈی نایب انسٹرکٹر سی' لُہار وانگ زی کانگ لاگے بیٹھی سی. ایہ لُہار مضبوط جُثے دا بندا سی. اوہدا چہرا کھرھوا تے رنگ دھپ وچ پکیا ہویا سی جہدے توں طاقت تے حوصلے مندی دا تاثر ملدا سی. اسیں اوہنوں "اوتھیلو" نال تلنا ویندے ساں تے اوہنوں "مور" آکھ کے سدّدے. اوہ اکلاپا پسند' اخلاق والا تے انصاف پسند کردار دا مالک سی. اوہنوں آپ نمایشی پسند نہیں سی تے نوجوان اوہدی شخصیت توں بڑے متاثر سن. مینوں اوہدے اُتے رشک آوندا سی. نایب انسٹرکٹر نے ساڈی کمپنی وِچ رلت لئی اوہدا ناں خاص کر تجویز کیتا سی. ہُن میں ویکھ رہیا ساں کہ لی اوہدے سڈول موڈھے اُتے اپنا سر ٹیکی اُنگھلا رہی سی تے مینوں رشک آ رہیا سی' سگوں میرے دل وچ رقابت دی اگ بھڑکن لگی.

آخر اوہدے وچ میرے لئی اینی کِھچ کیوں سی؟ کیہ ایس لئی کہ اوہ اَت سُندر سی؟ یقینی طور اوہ سوہنی سی. شنگھائی دی رہن والی اوس کُڑی دا چہرا بڑا من کھچواں سی. اوہدی کھلڑی چِٹّی تے ملایم سی. وڈیاں وڈیاں اَکھاں سن تے کمان وانگ بھروٹے. اوہدا چہرا سدا ایہو جہیا تاثر دیندا جویں اوہ حیرانی وچ ڈُبیا ہووے. اوہدا نرم نازک تے چھریرا جُثا ایس گل دی پچھانی پر گناوندا سی کہ اوہ شنگھائی وچ بیلے ناچ دی سِکھیا لے چکی اے' تے ایس فن وچ اینی ماہر ہو گئی اے کہ ناچ دیاں کئی ڈھانیاں نے اوہنوں لین دی پیشکش کیتی سی. پر اوہنے ہر پیش کش رد چھڈی سی. اوہ اپنی مرضی نال ایس عظیم شمالی ویرانے وچ آئی سی. پہلی ای نظر وچ میرا دل اوہدے دل کھچدا لگا گیا. پر میں اوہناں نوجواناں وچوں اکّا نہیں ساں جہناں دا دل سوہنی کُڑی نوں ویکھدیاں

ای مچل جاندا اے تے اوہ اوہدے پریم جال وچ پھس جاندے نیں. ایہدے اُلٹ میرا ایہ وطیرا سی کہ کُڑی جنی دی سوہنی ہوندی' میں اوہدے توں اونی ای دُوری تے رہندا ساں. ایس سلسلے وچ میرا ایہ اصول سی کہ بندے نوں نا سمجھی دا شکار ہو کے پریم دا غلام نہیں بننا چاہیدا. تاں فیر کیہ اوہدی سنجیدگی تے گھمبیرتا سی کہ میں اوہدے اُتے لٹو ہو گیا ساں؟ نہیں' انج وی نہیں سی. میں عام کر کے اجہیاں کُڑیاں نوں ترجیح دیندا ساں جہڑیاں جوشیلیاں' بے تکلف تے وِشال نظر والیاں ہوندیاں سن. بعض واری مینوں انج جاپدا سی کہ لی دا سنجیدا سبھاء منافقانا سی تے ایہ سوچ کے مینوں بڑی بے زاری دا احساس ہوندا. ایہ ٹھیک سی کہ اوہنے قسم کھا کے وعدا کیتا سی کہ اوہ تِن ورھے تک اپنے گھر شنگھائی نہیں جاوے گی تاں جے اوہ ایس سرحدی علاقے وچ ٹھہرن دے ارادے نوں پکا کر سکے. اوہنے ایہ صلاح وی دتی سی کہ کمپنی دیاں کُڑیاں نوں میک اپ تے رنگین کپڑیاں توں پرہیز کرنا چاہیدا اے. پر کجھ کُڑیاں نے ایہ خبر کھلار دتی کہ آپ لی اپنی نرم تے نازک چِٹی کھلڑی بارے فکرمند رہندی اے' ایہدے لئی گرمائی موسم وچ اوہ دُھپ نہاون لئی خُفیا طور دریا اُتے جاندی سی پر بدقسمتی نال اوہدی کھلڑی گُلابی ہو گئی حالاں اوہ ایہنوں براؤن ویکھنا چاہندی سی. اوہ اپنے آپ وچ مرداویں ڈھنگ پیدا کرن دا جتن کردی سی. عام کر کے مُنڈیاں دا پہراوا پاندی تے اوہی جسمانی مشقت کردی جہڑی عام کر کے مُنڈے کردے نیں. اوہ اپنے ڈیل ڈول نوں بدلن دا وی بتھیرا جتن کردی سی تاں جے اوہدے وچ "محنت کشی دا حُسن" پیدا ہو جاوے پر اوہدا ایہ سُفنا پُورا نہ ہویا تے اوہدا جُسا پہلاں وانگ ای نرم نازک تے متناسب رہیا. ایس عظیم شمالی ویرانے وچ تِن ورھے دے دوران اوہ پہلاں نالوں ودھ کے تندرست تے بلوان ہو گئی تے اک ٹھیک ٹھیک سرو وانگ لگدی. اینے سارے چِر نوں اوہ اک وار وی گھر نہیں سی گئی. پہلے ورھے اوہنوں پلاٹون لیڈر متھیا گیا' دوجے ورھے اوہنوں کمیونسٹ پارٹی دی رُکنیت مِل گئی تے تیجے ورھے اوہنوں کمپنی دی نایب انسٹرکٹر دی ذمے واری دتی گئی. اوہ ساری رجمنٹ لئی اک مثالی نمونا سی. اوہ بھوئیں بحالی لئی سرحدی علاقیاں وچ جڑاں پکیاں کرن دی جیوندی مثال سی جہڑی دوجیاں واسطے نقل جوگ بن چکی سی.

گرمیاں دی اک شام' میں دریا کنڈھے تصویر کشی کر رہیا ساں. ایہ اوہناں دِناں دی گل اے جدوں لی نویں نویں نایب انسٹرکٹر بنی سی. میں اچیتی کسے نُوں گاندیاں سُنیا.

بہار دے مُڈھلے روشن اسمان دے تھلے

میرا اٹھارھاں ورھے دا محبوب دریا کنڈھے بیٹھا اے......

ایہ گیت اوہنیں دنیں رجعت تے زوال پسندی دا نمونا سمجھیا جاندا سی. فیر کون سی جو ایہنوں گا رہیا سی؟ جے ساڈی نایب انسٹرکٹر سن لیندی تاں نظریاتی جدوجہد دا تُرت مُڈھ بجھ جاندا. بہرحال

جو کوئی وی گا رہیا سی، چنگا گا رہیا سی. سگوں ایہ آکھو کہ گان والی دی اواز سریلی سی. حیرانی پاروں میں اپنا ڈرائنگ بورڈ چکیا تے گان والی دی کھوج وچ دبے پیریں دریا دے کنڈھے کنڈھے اگے نوں ٹر پیا. اچانک میں کسے نوں دریا دے دُوجے کنڈھے بید مجنوں دے اُلرے ہوئے رُکھ ہیٹھ اک پدھرے تے چوڑے پتھر اُتے بیٹھیاں ویکھیا تے..... اوئے ایہ تاں ساڈی نایب انسٹرکٹر سی. اوہ کپڑے دھو رہی سی. اوہنے اپنے پیر پانی وچ لمکائے ہوئے سن، پاجامے نوں وٹھیٹ کے اُتے چڑھایا ہویا سی تے اوہدیاں چٹیاں پنیاں ننگیاں سن.

بہار دے مُڈھلے روشن اسمان دے تھلے
میرا اٹھارھاں ورھے دا محبوب اپنی محبوبا
ینگ لیئن دی اُڈیک وِچ اے.....

کپڑیاں نوں رگڑن، اُلٹن پلٹن تے دھو کے نچوڑن بعدوں اوہ ایس وڈے سرمئی پتھر اُتے کھلو گئی تے اوہناں نوں سکھان لئی محتاط انداز نال پباں بھار پتھراں اُتے چلدی ہوئی رُکھاں دیاں ٹاہنیاں ول ودھی. ایس ڈر نال کہ کدھرے پتھراں پاروں اوہدے پیراں نوں سٹ نہ لگے، اوہ جُسے نوں لچکاندی ہوئی تیز پر سبک قدماں نال اگے ودھ رہی سی جویں "راج ہنساں دی جھیل" نامی بیلے وچ نوعمر راج ہنس نچ رہیا ہووے. جھاڑیاں اُتے کپڑے کھلارن مگروں اوہ اوسے انداز نال دریا کنڈھے واپس پرت آئی. فیر اوہنے کجھ پھُل توڑے، اوہناں نوں لما ساہ لے کے سنگھیا تے اوہناں وچوں دو پھُل اپنے والاں دے سجے پاسے تے تِن کھبے پاسے سجا لئے. فیر اوہ چونکڑی مار کے بہ گئی، دیر تک پانی وچ اپنے عکس نوں ویکھ کے مسکراندی رہی. جویں اوہ اپنے حُسن دی تعریف کر رہی ہووے. ایہدے بعد اوہ ہولے جہے اُٹھی، فیر اچانک کُد کے کھلو گئی تے باہواں کھلار کے اک من کھچواں ادھ-دایرا بناندیاں اوہنے تیز تیز چال نال میکسیکو دا اک لوک ناچ شروع کر دتا.

میرے ہتھاں توں ڈرائنگ بورڈ تلھکیا تے پانی وِچ جا ڈگا، ایہدے نال ہلکا جہیا رولا پیا. اوہ اک دم ٹھٹھمبر جہی گئی. اوہنے ناچ روک کے ویکھیا کہ میں پانی دے دوجے کنڈھے توں اوہنوں ویکھ رہیا ساں. کسے وحشت مارے ہرنوٹے وانگ یاں فیر کھمبھ تولدے ڈرے ہوئے سارس وانگ اوہ حیران ہو گئی سی.

دریا ساڈے وچکار سی تے اسیں دوویں حیرانی نال اک دُوجے نوں ویکھ رہے ساں.

پہلاں میرے ہوش بحال ہوئے. میں اپنے ڈرائنگ بورڈ نوں پانی چوں کڈھن لئی دریا وچ لتھ گیا. انج ظاہر کردیاں جویں کجھ ہویا ای نہیں، میں ایس اتھلے پانی وچوں گذر کے دوجے کنڈھے اپڑ گیا. اوس ویلے تیکر اوہدے والاں چوں پھُل غایب ہو چکے سن تے اُتانہہ نوں چڑھایا پاجاما

گٹیاں اُتے واپس آ گیا سی۔
"تُوں..... تُوں ایتھے دریا کنڈھے کیہ کر رہیا ایں؟" اوہ اپنی اُچیرتا برقرار رکھن لئی نفسیاتی حربے وجوں پہل کردیاں بولی۔ اوہ اپنے گھبراء نوں لُکان دی کُجھ تان وچ سی تے معمول دا انداز اپناون دا جتن کر رہی سی۔ اوہ اک نوجوان بندے دے ساہمنے اک وار فیر سنجیدا تے گھمبیر سوانی بن گئی سی۔ ہن اوہ لوڑیندے وقار دے نال اک وار فیر نایب انسٹرکٹر دا رُوپ دھار چکی سی پر ایس دوران اوہنوں اینا ویلا نہیں سی مل سکیا کہ اوہ اپنی جیکٹ دے بٹن بند کر لیندی جہڑی گھڑی مُڑی دی دھلائی پاروں بے رنگ ہو گئی سی۔ تھلے اوہنے گُلابی رنگ دی اِک نِکّی جہی تنگ کُرتی پائی ہوئی سی جہدا گلا "وی" شکل دا سی۔ مینوں اوہدے وچوں اوہدیاں چٹی دُدھ دھوتی تے چھاتیاں دی جھلک نظر آ رہی سی' سگوں اوہدے نرم تے گول موڈھے تے چھاتیاں دے وچکارلی گھاٹی وی دِس رہی سی۔ میں اپنیاں نظراں دوجے پاسے کر لئیاں۔ میرا دل دھک دھک کرن لگیا۔ مینوں اک انجانی جہی شرم جاپی۔ مینوں جاپیا جویں میرے کولوں اوہنوں تے اپنے آپ نوں ذلیل کرن دا جرم ہو گیا ہووے۔ بھاویں میں قسم کھا کے کہہ سکدا ہاں کہ میں اک پل لئی وی ایہ نہیں سی چاہیا۔ میں تاں اوہ جبلی ردِعمل وی نہیں محسوس کیتا سی جہڑا اِک گبھرو اک سُندر کُڑی نوں ملن اُتے کردا اے..... اوہ فطری جذبا جہدا مُڈھ آدم تے حوا توں ہویا سی۔
اوہ خاصی حساس سی۔ اوہنے میریاں اکھاں دی کارستانی نوں بھانپ لیا۔ اوہنے فورن اپنی جیکٹ نوں اگوں بند کیتا تے دوجے پاسے مڑ گئی۔ جدوں اوہنے جیکٹ نوں ٹھیک کر کے میرے ول موہنہ کیتا تاں اوہی پرانی نایب انسٹرکٹر سی' جیکٹ دے سارے بٹن بند سن تے اپنے ننگے پیراں نوں وی اوہنے ریت نال ڈھک لیا سی۔
اوہدے ایس رویّے پاروں میں اپنے آپ نوں نِکا محسوس کیتا تے میں ایس تکلیف دہ چُپ نوں توڑن لئی مناسب لفظ بھالن لگیا۔ پر کہن لئی جہڑی پہلی گل مینوں سُجھی اوہ بڑی احمقانا سی۔
"تُوں..... تُوں بڑی سوہنی ایں!"
"کیہ؟" اوہدا چہرا غصے تے شرم نال لال بھبوکا ہو گیا۔ میرا انج اُتے آ ٹپکنا اوہدے لئی پریشانی دا کارن بنیا سی تے اوہدے واسطے وڈا مسئلا پیدا ہو گیا سی۔
"میرا مطلب..... میرا مطلب ایہ سی کہ تیرا ناچ بڑا سوہنا سی۔ جے مینوں مغالطا نہیں لگیا تاں ایہ میکسیکو دا ناچ سی۔ ہیں ناں؟"
"میکسیکو دا ناچ؟ میرا مذاق نہ اُڈا۔ میں تے سکول دے بالاں دی ورزش دے مِتھے طریقے نال ورزش کر رہی ساں۔"
"کیہ ایہدا مطلب ایہ اے کہ تُوں ایس گل توں وی منکر ایں کہ تُوں گا رہی سیں؟"

"گا رہی ساں؟ ایس گل توں میں کاہنوں انکار کراں. میں اِک گیت گا رہی ساں." اوہ اپنے گھبراء نوں لکان لئی معصومانا انداز وچ اداکاری کر رہی سی. اوہنے اچانک اِک گیت گانا شروع کر دتا.

چھینگ ہے دریا لاگے شیراں والیاں پہاڑیاں دے وچکار
ساڈا ناچاپئے پیداواری بریگیڈ اے.....

ایہ دو مصرعے گان مگروں اوہ میرے نال مخاطب ہو کے کہن لگی. "تاں ایہ گیت سی جہڑا توں سُنیا."

ہُن اوہدا گھبراء تے شرم گھٹ گئی سی تے اوہدے چہرے دا رنگ معمول اُتے آگیا سی.

مینوں انج جاپیا جویں اوہ مینوں الو بنا رہی اے. مینوں ایہ تاثر دے رہی اے کہ میں ڈورا تے انھا ہاں. میں ایہ ہتک کویں سہار سکدا ساں. میں اپنے غصے نوں پی گیا تے ٹھنڈے لہجے نال بولیا:

"نہیں، ایہ گیت نہیں سی. توں گا رہی سیں. 'میرا اٹھارھاں ورھیاں دا محبوب لہئی محبوبا ینگ لیئن دی اُڈیک وچ اے!"

"اٹھارھاں ورھے دا عاشق؟ اوہدی محبوبا ینگ لیئن؟ میں تے انج دا گیت اج تک کدے سنیا ای نہیں. بکواس بند کر." اوہنے اپنے سُندر بھروٹے اُپر چکے، اَکھاں وچ حیرانی تے ملامت دا اظہار سی جویں میں اوہنوں چور آکھ دتا ہووے.

انج اوہدے سوہنے چہرے اُتے منافقت دے کئی رنگ آئے تے گئے.

میں ہور کیہ کہندا؟ حیرانی نال اوہدے چہرے ول ویکھن لگا. اوہ مینوں یونانی دیو مالا دی بجھارت پچھن والی سفنکس لگی جہدا ادھا دھڑ سوانی دا تے ادھا شیر دا سی. پر فرق ایہ سی سفنکس بہتی دیانت دار سی. جتھے تک مینوں یاد پیندا اے، سفنکس ہر اک نوں اکو گل آکھدی ہوندی سی کہ جے توں میری بجھارت نوں نہیں بجھ سکیں گا تاں میں تینوں کھا جاواں گی پر سفنکس یقینی طور اینی ڈھیٹھ نہیں سی جنی ایہ نایب انسٹرکٹر ثابت ہوئی، کیوں جے جدوں اوڈی پس نے اوہدی بجھارت دا ٹھیک جواب دے دتا تاں اوس ادھی شیر ادھی سوانی نے چٹان توں چھال مار دتی تے مرگئی. پر ایہ نایب انسٹرکٹر تاں شاید ایہ منگ کر رہی سی کہ میں جہڑا اک نارمل تے حاضر دماغ بندا ساں، اپنے آپ نوں جماندرو بے وقوف سمجھ لیندا، یاں ایہ سمجھ لیندا کہ میں دنے خاب ویکھ رہیا ساں.

"منافق!" میں انتہائی غصے دی حالت وچ مڑیا تے تیزی نال ٹر پیا.

"ٹھہر!"

میں کھلو گیا پر مڑیا نہیں۔ میں اوہدی پریشانی نوں محسوس کر سکدا ساں۔

"کیہ توں کمپنی لیڈر کول میری شکایت لے کے جا رہیا ایں؟" اوہنے ترلے دے انداز وچ آکھیا۔

اوہدے انج پچھن نال میرا غُصّا کجھ گھٹ گیا۔ میں مُڑے بنا سر نُوں نہ وِچ ہلایا۔ پر کجھ دور جا کے میرے کولوں نہ رہیا گیا تے میں مڑ کے ویکھیا۔ اوہ دریا کنڈھے بنا حرکت بُت وانگ کھلوتی سی۔

میں ایس واقعے بارے کسے نال گل نہ کیتی۔ میں کوئی اینا کم ظرف تاں نہیں ساں۔

پر ایہدے مگروں جدوں کدی اوہ تقریر کردی تے ایس دوران اوہدیاں اکھاں میرے نال چار ہوندیاں تاں اوہ اُکھڑ جہی جاندی۔ مینوں ندامت جہی جاپدی تے میرے دل وچ اوہدے واسطے ہمدردی دے جذبات اُگ آوندے۔

ایس واقعے دے کجھ ای دناں بعد اک دن مینوں اک تار ملیا کہ میری ماں ڈاڈھی بیمار اے پر کمپنی کمانڈر نے مینوں گھر جان دی اجازت نہ دتی۔ وجھا صاف سی۔ ایہ کٹائی دا موسم سی تے میں ہارویسٹر دا ڈرائیور ساں۔ مینوں ایہ وی پتا لگیا کہ کمپنی کمانڈر نوں تار دی سچیائی بارے وی شک سی۔ اصلوں اوہ پہلاں انج دے جعلی تاراں توں کئی وار دھوکھا کھا چکیا سی۔ ایہ تار ماپے یاں بال ایس پاروں گھلدے سن کہ ملاقات دی کوئی سبیل نکل آوے۔ کجھ لوک تاں پیو یاں ماں دی موت دا بہانا وی لا لیندے سن۔ ایہدے سٹے وچ کمپنی کمانڈر ایس معاملے وچ کافی محتاط ہو گیا سی۔ اوہنوں درخاست کرن یاں اوہدے ساہمنے دلیل پیش کرن دا کوئی فایدا نہیں سی۔ پر میں تار بارے بے نیازی وی نہیں ساں ورت سکدا۔ میرے والد میرے بچپن وچ ای فوت ہو گئے سن۔ میری ماں اک نکی جہی فیکٹری وچ مزدور سی۔ اوہنے بڑیاں مشکلاں تے مشقتاں نال مینوں تے نکی بھیَن نوں پالیا سی۔ ایہ میں ای جاندا ساں کہ اوہنے ساڈی ویکھ بھال وِچ کنے جفر جالے سن۔ ہن میری نکی بھیَن تے میں ایس عظیم شمالی ویرانے وِچ ٹُر آئے ساں تے اوہ کلّی رہ گئی سی۔ مینوں پتا سی کہ میری ماں اُچے کردار دی سوانی اے تے اجہے حیلے بہانے کدی وی نہیں ورت سکدی۔

میں فیصلا کیتا کہ مینوں ترت ٹرپینا چاہیدا اے۔

میں اوسے دن کمپنی توں چوری چھپے ٹر پیا.....

میری ماں، اک اجہی سوانی جہڑی زندگی دی کڑتن دی تلچھٹ تک پی چکی سی، حالات دے ساہمنے ہتھیار نہیں سی سٹنا جاندی۔ اوہ اپنے بالاں بارے سدا فکر مند رہندی سی۔ اوہنوں پتا سی کہ اوہدا انتلا ویلا آ گیا اے پر اوہنے تار وچ ایہ نہیں سی لکھوایا کہ اوہ مرن بسترے اُتے اے۔ اوہنے نِرا ایہ لکھوایا کہ اوہ بہُت بیمار اے۔ اوہ سانوں بہتے تشویش بھرے لفظاں نال پریشان نہیں

سی کرنا چاہندی۔

لہنی ماں دے جیون دے اخیرلے پنج دناں وچ میں اوہدے سرہانے بیٹھا رہیا تے اوہدی ہر ممکن سیوا کردا رہیا۔ اوہدے نال پریم دا بھرواں اظہار کردا رہیا کیوں جے سانوں دنیا وچ لیاون والی اوہی ہستی سی تے اوہدے طفیل سانوں پھُلن پھلن دا موقع ملیا۔ میں جو کجھ کیتا' اوہ نرا میری ذات تیکر ای محدود نہیں سی سگوں میں لہنی نکی بھیَن ولوں وی خدمت دا حق ادا کر رہیا ساں جو اوتھے آون توں معذور سی۔

پنج دن' صرف پنج دن! میں ایہناں پنج دناں وچ ماں نال محبت دا جِنا اظہار کیتا تے جِنی سیوا کیتی' اوہ اوہدے احساناں دا نرا علامتی معاوضا ہو سکدا سی۔ ظاہر اے کہ ماںتا تے اوہدیاں قربانیاں دا حق کسے طرحاں ادا نہیں کیتا جا سکدا۔

ماں نے مرن ویلے مینوں آکھیا' "نکی بھیَن دا خیال رکھیں۔ تیرے توں سوا اوہدا کوئی سرپرست نہیں اے۔

ایس صدمے دا بھارا بھار لئی میں لہنی کمپنی وچ پرتیا۔

جس دن میں کمپنی پرتیا' ساڈے لیڈر دی ہدایت اُتے یوتھ لیگ برانچ نے اک اجلاس بلایا' جہدے وچ ایہ طے کیتا جانا سی کہ میرے بِنا اجازت ٹر جان اُتے میرے خلاف کیہ تادیبی کارروائی کیتی جاوے۔ ایس اجلاس توں پہلاں ای کسے نے مینوں خُفیا طور دس دتا سی کہ اکٹھ تاں نرا وکھاوے تے خانا پُری لئی کیتا جا رہیا اے' اصلوں دوجیاں نوں چتاونی دین لئی مینوں یوتھ لیگ توں کڈھے جان دا پکا فیصلا کیتا جا چکیا اے۔

جتھے تک میرا سبندھ سی' مینوں کسے سزا دی پرواہ نہیں سی۔

اجلاس دی صدارت نایب انسٹرکٹر کر رہی سی۔ میرا خیال سی کہ اوہ ایس موقعے توں فایدا چکدیاں یقینی طور میرے خلاف کارروائی کرے گی۔ ایس باروں میں فیصلا کر لیا سی کہ میں کجھ نہیں بولاں گا تے اوہدی لتی تنقید نُوں سہہ لواں گا۔

سبھ توں پہلاں اوہنے میرے کولوں پچھیا کہ میں لہنی غلطی بارے کیہ کہنا چاہواں گا۔

میں نظراں تھلے کیتیاں ہوئے جے کہیا "میری ماں...... تِن دن ہوئے...... مر گئی۔" ایہ فقرا بول کے میں اپنا سر ہتھاں وچ پھڑ لیا۔ مینوں جاپیا کہ ہر بندے دیاں نظراں میرے اُتے گڈیاں ہوئیاں نیں۔

اک پل لئی انج جاپیا کہ اکٹھ وچ ہر بندے نے اپنا ساہ روک لیا اے۔ ایس اچانک سکتے نال فضا وِچ وی غیر فطری طور کھرُوت ہو گئی۔ ایس وقفے دے بعد نایب صدر نے دھیمی پر صاف اواز نال آکھیا "اجلاس برخاست کیتا جاندا اے......"

سبھ توں پہلاں اوہ اُٹھی تے باہر نکل گئی۔

جدوں میں کمپنی دفتر دے لاگیوں لنگھیا تاں نایب انسٹرکٹر تے کمپنی لیڈر وچکار کوڑے لہجے وِچ بحث ہو رہی سی۔ مینوں ایہدے بارے بڑی حیرانی ہوئی کیوں جے نایب انسٹرکٹر نے کمپنی لیڈر دی کدی حکم اَلنگھنا نہیں سی کیتی۔ ایہ جانن لئی کہ رَٹے دا کارن کیہ اے' میں کھلو گیا۔

"میں ایس کمپنی دا آگو آں' کیہ مینوں کسے ماتحت نوں سزا دین دا حق نہیں اپڑدا؟" ایہ کمپنی لیڈر دی بھاری اواز سی جہڑا سی چھوان والیاں دے لہجے وچ بول رہیا سی۔

"میں یوتھ لیگ برانچ دی سکتر آں' تے کسے لیگ ممبر لئی سزا تجویز کرن دا حق لیگ برانچ دا ای اے۔" نایب انسٹرکٹر نے وی اُچی اواز نال آکھیا۔

"توں اِک بھگوڑے دے جرم اُتے پردا پانا چاہندی ایں!"

"بھگوڑا؟ کیہ اوہ جنگ دے میدان توں نٹھیا اے؟ کیہ اوہ ہی لونگ دریا نوں پار کر کے دشمن نال جا رلیا اے؟ تہانوں پتا اے کہ اوہدی ماں فوت ہو گئی اے۔ تے اوہ اوہدی موت دے تِن دن بعد پرت وی آیا اے....."

"اوہو! اوہدی ماں فوت ہو گئی واقعی؟"

"کمپنی لیڈر! سُنو! میں وی اِک پڑھی لکھی کُڑی آں تے میرے وی بُڈھے ماپے نیں۔ اوہ مینوں ملن لئی ترس رہے نیں۔ یقین منو جے میں قسم نہ کھادی ہوندی تاں ایسے پل اوہناں نوں ملن لئی ٹُر پیندی۔ مینوں ایہدے نال اُکا سہمتی نہیں کہ اوہنوں لیگ توں کڈھ دتا جاوے۔ کمپنی لیڈر' تُسیں آپ نوں اوہدی تھاں رکھ کے ایس معاملے بارے سوچو۔"

ایہدے بعد میں اوہدے رون دی اواز سنی۔ میریاں اَکھاں وچ وی بے اختیار اتھرو آ گئے۔

اوہدی گل سن کے میرے دل وچوں سارا بغض تے تعصب جاندا رہیا تے میں متھ لیا کہ جے اوہدے اُتے کوئی آفت ٹُٹ پئی تاں میں جہنم وچ جان لئی وی تیار ہوواں گا۔

اوہ واقعی اک اعلا کردار دی نیک دل سوانی سی۔ ایہدے باوجود دو دن گزرن مگروں اوسے کُڑی نے مینوں اک اجہی گل دسی جہڑی میرے اُتے بجلی بن کے ڈگی۔

اوس دن' اوہ اک وڈے میدان وچوں گھاہ پھوہ صاف کرن وچ میرا ہتھ ونڈا رہی سی۔ اوہنے مینوں پچھیا۔ "کم مُکا کے کیہ توں میرے نال چلیں گا؟"

بیتے تِن ورھیاں وچ ایہ دوجا موقع سی کہ اوہنے میرے نال گل بات کیتی سی۔ پہلی گل بات کجھ ای دن پہلاں دریا کنڈھے ہوئی سی۔ ایس وار اوہدے چہرے دا تناء دس رہیا سی کہ دال وچ کجھ کالا اے۔ سمجھو کوئی آفت آون والی اے۔

جدوں اسیں واپسی لئی کہیاں موڈھے اُتے رکھی لاین وچ کھلوتے تاں اوہنے سبھ دی موجودگی

وِچ مینوں آکھیا "ذرا ٹھہرو' اسیں کٹھے چلاں گے۔" دوجیاں نے سانوں حیرانی بھریاں نظراں نال ویکھیا۔

جدوں سارے کجھ دور ٹُر گئے تاں اوہنے میریاں اکھاں وِچ ویکھدیاں آکھیا "تیرے نال مشورا کیتے بِنا میں تیری نکی بھیَن دی بدلی اپنی کمپنی وچ کر دِتی اے۔"

"کیوں؟ کیہ ہویا؟ دس دی"

"جدوں توں گھر گیا سیں تاں....."

"بول....."

"تاں اوہدا گربھ ضائع کرایا گیا....."

مینوں چکر آون لگے۔ اوہنے ہتھ ودھا کے مینوں سہارا دِتا۔

پر میں اوہنوں پراںہہ دھک چھڈیا۔ "توں جھوٹھ بول رہی ایں۔"

اوہ لڑکھڑا کے پِچھے ہٹی۔ خوف نال اوہدیاں اکھاں کِھلر گئیاں۔ اوہنے نِرا ایہو آکھیا "ایہ ٹھیک اے۔"

مینوں انج لگیا جویں میرے پیر زمین وِچ نگھر گئے ہون۔ میں چیکنا چاہندا ساں پر میرا گلا بند ہو گیا سی۔ بس اِک ہولی جہی کراہ سی جو اندروں نکل رہی سی۔ میریاں اکھاں دھندلا گئیاں تے اوہدا جُثا ایسے دھندلاہٹ وچ ڈُبدا لگا گیا۔

پاگلاں وانگ میں اپنے تنبو ول نوں نس پیا۔

اوہ ساری رات روندیاں گزری۔ میں رضائی دے کونیاں نوں دنداں وچ دب کے اپنی اواز نوں دبدا رہیا تاں جے میرے سنگیاں دی نیندر وچ خلل نہ پوے۔ مینوں اپنی ماں دی آخری وصیت چیتے سی۔ پر ایدوں پہلاں کہ میں اوہنوں پورا کردا' میری بھیَن نے ساری عزت برباد کر کے رکھ دتی۔ ہن اوہ میری کمپنی وچ آ گئی سی۔ کیہ میں اوہنوں راکھی دین لئی اپنے کھنبھاں وچ سمیٹ لواں گا۔ نہیں' کدی نہیں۔ میں اوہنوں اپنی ماں دی تھاں اجہی کرڑی سزا دیاں گا کہ اوہ سدا چیتے رکھے گی۔

اگلے دن جدوں نایب انسٹرکٹر نے مینوں اپنے دفتر وچ بلوایا' اوتھے میرا اپنی بھیَن نال ساہمنا ہویا۔ اوہنوں ویکھدیاں ای میں چیتے وانگ اوہدے اُتے جھپٹیا تے اوہدے وال پھڑ کے اوہدا سِر زور نال مٹی دی کندھ نال دے ماریا۔

"ٹھہر" نایب انسٹرکٹر چلکی تے اگے ہتھل کے میری جنونیاں ورگی پکڑ توں اوہنوں چھڈوان دا جتن کرن لگی۔

"ہٹ جا' چھڈ دے مینوں!" میں دھاڑدیاں آکھیا۔

میں آپ تسیہے وچ ساں تے اپنی بھیَن نُوں وی تسیہا دے رہیا ساں. انج جاپدا سی کہ میری ایہہ جنونی کیفیت میرے دُکھ دا مداوا بندی جا رہی اے.

اچانک میرے موہنہ اُتے اک زبردست چپیڑ پئی.

میری پکڑ ڈھلی ہو گئی.

دُوجی چپیڑ پہلاں نالوں وی ودھ کے سی.

ایہناں دو چپیڑاں نے میرا غصّا مُکا چھڈیا. تے میں اچیت طور اپنے گلھاں نوں سہلاندیاں پچھے ہٹ گیا.

میری بھیَن دے مُوہوں اِک لفظ، اِک سسکی، اِک ہاہ تک نہ نکلی. اوہدے کھِلرے والاں وچوں اوہدا اتھرُوواں نال تر پیلا چہرا جھانک رہیا سی. اوہدیاں اَکھاں توں ندامت دا احساس جھلکدا پیا سی.

نایب انسٹرکٹر دا رنگ اُڈیا ہویا سی. اوہنے میری بھیَن نوں مضبوطی نال پھڑیا ہویا سی تے مینوں انج گھور رہی سی جویں لڑن مرن نوں تیار ہووے.

"ڈنگر کسے پاسے دا!"

میں پہلی وار اوہدے مُوہوں اِنج دے لفظ سُنے سن.

اوس دن مگروں مینوں اوہدے نال پریم ہو گیا.

ہن اوہ میرے ساہمنے بیٹھی سی. ٹریکٹر مگر بڈھا پھٹا جہدے اُتے اک تنبو تنیا ہویا سی، ایس ٹھار بدّھی شمال مغربی ہوا وچ گھسڈا ٹُردا جا رہیا سی. تنبو دے کھلے ہوئے پردے توں برف دے پھنبے اندر آ رہے سن. قہر دی سردی سی، پر کوئی تنبو دے پردے نوں بند کرنا نہیں سی چاہندا. باہر دی دنیا چِٹّی ای چِٹّی سی...... زمین، پہاڑ، دریا، جنگل سبھے چِٹیائی دی چادر وچ ولھیٹے ہوئے سن. برف دا طوفان وحشیاں وانگ ساڈا پِچھّا کر رہیا سی، جویں لکھاں، کروڑاں جانگلی واند جنون دی حالت وچ اٹھے واہ دوڑ رہے ہون.

ہر کسے اُتے نظر پاندیاں نایب انسٹرکٹر نے آپنے نال بولن وانگ آکھیا "کیہ کوئی کہانی سنائے گا، یاں فیر رل کے گانا گایا جاوے؟ کیہ خیال اے؟"

اوہدی صلاح اُتے کسے نے وی ردِّ عمل دا اظہار نہ کیتا.

اوہدیاں اَکھاں میرے اُتے آ کے کھلو گئیاں. میں اپنا گلا صاف کیتا تے بھوئیں بحالی دے کارکناں دا گیت گان لگیا.

تلف کیتی زمین مُڑ آباد کرن والے دے دل وچ سورج جگمگاندا اے
اک ہتھ وچ بندوق پھڑیاں تے دوجے وچ گینتی لیاں.....

کوئی وی میرے نال گاؤنے وچ نہ رلیا. ایس لئی ایہناں دوہاں بولاں دے بعد میں رک گیا.
اوہدے بعد مورؔ نے سیٹی وِچ دھن الاپنی شروع کر دتی. اوہ گاندا تاں چنگا نہیں سی پر سیٹی چنگی وجاندا سی. مینوں جس گل اُتے حیرانی ہوئی' اوہ ایہ سی کہ اوہ روسی لوک گیت "ترائیکا" دی دھن الاپ رہیا سی. اوہ نایب انسٹرکٹر دی موجودگی توں اُکا خائف نہیں سی. اوہدی سیٹی دی اچنچتا ایہ سی کہ اوہ شہنائی یاں بگل وانگ جادو بھری سی. اوہدی ایس ترنم بھری تے سوہن سُر دھن نے ساڈے اُتے بے پناہ اُداسی کھلار چھڈی.
کسے نے ہولے ہولے گنگنانا شروع کیتا. فیر کوئی دُوجا وی رَل پیا' فیر تیجا..... ہولے ہولے اوہنے کورس دا روپ وٹا لیا.
میری نکی بھیَن نے نظراں چکیاں' بے چینی نال ایدھر اودھر نظر پائی تے فیر لمی ہاہ بھر کے سِر جھکا لیا. اوہنوں ویکھ کے مینوں اوہدے اُتے بڑا ترس آیا.
میں فورن نایب انسٹرکٹر دے چہرے اُتے نظر پائی. میرا خیال سی اوہ ایس جذباتی گیت نوں فورن روک دیوے گی پر اوہ بے نیاز جاپ رہی سی. اوہنے اپنا سِر مورؔ دے موڈھے اُتے ٹکایا ہویا سی. ظاہر وچ اوہدیاں اَکھاں بند سن جویں سوں رہی ہووے' پر میں ویکھیا کہ اوہدا ہتھ خُفیا جہی ہلنت نال گیت دے نال تال دے رہیا سی.
مینوں انج جاپیا جویں میری انا پھٹڑ ہو گئی ہووے تے میں اپنا ٹھلڑا اُلھ چتبن لگ پیا. گیت جاری سی.

وولگا برف نال ڈھکیا ہویا
ترائیکا دی گڈی جمے ہوئے دریا اُتے چل رہی اے
کوئی درد بھریا گیت الاپ رہیا اے.
گان والا.....

رات ہولے جہے لتھ آئی. غراندا ہویا برف دا طوفان کھلو گیا. ہو سکدا اے ایہ آپ ای کھلو گیا ہووے. ہو سکدا اے کہ تیز رفتار ٹریکٹر دے چلن دی تیز اواز اوہنوں ایس وشال کِھلرے ویرانے وچ مگر چھڈ آئی ہووے.
ہن ساڈے آل دوالے ٹھار جمیا انھیرا پسریا ہویا سی.

2

ٹیری داس اروچھن لوکاں وانگ' اسیں برف نال ڈھکی ایس وشال سطح مرتفع اُتے دو دن تے دو راتاں سفر کردے رہے. جدوں اساں نقشے نوں ویکھیا تاں سانوں یقین ہو گیا کہ اسیں برف

نال ڈھکی ہوئی ''رُوحاں دی دلدل'' وچ اپڑ گئے ہاں۔ اوس ویلے اوس ویرانے وچ سویر ہو رہی سی۔

''روحاں دی دلدل''...... اینی خوفناک تاں نہیں سی جِنداذکر قِصیاں تے کہانیاں وچ کیتا جاندا سی۔ شاید اوہ نیندر دے مزے لے رہی سی تے اوہدی حقیقی وحشت ناک شکل ڈونگھی برف تھلّے لُکی ہوئی سی۔ ایوں جاپدا سی کہ دنیا دی سبھ توں وڈی جھیل ساڈے ساہمنے پئی سی۔ ''شیطان دی دستی'' اینی پدھری تے اُجاڑ سی کہ سانوں یقین نہیں سی آوندا کہ ایہ دسحدے تک کِھلری ہوئی اے۔

ساڈا اک سنگی چلکیا ''اوئے شیطان! توں کتھے ایں؟ ذرا اپنی شکل وکھا!''

پر ''شیطان'' ساہمنے نہیں آیا۔

اچانک مورؔ نے دُور کھلوتی کسے شے ول اشارا کیتا۔ ''اوہ ویکھو!'' سانوں اک نکا جہیا گول لکڑی کھنبا جنہوں وچکاروں کٹ دتا گیا سی' دِسیا۔ ایہ کھنبا اِک پاسے اُلریا ہویا سی۔

سانوں کجھ حیرانی جہی ہوئی۔ اسیں ٹرکے اوتھے اپڑے۔ نایب انسٹرکٹر نے کھنبے اُتوں برف صاف کیتی۔ سانوں اوہدے اُتے اک نکی جہی لکڑی پھٹی نظر آئی جہدی کھردوی پدھر اُتے کجھ اُکریا ہویا سی۔ وِدھیرے لفظ ہوا تے بارشاں پاروں مٹ چکے سن پر ٹُٹی پُھٹی لکھت وچ کجھ لفظ اجے وی پڑھے جا سکدے سن۔ ''...... ایتھے فوت ہویا۔''

ساڈے وچوں ہر کوئی ڈر نال کنبّ رہیا سی۔

''اک ہور اوتھے اے۔'' میری بھین نے اک ہور بدشگونی دی سوہ دیندیاں آکھیا۔ اوہ سبھ توں پہلاں ٹریکٹر ول مڑی۔

نایب انسٹرکٹر نے نرم لہجے نال آکھیا۔ ''آؤ واپس چلیے۔ سانوں ایہناں دے سکون وچ دخل نہیں دینا چاہیدا۔''

جے کوئی میتھوں پچھّے کہ ایس عظیم شمالی ویرانے وچ سبھ توں سخت تے کٹھن کم کہڑا اے تاں میں کہواں گا بھوئیں بحالی۔

جے کوئی مینوں پچھے کہ ایس عظیم شمالی ویرانے وچ کہڑا کم مینوں سبھ توں ودھ مان جوگ جاپیا تاں وی میں ایہو کہواں گا کہ بھوئیں بحالی۔

اسیں سبھ توں پہلاں ''شیطان دی دستی'' وِچ اجہی تھاں بھالنا چاہندے ساں جتھے پانی تے لکڑاں مل سکدیاں ہون۔ ایس لئی ایس تھاویں ہر پاسے ساڈے ای پَیراں دے نشان دِسدے سن۔ اخیر اساں اک ندی لبھ ای لئی جہدا نقشے اُتے کوئی ذکر نہیں سی۔ اوتھے صاف پانی دا ایہ اِکو وسیلا

ی. اساں ایہنوں "اوارا ندی" دا ناں دتا کیوں جے ایہ ان گنت صدیاں توں ایس اُجاڑ میدان وچ اوارا وگ رہی سی. اساں اپنا تنبو ایہدے لاگے لا چھڈیا.

جدوں برف پگھلی تاں ساڈے ہلاں دے لِشکدے پھالے "شیطان دی وستی" وچ لتھ گئے. ایہ نرا بنجر زمین نوں آباد کرن والے دا دل ای جاندا اے کہ جدوں اوہدا ٹریکٹر پہلی واری کواری زمین اُتے چلدا اے تاں اوہنوں کِنّی خُشی ہوندی اے. ایس اُجاڑ زمین اُتے بگھیاڑ وی بہت سن. اوہ تِن تِن چار چار دے ٹولیاں وچ ساڈے ٹریکٹراں دوالے منڈلاندے تے ٹریکٹراں دے رولے توں بدک کے نکلن والے چوہیاں دا شکار کردے. راتیں اوہ ساڈے تنبو دوالے غراندے. ایس کٹھن کم نے ساڈے نوجواناں نوں پاک باز تے درویش بنا چھڈیا. اسیں سبھ' سنے میری بھین تے نایب انسٹرکٹر دے' اِکوّ ای تنبو وچ رہندے ساں. ایس نِکی جہی دُنیا نوں اِک کنبل لمکا کے دو حِصیاں وچ ونڈ دتا گیا سی. کنبل دے مگرلا حِصا ساڈے لئی ٹھاکویں تھاں متھیا گیا سی.

اک رات اچن چیت میری اکھ کھلھ گئی. رات دی شفٹ اُتے کم کرن والے ٹریکٹر دی اواز نہیں آ رہی سی. میں ہڑبڑا کے اٹھیا تے کجھ سوچے بِنا اوس ٹھاکویں حصے جا وڑیا تے نایب انسٹرکٹر نوں موڈھے توں ہلا کے جگایا.

"کیہ گل اے؟"

"مورؔ بیجائی لئی گیا سی پر ٹریکٹر چُپ اے."

ٹریکٹر بہت دیر توں بِنا اواز رُکیا ہویا سی جہدا مطلب ایہ سی کہ مورؔ نال کوئی ناخُشگوار واقعا واپریا اے. تنبو وچ ہر کوئی اُٹھ بیٹھا. اسیں باہر نکلن والے ای ساں جے اچانک مورؔ کمرے وچ داخل ہویا. اساں اِک عجیب درِش ویکھیا. اوہنے اک بُڈھے بھگیاڑ دے دوویں پنجے اپنے مضبوط ہتھاں وچ جکڑے ہوئے سن تے بھگیاڑ اوہدی کنڈ نال چنبڑیا ہویا سی. ایہ جنور ادھ مریا دِسدا سی. اوہدا پورا موُنہہ کُھلھیا ہویا سی تے اوہدے مگرلے پنجے مورؔ دیاں پسلیاں وچ دھسے ہوئے سن.

"ایہ اجے جیوندا اے. ایہنوں مار چھڈو! چھیتی کرو." مورؔ چلکیا.

اساں لاٹھیاں تے ڈنڈیاں نال اوس وڈے جنور دا کم مُکا چھڈیا.

مورؔ اک بسترے اُتے ڈگ گیا. اوہ کجھ دیر ہفیا رہیا. اک لمے چِر مگروں اوہنے دسیا کہ ٹریکٹر دا وڈا تار ٹُٹ گیا سی تے اوہ اوہنوں بدل رہیا سی کہ مگروں بھگیاڑ نے اوہدے اُتے ہلا بول چھڈیا...... اوہدا چہرا تے ہتھ پھٹڑ تے لہو بھجّے سن' تے کپڑے تار تار ہو گئے سن. لگ بھگ کراہندیاں اوہنے اپنی روں دی جیکٹ لاہی' تھلیوں اوہدی بنیان تے کھلڑی اُتے وی پنجیاں دیاں جھریٹاں دِس رہیاں سن.

نایب انسٹرکٹر نے میری بھیَن نوں حکم دتا "چھیتی کر! ڈاکٹری امداد دا سامان چک لیا!"

تد کدھرے اساں جا کے ویکھیا کہ نایب انسٹرکٹر دے پیر ننگے سن تے اوہنے سوون پھراوا پایا ہویا سی۔ اوہنوں آپ وی ایہدا احساس ہُنے ہُنے ہویا سی تے اوہ خاصی گھابری ہوئی جاپ رہی سی۔ پر اوہ پرسکون رہی تے اوہنے سردمہری نال آکھیا "تسیں کیہ ویکھ رہے او۔ ہن تہاڈا ایتھے کوئی کم نہیں۔ جاؤ اپنے اپنے بسترے اُتے۔" سبھ نے حکم دی مانتا کیتی تے اپنے اپنے بسترے وچ جا کے دبک گئے۔ پر میں لالٹین چکی مور اُتے جھکیا رہیا۔

ایہ پہلا موقع سی کہ نائب انسٹرکٹر نے مینوں اجیہیاں مہربان نظراں نال ویکھیا سی۔ اک نظر آکھے بِنا میری بھیَن توں ڈاکٹری امداد دا سامان لیا تے مور دی ملھم پٹی وِچ رُجھ گئی......

میری بھیَن ایس دستے دے "گھروکے معاملیاں دی وزیر" سی۔ اوہ ساڈے کھانے تے کپڑیاں دی دُھلائی دی ذمے وار سی۔ جمیاں سبزیاں جہڑیاں اسیں کمپنی دفتر توں لیائے ساں، سبھ مُک گئیاں سن تے اینی کرڑی ٹھنڈ وچ کسے ورتن جوگ جانگلی بوٹی دا ملنا وی محال سی ایس لئی اوہ باقی بچیاں دو بوریاں دے آٹے نال ساڈے لئی طرحاں طرحاں دے کھانے پکاندی سی۔

جے بھوئیں بحالی دے کم وچ میرا شامل ہونا نایب انسٹرکٹر پاروں سی تاں میری بھیَن دا "شیطان دی وستی" وچ آونا میرے کارن سی۔ اوہدا اکلوتا نیڑلا رشتے دار میں ساں۔ جے میں دنیا دے انتلے کونے تیک جان دی وی ٹھان لیندا تاں اوہ وی میرے نال جاندی۔ بھاویں میں اوہدے اُتے سختی کیتی سی پر اوہ میرے کولوں ہن وی راکھی تے پناہ دی منگ-وان سی۔ ظاہری طور میں ہُن وی اوہدے توں بے تعلق رہندا ساں پر حقیقت وچ میں اوہنوں دلوں معاف کر چھڈیا سی۔

صرف اوہی لوک جہڑے خوفناک جُرماں دا ارتکاب کردے نیں، دُوجیاں نُوں معاف نہیں کردے۔ بہرحال اوہ میری بھیَن سی، اکلوتی بھیَن۔

میرے اُتے ایہ فرض لاگو ہوندا سی کہ اوہدا خیال رکھاں۔ ایس بدنامی دے واقعے توں پہلاں یاں اوہدے بعدوں، کیہ میں اک بھرا وجوں اپنے فرائض نبھائے سن؟ نہیں، بِلکُل نہیں۔ جس دن اسیں ایس عظیم شمالی ویرانے وچ اپڑے، اوہنوں ہرن بہت پسند آئے تے اوہنے اوتھے ہرناں دے فارم وچ کم کرن دی خاہش ظاہر کیتی۔ اوہ ایہ چاہندی سی کہ میں وی اوہدے نال کم کراں۔ پر میں نہ کر دتی۔ میرا خیال سی کہ اوہدی جسمانی کمزوری تے خُدسری میرے لئی مسئلے پیدا کرے گی۔ سچ ایہ اے کہ میں اپنے ای معاملیاں وِچ گواچا ہویا رہیا تے میں اک وڈے بھرا وجوں اوہنوں نظرانداز کیتی رکھیا۔ اوہدے کولوں جہڑی غلطی ہوئی، اوہدے پاروں اوہ لوکاں دی کرڑی نندیا دا نشانا بنی۔ اوہدے بارے میرا پہلا تاثر ایہ سی کہ اوہنے میری عزت مِٹی وِچ رول چھڈی اے۔ ایس پاروں میں اوہدے توں ڈاڈھی نفرت کرن لگا تے شروع شروع وچ تاں میرے دل

وچ اوہدے لئی ہمدردی یاں رحم دا ناں وی نہیں سی آوندا۔
ہُن "شیطان دی وستی" وچ ان گنت جگراتے کرن مگروں مینوں ہولے ہولے احساس ہون لگیا کہ میں واقعی اک خُد غرض بھرا آں' گھٹیا وی آں تے بزدل وی۔
اِک دن جدوں تنبو وچ اسیں دوویں کلے ساں تاں میں بڑی نرم اواز نال اوہنوں بھیَن آکھ کے سدیا۔
اوہ پھٹے اُتے آٹا گنھ رہی سی۔ میری اواز سن کے اوہنے سر چکیا تے ڈر نال میرے ول ویکھیا۔ اتھرو اوہدیاں اَکھاں وچوں چھلکن لگے۔
"نکی بھیَن' کیہ توں ہن وی میرے توں ناراض ایں؟" میں اوہدے کول جا بیٹھا۔
وڈے وڈے اتھرو اوہدیاں پیلیاں گلھاں توں ڈھلکدے ہوئے تھلے گنھے ہوئے آٹے اُتے ڈگن لگ پئے۔
"میری پیاری بھیَن!......" میرا گچ بھر آیا۔
اوہنے بے اختیاری نال مڑ کے اپنے آپ نُوں میریاں باہواں وچ پا دتا تے آٹے نال لبڑے اپنے ہتھاں نال مینوں اپنے نال چنبوڑ لیا۔ اوہ ڈسکورے بھر رہی سی۔
کافی دیر بعد اوہ رُکی تے پہلی گل جو اوہنے پچھی' اوہ ایہ سی کہ ماں دا ہُن کیہ حال اے؟
مینوں انج لگیا جویں کسے نے میرے سینے وچ چھُرا گھوپ چھڈیا ہووے۔
ہائے' ماں جے توں لہنی دھی دی ایہ گل سن سکدی تاں خورے آپ وی رون لگ پیندی۔
چنگا اے توں نہیں سن سکدی۔ تے اپنے بالاں دیاں پریشانیاں توں بے خبر سُکھ دی نیندر سُتی پئی ایں۔ پر پتا نہیں میرے دل وچ ایہ سدھر کیوں اُبھر رہی اے کہ شالا توں لہنی دھی دی ایہ گل سن سکدی۔ اوہ تیرے نال کِنا پریم کردی اے۔
میرے وچ اینا حوصلا ای کتھے سی کہ اوہنوں ماں دی موت دی خبر سُنا سکدا۔ مینوں احساس سی کہ اوہدے نرم جذبات تے نازک دل ایس صدمے نوں سہار نہیں سکن گے۔
میں بڑے دھیمے لہجے وچ آکھیا "اوہ بیمار نہیں اے۔ اوہ ساڈی جدائی پاروں نڈھال سی۔ جدوں میں اوہنوں دسیا کہ اسیں دوویں ٹھیک ٹھاک آں تاں اوہدی حالت سنبھل گئی۔"
اِک پھکی جہی مسکان اوہدے بُلھاں دے کونیاں وچ آئی۔ ایس مسکان وچ دکھ وی سی تے غم دا احساس وی۔ اوہ کئی دناں مگروں پہلی وار مسکرائی سی۔
"ہن مینوں دس کہ اوہ نوجوان کون اے۔ میں اوہنوں مزا چکھا دیاں گا۔"
میری بھیَن نے نہ وچ سر ہلایا۔
"کیہ...... تینوں اوہدے نال...... پریم؟"

اوہنے چُپ کر کے ہاں وچ سر ہلایا۔
"پر کیہ..... کیہ اوہ وی تیرے نال پریم کردا اے؟"
اوہنے فیر ہاں وچ سر ہلا چھڈیا۔
میں اوہدے ول غور نال ویکھیا۔ اوہدے چہرے اُتے فرشتیاں ورگی معصومیت اوہدے سچے جذبات دی ترجمانی کر رہی سی۔ میں گواچ جہیا گیا۔
اچانک اوہنے پچھیا "وِیر! کیہ تہانوں اوہدے نال پریم اے؟"
"بھلا کہدے نال؟"
"نایب انسٹرکٹر نال۔"
"ایہ بیہودا گل توں کِتھوں سُنی؟"
"میں آپ لبھی اے۔ اوہ وی تہانوں بڑا چاہندی اے۔"
"واقعی؟" میں اوہنوں اپنیاں باہواں دے گھیرے وچ لیندیاں اکھیا۔
"ہاں واقعی۔"
"پر اوہ تے موں نوں پسند کردی اے۔"
"اوہ اوہدے اُتے وساہ کردی اے تے میں وی کردی آں۔ اوہ ایس قابل اے کہ اوہدے اُتے وساہ کیتا جا سکے۔ کوئی وی کُڑی اجہے بندے اُتے وساہ کر سکدی اے۔ پر اوہ تہاڈی چاہوان اے۔ اوہنے مینوں دسیا اے کہ تہاڈی طبیعت دی افتاد فنکاراں ورگی اے تے اوہ ایہ وی جاندی اے کہ تہانوں اوہدے نال پریم اے....." اچانک اوہ رک گئی۔
اساں دوہاں ویکھیا کہ نایب انسٹرکٹر تنبو دے بُوہے کول کھلوتی سی۔ ظاہر اے کہ اوہنے ساڈی گل بات سُن لئی سی۔
"اوہو! میں چلدا آں۔ مینوں چیتے آیا کہ نہر کنڈھے میرے کپڑے سُکن لئی ٹنگے نیں۔" ایہ بہانا بنا کے میں چھال ماری تے تنبو توں باہر نکل کے ایس اُجاڑ میدان وچ پاگلاں وانگ دوڑن لگیا۔ مینوں "شیطان دی وستی" دنیا دی سبھ توں سُندر تھاں جاپ رہی سی۔
اوس شام کھانے توں ویلھے ہو کے جدوں اسیں تنبو وچ کہانیاں سُنن لئی کٹھے ہوئے۔ ایہ کم اسیں تفریح واسطے کردے ہوندے ساں۔ ہر قسم دیاں کہانیاں' پریاں دیاں داستاناں' بھُوتاں دے قصے' سنسنی خیز کہانیاں' مذاقیا قصے..... سبھو کُجھ سنایا جاندا سی۔ سنے نایب انسٹرکٹر دے' ساڈے وچوں ہر کوئی جویں کمپنی دیاں زنجیراں توں رہائی پا کے اپنی اصلیت' اپنے اصل رُوپ وچ آ جاندا سی۔

نایب انسٹرکٹر نے "اوڈیسی" دی اک کہانی سنائی کہ کویں اوڈیسس ٹرائے دی جنگ دے انت اتے اپنے جدی تھاں اتھاکا ول بحری سفر دوران اک طوفان وچ گھِر گیا تے اوہنوں اک ویران جزیرے اُپر پناہ لینی پئی۔ اوہدے سنگی اوہدے نال سن۔ ایس جزیرے دے واسیاں نے اوڈیسس تے اوہدے سنگیاں نُوں اِک جادوئی بوٹا پیش کیتا۔ ایہ بوٹا جزیرے اُتے بہوں ملدا سی۔ ایہدی تاثیر ایہ سی کہ کھان والا اپنے سارے دکھ بُھل جاندا سی۔ جدوں اوڈیسس تے اوہدے سنگیاں نے ایہ بوٹا کھاداتاں اپنے دیس' ماپے' بھین بھراواں' بیوی بالاں' مِتراں' سبھناں نوں بُھل گئے۔ ایس پاروں اوہ ایس جزیرے وچ اپنا باقی جیون گزارن لئی رُک گئے.....

جس فطری تے بِنا مبالغا انداز وچ نایب انسٹرکٹر نے ایہ کہانی سنائی' اوہ میرے لئی تاں حیران کن سی ای' باقی سارے وی بڑے متاثر ہوئے۔

اوہدی کہانی مُکی تے اسیں دیر تک گواچے رہے۔ نرا میری نکی بھین اک لمی ہاہ بھر کے کہن لگی۔ "کاش مینوں اوہ جادوئی بوٹے کافی سارے مِل جاندے۔"

نایب انسٹرکٹر' مورؔ لاگے بیٹھی سی۔ اوہنے اپنا سر معمول مطابق اوہدے موڈھے نال جوڑیا ہویا سی۔ چلھتے توں اُٹھدے لانبو اوہدے چہرے اُتے عکس پا رہے سن۔ ایس جھلملاندی روشنی وچ اوہدے مہاندرے دے سُندر نقش ویکھ کے میں اوہدے احساساں تے غماں نوں محسوس کر سکدا ساں۔

مینوں بے اختیار اوہدے نال بے پناہ ہمدردی جاپی۔ جے اوہنے تِن ورھے پہلاں سوشہ نہ چھڈی ہوندی تاں اپنے ماپیاں نوں ملن جا سکدی سی۔ تِن ورھے! ظاہر اے کِہ اوہنے اپنے ماپیاں تے سجناں دا صدما ساڈے ٹاکرے ودھیرا برداشت کیتا ہووے گا۔

میں اپنا ڈرائنگ بورڈ اوہدے ساہمنے رکھیا تے آکھیا' "مورؔ توں اپنی تھاں توں نہ ہلیں۔ میں تہاڈی دوہاں دی تصویر بناواں گا۔" اصلوں میں نرا نایب انسٹرکٹر دی تصویر بنان وچ دلچسپی رکھدا ساں پر ایہ گل کھلھ کے نہیں ساں کہہ سکدا۔ ہُن مورؔ سمجھیا کہ میں سبھ دے ساہمنے اوہدا مذاق اُڈا رہیاں۔ ایہ گل اوہدے لئی اسہ سی۔ ظاہر اے اوہنے مینوں غلط سمجھیا سی۔

جدوں نایب انسٹرکٹر نے غیر شعوری طور اپنا سِر اوہدے موڈھے توں ہٹا لیا تاں اوہنے اوہدا ہتھ پھڑدیاں ہویاں بڑے ٹھنڈے لہجے وچ آکھیا "اپنی تھاں توں نہ ہِل۔ اوہنوں تصویر بنان دے۔ اوہنوں مایوس نہ کر۔" اوہدے لہجے وچ اک طرحاں دا چیلنج لکیا ہویا سی۔ نایب انسٹرکٹر نے بڑی فرماں برداری نال اپنا سر فیر اوہدے موڈھے نال جوڑ چھڈیا تے مینوں رتا مسکرا کے ویکھیا۔

ہور کجھ آکھے بِنا میں سکیچ بنان وچ رُجھ گیا۔ میں ایہ ارادا بنھ کے تصویر بنانی شروع کیتی کہ ایہ

تصویر پورے ہیج نال بناواں گا تے اوہدی سُندرتا دی بھرویں عکاسی کراں گا. میں اوہدے ول ویکھیا تے کئی لایناں کھیچیاں' فیر ویکھیا تے ہور لایناں کھیچیاں. میں کدی کسے سکیچ اُتے اینے دھیان نال کم نہیں سی کیتا. اخیر میں تصویر پوری کر لئی تے فیر جان بجھ کے پنسل دا سکا بھن چھڈیا.

"مینوں افسوس اے کہ میں بہتا چنگا سکیچ نہیں بنا سکیا." ایہہ آکھدیاں ہویاں میں تصویر نایب انسٹرکٹر ول ودھا چھڈی.

سبھ لوک اوہدے آل دوالے کٹھے ہو گئے تے تصویر دی تعریف کرن لگے.

"بہت چنگی اے. شکل اُکا رلدی اے."

"تُوں تے چھپیا رستم نکلیا. سانوں پتا ای نہیں سی کہ تُوں اجیہا ہنرکار ایں. کسے دن میری دی تصویر بنائیں گا؟"

"اوہو! توں صرف میری ای تصویر بنائی اے. تے مور....." نایب انسٹرکٹر نے مور ول ویکھیا.

"مینوں افسوس اے. اصل وچ میری پنسل دا سِکا ٹُٹ گیا." میں رتا شرمندگی دا اظہار کردیاں آکھیا.

نایب انسٹرکٹر نے سکیچ نُوں ہتھاں وِچ پھڑ کے غور نال ویکھیا. فیر آکھیا "کیہ میں ایہہ لے لواں؟"

"کیوں نہیں! جے تہانوں پسند اے تاں....."

"میں ایہنوں سنبھال کے رکھاں گی." اوہنے لپٹیاں اَکھاں جھکا دِتیاں. ایس دوران مور اٹھیا تے چُپ کر کے تنبو توں کھسک گیا. اوس دن مگروں اوہ پہلاں نالوں دی وَدھ چپیتا ہو گیا.

زندگی وچ محبت توں وکھ ہر شے نوں نظرانداز کیتا جا سکدا اے.

میں مستقل اوہدا پِچھا کراں گا' اوہدی محبت کدی نہیں چھڈاں گا تے کسے ہور نال محبت وی نہیں کراں گا.....

بہار دی پہلی برکھا چھم چھم وسی

بحال کیتے گئے کھیتاں دی سیاہ تے سنہری مِٹی' دودھ پیندے بال وانگ' فطرت دی عظیم ماں دا دُودھ کِنی حرص نال پی رہی سی. لوک عام کر کے بہار دے موسم نُوں بھڑکیلا پہراوا پائی مٹیار نال تشبیہ دیندے نیں پر "شیطان دی دستی" وِچ ایہہ اِک گھمبیر سوانی وانگ لگ رہی سی جہڑے نچے تلے قدماں نال چل رہی ہووے' خراماں خراماں' ہر شے نوں ہرا کردی ہوئی.

اک دن نایب انسٹرکٹر آوارا ندی کنڈھے بے ہوش ہو گئی. اوہ بیمار سی تے دو دناں توں کم

اُتے نہیں سی آ رہی. اوہ بے ہوشی دی حالت وچ "کنک دے بی' کنک دے بی" بڑبڑاندی رہی. ساڈے ڈاکٹری تھیلے وچ کوئی دوائی وی اوہدے بخار نوں گھٹ نہیں کر سکی. تیجے دن اوہ ہوش وچ آئی تے میری بھیَن نُوں بُلا کے پچھن لگی. "ہُن خوراک کِنی باقی رہ گئی اے؟"

"بہُت گھٹ." میری بھیَن نے جواب دِتا.

نایب انسٹرکٹر نے ڈونگھی فکر مندی دی حالت وچ ایدھر اودھر ویکھیا تے فیر مسکراندیاں ہویاں اکھن لگی "عزیز دوستو! میں کمپنی ولوں تہاڈا شکریا ادا کردی آں. میں ایہ صلاح دیندی آں کہ تہاڈیاں سیواواں کمپنی برانچ ولوں ریکارڈ اُتے لیاندیاں جاون. ہُن تہاڈے وچوں اک دو نوں چھڈ کے سبھ لوک واپس کمپنی وچ ٹر جان تے اوہناں لوکاں نوں ایتھے لے آون. تہاڈی واپسی "روحاں دی دلدل" پکھرن توں پہلاں ہو جانی چاہیدی اے." اوہنے میری بھیَن دا ہتھ پھڑ لیا "توں میرے نال ٹھہریں گی نہیں تے میں اُکا کلی رہ جاواں گی."

"میں ٹھہراں گی."

"میں وی ایتھے ٹھہراں گا." میں آکھیا.

مورؔ نے نایب انسٹرکٹر ول ویکھیا. "میں وی' جے توں پسند کریں تاں ایتھے ای ٹھہرنا چاہندا آں."

نایب انسٹرکٹر نے ہاں وچ سر ہلا دتا.

ہُن 'شیطان دی وستی' وچ اسیں صرف چار بندے رہ گئے ساں.

اک دن' دو دن..... چار دِن بیت گئے' پر کمپنی نہیں اپڑی. ظاہر اے دو سو توں ودھ بندیاں اُتے آدھارت ایس کمپنی نوں راہ وچ ان گنت مشکلاں دا ساہمنا سی پر ایہناں چار دِناں وِچ "روحاں دی دلدل" پُوری طرحاں پکھر گئی سی. ساڈی جانی پچھانی مِتر "آوارا ندی" دھوکھے باز نکلی تے "روحاں دی دلدل" نال جا رلی. جدوں میں لپنی بھیَن دے نال چوتھے دیہاڑ باہر آیا تاں آل دوال دی تبدیلی نے سانوں حیران کر دِتا. اک رات دے اندر اندر صاف' سبک ندی اُبال وِچ آ گئی سی تے تیز ویگ وچ پانی گدلا ہو گیا سی. "اوارا ندی" کسے بے لگام گھوڑے وانگ خم کھاندی ہوئی' تھاں تھاں گھُمَن گھیر بناندی برف دے تودیاں' سکیاں ٹاہنیاں تے ٹُٹے بھجے رُکھاں نوں نال لے کے سرپٹ دوڑی جا رہی سی. اوہدا پانی کنڈھیاں توں باہر کھِلر کے دلدل نال جا رلیا سی. "روحاں دی دلدل" ہن پانی دا اِک بہُت وڈا ذخیرا لگ رہی سی.

میری بھیَن بجھ پریشان لگ رہی سی. "جے کمپنی اج وی نہ آئی تاں کل ساڈے کول کوئی خوراک نہیں ہووے گی."

موڑ تے میں اوہدے ول ویکھیا پر کجھ نہ آکھیا۔ ساڈے واسطے سبھ توں پریشان کرن والا سوال ایہ سی کہ کمپنی ایس دلدل نوں پار کویں کرے گی۔

میری بھین چپ کر کے تنبو وچ داخل ہو گئی تے موڑ تے میں اوہدے مگر مگر اندر چلے گئے۔ اوہ نایب انسٹرکٹر لاگے بسترے وچ بہ گئی۔ اوہ اجے تک بے ہوشی دی حالت وچ سی۔ میری بھین دیاں اکھاں وچ اتھرو تیرن لگے پر سانوں ویکھ کے اوہنے اتھرو پونجھ لئے۔ فیر اوہنے داتری تے ٹوکری چکی تے آکھیا "ذرا کدھروں کھوتر کھاتر کے جانگلی بوٹیاں لے آواں۔"

ڈیہر ویلے اچن چیت مینوں اپنی بھین دی اواز سنائی دتی۔ "وِیر، وِیر، چھیتی ایدھر آ۔"

موڑ تے میں کُد پئے۔ باہر آ کے اساں ویکھیا کہ اوہ اک نکے جہے کُتے وانگ اک کمزور جہی ہرنی دا پچھا کر رہی سی۔ اپنی داتری نوں لہراندے ہویاں اوہنے ہرنی دی لت نوں نشانا بنایا تے ہرنی تھلے ڈگ پئی۔ اوہ اوہدے اُتے جھپٹی پر اوہنوں پھڑ نہ سکی۔ ہرنی ڈگدی ڈھیندی دلدل ول نسن لگی۔ میری بھین اوہدے مگر مگر سی۔ دلدل کنڈھے اپڑ کے اوہ اک پل لئی رکی جویں مڑ کے میری بھین نوں ویکھ رہی ہووے۔ فیر اوہنے چھال ماری تے لنگڑاندی ہوئی نسن لگی۔

"کھلو جا!"

"بھین! بھین!"

موڑ تے میں دوویں زور زور نال چیک رہے ساں۔ میری بھین بِلکُل دلدل دے کنڈھے تے سی تے بے صبری نال کدی ایدھر کدی اودھر آ جا رہی سی۔ اخیر اوہ کھلو گئی تے اوہنے ہرنی ول غور نال ویکھیا، جہدے پیر دلدل وچ پھسے ہوئے سن۔ تھوڑی جہی ہچکچاہٹ مگروں اوہنے بڑی احتیاط نال "روحاں دی دلدل" اُتے قدم رکھ دتا۔

"واپس آ! بڑا خطرناک اے....." موڑ چلکیا تے اسیں اوہدے ول دوڑ پئے۔

اوہ مڑی تے اپنا ہتھ انج ہلایا جویں آکھ رہی ہووے، "میرے کم وچ مداخلت نہ کرو۔"

جدوں موڑ تے میں دلدل کنڈھے اپڑے تاں اوہ ہرنی نوں پھڑ چکی سی۔ ایس نکے جہے جثے نال جدوجہد کردیاں اوہ اچن چیت دلدل وچ سینے تیکر دھس گئی پر ایدوں پہلاں کہ سانوں کجھ سوچن دی فرصت ملدی، اوہدے اُتانہ اُٹھے ہوئے نکے نکے ہتھ جویں ہوا نوں پھڑن دا جتن کر رہے سن۔ اِک پل نوں میری بھین تے ہرنی دوویں پوری طرحاں نظروں الوپ ہو گئے۔

"اگے نہ آویں....." اوہدے انتلے لفظ میرے کناں وچ ایس ویلے وی گونج رہے نیں۔

"میری بھین....." میں چلکدا ہویا بنا سوچے سمجھے دلدل ول ہنبلیا۔

موڑ نے مگروں مینوں لپیاں مضبوط باہواں وچ جکڑ لیا۔ میں اپنے آپ نوں چھڈان دا جتن

کیتا تے فیر بے ہوش ہو گیا۔

جدوں مینوں ہوش آیا تاں میں اپنے آپ نوں تنبو وچ ویکھیا۔ میری بھین دے نکے نکے اُٹھے ہوئے ہتھاں دی تصویر گھڑی مُڑی میریاں اکھاں وچ اُبھر رہی سی۔ میری ماں دے آخری لفظ میرے کناں وچ گونجن لگ پئے تے میریاں اکھاں بھر آئیاں۔ میں اپنے پیراں اُتے کھلون دا جتن کرن لگیا۔ فیر میں ویکھیا کہ مورّ تنبو دے باہر کھلوتا اے۔ اوہدا لمّا قد چن دے زرد چانن وچ پرچھاویں وانگ جاپ رہیا سی۔ فیر اِک پنچھی دا جادو بھریا گیت فضا وچ کھلر گیا تے میں اپنی کنگروڑ وچ کنبنی جہی محسوس کرن لگ پیا۔ خورے اوہ پنچھی میری بھین دی روح نوں واپس بُلا رہیا سی۔ میں وہمی نہیں ساں پر ایہ خیال بنا ارادا میرے ذہن وِچ وڑ آیا۔ میں نفرت رَلیاں نظراں نال مورّ ول ویکھیا' جے اوہنے مینوں روکیا نہ ہوندا تاں میں یقینی طور اپنی بھین نوں بچا لیندا۔ اوہدی موت اُتے مینوں ڈاڈھا احساس جرم ہو رہیا سی۔

میں اُٹھیا تے لڑکھڑاندا ہویا تنبو توں باہر نکلیا۔ مورّ نے میرے قدماں دی اواز سنی تاں مڑیا۔ اوہدیاں اکھاں پوریاں کھُلیاں ہوئیاں سن۔ خورے اوہ جاندا سی کہ میں ڈاڈھے غصے وِچ آں ایس لئی اوہ غیر ارادی طور پچھے ہٹ گیا۔

لچن چیت میں اپنا مُکا اُچا کیتا۔

"مینوں تیرے توں نفرت اے!" میں دند کریچدیاں آکھیا۔

اوہنے لمیاں اکھاں میرے اُتے جما کے مدھم پر بھاری اواز نال آکھیا۔ "جے توں اپنی بھین پاروں میرے توں نفرت دا اظہار کر رہیا ایں تاں میں اپنا بچاء ضرور کراں گا۔ کیہ توں سمجھدا ایں کہ میرے سینے وچ ابلیس دا دل اے؟ کیہ مینوں تیری بھین دی موت دا صدما نہیں ہویا؟ جے میں اوہدی تھاں لے سکدا تاں بڑی خُشی نال اوس دلدل وِچ لتھن نوں تیار ساں۔ پر جے تیرا غُصا ایس پاروں اے......" اوہنے تنبو ول ویکھیا' "تاں آ' مینوں مار۔ جدوں تک میں زندا آں تے جدوں تک اوہ تیری بیوی نہیں بندی' اوس ویلے تک اوہدے نال محبت کرن دا حق میرے کولوں کوئی نہیں کھوہ سکدا۔"

اوہدے لفظ سُن کے میں کنب گیا۔ میں اپنا سِر اِنج سُٹ لیا جویں اپنی بھین دا سوگ منا رہیا ساں۔ رات دی چُپ ورتی ہوئی سی۔ اُجاڑ ویرانا وی چُپ چاپ ساہ وٹی بیٹھا سی تے پنچھی دا اوہ جادو بھریا گیت جہڑا گواچیاں روحاں نوں بلاندا سی' چُپ ہو گیا سی۔

مورّ ہولے جہے پرتیا تے ٹُردا ہویا انھیرے وچ گواچ گیا۔

"تسیں دوویں کس گل پاروں لڑ رہے سو؟"

میں سر موڑ کے ویکھیا، نایب انسٹرکٹر تنبو لاگے کھلوتی سی۔ بیتے چار دناں وچ اوہ اینی کمزور ہو گئی سی کہ جے اوہ تنبو دے پردے نوں، جہدا سہارا لئی کھلوتی سی، چھڈ دیندی تاں یقین فرش اُتے ڈگ پیندی۔

لمی چُپ مگروں میں نرا اینا ای آکھیا "بھگیاڑ......"

"بھگیاڑ؟" اوہنے میرے چہرے دا جایزا لیندیاں ہویاں آکھیا۔ "توں میرے توں کجھ لکا رہیا ایں۔ مورن کتھے اے؟ تیری بھیَن کتھے اے؟ اوہ کتھے نیں؟ مینوں دس ناں، کیہ ہویا؟"

"میری بھیَن...... دلدل وچ ڈُب گئی......" میں اپنے غم نوں قابو نہ رکھ سکیا تے اپنے چہرے نوں ہتھاں نال ڈھک کے زور زور نال ڈسکورے بھرن لگیا۔

ایہ سُن کے اوہنے صرف "اوہ" آکھیا تے بے ہوش ہو گئی، جویں اچانک اوہنوں کوئی بھاری سٹ لگی ہووے۔

رات کافی بیت گئی سی پر مورن اجے تک نہیں سی پرتیا۔ اوہ کتھے ٹُر گیا سی؟ کیہ اوہ واپس آ کے میرے نال ایسے تنبو وچ رہوے گا؟ اوہ کسے حادثے دا شکار تاں نہیں ہو گیا؟ جے انج ہویا تاں ذمے واری میرے اُتے ہووے گی......

میں سوچ وچ پے گیا تے ڈاڈھ نال اوہدی واپسی اُڈیکن لگ پیا۔ کالی رات ہولے ہولے اپنا پندھ کر رہی سی۔ میں بے ہوش نایب انسٹرکٹر دی ویکھ بھال کر رہیا ساں۔ ایس اُجاڑ ویرانے وِچ پہلی وار مینوں دہشتناک اکلاپے دا تجربا ہویا۔ ساری رات میری اکھ تک نہ جھپکی۔

سویر ویلے میں گھوڑے دے سماں دی اواز سنی۔ میں نس کے تنبو توں باہر نکلیا۔ مورن گھوڑے توں لتھ رہیا سی۔

"ایہ گھوڑا تینوں کتھوں لبھا؟" آپسی کوڑ نوں پرانہہ سٹ کے میں دوستانا لہجے نال آکھیا۔

"کجھ دن پہلاں مینوں اِک ٹاہنی نظر آئی سی جہنوں راہ دی نشان کاری لئی کٹیا گیا سی۔ مینوں اندازا ہو گیا کہ ایتھے کجھ اروچھن شکاری موجود نیں۔ اوہ کل مینوں مل گئے تے میں ایہ گھوڑا اوہناں کولوں ای اُدھار لے کے آ رہیاں۔ نایب انسٹرکٹر ہُن کیویں اے؟"

"اجے تیک بے ہوش اے۔"

"اروچھن شکاریاں دے خیال وِچ اوہنوں لہو وگاء دا بخار ہو گیا اے۔"

"لہو وگاء دا بخار؟" مینوں جھٹکا جیہا لگیا۔ میں سنیا سی کہ ایہدا روگی چھیتی چھیتی موت دے مونہہ وچ ٹُر جاندا اے، بلکُل اوویں ای جویں خزاں دی ہوا سکے پتراں نوں اپنے نال اُڈا لے جاندی اے۔

"ایہ گھوڑا لے تے نایب انسٹرکٹر نوں فورن کمپنی دے پڑاء ول لے جا" مور نے حکم دین والے انداز وچ آکھیا۔ "توں اوسے راہ توں واپس جا جتھوں اسیں آئے ساں۔ شاید تینوں کمپنی والے مل جان تے اوہدی جان بچ جاوے۔"

"نہیں' میں ایتھے ٹھہراں گا۔ توں اوہنوں لے جا۔"

"میں بہت بھارا آں' جے میں گیا تاں راہ وچ ای ایس مریل گھوڑے دا کچومر نکل جاوے گا۔ ایہ پہلاں ای بہت تھکیا ہویا اے۔ تسیں دوویں جاؤ۔ ایتھوں پنجاہ لی دا فاصلا کرن مگروں توں مغرب ول مُڑ جاویں۔"

ہُن ہور بحث کرنا بے فایدا تے نرا منافقت دے تُل سی۔

مور نے بے ہوش نایب انسٹرکٹر نوں میری کنڈ نال بنھ دتا تے مینوں گھوڑے اُتے سوار کرا دتا۔

"ایہ بندوق لے لے!"

"نہیں توں اپنے کول رکھ۔"

"تینوں ایہدی ودھ لوڑ اے۔ راہ وچ کوئی مشکل پیش آ سکدی اے۔" اوہنے بندوق گھوڑے دی زین اُتے بنھ چھڈی تے اوہنوں راہے پا دتا۔

گھوڑا ہنکدیاں ہویاں مغرب ول تیز دوڑن لگیا۔

ایہ مغربی راہ مشرقی راہ توں کوئی تیہ لی نکا سی پر راہ وچ اک وِشال گھادیس پیندا سی۔ خُش قسمتی نال گھوڑا چنگی نسل دا سی' سوہنا نہیں سی پر گٹھے ہوئے مضبوط جُثے دا سی۔ ایہ واقعی شکاریاں دا متر تے ویرانے دا اُونٹھ اکھواون دا مستحق سی۔

"رُوحاں دی دلدل" نُوں پار کرن مگروں میں گھوڑے نُوں اگے ای اگے ہکدا لگا گیا۔ خورے اوہ میرا اشارا سمجھ گیا ایس لئی رکے بنا تیز دوڑدا رہیا۔ اوہدے مڑھکے نال میرا رُوں والا پاجاما تر ہو گیا۔ اسیں تیہ لی دا فاصلا طے کر چکے ساں۔ اچن چیت گھوڑے دے ساہ اکھڑ جہے گئے تے اوہ لڑکھڑان لگیا۔ اوہنے اگے ودھن دا پورا جتن کیتا پر اوہدیاں اگلیاں لتاں موڑ کھا گئیاں۔ جیوں ای میں تھلے لتھا' اوہ اک پاسے نوں اُلریا' گردن نوں اگے ودھایا تے تھلے ڈگ پیا۔

گھوڑے دا ڈھڈ تیزی نال پھُل تے سنگڑ رہیا سی۔ اوہدیاں ناساں چوں گرم ساہ نکل رہی سی تے موتھ توں جھگ وگ رہی سی۔ زمین اُتے لیٹن توں پہلاں اوس ذہین جنور نے اپنے آپ نوں سہارا دتا تاں جے اوہدا پورا بھار سوار دی لت اُتے نہ پوے۔ اوہنے میرے ول انج ویکھیا جویں میرے توں معذرت منگ رہیا ہووے۔

"مینوں تھلے لاہ دیو! مینوں تھلے لاہ دیو! اسیں کتھے آں؟ اسیں ایتھے کیہ کر رہے آں؟ توں مینوں کتھے لے جا رہیا ایں؟"

نایب انسٹرکٹر ہوش وچ آ گئی سی تے اوس رسی نوں کھولھن دا جتن کرن لگی سی جہدے راہیں اوہ میرے جُسّے نال بدھی ہوئی سی۔

میں رسی کھولھی تے اوہنوں زمین اُتے ہولے جہے لٹا کے اوہدا سر اپنے سینے نال لا لیا۔

"میں تینوں کمپنی دے پڑاء ول لے جا رہیاں' توں ڈاڈھی بیمار ایں۔"

اوہنے گُشگُشی نال آکھیا "کیہ میں مر رہی آں؟ ایہو ناں؟"

میں اپنی محبوبا دی زبان توں ایہ لفظ سن کے کنب گیا۔ "میں اُچی اواز نال آکھیا۔ "نہیں' یقینی طور نہیں"

اوہنے مسکران دا جتن کردیاں آکھیا' "میں موت توں نہیں ڈردی' سچ مچ۔ کیہ تینوں حلف نامے دیاں لایناں یاد نیں۔ 'ایہ ضروری نہیں کہ سانوں ساڈے جدی پِنڈ ای دفن کیتا جاوے۔ ویرانے دی ہر تھاں ساڈا گھر اے۔' مینوں نرا ایس گل دا افسوس اے کہ کجھ مہینے مگروں میں اپنے ماپیاں نُوں مِل سکدی ساں۔ میں اوہناں دی بڑی تھوڑ محسوس کردی آں۔ اوہ وی میری اُڈیک وچ ہون گے سگوں پاگلاں وانگ مینوں اڈیک رہے ہون گے۔ میں خط راہیں اوہناں نوں دس پائی سی کہ میں موسم خزاں دی فصل کٹائی مگروں آ جاواں گی پر ہُن تاں....."

میں ڈسکورے بھر رہیا ساں تے میرے اتھرو اوہدے چہرے اُتے چو رہے سن۔

"رو نہ" اوہنے نرمی نال میرا ہتھ پھڑ لیا۔ "جے میں مر جاواں تاں مینوں ایس ولدل دے کنڈھے دفن کر دئیں تاں جے میں تیری بھیَن دے نال رہواں۔ اوہ چنگی کُڑی سی۔ میری بینتی اے کہ میرے کتبے اُتے میرے ناں دے نال 'بھوئیں بحالی دی کارکن' لکھیا جاوے۔" اوہدیاں اَکھاں دے کونے اتھرو واں نال بھج گئے۔

میں اوہنوں اپنے نال چنبوڑ لیا تے زور زور نال ڈسکورے بھرن لگیا۔

"ویکھو! اوہ کیہ اے؟ ایہ خورے ایس قصبے دا جادوئی بوٹا اے۔ میرے واسطے ایہدی اک ٹاہنی بھن کے لیا۔" اوہدیاں وڈیاں وڈیاں کھچویاں اَکھاں کسے نیڑلی شے اُتے جمیاں ہوئیاں سن۔

میں اوس پاسے ویکھیا جدھر اوہ ویکھ رہی سی۔ میں لال قرمچی ازالیا دیاں کِلیاں دا اِک گچھا ویکھیا۔ میں اوہنوں زین دا سہارا دیکھ کے لٹا دتا تے آپ اوہ ٹاہنی بھنن ٹرگیا۔ پرتیا تاں اوہ مر گئی ہوئی سی۔

اوہنے تے اروچھن گھوڑے نے اکو ویلے دم دتا سی۔ میرے قدماں تھلے زمین گھُم رہی سی'

اُتے اسمان کالا ہو گیا سی۔
لہنیاں آکھاں پُونجھدیاں ہویاں میں ازالیا دیاں کلیاں اوہدے سینے اُتے رکھ دتیاں۔ تے بڑی دیر تیکر اوہدے پیلے ہوٹھاں نوں چمدا رہیا۔ میرا خیال اے کہ جے اوہ جیوندی ہوندی تاں ایس گل دا بُرا نہ مناندی۔
اوہنوں لہنی کنڈ اُتے چک کے میں اگے نوں ٹُر پیا۔
مینوں دُور دِسدے اُتے کمپنی دا قافلا ساہمنے آوندا دِسیا۔

جدوں کمپنی دا قافلا 'گڈاں' برف اُتے تلِھکن والے پھٹے' ٹریکٹر تے ٹرک اوس دلدل لاگے اپڑے تاں شام ہو گئی ہوئی سی۔ کسے نوں لکڑ دے اک ڈنڈے اُتے روں والا ہیٹ لمکیا ہویا ملیا۔ میں اگے ودھ کے اوہنوں لاہ کے اپنے ہتھ وچ لیا۔ ایہ مورٓ دا ہیٹ سی جہڑا کُتے دی کھل نال بنایا گیا سی۔ اوہدے اندر کاغذ دا اِک پُرزا سی جہدے اُتے لکھیا سی۔ "میں 'رُوحاں دی دلدل' وچکاروں لنگھن دا راہ لبھ لیا اے تے ٹاہنیاں دے نشان کھڑے کر دِتے نیں..... ایتھوں اک لی شمال ول۔"
اوس رات ساری کمپنی امن امان نال دلدل وچوں لنگھ گئی۔ نرا گڈاں مگر چھڈ دتیاں گئیاں پر راہ وچ سانوں مور کدھرے وی نہ لبھا۔
اگلی سویر اساں "اوارا ندی" دے کنڈھے مورٓ دے کپڑیاں دے لہو بھرے چیتھڑے لبھے۔ اوہدے توں وکھ اک کہاڑا تے تن بھگیاڑاں دیاں لاشاں وی ملیاں..... بھگیاڑاں تے اوہدے وچکار کرڑی لڑائی ہوئی ہووے گی تے اک کرڑی لڑائی مگروں اوہ ڈگ گیا ہووے گا۔
اوہناں ڈکھ دائیک دناں وچ اساں "شیطان دی وستی" وچ بحالی شروع کر دِتی۔
نایب انسٹرکٹر دی آخری وصیت مطابق اساں اوہنوں "رُوحاں دی دلدل" کنڈھے دفن کیتا۔ سو میل دور "اونٹھ پہاڑ" توں وڈا سارا پتھر لیاندا گیا جہنوں ساڈی کمپنی دے بُڈھے اُسارو نے چھانگیا تے کتبا تیار کیتا۔ اوہدے اُتے ایہ لفظ اُکرے گئے۔ "زمین نوں آباد کرن والے عزیز ساتھیاں لی شیاؤ یان' وانگ زی کانگ تے لیانگ شان شان دی یاد وچ۔"
"اونٹھ پہاڑ" توں اساں صنوبر دے کوئی اِک ہزار رُکھ وڈھے تے مورٓ دے بنائے نشاناں مطابق "روحاں دی دلدل" اُتے اک سڑک بنا چھڈی تے اوہنوں "بھوئیں بحالی دے کارکناں دی سڑک" دا ناں دِتا گیا۔ اگلے سال کئی ہور کمپنیاں "شیطان دی وستی" وچ رہن لئی آ گئیاں۔
اخیر اساں "روحاں دی دلدل" نوں فتح کر لیا سی۔

اِک شام جدوں میں "بھوئیں بحالی دے کارکناں" دی قبر اُتے آیا تاں اوتھے مینوں اک اوہو بندا کھلوتا دسیا۔ کتبے اُتے ازالیا دے پھُل پئے سن۔ ازالیا میری بھین دا من پسند پھُل سی۔ میں فورن سمجھ گیا کہ ایہ میری بھین نال پریم کرن والا مُنڈا اے۔

اوہدے چہرے دے تاثرات دس رہے سن کہ اوہ "شیطان دی وستی" وچ رہن دا فیصلہ کر چکیا اے۔

اساں اِک دُوجے ول ویکھیا۔ فیر اوہ پرتیا تے ٹُر گیا۔

میں نہ تے روک کے اوہدا ناں پچھیا' نہ ای ایہ پچھیا کہ اوہ کتھوں دا رہن والا اے.....

اوہ ساڈی ای نسل دا اک نوجوان سی۔ میرے لئی اینا ای کافی سی۔

اساں عظیم شمالی ویرانے وچ برف دے طوفاناں دا مقابلا کیتا سی تے ایس بھیت بھری جُوہ نُوں واہی جوگ بنان تے آباد کرن وچ بے پناہ سختیاں سہاریاں سن تے فتح دے احساس توں سرشار ساں۔ ایہدے مگروں اسیں اوتھے ٹھہرے یاں اوتھوں ٹُر گئے' بھاویں کِنیاں ای مشکلاں نال دوچار ہوئے' ایہ سانوں نہ تے خوفزدا کر سکیاں تے نہ ای سانوں شکست منن نوں مجبور کر سکیاں.....

عظیم شمالی ویرانا۔

☆☆☆☆☆

چینی / ہوادن چن

تریہائی بِلّی

اوہ گھر بڑا پُرانا تے بوسیدا سی تے کسے بھٹیہ وانگ جاپدا سی. ایہدے باوجود ایس گھر وِچ کوئی گجھ یاں بھیت نہیں سی. گھر کیہ سی نِرا اِک کمرا سی جہدے دو بُوہے سن. بُوہیاں دیاں موریاں وِچوں ٹھار دین والی ہوا اندر آ کے سدا ٹُٹ پھٹ دا مذاق اُڈاندی سی. ایس کمرے دی چھت دیاں سبھے کڑیاں تھلے سِراں اُتے لمکدیاں سن. کندھاں وِچ تھاں کتھاں پھٹڑ اِنساناں ورگے مگھورے سن. کندھاں توں ہر پل چُونا ورھدا. اپنے وسنیکاں نُوں سیراب کردا تے خورے اوہناں اندر کیلشیم دی جو تھوڑ سی، اوہنوں پُورا کردا رہندا.

کمرے دی وریچی وِچ شیشے کدی نہیں سن ویکھے گئے پر ایہ تھوڑ پرانے تصویراں والے اخباراں نے محسوس نہ ہوون دِتی. کمرے دا کُل اثاثا اِک لنگڑی میز، لکڑ دے پھٹیاں دا اِک بسترا تے اِک خالی کھوکھا سی. خالی کھوکھا کرسی دے طور ورتیندا سی تے سدا اپنے تھاں توں کھسکدا رہندا سی. لکڑ دا بسترا اِک کونے وِچ کندھ نال سی تے لنگڑی میز کمرے دے عین وچکار اِکو انداز وِچ بے پرواہی نال رکھی رہندی. ایس وضعدار میز اُتے رات گئے تک جوٹھیاں پیالیاں تے چمچے صفائی دے متھاج پئے رہندے، ایہناں اُتے مکھیاں بھنکدیاں رہندیاں. بعض وار تاں میز اُتے مکھیاں توں وکھ کجھ وی نہ دِسدا.

پر ایہناں سبھناں خرابیاں تے خاباں دے باوجود ایہ میرا گھر سی. میری عزیز تے بہترین پناہ دی تھاں جتھے میں اپنی زندگی دے مُڈھلے ورھے بِتائے سن. 1936 دے اوہ بُرے تے بھلے دِن اج وی مینوں چنگی طرحاں چیتے نیں جدوں میں اپنے جیون دیاں نَوں بہاراں انتہائی معصومیت نال بِتائیاں سن تے میری ماں اُتے چالھی ورھے دی عمر وِچ ای خزاں ٹُٹ پئی سی. روز دیاں ودھدیاں فکراں تے غربت نے ماں دے کالے چمکیلے والاں اُتے برف جہی وچھا دِتی سی تے اکھاں تھلے جویں کسے پہاڑی کاں نے اپنے وڈے وڈے بدنما پنجے گڈ دِتے سن. سانُوں فاقاماری توں بچاون لئی ماں اِک لانڈری وِچ کم کردی سی تے وچاری نُوں اینی وی مہلت نہیں ملدی سی کہ دُپہر دے کھانے بعدوں بھانڈے ای دھو سکے.

بابا اِک کارخانے وِچ مزدوری کردے سن پر بُہتا پیسا کدی وی اوہناں دے ہتھ نہ آیا تے ہر مہینے دے انتلے دناں وِچ اوہناں نُوں پرانے کپڑیاں دا ڈھیر کجھ وِچ دبا کے سود خور کاڈ کول جانا

پینداسی. بابا تے ماں دی اینی محنت دے باوجود سود خور کاؤ ساڈے جیون دا اِک انگ بن کے رہ گیا سی.

لانڈری جاوݨ توں پہلاں ماں سدا مینوں کھیڈ کُد دی تھاں نکی بھیݨ دا خیال رکھݨ دی نصیحت کردی. میری نکّی جہی، پیاری پیاری گُڈی جہی بھیݨ نے اوہنیں دنیں نواں نواں ٹرنا تے زمین اُتے پیر رکھنا سکھیا سی تے مینوں دُنیا دی ہر شے سگوں اپݨی ماں توں وی ودھ کے عزیز سی. جدوں اوہ اپݨی تُتلی اواز وِچ تتلا تتلا کے بھائی جان آکھدی تاں سچ مچ جان وچھاوݨ نُوں جی چاہندا. اوہ سی وی تاں اینی سوہݨی! اوہدا چہرا گُلاب وانگ گول تے اکھاں وڈیاں وڈیاں بدل ورگیاں ڈونگھیاں تے کالیاں سن. جدوں ماں اوہدے لمے کالے والاں دی گُت کر کے سُوہے رِبن نال بنھدی تاں اوہ ہور سوہݨی جاپدی. ایس جیوندے جاگدے کھڈونے توں وکھ ساڈے کول اِک شریر میاؤں بلی وی سی جہدے چِٹے والاں اُتے کالے داغ اوہنوں عجیب سوہپݨ بخشدے سن. میاؤں بلی بڑی بازی گر سی. اوہ اکثر اپݨیاں پچھلیاں لتاں کندھ اُتے ٹکا کے اگلیاں لتاں اُتے سِر جھکا کے کھلو جاندی تے شریر اکھاں جھمکاندی. ماں دی ان ہوند وِچ جدوں گُڈو رانی روندی تاں میاؤں بلی ای اپݨی نکّی گیند نال کھیڈ کھیڈ کے اوہنوں ولاندی. گُڈو رانی نُوں وی بلی نال بڑا پیار سی. اوہ بلی نُوں لوریاں سنا سنا کے سوان دا جتن کردی تے جدوں آپے ای گاندیاں گاندیاں سوں جاندی تاں بلی وی اوہدے نال لگ کے سنگڑ کے سوں جاندی.

بلی تے گُڈو رانی نُوں سوندیاں ویکھ کے میں دریچی توں باہر گلی دے اخیلے سرے تک نظراں دوڑاندا رہندا کیوں جے ماں سدا گلی دے اخیلے موڑ تے مٹیالی کندھ دے نال نال دِس پیندی تے تھکے ہارے قدم چکدی ہولی ہولی گھر دے پچھلے بوہے تے آوندی. میں سدا سوچدا کہ ماں گلی وِچ سبھ توں پہلاں دِسے گی پر مینوں سدا مایوسی ہوندی. ماں توں پہلاں ان گنت لوک گلی وِچ آ جاندے تے شام دے ارام بخش تے خُشی بھرے پلاں وِچ نکے نکے ٹولے بنا کے گھراں دے پچھلے بوہیاں وِچ بیٹھے تاڑ دے پتراں دا پکھا جھلدے تے ویلے دی بہتائی تے ماحول دی تازگی تے کھِڑتا نُوں محسوس کر کے ماݨدے. لوکاں دے ہجوم وِچ ساڈا گوانڈھی کاؤ بہتا خُش تے اُگھڑویں طور اُتے آسودا تے مطمئن دِسدا سی. ایہ کاؤ اوہی دُکاندار، اوہی سُود خور سی جو لوڑ ونداں نُوں قرض دیندا تے اوہناں دا سارا اثاثا بندھی رکھدا سی. اوہنوں ویکھ کے سدا میرا جی متلا جاندا. اوہدا گنجا گول کدو ورگا سِر اِنج لِشکدا جویں تیل دی مالش کیتی ہوئی ہووے. جدوں اوہ زور زور نال ہسدا تاں اوہدیاں اکھاں بند جہیاں ہو جاندیاں. جُسے دا سارا گوشت تھل تھل کردا باہر لمکدا تے اوہدا ہاسا کسے مکروہ پنچھی دی چیک وانگ جاپدا. میری ماں نُوں وی کاؤ توں گھن آوندی سی پر اوہ اوہنوں ویکھ کے نفرت نال موُنہہ موڑن دی تھاں مسکراوݨ تے جی آیاں آکھن

اُتے مجبور سی کیوں جے ساڈی فاقا کشی دا علاج بہرحال ایہو بندا کردا سی۔
جدوں ماں اوہدا سُود ادا کرن آوندی تاں اوہ بھدے پیلے دنداں دی نمائش کر کے کھوکھلا ہاسا ہسدا تے ریاکارانا ہمدردی نال آکھدا کہ اوہ ایس شہر دا اِکو اِک بندا اے جو ماں نُوں بہُت گھٹ بیاج اُتے قرض دیندا اے تے ماں وی ایہ گل دل دیاں ڈونگھائیاں نال جاندی سی کہ اوہنوں کاؤ توں وکھ کوئی ہور بندا قرض نہیں دے سکدا۔
کاؤ دی بیوی سدا اپنے خاوند دی ہاں وِچ ہاں رلا کے ماں نُوں اوہدا احسان مند ہوون اُتے مجبور کردی۔ ایہ کاؤ دی بیوی وی قدرت دا اِک عجوبا سی۔ اوہدیاں پُٹپڑیاں سدا کسے دوا نال لپیاں ہوندیاں سن۔ اوہدا نک پنچھی دی چُنج وانگ تے باہواں لکڑ وانگ تُکیاں تے پتلیاں سن۔ اوہدا رنگ وسار وانگ زرد سی تے خاوند نُوں پکھا جھلدی ہاں وچ ہاں ملاندی اوہ اجھیا توتا جاپدی جو مالک دا پڑھایا سبق رٹدا ہووے۔
"ہاں ہاں..... ایہ تاں میرا خاوند ای اینا مہربان تے نرم دِل اے کہ تینوں نامنی جوگ سُود اُتے قرض دیندا اے۔ اینا گھٹ بیاج تاں کدی سُنن وِچ وی نہیں آیا۔ ہی ہی..... ہی ہی..... اوہ بنا وجھا احمقاں وانگ دند کڈھدی جویں کوئی جاندا ای نہیں سی کہ کاؤ نے ساری دولت سُود راہیں کمائی سی تے اوہ اینا ظالم تے کٹھور دِل سی کہ بہُت سارے لوکاں نُوں خُدکشی اُتے مجبور کر دِتا سی۔ بُڈھی خالا جی نے کاؤ توں نرا 30 ڈالر قرض لئے سن جو سال بھر وِچ سو ڈالر تک ودھ گئے سن تے پریشان ہو کے خالا جی نے نالے دا پھندا پا کے خُدکشی کر لئی سی۔ ایہناں دُکھ بھرے واقعات نُوں ساہمنے رکھدیاں میری سمجھ وِچ نہیں سی آوندا کہ ماں ایس موٹے گنجے سُود خور توں قرض لیندی ای کیوں سی؟ جد کہ ساڈی گلی دا تاں سُورج وی کاؤ دے ظلم ستم نال نکلدا سی۔ کاؤ دے بندے ہر سویرے کسے نہ کسے بھکھے قرضوئی نُوں سُود ادا نہ کرن دے جرم وِچ بے دردی نال ماردے پھٹکاردے تے بعض واری موت دے بوہے تک وی اپڑا آوندے سن۔ انسانی مظلومیت تے انسانی قسائی پنا' زبردست تے کمزور' جبر تے مجبوری تے ایہناں ڈھیپڑی منظراں توں ساری فضا چونک کے جویں فریاد کرن لگ پیندی۔ میرا پیو وی گھر وِچ بیٹھا چیکدا چلکدا تے کاؤ نُوں گالھاں دیندا پر ایہناں گالھاں نال کسے نُوں کیہ فیض اپڑ سکدا سی۔ کاؤ تاں اجھیا کمینا سی کہ انسان دی کھل کھچن توں وکھ اوہناں دا ماس وی اُدھیڑ لیندا سی۔ اوہ اوترا سی۔
بابا تے ماں دی کمائی دا ودھیرا حصا کاؤ دا سُود تارن وِچ خرچ ہو جاندا سی' ایہدے باوجود اوہناں نے مینوں تے گُڈو رانی نُوں کدی وی بھکھا نہ سوون دِتا۔ اِک شام ماں نُوں کجھ دیر ہو گئی تے گُڈو رانی اماں جانی دی کُوکار پا کے اینا روئی کہ اکھاں سُج گئیاں۔ بھکھی بلی وی کمزور اواز وِچ میاؤں میاؤں کردی نڈھال ہو گئی۔ مینوں وی رونا آ رہیا سی پر ماں دی ایہ نصیحت سی کہ

وڈے وِیر روندے نہیں ہوندے ایس لئی میں اتھرو چین دا جتن کر رہیا ساں کہ ماں کسے خُش خبری تے تازی واء دے بُلّے وانگ آئی تے ساڈی بُھکھ نوں محسوس کر کے اپنی تھکاوٹ دے باوجود اِک پل ارام کیتے بِنا ای کھانا تیار کرن لگی۔ چلھا بلیا تاں گُڈو رانی رونا بُھل گئی۔ بلی وِچ اِکوڑکی طاقت آ گئی۔ اوہ پُوچھل لہرا لہرا کے ماں دے دوالے گُھمّن لگی۔ سارا گھر مستی تے خُشی نال بھر گیا۔ اُبلدے چاولاں دی واشنا تے پیالیاں دا کھڑکار زندگی بھریا تے سیک بخشن لگ پیا۔ ایس واشنا تے کھڑکار نے مینوں وی ماں دا ہتھ ونڈاون اُتے مجبور کر دِتا تے گُڈو رانی اپنی بلی دی پوچھل کھچ کے زور زور نال ہسن لگی۔ جدوں اوہ ہسدی تاں اوہدے نرم تے کومل گلھاں وچ نکے نکے ٹوئے پیندے تے اوہدا ہاسا بڑا من بھلاؤ ہو جاندا۔

"بابا آ گئے' بابا آ گئے۔" ہسدیاں ہسدیاں گُڈو رانی بوہے ول دوڑی۔ بلی وی میاؤں میاؤں کردی پچھے نسی۔ میں پرت کے ویکھیا تاں واقعی بابا اپنے بوسیدا نیلے کوٹ' پیوند لگے پاجامے تے ٹُٹیاں جتیاں سنے کھلوتے سن۔ اوہناں دِیاں ربڑ دیاں جتیاں کسے طرحاں وی ورتن جوگ نہیں سن رہیاں۔ بابا دا رنگ دھوانکھیا گیا سی تے اوہ ساڈے سبھ وِچوں ودھ کے رحم جوگ سن۔ گُڈو رانی نوں گودی چکن لئی بابا نے بوجھے وچوں دو مِٹھیاں گولیاں کڈھ لئیاں۔ اِک مینوں تے اِک گُڈو رانی نوں دِتی۔ میں اپنی مِٹھی گولی سنبھال کے رکھ دِتی کہ دوجے دن ماپیاں دی ان ہوند وچ جے گُڈو رانی روئی تاں اوہنوں ولاون دے کم آوے گی۔

اوس دن بابا بڑے پریشان تے چِنتا وِچ سن کیوں جے اوہناں دے کارخانے وِچ مزدوراں دی چھانٹی ہو رہی سی۔ جے بابا وی چھانٹی وچ آ جاندے تاں اساں بالاں دا کیہ بندا؟ بابا نوں ایہی چِنتا کھاندی جا رہی سی۔ ماں وانگ بابا وی بہت چھیتی بُڈھے ہو گئے سن۔ پنجاہ ورھیاں دی عمر وِچ ای اوہناں دا سارا چہرا مکڑی دا جالا بن گیا سی تے اوہ ستر ورھیاں دے بُڈھے جاپدے سن۔ اوہناں دا جیون بڑی سختی تے غریبی وچ بیتیا سی۔ اوہناں نے زندا رہن لئی بڑا یُدھ کیتا سی تے وکھو وکھ تھاواں اُتے ٹھوکراں کھاندے ایس کارخانے تک اپڑے سن۔ جوانی سمے اوہ کسے جہاز وچ خلاصی وی رہ چکے سن۔ کئی واری اوہ مینوں سمندراں دِیاں معرکے دِیاں کہانیاں سناندے تاں میرا ساہ کھلو جاندا۔ پر ہُن ایہناں کتھاواں دا ویلا وی بیتدا دسدا سی۔

کھاون دے بعد اِکوڑکی گھر وِچ چُپ ورت گئی۔ گُڈو رانی ماں دے گلھاں اُتے نکے نکے ہتھ رکھ کے سوں گئی سی۔ بلی اوہدے نال سی۔ بابا میرے نال فرش اُتے سن تے اُکا اَہِل سن۔

دریچی توں باہر چن وی اُداس تے چُپ سی۔

☆☆☆☆☆

اِک دن بابا شام ڈھلے تک نہ آئے۔ گلی کوچیاں وِچ انھیرا ودھ گیا سی۔ پنچھی پکھیرو اپنے آلھنیاں وِچ جا لکے سن۔ دن بھر دے تھکے ہارے انسان وی گھراں نوں پرت رہے سن۔ اسیں کھانے توں ویہلے ہو چکے ساں۔ گڈو رانی نیندر وِچ ہس رہی سی۔ خورے کوئی پیارا پیارا پریاں دا سُفنا ویکھ رہی سی۔ ماں لالٹین لاگے بیٹھی کشیدا کاری کر رہی سی۔ ماں دیاں تھکیاں تھکیاں اکھاں نیندر نال بھاریاں ہو رہیاں سن۔ لالٹین دوالے پتنگے چکر کٹ کٹ کے میز اُتے ڈگ رہے سن۔ اُڈیکدیاں اُڈیکدیاں یاراں وج چلے سن پر بابا دا کجھ پتا نہیں سی۔ ماں پریشان ہو گئی کِہ کدھرے کوئی حادثا نہ ہو گیا ہووے۔

بابا دے گوانڈھی پاروں میں وی فکر مند ساں۔ اخیر بابا نوں لبھن لئی ماں نوں آکھیا تے کجھ پل سوچن مگروں گڈو رانی نوں گودی چک کے ماں نے میرا ہتھ پھڑیا تے گھر دا بوہا بند کر کے باہر گلی وِچ آ گئی۔ رات انھیری تے ٹھاروِیں سی۔ اکاش اُتے بدل ورھن نوں تیار سن۔ گڈو رانی نوں ماں نے سینے نال لا لیا تے میں سردی نال تھر تھر کنبدا۔ماں دے کوٹ وِچ چھپن دا جتن کرن لگ پیا۔ اجے اسیں گلی وچ ای ساں کہ بارش کوڑے بن کے ساڈے جسماں اُتے ورھن لگ پئی۔ ماں نے مایوسی نال اسمان ولے ویکھیا۔ افسوس اسمان دا دیوتا وی ساڈا ساتھ نہیں دینا چاہندا سی۔

مایوس تے نڈھال جہے اسیں چلدے چلدے کارخانے تک آئے پر ہُن بارش وِچ وی تیزی آ گئی سی۔ میں سِر توں پیراں تیک پانی وچ بھجیا ہویا ساں۔ راہ اگے نالوں ودھ کے انھیرے تے سنسان سن۔ دُکاناں بند سن تے راہی کدھرے نہیں دِسدے سن۔ کدی کدی کوئی رکشا چکڑ اُڈاندا گزر جاندا۔ ایس حال وِچ اچن چیت میری نظر اِک پرچھاویں اُتے پئی جو ساڈے ول ودھ رہیا سی۔ مینوں اوہ کسے چور دا پرچھاواں جاپیا۔ ماں نے اجہے چوراں دیاں ان گنت کہانیاں سُنائیاں سن جو کالیاں راتاں تے سنسان راہواں وچ راہیاں دے کپڑے تک لاہ لیندے سن۔ ڈر کے میں ماں دا دھیان اوس پرچھاویں ول کرایا پر چُپ رہن دا آکھ کے ماں نے سختی نال میرا ہتھ پھڑ لیا جویں کوئی مینوں کھوہن لگا ہووے۔

شرابیاں وانگ ڈولدا اوہ پرچھاواں ساڈے نیڑے آیا تاں میں اوہنوں ترت پچھان لیا۔ ہیں ایہ تاں ساڈے بابا سن۔ پر ایہ کیہ؟..... بابا توں تاں الکحل دی بو آ رہی سی۔ ہائے کیہ بابا نے اپنا ویلا کسے شراب خانے وِچ بتایا سی؟

میرے کھلرے وال ٹھیک کر کے بابا نے ماں ول ویکھیا۔ ہوٹھ ادھ کھلے کیتے پر کجھ بولے نہیں تے ساڈے نال نال ٹرن لگے۔ بابا دا چہرا موت وانگ پیلا سی تے اوہ دم توڑدے مریض وانگ جاپدے سن۔

"دُشندی ایں توں گڈی دی ماں۔ مینوں برطرف کر دتا گیا اے۔" ٹردیاں ٹردیاں بابا بڑے دکھ

نال بولے۔ وچارے ابا اُتے اوس ویلے کیہ بیت رہی سی؟

"ہر طرف..... یا اللہ! زندگی کِویں گزرے گی۔ ساڈا کیہ ہووے گا۔ ربا تُوں ای دَس!" ماں دی اواز ساری فضا نُوں چیرن لگ پئی۔ ابا کجھ ہور نہ بولے تے دند پیہ کے مینوں موڈھیاں اُتے چک کے تکھے تکھے چلن لگے۔ فیر جدوں بجلی زور دی چمکی تے بدل شیر وانگ گجے تے رکھ اُکھڑن لگے تاں بابا دی پاگلاں ہار دوڑن لگے۔ میں بابا دا سِر مضبوطی نال پھڑ لیا کِہ کدھرے ڈِگ نہ پواں۔ ماں پچھے رہ گئی سی۔ اوہ ساڈا ساتھ دیون توں اسمرتھ سی تے گُڈو رانی ڈاڈھا رو رہی سی۔

"ٹھہرو ٹھہرو۔ رب دا ناں جے اِک پل لئی کھلووو" ماں چلکن لگی تاں بابا تھم گئے۔ مینوں آہستا جیہا زمین اُتے لاہیا تے جدوں ماں نیڑے آئی تاں اپنا کوٹ لاہ کے گُڈو رانی نُوں ماں توں لَے کے کوٹ وِچ ولھیٹ کے سینے نال لا لیا۔ گُڈو رانی دے وال بھج کے کِھلر چلے سن' بُلھ نیلے پَے گئے سن۔ رو رو کے اواز بہہ گئی سی تے اوہ بُری طرحاں کھنگھ رہی سی۔

"جیِنا اوَکھا ہو گیا اے۔ ہن سانُوں سبھ نُوں مر جانا چاہیدا اے۔ اوڑک جُھکھ نال وی تاں اسیں چھیتی ای مرجاواں گے۔" ماں درد بھرے لہجے وِچ بولدی پئی سی۔ ماں دے وال وی پانی وِچ شرابور تے چہرے اُتے کِھلرے ہوئے سن تے اوہ اُکا پیلی پَے گئی ہوئی سی۔

"تینوں سردی تنگ کر رہی اے میرے بچے۔ ماں نے میری گردن پھڑ لئی پر میرے کولوں کوئی جواب نہ دے ہویا۔ بارش نے جتھے سڑکاں اُتے دریا وگا دِتے سن' اوتھے میری بولن سکت وی کھوہ لئی ہوئی سی۔

جدوں بجلی مُڑ چمکی تاں مینوں ماں تے بابا دے چہرے زرد دی تھاں پیلے دِسے۔ کون جانے ایہ چہرے باہری عنصراں دے طوفان نال رنگ بدل رہے سن یاں اندر دے طوفان پاروں۔ اوس پل میں ایہ نہ جان سکیا تے بابا تے ماں دے نال نال دوڑن لگ پیا تے تد ای نسدیاں نسدیاں بابا چلکے:

"ویکھو..... ویلا آپ انقلاب نُوں بلا رہیا اے۔"

☆☆☆☆☆

دریچی لاگے بیٹھا میں سگرٹ دِیاں خالی ڈبیاں نال کھیڈ رہیا ساں۔ ماں گُڈو رانی نُوں تھبوکڑ رہی سی تے میاؤں بلی ماں دے قدماں وِچ خر خر کر رہی سی۔ ماں نُوں اچن چیت کیہ ہو گیا سی؟ فکراں نے ماں دے چہرے اُتے کِویں اپنا جال کھلار دِتا سی۔ بابا وی کُبّے ہو گئے سن۔ اوہناں نُوں اجے تک کدھرے ملازمت نہیں سی ملی۔ اوہ نت وانگ مایوسی تے بددلی نال گھر آئے سن تے ماں نُوں ویکھ کے وچارگی نال موڈھے مار دِتے سن پر ماں اوہناں نُوں نظر انداز کر کے گُڈو رانی

اُتے اُلر گئی سی.

کمرے وِچ ڈونگھی چُپ کھلری ہوئی سی. ماحول سوگی جہیا سی. اسیں سبھ اپنے اپنے خیالاں وِچ ڈُبے ساں کہ موت دا فرشتا بن سُودخور کاؤ دی بیوی دھم کردی اندر آئی تے میں چونک کے اوہدا اوہ نک ویکھن لگ پیا جو اِل دی اوس چنجھ وانگ سی جو مُردار کھاندی اے. بابا نوں ویکھ کے اوہ سِر ہلاندی اگے ودھی. بناوٹی طور ہسی تے کرسی نوں اپنے رومال نال صاف کر کے ماں لاگے بہ گئی.

تُسیں لوک تاں وانے وانے نوں متھاج دِسدے او؟" اوہ بڑی ہمدردی نال آکھن لگی.

"اسیں بڑے بدقسمت آں بھین. سمجھ نہیں آوندا تہاڈا قرضا کویں تاراں گے؟ ماں نے آہ بھری.

"میں اپنے خاوند نوں بتھیرا آکھیا اے کہ تساں لوکاں اُتے آفت ٹُٹی پئی اے پر خاوند آکھدا اے کہ رقم ہر حال وِچ ترنی چاہیدی اے. ساتوں پیسیاں دی کوئی اینی کالھ تاں نہیں پر تینوں پتا اے اج کل پیسا کمانا کنا اوکھا ہویا ہویا اے. جے ساڈا کاروبار خراب نہ ہوندا......" اوہ وکھاوے نال ماں نوں آکھن لگی.

"توں تاں کاؤ دے مزاج توں واقف ای ایں. اوہدا غُصا تاں میری وی پرواہ نہیں کردا." کاؤ دی بیوی دے چہرے اُتے بے رحم جہی سختی آ گئی.

"پر نہیں. میرے خاوند دی ملازمت جاندی رہی اے." ماں اجے وی سِر جھکائے بیٹھی سی. کاؤ دی بیوی دی ہوند کنی دکھ دیوک سی؟

"توں ای کوئی راہ لبھ' وڈے میاں." اوہ بابا ول مڑی.

"میرا بال بچا بھکھا مر رہیا اے' میرے ساہمنے نرا موت دا ای راہ اے."

"ہی ہی ہی!" اوہ واہیات انداز نال ہسی تے معنے بھریاں نظراں نال ماں دی بھری جھولی ول ویکھن لگی.

"واقعی بالاں نال تاں تہاڈا گزارا نہیں ہو سکدا. کنی عجیب گل اے کہ میرا خاوند سدا بالاں دا چاہیوان رہیا اے پر قسمت اوہدے اُتے کدی وی مہربان نہ ہوئی. تے ایہ بچی......ایہ بچی تاں بڑی پیاری اے. جے میرے خاوند کول وی اجہی بچی ہووے تاں اوہ اپنے آپ نوں بڑا خُش نصیب سمجھے. تہانوں پتا اے قرضا تے پیسے تاں ساڈے لئی اینی اہمیت نہیں رکھدے." کاؤ دی منحوس بیوی بچی اُتے جھکی تے فیراں نوں چور اکھاں نال ویکھدی' چوکلے مٹکاندی باہر نکل گئی.

"شیطان دی ماسی. چمگادڑ دی نسل. جوک وانگ رت چُوسدی اے. ہر مہینے وِیہ اُتے پنجاہ وصول کر کے آکھدی اے کہ...... پر ساڈا جیون کویں بیتے گا." بابا جھلا جہے گئے.

ماں وچارگی نال بالڑی ول ویکھ رہی سی۔ گڈو رانی ماں نوں کِنی پیاری سی۔ پر ایہ لوک کِنے ظالم سن کہ ماں توں اوہدا گوشت پوست کھوہنا چاہندے سن۔ ماں دیاں اکھاں اتھرُوواں نال بھر گئیاں تے گڈو رانی نوں کالجے نال لا لیا۔ گڈو رانی کِنی پیاریاں پیاریاں گلاں کردی اے۔ کِنے سوہنے انداز نال ہسدی اے تے 'بابا' بلاندی تے پچھدی سی کہ "بابا کتھے گئے نیں 'کدوں آون گے؟"

"کون جانے ایہ گڈو رانی بابا نوں ویکھ وی سکے گی یاں نہیں؟" میں سوچن لگا۔

"جے اسیں قرضا نہ موڑ سکے تاں اوہ لٹیرا ساڈا جیون دوزخ بنا دیوے گا۔" بابا ہتھاں وِچ سِر لکا کے بہہ گئے۔

بھاویں اوددوں میں ایانا ساں' بہت ساریاں گلاں میرے لئی نا سمجھن جوگ سن پر اینا ضرور جاندا ساں کہ ساڈے گھر اُتے کوئی نویں مصیبت نازل ہو رہی اے۔

"میں لہنی بچی نہیں دیاں گی' نہیں دیاں گی۔" اچن چیت ماں ڈسکورے بھرن لگی۔

"اوہ بُھکھ یاں بیماری نال مرجاوے گی۔" بابا سختی نال بولے۔

"ایہ میرے جگر دا ٹوٹا اے' ایہدے بِنا میری زندگی بے معنی اے۔"

"زندگی ہر حال وِچ ساڈے لئی بے معنی اے۔"

" او خدایا' میرا خاوند وی کِنا ظالم اے۔" ماں چِلکی پر بابا وی تاں مجبور سن۔ اوہناں نے کِنے ظلم تے سختیاں سہیاں سن تے اوہ ہور کُجھ سہن دے قابل ای نہیں رہے سن۔

اوہ رات بڑی انھیری سی۔ ماں نے لالٹین نہیں سی بالی۔ اکلا چن بدلاں وِچ موئنہ ولھیٹ کے سوگی سی۔ گڈو رانی سوں گئی سی۔ بابا میز اُتے سِر رکھی خورے کیہ سوچدے سن تے ماں پتھر دا بُت بنی بیٹھی سی۔ گھر دی چُپ چاں نوں بِرا مچھراں دی بھنکار توڑ رہی سی۔

اوس رات میں بڑے وحشت بھرے سُفنے ویکھے۔ میں ویکھیا کہ کاؤ سود خور نے بابا نوں گریبان توں پھڑیا ہویا اے تے قرض واپس منگ رہیا اے۔ بابا غضب وچ آ کے کاؤ نوں پورے زور نال زمین اُتے دھک دیندے نیں تے گڈو رانی نوں اوہدے توں دور لے جاندے نیں پر بدمعاش کاؤ مُڑ چاقو لے آوندا اے تے بابا نوں کنڈ اُتے ماردا اے۔

چیک کے میں اکھاں کھولھ دِتیاں پر سارے گھر وِچ انھیرا پسریا ہویا سی۔ سہم کے میں اکھاں بند کر لئیاں تے فیر ادھ نیندرے وِچ گڈو رانی دا رونا سُنیا۔ اوہ ماں نوں بلا رہی سی۔

"دھیے! اگوں توں ماں نوں نہ چتاریں۔ جا تے چنگا جیون گزار۔" ماں دی اواز کناں وچ آئی۔

تڑف کے میں بسترے وِچوں اُٹھیا پر ہُن مینوں بِرا لالٹین دا مدھم جھیا چانن دسیا۔

"تیری بھین کاؤ دے کول ٹر گئی اے" بابا کڑتن نال بولے۔

تے میں رونا شروع کر دتا۔

☆☆☆☆☆

اِک دیہاڑے اساں اپنا مہربان گھر چھڈ دِتا۔ اسیں ایس ٹُٹے پھٹے گھر دا کرایا دین دے قابل وی نہیں رہے ساں۔ ایس لئی اِک تنگ کال کوٹھری وِچ منتقل ہو گئے۔ ماں ہُن سویرے شامیں لانڈری جاون لگ پئی سی پر اوہدی آمدن سانوں ڈِھڈ بھر کے کھانا وی نہیں دے سکدی سی۔ بابا نوکری دی بھال وِچ مارے مارے پھردے سن۔ اوہناں دا کوئی عزیز یاں متروی کسے کم نہ آیا تے اوہ وانجے ای رہے۔ ساڈا ایہ حال ہو گیا سی کہ اک دن بابا میاؤں بلی نوں بغل وِچ دب کے کدھرے گلی وِچ چھڈ آئے۔

پر اسیں بلی تے گُڈو رانی نوں کسے طرحاں نہیں بُھل سکدے ساں۔ ماں اکثر گُڈو رانی نوں روندی سی۔ بعض واری اوہ دن نکلن تک روندی رہندی۔ میں وی ماں دے نال رونا شروع کر دیندا تے میرے لئی ناشتا کرنا وی محال ہو جاندا۔

"بابا! بابا! گُڈو رانی اوس کاؤ نوں کیوں دے دِتی؟" اِک دن میں بلبلا پیا۔ پر بابا وچارے وی مجبور سن۔ نہیں تے کون ماں، کون پیو اپنے جگر دے ٹوٹے، اپنے گوشت پوست نوں وکھ کر سکدا اے۔ ساڈے گھر وِچ گُڈو رانی لئی اخیر ہے وی کیہ سی؟ اسیں آپ تاں ایس تنگ کوٹھڑی دے سخت تے ٹھنڈے فرش اُتے انج سوندے ساں کہ کروٹ وی نہیں ساں بدل سکدے۔ گُڈو رانی لئی کویں تھاں بناندے؟ اوہنوں گرمی کتھوں دیندے؟

بابا آکھدے ہوندے سن کہ جدوں میں وڈا ہو جاواں گا تاں حالات بہتر ہو جاون گے۔ انقلاب آوے گا تاں زندگی میرے لئی سوکھی تے ارام دہ ہو جاوے گی پر مینوں اپنی تے اپنے مستقبل دی اُکا پرواہ نہیں سی۔ میں تاں رات دِن گُڈو رانی بارے سوچدا رہندا ساں۔ سارا دن اوارا گردی کردا تے اوس گلی دے چکر کٹدا جتھے ساڈا پہلا گھر سی۔ شام ڈھلدیاں کاؤ دے مکان وِچ روشنیاں دیکھ کے میں اوتھے کھلوتا رہ جاندا۔ ساڈا پہلا گھر انھیریاں وِچ ڈُبیا پیا سی پر کاؤ دا گھر خوب روشن تے گرم سی۔ میں ایس روشن گھر دی دریچی توں گُڈو رانی نوں ویکھنا چاہندا ساں پر دریچی اُتے سدا بھارے پردے پئے رہندے تے چوکھٹ اُتے گملے پئے رہندے۔ دریچی نال لمکدیاں لمکدیاں میری دھون ٹُن لگ پیندی پر میں اوس ویلے ای اوتھوں ہٹدا، جدوں کاؤ دا گھر وی انھیرا تے چُپ ہو جاندا۔

اِک واری لگاتار بارش ہو رہی سی پر میں کلا تے اُداس اوتھے دریچی نال لمکدا رہیا۔ خیر میں گُڈو رانی دا رونا سُنیا۔ اپنی پیاری بھین دی اواز میں فورن سیہان گیا تے تڑف کے بوہے اُتے

دستک دِتی پر اندروں اجہی کرخت تے غصیلی اواز نے جواب دِتا کہ میں ڈر کے بھج پیا۔ تے فیر دو دیہاڑے تک کاوُ دی گلی وچ نہ آ سکیا۔

پر ایہدے باوجود میں گُڈو رانی دا نرم تے نازک چہرا' گلھاں دے نکے نکے ٹوئے' لمی گُت' لال ربن تے ہتھ لہرا لہرا کے مینوں 'بھائی جان' آکھنا' کجھ وی تاں نہیں بھُل سکدا ساں۔ رباّ! گُڈو رانی ساتھوں مُڑ کیوں نہیں مِل جاندی؟

اِک دن پیسے بچا کے میں گُڈو رانی لئی کھٹ مِٹھیاں گولیاں خریدیاں تے صاف ستھرے کپڑے پا کے اِک اِرادے پاروں کاوُ دے گھر نُوں چلیا۔ اوہی گلی سی' کاوُ دی اوہی دُکان سی' جتھے وانس دے ڈنڈے' پیپے تے ٹُکڑاں دے کھنبھ بھرے رہندے سن تے اوہ دُکان دا مال ویچن دی تھاں بندھے تے بیاج دا کم بُہتا کردا سی تے سُود در سُود دے چکر وچ رہندا سی۔

ایہ سبھ کجھ ویکھ کے مینوں بیتے دِن چیتے آ گئے۔ اپنی مندحالی وی چیتے آئی۔ آہ۔ اساں سبھ اُتے' بابا توں لے کے گُڈو رانی اُتے کِویں دے طوفان بیت گئے سن۔

دکان دے پچھلے بوہے تھانی پوڑھیاں چڑھ کے میں اُتے آیا۔ اُتے کاوُ دا کمرا فرنیچر تے پھُلاں دے ون سَوَنے گملیاں نال بھریا پیا سی۔ کاوُ اِک موٹے گدے اُتے بیٹھا حساب کتاب کر رہیا سی۔ گُڈو رانی' میری نکّی جہی مظلوم بھیَن فرش اُتے بیٹھی اِک کتاب نال کھیڈ رہی سی۔ مینوں ویکھدیاں ای گُڈو رانی ''بھائی جان! بھائی جان!'' آکھدی کُد پئی۔

''اوہو توں ایں' اپنی بھیَن نُوں ویکھن آیا ایں۔'' کاوُ نے ٹھنڈے لہجے نال آکھیا تے ہاں وِچ سِر ہلا کے میں کھٹ مِٹھیاں گولیاں گُڈو رانی نُوں دِتیاں۔ گُڈو رانی میرا دامن پھڑ کے کھلو گئی۔ میریاں اکھاں اتھرُوواں نال دُھندلا گئیاں۔ گُڈو رانی اپنے گھر کیوں نہیں پرتی سی' میاوں بلی نال مُڑ کیوں نہیں کھیڈدی سی؟ اخیر ایس موٹے گندے گنڈوئے نے گُڈو رانی نُوں ساڈے کولوں کیوں کھوہ لیا سی؟

میں اپنے خیالاں وِچ ڈُبیا ساں کہ کاوُ موٹے دی چِیک رولے نے چونکا دِتا۔ اوہ حساب کتاب دا رجسٹر لبھ رہیا سی جہدے وِچ قرضا لین تے سُود دین والیاں دے ناں لکھے سن۔ ایہ اوہی رجسٹر سی جو گُڈو رانی دے ہتھ وِچ ویکھ کے اوہ اگ بگولا ہو گیا کیوں جے رجسٹر دے کجھ صفحے گُڈو رانی نے پاڑ چھڈے سن۔ غضبناک ہو کے کاوُ نے رجسٹر کھوہ لیا تے گُڈو رانی نُوں وال کھچ کے اینے زور نال ماریا کہ اوہ دہشت پاروں کنب کنب گئی تے پل بھر لئی رونا وی بھُل گئی۔ غصے تے پیڑ نال میرا سارا جسم پاٹن لگا۔ چھال مار کے میں گُڈو رانی نُوں اپنی پناہ وِچ لے لیا۔ دِل تاں ایہی چاہندا سی کہ ایس بھدے ڈڈُو نُوں پھہ دیاں' ایہدا خون کر دیاں' پر میں اوہنوں گھورن توں وکھ کجھ نہ کر سکیا۔

"دور ہو جا ایتھوں شیطان دی اولاد!" مینوں دھک کے کاؤ نے گڈو رانی نوں اپنے دل گھسیٹیا تے بے دردی نال مارن لگیا. گڈو رانی دے اتھرو تے کرلانا میرا دل خون کر رہے سن. میرا ضبط جواب دے گیا تے پورے زور نال میں کاؤ دی گوگڑ وچ اپنا سِر مار دِتا. ڈھڈ پھڑ کے کاؤ ذبح ہوندے داند وانگ ڈکرایا تے فیر سنبھل کے مینوں کناں تے والاں توں گھسیٹ کے کمرے توں باہر دھک دِتا تے میں پوڑھیاں توں لڑھکدا تھلے جا ڈگا.

گڈو رانی دی اوس شیطان توں چھٹکارا کرن لئی باہر نوں نسی. کاؤ اوہدے پچھے نسیا تے کمرے دے بوہے وِچ اِک پاسے تیل دے چلھے اُتے پانی دی جو کیتلی اُبل رہی سی' اوہ بلدے چلھے سمیت فرش اُتے آ ڈگی. اوہدے نال ای گڈو رانی دی آخری' اکا آخری چیک مینوں سنائی دِتی تے فیر چپ ورت گئی. گڈو رانی دی اواز ہُن میں کدی نہیں سُن سکدا ساں' اوہ مر گئی سی.

ہاں' اوہ مر گئی سی..... میرے کناں وِچ موت دیاں دہشتناک گھنٹیاں وجن لگیاں. میں ہوش حواس گوا بیٹھا. میرا سِر چکرا رہیا سی تے اکھاں ساہمنے انھیرے توں وکھ کجھ نہیں سی. خورے میں کد تیک ایس حال وِچ رہیا. فیر ہوش حواس کٹھے کر کے کنبدے پیریں اُتے آیا پر ہُن کاؤ دا بُوہا بند ہو چکیا سی جھنوں میں کلا توڑ نہیں سکدا ساں. میرے جتن دے باوجود بُوہا نہ کھُلیا. کاؤ دا گھرانج چپ سی جویں کوئی بندا اوتھے آباد نہ ہووے. پوڑھیاں دے فرش اُتے گڈو رانی دی اِک جُتی پئی سی. جُتی چک کے میں اپنے بوجھے وِچ پا لئی تے خالی ذہن جیہا اپنے گھر نوں ٹُر آیا. ایہ گھر ہُن تک ویران سی تے کھنڈر بن چکیا سی. ایتھے ہر شے قبر وانگ انھیری تے موت وانگ اڈل سی. میں فرش اُتے بہہ کے رون لگیا. اذیت دا احساس اتھرو بن کے دھوڑ بھرے فرش اُتے ڈگ رہیا سی. خورے کد تک میں روندا رہیا. ہوش اوس ویلے آیا جدوں میاؤں میاؤں دی اواز سُنی. آہ..... ایہ ساڈی میاؤں بلی سی جو میرے وانگ گڈو رانی دی واشنا اُتے ایس گھر وِچ آئی سی. میں بے تاب ہو کے بلی نوں سینے نال لا لیا.

جے ایہ محبت دی بھالنہار' تریہائی بلّی اوسے تھاں اُتے مُڑ اپڑ سکدی اے جتھے اوہدی روح بھٹکدی ہووے تاں بھلا گڈو رانی' نکّی پیاری جہی زخمی روح نوں ایہ اپنا گھر کویں یاد نہیں ہووے گا؟

میں وی ایس گھر وِچ فیر آواں گا تے مستقبل دی نویں سویر نوں میں گڈو رانی نوں ہسدا کھیڈدا ویکھاں گا.

☆☆☆☆☆

جاپانی / تاسو زوالیشی کارا

سمجھوتا

"جے توں سچ مچ انھا ہو گیا تاں میں ایہہ دُکھ کویں جھل سکاں گی. تینوں ٹھوکراں کھان تے انھیریاں وچ بھٹکدیاں ویکھنا میرے لئی کویں ممکن ہووے گا. رب کرے اِنج نہ ہووے، نہیں تاں ساڈا مستقبل برباد ہو جاوے گا."

اوہدی بیوی اُٹھدیاں بہندیاں کدی مدھم تے کدی اُچے سُراں وِچ اجہیاں گلاں کرن لگی سی. ہُن اوہنوں یقین ہون لگیا سی کہ اوہدی بیوی اوہدے نال مذاق نہیں کر رہی سگوں بے حد دُکھی، گھمبیر تے مایوس اے. اوہ آکھدی "اجہیا دن آون توں پہلاں تاں بہتر ایہہ اے کہ سانوں موت آ جاوے."

اوہ سُندا رہندا، چُپ رہندا، جتن کردا کہ اوہنوں آپ کوئی گل نہ کرنی پوے. بیوی کہندی "آ اسیں اپنے آپ نوں مُکا لئیے. اِنج جیونا تاں موت نالوں وی مندا اے" بعض واری اوہدی بیوی کجھ اجہی گل آکھ جاندی کہ اوہنوں ہاں وچ ہاں رلاونی پیندی. چُپ دا جندرا بھننا پیندا تے اوہ کجھ اِنج دا جواب دیندا.

"پچھلی رات بسترے اُتے لیٹیاں میرے دل وچ اچن چیت اِک خیال آیا، فیر میں کجھ دیر سوچدا رہیا. "فرض کرو میں واقعی انھا ہو جاندا آں تاں میں کیہ کراں گا. انھے بندے لئی دُنیا وچ کِنّے کم رہ جاندے نیں کہ زندا رہ سکے پر انسان نوں جیون لئی کجھ نہ کجھ تاں کرنا ای پیندا اے. خیر میں تاں اِک راہ لبھ لیا اے. میں سوچیا اے کہ جاسوسی کہانیاں لکھیا کراں گا. ہاں، ایہہ کم تاں میں کر ای سکدا آں. میں تینوں کہانی لکھواندا جایا کراں گا. اِنج کم سوکھا ہو جاوے گا تے چنگی بھلی آمدن وی ہو جاوے گی. ویکھیں ایہنوں مخول نہ سمجھیں. میں جاسوسی کہانیاں لکھ سکدا آں."

اوہ اوس ویلے پپوٹیاں مگر لکیاں اکھاں نال بیوی ول چہرا کیتی بیٹھا سی. اوہدی کنڈ باری ول سی جتھوں سرمائی موسم دی مٹھی کوسی دُھپ کمرے اندر آ رہی سی. اوہدی بیوی سنجیدگی نال سوچن لگی کہ واقعی جے اوہدے خاوند دی نظر جاندی رہی تے اوہ جاسوسی کہانیاں لکھن لگا تاں اوہ کویں دا دِسیا کرے گا. انھیاں اکھاں جو کوسی تے مٹھی دُھپ نوں نہیں ویکھ سکیا کرن گیاں. اوہ

ویہناں انھیاں تے نُور اکھیاں نال لبھیاں جاسوسی کہانیاں دے کرداراں نُوں تصویر وچ چلدیاں پھِردیاں کویں ویکھیا کرے گا۔ انھیرا ای اوہدی کُل کائنات بن جاوے گا۔ اوہ ہو..... ایہ جاسوسی کہانیاں، قتل، لہو، چاقو، خنجر، ریوالور، مجرماں دی اِک دُوجے نُوں نال ہتھو پائی..... گتھم گتھا ہوون تے اِک دُوجے نُوں زخمی کرن دے دِرش..... اوہدی بیوی نُوں اِنج جاپیا جویں کسے نے اوہدے سینے وچ خنجر گھوپ چھڈیا ہووے۔

”تاں کیہ میرا خاوند جو انھی تے انھیری دُنیا وچ رہوے گا، اوہ اپنی دنیا توں ودھ انھیری تے گھناونی سوسائٹی دی رچنا کرے گا؟“

اوہ ایہدے بارے خیال کر کے ای کنب گئی۔

”نہیں نہیں“ اوہ بِنا بناوٹ چیکن لگی ”مینوں ایہ پسند نہیں۔ میتھوں ایہ سبھ کجھ نہیں ویکھیا جاوے گا۔ بس ایس توں تاں ایہی بہتر اے کہ اسیں مر جائیے۔“

اوہ لہنی بیوی دی گل سُن کے مسکرا پیا۔

اجے تک ایہ فیصلا نہیں سی ہو سکیا کہ اوہ انھا ہو چکیا اے یاں نہیں۔ اجے تاں اوہدیاں اَکھاں اُتے پٹیاں بنھیاں ہوئیاں سن۔ پر جو کجھ وی ہویا سی، اچن چیت ہویا سی۔ اوہدی نظر اِک دَم کمزور ہو گئی۔ اَکھاں دے کونے سُج گئے۔ ایہ صورتحال تکلیف دیوک سی کیوں جے اَکھاں دے آنے بہت متاثر ہون لگے سن۔ اوہدیاں اَکھاں پٹیاں پِچھے لُکیاں سن تے کجھ نہیں سی آکھیا جا سکدا کہ اوہ دُنیا نُوں مُڑ ویکھ سکے گا یاں نہیں۔

سارا دن اوہ ریڈیو سُندا رہندا۔ سویر تے شام ویلے اوہدی بیوی اوہنوں اخبار پڑھ کے سُنا دیندی تے جدوں ریڈیو دیاں نشریات وچ بھن آ جاندی تاں اوہ سوچن لگدا کہ جے میں انھا ہو گیا تاں میرا مستقبل کیہ ہووے گا؟

اِک وار اوہ بیوی دیاں گلاں توں اثر لئے بِنا نہ رہ سکیا۔ اوہنے سوچیا بہتری ایسے وچ اے کہ باقی عمر انھیریاں وچ بھٹکن تے ٹھوکراں کھاون دی تھاں خُدکُشی کر لئی جاوے پر ایہ خیال اپنے آپ اوہدے من وچوں نکل جاندا۔ ہاں جاسوسی کہانیاں لکھن بارے اوہ واقعی سنجیدا سی۔ ایہ اِک دلچسپ تے ہیجان ودھاؤ سوچ سی جنھے اوہنوں انوکھے واقعے بارے سوچن اُتے مجبور کر دتا۔ اوہ کئی دناں تک جاسوسی کہانیاں دے پلاٹ تے کردار سوچدا رہیا پر کجھ دناں مگروں ایہ لہر وی اپنے آپ ٹھنڈی پے گئی۔ انھے ہو جاون دے احساس نے اوہدے اندر جیہڑی تھرتھلی مچا دتی سی، اوہ وی ہُن مٹھی پیندی جا رہی سی تے فیر اکثر اِنج ہوندا کہ اپنے انھے ہو جاون دے خیال نال اوہنوں کوئی پریشانی نہ ہوندی سگوں اوہ خاصا مطمئن دسن لگ پیا۔

کھانا اوہ کسے بال وانگوں کھاون لگا۔ چاول مونہہ اندر جاون توں پہلاں ڈگ جاندے۔ میز اُتے کِھلرے رہندے' اوہدی بیوی اپنا غُصا ضبط کر کے کرڑیاں نظراں نال اوہنوں ویکھدی رہندی۔
اِک دن اوہ غُصا ضبط نہ کر سکی تے پاٹ پئی۔
"تینوں اجے کھاون کھانا وی نہیں آیا؟"
اوہ چُپ کر رہیا۔ بھلا ایس سوال دا کیہ جواب دیندا۔
اوہنوں کجھ دناں توں جاپن لگ پیا سی کہ اوہدی بیوی اوہدے توں بہت دُور ہو چکی اے۔ اوہناں وچکار فاصلا ودھ گیا اے۔ نہیں تاں سبھ کجھ جاندیاں ہویاں وی اوہنوں کویں انج ڈانٹدی۔ پٹیاں میریاں اکھاں اُتے بجھیاں ہوئیاں نیں پر اوہ تاں سبھ کجھ ویکھ سکدی اے۔
اوہنوں اپنے اکلاپے دا احساس بڑی ڈاڈھ نال ہوون لگا۔ بیوی دے تے اپنے وچکار پیدا ہوون والے خلاء دا احساس اوہدے اُتے ایس حد تک چھا گیا کہ اوہ ایہ وی بُھل گیا کہ صحت مند اکھاں والیاں نُوں کدے کدائیں غُصا آ جاندا ہوندا اے۔
"اوہدی بیوی اوہدے ساہمنے مچھی رکھدیاں ہویاں مچھی دے سارے کنڈھے کڈھ دیندی سی۔ مچھی دے کنڈھے چُندیاں ہویاں اوہ اُداس ہو جاندی سی جویں اوہ کسے بالغ مرد تے خاوند دا کھانا نہ رکھ رہی ہووے سگوں کسے تن چار ورھیاں دے بچے دی پالنا اُتے لگی ہووے۔
اودھر اوہدے خاوند نُوں وی مچھی کھاون دا اُکا سواد نہیں سی آوندا۔ اوہدے جباڑے مشینی انداز نال ہلدے تے چہرا ہر قسم دے تاثر توں خالی ہوندا۔ "بھلا کنڈے بغیر وی مچھی کھان دا کوئی سواد اے!"
چاول تے مچھی میز اُتے کِھلر رہے سن۔ اوہدی بیوی نے کھان توں ہتھ ہٹا لیا۔ اوہ اوہنوں اِنج کھاندیاں ویکھ کے رووݨ لگی۔
"ایہ تُوں میز دا کیہ حال کر چھڈیا اے۔"
اوہ چُپ رہیا۔
"کیہ ہور چاول چاہیدے نیں؟"
چُپ......
"کیہ تُوں کھا بیٹھا ایں؟" اوہ اوہدے بے حرکت ٹھہرے ہوئے ہتھاں نُوں ویکھ کے بولی۔
اوہ فیر چُپ رہیا۔ اندر ای اندر اوہ غُصے نال نِبل رہیا سی۔
اوہدی بیوی اوہنوں گُٹ توں تے کدے اسٹین توں پھڑدی تے گلی وچ لے جاندی۔ کسے ٹیکسی والے نُوں اواز مار کے کھلاردی تے اوہنوں ٹیکسی وچ سوار کرن مگروں آپ بہندی۔ ڈاکٹر

کلینک ساہمنے اوہ ٹیکسی رکواندی' باشہ توں پھڑ کے اوہنوں ڈاکٹر کول لے جاندی۔ ڈاکٹر بڑے احتیاطی انداز نال گل بات کردا۔

"اپریشن کامیاب وی ہو سکدا اے تے..... میرا مطلب اے نراس نہیں ہونا چاہیدا۔"

اوہدی بیوی دے ذہن وچ کوئی خیال آ جاندا تاں اوہ کھلو جاندی۔ اوہ بھُل جاندی کہ اوہ کتھے بیٹھی اے۔ ہر روز جدوں اوہ اپنے خاوند نوں ڈاکٹر کول لے جاون دی تیاری کر رہی ہوندی تاں سوچن لگدی "میں ماڑا جہیا میک اپ کر لواں؟" اوہدا دل جواب دیندا "ایہہ تاں کوئی چنگی گل نہیں اے۔ جدوں خاوند ویکھ ای نہیں سکدا تاں فیر بنا سنگھار تے سوہنے دِسن وچ کیہ تُک اے؟" فیر اوہ دل وچ گل ٹال جاندی تے ہلکا جہیا میک اپ کر لیندی۔ جدوں اوہ باہر نکلدی تاں دِلوں آواز آوندی۔

"میک اپ کِہدے واسطے کیتا اے؟ دُوجے لوکاں لئی؟"

اوہ کنب کنب جاندی.....

پہلی وار جدوں گھر وچ پٹی بدلی گئی تاں اوہ اپنے خاوند توں پچھن لگی "کیہ توں مینوں ویکھ سکدا ایں؟"

"اِک دھبا' وڈا سارا دھبا دِس رہیا اے۔"

اوہنے اوہدیاں اکھاں ساہمنے تِن اُنگلاں کر کے پچھیا "کِنیاں اُنگلاں نیں؟"

"میں نہیں دَس سکدا۔"

"کوشش تاں کر" اوہ گرمی کھا گئی تے اپنا ہتھ اوہدیاں اکھاں دے ہور نیڑے کر دتا۔ "ہُن دَس۔"

"میں نہیں دَس سکدا کیوں جو مینوں کُجھ وی نہیں دِس رہیا۔"

اوہ غُصے نال بڑبڑاندی کھلو گئی۔

اوہدے خاوند نوں اِنج جاپیا جویں اوہ ہار گیا ہووے۔ لہٰی شرمندگی تے غُصے نوں لکاون لئی اوہنے نرمی نال آکھیا۔

"میرا بسترا چھیتی وچھا دے۔"

"کیہ تینوں نیندر آ رہی اے؟"

"بس میں لیٹنا چاہندا آں۔"

اوہنے اپنے خاوند اُتے نظر پائی۔ موٹے تازے صحت مند گلھ' ودھی ہوئی داڑھی۔ اوہ اپنے آپ مسکرا پئی۔ چھیتی نال پانی گرم کیتا تے فیر اوہدے مگر کھلو کے اوہدی شیو کرن لگی۔

"ذرا ساہمنے آ" اوہدے خاوند نے آکھیا۔

اوہ ساہمنے آ کے کھلو گئی۔ اوہ جُھک کے زمین اُتے کجھ ٹٹولن لگ پیا۔ جدوں اوہدے ہتھاں نے بیوی دے پیراں نُوں چھوہیا تاں اوہ بولی "ایہ کیہ کر رہیا ایں؟"

اوہ ہسن لگ پیا "میں تیرے پیراں دی بڑک سُندا رہندا آں۔ جدوں تُوں ٹُردی ایں تاں ٹور دی بڑک بڑی وکھری جہی ہوندی اے۔ میرے ذہن وچ خیال آیا سی کہ تیرے پیر چپٹے ہوون گے۔ ذرا سوچ تاں سہی' اکھاں سن تاں کدے وی غور نال نہیں سی ویکھیا کہ تیرے پیر کویں دے نیں۔ ہُن چھوہ کے پتا لگیا اے کہ میرا اندازا ٹھیک سی' واقعی تیرے پیر چپٹے نیں۔"

اپنے خاوند دیاں ایہناں گلاں اُتے اوہ بڑی جھنجھلائی' کجھ پریشان ہوئی پر چُپ کر رہی۔ اوہدی بیوی نُوں اچرج تے حیران کرن والے خیال سجھن لگے۔ "ایہ میرا مرد اے' میرا خاوند۔ ایہدے نال میں زندگی دے کِنّے ورھے گزارے نیں۔ میاں بیوی وچکار کوئی پردا نہیں ہوندا پر ایہ مینوں اوبڑ اوبڑ کیوں جاپدا اے" فیر اوہدی ہوند بے کنار انھیریاں وچ ترن لگدی۔ جدوں اوہ ایس کیفیت وچ ہوندی تاں سوچن لگدی "جے میں انھی ہو جاواں تاں فیر..... اوہ وی انھا' میں وی انھی..... فیر چوہاں پاسے انھیرا ہووے گا۔ اسیں دوویں ایس انھیرے وچ ای اِک دُوجے دا ہتھ پھڑ کے جیون بِتا سکدے آں؟ میرے اندر نراسا دا اینا زہر کیوں گھُل گیا اے؟"

اوہ اپنے آپ نُوں وی انھی جاپن لگی۔ اِک اجیہا دُنیا وساون لگی جہدے وچ اوہ تے اوہدا خاوند رہندے۔ جتھے کوئی کندھ نہیں سی' کوئی رکاوٹ نہیں سی بس انھیرا ای انھیرا سی۔ جدوں سویر ہوئی تاں اوہدے خاوند نے اوہدا ہتھ پھڑ کے نرمی نال آکھیا "ہُن پٹیاں دی لوڑ نہیں رہی' ایہناں نُوں لاہ دے۔"

"کیوں......؟" اوہ حیرانی نال بولی۔

"میں جاندا آں کہ میں انھا ہو گیا آں۔"

کجھ پل لئی اوہدی بیوی دا سارا وجود آکڑ گیا۔ فیر اوہ بے اختیار بولی "چانن تے انھیرے وچ بُہتا فرق تے نہیں اے۔"

اوہ اوہدیاں اکھاں اُتوں پٹی لاہن لگی۔ جدوں پٹی لتھ گئی تاں اوہ بولی۔

"اِک پل لئی لئیاں اکھاں تاں کھول۔"

اوہنے لئیاں دوویں اکھاں کھول دتیاں۔

دوویں اکھاں چٹیاں تے مُردا سن۔ اوہ ڈر گئی۔

اوہدے خاوند نے ساری عمر کدی اوہنوں اینا نہیں سی ڈرایا جِنا ایس اِک پل وچ اوہ لئیاں

اکھاں وکھا کے وحشت ماریا کر دتا سی. اوہ ڈسکن لگ پئی تے اوہدے خاوند نے اوہدا گٹ ہولے جے پھڑ کے آکھیا.

"ہُن. جو ہویا ٹھیک ہویا. سانوں ایس حقیقت نوں من لینا چاہیدا اے کہ میں انھا آں تے توں اِک اِنھے دی بیوی ایں. ہُن سانوں ایہ سوچنا چاہیدا اے کہ اِک اِنھے لئی کہڑا چنگا تے مناسب کم ہو سکدا اے جہڑا اوہ کسے دِقت بغیر کر سکے. ویکھ سانوں نراس تے مایوس نہیں ہونا چاہیدا. اجے زندگی دی جھولی وچ ساڈے لئی ان گنت خُشیاں موجود نیں."

اوہدی بیوی نے اپنا چہرا اوہدے موڈھے اُتے ٹکا دتا. اوہ چُپ چپیتے اتھرو وگا رہی سی پر اِک وار وی اوہنوں موت دا خیال نہ آیا. انھا ہونا اینا ڈراونا نہیں سی جِنّی کہ موت.

اوہ اپنے خاوند ول ویکھ کے مُسکراون لگی.

☆☆☆☆☆

جاپانی / ساتا اینیکو

کتھا اِک گواچی رات دی

ایہہ اُنی سو اکونجا دیاں گرمیاں دی گل اے جہڑی سفر کردیاں پیش آئی۔ اوہنے ایہہ وی سوچیا سی کِہ اج تاں ان گنت خیال سفر کردیاں تے لوکاں دے ذہن وچ آوندے ہون گے۔ ہُن اوہنوں خیال کیہ کہنا، بس اِک تجربا ای آکھو جو اوہنوں اپنے سفر توں لبھیا۔ ایس گل دا تعلق پارٹی نال اے۔ ہاں میرا مطلب یقینی طور کمیونسٹ پارٹی ای اے۔ اوہ پارٹی دی باقاعدا رُکن سی تے اپنے گمان اوہ ایہدا ای اِک حِصا سی تے اوہدے اُتے واڈھو گل اوہدا لکھاری ہونا وی سی۔

گرمیاں وچ اوہنوں مزدوراں دی اِک سنگت ولوں بُلاوا ملیا سی کِہ گرمائی ثقافتی سرگرمیاں دے سلسلے وچ اوہنوں اِک چاہ بناون والے کارخانے وچ جا کے لیکچر دینا سی تے اوہ ایسے سلسلے وچ ٹوکیو جا رہی سی۔ یونین والیاں دی ہدایت مطابق اوہنوں جاپان دریا دے کنڈھے سِرے توں گڈی پھڑنی تے اگے جا کے بدلنی سی۔ ایسے پلیٹ فارم اُتے اَگے جاون والی دُوجی گڈی اَمّا تیار کھلوتی سی۔ اوہنے بِنا سوچے سمجھے ایہہ سوچ لیا سی کِہ ایہو اوہ گڈی اے جہڑی اوہنوں لوڑیندی منزل ول اپڑاوے گی۔ ایہہ مسافر گڈی سی۔ ہر سٹیشن اُتے رُکدی تے مسافراں نُوں لاہندی چڑھاندی ہوئی سفر چالو رکھدی سی۔ ہولے ہولے اوہدے دوال دیاں ساریاں سیٹاں مسافراں توں خالی ہوندیاں گئیاں۔ گڈی نُوں چلیاں لگ بھگ دو گھنٹے ہو چکے سن سگوں ایہدے نالوں وی ودھ ویلا ہو گیا سی پر اجے تک ریلوے لائن دے نال نال چلن والے متوقع منظراں توں سوا کُجھ کوئی ہور اثار نہیں دِس رہے سن تے ہُن تاں اوہ کُجھ شبھے بھریاں نظراں نال ایس علاقے نُوں ویکھ رہی سی۔ ایس لئی کِہ اوہدا خیال سی کِہ باری توں باہر نظر پائے گی تاں چِٹّی جھگ اُڈاندا موجاں ماردا سمندر دِسے گا۔ پر ایتھے تاں معاملا ای دُوجا سی۔ اجے تک گڈی ساحل دے لاگیوں وی نہیں سی گزری۔ ضرور کُجھ نہ کُجھ گڑبڑ سی۔ نیل ورگے ڈونگھے نیلے رنگ دے سوتی بلاؤز تے اکھاں اُتے عینک پاروں پکیری عمر دی سوانی اوہناں سبھناں مسافراں توں وکھری جاپ رہی سی جہڑے سٹیشناں اُتے لتھ تے چڑھ رہے سن۔ خیال توں جمن والی بے چینی تے اضطراب پاروں اوہ ہُن اکلاپا محسوس کر رہی سی جویں کوئی انجانو اوبڑ ہووے۔ کُجھ دیر تک بونترے رہن مگروں اوہنے پریشانی دی حالت وچ یونین ولوں آون والے خط نُوں کھول کے ویکھیا کِہ کیہ اوہ اوہناں دے دَسے ہوئے راہ

مطابق ای سفر کر رہی اے۔ ایہ اِک کاروباری خط دی کاربن کاپی سی تے جویں کہ اجہے خطاں دا طریقہ ہوندا اے کہ بیٹھے ویلے مطابق چلن والیاں گڈیاں دے رُوٹ تے ویلے اَگھڑویں طور وِتے جاندے نیں۔ ایس خط اُتے اینج ای لکھیا ہویا سی تے اوہنے اوہدے مطابق ای گڈی پھڑی سی پر خط دی لکھت نُوں گھُور گھُور کے ویکھن مگروں اوہنے اِک غلطی پھڑ ای لئی سی۔ اوہنے گڈی ناگاساکی دے سٹیشن دے پلیٹ فارم اُتے لکھے ہوئے سٹیشن دا ناں ویکھ کے پھڑی سی پر ہویا ایہ سی کہ سٹیشن دے ناں دا اِک اَکھر اوہدے ناں توں وکھرا سی جہڑا اصلوں اوہدی لوڑیندی منزل سی تے جتھوں اوہنوں ریل پھڑنی سی۔ اِنج کالھ پاروں جہڑی تھاں اوہنے ایہ گڈی پھڑی' اوہ اوتھوں اگا ای دُوجے پاسے نُوں جاندی سی تے ایہو کارن سی کہ ریل نُوں سمندر کنڈھے نہ اپڑنا سی' نہ اپڑی۔

اگلے پڑاء اُتے اوہ کالھ نال لتھ گئی۔ ایہ اِک نِکا جیہا سنسان سٹیشن سی۔ اوہنے ٹکٹ گیٹ اُتے بیٹھے نوجوان نُوں لہنی پریشانی تے غلطی دی دَس پائی۔ پہلاں تاں اوہ بنا توجا کیتے گل سُندا تے دُوجے مسافراں نُوں گزاردا رہیا۔ فیر اوہنے ویلھ دا اِک ڈونگھا ساہ لیا۔ ایس انداز نال جویں کوئی بہت وڈا نقصان ہو گیا ہووے۔ اوہنے دَسیا کہ اج ہُن ہور کوئی گڈی اوس پاسے نہیں جا رہی جہڑی اوہنوں اوہدی منزل تیک اپڑا سکے۔ "ہُن بس اِکو راہ اے کہ تُسیں ناگاساکی سٹیشن پرت جاوَ تے اوتھوں اگلی سویرے پہلی گڈی پھڑ لوو۔" خُش قسمتی نال اوہ ایس شام کسے پروگرام وچ شامل نہیں سی۔ بہرحال ہُن ہور کوئی راہ وی نہیں سی رہ گیا سوائے ایہدے کہ اوہ واپس ناگاساکی ٹُر جائے۔ ناگاساکی جاون والی گڈی لئی لگ بھگ پنجاہ منٹ اُڈیکنا پینا سی۔ اجے دن نہیں ڈھلیا سی۔ دووَیں ویلے مِل رہے سن۔ ایتھے کوئی اجہی تھاں وی نہیں سی کہ سٹیشن توں باہر جا کے گھُم پھِر آوے۔ سٹیشن دے عین ساہمنے اِک نیویں جہی پہاڑی ایس نظارے وچکار آ گئی سی۔ پر پگڈنڈیاں دے اوس پاسے اِک فارم نظر آ رہیا سی جہڑا سورج دیاں انتیاں کرناں وچ نہاتا ہویا اِک دَم پیلا جاپ رہیا سی۔ ہوا کُجھ اِنج رُکی ہوئی سی جویں فضا تے ماحول چُپ کر گیا ہووے۔ اوہ مزاجی طور چُپ چپیتے تے صبر نال کسے وی چیز نُوں اُڈیکن دی عادی سی ایس لئی بڑے اطمینان نال ویلا بتا سکدی سی۔ اوہنوں کسے قِسم دا گھبراء وی نہیں سی پر اِک گل ضرور سی کہ اوہنوں ایس خیال نال شرمندگی ہوئی کہ اوہ لہنی ای غلطی کارن غلط تھاں جا اپڑی اے۔ یعنی اجہی تھاں جہدے نال اوہدا کوئی تعلق وی نہیں سی۔ اِنج جاپ رہیا سی جویں اوہ کسے بہت دُراڈے تھاں اپڑ گئی اے۔ خیر فیر وی ایہ تسلی ہے سی کہ بس اِک گھنٹے دی ای تاں گل اے۔ اینی دیر نُوں اوہ ناگاساکی شہر اپڑ جاوے گی۔ اوتھے اوہ اِک پروار نال واقف سی جہڑا سٹیشن دے اگالاگے رہندا سی۔ ہو سکدا اے

اوہ رات اوہناں نال گزار لوے یاں فیر ایہ وی ممکن اے کہ سٹیشن دے ساہمنے جہڑی سراں سی' رات بھر لئی اوتھے ٹھہر جاوے۔ ایسے اُدھیڑبُن وچ اوہ ناگاساکی دی گڈی اُتے سوار ہو گئی تے اوس ویلے وی اوہ سراں وچ ٹھہرن بارے ای سوچدی رہی۔

گڈی ناگاساکی اپڑی تاں لگ بھگ رات ہو رہی سی۔ اوہنوں کرڑتا نال ایہ احساس ہو رہیا سی کہ اوہنے بِنا ارادا ای اپنا ویلا ضائع کر دتا۔ ایہدے توں وکھ اوتھے ہلکی ہلکی بارش وی ہو رہی سی۔ ناگاساکی چنگا بھلا وڈا شہر سی پر سٹیشن دے ساہمنلا علاقا روایتی تے بے رونق جہیا سی۔ ایتھے سیاحاں دی آواجائی دی رونق تے گہماگہمی نہیں سی دِسدی۔ شہر دا وچکارلا حِصا تنگ جہے چوک توں بہُت اَگے سی جتھے دُکاناں دیاں لایناں وسدیاں سن' اوہنے سٹیشن دے اگے کھلو کے ویکھیا تاں چوک دے سجے پاسے سراں نظر آئی۔ ایہ بڑی مناسب تھاں سی تے اوہدے تھوڑا اَگے اِک معمولی جہیا مسافر خانا وی سی۔

"اِک رات ای تاں بتائی اے' کدھرے وی گزاری جا سکدی اے۔" پر جے اوہ ایس سڑک اُتے تھوڑی دُور چلے جہڑی سِدھی سٹیشن دے رُخ توں اگے لنگھدی سی تاں اوہ اپنے واقف کاراں دے گھر اپڑ سکدی اے۔ اوہ تاں بہُت ای نیڑے سی۔ اوہ ایدوں پہلاں دو واری ایتھے آئی تاں اوہناں دے گھر ای ٹھہری سی۔ ہو سکدا اے ایس واری اوہدا ٹھہرنا اوہناں لئی کھیچل دا کارن ہووے۔ تاں کیہ اوہ میاں بیوی ٹھہران توں ناںہ کر دین گے؟ اصلوں ناںہ دا نہ تے یقین سی تے نہ ای اینا خیال سی۔ اوہ اوہناں نُوں کھیچل دین توں جُھک رہی سی۔ اوہناں دے خاوند دی ملازمت وِچ چھانٹی ہو گئی سی۔ اوہ محنت کش بندا سی تے بڑا سنجیدا وی۔ بیوی جُثے پاروں میاں نالوں وڈھ کے سی۔ انجے ای اوہدا اِک خاص رویّا تے سبھاء سی۔ ایہ آکھیا جا سکدا اے کِہ اوہدا رویّا عام سوانی سبھاء توں کُجھ وکھرا سی۔ یعنی اوہ روایتی انداز نال مسکرا کے جی آیاں آکھن والی سوانی نہیں سگوں بڑی دو ٹوک تے سِدھی گل کرن والی کاروباری جہے مزاج دی بیوی سی۔ اوہدی عقل تے سمجھ عام غریب محنت کشاں ورگی نہیں سگوں جہناں نال اوہدا کوئی معاملا پَیندا سی' اوہ اندازا وی نہیں کر سکدے سن۔ اوہ اِک معمولی تے محنت کش میل نال تعلق رکھدی سی۔ اوہناں دے پنج بال سن۔ وڈی دھی نے اپنے وال بڑے اُچے اُچے چھنگائے ہوئے سن۔ خاوند تے بیوی دوویں اِی پارٹی دے ممبر سن تے مزاجاں دے ڈپھیڑ دے باوجود پورے گھر دا ماحول پارٹی دی فضا نال بھریا پیا سی۔

پتا نہیں اوہناں دی سبزی دی دُکان اجے چل رہی اے یاں نہیں۔ پچھلی واری جدوں اوہ دُوجی وار اوہناں دے گھر ٹھہری سی تاں اوہ لوک سبزیاں توں وکھ ٹکّی کھادھ تے ڈبیاں وچ بند کھانے

دا کاروبار وی چلا رہے سن. پیو تے ماں جدوں سبزیاں دی ریڑھی کڈھ کے نکلدے تاں وڈی دھی جو اوہناں دے سجے ہتھ وانگ سی' دُکان اُتے بہن دے نال نال بھرا بھیناں دی ویکھ بھال وی کردی سی. تے اوہ ایہ ویکھ کے حیران رہ گئی سی کہ کُڑی ایہ دوویں کم کویں صبر تے سکون نال کر رہی سی. اوہ اپنے پیو وانگ گھٹ بولی تے چُپ سی. اوہدیاں اکھاں اوہدیاں لمیاں لمیاں پلکاں وچ جُھکیاں رہندیاں سن. ایس کُڑی نے پارٹی دی رُوح تے ماحول نُوں بڑی چُپ نال اپنے اندر جذب کر لیا سی تے اِنج اوہ اوہدی روح تے جذبے ہیٹھ نِکیاں نِکیاں نظماں وی لکھدی رہندی سی.

ایس پروار دی ایہو گل اوہنوں پسند سی کِہ دُوجے کسے گھر وچ پارٹی نال میل تے اِک سُرتا دی ایہ کیفیت تے رنگ نہیں سی. دُوجیاں دے گھر کئی وار جاپدا سی جویں اوہ پارٹی نالوں پورن طور اتفاق نہ رکھدے ہون. گل گل اُتے نک بھوں چڑھانا تے اختلاف کرنا اوہناں دا شعار سی. ایسے لئی اوہناں گھراں وچ اوس کار سانجھ تے خیال دی انھوند سی جیہڑا ایس گھر دا خاص رنگ سی. پنج بالاں دی ہوند وچ خاوند دی بے روزگاری کوئی معمولی گل نہیں سی. پر فیر وی پُورا پروار سخت کوش حالات دا ڈٹ کے مقابلا کرن والا سی. اِنج جے اوہناں دے جیون ڈھنگ وچ کوئی جھول یاں خرابی دِسدی وی سی تاں وی ایہ محنت کشاں دے جیون دا اِک فطری پکھ سی.

ایس پاروں اوہنوں یقین سی کِہ بِنا شک اوہ اپنے سبزیاں دے کاروبار دے نال نال پارٹی دے نال پوری طرحاں میل تے سُر وی قایم کیتی بیٹھے ہوون گے. ایس پاروں اوہ ایہ سوچ وی نہیں سی سکدی کِہ اوہناں دے گھر اوہدا جانا اوہناں نُوں ماڑا جاپے گا تے فیر ایہ کِہ اوہ دو واری اوہناں دے گھر ٹھہری سی. ہُن اوہ سوچ وی نہیں سی سکدی کِہ اوہ ایسے علاقے دی سراں وچ ٹھہر کے ٹُر جاوے تے اوہناں دے گھر جھانکے وی نہ. کیوں بئی ایہ کیہ حرکت ہووے گی تے کِہو جہی گل ہووے گی؟ اوہنے اپنے آپ نال سوال کیتا تے جواب وچ اپنا سُوٹ کیس سانبھ کے اوسے گھر دی راہ اُتے ٹُر پئی جتھے محبت سی' وساہ تے گرم جوشی سی.

(2)

شیشے دے بُوہے بھاویں اَدھ کُھلے سن پر دُکان وچ اجے چانن سی. بُوہے دے نال پہلی پوڑھی تے اوہ مُجھکی ہوئی کھلوتی سی.

"ہیں!!" بیوی نے ہولی جہی ڈونگھی اواز نال آکھیا. اوہ اوہنوں غور نال ویکھ رہی سی جویں لبّیاں اکھاں اُتے وساہ نہ ہووے.

"ہیں! مینوں تے یقین نہیں آ رہیا. خیر تاں ہے؟"

"بئی معاف کرنا. بِلکُل ای اُچیچی تے بِنا ارادا آونا پے گیا."

"تے اندر آوٗ ناں. بئی ساڈا گھر تاں سدا اِنجے ای اُلٹ پلٹ حالت وِچ رہندا اے. انجے ای پُٹھا سِدھا."

دُکان تے باورچی خانے نُوں ملاون والا فرش کچا سی تے ایہدے نال اِک پوڑھی تک وی نہیں سی بنی ہوئی تے پیسے دے حساب کتاب دا کھاتا وی اوتھے کھان کمرے وچ کِھلریا ہویا سی. اوہدے اندر وڑدیاں سار سارے بچّے نس پئے تے اوہنوں گھیر لیا. وڈی کُڑی باورچی خانے دے کچے فرش اُتے بیٹھی کجھ لِکھ رہی سی. اوہنوں ویکھ کے دھیرے دھیرے مسکراندی ہوئی اوہدے ساہمنے جُھک گئی. اوہ وڈے بُوہے دے نال ای بہہ گئی تے اوہناں نُوں اج دے واقعے بارے دَسن لگی جہدے پاروں اوہ ایس ویلے ایتھے اوہناں کول بیٹھی سی.

"بئی معاف کرنا' خورے ایس ویلے اِنج کویلے آونا نامناسب ہووے پر مینوں ایہ وی چنگا نہ لگیا کہ تہانوں ملے بِنا ای ٹُر جاواں. احساس اے کِہ میں تہانوں کھیچل دتی اے. کوئی گل نہیں' تھوڑی دیر بہہ کے ٹُر جاواں گی. تہانوں پتا اے ناں تُسیں لوک تاں مینوں پہلاں توں جاندے او. پچھان لیا اے کِہ نہیں؟"

"ہاں ہاں" پر اوہناں دی سمجھ وچ نہیں سی آ رہیا کِہ اِنج آون دا مطلب کیہ اے؟ کیہ کارن اے؟

اوہ اَکھاں نیویاں کیتی پیالیاں وچ چاہ پا رہی سی. کہن لگی "ویکھو' ایہناں دے ابُو تاں مال لین اج ای گئے نیں تے کل توں پہلاں نہیں آون گے. پر خیر جے تُسیں اینی دُوروں آ ای گئے او تاں....."

اوہدا ساہ جہیا گھُٹ رہیا سی. اوہ پہلاں ای جھکدی جھکدی آئی سی' اُتوں گھروالی دی بے توجی تے ٹُسکے سبھاء کارن ہور وی دل گھابرن لگیا. گھروالی پروہنی توں ودھ کے پارٹی بارے چاء تے فکر دا اظہار کر رہی سی. اوہ کہن لگی :

"مینوں احساس اے کِہ میں ایتھے آ کے غلطی کیتی اے. تہانوں لوکاں نُوں ناحق کھیچل ہوئی. بس میں تاں ملن دے خیال آ گئی ساں."

"نہیں' ایہ گل نہیں. تُسیں کوئی ساڈے لئی غیر تاں نہیں پر گل ایہ اے کِہ ساڈ گھر کمیٹی دا اِک نوجوان ممبر ٹھہریا ہویا اے. ہُن پتا نہیں اوہ کیہ سوچے تے کیہ محسوس کرے. خیر جے تُسیں آ ای گئے او تاں میں ایہ وی نہیں کہواں گی کِہ ٹُر جاوٗ."

جس ویلے گھروالی ایس بے رُخی نال گل کر رہی سی' اوس ویلے گوانڈھ توں اِک سوانی سویر

دے ناشتے لئی پاستے لین آ گئی تے اوہدے نال ای اِک جوان مُنڈا ڈبے وچ راکھواں کھاون خریدن آیا۔ کُڑی اوہناں نُوں لوڑیندا سامان پھڑا رہی سی پر اوہدے کن ساڈیاں گلاں ول ای لگے سن۔ اوہ ایہ جاننا چاہندی سی کہ اخیر ساڈے وچکار ہون والی گل دا سِٹا کیہ نکلدا اے۔ ایہ گل کجھ فرش اُتے اوہدی چال ڈھال توں ظاہر سی۔ اوہ بڑی بے چین دِس رہی سی۔

اوہنے فیر آکھیا "کوئی گل نہیں۔ میں اوتھے تہاڈے لوکاں بارے کجھ نہیں دَساں گی۔ واقعی میں ایتھے آ کے غلطی کیتی اے۔ تہانوں لوکاں نُوں میرے ٹھہرن نال تکلیف ہوئی اے۔ اچھا تے فیر میں چلدی آں۔" اوہنوں جاپ رہیا سی جویں اوہناں وچکار ہون والی ایہ گل بات کسے گھسے رگڑے میلو ڈرامے دے مکالمے ہوون۔

قِصّا ایہ سی کہ دووِیں ای سِدھے طور لپنی سوچ دَسن جوگ نہیں سن۔ اوہ سوانی تاں کسے اندرلے خیال تے بھوء نُوں مُکاون دے جتن وچ سی پر ایہدا کارن آون والی توں نفرت نہیں سی۔ پر گل ایہ سی کہ اوہ ایس پروار لئی اِک نرم تھاں تے جذباتی تعلق اپنے اندر رکھدی سی۔

گھر والی نے فیر کہنا شروع کیتا "ایہ تہاڈی محبت تے خیال اے کہ تُسیں آئے۔ مینوں تاں اینی خُشی ہو رہی اے پر...... خیر..... فیر وی بعض ویلے اِنج دیاں گلاں میرے ورگے لوکاں لئی ناسمجھن جوگ ہوندیاں نیں۔ تُسیں ایس ویلے رُک کیوں نہیں جاندے تے جے کوئی خاص گل اے تاں سراں تاں ایتھوں بہت لاگے اے۔"

"ٹھیک اے! پتا نہیں کیوں اوتھے ٹھہرن نُوں میرا دل نہیں کردا۔"

"نہیں' سوال ای پیدا نہیں ہوندا۔ جدوں میرا گھر موجود اے تاں کدھرے ہور جاون دی کیہ لوڑ اے۔ کھانا کھا لیا جے؟"

"میرے کول لنچ بکس سی جہڑا....."

"اچھا تے فیر چاہ پی لوو۔ یاسوکو! سٹور توں ذرا اِک سیب تے لیا ایہناں لئی چھِل دے۔"

اِنج جاپدا سی جویں وڈی کُڑی نُوں ایس گل توں بڑا سکون جاپیا تے اوہ چھیتی نال کوئی جواب دتے بِنا ای پھَل کڈھن ٹُر پئی۔

"اچھا تُسیں فیر ارام نال بھوو۔ میں جا کے گاجراں دھونیاں نیں۔"

"ایہ ویکھ کے مینوں خُشی ہوئی کہ دُکان وچ وادھا ہو گیا اے۔"

"بس تہانوں تے پتا ای اے اینے وڈے پروار وچ گزارا کرنا کِنا اوکھا ہوندا اے۔ ایس لئی اوہناں دے ابو پارٹی لئی اینا بُہتا کم وی نہیں کر سکدے۔"

"واقعی بہت ای مشکل ہوندا ہووے گا۔ میں سمجھدی آں۔"

"تے ایہ گل میرے نال وی۔ سوانیاں دی تنظیم دی گل چل رہی سی پر ایہ کم ودھ توں ودھ اوکھا ہوندا جا رہیا اے۔ ہُن لہر چلانا بہت اوکھا ہو گیا اے۔ خیر میں تے اپنا کم وی نہیں کر سکدی۔ فیر وی کُجھ نہ کُجھ تے کردی ای آں۔"

اوہ اُٹھ کھلوتی تے باورچی خانے ول جاندی جاندی پچھن لگی "کیہ دَسیا سی تُسیں؟ کتھے جانا اے؟"

"میں دھاگا بناون والی اِک فیکٹری وچ مدعو آں۔ میرا خیال اے کہ ایہ میرے لئی وی اِک قیمتی تجربا ہووے گا۔ دھاگا بناون والے نوجواناں نال مِل کے تے اوہناں نال گل بات کر کے آپ میری جانکاری وچ وی وادھا ہووے گا۔"

"اچھا..... تے تُسیں وی کافی رُجھے رہندے او۔ تُسیں نوجوان دھاگا بناون والیاں نُوں خوب سمجھاؤ تے اوہناں دی تربیت کرو۔"

"نہیں بئی' میں تاں اوہناں وچوں آں جہڑے ایہ چاہن گے کہ اوہناں دیاں لوڑاں تے سدھراں کیہ نیں۔ ایس لئی میں تاں اوہناں دی گل سننا پسند کراں گی۔"

"چلو فیر وی اوہ تہاڈا لیکچر تاں سُنن گے تے تہاڈے توں وکھ ٹوکیو توں آئے دُوجے لوکاں دیاں تقریراں وی۔ مقامی لوکاں اُتے ایہناں گلاں دا بڑا چنگا اثر ہوندا اے۔ تُسیں پچھلی واری وی تاں ثقافتی لیکچراں دے سلسلے وچ آئے سو۔"

کیوں جے گھر والی نے مِتھ لیا سی کہ اوہ پروہنی نُوں اپنے ای گھر ٹھہرائے گی تے پروہنی وی اپنے ٹھہرن بارے مطمئن ہو گئی سی تاں اوہ دوویں بڑی بے تکلفی تے بھرپے نال سرجوڑی گلاں کر رہیاں سن۔ ہُن اوہدے اندر دی بے چینی تے اضطراب مُک گیا سی تے اوہ وڈی کُڑی دے چھلے ہوئے سیب بالاں دے نال رَل کے کھا رہی سی۔ پچھلی واری اوہ آئی سی تاں سبھ توں نِکّے والا کُچھڑ سی۔ ہُن اوہ لگ بھگ تِن یاں چار سال دا سی۔ ایہدا مطلب ایہ سی کہ اوہ پورے تِن درھیاں مگروں ایدھر آئی سی۔ مُنڈا' نہ پیو اُتے سی' نہ ماں اُتے۔ اوہ ہر ویلے مسکراندا رہندا سی۔ اجے اپنیاں گلاں تاں نہیں کر سکدا سی پر پروہنی دے آون اُتے اپنی خُشی دا اظہار اوہدے چوہاں پاسے دوڑ دوڑ کے کر رہیا سی۔

"واقعی ایہ گل مندی اے کہ میں بالاں لئی کوئی چیز وی نہ لیائی۔" اوہنے اپنے تھیلے وچ ہتھ پا کے اُبلیا ہویا آخری آنڈا کڈھیا۔ اوہ اوہنے لئے لیا تے بڑی حیرانی نال اوہنوں ویکھیا تے تے فیر اپنی وچکارلی بھین نُوں وکھاون لگیا جہڑی کسے مُڈھلی جماعت دی پڑھیارن سی تے اپنی کتاب جھولی وچ رکھی بیٹھی سی۔ اوہدے توں وڈی بھین نے آنڈا اوہدے توں لے لیا تے کہن لگی "آؤ

اسیں سبھ رَل کے کھاندے آں. لیا میں ایہدے ڈکرے کٹ دیاں" وڈا بھرا وی جہڑا پڑھن وچ رُجھیا ہویا سی' اکھاں دے پاسیوں آنڈے ول ویکھ رہیا سی. نِکا بال اپنیاں بونیاں ورگیاں گول گول پیاریاں پیارِیاں اَکھاں پاڑی لہنی بھین نوں آنڈا چھلدیاں ویکھ رہیا سی. اوہنے اپنے ہتھاں نال ڈیسک نوں پھڑیا ہویا سی. اپنے نکے نکے پیر مسلسل زمین اُتے مار رہیا سی. وچکارلی کڑی نے بڑی احتیاط نال آنڈا چھلیا' فیر اِک چھُری لیا کے آنڈے دے گول گول ڈکرے کرن لگی. کُل چار ڈکرے ہوئے سن. اگلے تے پچھلے حِصیاں وچ زردی والا حِصا گھٹ سی. جو وی ہووے' ہُن اوہ کلا آنڈا چار بال کھا سکدے سن.

"ویکھو میں ڈکرے کر دِتے نیں."

وڈے بال نے اپنا ہتھ اَگے کر دتا. اوہناں وچوں ہر بال نے اِک اِک ڈکرا چک کے مُونہہ وچ رکھ لیا تے سبھ توں نِکا اپنیاں اُنگلاں نال چنبڑے ہوئے آنڈے دے زردیاں نوں اِنج ویکھ رہیا سی جویں اوہ کوئی وڈا قیمتی خزانا ہتھ وچ لئی بیٹھا ہووے. اوہ کدے آنڈے دے زریاں ول ویکھ کے مسکراندا تے کدے مہمان ولے ویکھ کے. وچکارلی کُڑی نے آنڈے دا ٹوٹا مُونہہ وچ رکھ کے مُڑ سکول دی پڑھائی شروع کر دتی. اوہ بڑی مطمئن دِس رہی سی کہ اوہنے اِک کلا کارا آنڈا چار بالاں وچ ونڈ دتا اے تے کسے نوں کوئی گِلا وی نہیں سی رہیا. اِک سیکنڈ دے اندر ای اوہ آنڈا مُونہہ ای مُونہہ وچ کھُر گیا. آنڈے ولوں مطمئن ہو کے وڈے بال تاں پڑھن وِچ رُجھ گئے پر نِکا اجے تک مہمان ولے متوجا سی. اوہ اوہدی کنڈ ول جا کے کھلو گیا تے اپنے دوویں ہتھ اوہدیاں باہواں دے دوالے اِنج کر دِتے جویں اوہدے گلے وچ پا کے اپنے نال چنبوڑ لینا چاہندا ہووے. تھوڑی دیر تاں اوہ جھکدا رہیا جویں فیصلا نہ کر پا رہیا ہووے کہ اوہنوں اِنج کرنا چاہیدا اے یاں نہیں. فیر اوہنے اوہدے چہرے ول ویکھیا تے مسکرا پیا. وڈی کُڑی سٹور وچ سجاون لئی ماں دے نال بیٹھی گاجراں دھو رہی سی. اوہ گاہکاں نوں وی نبیڑ رہی سی. جویں ای کوئی گاہک آوندا' اوہ اُٹھ کے دُکان وچ ٹُر جاندی.

"ہاں ٹھیک اے. جناب بہت بہت شکریا."

بھاویں اوہ اُکا اُجڈ جہی سی پر گاہکاں نال نرمی تے اخلاق نال گل کردی سی تے ہر وار شُکریے دے لفظ دُہراندی. آنڈے اوہناں دے سٹور وچ وی موجود سن...... اوہدی ماں اجے کُجھ دیر پہلاں سوانیاں نوں منظم کرن دی گل کر رہی سی تے ہُن اوہ گاجراں دی مِٹی دھو دھو کے صاف کر رہی سی. اوہنے لنیاں استیناں اُلٹائیاں سن تے ایہناں وچوں اوہدے گول گول ڈولے نظر آ رہے سن. گاجراں دھون تے دھی نوں دُکان بارے ہدایتاں دیندیاں اوہ آئے گئے دی ہوند

وچ پارٹی دے مختلف اکٹھاں بارے وی دسدی جا رہی سی۔

کیہ اوہنوں انج اپنے گھر ٹھہران اُتے لوک اعتراض نہیں کرن گے؟ مہمان نوں کجھ انج جاپ رہیا سی کہ کجھ نہ کجھ ہو کے رہوے گا اج دی شام تک۔ پر اوہ ایس ویلے ایس پروار وچکار بیٹھی سی۔ ایہدے لئی اوہنوں اپنے محبت تے وساہ ملیا تے آپ وی ایہناں لوکاں نال محبت تے وساہ کردی سی۔ پر ایہدا مطلب کیہ سی۔ ایہو ناں کہ اوہ بولن دی جرأت رکھدی سی تے اوہدے اپنے ایس ویلے بہن دا مطلب ایہو سی کہ اوہنوں ایس خاندان نال پریم سی تے ایہدے اُتے بھرواں وساہ رکھدی سی۔ ایس بھروسے تے محبت دے بنا اپنے اوہدی ہوند دا سوال ای پیدا نہیں سی ہوندا۔ اوہنوں چنگی طرحاں پتا سی کہ ایہ گھر صرف پروار دے رہن دے ای کم نہیں سی آوندا سگوں پارٹی دے سرگرم کارندیاں لئی ٹھہرن تھاں وی سی تے اِنج ہولے ہولے ایہ پارٹی تحریکاں دا اِک مرکز بندا جا رہیا سی۔

اوہدے اندر اِک عجیب جیہے خوف تے خُشی دی رَلی مِلی لہر سی جہڑی ایس ویلے اوہدے پورے جُسے وچ بجلئی لہروانگ اُپروں تھلے تک دوڑ رہی سی تے ایس احساس دے نال اوہ پَل چیتے آ گئے سن جدوں اجے ای اِک لہر نے اوہدے پورے جُسے نُوں جھنجھوڑ کے رکھ دتا سی۔ ایہ اوس ویلے دی گل اے جدوں اوہ ٹوکیو دے دوال وچ سی۔ رات ڈونگھی ہو گئی سی۔ ایہ علاقا جتھے کھیت تے جنگل اجے باقی سن، اوہ جنگل دے کنڈھے کنڈھے سنسان سڑک اُتے سہمی ہوئی جا رہی سی۔ سڑک توں اگے کجھ اپارٹمنٹ سن تے اوتھوں ای اوہ ہُنے ہُنے نکل کے باہر آئی سی پر باہر نکل آون دے باوجود اوہ چنگی طرحاں تُرن دے قابل نہیں سی تے ڈِگدی ڈھیندی، سنگڑی سنگڑائی سڑک اُتے تُری جا رہی سی۔ سڑک توں اگے کجھ اپارٹمنٹ سن تے اوتھوں ای اوہ ہُنے ہُنے سڑک اُتے تُردی جا رہی سی۔ ایہدا کارن نِرا تھکیواں نہیں سی سگوں کارن دُوجا سی۔ اصلوں جس اپارٹمنٹ توں نکل کے اوہ باہر آئی سی، اوتھے اجے تک بہُت سارے لوک سن۔ رات دے بارھاں وج گئے سن۔ تقریبن ساری رات دی بحث مگروں ایہ مِتھیا گیا سی کہ اوہنوں خُفیا کارروائیاں دے مرکز توں کڈھ دتا جاوے۔ ایس پاروں ایس نکالے مگروں اوہ لڑکھڑاندی، گھسدی، سُست ٹور نال تُردی جا رہی سی۔ اوہ ہُن گھر وی نہیں سی پرت سکدی تے ایہ جنگل دے متوازی سڑک اجے ویران سی کیہ دن ویلے وی اِکا دُکا راہی ای تُردا دسدا سی۔ ایس ویلے تاں کوئی سوال ای پیدا نہیں سی ہوندا کسے راہی دے لنگھن دا۔ کجھ اپارٹمنٹ وی انھیرے وچ لُک گئے سن تے صاف نہیں سن دِس رہے۔ رات دے انھیرے دے ایس پہر وچ کسے سوانی دا سنسان سڑک اُتے ڈولنا بڑا عجیب جاپ رہیا سی۔ ایہو سڑک جے چلدی ہوندی تے بارونق

ہوندی' تاں وی اِک گل سی۔ اپریل دے انت دی سہانی سہانی نرم نرم واء دے چلن والے بُلیاں دے نال مِٹی دی واشنا وی تُری آوندی سی۔

چنگا..... تے مینوں جیون وچ ایہ دن وی ویکھنے سن۔ اوہ سوچ رہی سی۔ ندامت تے دُکھ دے اثر نال اوہدے موڈھے آگے نُوں اُلر گئے سن۔ ایہ اجہیا غم سی کہ ایہدے کارن اوہ رونا پٹنا شروع کر دیندی۔ پر غم تے دُکھ اِک بجلئی رو وانگ اوہدے سینے دی ڈونگھیائی توں اُٹھیا تے اوہ پوری طرحاں کنبن لگ پئی۔ اوس دن میٹنگ وچ خُفیا اڈے دے جنڑے لوک سن' اوہ اوہناں توں واقف سی تے ویلے ویلے اوہناں نال ملدی رہی سی۔ ایہناں توں وکھ اِک نوجوان واہک وی سی جہدے نال اوہ پہلاں کدے نہیں سی ملی۔ ایہدے توں وکھ اِک ہور بندا خاص کر اوہدی سزا دے سلسلے وچ اوتھے آیا ہویا سی تے اوہ اوہناں دو ضلعی ممبراں نال پہلی وار ملی سی۔ پارٹی توں اوہدا نکالا اِک مخصوص فرقا واریت پاروں عمل وچ آیا سی جنڑا اوہنیں دِنیں عام سی پر ایس معاملے وچ تاں کارن نِرے اِک نظریاتی اختلاف سی۔ ہُن معاملا ایہ سی کہ نِرا اِک نظریاتی اختلاف کارن کسے نُوں پارٹی توں کڈھیا نہیں سی جا سکدا تے ایس اقدام لئی ماحول سازگار نہیں سی۔ ضلعی کمیٹی دے نوجوان ممبر نے جویں ایہ مِتھ لیا ہویا سی کہ اوہنوں سزا دوا کے رہوے گا تے ایہ گل اوہدے ایس خبیث رویّے تے اظہار دے انداز پاروں دِس رہی سی۔ اوہدا کہنا سی کہ اوہدے خیالات دا اندازا پوری چھان پھٹک دے مگروں کرن مگروں اوہنوں سزا دتی جاوے۔ اوہدا کہنا سی کہ "ایہ تاں نفرت جوگ حد تک فرقا واریت دی انتہا اے تے ایہدے توں وکھ ایہ گل وی نظرانداز نہیں کیتی جا سکدی کہ اوہ بندا اِک انتہائی گستاخ تے ڈھیٹھ ناول لیکھک اے۔ اصلوں اوہ بے حد ذاتی تے اندرلے تعصب دا وکھالا کر رہیا سی تے ایسے کارن اوہ بہت سوڑ تے ساڑ دا وکھالا کر رہیا سی۔ اوہ ماڑکو' پتلا زرد' اُتے نُوں اُٹھے گلھاں والا بندا سی۔ اوہنے اپنا ہتھ اوہدے ولے کھلھار کے اشارا کردیاں اوہدے بارے سخت تے نامناسب لفظ بولن لئی مُونہہ کھولیا تاں کسے روگ کارن کالے ہو جان والے مُونہہ دے اندر اوہدے وِنگے ٹڑنگے دند نظر آون لگے۔ اوہنے اوہنوں مندا بولنا شروع کر دتا تے اوہدے اِنج دند کڈھ کے ہسن اُتے جِھڑکیا وی۔ اصلوں اوہ ایہ نہیں سی چاہندی کہ اوہدے بارے ایہ بحث لمّی ہووے تے ایہدے توں چلی گل ایہ سی کہ اوہ ایہناں سبھ گلاں اُتے ناراض تے بڑی دُکھی سی۔ پر کمیٹی دا اوہ ممبر لہٰی ناراضی تے مخالفت نُوں ہوا دینا چاہندا سی۔ ایس پاروں اوہنے اچن چیت اِی چلکنا شروع کر دتا۔

"ویکھیا ویکھیا۔ ہُن اوہ ساڈی گل اُتے ہس رہی اے تے مذاق اُڈا رہی اے۔" پُورے کمرے دی فضا ساہ روکی بیٹھی سی۔ پر خُفیا اڈے دا نوجوان قائد ضلعی کمیٹی دے ممبر دی ہاں وچ ہاں وچ

ملاں ہو گیا تے گنی گنی کے اوہدیاں تقصیراں تے کوتاہیاں بیان کرن لگیا سی۔ مثلن اک گل ایہ کہ اوہ میٹنگاں وچ بہت گھٹ آوندی اے۔ دوجی ایہ کہ سیل نوں دسے بنا اوہنے ادبی اکٹھاں دے سلسلیاں وچ باقاعدہ رلت شروع کر دتی اے وغیرہ وغیرہ۔ ہن ایہ سبھ دلیلاں کچیاں تے بے بنیاد سن۔ ایہناں گلاں نے میٹنگ دی فضا گاڑھی کر دتی۔ اصلوں ساریاں دلیلاں جتیاں اوہدے پارٹی دے اکالے دے حق وچ دتیاں جا رہیاں سن' ایس قسم دے فیصلے تے اقدام لئی ناکافی سن۔ ایتھوں تیک کہ میٹنگ وچ شریک اک تواریخ دان نے مداخلت کردیاں ہویاں اک بڑی انگھڑویں گل کیتی ؛

"ہن کیہ ایہ نہیں ہو سکدا کہ اسیں ایہ گل ثابت کر دیئیے کہ اوہنے کجھ غبن وغیرا کر دتا اے۔ ایہ سزا دا جواز بن جاوے گا۔"

ایہ گل نہ بڑا ہتک رلی سی' سگوں اینی غیر متوقع سی کہ سارے چپ رہ گئے۔ ایتھوں تیک کہ کسے نے کھنگھ وی نہ کیتی۔ ایہناں وڈیاں نے دو تن واری پارٹی ممبراں نوں اپنا نقطہ نظر ساہمنے لیاون لئی آکھیا پر کوئی وی نہ بولیا۔ سبھ سر نیواں کیتی بیٹھے رہے۔ ایہدے مگروں ضلعی کمیٹی دے ممبر نے دو تن واری ہر ممبر توں واری واری خیال دے اظہار دی درخاست کیتی۔ اوہدے اُتے دباء پایا تے انج جدوں اوہ واری واری اُٹھ کے اپنا ووٹ دین کھلوتے تاں اِکوڑکی فیصلے دی ورودھتا کرن والیاں دی گنی گنتن لگی۔ ایس لئی اوہناں دی چپ تے نابلورتن دے رویتے اُتے اوہناں نوں لعنت ملامت کیتی جا رہی سی تے اوہ سخت تنقید دا نشانا بن گئے سن۔ اخیر وچ اوہدے حق وچ بولن والے تے فیصلے دی ورودھتا کرن والے صرف تن رہ گئے تے ایہ اوہدے نیڑلیاں وچوں سن۔ گل کیہ ووٹاں دی بہو گنتی لے کے اوہنوں پارٹی توں کڈھ دتا گیا۔

"میں ایس فیصلے نوں نہیں من سکدی۔ کدی نہیں' کدی وی نہیں۔"

اوہنوں ایس فیصلے بارے اپنے حق وچ کجھ کہن دا جنڑا ویلا ملنا سی' اوہدے وچ آپ ضلعی کمیٹی دے ممبر نے بولنا شروع کر دتا تے ممبراں ساہمنے اوہنوں بے نقاب کرن لئی پورا زور لا دتا پر اوہ دی اوہنوں گستاخ' ڈھیٹھ تے فرقاواریت دی حد تک مذہبی ثابت کرن وچ ناکام رہی تے اوہ پاٹیاں پاٹیاں اکھاں نال ایس ساری کارروائی نوں حیرانی نال ویکھدی رہی۔ اوہدے اندر بس اِکو ای احساس کم کر رہیا سی کہ اوہنوں ایس قسم دیاں حماقتاں توں دل دیاں ڈونگھائیاں نال نفرت سی۔ بس پورے مناظرے تے ٹاکرے دے اخیر اُتے اوہنے اِکو ای گل کیتی کہ "میں ایس فیصلے نوں نہ قبول کیتا اے تے نہ کر سکدی آں۔"

"خیر" ضلعی کمیٹی دے ممبر نے حقارت نال آکھیا۔ "تسیں اپنا معاملا جنرل میٹنگ وچ رکھ

سکدے او۔"

ایس پاروں اوہنوں فوری طور پارٹی توں کڈھ دتے جاون دا حکم کڈھ دتا گیا۔ اوہدے بعد سنگر سمٹ کے ایسے گھر دے نال والی پہاڑی اُتے اوہدا بہہ جانا وی ایس گل دا ثبوت سی کہ اوہنے ایہہ فیصلا قبول ای نہیں کیتا۔ ہُن اوہ اپنی ٹھوڈی نُوں تلی اُتے ٹکائی بیٹھی سی۔ اوہدے اندر رہ رہ کے اِک سوچ سِر چُک رہی سی کہ کدھرے کوئی گڑبڑ ضرور اے۔ جو کُجھ وی ہویا اے' اوہدے وچ کدھرے نہ کدھرے گڑبڑ ضرور اے۔ اوہدے ذہن وچ وار وار اپنی بندیا اُتے گھمبیرتا چُپ دا خیال سِر چُک رہیا سی کہ کویں لوک چُپ بیٹھے سن جویں سپ سُنگھ گیا ہووے۔ اوہنوں کُجھ کُجھ اپنے حال اُتے ہاسا وی آ رہیا سی تے یقین وی نہیں آ رہیا سی کہ واقعی اوہدے نال کوئی اجیہا واقعا وی ہویا اے پر گل جو وی ہووے' ایہدے وچ شک نہیں کہ کوئی بہت وڈی گڑبڑ ضرور اے کدھرے نہ کدھرے۔

اوہنے کنکھیاں نال اوہناں کُتیاں ول ویکھیا جہڑے سٹریٹ لمپ ہیٹھ ٹولے بن کے کٹھے ہو رہے سن۔ جویں اوہ سنسان سڑکاں اُتے اَدھی رات دی ایس چُپ وچ ازادی دا جشن مناون نکلے ہوون۔ تقریبن دَس کُتے تاں آپس وچ چہلاں تے دل لگی کردے ہویاں اوہدے بِلکُل نیڑے آ گئے سن۔ اوہناں نے سڑک اُتے سنگڑی سنگڑائی بیٹھی ایس انسانی ہستی ول کوئی دھیان ای نہ دتا۔ ایہدے اُلٹ اوہنوں وہم ہو رہیا سی کہ اوہدا ایتھے اِنج بیٹھنا مشکوک تے شبھے دا کارن وی ہو سکدا اے۔ خاص کر کُتیاں بھانے۔ ایس لئی اوہ اوہناں دی نابری لئی پوری طرحاں تیار تے چوکنی ہو کے بہہ گئی۔ اوہنے اوہناں ول تاک لائی ہوئی سی۔ ہُن اوہ کھیڈ ای کھیڈ وچ اِک دُوجے دا پِچھا کر رہے سن۔ کسے نے اوہدے ول دھیان نہ دتا۔ ایتھوں تک کہ دوڑدیاں اِک کُتا اوہدے گوڈیاں نال آ لگیا تے آپ ای ڈبک گیا۔ فیر اوہدے اُتے نظر پاندیاں ای گھابر کے پِچھے نُوں ہٹ گیا جویں آکھدا ہووے' ہئی واہ کِنی عجیب گل اے' اِک انسانی ہوند تے ایتھے۔ خیر کوئی گل نہیں۔ ایس احساس دے نال کہ ایہہ کُجھ نہیں نِرا اِک انسان ای تاں اے۔ اوہ مطمئن تے خُش ہو کے اِک ہور کُتے اُتے ہنبلیا۔

اِک کُتے نے اوہنوں نظرانداز کر دتا تاں دُوجے کُتیاں نے وی دھیان نہ دتا۔ سگوں اِک ٹولے دے رُوپ وچ اَگے ودھ گئے تے اِنج مختلف سائزاں تے جسم والے کُتیاں دے قدماں دی بڑک رَل کے چوکھڑ دے قدماں توں نکل کے آون والی دھیمی اواز وچ بدل گئی۔ کافی دیر تک ایہہ سبھ کُتے اِک دُوجے دے مگر دوڑ بھج کردے رہے۔ آل دوال یاں جنگل ولوں اِک وی اواز نہیں سی آ رہی سوائے چوکھڑاں دے ٹُرن دی اواز دے۔ اچانک ای اوہنوں اپنے حال اُتے

ڈکھ ہون لگیا. اوہ اوہناں وچکاروں اِنج سمٹی سنگڑی اُٹھی کِہ اوہناں نال ٹکرا نہ جاوے تے اَگے نوں تُر پئی.

(3)

بالاں نوں سون لئی لٹا دتا گیا تے سٹور دے شیشے والے بُوہے اُتے پردا کھلار دتا گیا تاں گھر والی نے اوہنوں آکھیا:

"ہُن تُسیں وی سوں جاؤ. ایس لئی کِہ اسیں لوک بہُت سویرے سویرے جاگ جاندے آں."

ایہ کہندیاں اوہ گھڑی ول ویکھن لگی.

"میں ذرا اوہدے نال گل کرنا چاہندی آں."

اوہدی گل مکن توں پہلاں ای گھروالی بول پئی "بہُت اچھا" ایہ کہندیاں اوہنے نیویں پا لئی.

ضلعی کمیٹی دا ممبر اُتے کوٹھے اُتے ٹھہریا ہویا سی تے اوہدی واپسی بہُت دیر نال ہوئی سی. اینی گل کہن بعدوں اوہ سون لئی اُپر چلی گئی جتھے اوہدے لئی بسترا لا دتا گیا سی. کُجھ دیر تک اوہ ایہناں کوڑیاں یاداں نوں دبان دا جتن کردی رہی تے اوس کیفیت نوں بُھلان دی وی جنہے اوہدے دل دیاں ڈونگھائیاں توں اُٹھ کے اوہدی ساری ہوند نوں اپنی ولھیٹ وچ لے لیا سی. اُپر دی منزل وچ نِرا اِکو کمرا سی تے اوہدے وچ وڑدیاں سار اوہ ساریاں کیفیتاں پرت آئیاں. تاں ایس کمرے دی فضا نے اوہدے اندر سُتے فتنے نوں جگا چھڈیا سی. ایس کلّے کمرے وچ نِرا اِکو ڈیسک رکھیا ہویا سی. اوہدے سوا اوتھے کُجھ ہور نہیں سی. اوہدا بسترا کمرے دی اِک کندھ دے نال لگیا ہویا سی تے ضلعی کمیٹی دے ممبر دا بسترا اوہدی ساہمنلی کندھ نال لگیا ہویا سی. اپنے بیتے تجربے پاروں اوہ جاندی سی کِہ اِک تھاں ایتھے ٹھہرنا اپنی تھاں اِک مسئلا اے تے فیر ایہ کِہ ایس منحوس ضلعی کمیٹی دے ممبراں دے نال اِکو ای کمرے وچ سونا. اوہ اوہدی واپسی بارے سوچ رہی سی کِہ ضلعی کمیٹی دا ایہ ممبر یقینی طور اِک کوڑا کسیلا تے جھگڑالو بندا ہووے گا. فیر اوہدا مُونہہ کھولھ کے چلک کے بولن دا انداز' اوہدے گلھاں دیاں اُٹھیاں ہوئیاں ہڈیاں تے کھُلیا ہویا مُونہہ اندروں کسے بیماری پاروں کالا دِسدا سی. مُونہہ دے اندر دی سیاہی دے خیال نال ای اوہنوں خیال آیا کِہ کدھرے اوہدے پھپھڑے تاں خراب نہیں. ضرور ہوون گے. پر ایہ اِنج دے انسان ہوندے ای کیوں نیں. اِک خاص انداز دے کمزور ڈھانچے ورگے ڈبلے' پتلے' بد زبان. جویں اُسترے نوں سان اُتے چڑھایا ہووے. عجیب جہیا سطحی تے چھچھورا پن تے جویں لتی مُسکی جہی بانہہ اِنج چھلا کے اشارا کرن وچ بڑا سواد ملدا ہووے. گویا اوہ کسے نوں ہتھیہ ای تاں دے گا.

اوہنوں افسوس ہو رہیا سی کہ اوہ بڑا اوہدی ذات توں نفرت کرن دی تھاں ایس قسم دے لوکاں دے خلاف نفرت رکھدی اے۔ بھاویں جتھے تک اوس ویلے دیاں یاداں بارے جذبے دی گل اے' اوہ اوہنوں اِک مخصوص ٹائپ دے طور لے رہی سی۔ اوہنوں تاں ایہ وی یقین سی کہ اوہ اوہنوں ٹھیک طرحاں پچھان وی سکدی اے کہ نہیں۔ یقینی طور جے اوہ ایتھے دی تھاں کسے ہور تھاں اوہنوں ملدی تاں اُکا ای پچھان نہ سکدی تے ہُن اوہ خاص اوہدی ذات دی تھاں ایس قسم دے لوکاں دے خلاف نفرت دا جذبا رکھدی اے۔

ہولے ہولے نیندر اوہدے اُتے طاری ہو گئی۔ اوہ اُنگھلاون لگ پئی۔ اوہنوں پتا وی نہ لگیا کدوں اَکھ لگ گئی۔ فیر تھلوں آون والیاں اوازاں دے نال اوہدی اکھ کُھلی۔ یقینی طور اوہ اوہدے بارے ای گلاں کر رہے سن۔ ایس لئی کہ گھر والی دی اواز بھاری تے گھُٹی گھُٹی جہی سی تے جتڑے مرد نال اوہ گل کر رہی سی' اوہدی اواز توں وی ایہو جاپدا سی کہ اوہ جتن نال لہنی اواز نُوں نیواں رکھ رہیا اے۔ ایوں جاپدا اے جویں ہُنے مینوں تھلے بلایا جاوے گا۔ اوہنے سوچیا تے نال ای کسے دے پوڑھیاں چڑھن دی اواز آئی۔

"میں کہیا تُسیں جاگ رہے او ناں؟" گھر والی جھکدیاں ہویاں بولی "مینوں افسوس اے کہ تہانوں کھیچل کرنی پوے گی پر اوہناں نے تہانوں تھلے بُلایا اے۔"

"تُسیں چلو میں آونی آں ہُنے۔" اوہنے جواب دتا۔ اوہنوں اندازا سی کہ اوہنوں تھلے کیوں بلوایا گیا اے۔ اوہ اُٹھ کھلوتی تے تھلے آ گئی۔ پوڑھیاں لتھ کے اوہنے ویکھیا کہ انتلی پوڑھی اُتے اِک نوجوان مُونہہ لمکائی بیٹھا اے۔ اوہدی بڑک سُن کے اوہنے نظراں چُک کے اوہدے ول ویکھیا۔

"جی؟" اوہ اوہدے ساہمنے جا کے اوہدے نال مخاطب ہوئی۔

اوہنے بِنا تمہید ای گل بات شروع کیتی۔ "میں تہانوں ایس ویلے ایہ دسن لئی بُلایا اے کہ ایس گھر وچ تہاڈا ٹھہرنا ٹھیک نہیں اے۔ ایس لئی کہ اِک تاں ایہ گھر نجی رہائش نہیں اے۔ میں نہیں جاندا کہ ایس سلسلے وچ تہاڈا خیال کیہ اے۔ پر ساڈی سوچ مطابق تہاڈا ایتھے ٹھہرنا پریشانی تے کھیچل دا کارن وی ہو سکدا اے۔"

ضلعی کمیٹی دے نوجوان ممبر دی ایس گل نُوں معاملے دی ونگی پاروں معاندانا دشمنی اُتے ادھارت سمجھیا جا سکدا سی پر حقیقت ایہ سی کہ اوہ تکبر والا تے خُدپسند اُکا نہیں سی۔ اوہ آپ غربت تے مفلسی وچ پلیا ودھیا سی۔ ہُن اوہ اِک کارکن بن گیا سی۔ اوہنے جو کجھ اوہنوں آکھیا' اوہ اوہدے منصبی فرائض دا اِک حِصّا سی جو اوہنے اوہدے تیکر اپڑانے سن۔ اصلوں اوہ لہنی ملازمت دے فرائض بڑے خلوص تے دیانت نال نبھانے چاہندا سی۔ بِنا ایہ ویکھے کہ ایہدا اثر

آل دوال اُتے کیہ تے کیویں پیندا اے. اوہنے اوسے خلوص نال ایہ گل اوہدے کنیں پا دتی.
اوہناں نوں گلاں کردیاں چھڈ کے گھروالی اپنے بالاں کول ٹُر گئی.

"جدوں میرے کولوں میرے خیال تے نقطا نظر بارے سوال کیتا جاندا اے تاں سمجھ وچ نہیں آوندا کہ کیہ کہواں. پر میں آپ وی سوچیا سی کہ ایتھے ٹھہرنا اعتراض جوگ ہو سکدا اے."
اوہدا جواب اُکا غیر تسلی بخش سی. نوجوان نے اوہدے ول اِنج ویکھیا جویں اوہ اوہدے اصل موقف تے مطلب نوں سمجھن توں ناکام رہیا ہووے.

"جو کجھ وی ہووے، تُسیں ایہ تاں جاندے او کہ تُسیں ساڈے توں اُکا وکھرے راہ اُتے چل رہے او تے آپ سوچو کہ جے کوئی اجیہا منحرف بندا ایس مکان وچ ٹھہردا اے تاں ایہدا کیہ مطلب ہو سکدا اے تے سِٹّا کیہ ہووے گا ایہدا؟"

"کہڑا وکھرا راہ؟ میں کسے وکھرے راہ اُتے نہیں ٹُر رہی."

"خیر ایہ تے ہے کہ تُسیں لوک اجیہاں کارروائیاں نال جُڑ گئے او جہڑیاں پارٹی دے اُکا خلاف نیں. کیہ تُسیں ایہدے توں انکار کر سکدے او؟"

"پارٹی دے خلاف؟" اوہنے مونہہ چک کے اِنج آکھیا جویں اوہدے توں سوال پچھ رہی ہووے. "میرا تاں خیال نہیں کہ اسیں لوک پارٹی توں وروددھ کارروائیاں وچ ملوث آں پر ایہدے وچ کوئی ہور معاملے تے گلاں نیں جہناں بارے دھیان دینا پیندا اے."

"ویکھو! میرے خیال وچ تاں ایہ مناسب نہیں کہ میں کسے نظریاتی یاں اصولی بحث یاں ٹاکرے وچ تہانوں اُلجھاواں. خیر اوہ جو کجھ وی ہووے، اخیر تہاڈے ایتھے آون دا مقصد کیہ اے؟"

ایس سوال دا مقصد سوائے تجسّس دے ہور کجھ وی نہیں سی. اوہدے بھانے ایہ ہو سکدا سی کہ اوہ دشمن دی جاسوس ہووے. ایس پاروں جدوں اوہنے اپنے ایس سفر دا مقصد بیان کردتا تاں وی اوہ مشکوک ای رہیا. اوہدا ایہو خیال سی کہ اوہدا ایہ سفر تحریک نال سِدھا تعلق تے واسطا رکھدا اے.

"اچھا تے فیر تُسیں فیکٹری جاؤ گے تے اوتھوں واپسی اُتے پارٹی دی اُچیری کمان نوں لہنی رپورٹ پیش کرو گے."

"نہیں بئی. پارٹی دی ہائی کمان نوں رپورٹ کرن والی کوئی خاص گل ہے ای نہیں. میرے کم دی ونگی اجیہی اے کہ اکثر موقعیاں اُتے مینوں بلاوے ملدے رہندے نیں کہ میں جا کے اپنے نظریاں تے خیالاں اُتے ادھارت لیکچر دیاں تے میں اپنے ای نقطۂ نظر نال گل کردی آں."

"او! اچھا تے واقعی ایہ گل اے۔"
اوہ کسے ڈونگھی سوچ وچ نظر آون لگیا. لگدا سی کہ ایہ گل اوہدی سمجھ توں اُچیری اے. اخیر اوہنے کہیا "ویکھو گل جو کُجھ وی ہووے پر اینی رات گئے تاں میں تہانوں ایہ نہیں آکھ سکدا کہ اپنا سامان چکو تے ایسے ویلے ایہ تھاں چھڈ دیو. پر ایہ ضرور آکھاں گا کہ سویرے سویرے تُسیں ایتھوں ضرور ٹُر جاؤ۔"
"شکریا' بڑی مہربانی. مینوں بہت افسوس اے کہ میرے کارن تہانوں بہت پریشانی ہوئی۔"
گھر والی جھٹ اپنے بالاں کول جا کے لیٹ گئی سی. یقینی طور اوہنے پہلاں ای ایس فیصلے دا اندازا لا لیا سی تے یقینی طور اوہنے اپنے کن ای اوسے پاسے لائے ہوئے ہوون گے.
اُتے لیٹن لئی جاندیاں پوڑھیاں چڑھدیاں اوہ نوجوان ممبر دی سادا دِلی تے فیصلے تک اپڑن والی اوہدی گل نُوں دل ای دل وچ سلاہ رہی سی تے اِک طرحاں اوہدی شکرگزار وی سی. بسترے وچ لیٹ کے جدوں اوہنے رضائی مُونہہ اُتے لئی تاں سوچدی رہی سی کہ ایس ویلے جو کُجھ پیش آیا اوہ اوہدی لہنی حرکت دا منطقی نتیجا ای سی. پر ہُن ایہدا کیہ مطلب کہ لہنی لہنی تھاں تے اپنے اپنے طور اُتے اوہناں سبھ نُوں اِکو جیہے تکلیف دہ تجربے تے ازمایش توں گزرنا پیا. یعنی اوہدے اپنے توں وکھ نوجوان کمیٹی ممبر' گھر والی' سبھ ساہمنے ای اِک تکلیف دیوک تجربا تے ازمایش سی. لہنی لہنی تھاں. ہاں واقعی کدھرے نہ کدھرے ضرور کوئی نہ کوئی گڑبڑ اے. اوہ اینا سوچ سکدی سی. پوڑھیاں اُتے کسے دے چڑھن دی اواز آئی. کمیٹی دا نوجوان ممبر کیوں جے ایسے ای کمرے وچ سوندا سی' اوہ اُتے آ رہیا سی. اوہدے لئی ہور کوئی تھاں سی ای نہیں. مجبوری نال اوہنے اُتے آ کے اپنا بسترا تیار کیتا. رضائی دے اندر مُونہہ دِتی اوہ محسوس کر سکدی سی کہ اوہ اپنا بسترا لا رہیا اے تے اوہدے ول دھیان کیتے بنا ای سون دیاں تیاریاں وچ رُجھا ہویا اے. بہت چھیتی اوہدی اکھ لگ گئی تے اوہ غافل ہو کے سوں گئی.
سویرے ساجھرے ای اوہ جاگ کے اُٹھ کھلوتی. تھلے گھر والی تے وڈی کُڑی جاگ گئیاں سن. ناشتا تیار سی. اوہنوں ویکھ کے اوہنے آکھیا :
"او نہیں' میں کُجھ نہیں کھاواں گی۔"
"نہیں' ایہ کِویں ہو سکدا اے. جان توں پہلاں تھوڑا جیہا تاں کُجھ کھا لوو۔" ناشتے دی میز اُتے آنڈے سن. وڈی دھی گھڑی مُڑی مسکران لگدی سی. ایوں جاپدا سی کہ چاہن دے باوجود اوہ مہمان نال گلاں کرن توں جھک رہی اے. اوہنوں پارٹی دے واقعاں تے مسئلیاں دا پتا سی. اوہدی میزبان ٹھاکن دے باوجود اوہنوں سٹیشن تک چھڈن گئی. اوہنے آکھیا "ایہ نیڑے تاں

اے سٹیشن. ڈور ہوندا تاں کوئی گل دی سی." راہ وچ رات دے واقعات بارے اوہ معذرت کردیاں کہن لگی "تہانوں تاں پتا اے ایہ نوجوان لوک سِر پھرے ہوندے نیں. دماغ وچ جو آوے' اوہو کردے نیں."

"نہیں جی. اوہدا جو فرض سی اوہنے اوہی کیتا. میں اکّا بُرا نہیں منایا اوہدیاں گلّاں دا. سگوں مینوں افسوس اے کہ اوہنوں میرے کارن پریشانی مِلکنی پئی." اوہنے جواب دتا. ساہمنے سٹیشن اُتے سیزن ٹکٹ اُتے سفر کرن والے فیکٹری ملازم کالھی وِچ گڈی پھڑن ٹُردے آ رہے سن. سٹیشن دے سٹال تے دُکاناں کھلنیاں شروع ہو گئیاں سن.

"اِک گل دا افسوس اے مینوں. تہاڈے میاں ہوری گھر نہیں سن. اچھا اوہناں نُوں میرا سلام کہیا جے."

"سٹیشن اُتے اوہناں نال تہاڈی ملاقات ہووے گی. اوہ ایسے گڈی اُتے آ رہے نیں جہدے اُتے تُسیں جا رہے او."

جویں کہ اوہدی مجمان دا ارادا سی' اوہ اوہدے نال سٹیشن دے اندر ٹُر گئی تے اوہدے سنگ پلیٹ فارم جا کھلوتی. کجھ پلاں بعدوں ای گڈی اپڑ گئی تے اوہ گڈی اُتے چڑھ گئی. اوسے ویلے مجمان اپنے خاوند سمیت اوہدے ڈبے دی باری اُتے آ کھلوتی. ایوں جاپدا سی کہ اوہ اوتھے آوندیاں آوندیاں سارا واقعا اوہدے کنیں پا آئی اے. ایس لئی جدوں اوہنے سلام کیتا تاں جواب وچ اوہنے آکھیا "ہاں ہاں!" تے کجھ دُراڈا ای کھلوتا رہیا. اوہ اپنی دُکان لئی سبزیاں دی خریداری کرن اوہناں ای کپڑیاں وچ ٹُر گیا سی جہناں نُوں پا کے گڈ چلاندا سی. گڈی چلن وچ اجے کجھ منٹ باقی سن. دوویں میاں بیوی اوہدی باری دے بِلکُل ساہمنے کھلوتے سن پر خاوند اکّا چُپ تے گُم سُم کھلوتا سی جویں اوہدی سمجھ وچ کجھ نہ آ رہیا ہووے. بِلکُل گُم سُم. اوہدی شکل توں ای ظاہر ہو رہیا سی کہ اوہ سوانی دی نازک پوزیشن نُوں سمجھ رہیا اے. فیر اوہ باری ول مُونہہ چُک کے بولی جویں اپنے خاوند تے پروہنی دوہاں نال اِکو ویلے مخاطب ہووے "گل ایہ اے کہ اسیں تاں تہانوں بطور انسان پسند کردے آں. کیوں جی میں ٹھیک آکھ رہی آں ناں؟ ایس لئی تہاڈا جدوں وی ایدھر آنا ہووے' تُسیں ساڈے کول ضرور ٹھہرو."

ایہ گل شاید اوہنے اطمینان تے تسلی نال کہی ہووے گی کیوں جے مہمان تاں بہرحال جا ای رہی سی. ایس لئی گھروالی دے ایہ لفظ کہ اسیں تہانوں بطور انسان تاں پسند کردے ای آں. اِک عجیب رَلے مِلے احساس دے نال اوہدے کناں وچ لتھے سن. جواب وِچ اوہ بولی سی. "تُساں لوکاں دا بڑا شُکریا تے جے میرے جان مگروں میرے کارن تہانوں کسے قِسم دی پریشانی یاں

گڑبڑ دا ساہمنا کرنا پیا تاں ایہدے لئی مینوں معاف کر دیا جے۔"

"نہیں، مینوں یقین اے کہ اِنج دا کوئی مسئلا نہیں ہووے گا۔" گھروالی نے جواب دتا۔

اینے نوں گڈی چلن دی گھنٹی وج گئی۔ گڈی چل پئی تاں سوائی دے خاوند نے چلدی گڈی دے بُوہے لاگے ہو کے کھُلی ہوئی صاف اواز نال آکھیا "اچھا ہُن اپنا خیال رکھو۔" اِنج لگ رہیا سی کہ جدوں گڈی چل ای پئی تاں اوہنے پارٹی بارے جذبات نوں پراںہہ سُٹدیاں اپنے دلی جذبات دا اظہار کر ای دتا۔ اِنج کر کے اوہ بہُت مطمئن تے ہلکا پھلکا نظر آ رہیا سی۔ ناگاساکی شہر دے اندر کم کرن والے محنت کشاں تے مزدوراں دے لتھ جان مگروں ڈبا خالی ہویا تاں اِکوڑکی ای مقامی لوکاں دیاں رَلیاں ملیاں اوازاں نال بھر گیا۔ اوہناں لوکاں تے اوازاں دے وچکار بیٹھیاں اوہدے اُتے اوہناں لوکاں دی جہناں توں اوہ ہُنے ہُنے جُدا ہوئی سی، نازک نفسیاتی کیفیت دا احساس اوہناں لئی محبت دی گرمی تے ہمدردی دا جذبا بن کے اُبھریا پر فیراوس نقطے اُتے اپڑ کے ہولے ہولے اِک کرب وچ بدلن لگ پیا۔ اوہ ہُن اپنے اندر اِک تناء تے بے چینی جہی محسوس کر رہی سی۔ بیتی رات توں ایس ویلے تک دے واقعے اِک ہاسو ہینا تے لایعنی ڈراما جاپ رہے سن۔ جہناں نے اوہدے سمیت اوہدے وچ شریک سارے کرداراں نوں عجیب بھونڈی تے احمقانا جہی گنجھل وِچ پھسا دِتا سی۔

اج جدوں ایس پَل ریل گڈی جاپان دے سمندری ساحل دے نال نسی جا رہی سی، تاں اوہنے ساہمنے کھِلرے ہوئے سمندر ول ویکھیا۔ سمندر دا تے بدلاں بھرے اسمان دا رنگ اِکو جہیا دِس رہیا سی۔ اسمان تے زمین دی ایس اکساہرتا وچ عجیب جہی افسردگی تے ملال سی۔ ہر شے اِک ڈھونگ تے ڈھکوسلا ای تاں اے۔ ایہ سوچدیاں خیال دے جبر تے پکڑ توں مجبور ہو کے اوہنے اِک نظر سمندر اُتے پائی۔ سمندر دا رنگ ڈُونگھے ملال تے افسردگی نال رَلیا پیا سی۔

☆☆☆☆☆

سنگاپوری (ملائی) / کیتھرین لِم

ابّا

بچے سدا ڈر تے چاء دی رَلی مِلی کیفیت نال پیو دے گھر پرتن دا راہ ویکھدے۔ ڈر تاں اوس مت گھتن دا ہوندا سی جہڑا مونہہ اُتے پوے تاں لہو وگ پیندا تے بُلھ کئی دن تیکر سُجے رہندے سن۔ چاء اوس کھانے دا ہوندا سی جہڑا پیو کدی کدائیں اپنے نال لے آوندا سی۔ یعنی وڈے وڈے کاغذی پیک وِچ آنڈے تے سبزیاں نال تلیاں ہوئیاں گرماگرم نوڈلاں۔ اصلوں ایہ کھادھ پیو اپنے کھاون لئی لیاوندا سی پر عام کر کے اینا بُہتا مال لے آوندا کہ اوہدے اپنے کولوں نہیں سی مُکدا تے فیر باقی بچے مال لئی بالاں وِچ لوٹی پیندی جہدی گھات وِچ اوہ پہلاں ای میز دے لاگے تیار ہوندے سن۔ جے ماں دخل اندازی نہ کردی کہ ایس تر مال دی بھاویں بُرکی ای ہووے، سبھ نُوں برابر برابر مِل جاوے تاں سبھ توں وڈے تے بلوان بچے سارا کُجھ کھوہ لیندے تے نِکیاں لئی بھورا وی نہ چھڈدے۔

اوہ چھے بال سن۔ دو سبھ توں وڈیاں وِچ، اِک بارھاں سال دا مُنڈا تے دُوجی یارھاں سال دی کُڑی سی۔ اوہ دوویں ڈِبلے پتلے ہون دے باوجود نڈر تے بلوان سن تے جدوں کدی نِکیاں نُوں وی کُجھ نہ کُجھ حِصّا دواون لئی ماں اوتھے موجود نہ ہوندی تاں اوہ سبھ کُجھ آپس وچ ای ونڈ کھاندے۔ نَوں سال دے دو جُڑواں بال سن۔ اَٹھ سال دی اِک نِکّی جہی کُڑی سی تے فیر اِک گودھڑیاں کردا دو سال دا کاکا جہڑا دُوجیاں وانگ غنیمت دے مال وچوں اپنا جایز حِصّا وصولن لئی مچلدا۔

بال اوس اِک ادھ وار نُوں چیتے کر سکدے سن جدوں اوہناں دے پیو دی سخاوت نے اوہناں نُوں حیران کر چھڈیا سی۔ اوہ واقعی ای اوہناں دی خاطر تر مال دے دو بھرے ہوئے پیکٹ لے آیا سی جہناں نُوں رَل مِل کے کھاندیاں اوہ اینے نہال ہو گئے سن کہ اوہنوں چھیتی چھیتی ہڑپ نہیں سن کر سکدے۔ ایتھوں تک کہ کول بہہ کے ٹھنگدی ہوئی ماں دی کِھڑی پئی سی۔

پر خُشی دے اوہ پل فیر کدی نہ آئے۔ ہُن پیو دی کھان نُوں کُجھ نہ لیاوندا۔ ہُن تاں بال وی اپنے آپ نُوں اوس ویلے خُش قسمت سمجھدے سن جدوں پیو دُھت ہو کے گھر نہ آوندا تے اوہناں دی تے اوہناں دی ماں دی ٹھکائی نہ کردا۔

آس اوہناں نُوں فیر وی لگی رہندی سی تے جے اوہ اوس ویلے جاگ رہے ہوندے جدوں

اوہناں دا پیو رات گئے گھر پرتدا تاں اوہ لیٹیاں اکھاں پاڑ پاڑ کے ایہ جاننا چاہندے کہ دھاگے وچ ولھیٹیا کوئی خاکی پیکٹ اوہدے ہتھ وچ تاں نہیں پھڑیا ہویا۔ جے اوہ ڈنڈ مچاندا' پَیر پٹاکدا آوندا تاں صاف ظاہر سی کہ کھان نوں کجھ نہیں لیایا۔ اودوں بچے ایس ڈر پاروں اِک دُوجے نال چنبڑ کے دبک جاندے سن کہ ذرا جہی اواز وی اوہدے غُصّے نُوں بھڑکا دیوے گی تے اوہدے وڈے ہتھ نُوں بالاں دے چہریاں ول آون دی دعوت دیوے گی۔

اوہناں دی ماں دا مُونہہ اکثر سُٹیا رہندا سی۔ بالاں نے راتاں نُوں کئی وار اوہنوں روندیاں بسونگردیاں سُنیا سی۔ اگلی سویرے اوہدے گل تے اکھاں اینیاں سُجیاں ہوندیاں کہ نیڑلیاں اُچیاں حویلیاں وِچ کپڑے دھون جاندیاں اوہنوں شرم آوندی۔

جنہاں راتاں وچ پیو معمول توں ذرا دیر نال تے بُہتا بے سُدھ ہو کے پرتدا تاں بال اینے سیانے سن کہ اوہ موئی موئی نُوں اوہدیاں نظراں توں دُور رکھدے۔ ایہ ایس لئی کہ اَٹھ سال دی موئی موئی جہڑی سدا دی روگی سی تے ہر ویلے بلونگڑے وانگ روندی رہندی سی' پیو نُوں بھڑکا دین دا اِک کارن سی۔ اوہدا نک ہر ویلے وگدا رہندا سی' مُونہہ عجیب طرحاں پھڑکدا۔ لتاں پھنسیاں نال بھریاں رہندیاں جنہاں نُوں اوہ دِل لا کے کُھرکدی رہندی تے اِنج گُلابی سِمدے زخم بندے رہندے۔ حالاں ماں وار وار اوہنوں اِنج کرن توں ٹھاکدی سی۔ سبھ توں ودھ بیزار کرن والی اوہدی رِیں رِیں سی۔ اِک کونے وچ سٹول اُتے سمٹی سمٹائی یاں دُوجے بالاں نال چٹائی اُتے لیٹی ہوئی اوہ اپنی پتلی منمنی اواز وچ گھنٹیاں بدھی روندی رہندی۔ وڈا مُنڈا تے کُڑی اوہدی ایس حرکت توں اُلجھدے سن تے چیک کے ماں نال شکایت کردے سن جہڑی تھکی تھکی اواز وچ بچی نُوں ڈانٹ دیندی پر جنہاں راتاں وچ پیو گھروچ ہوندا تے اپنے اَدھے پوے لئی بیٹھا ہوندا تاں اوہ بُہتا دھیان رکھدے کہ موئی موئی ذرا وی نہ ٹھنکے۔ اوہناں نُوں پتا سی کہ اوہدا بسونگرا پیو دے اعصاب اُتے بُہتا ناگوار اثر پاندا سی کہ اوہ پوری ڈاڈھ نال گھُرکدا تے جے ایہدے مگروں وی رونا چالُو رہندا تاں اوہ اُٹھ کے بچی لاگے جاندا تے اوہنوں بُری طرحاں کُٹ چھڈدا۔ فیر اوہ دُوجے بالاں ول دھیان کردا تے اوہناں نُوں وی دُھن دیندا۔ یعنی اوہ اپنی ایس بدبختی دا اوہناں سبھ نُوں سانجھا ذمے وار سمجھدا سی۔

اوس رات پیو اپنے انتہائی غصیلے مُوڈ وچ گھر آیا سی کیوں جے اوہنوں لکڑ چیرن دے کارخانے وچوں کڈھ دتا گیا سی۔ اوس ویلے موئی موئی لئے ڈسکورے بھردیاں روئی جا رہی سی تے دوویں وڈے بھَین بھرا وی اوہنوں چُپ نہیں کرا سکے سن۔ حالاں اوہناں نے اوہنوں ڈانٹیا ماریا وی سی۔ اگلے پَل بنا کجھ آکھے سُنے پیو دا گھسن اوہدی نکی جنی ٹھُنّی اُتے پیا تاں کُڑی دُوجے پاسے اُلٹ گئی تے بے سُدھ ہو گئی۔ آفت نُوں تاڑ کے دُوجے بال چھیتی چھیتی گھروں نکل نسے تے ماں

ٹھنڈے پانی دے چھٹے مار مار کے کُڑی نُوں ہوش وچ لیائی۔

پر دو دن بعد ای موئی موئی مر گئی تے جدوں اِک کلومیٹر دُور گھاٹی وچ پنڈ دے قبرستان دَبن لئی اوہدی لوتھ چکی گئی تاں رون والیاں وچ صرف اوہدی ماں ای سی۔ فیر روگی کُڑی نُوں چیتے کردیاں کجھ پنڈ واسی تعزیت کرن آ گئے۔ پیو دلگیر ہو کے مُونہہ لھویٹی بیٹھا سی۔ ایہ جاندیاں ہویاں کہ اوہ بے کار وی اے، پنڈ واسیاں دیاں ہمدردیاں ڈھیریاں سن۔ اِک رحم دل سوانی نے کجھ چندا اکٹھا کیتا تے دلجوئی کارن پیو نُوں دے چھڈیا۔ ایس اُتے اوہ بندا جنھوں اپنی حالت اُتے آپ ترس آ رہیا سی، ڈھاواں مار کے رو پیا۔ اوہدے مندے حال دی خبر چھیتی ای اوہدے مالک نُوں مِل گئی جہڑا اِک سخت گیر پر ہمدرد بندا سی۔ اوہنے اوہدے بیوی بالاں دی خاطر اوہنوں دوبارا ملازمت دین دا فیصلا کیتا تے دِل دا وڈا ہون پاروں اوہ آپ پُرسا دین آیا۔ نال ای امداد وجوں کجھ پیسے وی لیایا (جہڑے اوہنے احتیاطن اوس بندے نُوں دین دی تھاں اوہدی بیوی نُوں دے دتے) اپنے پُرانے آجر نُوں اوتھے ویکھ کے تے اپنی موئی دھی واسطے اوہدی ہمدردی دے بول سُن کے اوہ بندا وِل کے رون لگ پیا تے اوہنوں چُپ کراون لئی اوہنوں فیر دلاسا دینا پیا۔

اوہدی آپ رحمی ہُن انت نُوں اپڑ گئی سی۔ اوہنے اپنے آپ نُوں مصیبت مارے اِک پیو دے رُوپ وچ ویکھیا جہڑا اپنے جگر دے ٹوٹے وچ اَنچاہی موت دا ماتم کر رہیا ہووے۔ ایس آپ رحمی دے نال ای موئی دھی واسطے اوہدے سچے پیار دا سُوما پھُٹ پیا تے اوہ دُکھی انداز نال وَین کرن لگ پیا۔ ”ہائے موئی موئی! ہائے میری دُکھیاری دھی......!“ اوہ اوہنوں گھاٹی وچ بنی قبر وچ سُتی دِسی۔ دُبلی پتلی، چِٹی تے دھان پان۔ غم تے رحم دیاں لہراں نے اوہدے کنک وَنے وڈے وڈے مونڈھیاں تے باہواں نُوں اِنج ہلا کے رکھ دتا کہ ویکھن والے وی سہم گئے۔ گوانڈھیاں نے اپنے ولوں اوہدی ڈھارس بنھان دا ہر ممکن جتن کیتا تے کجھ اِک ڈُبڈبائیاں اکھاں نال ایہ آکھدے اوتھوں ٹل گئے کہ ”بھاویں لاپرواہ شرابی اے پر اپنی دھی نال اوہنوں سچا پیار اے۔“

غم دے مارے پیو نے چھیتی ای ہنجو پُونجھ لئے۔ اوہ اُٹھ کھلوتا۔ اوہنوں اِک خیال آیا۔ اج دے بعد اوہ اِک بہُت چنگا پیو بن جاوے گا۔ اوہنے اپنے کھیسے وِچوں اوہ پیسے کڈھے جہڑے سیٹھ نے اوہدی بیوی نُوں دتے سن (تے بیوی نے تُرت اوہدے جان توں بعد اوہدے حوالے کر چھڈے سن) اوہنے نوٹاں نُوں گنیا۔ اوہ ایہناں پیسیاں وِچوں اِک وی اپنی ذات اُتے نہیں خرچے گا۔ نہیں..... کدے نہیں۔ اوہ اُٹھیا تے فیصلا کیتے انداز نال گھروں باہر نکل گیا۔ بالاں نے اوہنوں ویکھیا تے حیران ہوئے کہ اوہ کتھے گیا ہووے گا۔ اوہناں دیاں نظراں نے پِچھا کیتا۔ اوہ وستی ولے جا رہیا سی۔ اوہناں دے مُونہہ لمک گئے۔ اوہناں نُوں یقین سی کہ پیو ہُن بوتلاں لے کے ای گھر پرتے گا۔

اتا اِک گھنٹے بعد پرتیا۔ اوہنے اِک وڈا سارا کاغذی تھیلا چکیا ہویا سی جہڑا نِکے نِکے کاغذی پیکٹاں نال

بھریا ہویا سی. اوہنے اوہ لیا کے میز اُتے رکھ چھڈیا. بالاں نُوں اپنیاں اکھاں اُتے اعتبار نہ آیا. پر کیہ ایہ چاکلیٹ دا ڈبا اے؟ اوہناں نے اپنے دیدے پاڑے. اِک تاں انگور دی تھیلی سی' اِک اجہیا ڈبا سی جہڑا اُتوں بسکٹ دا جاپدا سی. بچے آپو وچ اوہدے بارے گویڑ لان لگے. وڈے نے آکھیا کہ ایہ بسکٹ دا ڈبا ہونا چاہیدا اے. اوہنے اجہے کئی ڈبے ہوچیک دی دُکان اُتے ویکھے سن تے وڈی کڑی دا اصرار سی کہ اوہ مٹھیائی اے. اِنج دی جویں دی وڈی حویلی والی لُوسُو نے' جہدے گھرماں کپڑے دھون جاندی سی' اِک واری ماں نُوں دتی سی. جُڑواں مُنڈے دوہاں گلاں اُتے راضی سن تے اوہدی آس وچ نِرا مُوشہ پاڑ کے مسکرا ای سکدے سن. اوہ اِنج رٹا کردے تے اندازے لاندے رہے. کسے وِچ ہمت نہیں سی کہ پیو دے اشارے بِنا ایس خزانے نُوں ہتھ وی لائے. اوہ پیو دے باہر آون دی اُڈیک وچ بے صبرے ہو چکے سن.

کپڑے بدل کے اوہ چھیتی ای باہر آیا. میز لاگے گیا پر اوہ اشارا کہ جہدے اُتے اوہ بال ایس مرغوب خزانے نُوں ہتھ لاندے' اُکّا نہیں ہویا. سگوں پیو نے اوہ وڈا کاغذی تھیلا چُک لیا تے فیر گھروں نکل گیا. دوہاں وڈیاں نے اوہدے سُنن شکتی توں دُور جان دی اُڈیک کیتی تے ایس خزانے توں دستبردار نہ ہون خاطر' جہڑا تقریبن اوہناں دی اپڑ وچ سی' گُشگُشی وچ اِک دُوجے نُوں آکھیا "آ پِچھا کریے' ویکھیے اوہ کِتھے جا رہیا اے." دوہاں جُڑواں مُنڈیاں نے وی جاون لئی ضِد کیتی تے اِنج اوہ چارے محفوظ وِتھ اُتے مگر مگر ٹُر پئے. عام حالاں وچ پیو نے اوہناں نُوں ویکھ لیا ہوندا تے جِھڑک کے گھر جان نُوں آکھیا ہوندا پر ایس ویلے اوہ اپنی دُھن وچ مگن سی. اوہنے ایہناں نُوں ویکھیا ای نہیں.

اوہ گھاٹی دے قبرستان اپڑ گیا تے جہڑی قبر اُتے جا کے ٹھہریا' اوہ اجے تازی سی. اوہ گوڈیاں بھرنے جُھکیا تے چیزاں کاغذی تھیلیاں وچوں کڈھ کڈھ کے احتیاط نال قبر اُتے سجان لگیا. نال ای رونی اواز وچ کہندا گیا "میری پیاری دھی! ایہناں چیزاں توں سوا تیرے پیو کول تینوں دین لئی ہور کُجھ نہیں. آس اے کہ تُوں ایہناں نُوں قبول کر لویں گی." فیر اوہ دیر تائیں اوہدے نال گلاں کردا رہیا تے بچے نیڑلیاں جھاڑیاں وچ چُھپ کے اوہنوں ویکھدے رہے. اسمان کالا ہو گیا سی تے گھنے بدل کے ویلے وی ڈسن والے سن پر پیو سی کہ دُعاواں منگدا جا رہیا سی تے روندا جا رہیا سی. کنیاں پَین اُتے دی اوہ اُلریا ای رہیا تے فیر اُٹھ کے اوتھوں ٹُر پیا. اوہدی گِلی قمیض جُسے نال چنبڑی ہوئی سی. بال جہڑے بہُت زیادا بے تاب ہو چکے سن' ایس خزانے اُتے ٹُٹ پئے. بارش نے بہُت کُجھ برباد کر دتا سی پر جِنا کُجھ وی اوہ بچا سکدے سن' اوہناں نے جھپٹ لیا تے اجہی شاندار دعوت اُڈائی جہڑی اوہ جاندے سن کہ فیر کدی نہیں کھا سکن گے.

☆☆☆☆☆

رُوسی / انتون چیخوف

وانکا

نوں سال دا وانکا ژوکوف جہڑا تِن مہینے توں الیاخن موچی دے کول شاگرد پیا ہویا سی' وَڈے دِن دی راتیں جاگ رہیا سی تے اُڈیک رہیا سی کہ مالک' مالکن تے اوہناں دے کاریگر اَدھی رات دی عبادت کرن گرجا ٹُر جان' اوہناں دے جان مگروں اوہنے اپنے مالک دی الماری وِچوں دوات تے زنگ لگی نِب والا اِک قلم کڈھیا' کاغذ دا اِک مڑیا تڑیا ٹوٹا صاف کر کے اپنے ساہمنے کھلاریا تے لکھن بہہ گیا. پہلا اکھر لکھن توں پہلاں اوہنے اِک نظر بوہے تے باری تے انھیرے وِچ رکھی پوِتر تصویر اُتے پائی. اِک پاسے جُتیاں دے فرماں نال بھریاں الماریاں سن تے فیر اِک دبی جہی ٹھنڈی ہاء بھری. کاغذ اِک بنچ اُتے وِچھیا ہویا سی تے اوہ ایہدے ساہمنے گوڈیاں بھار کھلوتا سی.

"پیارے نانا کونستنتین ماکارچ!" اوہنے لکھنا شروع کیتا. "میں تہانوں ایہہ خط لکھ رہیاں. تہانوں وَڈا دن مبارک ہووے تے رب تعالیٰ تہاڈے اُتے اپنیاں رحمتاں نازل کرے. میرے ماں پیو تاں ہے نہیں' کوئی ہے تاں بس تُسیں ای او."

وانکا نے نظراں چُک کے انھیری باری نُوں ویکھیا جہدے اُتے اوہدے دِیوے دا عکس پَے رہیا سی. تے اوہدیاں اَکھاں ساہمنے اوہدے نانا کونستنتین ماکارچ دی شکل پھرن لگی جہڑے ژیواریف ناں دے اِک پروار وِچ رات دے چوکیدار سن. اوہ نِکّے قد دے پتلے مریڑے' غیر معمولی پھُرتیلے تے زندا دِل' پینٹھ ورھیاں دے بابے سن. اوہناں دے چہرے اُتے سدیوی ہاسا تے اکھاں وِچ خمار رہندا سی. دِن ویلے اوہ نوکراں دے باورچی خانے وِچ سوندے یاں باورچیاں نال ہاسا مذاق کردے. رات ویلے اوہ بھیڈ دی اِک وَڈی جہی کھل دی بُکل ماری اِک وَڈا سارا ڈنڈا کھڑکاندے احاطے دا چکر لاندے سن. کاشتانکا تے بام دوویں کُتے گردن سُٹی اوہناں دے مگر مگر چلدے' بام دا ناں بام ایس لئی پَے گیا سی کہ اوہدا رنگ کالا تے جُثا نیولے وانگ لما سی. بام بہت ای غیر معمولی طور کومل سبھاء والا تے پیار کرن والا جنور سی. اوبڑاں تے اپنے مالکاں نُوں اِک نظر نال ویکھدا سی پر سی کافی بدنام. اوہدے کومل سبھاء تے مسکینی دے پردے وِچ انتہائی ریاکاری تے مکاری لُکی ہوئی سی. موقعا ملن اُتے کسے دی لت پھڑ لین' اجناس دی کوٹھڑی وِچ پولے جہے وڑ جان یاں کسے کسان دی کُکڑی چُرا لیان وِچ اوہدے توں کوئی نہیں سی ودھ سکیا.

کئی وار اوہدیاں پچھلیاں لتاں چیریاں جا چکیاں سن۔ دو واری اوہنوں پھانسی دے کے لمکایا گیا سی۔ ہر ہفتے اوہنوں مار مار کے ادھ مویا کر دتا جاندا سی پر ہر وار اوہ جیوندا بچ جاندا سی۔
غالبن ایس ویلے نانا ہوری پھاٹک اُتے کھلوتے اکھاں سنگیڑ سنگیڑ کے گرجا گھر دیاں لال لال باریاں نوں ویکھ رہے ہون گے۔ نمدے دیاں لمیاں جُتیاں پائی زمین اُتے زور نال پیر مار رہے ہون گے تے نوکراں نال ہاسا مذاق ہو رہیا ہووے گا۔ اوہناں دا نِکا جیہا ڈنڈا لک دی پیٹی وِچ لمک رہیا ہووے گا۔ سردی مارے اوہ جُثا سنگیڑی اپنے ہتھ رگڑ رہے ہون گے تے بُڈھیاں ورگے پوپلے ہاسے نال گھر دی نوکرانی نال مذاق کر رہے ہون گے' فیر باورچن نال۔
اوہ نسوار دی ڈبی دوہاں سوانیاں نوں پیش کردے ہوئے کہندے "اِک چونڈھی نسوار سنگھیں گی؟"

سوانیاں اِک وار سُنگھدیاں تے نِچھن لگدیاں۔ نانا بہت خُش ہوندے۔ دبے دبے ہاسے دا دورا پے جاندا تے اوہ چیک کے کہندے:
"نِچھ مار لئے' ایہہ جم گیا اے!"
کُتیاں نوں وی نسوار سنگھائی جاندی اے۔ کاشتانکا نِچھاں ماردی اے' سِر جھٹکدی اے تے غصے نال اوتھوں ٹُر جاندی اے۔ بام شرافت دا ماریا نِچھ وی نہیں ماردا سگوں پوچھل ہلان لگدا اے' تے موسم بڑا شاندار اے۔ ہوا پُرسکون' تازی تے سوچھ۔ رات انھیری' پر پورا پنڈ صاف دِس رہیا اے۔ اوہدیاں سفید چھتاں' چمنیاں وچوں نکلدے دھوئیں دے مرغولے' جمے ہوئے پالے دا چاندی ورگا خول چڑھے رُکھ' برف دے ڈھیر' جگمگاندے تاریاں بھریا اسمان تے کہکشاں اینی صاف اے کہ جاپدا اے جویں کسے جشن دی تقریب وِچ اوہنوں برف نال دھو مانج کے صاف کیتا گیا ہووے.....

وانکا نے ٹھنڈا ساہ لیا' قلم نوں دوات وِچ ڈوبیا تے اگے لکھن لگیا:
"تے کل مینوں بڑی کُٹ وی پئی۔ مالک میرے وال پھڑ کے مینوں گھسیٹدا ہویا باہر ویڑھے وِچ لے گیا تے جُتیاں کھلارن دے اِک رَچھ نال مینوں کٹیا۔ کارن ایہہ سی کہ اوہناں دے مُنڈے دا پنگھوڑا جھلاندا جھلاندا میں اتفاقن سوں گیا ساں..... تے کوئی ہفتا کُو ہویا کہ مالکن نے مینوں اِک مچھی صاف کرن لئی دِتی تے میں اوہنوں پوچھل ولوں چھلنا شروع کر دِتا۔ اوہنے اوہو مچھی لئی تے اوہدا سِر میرے موتھے اُتے رگڑ چھڈیا۔ کاریگر میرا مذاق اُڈاندے نیں۔ مینوں شراب خانے گھل کے وُڈکا منگاندے نیں تے میرے کولوں مالک دے کھیرے چوری کراندے نیں تے فیر مالک دے ہتھ جہڑی چیز لگدی اے' اوہی لے کے مینوں کُٹنا شروع کر دیندا اے۔ تے کھان نوں کجھ وی نہیں ملدا۔ سویر نوں مینوں روٹی ملدی اے' ڈپہر نوں دلیا تے شام نوں

وی روٹی پر جتھے تک چاہ یاں شورے دا سوال اے' اوہ تے مالک مالکن آپ چُڑک جاندے نیں تے مینوں ڈیوڑھی وچ سوایا جاندا اے۔ تے جدوں اوہناں دا کم بخت چھوکرا روندا اے تاں میری نیندر حرام ہو جاندی اے تے مینوں پنگھوڑا ہلاتا پیندا اے۔ پیارے نانا جی! میرے غریب اُتے ترس کھاؤ' ایتھوں لے جاؤ پنڈ اپنے گھر' ایہ تاں میری سہار توں ودھ اے۔ میں تہاڈے پیریں پیندا آں تے تہاڈے لئی رب اگے سدا دُعاگو رہواں گا۔ مینوں ایتھوں لے جاؤ' نہیں تاں میں مرجاواں گا......"

وانکا دے مُبھ کنبن لگے۔ اوہنے اپنی میلیاں کچیلیاں مُٹھیاں نال اپنیاں اکھاں ملیاں تے اِک ڈسکورا بھریا۔

"میں تہاڈے لئی نسوار پیسیا کراں گا" اوہنے فیر لکھنا شروع کیتا۔ "تہاڈے لئی دُعا کراں گا تے جے میں کجھ ماڑی چنگی گل کراں تاں تُسیں مینوں خوب مارنا تے جے تُسیں سوچدے او کہ میرے لئی کوئی نوکری نہیں اے تاں میں مسیح دا واسطا دے کے داروغا جی نال گڑگڑا کے کہواں گا کہ اپنیاں جُتیاں میرے کولوں صاف کرایا کرن۔ یاں فیر میں فیدکا دی تھاں ڈنگر لے جا کے چاریا کراں گا۔ پیارے نانا جی' ہُن میرے کولوں نہیں سہاریا جاندا۔ ایہ وی کوئی جیون اے؟ میں سوچیا سی کہ پنڈ نس آواں پر میرے کول جتیاں ای نہیں نیں۔ تے مینوں برف توں ڈر لگدا اے۔ جدوں میں وڈا ہو جاواں گا تاں اوہدے بدلے تہاڈی سیوا کریا کراں گا۔ میں کسے نُوں تہانُوں پریشان نہیں کرن دیاں گا تے جدوں تُسیں مرجاؤ گے تاں دعا کریا کراں گا جویں اپنی اَتی لئی کردا ہوندا آں تاں جے تہاڈی روح چین نال رہوے۔"

"ماسکو بہُت وڈا شہر اے' سبھ امیراں تے شریفاں دے گھر نیں تے بہُت سارے گھوڑے نیں۔ پر بھیڈاں اُکا نہیں نیں تے کُتے بہُتا پریشان نہیں کردے۔ ایتھے دے مُنڈے سویرے تاریاں بھرے اسمان تھلے سلام دعا کرن نہیں نکلدے تے گرجا دی گان والی تھاں کسے نُوں آون نہیں دِتا جاندا تے اِک وار میں اِک دُکان دی الماری وِچ مچھیاں پھڑن دے کنڈے ویکھے سن جو ویچن لئی رکھے ہوئے سن۔ ڈور تے بنسی وِچ لگے ہوئے ایہ کنڈے بِلکُل تیار سن تے ہر قسم دی مچھی لئی سن۔ بڑے ای ودھیا سن۔ تے اِک کنڈا تاں اِنج دا سی جہدے وِچ وِیہ سیر دی مچھی وی پھس سکدی اے۔ تے میں اجیہیاں دُکاناں وی ویکھیاں نیں جنہاں اُتے ہر پرکار دیاں بندوقاں وی ملدیاں نیں جیہڑیاں گھر رکھیاں مالک دیاں بندوقاں ورگیاں نیں۔ ایس لئی جے اوہ سو سو روبل دیاں وی ہون تاں مینوں حیرانی نہیں ہووے گی..... تے قسائی دیاں دُکاناں اُتے تیتر تے چیہے تے خرگوش وی ملدے نیں۔ پر دُکاندار ایہ نہیں وسدے کہ اوہناں دا شکار کتھے کردے نیں۔

"پیارے نانا جی! جدوں وڈے گھر وچ وڈے دن دا درخت آوے تاں میرے لئی اِک سنہری

اخروٹ لے لیؤ تے ہرے صندوق وِچ حفاظت نال رکھ لیؤ. نوجوان سوائی اولگا ایگناتیونا توں منگ لیؤ. کہنا کہ ایہ وانکا واسطے اے."

وانکا نے کنبدیاں ہویاں ٹھنڈا ساہ لیا تے باری ول فیر گھورن لگیا. اوہنوں چیتے آیا کہ کویں اوہدے نانا اپنے مالک دے پروار لئی وڈے دِن دا رُکھ لین سدا جنگل جاندے ہوندے سن تے اپنے نال اپنے دوہترے نُوں وی لے جاندے سن. کویں ہاسے خُشی دے زمانے سن اوہ! نانا ہوری زور نال کھنگھاردے، پالا پین نال ٹاہنیاں چٹکدیاں تے وانکا وی کھنگھارن لگدا. وڈے دِن دا رکھ کٹن توں پہلاں نانا ہوری پایپ پیندے، ہولے ہولے اِک چُونڈھی نسوار سُنگھدے تے ٹھرے ہوئے وانکا نُوں ویکھ کے ہس پیندے...... فردے نِکّے نِکّے رکھ، جمے ہوئے کگر نال ڈھکے اہِل کھلوتے ایہ ویکھن دی اُڈیک وِچ ہوندے کہ اوہناں وِچوں ہُن کون مردا اے. جس پاسے وی نظر چُک کے ویکھو، اِک خرگوش برف دے ڈھیراں نُوں ٹپ کے تیر وانگ نسدا نظریں پیندا...... نانا ہوری ہانک لائے بِنا نہ رہندے :

"پھڑیں پھڑیں...... پھڑیں! آہ، پوچھل کٹیا شیطان!"

وڈے دِن دا رکھ کٹ لین مگروں نانا اوہنوں گھسیٹ کے وڈے گھر لاندے سن تے فیر گھر والے اوہنوں سجان دے کم وِچ لگ جاندے...... نوجوان سوائی اولگا ایگناتیونا جہڑی وانکا نُوں سبھ توں ودھ پسند سی، سبھ توں ودھ رُجھی ہوندی. جدوں وانکا دی ماں پیلاگیا جیوندی سی تے وڈے گھر دی نوکرانی سی تاں اولگا ایگناتیونا وانکا نوں چنگیاں چنگیاں چیزاں دیندی سی، تے کیوں جے کوئی کم نہیں ہوندا سی ایس لئی اوہنوں پڑھنا، لکھنا، سو تک گنتی گننا تے ایتھوں تک کہ نچنا وی سکھاندی سی. پیلاگیا دے مرن مگروں وانکا نُوں اوہدے نانا کول نوکراں دے باورچی خانے گھل دِتا گیا تے اوتھوں ماسکو وِچ موچی الیاخن دے کول......

"چنگے نانا جی، تُسیں ضرور آ جاؤ" وانکا نے اپنا خط فیر لکھنا شروع کر دِتا. "یسوع مسیح دا واسطا دے کے تہانوں بینتی کرنا آں، مینوں ایتھوں لے جاؤ. میرے ورگے ناخُش یتیم اُتے ترس کھاؤ، ایتھے مینوں ہر بندا ماردا دُرکاردا اے. تے میں بہُت بھکھا رہندا آں. میں ایتھے اینا پریشان رہندا آں کہ دس نہیں سکدا. ہر ویلے روندا رہندا آں. پچھلے دن مالک نے جُتیاں دا فرما میرے سر اُتے ماریا تے میں ڈگ پیا. میرا جیون وبال بن گیا اے. کُتے توں وی مندا اے...... الیونا، کانے، ایگورکا، تے کوچوان نُوں میرا سلام کہنا تے میرا واجا کسے نُوں نہ دینا. میں آں تہاڈا دوہترا ایوان ژوکوف، پیارے نانا جی تُسیں ضرور آونا."

وانکا نے کاغذ نُوں دُہرا کیتا، فیر چوہرا. تہہ کر کے اِک لفافے وِچ رکھ دِتا جہڑا اوہ اِک دن پہلاں اِک کوپک دا خرید کے لیایا سی. کُجھ دیر سوچن مگروں اوہنے اپنا قلم سیاہی وِچ ڈوبیا تے پتا لکھیا :

"پنڈ اپڑ کے نانا جی نوں ملے۔"

فیر اوہنے سِر کھُرکیا' کُجھ سوچیا تے اَگے لکھ دِتا "کونستنتین ماکارچ"۔ خط لکھن وِچ کوئی رکاوٹ نہ پین پاروں اوہ بہُت خُش سی۔ اوہنے ٹوپی پائی تے فیر اپنا نِکا جھیا اوورکوٹ پائے بِنا ای صرف قمیض پائی دوڑدا ہویا سڑک اُتے آ گیا.....

قسائی دی دُکان اُتے دُکانداراں نے اِک دِن پہلاں اوہدے پُچھن اُتے دسیا سی کہ خط لیٹر بکس وِچ پا دِتے جاندے نیں۔ تے ایہناں بکسیاں وِچوں خطاں نوں کڈھ کے ڈاک دِیاں گڈیاں راہیں دُنیا وِچ ہر تھاں اپڑا دِتا جاندا اے۔ اوہناں دے کوچوان دُھت ہوندے نیں تے اوہناں وِچ لگیاں ہوئیاں نِکیاں نِکیاں گھنٹیاں وجدیاں رہندیاں نیں۔ وانکا دوڑدا ہویا لاگلے لیٹر بکس نیڑے اپڑیا' تے اپنا ودھ مُلا خط اوہدے موکھے وِچ پا دِتا۔

اِک گھنٹے مگروں سہانیاں اُمیداں دِیاں لوریاں لے کے اوہ مِٹھی نیندر سوں رہیا سی..... سفنے وِچ اوہنوں اگ دان نظر آیا۔ اگ دان اُتے اوہدے نانا جی ننگیاں لتاں لمکائی بیٹھے سن تے باورچناں نوں اوہدا خط پڑھ کے سنا رہے سن..... چُلھے لاگے بام گھمدا پھردا اپنی پوچھل ہلا رہیا سی۔

☆☆☆☆☆

لیو تالستائی 1828 - 1910 روسی ادب دا اِک اُگھا ناں اے۔ کلاسیکی روسی کہانی وِچ انتون چیخوف' دوستوفسکی' بعد دے دور وِچ تر گنیف توں میکسم گورکی تیکر ہور بہُت سارے ناں آوندے نیں۔ روسی ادب وِچ باریک بینی تے منظر نگاری بڑے کمال دی ہوندی اے۔ ایہو کارن اے کہ روسی کہانی وِچ سانوں بڑیاں لمیریاں کہانیاں نظر آوندیاں نیں۔

لیو تالستائی' روسی ادب دا اہم ناں اے۔ نوں سال دی عمرے اوہدے پیو دی وفات ہوئی۔ اوہنے سولھاں سال دی عمرے یونیورسٹی داخلا لیا پر تعلیم ادھوری رہ گئی۔ اپنی جاگیر وِچ مزدوراں کساناں دے بالاں لئی سکول قایم کیتا' فوجی نوکری کیتی' یورپ دی سیر' سکول دی مُڑ اُساری' 1862 وِچ صوفیا نال ویاہ تے کرڑے دناں دا ساہمنا۔ اہنسا تے انسان دوستی نوں مذہب مِتھ کے اوہدا پرچار شروع کیتا۔ ساری دولت غریباں وِچ ونڈ دِتی۔ صوفیا نال ایسے کارن اختلاف ہویا تے گھروں نکل نسیا۔ اخیر اِک ریلوے سٹیشن دے پلیٹ فارم اُتے نمونیے پاروں وفات۔ سوانی بارے اوہدی راء۔ "میں سوانی بارے اپنی آخری راء دین لئی پہلاں قبر کھٹاواں گا' اوہدے وِچ لتاں لمکا کے بہہ جاواں گا تے فیر راء دین مگروں قبر وِچ چھال مار دیاں گا۔"

رُوسی / تالستائی

دو گز تھاں

وَڈی بھَین دا ویاہ اِک شہری دُکاندار نال تے نِکّی دا اِک ہالی نال ہویا سی۔ وَڈی بھَین، نِکّی نوں ملن لئی پِنڈ آئی ہوئی سی۔ دوویں چاہ پی رہیاں سن۔ وَڈی بھَین شہری جیون دِیاں خوبیاں بارے دَس رہی سی کِہ کِنا ارام ہوندا اے، کِہو جہے پہراوے پہنے جاندے نیں۔ میرے بالاں کول کِنے ودھیا پہراوے نیں۔ اسیں تھیٹر ویکھن جاندے آں تے سیر تفریح کردے آں۔

نِکّی بھَین نُوں ایہ گلاں ماڑیاں جاپیاں۔ اوہ تاجراں دے جیون دے عیب گِنواون لگی تے فیر ہالِیاں دی حمایت وچ کہن لگی۔ "میں تے تیرے جیون نال اپنا جیون بدلن لئی اُکّا تیار نہیں" اسیں بھاویں اوَکھ نال گزارا کردے آں پر فکراں توں مُکت آں۔ تُسیں لوک ساڈے نالوں بہتر جیون بتیت کردے او تے ساڈے نالوں ودھ دولت کما لیندے او پر کدے کدے سارا کجھ گوا وی بہندے او۔ توں ایہ اکھان سنیا ہووے گا کہ گھاٹا تے لابھ جڑواں بھرا نیں۔ دولت ڈھلدی چھاں اے۔ اکثر ویکھیا گیا اے کہ جہڑا اج امیر اے، کل نُوں فقیر ہو جاندا اے۔ ساڈے جیون وِچ ایہ دھڑکو نہیں ہوندے۔ واہک بھاویں موٹے تازے نہ ہوون پر اوہناں دِیاں عمراں لمیاں ہوندیاں نیں۔ اسیں دولت مند نہیں فیروی ساڈے کول ڈھڈ بھرن لئی سبھ کجھ ہے اے۔"

وڈی بھَین تپ گئی۔ اوہنے طنز نال آکھیا "بس بس رہن دے۔ توں تے جنوراں ورگا جیون بتیت کر کے خُش ایں۔ تینوں وسیب دا کیہ پتا۔ تہاڈا مرد کِنّی ای مشقت کرے پر تیرا حال اوہو رہنا اے، تیرا انت وی۔ جویں دا جیون توں بتیت کر رہی ایں، موت وی اوویں دی ای ہووے گی۔ پاتھیاں تے تُوڑی دے ڈھیر اُتے۔ ایہو حشر تہاڈے بالاں دا وی ہوندا لگدا پیا اے۔

"ایہدے نال کیہ ہوندا اے" نِکّی بھَین نے ماڑا سمجھے بِنا آکھیا۔ "منیا کِہ ساڈا کَم کرڑھا تے بھونڈا اے پر ہے یقینی۔ سانوں گھُوگھٹ کسے اگے جھکنا تاں نہیں پیندا۔ تہاڈے شہراں وِچ تاں ہر پاسے لاگ تے لالچ نیں۔ ممکن اے اج سبھ کجھ ٹھیک ہووے پر کل نُوں تیرا خاوند شیطان دے بہکاوے وچ آ کے شراب، جُوئے تے سوانیاں دے چکر وچ پھس سکدا اے۔ ویکھدیاں ای ویکھدیاں سارا کجھ ملیامیٹ ہو سکدا اے۔ کیہ آئے دن انج نہیں ہوندا؟"

نِکّی بھَین دا خاوند پھوم اگ دان لاگے لیٹیا ہویا سی۔ اوہ سوانیاں دی گل بات سُن رہیا سی۔ اوہنے سوچیا۔ گل تاں ٹھیک اے۔ واہک مُنڈھپے وچ دھرتی جوتن وِچ لگ جاندے نیں تے ایسے

وچ مگن رہندے نیں۔ ساڈے کول اینا فالتو ویلا ای نہیں ہوندا کہ ساڈے سِر وِچ کوئی ہور سوچ سماوے۔ پر میرے نال مشکل ایہ اے کہ میرے کول لوڑ مطابق زمین نہیں اے۔ جے کسے طرحاں مینوں وادھو زمین مِل جاوے تاں مینوں بدبخت شیطان دا وی ڈر نہ رہوے۔

سوانیاں چاہ پی بیٹھیاں سن۔ کجھ دیر کپڑے لتے بارے گل ہوندی رہی۔ فیر اوہ بھانڈے دھو کے سون لئی لیٹ گئیاں۔ پر شیطان اگ دان مگر لُکیا ہویا سی۔ اوہنے اوہناں دی گل بات سُن لئی سی تے پھوم دے خیالاں توں وی جانُو ہو گیا ہویا سی۔ اوہ خُش سی کہ واہک دی بیوی نے واہک دے من اندر گھمنڈ پیدا کر دِتا اے تے اوہ ایہ سمجھن لگ پیا اے کہ جے بہتی زمین مِل جاوے تاں شیطان دا ڈر وی نہیں رہوے گا۔۔ چنگا ایہو سہی۔ شیطان نے سوچیا۔ ہشیار رہوو ہُن جناب۔ ہُن میرا تے تہاڈا مقابلا ہووے گا۔ میں تہانوں زمین وی دیاں گا تے اوسے راہیں تہاڈے اُتے قابو وی پاواں گا۔

پنڈ دے دوال دِچ اِک زمیندار سوانی رہندی سی۔ اوہ لگ بھگ تِن ہزار ایکڑ زمین دی مالک سی۔ اوہنے اِک سخت مزاج بُڈھے سپاہی نُوں اپنا کارندا بنایا ہویا سی۔ بُڈھا کارندا ہالیاں کولوں آئے دن جرمانے تے ہرجانے وصول کردا سی۔ جدوں اوہ بُڈھا کارندا نہیں سی' اوس سمے زمیندارنی تے واہکاں وچکار بہُت چنگے سُبندھ سن پر ہُن کارندے نے ہالیاں نُوں پریشان کر دِتا سی۔ خاص کر پھوم اوہدے ہتھوں بہُت پریشان سی۔ اوہ بڑی احتیاط کردا سی پر غفلت یاں انجانے وچ کجھ نہ کجھ ہو جاندا۔ کدے کوئی گھوڑا مڑدے کھیت وچ جا وڑدا۔ کدے کوئی گاں زمیندارنی دے باغ اندر جا وڑدی۔ کدے وچھے اوہدیاں چراگاہواں وِچ اپڑ جاندے۔ ایہناں گلاں پاروں پھوم نُوں سدا جرمانے بھرنے پَیندے۔ پھوم جرمانا تاں دے دیندا پر بُڑاندا رہندا۔ اجہے سمے اوہ غصے وچ آ جاندا تے گھر والیاں اُتے آفت آ جاندی۔ کارندے پاروں پھوم نے گرمی دا پورا موسم بہُت اوکھ نال گذاریا۔ جدوں سردی آئی تے ڈنگر اصطبل وچ بنھ دِتے گئے تاں پھوم نے اطمینان دا ساہ لیا۔ ڈنگر ہُن باہر چرن نہیں سن جاندے۔ پھوم نُوں اوہناں دا چارا اصطبل وِچ اپڑانا پَیندا سی۔ ایہ اِک جھنجٹ تاں ہے سی پر روز دی بے سوادی نہیں سی۔

سردیاں وچ ایہ خبر نکلی کہ زمیندارنی اپنی زمین ویچ رہی اے تے سراں دا مالک اوہنوں خریدن وچ دلچسپی لے رہیا اے۔ ایہ خبر واہکاں تیکر اپڑی تاں اوہ بہُت تربھکے۔ اوہناں نے سوچیا کہ جے سراں دے مالک نے زمین خرید لئی تاں ساتھوں ہور ودھ جرمانے ادا کرنے پین گے۔ ساڈا آدھار لے دے کے ایسے جائیداد اُتے اے۔ واہک زمیندارنی کول گئے تے اوہنوں بینتی کیتی کہ اوہ اپنی زمین سراں دے مالک نُوں نہ ویچے سگوں اوہناں نُوں دے دیوے۔ اوہناں آکھیا کہ اوہ سراں دے مالک نالوں ودھ مناسب قیمت دے دین گے۔ زمیندارنی نے اوہناں دی گل من

لئی. واہگاں نے جتن کیتا کہ ساری جائیداد پنڈ دے ناں خرید لئی جاوے تے سارے لوک اوہدے سانجھے مالک ہوون. ایس معاملے بارے دو واری پنچایت وی ہوئی پر کوئی فیصلا نہ ہو سکیا. شیطان نے اوہناں دے من وچ نفاق دا بی بیج چھڈیا سی جس پاروں اوہ کسے گل اُتے اِک مک نہ ہو سکے اخیر ایہہ مِتھیا گیا کہ ہر بندا اپنی پُنج مطابق وکھری وکھری زمین خریدے. زمینداری پہلی صلاح وانگ ایس صلاح نُوں وی من گئی.

پھوم نُوں پتا لگیا کہ اوہدا گوانڈھی ڈیڈھ سو کِلّے زمین خرید رہیا اے تے زمینداری ایس گل اُتے راضی اے کہ ادھا ٹل نقد تے ادھا سال مگروں تار دِتا جاوے. پھوم دے دل وچ ساڑا پیدا ہویا. اوہنے سوچیا کہ ایہہ چنگا رہیا. ساری زمین وکدی جاندی اے تے میرے ہتھ کُجھ نہیں آ رہیا. اوہنے اپنی بیوی نال ایہہ ذکر چھیڑیا "دُوجے لوک زمین خریددے جا رہے نیں. سانوں وی کسے طرحاں وِیہہ کِلّے جِنّی زمین تاں خرید لینی چاہیدی اے. زمین دے بِنا جیون اوکھا ہو گیا اے. کارندا جرماندے کر کر کے سانوں تباہ کیتی جا رہیا اے."

میاں بیوی سِر جوڑ کے بیٹھے تے سوچن لگے کہ زمین کِویں حاصل کریے. اوہناں نے سو روبل جوڑ کے رکھے ہوئے سن. اوہناں نے اک وچھا وی ویچ دِتا. کُجھ مکھیر پالیا ہویا سی، ادھا ویچ چھڈیا. اِک پُتر نُوں مزدوری لا کے پیشگی موکھ لَے لیا. کُجھ پیسے اِک بھنوئیے توں قرض لئے تے ادھی زمین دے پیسے جوڑ لئے. پھوم نے چالھی کِلّے دا اِک ٹوٹا خریدن لئی چُن لیا. ایس ٹوٹے دے اِک حصے وچ جنگل اُگیا ہویا سی. پھوم زمینداری نال سودا مِتھن گیا. جویں کِویں سودا ہو گیا. پھوم نے زمینداری نال ہتھ ملایا تے کُجھ پیسے بیعانے وجوں دے دِتے. فیر دووے شہر گئے. اوتھے پکے کاغذاں اُتے دستخط ہوئے. پھوم نے زمین دا ادھا ٹل نقد تار دِتا تے رہندا اِک سال مگروں تارن دا وعدا کیتا.

ہُن زمین پھوم دی مِلک سی. اوہنے اُدھار بی لَے کے اپنی زمین وچ بیج چھڈے. قسمت نے سنگ کیتا. فصل بہت چنگی ہوئی. فیر پھوم نے اِک ورھے دے اندر اندر اپنے بھنوجے تے زمینداری دے قرضے تار دِتے. ہُن اوہ ماڑا موٹا زمیندار بن گیا سی. اوہ اپنی زمین واہندا بیجدا، اوہدے اُتے گھاہ سُکا کے چارا بناندا. بالن وڈھدا اتے اپنے ڈنگر اپنیاں ای چراگاہواں وِچ چاردا. جدوں اوہ اپنے کھیت واہن یاں اَن تے گھاہ دی ودھوتری ویکھن جاندا تاں اوہدا من کھِڑ جاندا. اوہنوں اپنی زمین اُتے اُگیا گھاہ تے اپنے زمین اُتے کھڑے پھُل سبھ نالوں وکھرے تے اچرج جاپدے. پہلاں اوہ جہڑی زمین واہندا ہوندا سی، اوہ اوہنوں دُوجیاں زمیناں ورگی لگدی سی پر ہُن گل وکھری سی.

ooooo

پھوم اِک سوادلا تے آسُودا جیون بتیت کر رہیا سی پر لاگلے واہکاں نے اوہدیاں چراگاہواں تے کھیت وِچ بے لوڑ مداخلت کرنی شروع کر دِتی سی۔ پھوم نے اوہناں نُوں شرافت نال سمجھایا پر اوہ لوک اپنیاں حرکتاں توں باز نہ آئے۔ کدی پِنڈ دا چرواں اپنیاں گاواں اوہدے کھیتاں وچ چھڈ دیندا' کدے کسے دے گھوڑے رات ویلے کھلوتی فصل وِچ وڑ آوندے۔ پھوم اوہناں نُوں باہر ہِک دیندا تے اوہناں دے مالکاں نُوں شکایت نہیں سی کردا۔ لتے چِر تیک اوہناں دے خلاف قانونی چاراجوئی وی نہ کیتی پر اوہ ایہ زیادتیاں کدوں تیکر سہندا؟ تنگ آ کے اوہنے ضلع چہری وچ شکایت لکھوا چھڈی۔ اوہنوں پتا سی کہ واہکاں دی ایس حرکت وچ بدنیتی شامل نہیں تے اوہ جان بجھ کے کسے نُوں تکلیف نہیں دیندے تے اصلوں ایہ ایس پاروں ہوندا اے کِہ بہت سارے لوکاں کول لپنی زمین نہیں اے۔ فیروی اوہ ایہ سوچن نُوں مجبور سی کِہ میں کتھے تیک معاف کردا رہواں؟ ایہ تاں سارا کجھ غارت کر کے رکھ دین گے۔ اگوں لئی اوہناں نُوں چتاونی ہونی چاہیدی اے۔ دو تِن کساناں نُوں جرمانا بھگتنا پیا۔ سِٹا ایہ نکلیا کہ پھوم دے گوانڈھی اوہدے توں ناراض ہو گئے تے کدے کدے جان بجھ کے اپنے جنور اوہدی پیلی وِچ چھڈن لگے۔ اک رات اک ہالی نے اوہدے باغ وچ وڑکے نِنبُو دے پنج رُکھ وڈھ سٹے۔ پھوم اوہناں رُکھاں لاگیوں لنگھیا۔ اوہنے کوئی چِٹی چِٹی شے پئی ویکھی۔ غور نال ویکھیا تاں پتا لگیا کِہ رُکھاں دے وڈھے پئے تنے زمین اُتے پئے نیں تے رُکھاں دی تھاں بِرا مُنڈھے ای رہ گئے نیں۔ پھوم اگ بگولا ہو گیا۔ اوہنے سوچیا کہ جے صرف اِک دو رُکھ وڈھے ہوندے تاں وی ماڑی گل سی پر ایس بدمعاش نے تاں پورا جُھنڈ صاف کر چھڈیا اے۔ جے پتا لگ جاوے کِہ ایہ کِہدی حرکت اے تاں اوہنوں مزا چکھا دیاں۔ پھوم بہت دُبدھا وچ پھسیا ہویا سی کہ اوہ کون ہو سکدا اے؟ اوہنے سوچیا کہ ہووے نہ ہووے' ایہ حرکت سائمن دی اے۔ کوئی ہور بندا انج نہیں کر سکدا۔ اوہ سائمن دے گھر گیا تاں جے کجھ پتا لگ سکے۔ اوہدے کول سائمن خلاف کوئی ثبوت نہیں سی فیر وی اوہ اوہدے اُتے ورھ پیا۔ سائمن نے وی برابر دا جواب دِتا۔ خوب مہنے بِھڑے گئے۔ پھوم نُوں یقین جہیا ہو گیا کہ ایہ سائمن دی ای کارستانی اے۔ دُوجے دن اوہنے سائمن اُتے مقدما کر چھڈیا۔ سائمن نُوں عدالت سدیا گیا۔ مقدمے دی سنائی ہوئی پر ثبوت نہ ملن پاروں اوہ بَری ہو گیا۔ اوہدے خلاف کوئی گواہی نہیں سی مِل سکی۔ پھوم نُوں بڑا دُکھ ہویا۔ اوہنے پنچاں تے ججاں نُوں ماڑا آکھ کے اپنے دل دا ساڑ کڈھیا۔ اوہنے آکھیا "تسیں لوک چوراں توں اپنیاں مُٹھیاں گرم کراندے او۔ جے تسیں ایمان داری توں کم لیندے تاں اِک سینا زور چور نُوں کُھلھا نہ چھڈدے۔"

پھوم ٹاشاں نال وی لڑیا تے اپنے گوانڈھیاں نال وی۔ لوک اوہدے اُتے بہت کھجے تے

اوہدے گھر نُوں اگ لا دین دی تڑھی لائی۔ بھاویں پھوم ہُن پہلاں نالوں ودھ زمین دا مالک سی پر پنڈ وچ اوہدی سماجی حیثیت خاصی ماڑی ہو گئی سی۔ اوہناں دناں وچ ای خبر کھلری کہ بہت سارے لوک پنڈ چھڈ کے دُوجی تھاں جا کے اباد ہو رہے نیں۔ پھوم نے سوچیا کہ جہڑے لوک جا رہے نیں' اوہناں نُوں جان دیو' بھلا میں کیوں اپنی تھاں چھڈاں۔ چنگا اے کہ پنڈ توں کجھ لوک ٹُر جاون۔ اوہناں دے جان نال تھاں خالی ہووے گی' فیر ایہو تھاں ساڈے لئی کافی ہووے گی۔ ساٹوں تنگی دا احساس نہیں رہوے گا۔ میں اوہناں دیاں زمیناں خرید کے اپنی جائیداد وچ وادھا کر لواں گا۔ فیر جیون ذرا اطمینان نال بیتے گا۔ اجے تاں اینا اوکھا اے کہ ارام محال اے۔

اِک دِن پھوم اپنے گھر وچ سی۔ اک مسافر ہالی پنڈوں گزردیاں اوہدے وَل آ گیا۔ اوہنے ہالی نُوں رات بھر اپنے گھر ٹھہرایا تے روٹی کھوائی۔ گل بات دوران پھوم نے اوہنوں پچھیا۔ "تسیں کتھوں آ رہے او؟"

ہالی نے جواب دِتا کہ اوہ والگا توں آیا ہویا اے تے اوتھے ای کم کردا اے۔ گل توں گل نکلن لگی۔ کسان نے اک تھاں دا ناں لے کے دسیا کہ ایتھوں بہت سارے لوک اوتھے جا کے اباد ہو رہے نیں۔ اوہنے ایہ وی آکھیا کہ اوہ لوک ہُن اوس پنڈ دے حصے دار نیں۔ ہر بندے نُوں پنجھی پنجھی کِلّے زمین لبھی اے۔ اوہ زمین بڑی زرخیز اے۔ جے اوہدے وچ رائی وی بیجی جاوے تاں گھوڑے دے قد برابر اُچے اُچے بوٹے نکل آوندے نیں۔ اوہ بوٹے اینے گھنے ہوندے نیں کہ داتری دے پنج ہتھ چلاؤ تاں گٹھا تیار۔ پروہنے نے اِک واہک دا ذکر کردیاں دسیا کہ اوہ دو خالی ہتھ لے کے اوتھے اپڑیا سی تے ہُن چھے گھوڑیاں تے دو گاواں دا مالک اے۔

پھوم دا من وی مچلن لگ پیا۔ اوہنے سوچیا "میں کدوں تیکر ایس تنگ کوٹھڑی وچ دُکھ جھلدا رہواں؟ جدوں دُوجی تھاں اینی چنگی طرحاں رہیا جا سکدا اے تاں میں ایتھے کیوں پیا رہواں؟ میں اپنی زمین تے گھر ویچ کے پیسے کیوں نہ کھرے کر لواں؟ اوہناں پیسیاں نال نوَیں تھاں نوَیں سِریوں کم شروع کیتا جا سکدا اے۔ ہر چیز نوَیں تے تازی ہووے گی۔ ایتھے دے بھیڑ بھڑکے توں سدا تکلیف رہندی اے۔ پر میں نویں تھاں پہلاں آپ جا کے چھان پھٹک کراں گا۔"

گرمی دے مُڈھ وِچ پھوم تیار ہو کے نوَیں پنڈ لئی ٹُر پیا۔ اوہنے اِک بھاف والی کشتی نال والگا دریا پار کیتا تے سمارا اپڑیا۔ فیر ڈیڈھ سو کوہ پیدل چلیا تے اخیر اوس تھاں اپڑ گیا۔ اوتھے اپڑ کے اوہنے معلومات لئیاں تاں اوہ ہالی دیاں دسیاں سبھے گلاں ٹھیک نکلیاں۔ ہالیاں کول وادھو زمین سی۔ پنڈ دے ہر بندے نُوں پنجھی کِلّے زمین دِتی گئی سی۔ جہدے کول پیسے ہوون' اوہ فی کِلا ڈیڈھ روبل دے حساب نال جنی زمین چاہندا' خرید سکدا سی۔

پھوم خزاں وچ اپنے گھر پرت آیا تے اپنی ساری مِلک تے جنساں ویچن لگیا۔ اوہنے زمین

مناسب نفعے بدلے ویچی. گھر تے ڈنگر وی بیچ چھڈے تے پنڈ دی رکنیت توں تیاگی ہو گیا. بہار تک اوہ پنڈ وچ ٹھہریا' فیر اپنے پروار دے نال نویں بستی ولے کوچ کر گیا.

ooooo

نویں وستی اپڑ کے اوہنے اک وڈے پنڈ وچ رلت لئی عرضی دتی تے پنچاں نوں دعوت اُتے سدیا. فیر ضروری کاغذ بنوائے. اوہدے تے اوہدے پُتر دے ناں پنج حصے زمین لکھی گئی. یعنی پنڈ دیاں چراگاہواں توں وکھ اِک سو دِیہ کِلّے زمین. ایہ زمین اِکو تھاں نہیں سی سگوں مختلف کھیتاں دے آل دوال سی. ایتھے پھوم نے کجھ اُساریاں کروائیاں تے اپنی لوڑ انوسار ڈنگر وی خرید لئے. نویں زمین اوہدی پہلی زمین مقابلے تِن گُنا ودھ' نالے بہت زرخیز تے چنگی سی. چراگاہواں وی معقول سن تے ڈنگر وی بہو گِنتی وِچ سن.

پہلاں پہل اوہ مکان اُسارن تے رہن وسن دے شغل وِچ رُجھیا رہیا پر جدوں ایس شغل توں رج گیا تاں شیطان نے اوہنوں اُکسایا کِہ ایہ زمین وی کافی نہیں. پہلے ورھے اوہنے پنڈ دی زمین وچ کنک بیجی' فصل بہت چنگی ہوئی. اوہدا دِل بہت چاہندا سی کہ اوہ کنک ای بیجے پر کنک بیجن لئی اک تاں ہور زمین نہیں سی' دُوجے اِکّ واری بِجائی ہو چکی سی. اوہدے اُتے اجے دُوجی بِجائی نہیں سی ہو سکدی. کنک نویں زمین وچ بیجی جاندی اے یاں اجہے کھیتاں وچ بیجی جاندی اے جہڑے کجھ چِر توں اینجے پئے ہوون. اِک دو ورھے کنک بیجی جاندی اے فیر اوس ویلے تیکر خالی چھڈ دِتی جاندی اے جدوں تیکر لما لما گھاء نہ لہلہاون لگے. وڈھیرے لوک اجہی ای زمین دے چاہیوان سن پر زمین تھوڑی سی. ایس پاروں جھگڑے وی ہوندے سن. آسودا حال لوک کنک بیجن لئی زمین چاہندے سن تے جنہاں دا مالی حال ماڑا سی' اوہ ایس پاروں زمین دے چاہیوان سن کِہ دُوجیاں نُوں اُٹھا دین تے لگان دین لئی پیسے جوڑ لین. پھوم ہور بہتی کنک بیجنا چاہندا سی ایس لئی اوہنے اِک بندے کولوں سال بھر لئی زمین لئی. بہت ساری کنک بیجی' فصل بھر کے اُٹھی پر پنڈ اوس زمین توں بہت دُور سی. اَنّ گڈیاں وِچ لَد کے پنج کوہ دُوروں لیاونا پیندا سی. کجھ چِر بعد پھوم نے ویکھیا کِہ بہت سارے ہالی وکھرے وکھرے ٹوٹیاں اُتے وسدے ہوئے سن تے خوب امیر ہوندے جا رہے نیں. اوہنے سوچیا کہ جے میں وی گھنے پَے کوئی زمین خرید لواں تے اوہدے اُتے گھر اُسار لواں تاں کیہ کہنے. سبھ کجھ ٹھیک ہو جاوے گا. فیر گھنے پَے زمین خریدن دا خیال اوہنوں گھڑی مڑی ستاون لگیا. کوئی تِن ورھے اوہ ایہو کردا رہیا. اوہ زمین کرائے اُتے لیندا تے اوہدے وِچ کنک بیج دیندا. موسم چنگا رہیا تے فصلاں ودھیا ہوئیاں. انج اوہنے کجھ پیسے جوڑ لئے. اُنج تاں اوہ ایسے ڈھنگ وِچ مزے نال رہ سکدا سی پر ہر سال دُوجیاں دی زمین لیندا لیندا اوہ اَک گیا. جِتھے کدھرے چنگی زمین دسدی' سبھ ہالی اوہدے ول نس پیندے.

زمین ہتھو ہتھ اُٹھ جاندی۔ ذرا جیہے اَکڑے تاں زمین گئی۔ تیجے ورھے انج ہویا کہ اِک ہور تاجر نے چراگاہواں لئی ساںجھے طور واہکاں کولوں کجھ زمین لئی۔ اوہناں نے زمین اُتے ہل وی چلوا دِتا پر اِک جھگڑا اُٹھ کھلوتا۔ واہکاں نے اوہدے خلاف عدالتی کارروائی کیتی۔ بدقسمتی نال فیصلا اوہناں دے خلاف ہو گیا تے اوہناں دی ساری محنت اکارتھ گئی۔ پھوم نے سوچیا کہ جے ایہ زمین میری ہوندی تے میں اوہدا مالک تے مختار ہوندا تاں ایہ فضول مشکل نہ پیندی۔

پھوم ہُن آپ زمین خریدن دی فکر وچ رہن لگیا۔ اوہدی اک ہالی نال ملاقات ہوئی۔ ہالی نے تیرھاں سو کِلّے زمین خریدی سی پر کسے چِنتا وچ پھسیا ہویا سی جس پاروں اپنی زمین اونے پونے ویچن دے جتن وِچ سی۔ پھوم نے اوہدے نال سودا کر لیا۔ معاملا تیرھاں سو روبل اُتے ٹکیا۔ مِتھیا گیا کہ کجھ پیسے نقد ادا کر دِتے جاون گے تے باقی بعدوں۔ لین دین وچ کجھ کسر رہ گئی سی کہ اِک مسافر گھوڑیاں دا چارا لین پھوم کول آیا۔ پھوم نے چاہ نال اوہدی سیوا کیتی۔ چاہ پیندیاں پھوم تے اوس مسافر وچکار گل بات ہوندی رہی۔ مسافر نے گلاں گلاں وِچ دسیا کہ اوہ بشکیراں دے علاقے چوں آ رہیا اے تے اوتھے اوہنے بہت ساری زمین صرف اِک ہزار روبل نال خریدی اے۔ پھوم نے کجھ ہور پچھ پڑتل کیتی۔ مسافر نے دسیا کہ "کرنا صرف ایہ اے کہ سرداراں نال دوستانا تعلقات بنا لوو۔ میں اوہناں نوں لگ بھگ سو روبل دے کپڑے تے غلیچے دِتے تے چاہ دا اک بکس دِتا۔ جہڑے لوک شراب دے رسیا سن' اوہناں نوں شراب پیائی۔ ایہ سمجھو کہ کوڈیاں دے بھاء زمین خرید لئی۔ اوہنے پھوم نوں دستاویز وکھا کے آکھیا۔ "لے' وکھ' زمین دریا دے کنڈھے اُتے اے تے پوری نویں زمین اے۔" پھوم نے اوہدے اُتے سوالاں دی واچھڑ کر چھڈی۔ مسافر بولیا۔ "اوتھے اینی بہتی زمین اے کہ سارا سال تُردے رہو' فیر وی مکن دا ناں نہیں لیندی۔ اوہ ساری بشکیراں دی مِلک اے۔ بشکیر بھیڈاں وانگ سادا لوح تے بھولے نیں۔ اوتھے زمین لگ بھگ مفت مِل جاندی اے۔"

"ہوں' ٹھیک اے۔ پھوم سوچن لگیا۔ ایتھے اِک ہزار روبل نال صرف تیرھاں سو کِلّے زمین لبھے گی تے قرضا وکھرا سِر اُتے رہوے گا پر ایہو پیسے لے کے میں اوتھے ٹُر جاواں تاں مینوں ایہدے نالوں دس گُنی ودھ زمین مِل جاوے گی۔

ooooo

پھوم نے اوتھے دا راہ پتا کر لیا۔ جدوں مسافر ٹُر گیا تاں پھوم نے ٹُرن دی ٹھانی۔ بیوی نوں گھر بار دی راکھی لئی چھڈیا' اِک بندے نوں نال لیا تے ٹُر پیا۔ راہ وچ اوہنے اِک شہر وِچ ٹھہراء کیتا' چاہ دا بکس خریدیا' شراب خریدی تے دُوجے تحفے وی لے لئے۔ چھے دن دے پندھ وچ اوہناں نے ڈیڑھ سو کوہ دا فاصلا طے کر لیا تے ستویں دن اوس تھاں جا اپڑے جتھے بشکیر تنبو لائی

بیٹھے سن. مسافر دیاں دسیاں سبھے گلاں پچیاں نکلیاں. بشکیر دریا دے کنڈھے کنڈھے نمدیاں نال ڈھکے ہوئے تنبوواں وچ رہندے سن. اوہ نہ تے زمین وچ ہل واہندے سن' نہ روٹی دی چنتا کردے سن. اوہناں دے ڈنگر تے گھوڑے کھلے میدان وچ چردے رہندے. وچھے تنبوواں مگر بدھے رہندے. گھوڑیاں دن وچ دو واری اوہناں کول لیاندیاں جاندیاں. گھوڑیاں دا دُدھ کڈھ کے اوہدی پنیر بنائی جاندی. بنیر بنانا سوانیاں دا کم سی. مرد لسّی تے چاہ پیندے' گوشت کھاندے تے ونجھلی وجاندے. ایہدے توں سوا اوہناں نوں کوئی چنتا نہیں سی. اوہ سبھ دے سبھ انتہائی بلوان تے خُش وسدے لوک سن. گرمیاں وچ وی اوہناں نوں کوئی دھیان نہیں سی آوندا. سبھ انپڑھ سن. روسی کوئی نہیں سی جاندا. اوہ لوک سبھاء دے بہُت چنگے سن.

پھوم نُوں ویکھ کے اوہ سارے تنبوواں وِچوں نکل آئے تے اوہدے دوالے کٹھے ہو گئے. اک ڈبھاشیا بھالیا گیا. اوہدی مدد نال پھوم نے اپنی سدھر دسی کہ اوہ زمین لین لئی آیا اے. بشکیر بہت خُش ہوئے. اوہ اوہنوں اِک چنگے جہے تنبو وچ لے گئے. اوتھے اوہدی بڑی خاطر ہوئی. اوہنوں قالین تے تکیاں اُتے بہایا گیا. بشکیر اوہدے آل دوالے بہہ گئے. اوہنوں چاہ تے لسّی پیش کیتی گئی. اک بھیڈ ذبح کر کے اوہدے لئی گوشت پکایا گیا. پھوم نے اپنی گڈی توں شراب تے چاہ کڈھ کے بشکیراں وچ ونڈی تے اوہناں نُوں تحفے دِتے. فیر کیہ سی' بشکیر بڑے خُش ہوئے. اوہ آپو وچ زور شور نال گل کرن لگے. اوہناں نے ڈبھاشیے نُوں آکھیا کہ اوہ پھوم واسطے اوہناں دی گل دا ترجما کرے. ڈبھاشیے نے پھوم نُوں دسیا کہ "ایہ آکھ رہے نیں جے اسیں تہاڈے توں بہُت خُش آں. ساڈی رسم اے کہ اپنے پروہنے دی دلجوئی تے خُشی لئی سبھ کجھ کردے آں تے اوہنوں اوہدے تحفیاں دا بدل پیش کردے آں. تساں سانوں تحفے دِتے' سانوں دسو کہ تہانوں ساڈیاں چیزاں وچوں کہڑی چیز سبھ توں ودھ پسند آئی اے تاں جے اسیں تہانوں اوہی چیز پیش کر دیئے.

پھوم آکھن لگیا "مینوں جہڑی چیز سبھ نالوں ودھ پسند آئی اے' اوہ تہاڈی زمین اے. ساڈے ول زمین اُتے گھنی آبادی اے تے زمین دا زور مُک گیا ہویا اے. پر تہاڈے کول وادھو تے زرخیز زمین اے. میں اجہی زمین پہلاں کدھرے نہیں ویکھی."

ڈبھاشیے نے پھوم دی گل اگے اپڑا دِتی. بشکیر کجھ دیر آپو وچ گل کردے رہے. پھوم اوہناں دا مطلب نہیں سی سمجھ رہیا پر ایہ ویکھ رہیا سی کہ بشکیر بہُت خُش سن. اوہ خُوب ہس رہے سن تے چہلک رہے سن. فیر اوہ سارے چُپ ہو گئے تے پھوم ول ویکھن لگے. ڈبھاشیے نے آکھیا "بشکیر ایہ کہنا چاہ رہے نیں کہ تُسیں اپنے ایہناں تحفیاں بدلے جِنی زمین چاہو گے' دے دِتی جاوے گی. تُسیں نِرا اُنگل نال نشانکاری کر دیو' زمین تہاڈی ہو جاوے گی."

بشکیراں نے فیر گل بات دا مُڈھ بنھیا تے آپو وِچ کجھ جھگڑا کرن لگے۔ پھوم نے ڈبھاشیے توں پچھیا کِہ کس گل دا جھیڑا اے۔ ڈبھاشیے نے دسیا کِہ لوکاں دا خیال اے پئی ایس بارے سردار توں پچھ لینا بہتر ہووے گا۔ اوہدی انہوند وِچ زمین بارے فیصلا کرنا مناسب نہیں۔ بعض لوک کہ رہے نیں کِہ سردار دی واپسی تے اوہنوں اُڈیکن دی لوڑ نہیں۔"

اجے ایہ گل ہو ای رہی سی کِہ اِک بندا لونبڑی دی کھل دی وڈی جہی ٹوپی پائی تمبو وِچ آیا۔ سبھ لوک اِک دم چُپ کر گئے تے احترام نال کھلو گئے۔ ڈبھاشیے نے پھوم نوں دسیا کِہ ایہو ساڈا سردار اے۔

پھوم فورن اک بہترین پہراوا تے دو تِن سیر چاہ کڈھ کے لے آیا۔ دوویں وستاں اوہنے سردار دی سیوا وِچ پیش کیتیاں۔ سردار نے ایہ تحفا قبول کیتا تے ساہمنے مسند تے بہہ گیا۔ بشکیراں نے اوہدے نال گل کیتی۔ کجھ دیر سردار اوہناں دی گل سُندا رہیا فیر سِر دے اشارے نال اوہناں نوں چُپ ہو جان لئی آکھیا تے روسی بولی وِچ پھوم نال بولیا۔ "مناسب اے۔ توں جِنی زمین لینی چاہویں' لے لے۔ ساڈے کول بہت اے۔"

پھوم نے سوچیا' جِنی چاہواں' اونی کِویں مِل سکدی اے؟ معاملا پکا کرن لئی دستاویز ہونی چاہیدی اے' نہیں تے ایہ لوک اج کہ دین گے کِہ زمین تیری اے' تے کل خورے مُکر جاون یاں زمین کھوہ لین۔ اوہنے اُچی اواز نال آکھیا۔ "تہاڈی کرپا دا بہت شکریا۔ تہاڈے کول بہت ساری زمین اے پر مینوں تھوڑی جہی چاہیدی اے۔ پر ذرا ایہ گل مِتھی جاوے کِہ مینوں کہڑا ٹوٹا مِلے گا؟ کیہ اوہ ٹوٹا مینوں ناپ کے نہیں دِتا جا سکدا؟ مرنا جینا تاں رب دے ہتھ اے۔ تُسیں تاں شریف لوک او' زبان دے پکے او' پر تہاڈی اولاد دی کیہ ذمے واری اے؟ کیہ پتا کل نوں اوہ میرے کولوں زمین کھوہ لین۔"

"توں ٹھیک آکھدا ایں۔ اسیں زمین مِن کے تیرے حوالے کراں گے۔" سردار نے آکھیا۔

"مینوں پتا لگا اے کِہ اِک تاجر ایتھے آیا سی۔ تساں اوہنوں کجھ زمین دِتی تے پکا کاغذ وی لکھ دِتا۔ میری وی ایہو سدھر اے۔"

سردار سِر ہِلا کے آکھن لگیا۔ "ایہ تاں بہت معمولی گل اے۔ ساڈا منشی ہے اے۔ اسیں تیرے نال شہر چلاں گے تے اوتھے پکے کاغذ اُتے قانونی مُہر لگ جاوے گی تے دستخط ہو جاون گے۔"

"زمین دا مُل کیہ ہووے گا؟" پھوم نے پچھیا۔

"ساڈی زمین دا مُل سدا اِکو ہوندا اے۔ اِک دن' اِک ہزار روبل۔"

پھوم ایہ گل نہ سمجھ سکیا۔ "ایہ کیہ مِنائی ہوئی؟ انج کِنے کِلے بنن گے؟"

"سانوں ایہدا حساب کِتاب نہیں آوندا۔ اسیں اِک دن دے حساب نال زمین ویچدے آں۔

جویں کِہ میں آکھیا اے، توں اِک دِن وِچ جِنی زمین دوالے ٹُر لویں گا' اوہ تیری ہو جاوے گی تے اوہدا مُل اِک ہزار روبل ہووے گا۔"

پھوم حیران رہ گیا۔ اوہنے آکھیا "پر پورے دن وِچ تاں بندا بہُت وڈے ٹوٹے دے دوالے گھُم سکدا اے۔"

سردار ہسیا۔ "جے توں بہُت وڈے ٹوٹے دوالے گھُم سکدا ایں تاں ٹھیک اے' اوہ پورا ٹوٹا تیرا ہو جاوے گا۔ پر اِک شرط اے۔ جے اوسے دن سُورج ڈُبن ویلے تک توں اوسے تھاں پرت نہ آیا جِتھوں چلیا سیں تاں تیرے پیسے ضبط ہو جاون گے۔"

"پر میں جس جس تھاں جاواں گا' اوتھے نشان کِویں لاواں گا؟"

توں جِتھوں تھاؤں ٹُرنا چاہویں گا' اسیں اوتھے کھلو جاواں گے۔ توں اِک پھاوڑا لے لویں تے اگے ودھدا جاویں۔ جِتھے ضروری سمجھیں' زمین کھٹ کے نشان لاندا جاویں۔ ہر موڑ تے ٹویا بنا کے اُپر مِٹی پا دئیں۔ فیر بعدوں ہل لے کے اِک ٹوئے توں دُوجے ٹوئے تیکر جاویں۔ بھاویں کِنا ای وڈا چکر کٹ لویں پر سُورج ڈُبن توں پہلاں پرت ضرور آویں۔ توں جِنی زمین گھیرے وِچ لے لویں گا' اوہ ساری تیری ہو جاوے گی۔"

پھوم بہُت خُش ہویا ایہ مِتھیا گیا کہ کل سویرے روانگی ہووے گی۔ تھوڑی جہی گل بات ہوئی۔ لسی پِیتی گئی۔ گوشت کھادا گیا۔ فیر چاہ دا دور چلیا۔ اینے نُوں رات ہو گئی۔ پھوم نُوں سون لئی کھِنبھاں دا بسترا مِل گیا۔ بشکیر ایدھر اودھر ٹُر گئے تے وعدا کر گئے کِہ اوہ کل سرگھی کٹھے ہو جاون گے تے سُورج اُگن توں پہلاں پہلاں مِتھے تھاں ول ٹُر پین گے۔

○○○○○

پھوم کھِنبھاں دے بسترے وِچ لیٹ تاں گیا پر اوہنوں نیندر نہ آئی۔ ساری رات اکھاں اکھاں وِچ کٹ گئی۔ اوہنوں رات بھر زمین دا دھیان رہیا۔ میں کِنا وڈا ٹوٹا گھیراں گا؟ میرے لئی دِن وِچ پندرھاں کوہ چل لینا کہڑی وڈی گل اے؟ دِن تاں اج کل اُنج وی وڈا ہوندا اے۔ پندرھاں کوہ دے گھیرے وِچ خاصی وڈی زمین آ جاوے گی۔ خراب زمین ویچ چھڈاں گا یاں واہکاں نُوں کرائے تے دے دیاں گا۔ پر چنگی زمین اپنے قبضے وِچ رکھاں گا۔ اہدے اُتے واہی بیجی کراں گا۔ دو جوڑی داند لے لواں گا۔ دو مزدور وی لا لواں گا۔ کوئی ڈیڈھ سو کِلے زمین واہواں گا تے باقی زمین اُتے ڈنگراں دی چراگاہ بناواں گا۔

پھوم ساری رات پلسیٹے ماردا رہیا۔ سویرے سویرے اوہدی ذرا اکھ لگ گئی۔ اُنگھلاٹ آئی تے اوہنے اِک سفنا ویکھیا۔ اوہنوں اُنج جاپیا جویں اوہ اوسے تنبو وِچ لیٹیا ہویا اے تے باہر کوئی بندا کھِلی مار کے ہس رہیا اے۔ اوہنے سوچیا کِہ کون ہو سکدا اے؟ اوہ اُٹھ کے باہر گیا تے ویکھیا کہ

بشکیراں دا سردار تنبو دے باہر بیٹھیا سی تے ہس ہس کے دُہرا ہو رہیا سی. پھوم نے سردار کول جا کے پُچھیا کہ اوہ کہڑی گل پاروں ہسدا پیا اے؟ سوال کردیاں ای اوہنے ویکھیا کہ اوہ سردار نہیں سگوں اوہی مسافر اے جہڑا کجھ چر پہلاں اوہدے کول ٹھہریا سی تے اوہنوں ایتھے دیاں زمیناں دا قصا سُنا کے ٹُر گیا سی. پھوم اوہدے کولوں پُچھنا چاہندا سی کہ کیہ توں بہت دناں دا ایتھے آیا ہویا ایں. پر اچن چیت پتا لگیا کہ ایہ اوہ بندا وی نہیں سگوں ایہ تے اوہ واہک اے جہڑا بہت دن ہوئے والگا توں پھوم دے پرانے پنڈ آیا سی. فیر کیہ ویکھدا اے کہ اوہ بندا واہک وی نہیں سگوں شیطان اے. اوہدے کُھرتے سِنگ نیں تے اوہ بیٹھیا کِھڑکِھڑا رہیا اے. شیطان دے ساہمنے اِک بندا لیٹیا ہویا اے جہدے ننگے پیر نیں تے جُسے اُتے صرف اک کُرتا تے پاجاما اے. پھوم نے سفنے وچ ای اوس بندے نُوں غور نال ویکھ کے پچھاننا چاہیا. اوہنوں انج جاپیا جویں اوہ مُردا اے. ایہ آپ پھوم سی. فورن اوہدی اکھ کھلھ گئی. اوہ خوف تے دھڑکو پاروں ہڑبڑا کے اُٹھ بیٹھیا تے سوچن لگیا کہ بندا وی کِویں کِویں دے سفنے ویہندا اے. فیر اوہنوں خیال آیا کہ ٹُرن دا ویلا ہو گیا اے. ہُن اوہناں نُوں جگا لینا چاہندا اے. اوہنے ایدھر اودھر نظر پائی تے اُجیارے توں اندازا لایا کہ دن نکلن والا اے.

اوہ بسترے توں اُٹھیا. اوہدے نال آیا بندا گڈی وچ سُتا پیا سی. پھوم نے اوہنوں جگا کے ہدایت دِتی کہ اوہ گھوڑے دی زین کس دیوے. فیر پھوم بشکیراں نُوں سدن گیا. اوہنے سوچیا کہ میدان وچ چل کے زمین ناپن دا ویلا ہو گیا اے.

بشکیر اُٹھے تے کٹھے ہو گئے. سردار وی اپڑ گیا. لسّی پیتی گئی. پھوم نُوں چاہ پیش کیتی گئی پر اوہنوں تاں ٹھہرنا اوکھا لگدا پیا سی. اوہ بے قراری نال بولیا "بس ہُن ٹُریے. ویلا ہو گیا اے."

○○○○○

بشکیر تیار ہو کے ٹُر پئے. کجھ لوک گھوڑیاں اُتے تے کجھ گڈیاں وِچ سوار سن. پھوم لہنی گڈی وِچ بہ گیا. اوہنے اپنے بندے نُوں نال بہا لیا تے پھاوڑا وی رکھ لیا. اوہ میدان وِچ اپڑے تاں دسحدے اُتے سُورج دی لالی کِھلر رہی سی. سبھ رل کے اِک ٹیلے اُتے چڑھے تے اپنے اپنے گھوڑیاں تے گڈیاں توں لتھ کے اِک تھاں کٹھے ہو گئے. سردار پھوم ول آیا. اوہنے میدان ول اشارا کردیاں پھوم نُوں آکھیا "ویکھ جِتھے تک تیری نظر کم کردی اے' اوہ سبھ ساڈا علاقا اے. توں ایہدا جہڑا حِصا وی چاہویں' لے سکدا ایں."

خُشی دی بُہتاتی پاروں پھوم دِیاں اکھاں بھج گئیاں. ساری زمین نویں سی. تلی وانگ چٹیل تے چورس سی تے انج کالی سی جویں کالی خشخاش. جِتھے جِتھے ٹوئے سن' اوہناں وچ سینے سینے تیکر گھاء اُگیا ہویا سی.

سردار نے کھل دی ٹوپی اپنے سِر توں لاہ کے زمین اُتے اِک تھاں رکھ چھڈی تے آکھیا۔ "ایہہ نشان اے۔ ایتھوں ٹُریں تے ایتھے ای پرت آویں۔ توں جنی زمین گھیرے وچ لے لویں گا' اوہ ساری تیری ہو جاوے گی۔"

پھوم نے اِک ہزار روبل کڈھ کے ٹوپی اُتے رکھ دِتے۔ فیر اپنا کوٹ لاہیا تے بنا استین پھتوہی پائی رکھی۔ اوہنے لِپی پیٹی اِک واری فیر کس کے بنھی تے پانی دی اِک چھاگل پیٹی وِچ جوڑ لئی۔ اوہنے جُتیاں وی کس لئیاں۔ فیر اپنے بندے کولوں پھاوڑا لے کے ٹرن نوں تیار ہو گیا۔ اوہ کُجھ دیر کھلوتا سوچدا رہیا کہ کس پاسے جاوے؟ اوہدا جی ہر پاسے نوں للچا رہیا سی۔ اُونہہ! کاہدی پرواہ۔ میں اُبھردے سُورج ول ٹُرنا آں۔ اوہنے مشرق ول رُخ کر لیا۔ اک انگڑائی لئی تے اڈیکن لگ پیا کہ سُورج نکلے تاں ٹُرپواں۔ اوہنے سوچیا کہ ویلا ضائع نہیں کرنا چاہیدا تے ٹھنڈے ویلے ٹُرنا سَوکھا وی اے۔ سُورج دِیاں رِشماں اجے مشکل نال ای دِسیاں سن کہ پھوم اپنا پھاوڑا مونڈھے اُتے رکھ کے میدان وچ لتھ گیا تے اگے ودھن لگیا۔ نہ بُہتا سُست' نہ بُہتا تیز۔ اوہ لگ بھگ اِک ہزار گز دے فاصلے تے جا کے رُکیا۔ اوتھے اوہنے اِک ٹویا کڈھیا تے مِٹی دا اک ڈھیر اُتے تھلے کر چھڈیا تاں جے ایہہ تھاں اُگھڑویں نظر آ جاوے۔ فیر اوہ اگے ودھیا۔ جدوں اوہدے جسم وچ ذرا چستی آئی تاں اوہنے اگے ودھنا شروع کیتا۔ تھوڑی دُور جا کے اوہنے اک ہور ٹویا کھٹیا۔

پھوم نے پرت کے ویکھیا۔ نِمھی دھُپ وچ ٹیلا صاف دِس رہیا سی۔ ٹیلے اُتے لوک موجود سن تے گڈی دے پہیے لِشک رہے سن۔ پھوم نے اندازا لایا کہ اوہ کوئی تِن مِیل دا پندھ کر چکیا اے۔ ہُن سُورج چڑھ رہیا سی تے ہولے ہولے گرمی ودھدی جا رہی سی۔ اوہنے پھتوہی لاہ کے مونڈھے اُتے رکھ لئی تے اگے ٹُریا۔ ہُن گرمی خوب ودھ گئی سی۔ اوہنے سُورج ول نظر ماری۔ ناشتے دا ویلا آ گیا سی۔ اوہنے سوچیا کہ اِک پہر بیت گیا اے پر دن وچ چار پہر ہوندے نیں تے اجے تاں سویرا اے۔ اجے واپسی کاہدی؟ پر ذرا جُتیاں لاہ لواں۔ اوہنے بہہ کے جتیاں لاہیاں تے پیٹی وچ اٹکا لئیاں۔ فیر اوہ اگے ٹریا۔ ہُن اوہنوں چلن وچ کُجھ سہولت جاپدی سی۔ دو کوہ ہور چلاں گا' اوہنے سوچیا۔ فیر کھبے ہتھ ول مُڑ جاواں گا۔ ایہہ تھاں تاں بڑی چنگی اے۔ ایہنوں چھڈدیاں دل دُکھ رہیا اے۔ جنا اگے ودھ رہیاں' چنگی توں چنگی زمین آوندی جا رہی اے۔

اوہ تھوڑی دیر ٹیکر تک دی سیدھے ٹُردا رہیا۔ فیر اوہنے پرت کے ویکھیا تاں ٹیلا دھندلا دِس رہیا سی۔ ٹیلے اُتے جنڑے لوک سن' اوہ کالے کالے کیڑے جاپدے سن۔ کھلی دھُپ وچ کوئی چیز چمچماندی پئی سی۔ اُف۔ پھوم نے سوچیا۔ بے دھیانا اینی دُور نکل آیا آں۔ ہُن دُوجے پاسے وی مُڑنا چاہیدا اے۔ میں مُڑھکے وچ گڑچ ہویا پیا آں۔ تریہہ نال حلق وی ٹُک رہیا اے۔

اوہ ٹھہر گیا۔ اوہنے اِک وڈا سارا ٹویا کڈھیا تے اوہدے اُتے مِٹی دا ڈھیر لایا۔ فیر اوہنے لہنی چھاگل کڈھی۔ دو چار گھُٹ پانی پی کے حلق تر کیتا تے کھبے مُڑ گیا۔ اوہ تُردا رہیا' تُردا رہیا۔ گھاء اُچا اُچا سی تے گرمی کرڑی پے رہی سی۔ پھوم اُتے تھکیواں چھان لگیا۔ اوہنے سُورج ول ویکھیا۔ اوہ ٹھیک اوہدے سِر اُتے لِشک رہیا سی۔ ڈُپہر دا ویلا سی۔ اوہنے سوچیا' ہُن ذرا ستا لینا چاہیدا اے۔ اوہ اک تھاں بَہ گیا۔ اوہنے تھوڑی جہی روٹی کھادی۔ پانی پیتا پر زمین نال لک نہیں لایا۔ کدھرے اُنگھلاٹ نہ آ جاوے۔ تھوڑی دیر ارام کرن مگروں اوہ فیر اگے ودھن لگیا۔ پہلاں تاں اوہنوں سوکھ جاپی کیوں جے روٹی کھا کے جُسے وچ کجھ جان آ گئی سی۔ پر گرمی بہُت کرڑی سی۔ اوہنوں سُستی تے اُنگھلاٹ جاپن لگ پئی پر اوہ فیروی تُردا رہیا۔ اوہنے سوچیا ایس واری دل مار لوو' تھوڑی دیر دی تکلیف اے۔ فیر ساری حیاتی سُکھ ساند دی بیتے گی۔

اوہ اوس پاسے وی کافی دُور نکل گیا۔ فیر اوہ کھبے وَل مڑن لگیا سی کہ اِک کھڈا دِسیا۔ اوہنے سوچیا' ایہنوں چھڈنا ٹھیک نہیں۔ ایہدے وچ سن ودھیا اُگے گا۔ اوہ کھڈے دے اِک پاسے گیا' فیر دُوجے پاسے جا کے اوہنے اِک ٹویا بنایا۔ فیر کھبے مڑ گیا۔ اوہنے ٹیلے ول ویکھیا۔ گرمی پاروں ہوا کجھ گاڑھی تے دھندلی دھندلی جہی سی۔ ہوا وچ تھرتھری جہی جاپدی سی۔ ٹیلے دے لوک اِک مِٹواں جہیا نقطا بن گئے سن۔ اوہو۔ پھوم نے سوچیا میں ایس پاسے دا کافی حِصّا گھیر لیا اے۔ ہُن اوس پاسے کجھ گھٹ ای تُرنا چاہیدا اے۔ اوہ تیز رفتاری نال تیجے پاسے نُوں ٹرن لگیا۔ اوہنے سُورج ول نظر کیتی۔ سُورج ادھا ڈھل گیا ہویا سی تے فیر وی اوہنے لہنی چورس دے تیجے ول نُوں اِک کوہ پینڈا وی نہیں کیتا سی۔ ایہ تھاں ٹھِکویں منزل توں کوئی پنج کوہ دُور سی۔ اوہنے خیال کیتا کہ نہیں' ہُن جے زمین دا اک کونا کٹ وی جاوے تاں پرواہ نہیں۔ مینوں ہُن بہرحال سِدھا پرتنا چاہیدا اے۔ کدھرے بہُتی دُور نہ نکل جاواں۔ اُنج وی ہُن بہت ساری زمین مل ای چُکی اے۔ ایس پاروں پھوم نے چھیتی نال ٹویا کڈھیا تے سِدھا ٹیلے دا رُخ کیتا۔

OOOOO

پھوم ٹیلے ول نُوں سِدھا تُرن لگیا پر ہُن اوہدے پَیر بھارے ہو رہے سن تے پب مشکل نال اُٹھ رہے سن۔ گرمی نے اوہنوں ادھمویا کر چھڈیا سی۔ ننگے پَیراں دیاں تلیاں وی چھانٹی ہو گئیاں سن تے ہُن لتاں اوہدا ساتھ نہیں دے رہیاں سن۔ اوہ ارام کرنا چاہندا سی پر سُورج غروب ہوندیاں ہوندیاں اوہنوں ہر صورت وچ واپس اپڑنا سی۔ سُورج کسے دی اُڈیک نہیں کردا۔ اوہ مسلسل ڈھلدا جا رہیا سی۔ اوہنے سوچیا کہ اک دَم بہُت ساری زمین لین دی سدھر کدھرے میری غلطی تاں نہیں؟ جے..... جے دیر ہو گئی تاں؟ اوہنے اِک واری فیر پہلاں ٹیلے تے فیر سورج ول ویکھیا۔ ٹھِکویں منزل اجے بہُت دُور سی تے سُورج دِسہدے کنڈھے آن لگیا سی۔ پھوم

مُڑدا گیا۔ چلن وچ اوہنوں بڑی اوکھ جاپ رہی سی پر اوہ من من بھر دے پب چکدا ای رہیا۔
اوہنے بہُت جتن کیتا' بہُت سفر کیتا پر منزل اجے وی دُور سی۔ اوہ نسن لگیا۔ اوہنے کوٹ مونڈھے
توں لاہ کے وگاہ دِتا۔ جُتیاں زمین اُتے سٹ چھڈیاں۔ چھاگل تے ٹوپی تھلے ڈگا دِتی۔ صرف پھاوڑا
رہن دِتا کیوں جے اوہنے نال اوہ ٹیک لا لیندا سی۔ اوہنے سوچیا' ہُن میں کیہ کراں؟ میں تے
بہُت ساری زمین دے لالچ وچ سارا کھیڈ وگاڑ لیا۔ ہُن سُورج ڈُبن توں پہلاں اپڑنا محال اے۔
خوف تے دھڑکو نال اوہدا ساہ ہور چڑھن لگیا۔ سینا دھوکنی بن گیا۔ اوہ اینویں واہ نسن لگیا۔ مُڑھکے
نال بِھجیا اوہدا کُڑتا تے پاجاما جُسے نال چنبڑ گیا تے زبان اُتے کنڈے پَے گئے۔ اوہدا دل انج دھائیں
دھائیں کر رہیا سی جویں لوہار دا گھن پَے رہیا ہووے۔ پیر انج ساتھ چھڈ گئے سن جویں جُسے دا
حِصا ای نہ ہوون۔ پھوم نُوں ڈر لگ رہیا سی کہ کدھرے انج اوہ اپنی جان نہ گوا بھوے۔ موت
دا ہول اوہدی رگ رگ وِچ سما گیا سی پر فیر وی اوہ رُکیا نہیں۔ اینی دور چلن دے بعد جے میں
کھلو گیا تاں سارے مینوں بے وقوف سمجھن گے۔ اوہ سوچدا رہیا تے دیوانگی دی حالت وِچ نسدا
رہیا۔ بشکیر اوہنوں ویکھ کے چیک رہے سن۔ اوہناں دیاں اوازاں اوہنوں دُوروں سنائی دے
رہیاں سن۔ اوازاں نال اوہدا حوصلا ودھیا۔ اوہ اپنے جُسے دا سارا تران کٹھا کر کے نسدا رہیا۔
سُورج ڈُبن دا ویلا نیڑے سی تے دھوُڑ دی چادر وچ ولھیٹیا ہویا سُورج اِک وڈے تھال وانگ
تے لہُو ورگا لال جاپ رہیا سی۔ صاف ظاہر سی' ہُنے ڈُبیا کِہ ڈُبیا۔ سُورج ڈھلدا ڈھلدا غایب ہون
والا سی پر پھوم اپنی منزل دے اُکا لاگے اپڑ گیا ہویا سی۔ اوہنوں اوہ ہلدے ہوئے ہتھ دِس رہے
سن' جہڑے ٹیلے توں اوہدی ہمت ودھا رہے سن۔ اوہنوں زمین اُتے رکھی چمڑے دی اوہ ٹوپی وی
دِس رہی سی جہدے اُتے پیسے رکھے ہوئے سن۔ سردار وی موجود سی۔ اوہ اپنا لک پھڑی بیٹھا سی۔
اچن چیت پھوم نُوں اپنا وحشت ناک سفنا چیتے آ گیا۔
اوہنے سوچیا کہ زمین بہُت وِشال اے پر کیہ رب مینوں زندا وی رہن دیوے گا؟ میں اپنا
جیون گوا چھڈیا' جان گوا دِتی۔ خورے میں کدے اوس تھاں تیکر نہ اپڑ سکاں۔ پھوم نے اک
واری فیر سُورج ول ویکھیا۔ اوہ دِسدے توں تھلے لتھدا جا رہیا سی۔ اوہدا ہیٹھلا حِصا غایب ہو چُکیا
سی۔ پھوم وچ جہڑا وی تران باقی سی' اوہدے توں کم لے کے اوہ فیر اگے جھپٹیا۔ اوہنے اپنا اُتلا
دھڑ اگے نُوں اینا اُلرا چھڈیا سی کِہ اوہدے پیر اینے اگے نہ جا سکے۔ فیر اوہ بے اختیار ڈِگ پیا۔
جدوں اوہ ٹیلے لاگے اپڑیا تاں جھٹ پٹا ہو گیا سی۔ اوہنے اُپر نظر کیتی۔ سُورج ڈُب گیا ہویا سی۔ اوہ
چیکیا۔ "میری ساری محنت اکارتھ گئی۔۔" اوہ ٹھہرنا چاہندا سی کِہ اوہنوں بشکیراں دے چلکن دی
اواز سنائی دِتی۔ اِک پل لئی اک خیال بجلی وانگ اوہدے دماغ وچ لِشکیا کہ تھلوں سُورج اوہنوں
ڈُبیا ہویا جاپدا اے پر ٹیلے دی اُچیائی پاروں اوہ اجے اوہناں نُوں دِس رہیا ہووے گا۔ پھوم نے

خوب ڈونگھا ساہ لیا تے ہفیا ہویا ٹیلے اُتے چڑھیا۔ اوتھے اجے کجھ چانن جاپدا پیا سی۔ اُتے چڑھ کے اوہنے ٹوپی ویکھی۔ اوہدے بلکل ساہمنے سردار اپنا لک پھڑی قلقاریاں مار رہیا سی۔ پھوم نوں فیر اپنا سفنا چیتے آگیا۔ اوہنے اِک چیک ماری۔ پیراں نے اوہدا ساتھ چھڈ دِتا۔ اوہ اگے وِدھ کے ڈھیر ہوگیا۔ ڈگدیاں ڈگدیاں اوہنے ہتھ نال ٹوپی چھوہ لئی۔ سردار بولیا۔ "کِنا جیالا بندا اے۔ اوہنے بہت ساری زمین حاصل کرلئی اے۔"

پھوم دا سنگی دوڑ کے اگے آیا تے اوہنوں چکن لگیا۔ اوہنے ویکھیا کہ پھوم دے موہوں لہو وگ رہیا اے۔ پھوم مرگیا ہویا سی۔

بشکیراں نے بہت ہِرکھ کیتا تے بڑے دُکھ نال اوہنوں ویکھیا۔ پھوم دے بندے نے پھاوڑا چکّ کے قبر کھٹی تے اوہنوں دفن کر چھڈیا۔

سِر توں پیراں تیکر اوہنوں صرف دو گز زمین دی لوڑ سی۔

☆☆☆☆☆

رُوسی / دیسی شوکشن

نویں تے پُرانے

"..... ہاں تے ماں' آؤ' کیوں نہ تُسیں اپنی جوانی دے دِناں نُوں یاد کرو. ضرور آؤ تے سانوں ویکھ جاؤ. تُسیں ماسکو تے ہور تھاواں دی اک جھلک ویکھ سکو گے. میں کرائے دے پیسے گھل دیاں گا. پر بہتر ہووے گا کہ تُسیں ہوائی جہاز راہیں آؤ جہڑا کجھ سستا جاپے گا. فورن تار گھلو تاں جے مینوں پتا لگ سکے کہ تہانوں کدوں ملنا اے. سبھ توں کھاص گل ایہ اے کہ تُسیں سفر بارے سوچ کے ذرا وی نہ ڈرنا."

☆☆☆☆☆

نانی مالانیا نے ایہ سبھ پڑھیا. اپنے مُرجھائے ہونٹھاں نوں سنگوڑیا تے ڈونگھی سوچ وچ ڈُب گئی.

"ایہ پاویل دا دعوتی پتّر اے." اوہنے شورکا نوں آکھیا تے اپنی عینک دے اُتّوں اوہدے گھور کے مُنڈے نوں ویکھیا. شورکا اوہدا دوہترا سی. اوہدی دھی ویاہتا جیون نُوں کامیاب نہیں سی بنا سکی تے مائی نے اوہنوں سمجھا بجھا کے شورکا نوں عارضی طور اپنی نگرانی وچ لے لیا سی. اوہ اپنے دوہترے نوں چاہندی تاں بہُت سی پر اوہنوں دبا کے پوری طرحاں اپنے قابو وچ رکھدی سی.

شورکا میز لاگے بیٹھا سکول دا کم کرن وچ رُجھیا ہویا سی. نانی نے اوہنوں جو کجھ دسیا' اوہدے جواب وِچ اوہنے بے نیازی نال موڈھے مارے جویں آکھ رہیا ہووے کہ تہانوں سدیا کیتا گیا اے تاں پئے جاؤ.

"تیرے ایتھے چھٹیاں کدوں ہون گیاں؟" نانی نے تکھے لہجے نال پچھیا.

"کہڑیاں چھٹیاں؟ سردیاں دیاں؟"

"تُوں سمجھدا ایں کہ میرا مطلب گرمائی چھٹیاں توں سی؟"

"پہلی جنوری توں..... پر تُسیں ایہ کیوں پچھ رہے او؟"

نانی نے مُڑ اپنے ہوٹھ سنگوڑے تے وچاراں وچ گواچ گئی.

شورکا دا دل خُشی بھریاں گُنجھلاں نال دھڑک پیا.

"دسو ناں..... کیوں پُچھ رہے او؟" اوہنے اپنا سوال دُہرایا.

"تُوں ایہدی فکر نہ کر. اپنا سکول دا کم کرنا چالو رکھ."

نانی نے خط ایپرن دے بوجھے وچ رکھ لیا۔ کوٹ پایا' شال لئی تے کاٹج توں نکل کھلوتی۔
ایہ ویکھن لئی کہ اوہ کتھے جا رہی اے' شورکا باری ول ہٹیا۔
گیٹ اُتے نانی دی ملاقات اک گوانڈھن نال ہوئی جہنوں اوہ اُچی اواز نال خبر سنان لگی:
"پاویل نے مینوں ماسکو وچ اپنے کول ٹھہرن لئی سدیا اے۔ سمجھ وچ نہیں آوندا کہ کیہ کراں۔ واقعی کجھ سمجھ وچ نہیں آوندا۔ اوہدا کہنا اے کہ آ کے سانوں ویکھ جاؤ۔ اسیں لوک تہاڈی تھوڑ محسوس کردے آں۔"
گوانڈھن نے کجھ جواب دتا جہنوں شورکا نہ سن سکیا پر اوہنوں نانی دی زوردار اواز سنائی دتی۔
"ہاں' ایہ ممکن تے ہے۔ میں اپنے پوترے پوتریاں نوں اجے تک ویکھیا ای نہیں۔ اوہناں دی نرا اک تصویر ویکھی اے پر سفر بارے سوچنا پریشان کن لگدا اے۔"
دُوجیاں دو سوانیاں جو اودھروں لنگھ رہیاں سن' اوہناں کول کھلو گئیاں۔ فیر اِک ہور سوانی آ کھلوتی۔ اک ہور آئی تے اوتھے ٹھہر گئی تے انج ای نانی ماں مالانیا لاگے بھیڑ کٹھی ہو گئی۔ ہر نویں بندے دے آون اُتے اوہ اپنی کہانی نویں سریوں چھیڑ دیندی سی:
"پاویل نے مینوں ماسکو سدیا اے۔ سمجھ وچ نہیں آوندا کیہ کراں....."
صاف ظاہر سی کہ لوک اوہنوں ماسکو جان دا مشورا دے رہے سن۔
شورکا نے اپنے ہتھ بوجھیاں وچ پائے تے کمرے وچ ٹہلن لگیا۔ ایوں جاپدا سی جویں اوہ کوئی سفنا ویکھ رہیا ہووے۔ نال ای نال اوہ کسے ڈونگھی چنتا وچ وی گواچا ہویا جاپدا سی۔ اوہ پورن طور اپنی نانی نال بہت رلدا ملدا سی۔ اوہدے وانگ ای ڈبلا پتلا' انج ای اکھاں ہیٹھ گلھاں دیاں ہڈیاں اُبھریاں ہوئیاں تے انج ای نکیاں نکیاں تیز سمجھ اکھاں۔ پر اوہناں دوہاں دے کردار اُکا وکھو وکھ سن۔ نانی قوت بھری' چست تے تیز طرار سی۔ اوہ گٹھے ہوئے جسّے تے بھاری اواز دی مالک سی تے ہرشے بارے کجھ جانن لئی جتن شیل رہندی سی۔ جتھے تک شورکا دا تعلق اے' اوہ انج تے تجسّس بھریا ذہنی رجحان رکھدا سی پر حماقت دی حد تیک شرمیلا' کسروندا تے نکیاں نکیاں گلاں اُتے دکھی ہو جان والا منڈا سی۔

اوسے شام اوہناں دوہاں نے ماسکو گھلن لئی تار دا اک مسودا تیار کیتا۔
شورکا لکھ رہیا سی تے نانی بول رہی سی:
"میرے پیارے پُتر پاشا' توں واقعی مینوں بلانا چاہندا ایں تاں میں ضرور آواں گی۔ حالاں مینوں بُڈھاپے وچ....."
"ٹھہرو!" شورکا نے آکھیا۔ "تار کوئی انج وی لکھے جاندے نیں؟"

"تیرے خیال وِچ تار کویں لکھنے چاہیدے نیں؟"

"آواں گے' یاں فیر شاید اگلے نَویں سال بعدوں آواں گے. تیری ماں' بس ہو گیا تار"

نانی دے جذبات نُوں خاصی ٹھکور ہوئی.

"شورکا! تینوں سکول جاندیاں چھے ورھے ہون نُوں آئے پر ہُن وی تمیز توں خالی ایں. ہُن تے کجھ تمیز سِکھ."

شورکا نُوں ایہ گل ماڑی لگی.

"چنگی گل اے' تُسیں انجے ای لکھاؤ. پتا جے' انج دا تار گھلو گے تاں کِنا خرچا آوے گا؟ پرانے پیسے دے حساب نال تقریبن ڈیڈھ روبل!"

نانی نے اپنے ہوٹھ سنگوڑے تے کجھ سوچن لگی.

"چنگا تے توں تار انج لکھ: میرے پُتر! میں ایتھے گوانڈھیاں نال صلاح کردی رہی آں....."

شورکا نے قلم رکھ چھڈیا.

"میں ایہ سبھ کجھ نہیں لکھ سکدا. اوڑک ایہ جانن دی کِہنوں فکر ہووے گی کہ تُسیں مختلف لوکاں توں راء لیندے رہے او؟ ڈاک خانے والے ساڈے اُتے ہسن گے."

"جو میں کہندی آں' لکھ!" نانی نے حکم دیندے لہجے نال آکھیا "توں سمجھدا ایں کہ میں اپنے پُتر لئی ڈیڈھ روبل خرچ کرن توں گھبراواں کراں گی؟"

شورکا نے قلم چکیا تے تہذیب نال اپنی ناپسندیدگی دا اظہار کردا ہویا کاغذ اُتے جھک گیا.

"میرے پیارے پُتر پاویل! میں ایتھے گوانڈھیاں نال صلاح کیتی اے. سبھ دا کہنا اے کہ مینوں جانا چاہیدا اے. ہاں' اپنی عمر نُوں ویکھدے ہویاں مینوں کجھ ڈر جاپ رہیا اے."

"ہووے گا ایہ کہ ڈاک خانے والے ایس تار نُوں نَویں سریوں لکھن گے." شورکا نے نانی نُوں ٹوکدیاں آکھیا.

"کوشش کر کے تاں ویکھن!"

"تہانوں ایہدے بارے کجھ پتا ای نہیں چلن لگا."

"اچھا' توں لکھدا رہو..... بے شک مینوں کجھ ڈر جاپ رہیا اے پر فکر دی کوئی گل نہیں. اسیں لوک نَویں سال بعدوں آواں گے. شورکا نوں اپنے نال لیاواں گی. ہُن اوہ وڈا ہو گیا اے تے خاصا فرماں بردار مُنڈا اے."

شورکا نے اخیرلا فقرا جو اوہدے وڈے ہو جان تے فرماں بردار ہوون بارے سی' نہیں لکھیا.

"شورکا دے نال ہوواں گی تاں مینوں بہتا ڈر نہیں جاپے گا. اچھا تے میرے پُتر نی لحال رب راکھا. میں آپ وی تیری تھوڑ بری طرحاں محسوس کردی آں."

"بہت بری طرحاں" دی تھاں شورکا نے "بڑی ڈاڈھ نال" لکھیا۔
"..... گھٹو گھٹ مینوں تیرے نکے بالاں نوں ویکھن دا اک موقع لبھ جاوے گا۔ تیری ماں۔"
"ہُن سانوں سارے پیسے جوڑنے چاہیدے نیں؟ سٹھ نوں تیہ نال ضرب دتیاں اِک ہزار اٹھ سو آوندا اے ناں؟ ایہ کنے ہوئے؟ سو اُتے ونڈن نال اٹھارھاں ہوئے۔ یعنی ڈیہ روبل توں کجھ ودھ" شورکا نے فتح مندی دے احساس دے نال اعلان کیتا۔
نانی نے تار پھڑ کے بوجھے وِچ رکھ لیا۔
"ایہنوں میں آپ ڈاک خانے لے کے جاواں گی۔ تیرا کیہ' توں تے جِتنے دا اے' اونے توں ودھ دا حساب لائیں گا۔ بڑا قابل ایں ناں۔"
"جاوٗ جاوٗ' ایہ تار بہرحال اپنے پیسے دا ای ہووے گا۔ میرے حساب توں کجھ کوپک توں ودھ دا فرق نہیں نکلن لگا۔"

..... تقریبن یارھاں وجے راتیں اوہناں دا گوانڈھی' پنڈ دے سکول دا سپلائی مینجر ایگور لیزونوف اوہناں نوں ملن آیا۔ نانی اوہناں دے گھر آکھ آئی سی کہ اوہ کم توں پرتے تاں اوہناں نال مِل لوے۔ ایگور نے اپنے زمانے وچ کافی سفر کیتا سی تے اوہنے جہاز وِچ وی اُڈان کیتی ہوئی سی۔
ایگور نے پہلاں کوٹ لاہیا' فیر ہیٹ لاہی۔ اپنے چِٹے ہوندے ہوئے الجھے والاں نوں سخت تلیاں نال برابر کیتا تے میز لاگے بہہ گیا۔ کمرے وِچ چارے دے کٹے ہوئے سُکے گھاء تے بگھی دے گھوڑے دے سازوسامان دی بو کھِلری ہوئی سی۔
"تے توں ہوائی جہاز دا سفر کرنا چاہندی ایں۔ ہیں ناں؟"
نانی مالانیا نہ خانے وِچ گئی تے شہد نال تیار کیتی جان والی بیئر دی اِک وڈی بوتل لے کے پرتی۔
"ہاں ایگور' سانوں کجھ ویروا دس۔"
"بئی ایس معاملے وِچ تینوں دسن واسطے بُہتا کجھ تاں ہے نہیں۔" ایگور نے مائی نوں گلاس وِچ شراب لُڈدیاں ویکھیا تاں اوہدے دل متوجا ضرور ہو گیا پر اوہدیاں اکھاں لالچ تے طمع نہیں سن وکھالدیاں پئیاں۔ "بس توں شہر وِچ ایروفلوٹ ایجنسی دے دفتر تک جا' اوتھوں بیسک تومسک ٹرین نال نوواسی برسک تک سفر کرتے کسے نوں پُچھ لے کہ ٹکٹ گھر کتھے اے۔ یاں فیر ایہ وی ہو سکدا اے توں سٹیشن توں سدھی ہی ہوائی اڈے نوں جا سکدی ایں....."
"ٹھہر! ایہ کیہ کہہ رہیا ایں: ایہ وی ہو سکدا اے' اوہ وی ہو سکدا اے۔ مینوں ایہ دس کہ

میں کراں کیہ۔ ایہہ دسن دی لوڑ نہیں کہ میں کیہ کر سکدی آں۔ تے ہاں، اینی کالھ وی نہیں۔ ساریاں گلاں دی میرے اُتے واچھڑ نہ کر۔"

نانی نے گلاس ایگور ساہمنے رکھ دِتا تے اوہنوں کرڑیاں نظراں نال ویکھیا۔

ایگور گلاس نُوں سہلاون لگیا۔

"توں نوواسی برسک اپڑیں گی تاں سبھ توں پہلاں تینوں ایہہ پچھنا ہووے گا کہ ہوائی اڈے تک کویں اپڑیں۔ شورکا، ایہنوں یاد رکھیں۔"

"شورکا ایہنوں کدھرے لکھ لے۔" نانی نے حکم دِتا۔

شورکا نے لہنی کاپی توں اِک ورقا پاڑیا تے لکھنا شروع کر دِتا۔

"جدوں توں تولماچووا اپڑیں گی تاں تینوں فیر پچھنا ہووے گا کہ ماسکو لئی ٹکٹ کدھروں لبھدے نیں۔ ایہدے بعد توں اپنے ٹکٹ خرید لویں۔ ٹی یو 104 جہاز اُتے سوار ہو جاویں تے 5 گھنٹے وچ دیس دی راجدھانی ماسکو وچ ہوویں گی۔"

مائی نے اپنا سِر اپنے 'نکّے' مُرجھائے ہوئے ککے اُتے ٹکا لیا تے بھانج دی کیفیت نال ایگور دِیاں گلاں سُنن لگی۔ اوہ جنیاں ودھ گلاں کر رہیا سی تے اوہدے لئی سفر جنا سوکھا جاپ رہیا سی، مائی دے چہرے اُتے اونی ای پریشانی ودھدی جا رہی سی۔

"ہاں، سویرڈلوفسک وِچ تینوں کجھ چِر رُکنا پوے گا۔"

"اوہ کاہنوں؟"

"تینوں رکنا پوے گا تے بس! کوئی تیرے کولوں راء نہیں پچھے گا۔ اوتھے جہاز دا عملا تینوں لاہ دیوے گا، سمجھی؟" ایگور نے سوچیا کہ ہُن اوہ شراب پین دا مستحق ہوگیا اے۔ "ٹھیک اے ناں؟ چنگا تے ایہہ جام تیرے سوکھے سفر دے ناں۔"

"اوئے، اینی کاھلی نہ کر۔ کیہ سانوں اوہناں لوکاں نوں آکھنا پوے گا کہ سویرڈلوفسک وِچ سانوں لاہ دین یاں اوہ آپ ای ہر بندے نوں لاہ دیندے نیں؟"

ایگور نے بیئر حلق وِچ لاہ لئی۔ ہوٹھاں اُتے زبان پھیردیاں ہویاں ذایقے دا چٹخارا لیا تے مچھاں سہلائیاں۔

"ہر بندے نُوں۔ مالانیا وسیلیونا، تیری ایہہ بیئر تاں بہُت ای ودھیا اے۔ کویں تیار کردی ایں ایہنوں؟ میری رن نوں وی ایہدی تیاری دا طریقا دس دے۔"

نانی نے اوہدے لئی اِک گلاس ہور لدیا۔

"جدوں توں اینا زیادا کنجوس ہونا چھڈ دیں گا تاں چنگی بیئر تیار کرن لگیں گا۔"

"کیہ مطلب؟"

"ایہدے وچ کجھ وادھو کھنڈ پاؤ' تُوں تے ہمیشا ایہ چاہندا ایں کہ ہر چیز بہت سستی پوے. خیر وِچ زیادا کھنڈ پاؤ' تاں ایہ پین وِچ سواد دیوے گی. ایہنوں تیز بنان لئی تماکو دی جویں ورتوں توں کردا ایں' بہت ای شرم دی گل اے."

"ہاں' ہاں" ایگور نے دلجوئی دے خیال نال آکھیا. اوہنے گلاس چکیا' مائی تے فیر شور کا ول ویکھیا تے پی گیا. "ہاں' ہاں" اوہنے دُہرایا. "ایہ سبھ تاں ٹھیک اے پر نوواسی برسک اپڑو تاں خیال رکھنا کہ تیرے توں کوئی غلطی نہ ہووے."

"کیوں؟"

"بئی توں جاندی ایں' کجھ وی ہو سکدا اے."

ایگور نے پاؤچ کڈھیا' سگریٹ بنا کے بالیا تے اپنیاں مچھاں تھلوں ڈھیراں چِٹا دھوآں باہر کڈھیا. "جدوں تُوں تولماچووا اپڑیں گی تاں تینوں خاص کر خیال رکھنا ہووے گا کہ ٹکٹ ویچن والیاں ڈیکاں دے معاملے وچ تیتھوں کوئی بھُل چک نہ ہووے' نہیں تے ہو سکدا اے کہ توں اپنے آپ نُوں ولاڈی واسٹک نُوں اُڈدیاں ویکھیں."

نانی بے چینی نال اُٹھ کھلوتی تے ایگور دا گلاس تیجی واری بھریا. ایگور اوہنوں ترت پی گیا' چٹخارا لیا تے اپنے خیال دا ویروا دین لگیا.

"میں تینوں دساں' بعض لوک ڈیسک لاگے جاندے نیں تے کہندے نیں کہ اوہناں نُوں ٹکٹ چاہیدا اے. ایہ نہیں دسدے کہ کتھوں دا ٹکٹ چاہیدا اے. ایس لئی اوہ اپنے آپ نوں اُکا مخالف پاسے اُڈان کردیاں پاندے نیں. ایس لئی جویں کہ میں تینوں آکھ رہیاں' کم احتیاط نال کریں."

نانی نے ایگور لئی چوتھا گلاس لُدیا. ایگور اُتے ہُن بڑے سکون تے ارام دی کیفیت طاری ہو گئی تے اوہ گلاں کرن دے موڈ وچ آ گیا.

"جہاز وچ اُڈان کرن ویلے لوہے دے اعصاب دی لوڑ ہوندی اے! ایہ تیزی نال اُتانہہ نُوں جاندا اے تے عملاً سبھ مسافراں نوں کوئی مٹھیائی دیندا اے."

"مٹھیائی!"

"ہاں' ہاں. تے ایہدا مطلب اک لحاظ نال ایہ آکھنا ہوندا اے کہ فکراں نُوں پراںہہ رکھ دیو. کجھ وی بیت جاوے' ذرا وی پرواہ نہ کرو..... پر اصلوں اوہ سبھ توں زیادا خطرناک پَل ہوندے نیں. ہاں فیر میں تینوں دساں' اوہ لوک آکھن گے: اپنے آپ نُوں سیٹ نال لگی ہوئی پیٹی نال بنھ لوو. توں پچھیں گی "پر کیوں؟" جواب ملے گا' "قانون ایہو نیں" ہونہہ قانون! ایہناں دے آکھن دا مطلب ہوندا اے کہ اسیں دھڑم کر کے ڈگ سکدے آں. واقعی اوہناں دا ایہو مطلب

ہوندا اے پر اوہنوں اوہ قانون دا ناں دیندے نیں۔"

"او خدا!" مائی چیکی۔ "ایہو سبھ ہوندا اے تاں اوڑک جہاز وچ اُڈان ای کیوں کیتی جاوے؟"

"اِک اکھان اے ناں: "بھگیاڑ توں ڈردے او تاں جنگل نوں نہ جاؤ" ایگور نے بوتل اُتے اُچاویں جہی نظر پائی۔ "ہاں' جیٹ جہاز ذرا بھتے وساہ جوگ ہوندے نیں تے اوہ' پراپیلر لگے ہوئے جہاز' اوہ تے کسے وی ویلے پاٹ سکدے نیں تے مصیبت آسکدی اے..... ایس توں وکھ اکثر انجناں وچ اگ وی لگ جاندی اے۔ اک وار میں ولاڈی واسٹک توں اڈان کر رہیا ساں۔" ایگور اپنی کرسی اُتے کجھ ہور ارام نال جم گیا' نویں سگرٹ دھکھائی تے اک وار فیر بوتل ول ویکھیا' پر نانی نے اپنی تھاں توں ذرا وی ہلنت نہ کیتی۔ "ہاں تے اسیں لوک اُڈان کر رہے ساں' بِلکُل اتفاقیا طور میں باری توں جھانکیا۔ جہاز توں شعلے نکل رہے سن۔"

"رب سانوں سلامت رکھے!" نانی نے چیکدیاں ہویاں آکھیا۔

شورکا حیرانی نال موہنہ کھولھی سُن رہیا سی۔

"ظاہر اے کہ میں رولا پایا۔ اِک ہواباز نسدا ہویا میرے ول آیا..... اجے صورتحال اینی ماڑی نہیں سی ہوئی۔ اوہ میرے اُتے ورھ پیا تے کہن لگیا ایہہ توں بنا کارن دہشت کیوں کھلار رہیا ایں؟ ٹھیک اے کہ اگ لگی اے پر تینوں فکر کرن دی لوڑ نہیں۔ جتھے ایں' اوتھے بیٹھا رہو..... تاں ایہہ اے اوہ طریقا جہدے نال ایہہ لوک اپنی ہوائی سروس وچ وکھو وکھ کم کردے نیں۔"

شورکا نوں ایہہ گل بڑی نامنن جوگ جاپی۔ اوہ ایہہ سُنن دی توقع کر رہیا سی کہ شعلے ویکھدیاں ای ہواباز نے رفتار تیز کر کے اوہناں توں چھٹکارے دا جتن کیتا یاں فیر ایہہ کہ اوہنے جہاز نوں زمین اُتے لاہ چھڈیا۔ پر اوہنے تاں صرف ایگور نوں سمجھایا تے ہور کجھ وی نہ کیتا۔

"اک گل میری سمجھ وچ نہیں آوندی" ایگور نے شورکا نوں مخاطب کردیاں اپنی گل چالو رکھی "ایہہ لوک مسافراں نوں پیراشوٹ کیوں نہیں دیندے؟"

شورکا نے موڈھے مارے۔ اوہنوں ایس گل دا پتا نہیں سی کہ مسافراں نوں پیراشوٹ نہیں دتے جاندے۔ واقعی انج سی تاں ایہہ وی اک عجیب گل سی۔

ایگور نے سگرٹ دا ٹوٹا اک گملے وچ سٹ دتا' اپنی تھاں توں کجھ ہلیا تے بوتل وچوں اپنا گلاس بھر لیا۔

"مالانیا! ایہہ بہت ای ودھیا بیئر اے!"

"حد توں نہ ودھ' نہیں تے بدمست ہو جاویں گا۔"

"بہت ای ودھیا شے اے....." ایگور نے اپنا سِر ہلایا تے پی گیا۔

"اوہ' جیٹ جہاز! اوہ وی خطرناک ہوندے نیں۔ کسے جیٹ وچ کوئی وِگاڑ ہو جاوے تاں اوہ

قسائی دے بکرے وانگ تھلے نُوں ڈِگدا اے' اچیتی تے فورن. ایہدا مطلب ایہ ہویا کہ بعدوں
ممکن لئی کجھ نہیں بچدا. 3 سو گرام فی مسافر دے حساب نال سامان جہدے وچ اوہدے کپڑے
وی شامل ہوندے نیں." ایگور نے ناپسندیدگی دا اظہار کردیاں آکھیا تے اپنا دھیان بوتل ول کیتا.
نانی نے بوتل چکی تے اوہنوں باہر کمریاں دے وچکارلے راہ وِچ رکھ آئی. ایگور کجھ دیر ہور بیٹھا
رہیا' فیر جان لئی اُٹھ کھلوتا. اوہدے پیر رتا ڈول رہے سن.

"فیروی سچ پچھو تاں ڈرن دی کوئی وجھا نہیں" اوہنے اُچی اواز نال آکھیا "پر ہواباز دے کیبن
توں جنا وی دور رہنا ممکن ہووے' اونا دور رہنا. پِچھّے' بِلکُل آخری سرے تے بہنا. تاں توں
محفوظ رہویں گی. اچھا تے ہُن میں چلداں."

اوہ بھارے قدم چکدا ہویا بُوہے ول ودھیا تے اپنا ہیٹ تے کوٹ پایا.

"پاویل سرگئی وچ نوں میرے ولوں سلام آکھیں. مالانیا! واقعی تیری بیئر کنی ودھیا اے!"

نانی نوں ایہ گل مندی جاپی کہ ایگور نے اپنے اُتے کنی چھیتی نشا کھلار لیا اے تے گل بات
فایدے مند نہیں رہی.

"ایگور توں سدا جنا سلجھیا ہویا رہندا سیں' ہُن انج دا نہیں رہیا."

"گل ایہ اے کہ میں بڑا تھکیا ہویا آں" ایگور نے اپنے کوٹ دے کالر چوں گھاء دا اک ٹوٹا
کڈھیا "میں اپنے افسراں نوں آکھیا سی کہ وڈھیا ہویا سُکا گھاء گرمیاں وچ گڈیاں وچ بھر کے
چک لیا جاوے پر اوہ تیار نہ ہوئے تے ہن ایس برفانی طوفان مگروں ساریاں سڑکاں برف نال
ڈھک گئیاں نیں. اسیں لوک سارا دن گڈیاں دِھکن تے کھچن وچ رُجھے رہے آں پر مشکل نال
گھاء دے صرف نیڑلے ڈھیراں تیک ای اپڑ سکے. تے ہُن تیری ایہ بیئر..... " ایگور نے اپنا سر
ہلایا تے ہولے جہیا ہسیا "اچھا تے میں چلدا آں. تُوں ہوائی جہاز راہیں جا. واقعی ڈرن دی کوئی
وجھا نہیں. بس ذرا ہواباز دے کیبن تُوں دُور ای رہویں. رب راکھا."

"رب راکھا!" شورکا نے آکھیا.

اوہدے جان مگروں بُوہا بند ہو گیا.

اوہناں لوکاں نے اوہنوں اُچی دہلیز توں لنگھدیاں تے بعدوں حاطا پار کردیاں سُنیا' فیر گیٹ کھلن
دی اواز سُنائی دتی. سڑک اُتے اپڑ کے اوہنے اک اجہی اواز وچ جہڑی بہتی اُچی نہیں سی' اک
گیت چھیڑیا:

"اتھاہ سمندر موجاں ماردا ہویا....."

پر فیر اوہ اچانک چُپ ہو گیا.

نانی نے اخیری باری ولوں مایوسی دی کیفیت نال ویکھیا. شورکا نے ایگور دیاں دسیاں گلاں

وچوں جو کجھ لکھیا سی' اوہنوں اوہ پڑھن لگیا۔

"شورکا' مینوں اُڈان کرن توں ڈر جاپ رہیا اے۔" نانی نے آکھیا۔

"اوڑک دوجے لوک وی تے اڈان کردے نیں....."

"کیہ ایہ چنگا نہیں ہووے گا کہ اسیں گڈی راہیں جایئے؟"

"ایہدا مطلب ایہ ہووے گا کہ میریاں ساریاں چھٹیاں سفر کرن وچ ضائع ہو جان۔"

"کجھ سمجھ نہیں آوندا" نانی نے ٹھنڈا ساہ بھردیاں آکھیا۔ "سانوں پاویل نُوں اِک خط گھلنا چاہیدا اے۔ رہیا اوہ تار تاں اسیں اوہنوں منسوخ کر دیاں گے۔"

شورکا نے اپنی کاپی وچوں اِک ورقا ہور پاڑیا۔

"تاں ہُن اسیں لوک اُڈان نہیں کراں گے؟"

"اُڈان! پر اُڈان کنی خوفناک ازمایش اے۔ او میریا ربا! نِرا تِن سو گرام۔ باقی کجھ نہیں....."

شورکا ڈونگھی سوچ وچ ڈُبیا ہویا سی۔

"لکھ: پیارے پُتر پاشا! میں گوانڈھ دے کجھ واقف کار لوکاں نال گل بات کیتی اے....."

شورکا کاغذ اُتے اُلر گیا۔

"ایہناں لوکاں نے سانوں اُڈان دے ایس سارے چکر بارے دس پائی اے..... اساں ایہ متھیا اے کہ میں تے شورکا گرمائی موسم وچ گڈی راہیں آواں گے۔ اسیں ہُنے آ سکدے ساں پر شورکا دیاں چھٹیاں بہت تھوڑیاں نیں۔"

شورکا دو اک سکنٹ ہچکچایا' اوہدے بعد اوہنے فیر لکھنا شروع کر دتا:

"..... تے ہُن ماموں پاویل! میں آپ تہانوں لکھ رہیاں۔ نانی ماں نوں ساڈے سپلائی منیجر ماموں ایگور نے جہڑے خورے تہانوں چیتے ہوون' ڈرا دتا اے۔ مثال وجوں اوہناں نے دسیا کہ اک وار اوہناں نے سفر دوران ویکھیا کہ انجن وچ اگ لگی ہوئی اے۔ اوہناں نے ہوا باز نوں دسیا پر ہوا باز نے نرا اوہنوں چتاونی کیتی تے کجھ وی نہ کیتا۔ میں سمجھدا آں کہ انجن وچ واقعی اگ لگی ہوندی تاں ہوا باز نے تیز رفتاری راہیں شعلیاں توں چھٹکارا کرن دا جتن کیتا ہوندا جویں کہ ایہ لوک عام کرکے کردے نیں۔ میں تے سمجھدا آں کہ خورے ماموں ایگور نُوں بھاپ نکلن دی تھاں شعلے دِسے تے اوہناں نے کسے بنیاد دے بغیر جہاز وچ خوف کھلاریا۔ تُسیں مہربانی کر کے نانی ماں نُوں اِک خط وچ لکھو کہ ڈرن دی کوئی وجھا نہیں۔ پر جو کجھ میں لکھ رہیاں' اوہدا ذکر نہ کریا جے۔ نہیں تے اوہ گرمائی موسم وچ وی سفر نہیں کرن لگے۔ سبزیاں دے باغ' سُوراں' ککڑیاں' ہنساں وغیرہ دی نگرانی دا سوال ہووے گا' اوہ ایہناں سبھناں نُوں کدے وی نہیں چھڈن لگے۔ تُسیں جاندے او' اسیں لوک اجے وی پینڈو آں۔ پر مینوں ماسکو ویکھن دا بڑا چاء اے۔

سکول وچ جغرافیا تے تواریخ پڑھدیاں اسیں ماسکو بارے پڑھدے آں پر جویں کہ تُسیں جاندے او' ایہ پڑھنا' ویکھن دی برابری نہیں کر سکدا. ہاں' ماموں ایگور نے اک ہور گل ایہ آکھی کہ مسافراں نُوں پیراشوٹ نہیں دِتے جاندے. ایہ تاں اوہناں دی زندگی نال کھیڈن دے تُل ہویا. پر نانی ماں ایہدے اُتے یقین کردے نیں. ماموں پاشا! مہربانی کر کے اوہناں نوں شرمندگی دا احساس دواؤ. اوہ تہاڈے نال بہت پریم کردے نیں. ایس لئی تُسیں اوہناں نُوں کجھ انج دا خط لکھو: "ماں ایہدے توں کیہ مطلب ہویا' آپ تہاڈا پُتر ہواباز اے' سوویت یونین دا ہیرو اے' اوہنوں کئی آدر وی مل چکے نیں تے تُسیں مسافر جہاز وچ وی اڈان کردیاں ڈردے او جہڑا مکاناں وانگ محفوظ ہوندا اے! تے اوہ وی اک اجہے زمانے وچ جدوں اساں اواز دیاں رکاوٹاں نُوں وی توڑ چھڈیا ہویا اے" تُسیں اوہناں نوں ایہ سبھ لکھو تے اوہ فورن جہاز وچ سوار ہو جان گے. اوہ تہاڈے اُتے بہُت مان کردے نیں تے بِنا شک اوہناں دا مان ٹھیک وی اے. میں وی تہاڈے اُتے مان کردا آں تے ماسکو ویکھن دا بڑا چاہیوان آں. اچھا تے رب راکھا. سلام دے نال' الیکساندر."

اِچراں نُوں نانی اوہدے لکھن لئی بول رہی سی.....

"..... اسیں لوک کجھ بعدوں آواں گے. خزاں شروع ہون تک. اوس ویلے تک کھنبیاں ملن لگن گیاں' میں تیرے لئی اوہناں دا اچار لیا سکاں گی. جانگلی بیراں دا مربا وی بنا لواں گی. ماسکو وچ ایہ چیزاں دُکاناں اُتے بندیاں نیں. پر اوہ لوک انج دِیاں نہیں بنا سکدے جویں دیاں میں گھر بناندی آں. تاں پیارے پُتر! ایہ اے صورتحال. تیری بیوی تے بالاں نوں بہت بہت پیار. شورکا ولوں وی سلام تے پیار. ہن مُکاندی آں..... شورکا! تُوں سبھ لکھ لیا اے ناں؟"

"آہو جی' سبھ لکھ لیا اے."

نانی نے کاغذ لیا' اوہنوں موڑیا' لفافے وچ رکھیا تے آپ ای پتا لکھیا: ماسکو' مکان نمبر 78' لینِنسکی پراسپکٹ' فلیٹ نمبر 156' سوویت یونین دے ہیرو لیوباوین پاویل اگناتیوچ دے ناں' اوہدی ماں' تھاہر سائبیریا ولوں."

پتا اوہ سدا آپ لکھدی ہوندی سی. اوہ جاندی سی کہ پتا اوہ آپ لکھے گی تاں خط دا اوتھے اپڑنا بہُتا یقینی ہووے گا.

"تاں ایہ طے ہویا..... شورکا' تنگ نہ کر..... اسیں لوک گرمیاں وچ جاواں گے."

"میں تہانوں تنگ نہیں کر رہیا پر بہتر ہووے گا کہ تُسیں کدے کدائیں کجھ سامان وغیرا بنھدے رہوو کیوں جے ممکن اے کہ تُسیں اچانک اپنی راء بدل لوو تے جہاز وچ سفر کرن دا فیصلا کرو."

نانی نے دوہترے ول ویکھیا پر کجھ بولی نہیں۔
اوس رات شورکا نے اوہنوں وڈی روسی انگیٹھی دے اُپرلے بسترے اُتے بے چینی نال پلسیٹے ماردیاں سُنیا۔ اوہ ہولے ہولے ٹھنڈے ساہ بھر رہی سی تے ہولے ہولے بڑبڑاندی جا رہی سی۔
شورکا وی نہ سوں سکیا۔ اوہ سوچ رہیا سی۔ چھیتی ای آون والے دن بہت ای شاندار تے حیران کن گلاں نال مالومال ہوون گے۔ اجہیاں مہماں دی توقع سی جہناں دا اوہنے ایدوں پہلاں سوچیا وی نہیں سی۔
"شورکا!" نانی نے سدیا۔
"کیہ اے؟"
"مینوں توقع اے کہ اوہ لوک پاویل نوں کریملن دے اندر جان دین گے۔ جان دین گے ناں؟"
"مینوں تے ایہ توقع اے پر ایہدے نال ہوندا کیہ اے؟"
"سوچیں ناں، کریملن دے اندر جانا' اک وار ای کیوں نہ سہی پر اوتھے ساریاں چیزاں نوں ویکھنا کنا چنگا لگے گے!"
"ہُن ہر بندے نوں اندر جان دیندے نیں۔"
نانی کجھ دیر چُپ رہی۔
"ہر بندے نُوں اندر جان دیندے نیں۔" اوہنے کجھ انج آکھیا جویں اوہنوں ایہدا پک نہ ہووے۔
"ایہ گل نکولائی وسیلیویچ نے دسی سی۔"
کجھ پل اوہ دوویں چُپ رہے۔
"نانی! اُنج تے تُسیں بڑے بہادر او' پر ہُن ڈر رہے او۔" شورکا نے ناپسندیدگی دا اظہار کردیاں آکھیا۔ "اوڑک تہانوں کاہدے توں اینا ڈر لگ رہیا اے؟"
"تُوں سوں جا" نانی نے حکم دتا۔ "تُوں تے جویں بڑا نڈر ایں ناں۔ سبھ توں پہلاں تے تُوں آپ ای ڈر دے مارے پینٹ وِچ پیشاب کر دیویں گا۔"
"شرط لاؤ کہ میں نہیں ڈراں گا۔"
"اچھا مُنڈیا' ہُن سوں جا۔ نہیں تے کل سکول جان لئی ویلے سر تیری اکھ نہیں کُھلن گی۔
شورکا چُپ چپیتا سوں گیا۔

☆☆☆☆☆

آرمینیائی / اوو انیس تومانیان

راہ تے منزلاں

اسیں سارے' پنڈ دے بالاں دا اِک ٹولا تے آپو وچ سجن ساں۔

نہ کوئی سکول سی' نہ سبق پڑھائے جاندے سن' نہ کوئی تعلیم سی۔ اسیں اپنی مرضی نال ویلا بتاون لئی پُوری طرحاں ازاد چھڈ دِتے گئے ساں ایس لئی ہر ویلے کھیڈدے رہن توں سوا ہور کسے گل نال سنبندھ نہیں رکھدے ساں۔ کِنے مزے نال اسیں لوک کھیڈدے ساں تے سانوں اِک دُوجے نال کِنا نگھا لگاء سی۔ اِک دُوجے نال ویلا بتاون دے اسیں کِنے عادی ہو گئے ساں۔ بُھکھ لگدی سی تاں نس کے اپنے گھراں نُوں جاندے' ٹوکری توں روٹی دا اِک ٹوٹا تے ڈبے وچوں پنیر کڈھدے تے فیر کاھلی کاھلی واپس پرت کے اِک دُوجے دے نال ہو جاندے۔ شامیں وی اسیں اُودھم مچان' قہقہے لان تے کہانیاں کہن سُنن لئی کٹھے ہوندے۔

ساڈے ایس ٹولے وچ نیسو ناں دا اِک مُنڈا وی شامل سی۔ اوہنوں خورے کنیاں کہانیاں یاد سن کِہ کدے مُمکن دا ناں نہیں سن لیندیاں۔

گرمائی موسم دیاں چاننیاں راتاں وچ سارے بال ساڈے بُوہے ساہمنے لکڑ دے موچھاں اُتے بہہ کے نیسو دے جوش نال تپے ہوئے چہرے نُوں تعریف بھریاں نظراں نال ویکھدے رہندے سن۔ اوہ سانوں حُوراں پریاں دی' زمرد دی چڑی دی' روشنی تے انھیرے دیاں کہانیاں سُناندا ہوندا سی.....

"نیسو! نیسو! ہُن سانوں انھے بادشاہ دا قِصّا سُنا..... توتے دی کہانی' گنجے بندے تے کاسک دی کہانی....."

(2)

فیر کُجھ اجیہا سبب بنیا کِہ ساڈے پنڈ وچ اِک سکول کھلھ گیا۔ اوہدے وِچ مینوں رلا کے لگ بھگ تریہ بچّے داخل کیتے گئے پر کیوں جے ہر بچّے دی سالانا فیس تِن روبل سی ایس لئی پنڈ دے ودھیرے بال داخلا نہ لے سکے۔ اصلوں اوہناں دے ماپے اینی فیس دے ای نہیں سکدے سن۔ بِنّا ایہ ہویا کِہ میرے نال کھیڈن والے ودھیرے بال سکول داخلے توں وانجے رہ گئے۔ اوہناں وچ نیسو وی شامل سی۔

ایہ پہلا موقع سی کِہ اسیں اِک دُوجے توں وکھرے ہوئے ساں۔ سکول تے اُستاد نے ساڈے

وِچکار اِک کندھ جہی کھلھار دتی سی. پہلی وار ساڈے اُتے ایہہ چاننن ہویا کہ ساڈے وچوں کجھ اجہے سن جنہاں کول سبھ کجھ سی جد کہ دُوجے اجہے سن جنہاں کول کجھ وی نہیں سی. اج وی نیسو دے بڑی کرتن نال چیک چیک کے رون دی اواز میرے کناں وچ گونجدی رہندی اے. اوہ اپنے گھر دے ساہمنے زمین اُتے لوٹ پوٹ ہو رہیا سی تے چیک چیک کے آکھ رہیا سی کہ اوہ سکول جانا چاہندا اے. اوہدے پیو دی اواز وی میرے کناں وچ گونجدی رہندی اے :

"میرے کول پیسے کِتھے رکھے نیں؟ میرے کول ہے ای نہیں تے جو کجھ میرے کول ہے ای نہیں' اوہ دیاں کِتھوں؟ میرے کول تِن روبل ہوندے تاں میں تیرے واسطے روٹی خریددا. میرے کول روبل نہیں تے توں مُجھکھا ایں."

نیسو تے ساڈے نال کھیڈن والے دُوجے مُنڈے جنڑے سکول وچ داخلا نہیں لے سکدے سن' آ کے سکول دے بُوہے لاگے کٹھے ہو جاندے تے اسیں جو کجھ لکھدے پڑھدے ساں' اوہنوں ویکھیا سُنیا کردے پر ساڈے اُستاد اوہناں بالاں نُوں اندر نہیں آون دیندے سن تے اوہناں نُوں کمرے دے ساہمنیوں وی نسا دیندے سن. ادھی چھُٹی ویلے اُستاد اوہناں بالاں نُوں ساڈے نال کھیڈن وی نہیں دیندے سن تے آکھدے سن کہ باہری بالاں نُوں سکولی بالاں نال کھیڈن دا کوئی حق نہیں. ایہہ بال سکول دیاں کندھاں نال لگ کے بیٹھے پڑھائی مُکن دی اُڈیک کردے سن تاں جے اسیں سبھ اِکو نال گھر پرت سکیے.

سکول دے پہلے ورھے دے دوران میں دھیرے دھیرے نویں مُنڈیاں نال دوستی کر لئی. سال مُکدیاں مُکدیاں نیسو تے سکول توں باہر دے میرے ہور مِتراں نے مینوں اُڈیکن لئی سکول دیاں کندھاں کول آ کے بہنا چھڈ دِتا.

(3)

پنڈ دے سکول وچ میرے دو ورھے تک پڑھدے رہن مگروں میرے ابا جی نے مینوں نیڑلے قصبے دے سکول وِچ پڑھن گھل دتا. ایہہ اِک ہور ای نویں دُنیا سی. چِٹے مکان' اوہناں دیاں لال چھتاں تے سوہنے کپڑے والے صاف ستھرے لوک. آپ سکول وی کافی وڈا تے سوہنا سی. اوہدے وچ ساڈے پنڈ والے سکول وانگ نِرا اِکو اُستاد نہیں سی سگوں بہُت سارے اُستاد سن جنہاں وچ سوانیاں وی شامل سن. ایہہ نویں گل میرے واسطے حیرانی دا کارن تاں ہے ای سی پر مینوں چنگی وی لگدی سی.

قصبے تے سکول دی مناسبت نال میرے کپڑے وی بدل گئے.

میں قصبے دے سکولی مُنڈیاں وانگ شاندار صاف ستھری یونیفارم پان لگا تے اِنج بِلکُل بدلیا ہویا چھُٹیاں وچ اپنے پنڈ پرتیا.

میرے آون دی دس پا کے نیسو تے ڈوجے بہتر سویرے ای سویرے آ گئے سن تے ساڈے گھر دے باہر چکر لان تے کندھ لاگے کھلو کے گلاں کرن لگے سن. میں باہر نکل کے اوہناں کول گیا. ہُن ایہہ تاں نہیں یاد پیندا کہ اساں اِک ڈوجے نوں کویں سلام دُعا کیتی پر ایہہ چنگی طرحاں چیتے اے کہ پہلاں والی بے تکلفی تے نیڑتا غایب ہو گئی سی. اوہناں لوکاں نے میرے کپڑیاں ول سبھ توں پہلاں دھیان کیتا. نیسو تاں میری اُچی سکولی ٹیونک بارے مذاق کرن دی حد تائیں ٹُر گیا. ”بِلکُل لتی پُوچھل والی اجہی چڑی وانگ جہدی پُوچھل کتر دتی گئی ہووے......“ سبھ ہس پئے‘ جہدے نال مینوں دُکھ ہویا پر میں کجھ آکھیا نہیں. فیر نیسو نے میرے کپڑیاں اُتے اُنگلاں پھیریاں تے ڈوجیاں نے وی اوہدی پیروی کیتی. اوہناں سبھناں نے حیرانی دا وکھالا کیتا کہ لباس دا کپڑا کِنا کُولا اے. اوسے دن پہلی وار میں اوہناں لوکاں دے کپڑیاں نوں نیجھ نال ویکھیا تے محسوس کیتا کہ ایہہ کِتے پاٹے پُرانے تے گندے سن. اصل وچ ساڈا سارا پِنڈ ای گندا تے مُجھکھاں دا پھنڈیا دِسدا سی.

(4)

ایس ڈوجے سکول وچ دو سال ای بیتے سن کہ میرے ابا جی نے مینوں ایدوں وی وڈے سکول وچ پڑھن گھل دتا. میں گھر پرتیا تاں بچپن وچ میرے نال کھیڈن والے وی‘ جو ہُن لم سلمے نوجوان سن‘ ڈوجے پِنڈ واسیاں وانگ مینوں جی آیاں کہن آئے تے اوہناں لوکاں دے نال میرے توں کجھ وِتھ تے کھلوتے. گل بات دوران جہدے وِچ ڈوجے لوک سوال پُچھ رہے سن‘ صرف اِک وار نیسو نے پُچھیا ”یاد اے کویں اسی لوک تیرے بُوہے اَگے لکڑ دے موچھیاں اُتے بہہ کے کہانیاں کہندے ساں؟“

”ہاں مینوں یاد اے!“ میں بولیا ”میں بُھلا کویں سکدا آں؟ ایہہ تاں میرے بالپن دیاں بہترین یاداں وِچوں نیں.“

مینوں جاپیا کہ نیسو نوں میرے ایس جواب نال بڑی خُشی ہوئی اے. ایہدے باوجود اوہ کسے اوبڑ وانگ وکھرا وکھرا ای رہیا.

جدوں میرا سکول نوں پرتن دا ویلا آیا تاں کجھ اجہیا سبب بنیا کہ میری سواری لئی نیسو دے پیو دا گھوڑا کرائے اُتے لیا گیا. نیسو نوں گھوڑے دے مگر مگر ٹُرنا سی. اساں اپنا سفر ایس حالت وچ چھوہیا کہ میں گھوڑے اُپر سوار ساں تے نیسو پاٹے پُرانے کپڑے تے پُرانی ٹُٹی جہی سینڈل پائی نال نال پیدل ٹُر رہیا سی. ایہہ صورتحال میرے دل اُتے بڑا بھار بن گئی. تھوڑی دیر مگروں میں آکھیا کہ میں پیدل چلنا زیادا پسند کردا آں تے گھوڑے توں لتھ گیا. اوہدے بعد یاں تے اسیں دوویں پیدل چلدے تے یاں فیرواری واری گھوڑے اُتے سواری کردے. نیسو ایس گل توں بڑا

خُش ہویا پر میں اندازا لایا کہ اوہ میرے ایس اقدام نوں میری رحم دلی تے دوستانا جذبے پاروں نہیں سگوں میری حماقت پاروں سمجھ رہیا سی. مینوں ایس احساس نال بڑی سخت کوفت ہوئی پر بعدوں مینوں ایہدے نالوں کدھرے ودھ مایوسی دا ساہمنا وی ہویا.

راہ وِچ اِک تھاں اسیں لوک ارام کرن تے کجھ کھان لئی ٹھہرے. ہدوانا کٹن دا ویلا آیا تاں میں اپنا جیبی چاقو کڈھ کے نیسو نوں دے دتا کہ اوہ ہدوانا کپے. اسیں اوتھے اگے چلن دی تیاری کر رہے ساں کہ مینوں پتا لگیا کہ میرا چاقو غایب اے. نیسو ایس گل اُتے اصرار کر رہیا سی کہ اوہنے چاقو مینوں پرتا دتا سی تے میں اوہنوں جیب وچ رکھ لیا سی. میں چنگی طرحاں جاندا ساں کہ اوہنے چاقو مینوں واپس نہیں دتا' فیر وی میں اپنے بوجھے چھان مارے. بعدوں اسیں لوک فیر اپنے سفر نوں ٹُر پئے. مینوں ذرا وی شک نہیں سی کہ چاقو اوہنے چُرا لیا اے تے بعدوں پنڈ دے لوکاں نے وی دَسیا کہ اوہناں نے اوہدے کول میرا چاقو ویکھیا اے. باقی دا راہ میں بڑی اُداسی نال طے کیتا' ایس لئی نہیں کہ میں اپنا چاقو گوا بیٹھا ساں' سگوں ایس لئی کہ میں کجھ ہور گوا بیٹھا ساں. چاقو نالوں کدھرے ودھ کے قیمتی' بہت ای قیمتی چیز جو نیسو دی سمجھ توں اُچیری سی.....

اسیں اپنی منزل اُتے اپڑ گئے تے نیسو دے پنڈ نوں پرتن دا ویلا ہویا تاں میں اوہنوں گھوڑے دے کرائے توں وکھ جیکٹ واسطے کپڑا تحفے وچ دتا. ایہدے اُتے اوہدا ردِعمل ایہ ہویا کہ اوہنے بدتمیزی نال پچھیا "تے فیر بخشش دا کیہ بنے گا؟"

میں شرم نال مُڑھکو مُڑھکی ہو گیا تے میں اوہنوں بخشش وجوں وی کجھ پیسے دتے. پر اوہدے بعد جدوں کدی اپنے بالپن نوں چیتے کردا آں' اوہناں چانݨیاں راتاں نوں چیتے کردا آں جدوں ساڈا ٹولا لکڑ دے موچھیاں اُتے بیٹھا ہوندا سی تے نیسو سانوں کہانیاں سُناندا ہوندا سی' تاں میرا دل غم تے افسوس نال بھر جاندا اے.

"نیسو غریب اے' نیسو جاہل اے' نیسو نوں کسان دی بدبختی دیاں مصیبتاں نے پِیہ کے رکھ دتا اے. اوہنوں وی تعلیم مِلی ہوندی' اطمینان تے سکون ملیا ہوندا تاں اوہ اِک چنگا بندا بن سکدا سی. خورے میرے توں وی کدھرے بہتر بندا....."

ہُن جدوں وی مینوں نیسو دی یاد آوندی اے' میں سدا اِنج سوچدا آں تے اوہنوں ٹھیک جانن دی' اوہنوں سمجھن دی تے اوہدے نال اِک وار فیر اِنج محبت کرن دا جتن کردا آں جویں بالپن وچ کردا ہوندا ساں. میں سدا چاہندا آں کہ میرے ذہن دیاں اکھاں دے ساہمنے پُرسکون' تاریاں بھریاں چانݨیاں راتاں والے نیسو دی تصویر رہوے پر ایس معاملے وچ میرے سبھ جتن اسپھل رہندے نیں. کیوں جے فورن ای اِک ہور تصویر ساہمنے آ جاندی اے. اِک شرمناک

تے دردناک تصویر.....

جدوں میں گریجویٹ ہو گیا ساں تے جیون وچ اپنا تھاں بنا رہیا ساں تاں اِک وار فیر اپنے پنڈ پرتیا۔ پنڈ دے وچکار اپڑیا تاں میں اوتھے لوکاں دے اِک رولے بھرے مجمعے نُوں ویکھیا جھناں وچکار نیسو، سِر جھکائی کھلوتا سی تے اوہدے ہتھ رسّی نال بجھے ہوئے سن۔

میں پچھیا کہ اوڑک معاملا کیہ اے تاں لوکاں نے دسیا کہ اوہ چوری کردا رہیا اے۔ میں مداخلت کر کے اوہنوں اوہناں لوکاں دی پکڑ توں چھٹکارا دوا دتا پر میرے ذہن دیاں اکھاں دے ساہمنے ہُن دی اوہدی تصویر اُبھردی رہندی اے۔ اوہ سِر جھکائی، تپدی زمین اُتے کھلوتا اے۔ اوہدے ہتھ رسّی نال بجھے ہوئے نیں تے مجمع اوہدے دوالے رولا پا رہیا اے۔

چوری، ہتھاں دا رسّی نال بنھیا جانا تے ماریا کُٹیا جانا، ایہ ساڈے پنڈ وچ بِلکُل عام قسم دے واقعے نیں پر فیر وی ایہ درش میرے ذہن وچ سختی نال جم کے رہ گیا اے۔ بِلکُل جویں کہ ایہ دُوجی تصویر : نیسو، نِکا مُنڈا، نیسو کہانیاں سُناون والا، چاننی رات وچ لکڑ دے اِک موڈھے اُتے بیٹھا ہویا، معصوم تے سِدھا سادا نیسو، میرے بالپن دا مِتر نیسو.....

☆☆☆☆☆

بلغاوری / ایمیلیان ستانیف

عوامی تہوار

جے برف باری ہو جاندی تاں ایس بے رنگ تے کھرُوت بھری فضا توں چھٹکارا ملدا۔ گرزیف سوچ رہیا سی۔ اوہ باری دے ادھ اُٹھے پردیاں توں باہر سڑک ول جھانک رہیا سی۔

ٹھنڈی واء دا اِک بُلا فٹ پاتھ توں کاغذ دے ٹوٹے تے دھوُڑ نوُں اِک دم گھماون لگ پیا۔ کجھ دیر بعد جویں اوہ ایس کھیڈ توں اَک گیا۔ اوہنے دھوُڑ تے کاغذ دِیاں کتراں نوُں اوتھے فٹ پاتھ اُتے چھڈیا تے آپ گھمدا' چکر لاندا اگے ودھ گیا۔ سنسان سڑک دے دُپاسی مکان چُپ چپیتے کھلوتے سن۔ گرزیف نوُں انج جاپیا جویں مکان وی ڈورے ہو چُکے سن۔

سڑک توں ٹرام یاں کوئی کار ای شاں کردی لنگھدی تاں ایس بے رنگ تے بے زار کرن والی چُپ نوُں توڑ دیندی۔

اوہ جس کمرے چ سی' اوتھے وی اجہی چُپ ورتی پئی سی۔ کمرے دِیاں بارِیاں اُتے پردے ولھیٹے جھنڈے وانگ سن۔ کمرا لوڑ توں ودھ گرم سی۔ روشنی وی مدھم سی۔ بستریاں اُتے صاف کنبلاں توں نویں دھوائی دی واشنا آ رہی سی۔ الماری وچ پئے پئے لال چٹائی وچ جھڑا وٹ پیا سی' اوہ فرش اُتے وچھ کے وی ظاہر ہو رہیا سی۔ گرزیف نوُں کمرے دیاں ایہ سبھے چیزاں بے زار کر رہیاں سن۔ ایہناں نوُں خاص کر تہواراں دے موقعے اُتے کڈھیا جاندا اے۔ اوہناں دی حیثیت سرکاری بندے ورگی سی جہدی اہمیت نِرا کسے تقریب وچ رلت اُتے آدھارت ہووے۔

اوہ پینٹ وچ دووِیں ہتھ دئی' فرش اُتے ٹہلن لگیا۔ اوہدے پیراں وِچ جراباں سن۔ اوہ آل دوال کمرے دیاں شیشواں نوُں بڑی بے زاری نال ویکھ رہیا سی۔ اوہنے کھونٹی دار شیو کیتی ہوئی سی تے اوہدا موُنہہ لمک رہیا سی۔

وٹ والی واسکٹ اوہنوں لک اُتے چبھدی سی۔ اوہ اوس تھاں اُتے کُھرکن لگ پیا۔ فیر اوہنے اپنی استین نوُں ویکھیا تے اوتھوں اوہدیاں نظراں کمرے دے کونے ول اُٹھ گئیاں جِتھے اِک کوچ اُتے اوہدی بیوی لیٹی سی۔ مرمت منگدیاں جراباں لُکان لئی اوہنے اپنے پیر نوُں اپنے تھلے دبیا ہویا سی۔

اوہ نہیں سی دس سکدا کہ اوہ سُتی پئی سی یاں جاگ رہی سی۔ بہت دیر توں دُپہر دا کھانا کھان

دے بعد اوہ کوچ اُتے لیٹی سی. گرزیف جاندا سی کہ اوہدی بیوی اوہدے توں رنج اے تے اوہ ضد کردیاں ہویاں انجے پئی رہوے گی. جدوں تک اوہ اوہنوں منائے گا نہیں تے اوہنوں اُٹھان لئی اوہدی منت ترلا نہیں کرے گا. پر بے زاری تے اکویں پاروں اوہ بہت اُداس سی. اوس ویلے اوہ اپنی بیوی توں اوبڑتا محسوس کر رہیا سی. اوہنے اداس تے کجھ حیرانی نال اپنی بیوی نُوں ویکھیا تے اپنے پیکے جہے بھروٹے نُوں اُٹھایا فیر ہولے جہی ہاہ کیتی تاں جے اوہدی بیوی سُن نہ لوے.

کل اوہدی بیوی نے تہوار پاروں سارے گھر دی صفائی کیتی سی تے انج کر کے اوہ سدا توں چڑچڑی تے بدمزاج ہو جاندی سی. گرزیف دے 65 سالاں دے پیو نُوں باورچی خانے وچ ہتھ ونڈا کے بڑی خُشی ہوندی سی. کل راتیں جدوں اوہ پنڈ توں لیاندا کُکڑ پکان لگے تاں وڈے گرزیف تے اوہدی نُونہ وِچ کُکڑ پکان دے طریقے بارے خاصی بک بک ہوئی. بُڈھا اپنی گل اُتے آڑیا رہیا تاں گرزیف دی بیوی باورچی خانے توں باہر نس گئی. پیو پُتر نُوں کھانا تیار کرنا پیا. ایس دوران گرزیف کدے بیوی دے کمرے باہر کھلو کے اوہنوں باہر آون لئی آکھدا تے کدے اپنے پیو نُوں سمجھاندا کِہ اجہے معاملیاں وِچ دخل دینا چھڈ دیون.

ایہدے مگروں اوہدا اپنا بیوی نال ایس گل پاروں جھگڑا ہو گیا کہ چرچ چھیتی چلیے یاں دیر نال. اوہنوں پتا سی کِہ بُڈھا گرزیف سویرے سویرے ای بن ٹھن کے تیار ہو جاوے گا. ایسے پاروں اوہدا پُتر ایس گل اُتے اصرار کر رہیا سی کہ اوہناں نُوں پیو دا آدر کردے ہویاں کٹھے چرچ جانا چاہیدا اے تاں جے اوہ کلّا ای پیر پٹاکدا نہ جاوے. پر اوہدی بیوی اپنے سوہرے توں بدلا لینا چاہندی سی. اوہنے اوہنوں وی جان توں روک دِتا.

بُڈھے نُوں ایہ گل ماڑی لگی تے اوہ اوتھوں اُٹھ کے اپنے کمرے وچ ٹُر گیا. اوہدا کمرا اوہناں دے کمرے نال لاگواں سی. اوتھے اوہ ادھی رات تیکر ایویں کھنگھدا' گلا صاف کردا رہیا. فیر اوہ سویرے رولا پاندا اُٹھیا' اوہنے ٹوٹی کھلی چھڈ دِتی تے دیر تائیں غسل کردا رہیا. گھر وچ زور زور نال پیر مار کے ٹُردا جس پاروں سارا گھر جاگ گیا.

گرزیف اپنے پیو نال چرچ نہ جان پاروں اپنے آپ نُوں مجرم سمجھ رہیا سی. اوہ راتیں بہت تھوڑا سُتا سی. بہتا ویلا اپنی بیوی دے نال لیٹیا گجر سُندا رہیا تے اپنے گھر وچ اجہے جھگڑیاں بارے غور کردا رہیا. اوہنوں یاد آیا کہ جدوں اوہ مُنڈا سی تاں اوہ کویں کرسمس مناندے ہوندے سن. سویرے سارا پروار برف نال لبڑی ہوئی گلی وِچوں لنگھ کے چرچ جاندا سی.

روشنی سنہری لہراں ہار چرچ وچ پھیلاندی رہی تے ایہناں لہراں وِچ بُڈھا پادری حمد گاندا تاں

اوہناں اُتے وقار بھریا پر نال ای خُشیاں بھریا وجد جیہا طاری ہو جاندا۔
"اوس دن عیسیٰ کواری دے ڈھڈوں جمیا....." تے اوہناں دِناں دِیاں یاداں نے جویں اوہدے جیون نوں دو حصیاں وچ کٹ دِتا جہڑے اِک دُوجے توں ڈوہیٹری تے دُشمن سن۔ اپنے والد نال جُرم دا احساس ودھ گیا تے اوہ اپنی بیوی توں انتہائی نفرت محسوس کرن لگ پیا۔ فیر اوہ سوچن لگیا کہ خدا ہے یاں نہیں؟ ایہو جیہیاں سوچاں اوہنوں فیر ماضی ول لے گئیاں تے اوہ اپنے حال نوں ودھ منتشر تے ابتر ویکھدا۔ جے خُدا ہے اے تاں اوہ اپنے آپ نوں دُگنا مجرم سمجھن لگیا کیوں جے اوہ آپ چرچ نہیں سی گیا تے نہ ای اپنی بیوی نوں چرچ جان اُتے مجبور کر سکیا۔ اوہدے بعد اوہدیاں سوچاں اپنی اجوکی زندگی ول پرت آئیاں۔ اوہ ٹیکس آفس وِچ اِک سال توں اپنی ترقی دا منتظر سی پر اجے تیکر ترقی نہیں سی ملی۔
ایہو بدنصیبی رہوے گی کیوں جے اسیں گھر وچ وی مذہب توں بے تعلق آں۔ نہ کدے پادری نوں بلایا' نہ کدی روزا رکھیا۔ اوہنے کوڑ نال سوچیا۔
اجہے خیالاں توں اوہ بہتا ای پریشان ہو گیا تے فیر اوہنے ایہ فیصلا کر لیا کہ اوہ اپنی زندگی دے ایس انداز نوں اکّا بدل دیوے گا۔ ایہدے مگروں اوہنوں پُرسکون نیندر آ گئی۔
سویرے اوہ دیر نال جاگیا۔ گندے کمرے تے ٹھنڈے باورچی خانے نوں ویکھ کے اوہنوں غُصا آ گیا پر اوہنوں رات دے اپنے فیصلے تے اپنی بیوی نال جھگڑا یاد آ گیا جس پاروں اوہ چُپ کر رہیا۔
بُڈھے دے کمرے چوں تلاوت دی اواز آ رہی سی۔ اوہ بڑی پوِترتا تے سنجیدگی نال بائیبل دی تلاوت کر رہیا سی۔
"..... تے اوہنے ابراہیم نوں آکھیا! تیرا بی ایس دھرتی اُتے اوبڑ ہووے گا جہڑا نہیں....."
گرزیف نے بھیڑا جیہا مُونہہ بنایا۔ ہر مذہبی تہوار اُتے اُچی اواز نال بائیبل پڑھن دی اوہدے پیو نوں عادت سی۔
بُڈھے دی اواز ہولے ہولے اُچیری ہوون لگی تے انج جاپن لگیا کہ اوہ اُچیچے طور دُوجیاں نوں پریشان کرنا چاہندا اے۔ سڑک توں اِک کار لنگھ گئی۔ اوہدے انجن دے کھڑکار پاروں اِک پل لئی بُڈھے دے پڑھن دی اواز دب گئی تے گھر دی چُپ درہم برہم ہو گئی۔
گرزیف دی بیوی نے ہاہ بھردیاں پاسا پرتیا۔
"..... تے توں اپنے ماپیاں کول جاویں گا' توں بڑی لمی عمر دا ہو کے دفن ہوویں گا....."
"ایہ اتبہ اے۔" اچن چیت اوہدی بیوی نے آکھیا۔
گرزیف حیرانی نال اوہنوں ویکھن لگیا۔

"اوہنوں جا کے چُپ کرا۔" اوہدی بیوی نے اُچی اواز نال آکھیا۔ اوہدی ایس تلاوت نال کے نُوں اک منٹ دا ارام تے چین نصیب نہیں ہوندا..... ایہ اے تیرا خاندان۔"

"ویکھ تنکا !" گرزیف نے اپنی بیوی کول بھنڈیاں آکھیا "چلک نہ۔ اوہ سُن لوے گا۔"

"تاں سُن لوے۔"

"ہوں.... تاں سُن لوے..... پر اوہ ہر چیز میرے بھرا نُوں دے دیوے گا توں ویکھیا نہیں، بھرا نے ٹکڑ اوہنوں خُش کرن لئی گھلیا اے۔"

"توں مینوں سدا ایس گل توں ڈرانا چاہندا ایں۔ اوہدے کول ہے ای کیہ اے! اِک مکان۔ جِتھے چُوہی وی رہنا پسند نہ کرے۔" اوہدی بیوی نے جواب دِتا۔ اوہدا اُپرلا ہوٹھ غُصّے نال کنبن لگ پیا۔

"چلک نہ، رولا نہ پا، چُپ رہو۔"

گرزیف نے اوہدے موٹے لک نُوں اپنی لمّی بانہہ وِچ لیندیاں آکھیا۔ "مَیں جا کے اوہنوں کہندا آں، اوہ چُپ کر جاوے گا۔" اوہنوں ہور کُجھ کہن دا موقع نہ دیندے ہویاں اوہ چھیتی نال اُٹھیا تے اپنے پیو دے کمرے ول ٹُر پیا۔

باری لاگے اپنی اُچیچی تھاں اُتے اوہدا پیو بیٹھیا سی۔ اوہدے مونڈھیاں اُتے اِک پُرانا کوٹ پیا سی۔ موٹی بائیبل اوہدے گوڈیاں اُتے پئی ہوئی سی۔ اِک لت اوہنے مُونڈھی ماری ہوئی سی تے عینک اوہدے موٹے تے لال نک اُتے ٹِکّی ہوئی سی۔

جیوں ای گرزیف کمرے وچ آیا، اوہنے اپنی تلاوت جاری رکھدے ہویاں اپنا چِٹّا سر چکیا تے اِک تلکھوِیں نظر اوہدے اُتے پائی تے اُچّی اواز نال پڑھنا شروع کر دتا۔

".......تے اوہنے اوہناں نُوں کھیا کہ پیغمبر نے فرمایا....."

"اباّ! گریف وِچے بول پیا۔ کیہ تُسیں ایہ تلاوت چھڈ نہیں سکدے؟"

اوہدے والد چُپ کر گیا تے اپنی عینک اُتوں اوہنوں انج ویکھیا جویں اوہ اوبڑ ہووے۔ فیر اوہنے اپنی عینک لاہ کے کتاب اُتے رکھ دِتی۔ اوہدا چہرا سنجیدا تے کھرھوا سی۔

"میری تلاوت توں کہنوں تکلیف ہوندی اے؟" اوہنے پچھیا۔

"کہنوں......" گرزیف نے بھیڑا جہیا مُونہہ بنایا۔ اوہ رنجیدا ہو گیا۔ "تُسیں پادری وانگ اُچی اواز نال کیوں پڑھدے او؟ کیہ تُسیں ایہنوں مُونہہ وِچ نہیں پڑھ سکدے؟"

"نہیں پڑھ سکدا"

"ہوں! انج نہ کرو۔"

"اُچی اواز وچ تلاوت کرن نال مینوں خُشی ہوندی اے۔ ایسے انداز نال پڑھدا آں۔ میں اپنے ایمان اُتے قایم آں۔ مَیں مذہب تیاگ نہیں دِتا ہویا۔

"سوال ایہ نہیں......"

"تاں فیر کیہ اے؟" بُڈھے نے تیزی نال آکھیا۔ اوہ بحث کرن نُوں پوری طرحاں تیار ہو چُکیا سی۔

پُتر نے صرف بھیڑا جہیا موتھہ بنایا۔

"تُسیں کس قسم دے لوک او؟" بُڈھے نے پُچھیا۔ نہ تُسیں چرچ جاندے او' نہ روزے رکھدے او۔ تُسیں بِنا تہواراں دے تے بِنا ایمان دے زندا کویں او۔ جنوراں وانگ......"

"اج کل ساری دُنیا انج ای رہندی اے۔" گرزیف نے سمجھان دے انداز وچ آکھیا۔

"رہندی اے...... ہوں...... تاں ای تے ایہ حال ہو رہیا اے۔ توں اپنی ترقی نہیں کروا سکیا۔ کروا سکدا ایں؟"

"تہاڈے اُچّی اواز وچ پڑھن نال تنکا سوں نہیں سکدی" گرزیف نے پریشانی نال جواب دِتا تے نال ای اوہنوں رات دِیاں سوچاں چیتے آگئیاں۔ مصیبت ایہ اے کہ اوہ گربھ وَتی اے جس پاروں اوہدی طبیعت چڑچڑی ہو گئی اے۔"

"ہُوں......" بُڈھے نے اپنا سِر حیرانی نال ہلایا تے مسکراندا ہویا بائیبل ویکھن لگ پیا۔

"ابا جی! اسیں تھوڑی دیر بعد باہر جا رہے آں۔" پُتر نے جھکدے ہویاں آکھیا تے اپنیاں نظراں نیویاں کر لئیاں۔

"تے فیر میں کیہ کراں؟...... جاؤ۔"

"تُسیں نال نہیں چل رہے؟"

"نہیں' مَیں کِدھرے نہیں جانا......"

گرزیف نے اطمینان دا ساہ لیا۔

باہر اوہ تنگ جہی راہداری اُتے کھلوتا کُجھ سوچدا رہیا۔ اوہ اپنے پیو نُوں کلا چھڈن پاروں خُش نہیں سی۔ بیتی رات دی بے چینی تے انتشار فیر پرت آیا تے اوہنے سوچیا۔

"بُڈھا ٹھیک آکھدا اے۔ ساڈا ایہ حال اے کِہ اسیں بِنا خُشی دے جیون بتیت کردے آں۔"

جدوں اوہ بیوی لاگے گیا تے اوہدا پھُلیا ہویا تے نیندر نال بھریا چہرا ویکھیا تے اوہنوں اینا غُصا آیا کِہ اوہ تقریبن چھلک پیا۔

"چل...... اسیں باہر جا رہے آں۔"

بیوی نے کوئی جواب نہ دِتا۔

باریاں تھلے راہگیراں دے قدماں دی بڑک تے اوہناں دے گلاں کرن دیاں اوازاں آ رہیاں سن۔ گیروے رنگ دے پردیاں اُتے اوہناں دے پرچھاویں ہلدے پئے سن۔ شہر، دُپہری ارام مگروں جاگ رہیا سی۔

"چل! باہر چلیے"

اوہدی بیوی نے اِک بے زار جہی لمی نظر جمائی جہدے نال اوہدیاں اکھاں وتریلیاں ہو گئیاں تے فیر اوہنے اِکو ای نقطے اُتے نظر جماندیاں پچھیا۔

"کِتھے؟"

"ویکھیا جاوے گا۔"

"ابا ناراض نیں؟"

"نہیں"

"میرا جی کدھرے وی جان نُوں نہیں کردا پیا۔"

کوٹ، برف اُتے پہنن والے بوٹ اوہنوں لیا کے دِتے تے آپ وی کپڑے بدلن لگیا۔ اوہنوں جاپدا پیا سی کہ اوہ ایویں باہر سڑک اُتے جائے گا تاں اوہدی اُداسی تے پریشانی دُور ہو جاوے گی تے سبھ ٹھیک ہو جاوے گا۔ پر جدوں اوہ گھروں باہر نکلے تاں تکلیف دہ سوال ساہمنے آیا کہ کِتھے جایا جائے۔ گرزیف دی صلاح سی کہ اوہ جہڑے دو تِن پرواراں نُوں جاندے نیں، اوہناں ول جایا جاوے پر اوہدی بیوی نے ایس گل نال اتفاق نہ کیتا۔

دوویں باہواں وچ باہاں پائی چلن لگے۔ سڑک دے دوہاں پاسے دیاں دُکاناں بند سن۔ گھروں کے نوکر تے ملازم پیشا ہسدے تے اُچی اواز نال گلاں کردے فٹ پاتھ اُتے ٹہل رہے سن۔ دوالی علاقیاں دے لوک شہر دے مرکز ول ودھ رہے سن۔

گرزیف دی بیوی ہولے ہولے چل رہی سی۔ جدوں دی اوہ گربھ وتی ہوئی سی، اوہ بدمزاج ہو گئی سی تے گرزیف اوہدے توں ڈرن لگ پیا سی۔ اوہ اوہدے اُتے چھا رہی سی تے اوہ ایہ محسوس کر کے اوہدے توں نفرت کرن لگدا۔ اوہ مُڑیا تے اوہدا لمکدا چہرا ویکھیا جہڑا اِکو سمے مطمئن تے ناراض جاپدا سی۔ اوہدا رتا اُٹھیا ہویا نک رتا پلپلا جاپدا سی۔ اوہدے اُتے پوڈر احتیاط نال نہیں سی لایا گیا ایس لئی ہُن اوہ نیلا جہیا لگ رہیا سی۔ ٹھاریں تیز ہوا اوہناں نُوں واپس ہون لئی جوبیں دھکے دے رہی سی۔ اوہدی بیوی نے اوہدی بانہہ اُتے وادھو بھار پا دِتا سی تے اپنے کوٹ دے سمور والے کالر وچ چہرا لُکا کے اِٹھلا اِٹھلا کے چلن لگی۔

"کہڑی گل اُتے ایہ اینا اِتراندی اے.... کِنّی احمق اے!" گرزیف نے سوچیا۔ اوہدا دِل کردا سی کہ اوہنوں سڑک اُتے گھسیٹنا شروع کر دیوے۔

"چل! کوئی فلم ویکھیے۔" بیوی نے آکھیا۔

"ٹِکٹاں اُتے کِنّا خرچا ہووے گا؟" گرزیف نے پچھیا۔

"ودھ توں ودھ سولھاں لیوا۔"

اوہ نیڑے ای اِک سنیما اپڑے۔ فوٹو دا معاینا کرن' فلم دے متوقع چنگ مند تے ایکٹراں بارے بحث کرن وِچ اوہناں دا واہوا ویلا لگیا۔ اخیر اوہناں نے فیصلا کیتا کہ فلم اوہناں دی توقع اُتے پوری نہیں اُترے گی۔ اوہ دوجے سنیما گئے تاں پتا لگیا کہ سویر دے ای سارے ٹکٹ وِک چُکے نیں۔ اک ہور سنیما اپڑے۔ گرزیف لوکائی نُوں چیردا ہویا ٹکٹ گھر لاگے اپڑیا۔ ٹکٹ وک چکے سن پر کُجھ سیٹاں خالی سن پر اوہناں دا مُل بہت ودھ سی۔ ایہو کم تِن چار سنیمیاں اُتے ہویا تے اوہ ہر واری شرمندگی نال اپنا چُرمرو ستر ٹھیک کردا' اپنی بیوی ول پرت آوندا۔ جدوں سستے ٹِکٹاں لئی اوہ سارے سینمیاں دا چکر لا چکے تاں اوہناں بے بورس باغ ول موُنہہ کیتا۔

اوہ دوویں چُپ چپیتے بِنا کسے مقصد دے چلدے رہے۔ ہُن بیوی دا بازو خاوند دے بازو وِچ نہیں سی۔ بیوی دی چُپ توں ناراضی پرتیت ہوندی سی۔ اوہدے سُرخی لگے ہوٹھ حقارت نال لمک رہے سن۔

گرزیف اوہدے نال نال دل نہ چاہندیاں چل رہیا سی۔ اوہ اوہنوں اِک نظروی ویکھنا نہیں سی چاہندا۔ اوہدا ذہن کوڑے کھٹے خیالاں دا ستھان بن گیا سی۔ اوہنے دند پیہے ہوئے سن۔ اوہنوں پہلاں اپنے پیو دا خیال آیا۔ ایہدے بعد اوہ حقارت نال اپنی بیوی بارے سوچن لگیا۔

"عوامی تہوار!! بکواس نیں۔" اوہنے سوچیا۔ "ایہناں دے بغیر ای اسیں بھلے۔ ایہ سبھ سطحی تے بے کار نیں۔ ایہ سارے تعصبات اُتے آدھارت نیں۔ دفتر وچ سارا ویلا گزارنا بہتر اے۔ بِنا کسے قسم دی خُشی دے جیون بتیت کرو۔ خُشی کتھوں مِل سکدی اے؟ خُشی ساڈے ورگے تھوڑ پونجیے لوکاں لئی کتھے؟؟"

بازار وچ راہگیراں دا ہجوم دریا دے ویگ ول چل رہیا سی۔ گرزیف لوکاں دے چہریاں نُوں نفرت نال ویکھدا تے اوہناں دیاں گلاں تے ہسن دیاں اوازاں نُوں حقارت نال سُندا تُردا جا رہیا سی۔

انھیرا کھِلرنا شروع ہو گیا۔ ہزاراں راہ گیراں اُتے روشنی دِیاں لہراں مچلن لگیاں۔ اشتہاراں دے بورڈ' خطرے دے الارم وانگ روشن ہو گئے۔ ہجوم ودھ گیا تے ایہ جوڑا سڑک وچکار چلن

لگیا۔
اک دم اوہ کار دے ڈورا کر دین والے تیز ہارن پاروں ڈر گئے۔ اوہناں دے مگر کالی تے وڈی کار دیاں بریکاں توں زور دی اواز نکلی۔ کار دی پیلی ہیڈ لایٹ جویں اوہناں نوں گھور رہی سی۔ کار اک وڈے تے خطرناک درندے وانگ کنبی۔
ڈرائیور دی سیٹ توں اک باؤلر ہیٹ ظاہر ہویا۔ اک لال تے موٹا چہرا باہر جھانکیا تے غصے نال چلکیا۔
"اوئے! کتھے ویکھ رہے ساؤ؟ یاں تُسیں ڈورے او۔"
فیر اوہنے حقارت نال سیٹی وجائی۔ اوہدے مگر بیٹھیاں قیمتی سمور وچ ولھیٹیاں سوانیاں نے زور دے قہقہے لائے۔
گرزیف نے ڈر کے اپنی بیوی نوں اپنے ول کھچ کے کار نوں راہ دِتا۔ انجن جویں دھاڑیا تے کار لنگھ گئی۔ جوڑے نے کار دے اندر ویکھیا جتھے سُندر کپڑے پائی مرد تے سوانیاں بیٹھے سن۔ ریشمی کپڑے دا بنیا مسخرا کار وچ لٹکیا ہویا سی۔ اوہ انج ہلدا سی جویں اوہ لپٹیاں اڈیاں اُتے گھُم کے اپنی جیبھ وکھا کے اوہناں دا مُونہہ چِڑا رہیا سی۔
"بدمعاش!" غُصے تے خوف توں پیلے پے گرزیف نے اوہناں نوں ویکھدیاں آکھیا۔
"کنجریاں!" بیوی نے وادھا کیتا۔
"ایہ بڑے اطمینان نال مدھ کے جا سکدے نیں۔ بدمعاش! میں....." اوہنے نظراں توں اولھے ہوندی کار نوں مُکا وکھاندیاں آکھیا۔
"اوہناں دے کول دولت اے۔ اوہناں نوں کسے دی پرواہ نہیں....." بیوی نے آکھیا۔
اوہ کجھ دیر چُپ رہیا۔ فیر اوہنے دند کریچدیاں آکھیا۔
"اوہ حام کریا جا رہے نیں۔ اُچکے۔ اوتھے موج اُڈاون گے۔"
فیر دوویں لپٹیاں سوچاں وِچ ڈُب گئے۔
"توں ڈر تے نہیں گئی؟ اوہنے لمی چُپ مگروں پچھیا۔
"بہتا نہیں۔"
"بچے لئی ایہ ٹھیک نہیں۔" گرزیف نے اخیر وچ آکھیا تے اپنی بیوی دی باہنہ پھڑلئی۔
"گریگور! گھر چلیے۔ ساڈے واسطے گھر ای بہتر اے۔ اسیں کسے ہور تھاں جان جوگ ای نہیں۔" ایہ آکھدیاں اوہدے ہوٹھاں اُتے کوڑی جہی مسکان آئی۔
اوہنے اپنا سر جھکایا تے بے وسی دے بے سوادے احساس نوں لنگھان دی کوشش کرن لگیا۔

بیوی توں کھچاء دُور ہو گیا۔ اوہ اوہدے ہور نیڑے ہو گیا۔ اوہنے اوہنوں پیار بھریاں نظراں نال ویکھیا تے سعادت مندی نال پرت پیا۔

"پیسے کدے وی کافی نہیں ہوندے!" اوہنے افسردگی نال آکھیا۔

بیوی نے اوہدا کوئی جواب نہ دِتا۔

"چل! اسیں اپنے مقامی سنیما چلدے آں۔ کیہ خیال اے!" گرزیف نے پچھیا۔ اوہ اپنی بیوی نوں خُش کرنا چاہندا سی۔

"اوتھے کہڑی فلم چل رہی اے؟"

"جہڑی وی لگی ہوئی، ویکھ لواں گے۔"

اوہ من گئی تے دوویں سنیما ول ٹُر پئے۔

انھیرے ہال وچ اوہ نالو نال بیٹھے سن۔ گرزیف اپنی بیوی دا ہتھ پھڑی پردے اُتے ٹُردے پرچھاویاں نوں اُداس نظراں نال ویکھ رہیا سی۔ لکڑ دے جنگلے وچ سازندے فوجی دُھناں وجا رہے سن تے سکرین اُتے بارودی سرنگاں پاٹ رہیاں سن جنہاں پاروں مٹی دِیاں چلھاں فضا وچ اُتانہہ نوں جا رہیاں سن۔ ایہناں ورشاں نے گرزیف نوں ہور اداس کر دتا۔ اوہ اپنے آپ اُتے، اپنے جیون اُتے افسوس کرن لگیا۔

جدوں فلم مُکی تے دوویں سنیما توں نکلے تاں برف وڈے وڈے بُنراں دی صورت وچ ڈِگن لگی۔ شہر کُجھ ودھ خُش دِسن لگ پیا کیوں جے چھتاں برف نال چِٹیاں ہو گئیاں تے ٹرام دِیاں تاراں اُتے برف دِیاں جھالراں جویں ہوا نوں روکن لگیاں سن۔

گرزیف نے اِک پھیری والے کولوں اخروٹ خریدے تے دوویں گھر ول ٹُر پئے۔ وڈا گرزیف کھانا کھا کے اپنے کمرے وچ سُتا پیا سی۔

گھر اُتے پورن چُپ ورتی ہوئی سی۔

دوویں باورچی خانے وچ کھانا کھان لگے۔ اوہناں نے ادھے ککڑ نوں کپیا۔ جدوں اوہ کھانے توں ویلھے ہوئے تاں اوہناں دے موہنہ تے ٹھوڈیاں ککڑ دی چربی پاروں لِشک رہیاں سن۔ ایہدے مگروں اوہ بڑی دیر تک اوتھے ای بیٹھے اخروٹ کھاندے رہے۔ ایس دوران اوہ ہوٹھاں نوں چِتھدے تے ہولی اواز وِچ ایدھر اودھر دِیاں گلّاں کردے رہے۔

بیوی نے میز دی دراز وِچوں اِک موٹی کتاب کڈھی تے ایس مہینے لئی اُچیچے صفحے اُتے لکھیا۔

فلم ..... 20 لیوا۔

اخروٹ ..... 4 لیوا۔

گرزیف مونڈھیاں اُتوں اوہنوں لکھدے ہویاں ویکھ رہیا سی۔ اوہدے ہندسے مکھیاں وانگ چُٹ صفحے اُتے کھلرے دِس رہے سن۔ اوہ حساب کرن وچ رُجھی ہوئی سی۔
اوہدے مگروں دوویں سون لئی گئے۔ بیوی چھیتی ای سوں گئی۔ اوہدا مُونہہ کھُلھا سی۔ گرزیف اوہدے لاگے لیٹیا بیتے دن بارے سوچ رہیا سی۔ کار' اُچے ہیٹ والا بندا' بازار تے فلم دے ورش اوہدیاں اکھاں ساہمنے نچ رہے سن۔ اوہدی بیوی دی گرم کنڈ لگن نال اوہنوں جھنجلاہٹ پیدا ہو رہی سی۔ کمرا گرم سی تے باورچی خانے توں بچے کھچے کھانے دی واشنا آ رہی سی۔ سون دے جتن وچ اوہ دیر تک پلسیٹے ماردا رہیا۔
"جے لوک عوامی تہواراں دا احترام نہیں کردے تاں ایہدے نال کیہ فرق پَیندا اے؟" گرزیف نے دِل وِچ آکھیا۔ پر اوہدے خیال اک نقطے اُتے نہ جمدے۔ اوہ مختلف چیزاں نُوں جویں چھوہندے ہوئے اگے نکل جاندے۔
اچانک اوہنوں چیتے آیا کہ پرسوں اوہنے اپنے دفتر جانا اے' ایس لئی اوہنوں اطمینان جیہا ہویا۔ "کل دا دن کسے طرحاں گزر جائے....." اوہنے سوچیا۔ ہُن اوہدیاں اکھاں ساہمنے دھُوڑ پیا کمرا اُبھریا۔ جتھے میزاں اُتے کاغذاں دے ڈھیر تے اوہدے کلرک ساتھی بیٹھے سن۔ اوہنوں دفتر دی عمارت تے اوہدا لفٹ والا بُوہا دِسیا۔ اوہنے اطمینان دا ڈونگھا ساہ لیا تے اپنے آپ نُوں ہلکا پھلکا سمجھن لگیا۔ نیندر نال اوہدیاں اکھاں بند ہو گئیاں..... لفٹ نے اوہنوں اپنی جھولی وِچ لے لیا تے ہولے ہولے اوہنوں اُتے' ہور اُتے اُٹھان لگی۔

☆☆☆☆☆

بلغاروی ساہت دا ناں ایمیلیان ستانیف دے بِنا ادھُورا اے۔ بلقان دے پہاڑی علاقے دے اِک نِکّے جہے قصبے ایلینا وچ 1907 نُوں پیدا ہوئے۔ اوہناں دی پہلی کہانی "چور تے کُتّا" سی جہڑی 1934 وچ چھپی تے بلغاروی ساہت وچ اِک نَویں انداز نُوں متعارف کران دا کارن بنی۔
ایمیلیان ستانیف نے بہت کجھ لکھیا۔ کہانی دے نال نال ناول وی اوہناں دا خاص وشا اے۔ پینڈو جیون تے جنوراں بارے اوہناں دیاں کہانیاں بہت پسند کیتیاں گئیاں۔ کہانیاں دے کئی پراگیاں توں وکھ اوہناں دا ناول "ایوان کنداریف" نُوں وی بلغاروی ادب دا شاہکار متھیا جاندا اے۔
بلغاروی ساہت وچ ہور جنہاں کہانیکاراں نے ناں پیدا کیتا' اوہناں وچ ایلن پیلن (دیمتر ایوانوف ستیریانوف) ایون وازوف' ستویانوف' اورلین وَیسلیف' لوزن ستریکوف' ویسلین اندریف' ایمل مینوف' الیکساندر گیروف' نکولائی ہیتوف' دریگومیرا سینوف' ماریا گربیشلووغیرا دے ناں اُگھے نیں۔

تاجیک / بہرام فیروز

کوڑی حقیقت

میں اپنے بالپن بارے بہت کجھ لکھیا اے تے سچ پچھو تاں بس ایہو اِک گل اے جہنوں راز وچ رکھیا اے۔ خورے کِنّی ای وار لفظ میری جیبھ اُتے آوندے آوندے رہ گئے۔ خورے کِنیاں ای راتاں ایہ جاگدیاں ہویاں کرب تے اضطراب وچ بِنا پلک جھپکے کٹ دتیاں نیں کہ جدوں تک اپنی غلطی دا صاف صاف اعتراف نہ کر لواں گا اودوں تک مینوں سکون نہیں ملے گا۔ پر ایہ اینا سوکھا نہیں جِنا کہ ظاہر وچ جاپدا اے' نہیں تاں خورے کدوں دا ای اعتراف کر لیا ہوندا۔ جس واقعے نوں میں اپنے لئی ورھیاں تک لکائی رکھیا اے اوہ اصل وچ میری شخصیت دے اِک اجے پکھ نوں ساہمنے لیاوندا اے جہنوں دوجیاں دی جانکاری وچ آون دینا تاں دور دی گل' میں آپ وی نہیں چیتے کرنا چاہندا..... ایہدے ہوندیاں وی اج میں اپنے آپ نوں ایس راز توں مکت کرن دا فیصلا کر لیا اے جہنوں چوتھائی صدی توں بہتا چر میں اپنے دل دیاں ڈونگھائیاں وچ لکا رکھیا سی۔ میرے لئی ایس معاملے وچ چپ رہنا ہن ناممکن ہو گیا اے۔ میرے ضمیر دی منگ اے کہ سچائی نوں' بھاویں اوہ کِنّی کوڑی ای کیوں نہ ہووے' اخیر ساہمنے لے آواں۔ اصل وچ ہن میرے اُتے چانن ہو گیا اے کہ جہڑے لوک حقیقت نوں لکاندے نیں اوہ اپنے آپ نال جھوٹھ بولدے نیں۔

ایس لئی ایہ اے واقعات دا اوہ افسوس نال تار جو میرے لئی زندگی بھر اینا کوڑا سبق سدھ ہوندا رہیا اے۔

پر گل چھوہن توں پہلاں ایہ دس دینا ضروری جاپدا اے کہ میرے والد بڈھاپے وچ جویں زندا دل تے تیز طبیعت دے نیں' اوہناں دناں وچ اِنج نہیں سن۔ جدوں میں "ابا جی" آکھاں تاں تہانوں سیم کھلرن دی بِلّی ورگے لمّے تے پتلے بندے دا تصور کرنا چاہیدا اے جہدیاں اکھاں دی تھاں دو کھوکھلے حلقے ہوون۔ سدا اُداس رہندا تے گلاں گنیاں مِتھیاں تے بہت گھٹ کردا۔ پنڈ دے دوجے منڈیاں نوں سدا ایہی فکر لگی رہندی سی کہ اخیر اوہ اینے بیزار بیزار جہے کیوں دسدے نیں پر میں دل ای دل وچ جاندا ساں کہ اوہ اصل وچ اِنج دے نہیں نیں۔ گل بس اینی جہی سی کہ اوہ نہ بہتا ہسدے سن تے نہ ای اکثر لطیفے سناندے سن۔ ایہ آکھنا اوکھا سی کہ اوہ اجہے رکھے پھکے کیوں سن۔ خورے جنگ دے ترت بعد والے تھوڑ دے ورھیاں وچ

ایہی طرزِ عمل مناسب سی، کیہ پتا۔
شام نُوں اوہ کھیتاں توں ماندے تے افسردا پرتدے تے عام کر کے پھاٹک دے نیڑے اِک ٹھنڈ اُتے ٹھنڈا ساہ لیندیاں ڈھیر ہو جاندے تے اِک پیالا لسی منگدے سن۔ ماں ہوری لسی لین ٹُر جاندے تے اوہ ساڈے کولوں دو تِن سوال پُچھ کے مختصر لفظاں وچ سانوں دَس دیندے سن کہ کہڑے کہڑے کم کرنے نیں۔ لسی پی کے اوہ چُپ چپیتے کھلو جاندے تے بیلچا چُک کے سبزیاں دے باغ وچ ٹُر جاندے جِتھے انھیرا ہوون تک کم کردے رہندے سن۔ ماں جی اکثر آکھدے سن کہ سبزیاں دے ایسے باغ بدلے سانوں دو ویلے دی روٹی لبھدی اے۔
میرا بارھواں سال شروع ہو رہیا سی۔ میں ایہنیں دنیں بیلچے نال کھدائی تاں ٹھیک طور نہیں کر سکدا ساں پر دُوجے سبھ کماں وچ اپنے والدین دا بڑی فرمانبرداری تے محنت نال ہتھ ونڈاندا رہندا ساں۔ میں بُوٹیاں دی سِنجائی کردا ساں، گاں نُوں چارا دیندا ساں، پہاڑاں اُتوں بالن لکڑاں ڈھو کے گھر لیاندا ساں تے اپنے بھرا دے نال دو تِن وار ان پساون لئی چکی اُتے وی جا چکیا ساں۔
میرا نِکا ویر سلیم تیجی کلاس وِچ پڑھدا سی تے کیوں جے بہترین پڑھیاراں وچ گنیا جاندا سی ایس لئی خوب مزے کردا سی۔ ماپے جو کُجھ گھر لیاندے سن، اوہدے وچوں بہترین شے اوہنوں ملدی سی۔ کدی کوئی ذرا جہی واہیات مورت بنا لیندا تاں آپ نُوں اسمان اُتے چڑھاون لگدا تے کہندا سی کہ اِک نہ اِک دن اوہ وَڈّا مُورت کار بن کے رہوے گا۔ کھریا یاں کوئلے دا ٹوٹا سدا اوہدے بوجھے وچ پیا رہندا سی۔ اِک دن اوہنے اِک چٹان اُتے ساڈے کُتے "الاپر" دی مُورت بنا دتی تے اوس دن توں ایہ وساہ جوگ کُتا مینوں نندیاں نظراں نال ویکھن لگا۔ سلیم نے وی ایس مُورت راہیں مینوں پریشان کرن دا کوئی موقع ہتھوں نہ جان دتا۔
اصل وچ سلیم ماڑا مُنڈا نہیں سی پر مینوں اوہدے نال بہُت ودھ کے محبت کرن دا کوئی کارن سمجھ نہیں سی آوندا۔ اوہ اینا لِستا تے پیلا پیلا سی کہ سبھناں بالغاں نوں اوہدے اُتے ترس آوندا تے ماں میتھوں لُکا کے اوہنوں ملائی کھواندی ہوندی سی۔ اوہ اکثر باورچی خانے وچوں چالاک بِلّی وانگ ہوٹھ چٹدا پولے پیریں باہر نکلدا ہوندا سی۔ ایہدے باوجود اوہدی نِکّی جہی دھون اینی پتلی سی کہ اوہدے لئی اپنے تونبے ورگے لمے تے گول سر نوں سنبھالی رکھنا بس معجزا ای سی۔ میرے چاچا جی آکھدے ہوندے سن کہ سلیم دی نک جھٹکے نال کھِچ لوو تاں وی وچارا جان توں ہتھ دھو بھوے گا تے واقعی کوئی اوہنوں ہولا جہیا دھکا وی دیندا تاں اوہ زمین اُتے ڈھیر ہو جاندا۔
اِک دن سلیم تے میں بالن دیاں لکڑاں لئی پہاڑی علاقے نُوں ٹُرے۔ فاصلا بہُتا نہیں سی، ایہی کوئی گھنٹا بھر پیدل چلنا سی۔ ساڈا کتورا الاپر وی نگر نگر آ رہیا سی۔ ایہناں دناں اوہ دو یاں خورے

تن مہینیاں دا سی۔ ٹھیک طور کسے نوں وی اوہدی عمر دا پتا نہیں سی۔ اوہ سانوں ساڈے فارم دے حاطے وچ اک وڈے سارے ٹوئے وچ ملیا سی تے اینا گندا سی کہ ساڈی گوانڈھن کلثوم چاچی اوہنوں بجو دا بچہ سمجھ بیٹھی۔ ماں جی بڑے پریشان ہوئے۔

"تہانوں ایہ کسے نویں کھدی قبر وچوں ملیا اے؟" اوہناں مینوں ڈانٹ کے پچھیا۔ "ایہ تاں مینوں بجو دا ہال ای لگدا اے....."

"مینوں نہیں، سلیم نوں ملیا سی۔ میں تاں بس اینا ای کیتا اے کہ ٹوئے وچ کڈ کے ایہنوں باہر کڈھ لیایا۔" بہرحال میں ایہ گل کلیئر دتی کہ ایس معاملے دا سلیم نال وی کجھ نہ کجھ تعلق اے۔ ایہ کہنوں پتا سی کہ اونٹھ کس بھار بہوے گا۔ جے سانوں سزا دتی جاندی تاں دوہاں وچ ونڈیج کے ہر اِک لئی گھٹ ہو جاندی۔ ایہ وی ممکن سی کہ کجھ وی نہ ہوندا کیوں جے سلیم دیاں ساریاں بھلاں عام کر کے معاف کر دتیاں جاندیاں سن۔ اوہ ماڑا لِسّا تے چنگا پڑھیار جو سی۔

"او میرے نِکے قبر پٹے، اوڑک تینوں سُجھی کیہ سی!" ماں جہناں دا غصّا کسے طرحاں ٹھنڈا ای نہیں سی ہو رہیا، ورھ پئے۔ "اج رات نوں بجو ایہدی بھال وچ ایتھے آون گے تے سارے چوچیاں نوں مار دین گے۔"

وچارا کتورا تھر تھر کنب رہیا سی۔ بوکھلایا ہویا کدی ساڈے وچوں اِک ول ویکھدا سی کدی دوجے وَل۔

خُش قسمتی نال ساڈے دادا جی اوسے ویلے آ گئے۔ اوہناں اکھاں ذرا کُو میٹ کے ساڈے مال غنیمت نوں غور نال ویکھیا تے پکے طور تصدیق کردے لہجے وچ آکھیا:

"ہیں، ایہ رولا گولا کاہنوں؟ ایہ کتورا اے، ہور کجھ وی نہیں۔ نِکا جہیا کتورا اے تے بس!"

"ہرا! ایہ کتورا اے!" اسیں دوویں بھرا چیک پئے۔

ہُن ساڈے وچکار ایہ جھیڑا پے گیا کہ کتورے دا مالک کہنوں ہونا چاہیدا اے تے کیوں جے ایہنوں دو حِصیاں وچ ونڈنا ممکن نہیں سی، ایس لئی اساں ایہو مِتھیا کہ ایہ ساڈا دوہاں دا ہووے گا۔ سدا اِنج ای ہوندا سی۔ جیوں ای سانوں جاپدا کہ ویلے سر سمجھوتا کسے جھیڑے دا اِکو حل اے۔ اودیں ای اسیں سمجھوتا کر لیندے ساں۔

اساں کتورے نوں نھوایا تاں پتا لگیا کہ ایہدے گل وی نیں۔ ایسے لئی اساں ایہدا ناں "الاپر" یعنی گل والا رکھ دتا۔ اوہ وچارا تاں ٹھکیا سی تے اسیں ایس بحث وچ پھس گئے کہ کس نسل دا اے تے کتھوں آ ڈگا اے۔ اچن چیت سانوں چیتے آیا کہ اوہنے کھانا نہیں کھادا اے، ایس لئی دُدھ روٹی نال اوہدی خاطر کیتی تے اوہدے لئی توڑی دا کُتا گھر بنا دتا۔

اوس دن مگروں اسیں جتھے وی جاندے، الاپر پرچھاویں وانگ ساڈے نال لگا رہندا سی۔

کھلوتیاں ڈھلواناں اُتے وار وار تلِھکن دے باوجود اوہ ساڈے مگر مگر پہاڑاں اُتے وی جاندا سی تے اسیں ارام کرن لگدے تاں ساڈے کول وفاداری نال بیٹھا رہندا۔ اسیں دوویں اِک دُوجے مگر دوڑن وچ پہل کرن دا جتن کردے تاں اوہ وی ساڈے مگر مگر تیزی نال دوڑن لگدا۔ مختصر انج سمجھو کہ اوہ ساڈے جیون دا اِک اٹٹ انگ بن گیا۔

مہینے بھر وچ الاپر ساڈے وچ تے دوجیاں وچ نکھیڑ کرن لگ پیا۔ کوئی ساڈے نیڑے آون لگدا تاں اوہ سدا ای بھونک کے سانوں خبردار کر دیندا سی۔ گھر دی ولگن وچ کوئی اجنبی داخل ہو جاندا تاں الاپر بھونک بھونک کے اوس ویلے تک اسمان سر اُتے چُکی رکھدا جدوں تک اسیں اندروں نکل کے اوہنوں چُپ نہ کرا دیندے۔ کجھ ای دناں وچ اوہ ساڈے ڈنگراں نوں وی پچھانن لگ پیا۔ شام ویلے جدوں اِجڑ چراگاہ توں پرتدا سی تاں ساڈی گاں تے تِنّو بکریاں آپے ای حاطے وچ آ جاندیاں سن۔ ایہناں وچوں کوئی وی ایس اصول دی اُلنگھنا کردیاں انگور دیاں ویلاں وچ جاندی تاں الاپر اکھ دے پلکارے وچ اوتھے اپڑ جاندا سی۔ کسے دُوجے دی بکری غلطی نال ساڈے حاطے وچ آ جاندی تاں الاپر اوس ویلے تک چین نال نہ بہندا جدوں تک اوہ اوس وچاری نوں پھاٹک توں باہر نہ بھجا دیندا۔

اصل وچ اوہ بکریاں توں ڈریا جھیا رہندا سی تے اوہدے بھونکن وچ جِنی چتاونی شامل ہوندی سی اونا ای ایہ بینتی وی کہ اوہ آپ ای حاطے وچوں ٹُر جاون۔ اِک دن ساڈے گوانڈھی کجھ چِر لئی باہر جاندیاں اپنی بکری ساڈے ول چھڈ گئے تاں الاپر ساری رات آپے توں باہر رہیا۔ اوہ سمجھ رہیا سی کہ چالاک بکری نے ساڈے حاطے وچ آ کے پولے جہے ساڈا وساہ جِت لیا اے۔ ہُن اوہ اساں سبھناں دے ڈونگھی نیندر سوں جان نُوں اُڈیکے گی تے اوہدے بعد ضرور کوئی نہ کئی تباہی لے آوے گی۔ ماں، کتورے دے ایس طرزِ عمل نال بہت خُش ہوئی تے ایس واقعے مگروں اوہدا بہتُ خیال رکھن لگ پئی۔

اوہنیں دنیں ساڈے پِنڈ وچ بجلی نہیں آئی سی تے پِنڈ والیاں دے وہم گمان وچ وی نہیں سی کہ فرج وی کوئی شے ہوندی اے۔ اساں تاں کدی ایہدا ناں وی نہیں سی سُنیا۔ اوہناں امیراں دے قصے پر مشہور سن جہناں خاص تہ خانے بنوا رکھے سن جہناں وچ سردیاں وچ برف بھر کے اُپروں مِٹی پا دتی جاندی سی۔ گرمیاں وچ ایہ برف ساری دی ساری ای نہیں پگھردی سی تے اِنج ایہ تہ خانے اِک طرحاں دے فرج دا کم دیندے سن..... لگدا اے میں اپنے وِشے توں ہٹ گیاں۔ میں کیہ آکھ رہیا ساں! ہاں..... ساڈے پِنڈ وچ بجلی نہیں آئی سی تے نہ ای کوئی فرج سی۔ گوشت دی کوئی دُکان وی نہیں سی۔ کدی بکری یاں کوئی بڈھی گاں ذبح کیتی جاندی سی تاں عام کر کے کجھ گوشت ویچ دتا جاندا سی تے کجھ خاندان دی ورتوں لئی لُون لا کے سُکا لیا جاندا سی۔

اجہے موقعیاں اُتے ماں جی پوری طرحاں نہ مُکن والے گوشت نُوں ہر رات اِک اُچی شہتیری نال بنھ کے کھُلی تھاں کھلوا دیندے سن۔

اِک رات گوشت دا اِک پارچا زمین اُتے ڈِگ پیا تے الاپر نے سویر تک اوہدی راکھی کیتی تاں جے بلّیاں دے ڈھڈ وچ نہ پہنچ جاوے۔ ماں دے جاگدیاں ای اوہ اوہناں نُوں بلاون لئی اوہناں کول اپڑ گیا۔ اوہناں دے تے پارچے وچکار وار وار دوڑن، پُوچھل ہلاون تے جو ہو گیا، اوہدے بارے سمجھاون لئی ریں ریں کرن لگیا۔ الاپر نہ ہوندا تاں گوشت دے ایس پورے پارچے نوں بلیاں چٹ کر جاندیاں۔ الاپر بڑا ہشیار کُتّا سی پر میری عقل اُتے پتھر پے گئے سن جو ایہنوں کسے ہور دے حوالے کر دتا۔

اِک پاسے تاں ایہ چنگی گل سی کہ ایہنوں سانجھے فارم دے چرواہے نُوں دے دِتا گیا پر دُوجے پاسے..... ایہ پُورا قِصّا ہُن وی جدوں چیتے آ جاندا اے تاں مینوں دِلی تکلیف ہوندی اے۔ ایسے واقعے پاروں میں کدی کوئی کُتّا نہیں پالیا تے کدی کوئی بندا گل بات کردیاں کتیاں دا ذکر چھیڑ دیندا اے تاں میں فورن ای الاپر دے خیالاں وچ گواچ جاندا آں۔

میں لپنی تے سلیم دی کہاڑی تے رَسّی لے کے بالن لکڑاں لیاون لئی پہاڑ اُتے جاون دا ذکر ایس توں پہلاں ای کر بیٹھاں۔ الاپر اپنے معمول مطابق ساڈے نال سی۔ اساں ٹُٹیاں ٹاہنیاں نُوں کٹھا کر کے دو بھار بنھ لئے سن تے واپس پرتن دی تیاری کر رہے ساں کہ اینے وچ سانجھے فارم دیاں بھیڈاں دا اِجڑ پہاڑ دے پرلے پاسیوں نکل آیا۔ اوسے ویلے رِچھ جِڈے وَڈّے وَڈّے دو کُتّے چیکدے چلکدے ساڈے ول نس پۓ۔ اسیں خوفزدا ہو کے کاہلی کاہلی اِک نیڑلے سفیدے دے رُکھ اُتے چڑھ گئے تے ڈریا سہمیا ہویا الاپر چیں چیں کردا رکھ ہیٹھ ایدھر اودھر نسن لگا۔ اساں چرواہیاں نُوں زور زور نال اوازاں دتیاں تاں جے آ کے سانوں ایس مصیبت توں چھٹکارا دواون۔ خُش قسمتی نال کوئی ناخُشگوار واقعا نہ ہویا۔ نامن جوگ حد تک وڈے وڈے سراں والے کُتیاں نے ساڈے کتورے نُوں سنگھیا تے اوہناں نُوں ایہدے وچ کوئی اِنج دی گل نہ دسی تاں ایہدے نال کھیڈن لگ پۓ۔ اسیں اُتے بیٹھے ویکھ رہے ساں کہ وچارے الاپر نوں ایس کھیڈ کد نال کوئی دلچسپی نہیں سی۔ ڈر پاروں اوہ بس ایہو چاہندا سی کہ اوتھوں پُوچھل دبا کے نس جاوے پر دوویں کُتّے اوہدا راہ ڈکی کھلوتے سن۔

اخیر چرواہا اوتھے اپڑیا۔ اوہنے کُتیاں نُوں نسا دتا تے اسیں دوویں رُکھ توں تھلے لتھے۔

"ضرور کوئی تہاڈی سلامتی دیاں دُعاواں منگ رہیا ہووے گا۔ تہاڈی قسمت پاروں ایہ رُکھ نیڑے ای سی جہدے اُتے تُسیں چڑھ گئے" جوان چرواہے نے سانوں آکھیا۔ اوہنے اپنے اکلوتے ہتھ وچ سوٹی پھڑی ہوئی سی۔ دُوجے ہتھ توں یقینی طور اوہ جنگ محاذ اُتے وانجھیا گیا ہووے گا۔

"ایہناں تہانوں وڈھنا تے نہیں سی پر بڑی طرحاں خوف زدا تے بدحواس ضرور کر دیندے۔"

"ایہ تُسیں کیہ آکھ رہے او! ایہناں کم بختاں نے تاں ساڈے سر کپ لئے ہوندے!" سلیم نے، جہنوں بے انت غُصّا آ گیا سی، ڈسکورا بھردیاں تے اتھرووواں نُوں پُونجھدیاں آکھیا۔

"اوہ بئی ایہ کتے نِکّے مُنڈیاں نوں کوئی وڈھدے تھوڑا ای نیں۔ بگھیاڑ تک کسے بال نُوں نقصان نہیں دیندا۔ ہاں جے تُسیں کسے بھیڈ نُوں ہتھ لا لوو یاں اوہدا پچھّا کرن دا جتن کرو تاں ضرور کُتّے تہاڈا کم نبیڑ دیون گے۔" اپنے نُوں چرواہے دی نظر ساڈے کتورے اُتے پئی تے اوہنے اوہدے ول ہتھ ہلایا "اوئے نِکّے کُتّے......"

الاپر نُوں وال وچ کجھ کالا دِسیا تے اوہ نس کے کجھ ہور وی دور ٹُر گیا۔

"ذرا اپنے کُتّے نُوں تاں بلاؤ۔ میں ایہنوں ویکھنا چاہندا آں" چرواہے نے سانوں آکھیا "کسے ودھیا نسل دا لگدا اے۔"

میں الاپر نُوں پھڑیا پر اوہنے غُصّے نال دند کڈھ دتے تے بھونکیا۔ چرواہے نے کتورے دے ایس سبھاء اُتے دھیان نہ دتا تے اپنے اِکو ہتھ نال اوہدی کُھری پھڑ کے اپنے سینے ساہمنے اُتے تک چک لیا۔ الاپر نے کسے نہ کسے طرحاں اپنے آپ نوں ایس پکڑ توں مکت کرا لیا تے فیر نسدا ہویا پناہ لین لئی سلیم نیڑے اپڑ گیا جو کجھ وِتھ اُتے کھلوتا سی۔

"تُسیں اپنے ایس کتورے نُوں سانوں دے دیو ناں" چرواہے نے اصرار کرن والے لہجے نال آکھیا۔ "ایہنوں ساڈے کُتیاں نال پلن ودھن دیو۔"

"تہانوں کیوں دے دیئیے؟ ساڈے کول ایہ مزے کردا اے۔"

"تہاڈے کول ایہ کسے کم دا نہیں رہ جاون لگا۔ کتورے نُوں دُوجے کُتیاں دے نال پلنا ودھنا چاہیدا اے۔ جے ایہ نِرا انساناں وچکار ای وڈا ہووے گا تاں خراب ہو جاوے گا..... لَے، ایہ لَے" اوہنے میرے ول کجھ پیسے ودھاندیاں آکھیا۔ میں اوہنوں بوجھے وچوں نوٹ کڈھدیاں نہیں ویکھ سکیا ساں۔

"جی نہیں، مینوں تہاڈے پیسے نہیں چاہیدے۔" میں بالاں ورگی سادگی نال چھیتی نال آکھیا۔ مینوں اپنے جیون وچ اینے بہتے پیسے کدی نہیں ملے سن تے ایہناں بارے سوچ کے ای میرا سر چکراون لگا۔ میں حمایت دی آس وچ سلیم ول ویکھیا پر اوہ تاں صدمے نال مُونہہ کھولی بس چُپ چپیتا کھلوتا ہویا سی۔

"ایہ لَے لَے۔ تُوں اپنے لئی دُوجا کتورا خرید سکدا ایں۔ پِنڈ وچ تاں ایہناں دی بھرمار اے۔ چارے پاسے مارے مارے پِھردے نیں..... ایس کتورے نُوں مینوں دے دے۔ سانجھے فارم دیاں بھیڈاں نوں اَیرن وچ ایہ ساڈی مدد کرے گا۔ تُوں ینگ پانیر تے ظاہر اے کہ ذہین مُنڈا

ایں۔ تینوں اپنے دیس دی سیوا کرن دا اِک موقع مِل رہیا اے۔"
"میں تہاڈے لئی دُوجا لیا دیاں گا......" میں آکھیا پر میرے لفظ قائل کرن دی شکتی توں اکّا خالی جاپ رہے سن۔ میں نوٹاں اُتوں کسے طرحاں نظراں نہیں ہٹا سک رہیا ساں۔ ڈر رہیا ساں کہ چرواہا اپنا ارادا بدل کے نوٹاں نوں مُڑ بوجھے وچ نہ رکھ لوے۔
"ایہ لے' ایہنوں اپنے بھرا نُوں دے دے" اوہنے آکھیا تے بوجھے وچوں اِک نوٹ ہور کڈھیا۔ ایس مرحلے وچ میں جھُوٹھی مُوٹھی دا روس وی نہ وکھایا۔ "ذرا کتورے نُوں پھڑی رکھ تاں جے میں ایہنوں بنھ لواں" چرواہے نے آکھیا تے اوہدا حکم دیندا لہجا مینوں ماڑا نہ لگیا۔
چرواہے نے الاپر دے گلے وچ رَسّی بنھی تے ساڈے ول ہور دھیان کیتے بنا ای ایہنوں لے کے ٹُر پیا۔ الاپر کھچوتان تے رو رو کے ساڈے توں مدد دی بینتی کرن لگ پیا۔ میں بُت بن کے رہ گیا۔ میرے دل وچ ڈاڈھی اِچھیا پیدا ہوئی کہ ڈورا ہو جاواں تاں جے اوہدیاں درد بھریاں چیکاں نہ سنیاں پین۔ وچارا کتورا ہُن وی ایس آس وچ کہ اسیں اوہنوں چھڈا لواں گے' سانوں اوازاں مار رہیا سی۔ اوہنوں اجے وی یقین نہیں سی آیا کہ اساں اوہنوں دھوکھے نال کسے دے حوالے کر دتا اے۔ لگدا سی کہ اوہدیاں چیکاں کدے بند نہ ہوون گیاں..... اوس دن دے بعد توں خورے کِنّے ای ورھے بِیت چکے نیں پر اوہ غم بھریاں چیکاں ہُن وی میرے کناں وچ گُونجدیاں رہندیاں نیں۔
پر اوس ویلے' سچ پچھّو تاں میں الاپر نُوں تُرت ای بھُل گیا کیوں جے مینوں اوہناں سارے پیسیاں دی فکر پے گئی سی۔ مینوں لگ رہیا سی کہ اساں بڑا ودھیا سودا کیتا اے۔ اوس زمانے وچ اج نالوں پیسے دی خریدن شکتی بہت ودھ کے سی تے اساں دوہاں وچوں کسے دے ہتھ وی کدی اینے بہتے پیسے نہیں سن آئے۔
اساں دوہاں چھیتی ای پیسیاں نوں آپو وچ ونڈ لیا تے ایہ وی مِتھ لیا کہ کون کیہ خریدے گا۔ مَیں مچھیاں دے شکار لئی کجھ کنڈے سگوں اِک جال خریدنا چاہندا ساں جدوں کہ اوہ رنگین پنسلاں دا اِک ڈبا۔ اسیں سارے راہ اپنی نویں لبھی دولت توں وکھ کسے شے بارے گل ای نہ کر سکے۔
گھر لاگے اپڑدیاں اپڑدیاں ساڈا اُبال کجھ مٹھا پے گیا تے ہولے ہولے رینگدی اُداسی نے ساڈی خُشی اُتے ہلا کر دتا۔ پر ساڈے وچوں کوئی وی ایس کیفیت دا ذکر کرن دی ہمت نہیں سی پا رہیا۔
"جدوں ابا جی نُوں پتا لگے گا کہ تساں الاپر نُوں ویچ دتا تاں اوہ تہاڈی خوب مرمت کرن گے۔" سلیم نے جھدے لئی ضبط کرنا ناممکن ہو گیا سی' آکھیا۔
"ایہدے وچ اوہناں دے خفا ہوون دی کہڑی گل اے؟ ظاہر اے کہ اساں ایہنوں سانبھ

فارم دے گلے لئی دتا اے. تینوں یاد اے ناں' چرواہے نے کیہ آکھیا سی. "تُسیں دووِیں ینگ پانیر او' تہانوں اپنے دیس دی سیوا کرن دا اِک موقع مِل رہیا اے! سوچ ناں' ہو سکدا اے کہ کسے دن ساڈا الاپر کسے بھیڈ نوں بگھیاڑاں دے غول توں بچا لوے. اودوں تاں چوہاں پاسے ایسے اِک گل دا چرچا ہووے گا' سبھ لوک سوچیں پے جاون گے کہ آخر اوہ بہادر کُتّا ہے کِہناں دا تے جدوں پتا چلے گا کہ اوہ کُتّا تاں ساڈا اے تاں فارم دے کُرسی وان سکول آ کے سبھ دے ساہمنے سانوں آدر دے سرٹیفکیٹ دیون گے." میں ایہ گل جِتی اپنے وِیر دے غُصّے نُوں ٹھنڈا کرن لئی آکھی' اونی ای آپ اپنے ضمیر نُوں تسکین دین لئی وی آکھی سی.

"تُسیں چرواہے نُوں آکھ دتا سی کہ کُتّا کلّا تہاڈا ای نہیں اے؟"

"ایہ آکھن دی کوئی لوڑ ای نہیں سی. اوہنوں تاں آپ ای پتا سی. پیسے تاں اوہنے سانوں دوہاں نُوں ای دتے سن."

"پر اوہنے سارے پیسے تہاڈے بوجھے وچ کیوں رکھے؟" سلیم اپنی گل اُتے اڑیا رہیا.

"میں اوہدے کول کھلوتا ساں' ہور کوئی کارن تھوڑا سی. توں اوہنوں ایہ آکھدیاں نہیں سُنیا کہ ایہ تیرے بھرا واسطے اے؟"

ایہدے باوجود سلیم نے ایہ ثابت کرن دا جتن کیتا کہ ایس سودے وچ اساں دوہاں نے مختلف کردار ادا کیتے نیں تے اوہدی ہر دلیل نال ایہو سِٹّا نکلدا سی کہ اوہدا ایس معاملے وچ اُکّا ہتھ نہیں سی. اوہ بڑی سوکھ نال سارا قِصّا ماپیاں نوں فورن دَس سکدا سی پر اساں ایہ مِتھیا کہ اِنج نہیں کراں گے. اوہناں دے پچھّن اُتے کہ الاپر کتھے اے' اساں ایہ آکھنا سی کہ چرواہے نے اوہنوں اجتماعی فارم لئی لے لیا اے. پر پیسیاں دا ذکر اُکّا کسے حال وچ نہیں سی کرنا.

الاپر دے لاپتا ہوون اُتے اگلے دن تک کسے نہ دھیان نہ دتا. سبھ توں پہلاں دادی جی نُوں چِنتا ہوون لگی فیر ماں نوں. اساں اپنی صفائی وچ جو مِتھیا سی' آکھ دتا. ماں جی ذرا بدبدائے تے فیر چُپ ہو گئے تے ابا جی نے ایس وِشے نوں مُڈھوں چھیڑیا ای نہیں. اینی نِکّی جہی گل اُتے بھلا اوہ کیوں تبصرا کردے.

ساڈے دھڑکو دُور ہو گئے پر ساڈے بزرگاں نُوں سمجھنا سوکھا نہیں سی. کدی تاں ایہ لوک رائی دا پہاڑ بنا کے اُبل پیندے تے کدی وڈیاں وڈیاں غلطیاں نُوں وی اوس کر دیندے سن. ایس معاملے وچ اسیں جے سستے چھُٹے تاں ایہدا کارن خورے ایہ سی کہ سانوں سانجھے فارم دے کُرسی وان دی حمایت حاصل سی. ساڈے کتورے نُوں فارم نے اپنیاں لوڑاں لئی حاصل کر لیا سی تے اجتماعی فارم اوس زمانے وچ ہاسا مذاق نہیں سی' چیئرمین دی گل نُوں وی ہاسے وچ نہیں سی ٹالیا جا سکدا.

ویلا بیتدا گیا تے الاپر نوں سبھ لوک بھُل گئے۔ تے بے سلیم نے ساڈے آپسی سمجھوتے دی النگھنا نہ کیتی ہوندی تاں کسے نُوں کدی وی پتا نہ لگدا کہ سفیدے دے رُکھ ہیٹھ کیہ ہویا سی۔

اوس دن میں اَدھا بورا باجرا پساون لئی چکی اُتے جاون نُوں تیار ہو گیا ساں۔ سلیم نُوں چارے لئی گھاء لین جانا سی۔ والد اپنے معمول مطابق سانوں لوڑیندیاں ہدایتاں دے کے اپنے کم اُتے ٹُر گئے سن۔ ماں نے ان نُوں کھوتے اُتے لدن وچ میری مدد کیتی جِدے بعد میں اوہدے اُتے سوار ہو کے ٹُر پیا۔ سلیم ایس جتن وچ کہ میں اوہنوں وی نال لیندا جاواں' مگر لگ گیا۔

"رَتا ٹھہر جا!" میں ہتھ دے اشارے نال اوہنوں روکدیاں آکھیا۔

میرے ماپیاں نے اوہنوں گھر ٹھہرن دا آکھیا سی تاں میں ایس معاملے وچ کیہ کر سکدا ساں۔ میں اوہدے خراب طور طریقے دی حوصلا افزائی کرن دا ارادا نہیں رکھدا ساں پر سلیم نے کھوتے دی پُوچھل مضبوطی نال پھڑ کے اوہنوں روک لیا۔ "چھڈ دے!" میں اوہنوں حکم دتا پر اوہدے کن اُتے جُوں وی نہ سرکی۔ میرے ہتھ وچ اِک لمی جہی چابک سی جو اوہدے اُتے ٹھیک طور پئی وی نہیں سی کہ اوہنے رونا چیکنا شروع کر دتا۔ فیر اوہنے اِک وٹا چُک کے میرے سِر اُتے مار دتا۔ لہو تیزی نال وگن لگ پیا جِدے نال میرا سارا چہرا گلا ہو گیا تے مینوں فورن ای گھر اندر لے جا کے لٹا دتا گیا۔ بورے دے اِک پُرانے ٹوٹے نوں ساڑ کے اوہدی سواہ پھٹ اُتے رکھی گئی۔ سلیم کدھرے نس گیا تے اونے شام تک اپنی صورت نہ وکھائی۔

ابا جی شامیں گھر پرتے تاں اوہناں نے پچھیا کہ کیہ ہویا سی تے اوہدے بعد میرے بھرا نُوں ڈھونڈن نکلے۔

"سلیم..... بئی سلیم..... سلیم!" اوہناں گاں خانے دی چھت اُتے اواز دتی۔

سلیم ذرا دیر بعد دِسیا۔ اوہدا سِر جُھکیا ہویا سی تے اوہنے کسے ول ویکھن لئی نظراں نہ چُکیاں۔

"ہُن تینوں اپنے کیتے دی سزا مِل جاوے گی!" میں کرودھ نال آکھیا۔

سلیم سر جھکائی ابا جی ساہمنے کھلو گیا جو چُپ کر کے اُڈیکن لگے کہ اوہ اپنی صفائی وچ کیہ کہندا اے۔

"جو کہنا اے کہندا کیوں نہیں؟" ابا جی ورھ پئے۔ "ذرا دس تاں' وٹا کیوں ماریا سی۔"

اجہے موقعیاں اُتے اسیں اپنے پیو توں بڑے ڈرے رہندے ساں۔ اوہ سانوں ماردے کٹدے کدی وی نہیں سن پر اوہناں دا غضب بھریا چہرا سانوں شرارتاں توں دور رکھن لئی بہت کافی ہو رہندا سی۔

"بھائی ہوراں..... بھائی ہوراں الاپر نُوں ویچ دتا سی..... چرواہے دے ہتھ ویچ دتا سی۔ اوہناں نے ساڈے گتے بدلے پیسے لئے سن!" سلیم نے اتھرُوواں نُوں پیندیاں آکھیا۔

میں ونگ رہ گیا۔ سوچ وی نہیں سکدا ساں کہ میرے نال اجہی کھلھی ہوئی غداری کیتی جاوے گی۔

"کیہ؟" ابا جی جلدی نال بول پئے جویں اوہنوں نوں اپنے کناں اُتے یقین ای نہیں سی آ رہیا۔

سلیم دے مُونہہ وچوں اجے کوئی لفظ وی نہیں نکل سکیا سی کہ اوہناں نے اوہنوں چپیڑ مار کے روک دتا۔

"ایہ اے کسے ہور دے سر الزام لاون دی سزا!"

سلیم روندا چلکدا گھروں باہر بھج گیا۔ ہُن میری واری سی۔

"چرواہا..... سانجھے فارم دا اِجڑ..... اوہنے آکھیا سی....." میں کاہلی کاہلی بے ربطی نال آکھیا پر میرے ابا جی کجھ نہیں سن سُن رہے۔

"کمینا کسے تھاں دا! صرف بدترین بدمعاش ای اپنے مِتراں نُوں ویچدا اے!"

اوہناں نے مینوں اجہیاں قہر بھریاں نظراں نال ویکھیا کہ جے کسے معجزے نال زمین پاٹ جاندی تاں میں اوہناں دیاں نظراں توں بچن لئی بڑی خُشی نال ایہدے وچ سما جاندا۔ ایہدے توں تاں ہزار درجے بہتر سی کہ اوہ مینوں دو ہتھ لا دیندے۔ اوہناں دیاں اکھاں وچ خورے کِنی پیڑ سی خورے کِنی حقارت۔ میں درد نال تلملاندیاں اوہناں اکھاں ورگی ڈراؤنی ہور کوئی شے جیون وچ کدے وی نہیں ویکھی۔ اج وی میں اوہناں نظراں بارے سوچ کے کنب جاندا آں‘ ڈر نال لوں کنڈے ہو جاندے نیں۔

مینوں ایہ سارا تسیہا جرنا پیا تد کدھرے جا کے سمجھ وچ آیا کہ مندا کارا بھاویں کِنے ای نیک مقصداں دے پردیاں وچ کیوں نہ لُکا دتا جاوے‘ بہرحال مندا کارا ای رہندا اے۔

☆☆☆☆☆

پولش / الیگزنڈر گوگلوا کی

کھنبے

بیگم ہوراں نوں سماجی بھلیائی دے کماں وچ حصا لین دا بڑا شوق سی تے اوہ اکثر یتیم خانے جاندے ہوندے سن تاں جے یتیماں دی حالت دا آپ جائزا لے سکن۔ اِک وار جدوں اوہ یتیم خانے گئے تاں اوہناں ویکھیا کہ چار مُنڈے اِک پاٹی ہوئی کتاب اِک دُوجے کولوں کھوہن دا جتن کر رہے نیں تے ایس جتن پاروں اوہ آپس وچ کھوہ جھپٹا کر رہے نیں۔

"اوئے بالو!" بیگم ہوری گھابر کے چلکے۔ "ایہ تُسیں آپو وچ کیوں گتھم گتھا ہو رہے او! جاݨدے نہیں ایہدی کیہ سزا اے؟ کھانا وی نہیں ملے گا تے مُرغا وی بننا پوے گا۔"

بیگم صاحب! ایہنے میری کتاب کھوہ لئی اے۔" اِک مُنڈا دُوجے ول اشارا کردیاں بولیا۔

"ایہ جھُوٹھ ماردا اے۔ کتاب اوہنے کھوہی اے۔" دُوجا چلکیا۔

"اُکا غلط اے بیگم صاحب' کتاب میرے کول سی تے ایہ دوویں میتھوں کھوہ رہے سن۔" تیجا روندیاں بولیا۔

یتیم گھر دی منیجر نے بیگم ہوراں نوں دسیا کہ ایہ لڑائی جھیڑا تاں روز دا معمول بن گیا اے۔ بالاں نوں کتاباں پڑھن دا چاء اے تے ساڈے کول کتاباں گھٹ نیں۔

بیگم ہوراں اُتے ایس گل دا بڑا اثر ہویا پر اوہ جاندے سن کہ بُہتا فکر صحت اُتے اثر پاندا اے ایس لئی اوہناں فورن ای ایس واقعے نوں ذہن وچوں کڈھ چھڈیا۔

کجھ ای دناں بعد اوہناں نوں اِک دعوت وچ رَلت کرن دا موقع ملیا۔ ایہ دعوت وڈّے لوکاں دی سی تے تُسیں جاندے ای او کہ اِنج دیاں دعوتاں وچ اکثر سماجی بھلیائی' غریباں دی مدد تے مذہب ورگے وشے اُتے ای گل بات ہوندی اے۔ گلاں گلاں وچ بیگم ہوراں نوں یتیم گھر والا واقعا چیتے آیا تاں اوہناں ایہدا ذکر میئر ہوراں نال کیتا تے اُچیچے طور اُتے یتیم گھر دی منیجر دی شکایت نوں ویروے نال دسیا۔

"اچھا!" میئر ہوری بولے۔ "ایہ تاں بڑی مندی گل اے کہ وچارے یتیم بال پڑھن دا شوق رکھدیاں دی کتاباں نوں ترسن۔ کِنا چنگا ہووے کہ اسیں لوک یتیم خانے نوں کتاباں دی گھلوائی

دا بندوبست کریئے۔ ہاں چیتے آیا' میں اپنے بالاں لئی' جدوں اوہ نکّے سن' کہانیاں دیاں بہت ساریاں کتاباں خریدیاں سن تے خورے ہُن وی کسے صندوق وچ پئیاں ہوون گیاں۔"

"پر صاحب کون ہُن کاٹھ کباڑ وچ جا کے سر کھپائے تے کتاباں بھالدا رہوے۔"

اوسے شام میٹر ہوراں نُوں سیٹھ ہوراں نال ملن جانا سی۔ ایہ سیٹھ ہوری وی بڑے بھلے مانس سن۔ اوہناں دا سارا جیون ہیٹھلے پرت دے ملازماں' یتیماں تے بیواواں دی فکر وچ بیت گیا سی۔ میٹر ہوراں یتیم خانے وچ کتاباں دی تھوڑ دا ذکر کیتا تے بڑے دردیلے لہجے نال آکھن لگے "سیٹھ جی! میں تاں ایہ چاہندا آں کہ کدھروں کتاباں دا بندوبست ہو جاوے تاں مینوں چین آوے۔"

"جناب ایہدے وچ مشکل کیہ اے؟" سیٹھ ہوری بولے۔ "میں سویرے روزوار "ویلا" دے دفتر وچ جانا اے۔ اوہناں نُوں کہہ دیاں گا کہ ایس سلسلے وچ اِک اپیل چھاپ دیون۔"

اگلی سویر سیٹھ جی اخبار دے دفتر اپڑے تے اوہناں نُوں اپیل چھاپن لئی آکھیا۔ اوہ تاں شاید ایس اُڈیک وچ سن کہ تھاں بھرن نُوں وست لبھے' ایس لئی اِک رپورٹر نُوں سدیا گیا۔ اوہنے تُرت اِک اپیل لِکھ ماری۔

"یتیم بال جو قوم دی امانت نیں' کتاباں نُوں ترس رہے نیں۔ کیہ تُسیں اوہناں نُوں مایوس کرو گے؟ نہیں ہرگز نہیں۔ اوہناں نُوں تعلیم دے زیور نال سجاؤ۔ کتاباں دیو۔"

ایس کم توں ویلھا ہو کے رپورٹر اطمینان نال سیٹی وجاندا کھانا کھاون ٹُر گیا۔

کُجھ دناں بعد میں اپنے اِک مِتر نُوں ملن اخبار دے دفتر گیا۔ تھوڑی دیر بعد اِک بندا پاٹے پُرانے کپڑے پائی آیا' اوہدے نال اِک نِکّی پتلی معصوم جہی کُڑی سی جنھے پُرانیاں کتاباں دا اِک بنڈل چُکیا ہویا سی۔

"کیوں بئی کیہ چاہندے او؟" میں اوہدے کولوں پُچھیا۔

"جناب اخبار وچ اپیل چھپی سی کہ یتیم خانے لئی کتاباں چاہیدیاں نیں۔ میں ایہ کتاباں لیایا آں۔"

ایس اُتے بچی نے بنڈل میرے وَل کر دتا۔ اوہدے چہرے اُتے خوشی تے اطمینان دی اِک لوء سی۔

"تیرا ناں؟" میں پُچھیا۔

"اوہ کاہدے لئی جناب؟" اوہ بندا بولیا۔

"ایس لئی کہ ایس دان دے اعلان دے نال تیرا ناں وی چھاپیا جاوے گا۔"

"میرا ناں رہن دیو جناب! میں تاں اِک معمولی غریب بندا آں۔" ایہ آکھدیاں اوہ اپنی بالڑی دی اُنگل پھڑ کے اوتھوں ٹُر گیا۔

تُساں کدی تار دے نظام اُتے غور کیتا اے؟ اِک پاسے توں سُنیہا ٹوریا جاندا اے تے دُوجے پاسے اوہنوں وصول کیتا جاندا اے۔ یتیم خانے دے یتیماں نے سُنیہا ٹوریا' غریب بندے نے سُنیہا سُنیا تے اپنا فرض ادا کرن ٹُر پیا۔ باقی دے اسیں سارے لوک تار دے کھمبے وانگ ساں جو سُنیہا اِک تھاں توں دُوجی تھاں اپڑاون توں وکھ کجھ وی نہیں کر سکدے۔ بے حِس تے بے جان کھمبے۔

☆☆☆☆☆

ہنگیرین / دیسوف کوسلنتائی

چابی

دس ورھیاں دی عمر دا اِک مُنڈا پوڑھیاں وچ کھلوتے چوکیدار ول گیا۔ "مہربانی کر کے مینوں دسو کہ ریوینیو ڈیپارٹمنٹ کہڑے پاسے اے؟"

"تیجا فلور' کمرا نمبر578." چوکیدار نے اوہنوں دسیا

"بہُت بہُت مہربانی!" مُنڈے نے آکھیا تے وڈی عمارت وچ ٹر گیا۔ کاریڈور وچ تھاں تھاں جالے لگے ہوئے سن۔ اوہ ایس انجانی دنیا نوں بڑی دلچسپی نال ویکھ رہیا سی۔ اوہنے چھیتی چھیتی پوڑھیاں پار کیتیاں۔ اوہ اِک اِک قدم وِچ تِن تِن پوڑے ٹپدا جاندا سی۔ انج اوہ تیجے فلور اُتے اپڑ گیا۔ اوہنے اُچیائی توں جھات پا کے تھلے ویکھیا تے فیر کمرا لبھن لگ پیا پر اوہنوں لوڑیندے نمبر دا کمرا نہ لبھ سکیا کیوں جے چار سو یاراں دے بعد نمبر ای مُک گئے سن۔ مڑ تھلے جاون وچ کافی ویلا لگدا سی۔ آل دوالے وی کوئی نہیں سی جہدے کولوں کمرا لبھن وِچ مدد مِل سکدی۔ اوہنے کُجھ منٹ انجے ای پھِر ٹُر کے گزار دِتے فیر اوہنوں اِک موٹا تازہ' چِٹ داڑھیا بندا ہتھ وچ کاغذ پھڑی اپنے ول آوندا دسیا۔ مُنڈے نے بڑے آدر نال سِر توں ٹوپی لاہی "گڈ مارننگ چاچا ساز۔ کیہ تُسیں مینوں پچھاندے او؟ میں پسٹا آں۔"

"پسٹا؟" بُڈھے نے حیرانی نال دُہرایا۔ "تُوں تاں کِنا وڈا ہو گیا ہویا ایں پُتر' پر ایس ویلے ایتھے کیہ کر رہیا ایں؟"

"میں اپنے ابُو نُوں لبھ رہیا آں۔"

"ٹھیک اے' میں تینوں راہ دسدا آں۔"

اوہ کمرا نمبر411 ول گیا۔ بوہا کھولھ کے اوہ اِک دفتر وچوں گزرے جِتھے کُجھ لوک کھلوتے سن تے کلرک کاؤنٹراں اُتے بیٹھے لکھن وِچ رُجھے ہوئے سن۔ اوہنے اِک ہور بُوہا کھولھیا۔ لکڑ دی اِک نِکّی جہی ڈاواں ڈول قسم دی پوڑھی لتھن مگروں اوہ اک اجہے راہ اُتے اپڑے جِتھے چانن بہُت گھٹ سی۔ ایہ راہ وی لکڑ دا ای بنیا ہویا سی۔ راہ ویکھ کے بُڈھے نُوں قبر دا چیتا آون لگ پیا۔ کُجھ منٹ آخرت یاد کراون والے ایس راہ توں گزرن مگروں تِن پوڑھیاں اُتے چڑھ کے اوہ اوس سوڑے کاریڈور وچ وڑے جِتھے کافی حد تک چاننا سی۔ بُڈھے بندے نے ایہدے اخیر وچ اِک کمرے ول اشارا کیتا۔ "اوہ اودھر اے۔ چنگا رب راکھا!" بُڈھا ٹُر گیا سی۔ مُنڈے نے نظراں

چپکیاں۔ 576، 577، 578 اوہ بدبدایا۔ اوہنے اِک کھلی باری دے شیشے وِچ اپنا چہرا ویکھیا، فیر اپنے ہتھ اُتے تھکیا تے اوہنوں اپنے سوہنے والاں وِچ پھیر کے اوہناں نُوں سواریا۔ اوہدیاں جراباں ڈھلیاں ہو کے اوہدیاں اڈِیاں تک ڈھیریاں ہو گئیاں سن۔ اِک جراب ساہمنیوں رفو کیتی ہوئی سی، دوجی وچ اِک اُگھڑویں موری سی۔ اوہنے اپنیاں جراباں نُوں کھچ کے ٹھیک کیتا، اپنے ڈھدل بھرے بوٹاں نُوں رومال نال صاف کرن مگروں اوہ اندر جاون بارے سوچن لگ پیا۔

ایس توں پہلاں اوہ ایتھے کدی نہیں سی آیا پر گھروچ اوہ ایس دفتر بارے بڑا کجھ سُن چکیا سی۔ اوہدا پیو سدا آکھدا ہوندا سی "دفتر، دفتر، دفتر" تے اوہدی ماں وی۔ "تیرا پیو وچارا دفتر وِچ..... دفتروں...... دفتر لئی......"

انج دفتر اک بھیت بھری، رُعب تے وقار والی تے شاندار ہستی وانگ اوہدے دل دماغ اُتے کِھلر گیا سی کیوں جے اوہنے پہلاں کدی دفتر نہیں سی ویکھیا نہ ای کسے بہانے ایس پاسے آون ہویا سی۔ جدوں وی اوہنے اپنے پیو نال آون دی سدھر کیتی، اوہنے ٹال دِتا سی۔

تیز ٹور نال دھڑکدے دل نال اوہنے 578 نمبر کمرے دا بوہا کھولھیا۔ ایہ اِک بہت وڈا کمرا سی۔ اک پاسے کجھ لوک ریلنگ دے نال روگی پشوواں وانگ موتہہ چکی کھلوتے سن۔ ریلنگ دے دوجے پاسے کلرک اپنے حساب کتاب وچ مگن سن۔ اوہنے نظراں دوڑائیاں۔ سجے ہتھ اِک نِکا جیہا کمرا سی۔ اوہ اوتھے تک گیا۔ بوہا پہلاں توں کھلیا ہویا سی۔ اوہ اندر ٹُر گیا۔ "جناب! میں مسٹر ٹی کاکس نُوں لبھ رہیاں۔" اوہنے اندر بیٹھے بندے کولوں پچھیا جو کباب کھا رہیا سی۔

"کھبے ہتھ۔" اوس بندے نے ہتھ دے اشارے نال نِرا اینا ای آکھیا تے فیر کباب کھاون لگ پیا۔

پسٹا نے کمرے دے بُوہے اُتے لگی چک چکی۔ اندر اوہنوں اک میز دسی جہدے اُتے دفتر دا سامان رکھیا ہویا سی پر اوہدا پیو تاں اوتھے نہیں سی سگوں اک گنجا بندا بیٹھیا کجھ لکھ رہیا سی۔ اپنے پیو نُوں لبھن لئی اوہنے نظر دوڑائی۔ ساہمنے کونے وچ اک نِکّی جہی میز اُتے اوہدا پیو جھکیا ہویا سی۔ اوہنے والاں دے رنگ پاروں اوہنوں پچھان لیا۔ پولے پیریں ٹردا اوہ اوہدے نیڑے گیا۔ کتاباں دے ڈھیر اتے اوہنے انج ہتھ ماریا جویں بوہے نوں کھڑکایا جاندا اے۔ اوہدا پیو چونک گیا۔

"سلام ابو جی!"

"کیہ گل اے، کاہدے لئی آیا ایں؟"

"مینوں امی نے گھلیا اے۔"

"کیوں، کاہدے لئی؟"

"چابی لئی۔"

"کہڑی چابی؟"

"باورچی خانے دی چابی۔ امی دا خیال اے کہ غلطی نال تُسیں اوہ چابی لے آئے او۔"

"تُوں مینوں سدا تنگ کردا رہندا ایں۔" ٹی کاکس نے کھجھ کے آکھیا۔ غصے دی حالت وچ اوہ اُٹھیا۔ اوہنے اپنیاں جیباں دی تلاشی لئی۔ سگرٹ کیس بوجھے وچوں کڈھ کے میز اُتے رکھیا۔ رومال تے نوٹ بک وی کڈھ کے میز اُتے رکھ دِتی۔ "میرے کول نہیں اے۔ جا اوہنوں گھر ای لبھ، میرے کول نہیں اے۔"

پستا نے نظراں دوڑائیاں۔ اوہنے میز نوں غور نال ویکھیا۔ پریشانی دی حالت وچ اوہنے نکّی میز اُتے وی ویکھیا۔ نکّی میز اُتے گنجا بندا بیٹھا کم کر رہیا سی۔ ٹی کاکس نے اپنی اک ہور جیب اُلٹی تے ایس دوران اپنے پُتر دی جھاڑ جھنب وی چنگی طرحاں کردا رہیا۔ "ویکھاں توں کویں اپنے صاف ستھرے لوکاں وچ آیا ایں۔ توں اکا گندا ایں، نہاتا وی نہیں ایں۔ تیرے بوٹ، تیریاں جراباں..... اُکا جنوراں وانگ۔ تینوں اپنے آپ توں شرم نہیں آوندی؟"

"کیہ ایہ تیرا پُتر اے؟" گنجے بندے نے پچھیا۔

"آہو" ٹی کاکس نے کھجھ کے جواب دِتا۔ "بیکار۔ ہر ویلے اوارا پھردا رہندا اے۔ کتاباں دی تھاں ایہدا دماغ فٹ بال نال کھیڈدا اے

"کیہ ایہنے امتحان پاس نہیں کیتا؟" گنجے نے پچھیا۔

"لگ بھگ۔" اوہنے جواب دِتا تے اِک ٹھنڈا ہوکا لیا۔

"اوہنے اپنی پینٹ دی کھبی باہی والی جیب اُلٹی، چابی دُوجیاں چیزاں دے نال ای زمین اُتے جا ڈِگی۔

"ایہ اے چابی۔" ٹی کاکس نے اشارا کیتا۔

پستا چابی ول جھپٹیا، اوہنوں چک کے غور نال ویکھن لگ پیا۔ ایسے نوں انج جاپن لگا جویں باہر بوہے کول اک نال کئی اوازاں "ٹی کاکس، ٹی کاکس" بُلا رہیاں سن۔ بُوہا کُھلیا، بوہے اُتے اِک مدھرے قد دا پھرتیلا بندا کھلوتا سی۔ ٹی کاکس نے تیزی نال اپنیاں جیباں نُوں ٹھیک کیتا تے اوس بندے نُوں مخاطب کیتا "ہیلو باس، کیہ حکم اے؟" اوہ بوہے وچ کھلوتے بندے کول ٹُر گیا۔

نکّے قد والے باس نے اوہنوں اِک پرچا دِتا جہدے اُتے نیلی پنسل نال کجھ لکھت سی۔ "ٹی کاکس" اوہنے آکھیا "ذرا چھیتی نال ایہدے اُتے مسٹر آرچیو دے دستخط کروا لیاؤ۔" ٹی کاکس کاغذ لے کے ٹُر گیا۔

باس کجھ دیر تاں ٹی کاکس دی اُڈیک وچ بُوہے وچ ای کھلوتا رہیا فیر اندر آ کے کندھ نال لگی تصویر نُوں ویکھن لگا۔ الماری وچوں اوہنے اک کتاب کڈھی، کجھ دیر اوہنوں کھولھ کے پڑھدا

رہیا. ایہدے مگروں اوہنے کتاب بڑے زور نال میز اُتے سٹی' خورے ایہ سوچ کے کہ اوہ ایتھے دا باس اے. پستا ایس اُڈیک وچ سی کہ کدوں اوہدا پیو واپس پرتے تے اوہ گھر نُوں ٹرے. بوہے کول کھلوتا باس وی اوہدے راہ وچ اڑیکا سی. اوہ کُجھ دیر لئی مڑ کتاباں دے ڈھیر دے نال ای ڈیسک اُتے بہہ گیا.

اچن چیت باس پرتیا. پستا اُتے اوہدی نظر پئی. گنجے بندے توں اوہنے پچھیا. "ایہ مُنڈا کون اے؟"

"مسٹر ٹی کاکس دا پُتر." گنجے بندے نے جواب دِتا. باس چُپ کر گیا فیر آہستا آہستا ٹُردا پستا دے نیڑے آ گیا. "پُتر تیرا ناں کیہ اے؟"

"پسٹیوان ٹی کاکس." پستا نے بڑی جرئت تے دلیری نال جواب دِتا تے باس دے ساہمنے بڑی چستی نال کھلو گیا.

"توں کِنویں جماعت وچ پڑھ رہیا ایں؟"

"گریمر سکول دی دُوجی جماعت وچ."

"چنگا. وڈا ہو کے تعلیم پوری کرن مگروں کیہ بننا چاہویں گا؟"

"پائلٹ" پستا نے آکڑ کے جواب دِتا.

"پائلٹ" باس نے دُہرایا. پر صرف پائلٹ ای کیوں بننا چاہندا ایں' کُجھ ہور کیوں نہیں بندا؟"

ایہ سوال ذرا گُنجھلدار سی. پستا ایہدا جواب سوچن لگا. عین اوسے پل اوہدا پیو کمرے وِچ وڑیا. اوہدا زرد چہرا مڑھکے نال بھجیا ہویا سی. اوہنے آوندیاں ای باس نُوں کاغذ پھڑائے.

"شکریا" باس نے آکھیا. اوہ پیو دی تھاں پُتر ول ویکھ رہیا سی. سُوہے گلھاں والے بال ول!

"تیرے پُتر نے تے میں کافی گلاں کیتیاں نیں!" باس نے مسکراندیاں ٹی کاکس نُوں دسیا. "ایہ اِک ہشیار تے ذہین بال اے. جاپدا اے ایہ اپنی جماعت وچ پچھانویں حیثیت رکھدا اے."

"جی آ جناب" ٹی کاکس نے ہاں وِچ سِر ہلا کے جواب دِتا. "ایہ بڑا لایق تے محنتی مُنڈا اے." فیر اوہنے اپنے پُتر ول ویکھیا. "چنگا پُتر' ہُن چھیتی نال گھر جا. تیری ماں تینوں اُڈیکدی ہووے گی." اوہنے بڑی محبت تے شفقت نال اپنے پُتر نُوں پیار کیتا تے دعا دِتی. "جا پُتر' رب تیرا راکھا ہووے پیارے پسٹیوان."

پستا نے دوہاں نُوں بڑے ادب نال سلام کیتا پر پہلاں اپنے پیو نُوں' فیر اپنے پہلے راہ دی تھاں دُوجا راہ چُنیا "پسٹیوان....." اوہ اپنے پیو دے موہوں نکلے ایس لفظ نُوں دُہرا رہیا سی. ایس توں پہلاں اوہدے پیو نے کدی وی اوہنوں اوہدے اصل ناں توں نہیں سی بلایا' اوہ سوچ رہیا سی کہ اوہدے پیو نے اج عادت دے خلاف انج کیوں کیتا. ایہ سوچدیاں ای اوہدیاں اکھاں چوں

اتھرو نکل پئے۔ اوہدی سمجھ وچ اپنے پیو دی اِکوڑکی تبدیلی دا کوئی جواز نہیں سی آ رہیا۔ پیو دی شفقت ویکھ کے اوہ خُش وی سی پر اندرو اندر کوئی ٹھنڈا احساس وی موجود سی۔ اوہدے خیالات اُگھڑ دُگھڑ ہو گئے' اوہدا چہرا تے کن بلن لگ پئے۔ اوہنے مُڑھکے نال بھجّے ہتھ وچ چابی نوں مضبوطی نال پھڑلیا۔ اوہ خُش سی..... حیران پریشان تے خوفزدا سی۔ ایسے کھچوتان وچ اوہ اپنا راہ بھُل گیا سی تے فیر اوہنوں مین گیٹ تک اپڑن وِچ پندرھاں منٹ لگے۔ اوہنے ویکھیا کہ چوکیدار دی سنہرے والاں والی ٹوپی دُھپ وچ لِشک رہی سی۔

چوکیدار نے اوہدیاں اکھاں وِچ اتھرو ویکھ کے روک لیا "کیہ ہویا پُتر! توں روندا کیوں ایں۔ کیہ کسے نے تینوں ماریا اے؟" اوہنے شفقت نال پچھیا۔

"کسے نے نہیں۔" اوہنے نہ وِچ سِر ہلایا تے باہر نکل کے گلی وچ دوڑن لگیا۔ گلی دے سِرے اُتے اپڑ کے اوہنے اپنا اتھرووا‌ں نال بھجیا چہرا پونجھیا تے فیر دوڑن لگیا۔ جِنّی تیز ممکن سی' اوہ دوڑدا لگا گیا۔

گھر تک دے سارے راہ چابی اوہدی مُٹھّی وِچ گھُٹّی رہی۔

☆☆☆☆☆

انگریزی / ولیم سومرسٹ ماہم

چاہیوان دی دعوت

ڈراما ویکھدے ہویاں' اوہدیاں نظراں نے مینوں ویکھ لیا۔ جوابی طور اُتے انٹرول ویلے میں اوہدے لاگے جا بیٹھا۔ آخری وار اوہنوں ویکھیاں لمّا چِر بیت گیا ہویا سی تے جے کسے نے اوہدا ناں نہ دَسیا ہوندا تاں میں مشکل نال ای اوہنوں پچھان سکدا۔ اوہ بڑے تپاک نال میرے نال بولی:

"کِنّے ای سال ہو گئے نیں کہ اسیں ملے ساں۔ ویلا کِنّی چھیتی بِیت جاندا اے۔ اسیں دووِیں ای پہلاں وانگ جوان نہیں رہے۔ کیہ تہانوں اوہ ویلا یاد اے جدوں اسیں پہلی وار مِلے ساں؟ تُساں مینوں لنچ کرایا سی۔"

کیہ مینوں اوہ ویلا یاد سی؟

ایہ کوئی وِیہ کُو سال پہلاں دی گل اے جدوں میں پیرس رہ رہیا ساں۔ میرے کول لاطینی کوارٹرز دے علاقے وِچ اُدھڑے سیمنٹ دا نِکا جہیا اِک گھر سی تے میں مشکل نال اینا کماندا ساں جِنّا رُوح تے جُثے دا رشتا جوڑی رکھن لئی کافی ہوندا۔ اوہنے میری اِک کتاب پڑھی تے مینوں ایہدے بارے خط لکھیا سی۔ میں اوہدا شکریا ادا کردیاں ہویاں جواب دے چھڈیا۔ کُجھ ای دناں مگروں اوہدا اِک ہور خط آیا جہدے وچ اوہنے آکھیا سی کہ اوہ پیرس چوں گُزر رہی اے تے راہ وچ رُک کے میرے نال رَتّا گل بات کرنا پسند کرے گی۔ آوندے جمعرات والے دن اوہنوں ایتھوں گزرنا سی تے اوہدے کول ویلا بڑا محدود سی۔ اوہنے سویرے لکسمبرگ وچ ہونا سی تے کیہ ایہ ممکن سی کہ میں اوتھوں گزرن سمے اوہنوں دُپہر دا لنچ فیوٹ وِچ دیاں؟ فیوٹ اِک ریسٹورنٹ دا ناں اے جہدے وِچ فرانس دے سینیٹرز کھانا کھاندے نیں۔ میرے مالی معاملے کُجھ اجہے سن کہ میں اوس ریسٹورنٹ نیڑیوں لنگھن دا وی نہیں ساں سوچ سکدا۔ پر میں چاپلوس ساں تے اودوں اینا نوعمر ساں کہ کسے دی سوانی نُوں ناں نہ نہیں ساں کر سکدا۔ (میں ایس گل وچ اینا ہور وادھا کراں گا کہ بہُت سارے مرد ایہ کم اودوں سِکھدے نیں جدوں اوہ اپنے بزرگ ہو چکے ہوندے نیں کہ ایس سِکھیا دی لوڑ ای نہیں رہ جاندی)۔ میرے کول اَسّی فرانک (سونے دے سِکے) سن جنہاں نال میں سارا مہینا گزارا کرنا سی تے میرا اندازا سی کہ اِک چنگے جہے لنچ اُتے پندرھاں کُو فرانک دے لگ بھگ خرچ آونا چاہیدا اے۔ جے میں اگلے دو ہفتے

تیکر کافی پینا چھڈ دیاں تاں میرا خیال سی کہ خرچے نُوں قابو وچ رکھیا جا سکے گا۔ میں اوہنوں جواب لکھ دِتا کہ میں اپنی دوست نُوں جمعرات والے دن ساڈھے بارھاں وجے نال فیوٹ وچ ملنا پسند کراں گا۔

اوہ اونی جوان نہیں سی جِنّی کہ میں توقع کر رہیا ساں۔ پر اوہدا سبھاء پُرکشش ضرور سی۔ اوہدی عمر چالھی سال دے لگ بھگ ہووے گی (اجہی عمر جہدے وچ سوانیاں چنگیاں تاں لگدیاں نیں پر پہلی نظر وچ اینا نہیں لُبھاندیاں)۔ اوہدے دند پُورے' وڈے تے چٹّے سن۔ اوہ گلادھڑ سی تے جدوں اوہنے میرے بارے گل بات شروع کیتی تاں میں ہور وی چنگا سُنن ہار بن گیا۔

میں اودوں بونتر گیا جدوں بِل دا خوف ساہمنے آیا۔ کھان والیاں وستاں دے مُل میرے اندازے نالوں ودھ سن پر اوہنے مینوں اِک واری فیر یقین دوایا:

"میں اکثر لنچ اُتے کجھ نہیں کھاندی ہوندی۔"

"او نہیں' اِنج نہ آکھو۔" میں اِصرار کیتا۔

"میں لنچ وچ کدی وی اِک توں ودھ شیواں نہیں کھاندی۔ اِک نِکّی مچھّی ای میرے لئی کافی اے۔ خورے ایہناں کول سامن ہے وی کہ نہیں۔"

ایہ سال دے مُڈھلے دن سن تے اجے سامن مچھیاں بازار وچ نہیں سن آئیاں' نہ ای ہوٹل دے مینو اُتے ایہ موجود سن۔ پر جدوں میں بیرے نُوں پچھیا تاں اوہنے ہاں وچ جواب دیندے دَسیا کہ اج ای اِک ودھیا جہی سامن مچھّی ہوٹل وچ آئی سی تے کھان واسطے دستیاب سی۔ میں اپنی مہمان لئی اوہدا آرڈر دے دتا۔ ویٹر نے میری مہمان کولوں پچھیا کہ جِنّی دیر تک مچھّی پک کے تیار ہوندی اے' کیہ اونی دیر تیکر اوہ کجھ ہور کھانا پسند کرے گی؟

"نہیں" مہمان نے جواب دِتا۔ "میں کدی وی اِک توں ودھ شیواں نہیں کھاندی سوائے ایہدے کہ مچھّی دا نِکا جہیا کیوائر ہووے۔ کیوائر میں کھا لینی آں۔"

میرا دل تھوڑا جہیا ڈُبیا۔ میرا اندازا سی کہ کیوائر دا خرچا میری ہِت نالوں ودھ اے پر ایہ گل اوہنوں دَسن والی نہیں سی۔ میں ویٹر نُوں آکھ دتا کہ اوہ کیوائر لے آوے۔ اپنے واسطے میں مینو دی سبھ توں سستی شے منگوا لئی تے اوہ سی مٹن چانپ۔

"میرا خیال اے تُسیں گوشت کھان وچ بڑے غیر محتاط او۔" اوہ آکھن لگی "میں حیران آں کہ تُسیں چانپ ورگی بھاری خوراک کھا کے کِویں ذہنی کم کر لیندے او۔ میں اپنے معدے اُتے واڈھو بھار پان اُتے یقین نہیں رکھدی۔"

فیر پین دا سوال ساہمنے آیا۔

"میں لنچ ویلے کجھ نہیں پیندی۔" اوہنے آکھیا۔

"اپنا وی ایہو حال اے۔" میں ارام نال آکھیا۔
"سوائے وائٹ وائن دے" اوہنے اپنی گل جاری رکھی جویں کہ میں کجھ آکھیا ای نہیں سی۔
"ایہ فرانسیسی وائٹ وائن بڑیاں ہلکیاں ہوندیاں نیں۔ ہاضمے وچ ایہ بڑا چنگا کم کردیاں نیں۔"
"تسیں کیہ پسند کرو گے؟" میں آکھیا۔ میں اجے وی کھڑے متھے ساں پر پوری طرحاں ریشا عطمی نہیں ساں رہ گیا۔
اوہنے اپنے چٹے تے لشکویں دنداں دی اِک جھلک وکھائی۔
"میرے ڈاکٹر نے منع کیتا ہویا اے کِہ سوائے شیمپین دے' ہور کوئی شے نہ پیاں۔"
میرا رنگ تھوڑا جیہا زرد ہو گیا۔ میں آدھی بوتل دا آرڈر دِتا۔ عام جیہے انداز وچ اوہنوں دسیا کِہ میرے ڈاکٹر نے مینوں شیمپین پین توں ٹھاکیا ہویا سی۔
"فیر تسیں کیہ پیوو گے؟"
"پانی۔"
اوہنے کیوائر کھادا تے فیر سامن وی۔ اوہ آرٹ دے رجحاناں بارے گلاں کردی رہی' نال ساہت تے موسیقی بارے وی۔ پر میں اوس ویلے بارے سوچدا رہیا جدوں بِل آوے گا۔ جدوں میرے لئی مٹن چاپ آئی تاں اوہ بڑی گھمبیر ہو کے میرے نال گل کرن لگی۔
"میں ویکھ رہی آں کِہ تہانوں بھاری لنچ کھان دی عادت اے۔ مینوں یقین اے کِہ ایہ عادت چنگی نہیں۔ تسیں میری مثال اُتے عمل کیوں نہیں کردے۔ مینوں یقین اے کِہ ایہدے نال تسیں بہت بہتر محسوس کرو گے۔"
"میں صرف اِک شے کھاندا آں۔" میں آکھیا' نال ای ویٹر بِل دے خوف سمیت آ دھمکیا۔
اوہنے ترویں جہی نظر نال بیرے ول ویکھیا۔
"نہیں نہیں' میں وی لنچ وِچ نہ ہون دے برابر کھانی آں۔ نِرا اِک دو بُرکیاں۔ ایہدے توں ودھ اُکا کجھ نہیں۔ اوہ وی ایس لئی کھانی آں کہ سوکھہ کھان جوگی ہو جاواں کِہ میں لنچ کھادا اے۔ میں ہور کجھ وی نہیں کھاواں گی۔ پر جے وڈے والے اسپریگس مِل جاون تاں۔ جے میں اوہدے کھادے بنا پیرس توں ٹُر گئی تاں مینوں افسوس رہوے گا۔"
میرا دل ڈُب گیا۔ میں اسپریگس دُکاناں اُتے سجے ویکھے سن تے مینوں پتا سی کِہ اوہ خوفناک حد تیکر مہنگے ہوندے نیں۔ اوہناں نوں ویکھ کے کئی واری میرے مُونہہ وچ پانی آیا سی۔
"میڈم جاننا چاہندے نیں کِہ کیہ تہاڈے کول وڈے والے اسپریگس ہوندے نیں؟" میں بیرے توں پچھیا۔
میرا پورا جتن سی کِہ اوہ ناںہ وچ جواب دیوے۔ پر بیرے دے مُونہہ اُتے اِک خوشی دی

مُسکان کھلر گئی تے اوہنے مینوں دسیا کہ اوہناں کول وڈے اسپریگس موجود سن۔

"مینوں بھکھ تاں کوئی نہیں رہی۔" میری مہمان نے دسیا "پر جے تُسیں زور دیندے او تاں میں تھوڑے جہے اسپریگس کھا لواں گی۔"

میں اوہناں دا آرڈر دے دتا۔

"مینوں پتا اے کجھ لوک ایہناں نُوں پسند نہیں کردے۔ حقیقت ایہ اے کہ اسیں گوشت کھا کھا کے اپنا معدا خراب کر لینے آں۔"

اسیں اسپریگس پکن دی اُڈیک کردے رہے۔ ڈر نے مینوں اپنے کلاوے وچ ولیا سی۔ ہُن میرے ساہمنے ایہ سوال نہیں سی کہ میرے کول باقی مہینا گزارن لئی کِنے پیسے بچ جاون گے۔ ہُن سوال ایہ سی کہ بِل دین لئی پُورے پیسے میری جیب وچ ہے نیں یاں نہیں۔ میرے لئی بڑی ذِلت دی گل ہوندی کہ میرے کول دس فرانک گھٹ جاندے تے میں اوہ اپنی مہمان کولوں اُدھار لے کے بِل تاردا۔ ایہ میرے لئی مرجان دا مقام سی۔ مینوں پتا سی کہ میری جیب وچ کِنے پیسے نیں تے میں ذہنی طور اُتے ایس گل لئی تیار ہو گیا ساں کہ جے ایہناں نالوں ودھ کے بِل آیا تاں اپنی جیب وچ ہتھ پاواں گا تے ڈرامائی انداز نال چیکدا ہویا آکھاں گا کہ میری جیب کٹی گئی اے۔ بِنا شک ایہ گل بڑی عجیب ہووے گی جے اوہدے کول وی بِل تارن جوگ پیسے نہ ہوئے۔ اوس صورت وچ حل ایہ ہووے گا کہ میں اپنی گھڑی ایتھے چھڈ جاواں تے آکھ جاواں کہ میں بعدوں بِل تار کے گھڑی لے جاواں گا۔

اسپریگس اپڑ گئے۔ اوہ بہت سارے سن۔ سوادلے تے بھکھ ودھاؤ۔ اوہناں وچ پئے گرما گرم پگھلے ہوئے مکھن دی خُشبو میریاں ناساں تک اپڑی تاں میرا دماغ وی معطر ہو گیا۔ معدے وچ کھُرلو پھرن لگے۔ میں دُنیا ولوں بے دھیان سوائی نُوں اسپریگس دیاں وڈیاں وڈیاں بُرکیاں حلق توں تھلے لاہندا ویکھدا تے اپنی ہلکی اواز وچ بلقان وچ ڈرامے دی صورت حال بارے گل کردا رہیا۔

"کافی؟" فیر میں پچھیا۔

"آہو، بس تھوڑی جہی آئس کریم تے فیر کافی۔" اوہنے جواب دتا۔

ہُن میں نفعے نقصان دیاں حداں توں اگے جا چکیا ساں۔ ایس لئی میں اپنے لئی کافی دا آرڈر دتا تے اوہدے لئی آئس کریم تے کافی دا۔

"تہانوں پتا اے، اِک چیز اے جہدے اُتے مینوں ڈونگھا یقین اے" آئس کریم کھاندیاں اوہ دس رہی سی۔ "جدوں معدے وچ اجے تھوڑی جہی بھکھ باقی ہووے تاں کھانے توں اُٹھ کھلونا چاہیدا اے۔"

"کیہ تہاڈی بھکھ اجے باقی اے؟" میں بے ہوشی نیڑے دی حالت نال پچھیا۔
"او نہیں۔ مینوں بھکھ نہیں۔ تُسیں ویکھیا میں لنچ نہیں کھاندی۔ میں سویرے کافی دی پیالی پیندی آں تے فیر راتیں ڈنر کھانی آں۔ میں لنچ سے اِک چیز توں ودھ کدی نہیں کھاوی۔ میں تہانوں دَس رہی ساں۔"
"او اچھا!"

فیر اِک خوفناک چیز ہوئی۔ جدوں اسیں کافی اُڈیک رہے ساں۔ ہیڈ ویٹر اپنے چہرے اُتے اِک احسان فراموش مُسکان نال وَڈے وَڈے آڑوواں والی اِک وَڈی ٹوکری لے کے آیا۔ آڑو اِنج لِشکدے سن جویں کسے معصوم کُڑی دے گلھ۔ اوہ کسے زرخیز اطالوی علاقے توں آئے لگدے سن۔ یقینن ایہ آڑوواں دا موسم نہیں سی۔ رب جانے ایہ آڑو کِنّے مہنگے ہون گے۔ تھوڑی دیر بعد مینوں وی ایہناں دے مُل دا پتا لگ گیا۔ میری مہمان نے گل بات دا سلسلا جاری رکھدے ہویاں بے خیالی وچ اِک وڈا سارا آڑو وی چک لیا۔
"تُسیں ویکھیا اے، تُسیں اپنے ڈِھڈ نُوں بہت سارے گوشت نال بھر لیا اے۔" میری اِکو اِک ماڑی جہی چانپ بارے اوہنے کہیا۔ "تے تُسیں ہور کجھ وی نہیں کھا سکدے۔ پر میں ہلکا پُھلکا کھادا اے تے میں آڑو دا سواد مان سکدی آں۔"

اخیر بِل آ گیا تے جدوں میں ایہ ادا کیتا تے میرے کول بہت معمولی جہی رقم ٹِپ وجوں دین لئی پیسے بچے سن۔ میری مہمان نے عجیب جہیاں نظراں نال اوہناں تِن فرانک ول ویکھیا جیہڑے میں ویٹر دی ٹِپ لئی اوتھے چھڈ دِتے سن۔ مینوں پتا سی کِہ اوہ میری ایس کنجوسی بارے ضرور سوچے گی تے مینوں کمینا سمجھے گی۔ جدوں اسیں ریسٹورنٹ توں باہر آئے تاں میرے ساہمنے پورا مہینا مُونہہ پاڑ کے کھلوتا سی تے میرے بوجھے وچ اِک آنا وی نہیں سی۔
"میری مثال اُتے عمل کرو۔" جدوں اساں ہتھ ملائے تاں اوہنے آکھیا "لنچ وچ کدی وی اِک چیز توں ودھ نہ کھاؤ۔"
"میں ایہدے توں وی ودھ کے کراں گا" میں ہِنہنایا۔ "سگوں راتیں ڈنر وچ وی کجھ نہیں کھاواں کراں گا۔"

"مخولیا!" اوہ کار وچ بہندیاں چہک کے بولی۔ "تُوں بڑا مخولیا ایں۔"

پر میں اپنا بدلا تے لینا ای سی۔ میرا یقین نہیں اے کِہ میں اِک کِینا پرور بندا آں پر جدوں رب دی قدرت پاروں کسے معاملے وِچ وادھا گھاٹا ہو جاوے تاں اوہنوں آسودگی نال ویکھنا معافی جوگ ہوندا اے۔ اج اوہدا وزن ڈھائی من اے۔

☆☆☆☆☆

انگریزی / فلپ رائڈلے

اکلاپے دی اواز

میں چودھاں ورھیاں دا ساں جدوں میں اپنی ماں نوں پہلی وار روندیاں ڈٹھا۔ اوہ باورچی خانے دی میز اُتے بیٹھی سی۔ اجے میں سکول دیاں کتاباں اوہدے اگے رکھیاں سن تے اوہنے میرے بلیزز نوں پھڑیا ای سی کہ اتھرو اوہدیاں اکھاں وچوں پھُٹ پئے۔ بعد وچ اوہنے چاہ والے تولیے نال اپنیاں اکھاں صاف کیتیاں تے مینوں وی اپنا مُونہہ دھوون لئی آکھیا۔ اوہنے بڑی افراتفری نال کجھ آلو چھلے تے ویلے نوں کوسن لگی جو بڑی تیزی نال بیت رہیا سی۔ شاید ایس لئی کہ ڈیڈ تھوڑی دیر بعد گھر پرتن والے سن تے اوہناں لئی کجھ وی نہیں سی پکا ہویا۔ جدوں سبزی چلھے اُتے تڑکن لگی تے اوہنے میرے ول ویکھیا تے ایہ جان کے کہ میں اجے تک پریشان آں' مینوں گلے لا لیا۔ اوہدے جُسے وچوں لُون رلی کھاون وست ورگی بو آ رہی سی جویں کسے سمندری جنور وچوں آوندی اے۔ ”بعض واری اکلاپا سمندر ورگا ہوندا اے“ اوہنے نرم تے سرسراندی اواز نال آکھیا ”وِشال تے کھلارواں پر اندروں خالی۔ ایتھے میرے لئی کیہ رکھیا اے' فلیکس' توں اجے نِکا ایں' توں ایہناں گلاں نوں کیہ سمجھ سکیں گا۔“

بعد وچ اوسے رات جدوں میں بسترے وچ ساں تے مم تے ڈیڈ دے کمرے وچوں اوہناں دے بولن دیاں اوازاں آون لگیاں۔ میں کن لا کے اوہناں دیاں گلاں سُنن لگا۔ مم فیر رو رہی سی تے ڈیڈ اوہنوں چُپ کراون دا جتن کر رہے سن۔ ڈیڈ دی اواز اینی مدھم سی جویں کدھرے زمین دے تھلیوں آ رہی ہووے۔

اگلی سویرے اوہ دوویں بڑے کھچے کھچے سن۔ اوہناں دیاں اکھاں لال تے سُجیاں ہوئیاں سن۔ جیوں ای ڈیڈ کم اُتے گئے' مم نے فیر رونا شروع کر دتا۔ میں اوہدا ہتھ پھڑ کے آکھیا کہ ایہنوں اوس ویلے تک نہیں چھڈاں گا جدوں تک مینوں ایہ نہیں دَسے گی کہ اوہنوں ہویا کیہ اے؟ اوہنے مینوں تسلی دتی کہ کجھ وی نہیں اے۔ ایہ کوئی اجہی گل نہیں جہدا تعلق میری ذات نال ہووے۔ اوہ تاں نِرا اِکلاپے دے ڈر توں رو رہی سی۔ میں آکھیا کاہدا ڈر' کیہ اوہ مرن والی سی؟ ایہی اِکو گل سی جو میں اوس ویلے کر سکدا ساں۔ اوہ مسکرائی تے مینوں چُم کے آکھن لگی ”چھڈ فلیکس“ اوہدے چہرے اُتے کھلی مسکان سی۔ ”اجے میں مرن والی نہیں۔“

اوس دن میں بے دلی نال سکول گیا۔ سارا دن مم دے رون دی اواز میرے دھیان وچ

گُونجدی رہی تے میں کجھ وی نہ پڑھ سکیا۔ چھُٹی ہون تے مینوں ایہ ویکھ کے حیرانی ہوئی کہ ڈیڈ کار وچ مینوں اُڈیک رہے سن۔ میں اوہناں دے نال فرنٹ سیٹ اُتے بہہ گیا۔ اوہناں نے چُپ چاپ کار نُوں تنگ تے بھیڑ بھاڑ والیاں تھاواں چوں کڈھیا۔ ایہ تاں میں جان لیا سی کہ کوئی گل ہے ضرور۔ جدوں اسیں ٹریفک دیاں بتیاں پاروں اِک تھاں کھلوتے تاں اوہناں نے میرے ول ویکھیا "بیٹا! تیری مم تے ڈیڈ وچ کجھ اختلاف نیں پر ایہناں دا تیری ذات نال کوئی تعلق نہیں۔ اوہ ہُن وی تینوں پیار کردی اے۔ اسیں دوویں تینوں پیار کردے آں۔ ایہ صرف میں..... میں ای آں۔ گھٹو گھٹ اوہ ایہی کہندی اے۔" اوہناں نے ہاہ بھردیاں ہویاں آکھیا "اوہ کسے ہور نال پریم کرن لگی اے، فلیکس! اوہ اوہدے نال مہینیاں بدھی ملدی رہی اے تے ہُن اوہنے فیصلا کرن دا من بنا لیا اے..... بس ہور کیہ..... کر لوے فیصلا جو اوہ کرنا چاہندی اے۔"

ہری بتی ملن اُتے اسیں کھبے پاسے مُڑ گئے۔ اوہ مینوں گھر نہیں لے جا رہے سن۔ میں اِک عجیب قسم دا گھبراء محسوس کرن لگ پیا ساں۔ میں پچھیا کہ اسیں کتھے جا رہے ساں؟

"سٹیشن ولے، پُتر" اوہناں نے آکھیا "میں چاہندا آں کہ تُوں کجھ دن لہنی آنٹی فلورین دے کول گزار آویں۔ میں سارا بندوبست کر لیا اے۔"

"کیہ مم نُوں پتا اے؟" میں پچھیا۔

"آہو! اوہنوں پتا اے۔" اوہناں نے تکھے لہجے نال آکھیا "کیہ تُوں ایہ سمجھدا ایں کہ میں اپنے پُتر نُوں اغوا کر رہیا آں۔"

اوہ بہت گھٹ تکھی اواز نال مینوں کجھ آکھدے ہوندے سن کیوں جے اسیں دوویں حیران کرن والی حد تک اِک دُوجے نال نرمی نال گل کردے ساں۔ اوہناں دے اِنج اُچی اواز نال بولن پاروں میں کجھ ڈر جہیا گیا۔ ڈیڈ نے کار روکی تے لہنی اِک بانہہ میرے دوالے ولھیٹ دتی۔

"سوری بیٹے" اوہ دُکھی اواز نال بولے "خورے ایہ سبھ کجھ میں تینوں کیوں کھول کے دَس رہیاں..... گل صرف اینی اے کہ..... میرا خیال سی کہ زندگی سکون تے اطمینان نال گزر رہی اے..... نہ کوئی جوار بھاٹا' نہ کوئی ہلچل۔ فیر اچن چیت..... میں اِک گھمّن گھیری وچکار کھلوتا ساں..... میں اوتھے مُدت دا کھلوتا ہویا ساں پر مینوں ایہدا احساس نہیں سی..... سمجھ گیا ایں ناں؟"

"ہاں!" میں آکھیا۔ حالاں میری سمجھ وچ کجھ وی نہیں سی آیا۔ اوہناں نے کار سٹارٹ کیتی تے اسیں چُپ چاپ سفر کردے رہے۔ ٹریفک ودھ ہون پاروں سٹیشن تک اپڑدیاں کافی ویلا لگ گیا۔ جدوں اسیں پلیٹ فارم اُتے اپڑے تاں لوک گڈی چڑھن لئی اُتاولے وچ سن۔ جدوں گڈی چلن لگی تاں اوس ویلے وی ڈیڈ نے باری تھانی میرا ہتھ پھڑیا ہویا سی۔ اوہ تھوڑی دُور تک گڈی

دے نال نال دوڑدے رہے۔ اوہ مینوں کجھ ہور وی کہنا چاہندے سن پر کہہ نہ سکے۔

"مم نوں کہنا اوہ گھراں ای رہوے۔" میں اوہناں نوں اواز دیندیاں ہویاں آکھیا۔ اوہناں نے میرا ہتھ چھڈیا تے کھلو کے ہتھ ہلاون لگے۔ میں اوہناں نوں ویکھدا رہیا' ایتھوں تیک کہ اوہ نکے نکے ہوندے ہوندے بھورے پلیٹ فارم اُتے کالے نقطے وانگ جاپن لگ پئے۔ سفر تِن گھنٹے چلدا رہیا۔ سفر دے دوران میں ودھیرے سوندا ای رہیا۔ ٹرین دی اواز ساحل نال سر ٹکراندیاں تے جھگ اُڈاندیاں لہراں نال ملدی جلدی سی۔ اِک عجیب تے مدہوش کر دین والی بھرویں کنبنی' جہدے سر اُتے میں خاباں دی دنیا وچ گواچ گیا۔

میں اِک وشال تے سوچھ (شفاف) سمندر وچ اِک بہُت وڈی مچھی وانگ ساں۔ میرے دوالے رنگین تے لشکویاں نِکیاں مچھیاں اِنج تر رہیاں سن جویں لکھاں نِکے نِکے ہیرے نیل رنگے پانی وچ کھلرے پئے ہوون۔ ایہہ میرا گھر سی' میری کاینات۔ مینوں ایتھے نہ تاں کسے نقصان دا دھڑکو سی تے نہ کوئی ڈر تے چنتا۔ شارک تے ڈالفن نیڑے ای تردیاں پھردیاں سن۔ لہنی جبلی خاصیت پاروں مرغولے چھڈدیاں وھیلاں' ساہ لین لگیاں بلبلے بناندے مونگے تے سپیاں' پورا سمندر میرا مدار سی تے میں ایہدے واسطے سکون دا کارن۔ جیوں ای میں تباہ ہوئے جہازاں دے ملبے اُتے ترنا شروع کردا' پائیک تے سالمن مچھیاں میرے گلپھڑیاں دی راکھی تے چھاں وچ آ جاندیاں سن۔ میں پانیاں دا رب ساں۔ حیرت انگیز تے شکتی بھرے جسّے والا تے اجیت.....

گڈی دے کھلون دی اواز نے مینوں جگا دتا۔ میں باری وچوں آنٹی فلورین نوں ویکھ لیا سی۔ اوہ پہلاں نالوں کجھ ودھ موٹے ہو گئے سن۔ اوہناں نے کالے کپڑے پائے ہوئے سن۔ اوہ کسے بڑے غیر لچکدار تے گھسے ہوئے گول مٹول پتھر وانگ جاپ رہے سن۔ اخیر اوہناں نے مینوں ڈھونڈ لیا۔ مینوں ویکھدیاں ای اوہ مسکرائے' ہتھ ہلایا تے موٹے ہوون دے باوجود کُد کے میرے ڈبے وچ سوار ہو گئے۔

"فلیکس! میری جان' ایدھر آ۔" اوہ مگرلے بوہے نوں دھکا ماردیاں تے مسافراں دی بھیڑ وچوں مینوں کھچدیاں بولے "ہیں' توں تاں ڈڈو دے نِکے بچے ورگا ہوندا سیں' ہُن تے وڈے ڈڈو جِنا ہو گیا ایں۔ یقینی طور توں شیلنگ جِنا لمّا ہو گیا ایں۔ آ' اسیں لہنی کار ول چلیے۔ اجے سانوں ہور اِک گھنٹے دی ڈرائیو کرنی پوے گی۔" میری آنٹی فلورین' میرے پیو دی بھین سی۔ اوہناں دا اصل ناں فلورنس سی پر سارے ای اوہناں نوں فلورین آکھدے۔ مریم وانگ اوہناں دا وی اِکو ای پُتر سی' شیلنگ' میرا پھُپھیر۔ اوہ میرے توں تِن ورھے وڈا سی تے فلکیات دا ماہر بننا چاہندا سی۔

"توں ہُن کسے گل بارے وی فکرمند نہ ہوویں" آنٹی نے آکھیا "توں اپنا ویلا خُشی خُشی گزاریں۔ کوئی ہرج نہیں ہووے گا جے توں اِک ہفتا سکول نہیں جاویں گا۔ شیلنگ دے کول

اِک نویں دُوربین اے۔ تُوں اوہدے وچ چن دی پدھر اُتے پئے وڈے وڈے گھور صاف ویکھ سکدا ایں تے جے کدے تُوں اوہدا رُخ سمندر ول کر دیویں تاں اِک دَم ساہمنیوں آوندیاں وڈیاں وڈیاں وھیلاں..... اُف مینوں تاں اوہناں توں ڈر آوندا اے۔"

میں سمندر نُوں اجے ہُنے ای ویکھیا سی۔ اِک سِدھی' وِشال تے مِٹّی رنگے خون دی دھار وانگ اسمان نال جا ملدا ہویا۔ اِنج لگدا سی جویں ایہ دُنیا دا اخیرلا کنڈھا ہووے۔ انتہا ولے مسلسل ویکھدا ہویا۔

"پر تُوں اپنی ماں نُوں الزام نہ دئیں" آنٹی فلورین نے نرمی نال آکھیا "کدے کدے اسیں ورھیاں بدھی خُش رہندے آں پر حقیقت ایہ نہیں ہوندی۔ اسیں ایس لئی خُش ہوندے آں کہ سانوں ایہدے توں وکھ ہور گلّاں دا پتا ای نہیں ہوندا۔ فیر اچن چیت کُجھ وی ہو جاندا اے۔ تُوں جاندا ایں کہ جے سفر کرنا ضروری ہو جاوے تاں خطرا ٹل لینا ای پَیندا اے۔ ہُن بھاویں جہاز تباہ ہووے' بھاویں کنڈھے جا لگے۔"

جدوں اسیں آنٹی دی کاٹج اپڑے تاں انھیرا ہو گیا سی۔ ہوا وچ خاصا ور سی۔ اسمان ہزاراں تاریاں دی ٹھاروِیں روشنی وچ سوہنا دِس رہیا سی۔ انھیرے وچ دُوروں جھگ اُڈاندیاں لہراں دی اواز آ رہی سی۔

آنٹی فلورین مینوں کاٹج اندر لے گئے۔ انکل سیان باورچی خانے وچ رات دا کھانا پکا رہے سن۔ اِک پتلے جہے بندے جو اپنی بیوی دا پھسیا ہویا رُوپ لگدے۔ اوہناں نے مینوں ویکھ کے گلے لا لیا تے بَیٹھن لئی آکھیا۔ مینوں میرا من پسند کھانا کھوایا گیا۔ مُکڑ' تھوم والی روٹی' اناس تے ملائی۔ مینوں دُکھی ویکھ کے اوہناں نے بہُت چنگا تے ہمدردی بھریا ورتارا کیتا۔ کھانا کھان بعدوں میں پُچھیا کہ شیلنگ کِتھے سی؟

"اوہ تھلے ساحلی چٹاناں وچ کدھرے ہووے گا" میرے انکل نے مینوں دَسیا "اوہ اپنی دُوربین نال لے گیا اے۔ کہندا اے کِہ ایہدے نال تارے بہتر رُوپ وچ دِسدے نیں۔"

"فلیکس! کیہ تینوں وی تاریاں نال دلچسپی اے؟" اوہناں نے پُچھیا۔

"نہیں' کوئی خاص نہیں۔" میں جواب دتا۔

"چاہ تے بسکٹ لویں گا؟" اوہناں نے فیر پُچھیا۔ اینی دیر نُوں میں اُباسیاں لین لگ پیا ساں۔

"میرا خیال اے کِہ تیرے سون دا ویلا ہو گیا اے۔" آنٹی فلورین نے آکھیا۔ اوہناں نے مینوں اوہ تھاں وکھائی جِتھے میں سونا سی۔ شیلنگ دے کمرے وچ اِک کیمپ بیڈ لایا گیا سی۔ "تینوں ایتھے سونا چنگا جاپے گا" اوہناں نے آکھیا "تساں دوہاں لئی۔ تُسیں گلّاں کرنیاں ہون گیاں ناں.....! رب جانے..... ساڈے نال تاں اوہ کوئی گل ای نہیں کردا۔"

اوہناں نے مینوں چمدیاں ہویاں آکھیا "فلیکس فراسٹ! ہُن سوں جا۔"

میں کپڑے بدلے تے بسترے دیاں نرم ٹھنڈیاں چادراں وچ وڑ گیا۔ ایہہ میرے گھر دے بسترے توں کجھ وکھرا سی پر ساری افسردگی دے باوجود مینوں جاپیا جویں میں کئی دناں توں سُتا ای نہیں ساں۔

میں خاب ویکھیا جویں میں اِک جادوئی سمندری مخلوق آں' وڈے جُثے دیاں چٹاناں اُتے لیٹی ہوئی۔ بھورے ٹمیالے رنگ اُتے وڈے وڈے دھبے نیں جو اپنی ودھیا کھلڑی تے گلہڑیاں تھلے مچھیاں دی راکھی کر رہی اے...... ہولے ہولے میں سمندر دی پدھر اُتے آوندا آں۔ میرے جسم وچوں پانی دا فوارا چھٹدا اے۔ تھوڑی دیر وچ میں ہوا وچ ساہ لیندا آں۔ میریاں نکیاں نکیاں اکھاں لِشکدے تاریاں نُوں ویکھدیاں نیں۔ میرے اُتے سمندر وانگ سنسان' گھمدا تے لِشکدا اسمان اے تے میں دو دُنیاواں وچکار سکون نال آں۔ دُور کجھ دُوری اُتے مینوں زمین اِک کالے ستھ وانگ دِسدی اے تے میں اپنی پُوچھل نُوں شاہانا انداز نال جھٹکا دے کے اوہدے ول تردا تُری جاندا آں۔ اچن چیت کسے اواز نے مینوں جگا دتا۔

"سوں رہیا ایں؟"

میریاں اَکھاں جھلملا کے کُھلیاں۔

"نہیں!" میں آکھیا۔

شیلنگ' میٹرس دے کونے اُتے بیٹھا ہویا سی۔ اوہ قمیض لاہ کے اپنے نِکّے کالے والاں نُوں تولیے نال سکا رہیا سی۔ اوہدا گِلا جُسا باری تھانئیں آوندی چاننی وچ لِشک رہیا سی۔ اوہدے جُسے وچوں نکلدی سمندری جھگ دی تیز تے تِکھی بو نے مینوں حیران کر دتا۔

"میں سُنیا اے کِہ تیرے ممی تے ڈیڈ وچکار وکھریواں ہو گیا اے" اوہنے اُٹھدیاں ہویاں پُچھیا۔ اوہ' جتھے تک مینوں یاد پَیندا اے' کجھ بُہتا ای لمّا ہو گیا سی۔ جدوں اوہ مُڑیا تاں میں اوہدے لک دے تھل تھل کردے گوشت نُوں غور نال ویکھیا۔ اوہدے موڈھیاں دیاں چپنیاں پہیاں وانگ ریڑھ دی ہڈی نال جُڑیاں ہوئیاں سن۔ مینوں اِنج لگیا جویں میں کسے ہور سمندریاں کائنات نُوں دیکھ رہیا ہوواں۔

"فکر نہ کر" اوہنے گل توری رکھدیاں آکھیا۔ "ماپے سدا جھگڑدے رہندے نیں۔ اسیں اوہناں نُوں روک تاں سکدے نہیں۔ ایس لئی میں کدی ایہناں فضول گلاں وچ نہیں پَیندا۔ تینوں پتا اے مینوں نِرا اِکو چیز نال دلچسپی اے۔" اوہنے سوالیا نظراں نال میرے ول ویکھیا۔

"اوہ کیہ؟" میں پُچھیا۔ اوہنے جواب دتے بِنا مینوں بسترے وچوں نکلن دا آکھیا تے باری وچ پئی دُوربین ول ویکھن لگیا۔ اوہنے بڑے سہج نال اوہنوں فوکس کیتا تے مینوں اشارا کردا ہویا بولیا

"آ دیکھ۔"

دُوربین دے شیشے وچوں چن دی صاف پدھر مینوں اینی نیڑے جاپ رہی سی جویں میں ہتھ ودھا کے اوہنوں چھُوہ لواں گا۔ میں کِنّی دیر حیران ہو کے ڈونگھے غاراں والی نیلی تے چاندی وانگ لِشکدی چن دی دھرتی نُوں ویکھدا رہیا۔

"بس اینا ای کافی اے۔" شیلنگ نے ہولے جہے میرے کن وچ آکھیا۔

"ہُن ہور تھاں ویکھ' ویکھن لئی کائنات بھری پئی اے۔ جدوں تک دُنیا قایم اے' ایہنوں ویکھدے رہوو' ایہہ نہیں مُکّے گی۔ ایسے پاروں تاں میں ہور کسے پاسے دھیان ای نہیں دیندا۔"

میں شیلنگ ول ویکھدے ہوئے آکھیا "میرا خیال اے میری مم مینوں چھڈ کے جا رہی اے۔" میرے بھانئے ایہہ کوئی اجہی اہم گل سی جہنوں اوہ وی جاندا سی۔

"فیر کیہ ہویا؟" اوہنے لاپرواہی نال آکھیا۔

میرے کول ایس سوال دا کوئی جواب نہیں سی۔

"ویکھ!" اوہنے بستر وچ لیٹدیاں ہویاں آکھیا۔ میں کسے گل دی پرواہ نہیں کردا' بھاویں کُجھ وی ہو جاوے۔ اسیں جہناں مسئلیاں نال نجِٹھ نہیں سکدے' اوہناں دا ذکر کرنا وی فضول اے۔ بس ایہناں گلاں نال مینوں بور نہ کردے سوں جا۔"

مجبوری نال میں وی لیٹ گیا پر نیندر کتھے آوندی سی۔ میں تاں اوہدے نال بہت ساریاں گلاں کرنا چاہندا ساں پر اوہدی دلچسپی دی اَنہوند پاروں مینوں خاصی مایوسی ہوئی۔

"سُن تاں!" میں اوہنوں مخاطب کردیاں آکھیا۔ پر اوہ تاں سوں گیا ہویا سی۔ اگلے دن میں شیلنگ دے نال ساحلی چٹاناں ول گیا۔ اوہنے مینوں اِک مخروطی چٹان دے نال پُٹھی پئی ہوئی اِک چھوواں والی کشتی وکھائی جو اِک پاسیوں تھوڑی جہی چکی ہوئی سی۔ شیلنگ ایس کشتی دے تھلے آئی ہوئی تھاں نُوں اپنی پناہ گاہ دے طور اُتے ورتدا سی۔ شیلنگ آکھدا سی کہ اوہ جیوں جیوں وڈا ہوندا جاندا اے' اوہنوں لوکاں دی لوڑ گھٹ توں گھٹ پیندی جاندی اے۔ میں آکھیا "مینوں تاں اوہناں دی لوڑ ودھ توں ودھ جاپدی اے۔"

"کیوں؟" اوہنے پچھیا۔

"پتا نہیں کیوں۔" میں جواب دتا۔

"تیرے دوست وی نیں؟" میں پچھیا۔

"نہیں۔ تے نہ ای مینوں اوہناں دی لوڑ اے۔ مینوں اِنج ای چنگا لگدا اے۔" شیلنگ نے جواب دتا۔

اسیں کشتی دی چکی ہوئی تھاں تھلیوں رینگدے ہوئے اوہدے تھلے اندر تک اپڑ گئے۔ اندروں

ایہ تھاں غار وانگ سی۔ شیلنگ نے موم بتی بالی' اوتھے اِک سلیپنگ بیگ' کتاباں' کھان پین دیاں چیزاں دے ڈبے تے تاریاں دا اِک نقشا پیا ہویا سی۔ اوہ مختلف کہکشاواں بارے مینوں دسن لگیا۔ اوہ اینا ڈب کے ایہ دس رہیا سی کہ اوہنوں پتا وی نہ لگیا کہ میں اوہدے اینا نیڑے ساں کہ اوہدے ساہ نوں اپنے متھے اُتے محسوس کر رہیا ساں۔ میرا ہتھ لگن نال اوہ بے اختیار اِنج کُدیا جویں میریاں اُنگلاں بھخدے ہوئے انگیارے ہوون۔ فیر نکیائی مثاون لئی اوہ جیوپیٹر دے جتے وی چن نیں' اوہناں دے ناں دسن لگا۔

اِک شام کھانا کھاندیاں ہویاں میں شیلنگ نوں آکھیا کہ کیوں نہ اج رات کشتی وچ بتائی جاوے۔ میری آنٹی پلیٹاں نوں چکدیاں ہویاں ایس تجویز دے خلاف بولن لگے "اوتھے تے اینی سردی ہووے گی۔"

میں اُکتا کے اوہناں نوں آکھیا کہ کیہ میں ہر ویلے چن اُتے ای نظراں جمائی رکھاں کراں۔ اوہ میری گل نوں رَدن ای لگے سن کہ فون دی گھنٹی وج پئی۔ اوہناں نے فون سُن کے میرے ول ویکھیا تے مینوں اواز دے کے آکھن لگے "تیرا فون اے۔"

"ڈیڈ دا فون اے؟" میں پچھیا۔ اوہناں نے ناںہ وچ سرہلایا تے ہولے جہے بولے "تیری ماں دا اے۔" تے فون مینوں دے دتا۔

"ہیلو مم!" میں آکھیا۔

"سُن فلیکس!" اوہ غمگین اواز وچ بولی۔ یقینی طور اوہ رو رہی سی۔

"پیارے میری گل سُن۔ کِنی وڈی گل ہو گئی اے۔ ساڈے وچکار ہُن فاصلے بہت ودھ گئے نیں۔ توں سمجھدا ایں ناں' ایہ کِنا وڈا حادثا اے۔ میں ایہ کویں تینوں سمجھاواں۔ ایہ کدی نہ مکن والا دُکھ اے' فلیکس میں ایہ سبھ کجھ تینوں نہیں دَس سکدی۔" ایہدے نال ای اوہنے کھٹ کر کے فون بند کر دتا۔ میں تھوڑی دیر اوتھے کھلوتا لاین دی زوں زوں سُندا رہیا۔ کجھ بدلیا ضرور سی۔ اِک اجہی تبدیلی آ چکی سی جہنے سبھ توں ودھ میرے جیون اُتے اثر پانا سی۔ پر مینوں ایہناں سبھ گلاں توں بے تعلق تے بے خبر رکھیا جا رہیا سی۔

میں فون رکھیا تے واپس کھانے دی میز اُتے آ گیا۔ "چنگا بئی....." آنٹی فلورین نے ہسدیاں ہویاں آکھیا۔ "تاں فیر جلدی کر' تینوں پہلاں ای بہت دیر ہو رہی اے۔ لوڑیاں چیزاں لے لے تے شیلنگ نال ٹُر جا۔"

اساں کافی دا اِک تھرماس' سینڈوچز' کمبل تے کجھ موم بتیاں لئیاں تے ٹُر پئے۔ جدوں اسیں ساحلی چٹاناں وچوں گزر رہے ساں تے شیلنگ میرے اگے سی۔ جدوں اسیں کشتی اُتے اپڑے تاں انھیرا ہو گیا ہویا سی۔ اسیں رینگدے ہوئے اندر لُکی پناہ گاہ وچ گئے' اوتھے جا کے موم

بتیاں بالیاں تے بہہ کے گرم کافی پین لگے۔ ہوا وچ ٹھنڈک تے وتر دے باوجود مینوں سردی دا احساس نہیں سی ہو رہیا۔ مینوں اوہناں جوش بھرے جذبات نے گرم رکھیا ہویا ای جہناں توں اج میں شیلنگ نوں جانو کرانا سی۔ سمندر بارے ہزاراں ان کہیاں گلاں میرے اندر کھل رہیاں سن۔

کافی پین مگروں اسیں پناہ گاہ توں باہر آئے۔ ہن پورا انھیرا ہو گیا سی۔ شیلنگ سِدھا لیٹ کے لشکدے ہوئے اسمان نوں ویکھن لگیا۔ دُوربین اوہنے مینوں دے دتی ہوئی سی۔ میں تھوڑی دیر تاں ایہناں کہکشاواں نوں لبھ کے ویکھدا رہیا جہناں دی اوہنے مینوں پچھان کروا دتی ہوئی سی۔ فیر دُوربین اوہنوں پرتا دِتی۔ کجھ دیر میں شیلنگ نوں ویکھدا رہیا فیر بولیا "توں نہیں چاہندا کہ تیرے وی کجھ مِتر ہوون؟"

"نہیں" اوہنے جواب دتا "میں بہت رُجھیا رہندا آں۔ میرے کول ایہناں گلاں لئی ویلا نہیں اے" فیر اوہنے تاریاں ول اشارا کردیاں ہویاں آکھیا "ایہہ میرے مِتر نیں۔"

"کیہ تیرے لئی ایہو کافی نیں؟" میں پچھیا۔

"ہاں، میرے لئی کافی نیں۔" ایہہ آکھدیاں ہویاں اوہ اپنے کپڑیاں اُتے لگا گھاء جھاڑن لگا تے چُپ چاپ رِڑھ کے پناہ گاہ ول ٹُر گیا۔ میں وی اوہدے مگر مگر اندر آ گیا۔ اوہ زمین اُتے بہہ کے موم بتی دی روشنی وچ پیچ نال لپٹی دُوربین دے شیشیاں نوں صاف کر رہیا سی، جدوں میں گل بات دا مُڈھ کردیاں ہویاں آکھیا "شیلنگ......!"

"ہوں، ہن کیہ اے؟" اوہنے پچھیا۔

"کجھ نہیں، بس ایویں ذرا میں تھک گیا ساں۔" میں جواب دِتا۔

"تاں فیر سوں جا۔" اوہنے آکھیا۔

میں اکھاں بند کر کے لیٹ گیا پر نیندر کتھے آوندی۔ میں شیلنگ بارے ای سوچدا رہیا۔ اوہدی بے دھیانی پاروں میں اپنے آپ نوں اوبڑ تے کلّا محسوس کرن لگا ساں۔ میں چُپ کر کے اوہدے باہر جاون، تارے ویکھن تے واپس پرتن دی کھٹ پٹ سُندا رہیا۔ اوہنے موم بتی بجھائی تے میرے نیڑے ای وتریلے کمبل نوں تان کے پے رہیا۔ مینوں اِنج لگیا جویں اوہ ڈر مارے کنب رہیا ہووے۔

"سکول وچ منڈے مینوں ماردے نیں۔" میں آکھیا۔

"کیوں؟" اوہنے پچھیا۔

"اوہ مینوں پسند نہیں کردے۔"

"کیوں نہیں کردے؟"

"پتا نہیں، خورے ایس لئی کہ میں اوہناں نال کھیڈ کُد وچ حِصّا نہیں لیندا۔"
"میں وی نہیں حِصّا لیندا۔" اوہنے آکھیا۔
"تاں فیر منڈے تینوں وی ماردے ہوون گے؟" میں پچھیا۔
"نہیں، اکّا نہیں۔"
"کیوں نہیں ماردے؟"
"میں اِک چنگا لڑن والا جو آں۔" اوہنے جواب دتا۔
"کیہ توں کدے کسے نال لڑیا وی ایں؟" میں پچھیا۔
"کیوں نہیں، کِنّی وار۔" اوہنے جواب دتا۔
"کیہ توں مینوں وی لڑنا سکھا دیویں گا؟"
"کیوں، میں کیوں سکھاواں؟" اوہدی اواز وچ کنبنی سی۔
"کیہ اسیں..... کیہ اسیں مِتر بن سکدے آں؟" میں پچھیا پر میری گل دا جواب دین دی تھاں اوہ ساہ روک کے کجھ سُنن دا جتن کرن لگا۔ کجھ منٹ اسیں اِنجے بِنا حرکت پئے رہے۔ فیر اوہ کجھ بُڑبُڑان لگیا۔
"کیہ اے؟" میں پچھیا۔ پر میرے سوال دا جواب اِک ہور اواز نے دتا۔ ہر پاسے کِھلری ہوئی مدھم، بھاری تے کلّی اواز۔ مینوں اِنج لگیا جویں زمین میرے تھلّے گھُم رہی ہووے۔ ماحول اُتے اچن چیت ڈونگھی اُداسی کِھلر گئی۔
"ایہ کہی اواز اے؟" میں گھُسکی کردیاں پچھیا۔
"ایدھر آ!" شیلنگ نے تیزی نال اُٹھدیاں ہویاں آکھیا۔ "وھیلاں" اوہدی اواز بہت مدھم سی۔ اسیں پناہ گاہ وچوں باہر آئے۔ ساڈے سِراں اُتے کِھلری ہوئی ماتمی اواز ہور وی ڈونگھی ہو گئی۔ ایویں جاپ رہیا سی جویں پورا سمندر رو رہیا ہووے۔
"میں پہلاں وی ایہناں دیاں اوازاں سُندا رہندا آں۔ سُن تے سہی" اوہنے گھاء اُتے ڈِگدیاں آکھیا۔ "ماحول اینا غمناک لگدا اے جویں اسمان خون دے اتھرو رو رہیا ہووے" فیر میرے ول ویکھ کے کہن لگا "سُنیا توں۔ کیہ اکلاپے دی اواز وی اِنجے دی ہوندی اے، فلیکس؟"
"ہاں!" میں جواب دتا۔
شیلنگ سمندر ول اِنج ویکھ رہیا سی جویں وھیلاں اوہنوں ای مَندا بول رہیاں ہوون۔ اوہدیاں اکھاں خوف تے حیرانی نال کِھلریاں ہوئیاں سن تے اواز ساڈے چار چُفیرے گونج رہی سی۔
"میں ایس گھر توں نسن والا آں۔" شیلنگ نے ہولے جہے مینوں دسیا۔
"کدوں؟" میں پچھیا۔

"بہت چھیتی۔" اوہنے جواب دتا۔ وھیل دا نابھلن جوگ گیت جاری سی۔ چنگی طرحاں جم کے رون دی اواز جو کسے اِک پاسیوں نہیں سگوں ہر پاسیوں اکساہری سُنیندی پئی۔ شیلنگ نے میرے ول پھکّی جہی مسکان نال ویکھیا۔

"تُوں ٹھیک تاں ہے ایں؟" میں پچھیا۔

"مینوں نہیں پتا۔" اوہنے جواب دتا۔

"پریشان تاں نہیں اے؟"

"نہیں!" اوہنے جواب دتا۔

ہُن میں اوہنوں تسلی دے رہیا ساں۔ اوہنے میرے موڈھے اُتے اپنا سر رکھ دتا۔ ایس ماحول وچ ایہ کم کسے مُونہہ زور تے سرکش جنور نُوں سدھان دے برابر سی۔ میں اپنے آپ نُوں کدے اینا دلیر تے متوازن نہیں سی ویکھیا جِنا اوس ویلے ساں۔ "سبھ کجھ ٹھیک اے" میں آکھیا "فکر نہ کر..... بچی فکر نہ کر۔" اسیں ساری رات گلاں کردے رہے۔ میں نویں سریوں اپنے آپ نُوں تازا محسوس کرن لگیا۔

سویرے جدوں اسیں گھر پرتے تاں آنٹی فلورین نے ساڈے لئی ناشتا تیار کیتا ہویا سی۔ ڈپہر نُوں میرے ڈیڈ دا فون آیا تے تیجے پہر لاگے مینوں گھر واپس گھل دتا گیا۔ مم میرے واپس پرتن توں پہلاں ای جا چکی سی۔ اوہ لہنی ذاتی ورتوں دیاں شیواں تے کپڑے تک نال لے گئی سی۔ ڈیڈ مُسکرا رہے سن تے بڑے خُش جاپدے سن۔ اوہناں نے مینوں ایہ وی آکھیا کہ سبھ کجھ ٹھیک ہو جاوے گا۔ اوہناں نے میرے کولوں ایہ وی پچھیا کہ شیلنگ نال ویلا کویں بیتیا۔ میں آکھیا "بہت ودھیا۔"

اوس رات کھانا کھاون مگروں ڈیڈ دا مُسکراندا ہویا چہرا غمگین ہو گیا تے میں پہلی وار اوہناں نُوں روندیاں آکھیا۔ اوہ میرے نال معذرت کردے ہوئے اپنے کمرے وچ ٹُر گئے۔

میں ہولے ہولے پلیٹاں چُکیاں' اوہناں نُوں دھو کے رکھیا تے اپنے بیڈ اُتے ٹُر گیا۔ نال دے کمرے وچوں میرے پیو دیاں رُندھیاں ہوئیاں ہچکیاں لین دی اواز آ رہی سی۔ ایہ اِک اجہی اواز سی جہدے جادو نے مینوں خاباں دی دُنیا وچ دھک دتا۔ جتھے میں اِک وھیل ساں۔ میں اپنے سمندر دی پدھر اُتے اُبھر کے اوس جزیرے ول ترن لگیا جتھے دو مُنڈے اِک چپو والی کشتی اُتے بیٹھے سن۔ میں اوہناں نُوں لہنیاں خُشیاں تے اُمیداں بھریا گیت سُنایا۔ سمندر تے تاریاں والا گیت۔ ایہ گیت اونا ای پُرانا سی جِنی ایہ کائنات۔ پر میں تاں اپنا اکلاپا دُور کرن لئی ایہنوں گا رہیا ساں۔

☆☆☆☆☆

انگریزی / کیتھرائن مینسفیلڈ

گُڈی گھر

جدوں برنل سسٹرز دی خالا مسز ہے. اوہناں کول کجھ دن گذار کے واپس گئی تاں جا کے اوہنے اِک گُڈی گھر بطور تحفا بھیج دتا. ایہ گھر اینا وَڈا سی کہ پیٹ تے ریڑھے والے' دوہاں رَل کے چُکیا تے گھر دے برانڈے وچ لیا رکھیا. ایہ گُڈی گھر مستقل طور تے ایتھے ہی رکھ دین دا فیصلا کر لِتا گیا. گُڈی گھر توں اجے تک نویں نویں ہوئے روغن دی خشبو آؤندی سی جو خالا برائل دے خیال وچ بیمار کر دین والی سی.

گُڈی گھر کالے' گُوڑھے' ہرے تے چمکیلے زرد رنگاں نال بنیا ہویا سی. ایہدی چھت توں دو چمنیاں باہر نکلیاں ہوئیاں سن جنہاں اُپر لال تے سفید روغن پھیریا گیا سی. بُوہا زرد وارنش والا سی. چار باریاں سن جو بِلکُل اصلی جاپدیاں' ہرے رنگ نال ایہناں دے جِھتّے وی بنے ہوئے سن. اِک نکّی جہی ڈیوڈھی وی سی جہدے وچ زرد روغن ہویا ہویا سی. ایہ بے عیب گھر بِلکُل نواں نکور سی. پہلوں اجہیا گھر کدھرے نہیں سی دِسیا.

گھر دے گیٹ دی کنڈی روغن پاروں چنبڑی ہوئی سی. پیٹ نے چاقو نال اوہنوں کھولیا تے بھجے ہی سبھ نے دیکھ لیا کِہ گھر وچ کھاون دا کمرا' بیٹھک' باورچی خانا تے دو بیڈ روم وی ہے نیں. اِک پاسے اِک جھری سی جہدے وچوں دِسدا سی کِہ ہال روم وچ اِک ہیٹ سٹینڈ وی ہے اے جہدے اُتے دو چھتریاں سن' جو خوبصورتی وچ وادھا کردیاں سن. گھر دیکھ کے اِک واری تاں برنل سسٹرز دے مُونہہ وچوں ھا نکل گئی. ایہ گھر اوہناں لئی اِک نویں شے سی. اوہناں ساری زندگی اجہیا گھر نہیں سی دیکھیا جہدے وچ دیواراں اُتے تصویراں تک موجود ہون. باورچی خانے توں وکھ ہر کمرے وچ قالین ہووے. گُڈی گھر دے ڈرائنگ روم وچ لال تے ڈرائنگ رُوم وچ سبز رنگ دیاں کُرسیاں سن. نال میزوی. بسترے وی سن تے بستریاں دے کپڑے وی اصلی سن. اِک چلھا' میز تے نِکیاں نِکیاں پلیٹاں تے نال اِک جگ وی سی. پر کنیریا نے جہڑی چیز نُوں سبھ توں ودھ پسند کیتا' اوہ سی اِک لیمپ' جہڑا ڈائننگ روم دے عین وچکار لگیا ہویا سی. ایس لیمپ اُتے سفید رنگ دا گلوب سی. گُڈی گھر دے ماں تے پیو گُڈے ڈرائنگ روم وچ سن تے اوہناں دے بچے اُپرلے کمرے وچ سُتے ہوئے سن. ایس کمرے دا لیمپ وی اعلا درجے دا

سی.

برنل بچے دُوجے دن بڑے چاء نال سکول گئے. اوہناں نوں گُڈی گھر بارے ہر اِک نُوں دَسن دا بڑا چاء سی.

"پہلاں میں دَساں گی' کیوں کہ میں سبھ توں وڈی آں" اسپل آکھیا "تُسیں بعد وچ میرے نال گل بات وچ شامل ہو سکدیاں او ...... پر پہل میں ہی کراں گی."

دُوجیاں نوں جواب دین دی لوڑ ہی نہیں سی کیونکہ اسپل وڈی تے حاکم سی. کوئی تے کینریا جانڈیاں سن کہ وڈا طاقتور ہوندا اے. اوہ چُپ چپیتیاں چلدیاں رہیاں.

"تے میں ہی سبھ توں پہلاں اوہ سہیلی چُناں گی جہڑی سبھ توں پہلاں گُڈی گھر ویکھن لئی آوے. میں امی کولوں اجازت لے لئی سی."

گھر وچ گل ایہ طے ہوئی سی پئی جنا چِر گُڈی گھر برانڈے وچ رکھیا ہویا اے' اونا چِر روز دو سہیلیاں نوں ایہ گھر دکھان لئی لیاون دی اجازت اے پر نہ تے اوہ سہیلیاں چاہ پین واسطے رُکن تے نہ ہی کھپ پان. جیوں ہی اوہ مُنڈیاں دے گراؤنڈ نیڑے پہنچیاں' گھنٹی وج گئی. اوہ مشکل نال ہیٹ ٹھیک کر کے رول نمبر بولن توں پہلاں دوڑ کے لاین وچ شامل ہو سکیاں. اسپل نے مساں سہیلیاں دے کناں اَگے ہتھ رکھ کے گُشگشی کیتی "ادھی چھُٹی ویلے اِک گل دَساں گی."

ادھی چھٹی ہوئی تے کُڑیاں نے اسپل نوں گھیر لیا. ہر کُڑی اسپل دے نیڑے توں نیڑے ہون دی کوشش وچ سی تاں جے اوہدی سبھ توں پکی سہیلی اکھوا سکے. کُڑیاں اوہنوں کھنی توں پھڑ کے ہسدیاں ہسدیاں پام دے درختاں تھلے لے گئیاں فیر اوہ کھِڑ کھِڑ ہسدیاں آپو وچ نیڑے نیڑے ہو گئیاں. صرف دو کُڑیاں ایس اکٹھ توں پراںہ پراںہ سن. ایہ کلوی سسٹرز سن' برنل سسٹرز توں دُور رہن دی وجھا اوہناں نُوں بہتر پتا سی. وجھا ایہ سی کہ جس سکول وچ برنل سسٹرز پڑھدیاں سن ' اوہ کوئی چونواں سکول نہیں سی' کئی کئی میل دُور تک ہور کوئی سکول نہیں سی تے سبھ لوکاں نُوں مجبورن اپنے بچے ایتھے ہی داخل کرانے پَیندے سن. نتیجا ایہ کہ جج صاحب دیاں کُڑیاں' ڈاکٹر دی دھی' دُکاندار دے بچے تے دودھی دے بچے سارے ہی اکٹھے ہو گئے سن. اِنج بالاں وچ امیر غریب والی اینی نفرت نہیں سی ہے پر اِک طبقاتی فرق ضرور موجود سی مثلن کلوی سسٹرز نال' برنل سسٹرز سمیت سکول دے ہمارے بچے گل کتھ کرنا وی پسند نہیں سن کردے سگوں اُستانیاں وی' دوجے بالاں نال ہور طرحاں مسکرا کے گل کردیاں سن تے اوہناں نال ہور طریقے نال.

لِل کلوی تے ایلس کلوی اِک کمیری دیاں دھیاں سن جو روز گھر گھر جا کے کم کر دی سی. اوہدا

خاوند کتھے سی؟ کوئی وی ٹھیک طرحاں نہیں سی جاندا پر ہر کوئی ایہ ضرور کہندا سی کہ اوہ قید وچ اے۔

مطلب اوہ اِک قیدی تے اِک کیری دی اولاد سن۔ دُوجے بچے ہمیش ہسدے کھیڈدے تے ایہ ویکھدیاں رہندیاں کیوں کہ ایہناں اوہ کپڑے پائے ہوندے سن۔ جہڑے لوک' اوہناں دی ماں نُوں دیندے سن۔ لِل اِک بہادر کُڑی سی' اوہدے چہرے اُتے داغ وی سن۔ اوہدی وڈیاں اکھاں والی نکی بھیَن دا ناں ایلس سی' جہنوں کدی وی کسے نے مسکراندیاں نہیں سی ویکھیا۔ اوہ بہت گھٹ بولدی سی ہمیشا اپنی وڈی بھیَن مل دے نال نال رہندی تے اوہدی قمیض دا اِک کونا پھڑی رکھدی۔ کھیڈ دے میدان وچ گھر توں سکول آوندیاں تے واپس جاندیاں۔ ہمیشا لِل اگے اگے رہندی تے اوہدی قمیض پھڑ کے ایلس پِچھے پِچھے۔ جدوں ایلس کجھ چاہندی تاں اوہ لِل دی قمیض نُوں کھچدی۔ لِل کھلو جاندی تے مُڑ کے ویکھدی۔ کلوی بھیناں اِک دُوجے نوں سمجھن وچ کدی ناکام نہیں سن رہندیاں۔

ایس ویلے وی اوہ دوویں کُڑیاں دے اِجڑ مگر آ گئیاں سن۔ جدوں کُڑیاں گُڈی گھر بارے گلاں کرن توں پہلاں مُڑ کے ویکھیا تاں اوہناں دا مذاق اُڈایا۔ لل ہمیشا وانگ بیوقوفی نال مسکراندی رہی پر ایلس صرف ویکھدی رہی تے اسپل غرور نال دَس رہی سی۔

" ..... تے قالین بڑا سوہنا اے' بستریاں اُتے کپڑے تاں بِلکُل اصلی نیں' جہڑا چلھا اے تندور وانگوں۔"

جدوں اوہ چُپ کیتی تاں کیزیا بول پئی :

"اسپل! تُوں لیمپ بارے دَسنا تاں بُھل ای گئی ایں۔"

"اوہ ہاں ہاں" اسپل بولی "ڈائننگ روم وچ اِک نِکا جہیا لیمپ اے۔ زرد شیشے تے چِٹے گلوب والا۔"

"لیمپ سبھ توں چنگا اے۔" کیزیا زور نال بولی۔

اوہنے سوچیا..... اسپل نے لیمپ دی ادھی تعریف وی نہیں کیتی۔ پر کسے وی اثر نہ لیا۔

اسپل اوہ کُڑیاں چُن رہی سی جہناں شام نُوں اوہدے گھر جا کے گُڈی گھر ویکھنا سی۔ اوہنے ایمی کول اُتے الینا لوگن نُوں چُنیا۔ پر جدوں دُوجیاں ایہ ویکھیا تاں ہر کوئی آکھن لگی "اسپل! میری سہیلی! کن وچ اِک گل سُن ....."

صرف کلوی بھیناں ٹُر گئیاں۔

دن گذردے گئے تے جنّے وی بچے گُڈی گھر ویکھدے گئے' اوہ متاثر ہوندے گئے تے عام گل

بات وچ اِک دوجے نُوں اجے سوال پچھدے "کیہ تُوں برنل سسٹرز دا گُڈی گھر ویکھیا اے؟ کِنا پیارا اے؟"

اوہ کھانا کھا رہے سن ..... "امی کیہ میں کلوی سسٹرز نُوں گُڈی گھر وکھاون لئی گھر سداں؟"

"بِلکُل نہیں کیزیا."

"پر کیوں نہیں؟"

"تینوں چنگی طرحاں پتا اے کِہ کیوں نہیں."

ہوندیاں ہوندیاں اوہناں دوہاں بھیناں دے سوا ہر بچّے نے ایہ گُڈی گھر ویکھ لیا.

ادھی چھُٹی دا ویلا سی. بہتے بچّے پام دے درختاں ہیٹھ سن. کلوی سسٹرز وی اوتھے بیٹھیاں اخبار وچ ولھیٹی روٹی کڈھ کے کھا رہیاں سن تے گلاں سُن رہیاں سن.

ایمی کول نے گُھسَر پُھسَر کیتی. "لِل کلوی جدوں وڈی ہووے گی تاں نوکرانی بنے گی."

"آئے ہائے ....." اسپل آکھیا تے ایمی ول اکھاں پھیریاں.

ایمی بڑے معنی بھرے لہجے وچ دسیا کِہ اوہنے کلویاں دی ماں نُوں اِنج آکھدیاں سُنیا سی.

"ایہ سچ اے. بِلکُل سچ اے ..... سچی." اوہنے آکھیا.

فیر لینا لوگن نے اکھاں جھمکیاں "کیہ میں لل کولوں پُچھاں؟" اوہنے آکھیا.

"میں شرط لاندی آں کہ تُوں نہیں پچھ سکدی." جسی مے بولی.

"اُونہہ! میں کوئی ڈردی آں." لینا آکھیا فیر اوہ چھال مار کے اُٹھ کھلوتی. آہستا آہستا ٹُردی اوہ کلوی سسٹرز کول پہنچ گئی.

لل نے اوہنوں ویکھیا تاں روٹی جلدی جلدی ولھیٹ لئی. ایلس نے مُونہہ ہلانا بند کر دتا. کیہ ہون لگا سی؟

"لل کلوی! کیہ ایہ سچ اے کہ وڈی ہو کے تُوں نوکرانی بنیں گی؟" اوہنے چوبھویں لہجے وچ پُچھیا.

لِل صرف ہمیشا وانگوں بے وقوفاں وانگ مسکرائی. اوہنے ایس سوال دا بُرا نہیں سی منیا. کُڑیاں ہسن لگ پئیاں. لینا کھلوتی نہ رہی. اوہنے مُونہہ اگے دوویں ہتھ رکھے تے زور دا نعرا لایا.

"ایہناں دا ابا قید وچ اے."

کُڑیاں بہت خُش ہوئیاں. اوہ جوش نال بھر گئیاں. فیر کسے نے رسی لے آوندی تے اوہ رسی ٹپن لگ پئیاں. اج اوہ روز نالوں اُچا تے تیز ٹپ رہیاں سن.

شام نوں پیٹ برنل سسٹرز واسطے ٹانگا لے آیا تے اوہ ٹانگے تے گھر پہنچ گئیاں۔ گھر پروہنے آئے ہوئے سن۔ اسپل تے لوٹی اُپرلی منزل تے کپڑے بدلن چلیاں گئیاں' کیزیا باہر آ گئی۔ اوہدا من باہلے گیٹ اُتے چڑھ کے جھوٹے لین دا سی۔ اوہ گیٹ تے چڑھی تے جھوٹن لگ پئی۔ باہر سڑک تے جھانکدیاں اوہنے دو نقطے ویکھے جو نیڑے آندے جا رہے سن۔ فیر اوہ نقطے وڈے ہوندے گئے۔ ہُن اوہ ویکھ سکدی سی کہ ایہ کلوی سسٹرز سن۔ لِل کلوی تے ایلس کلوی ......

کیزیا نے جھوٹے لینے بند کر دتے۔ اوہ گیٹ توں تھلے لتھی۔ تے فیر اوہ ڈیلے پے گئی۔ کلوی بھیناں نیڑے آندیاں جا رہیاں سن۔ کیزیا دُبارا گیٹ تے چڑھ گئی تے جھُولن لگی۔

"ہیلو!" اوہنے باہروں گزردیاں کلویاں نُوں کہیا۔ اوہ ایتھیاں حیران ہوئیاں کہ کھلو گئیاں۔ لِل بے وقوفانہ انداز نال مسکرائی۔ ایلس ویکھدی رہی۔

"جے تُسیں چاہو تاں ساڈا گُڈی گھر ویکھ لوو!" ایہ آکھ کے کیزیا نے اپنی جُتی دی نوک زمین اُتے ماری ...... پر لِل نے نہ وچ سر ہلایا۔

"نہیں کیوں؟" کیزیا پچھیا۔

"تہاڈی امّی نے ساڈی ماں نوں آکھیا سی کہ اسیں تہاڈے نال نہ بولیا کریے۔"

"او اچھا!" کیزیا بولی ...... اوہ نہیں سی جاندی' کیہ جواب دیوے۔

"کوئی گل نہیں۔ تُسیں آ کے ویکھ لوو ...... آ جاؤ' کوئی نہیں ویکھ رہیا۔ پر لِل نے فیر نہ وچ سر ہلایا۔

اچانک ایلس نے لِل دی قمیض نُوں پچھوں کھچیا۔ لِل نے بے یقینی نال مُڑ کے ویکھیا۔

ایلس نے فیر قمیض کھچی۔ کیزیا نے رہنمائی کیتی تے اوہ دووین اَگے نُوں ہوئیاں۔ بلیاں وانگ ٹُردیاں اوہ برانڈے وچ اوتھے پجیاں جتھے گُڈی گھر رکھیا ہویا سی۔

"ایہ جے۔" کیزیا بولی۔

تھوڑی دیر خموشی رہی۔ فیر لِل نے اِک لمّا جہیا ساہ سگوں گھراڑ لیا۔ ایلس بُت وانگ کھلوتی سی۔

"میں تہاڈی خاطر ایہدا بُوہا کھولدی آں۔" کیزیا کُنڈی کھولھی تے اوہناں اندر ویکھیا۔

"ایہ بیٹھک اے .... ایہ کھاون دا کمرا تے ایہ ......"

"کیزیا......! ایہ کیہ ہو گیا......! کیزیا ......!" ایہ خالا بیرائل دی اواز سی۔ خالا بیرائل کمرے دے دروازے وچ کھلوتی سی۔ شاید اوہنوں اپنیاں اکھاں اُتے یقین نہیں سی آ رہیا۔

"تُوں کیوں ایہناں کُڑیاں نوں برانڈے وچ لیائی ایں؟" اوہنے غضبناک اواز نال پچھیا۔

"میں تینوں کیہ آکھیا سی؟ تینوں ایہناں نال گل کرن دی اجازت نہیں."

"کڑیو! بھج جاؤ ایتھوں' تے آیندا ایتھے نہ آویو" اوہنے کالوی بھیناں نوں آکھیا فیر خالا بیرائل برانڈے وچ آئی تے اوہنے دھکے مار مار کے کڑیاں نوں باہر کڈھن دا چارا کیتا "چھیتی باہر نکلو!" اوہدا لہجا ٹھنڈا سی پر غرور بھریا.

شرمندا ہو کے اوہ دوویں بھیناں برانڈے وچوں نکل کے' گیٹ تھانیں باہر نکل گئیاں.

"شیطان تے نافرمان کڑی." خالا بیرائل نے کیزیا نوں غصے نال آکھیا.

کلوی سسٹرز جدوں برنل سسٹرز دے گھرتوں کافی ڈور آگئیاں تاں فیر اوہ سڑک دے کنارے اِک پایپ اُتے بہہ گئیاں.

لِل دے گلھ تے کن اجے تک لال سن.

اوہ ٹوٹڑی دے کھلیاناں ول ویکھدیاں رہیاں. لوکن دیاں گاواں دا دُدھ کڈھیا جا رہیا سی .....

اوہ کیہ سوچ رہیاں سن؟

ایلس اپنی بھیَن دے نیڑے ہو گئی. ہُن اوہ غُصے والی خالا بیرائل نوں بھُل گئی سی. اوہنے اپنی بھیَن دے ہیٹ تے اُنگلی پھیری. فیر اوہ نامعلوم جہی مُسکرائی.

"میں نِکّا لیمپ وی ویکھ لیا سی." اوہنے نرمی نال آکھیا.

فیر اوہ دوویں چُپ ہو گئیاں.

☆☆☆☆☆

جرمن / ہنرخ بوئل

پیلے چہرے والی اینا

کدھرے 1950 دے موسم بہار وچ جا کے میں جنگ توں پرتیا تے مینوں پتا لگیا کہ شہر وچ میرا کوئی جانن والا ای باقی نہیں۔ خُش قسمتی نال میرے ماپے میرے ناں کجھ رقم چھڈ گئے سن۔ میں شہر وچ اک کمرا کرائے اُتے لے لیا۔ اوتھے بسترے اُتے پیا سگرٹ اُتے سگرٹ پھُوکدا رہندا تے اڈیکدا رہندا۔ مینوں آپ پتا نہیں سی کہ اڈیک کاہدی اے۔ میں کم نہیں کرنا چاہندا ساں۔ میں اپنی مکان مالکن نوں پیسے دے دیندا تے اوہی میرے واسطے ہر شے خرید لیاوندی تے کھانا پکا دیندی۔ اوہ جدوں وی میرے کمرے وچ کافی یاں کھانا لے کے آوندی تے اوتھے دی ہو کے رہ جاندی تے ایہ گل مینوں ناگوار لگدی سی۔ اوہدا پتر کالینوفکا نامی اک تھاں ماریا گیا سی تے جدوں اوہ اندر آوندی تاں سینی میز اُتے رکھ دیندی تے اوس دھندلے کونے دا رخ کردی جتھے میرا بسترا سی۔ اوتھے مَیں اُنگھلاندا تے آنڈے سیندا رہندا۔ سگرٹاں نُوں مسلسل کندھ نال رگڑ کے بُجھاندا رہندا۔ ایس پاروں میرے بسترے نال پوری کندھ اُتے کالے کالے داغ پئے ہوئے سن۔ میری مکان مالکن پیلے رنگ دی تے ڈِبلی پتلی سی تے جدوں ڈھندلکے وِچ اوہدا چہرا میرے بسترے اُتے آ کے لمک جاندا تاں مینوں اوہدے توں خوف آون لگدا۔ پہلاں پہل میں سمجھیا کہ اوہ پاگل اے کیوں جے اوہدیاں اکھاں بہت وڈیاں وڈیاں تے لشکویاں سن تے اوہ میتھوں وار وار اپنے پتر بارے سوال کردی رہندی سی: ''کیہ تہانوں یقین اے کہ تُسیں اوہنوں نہیں سی جاندے؟ اوس تھاں دا ناں کالینوفکا اے۔ تہانوں کدی اوتھے جان دا اتفاق نہیں ہویا کیہ؟''

پر میں تاں کالینوفکا ناں دی کسے تھاں دا کدے ذکر وی نہیں سُنیا سی تے ہر واری میں کندھ ول موتھ پھیر لیندا تے کہندا: نہیں، سچ مچ مینوں نہیں پتا۔ مینوں تے یاد نہیں پیندا۔''

میری مکان مالکن پاگل نہیں سی۔ اوہ ماڑی موٹی سوانی سی تے جدوں اوہ مینوں ایہ پچھدی تاں مینوں دکھ ہوندا۔ اوہ اکثر ای، دن وچ کئی کئی وار، مینوں ایہ سوال کردی تے جے میں باورچی خانے وِچ اوہدے کول جاندا تاں اوہدے پُتر دی تصویر ویکھنی پیندی۔ اِک رنگین فوٹو جہڑی صوفے اُتے ٹنگی ہوئی سی۔ اوہ ہس مکھ، سنہرے والاں والا مُنڈا سی تے رنگین فوٹو وچ اوہنے پیدل فوج دی کوچ دی وردی پائی ہوئی سی۔

''ایہ اوہناں لوکاں دے محاذ اُتے جان توں پہلاں بارک وچ لاہی گئی سی۔'' مکان مالکن کہندی۔

اوہ ادھ قد پورٹریٹ سی. اوہنے فولادی ٹوپ پایا ہویا سی تے پچھوکڑ وچ اک جعلی ٹُٹیا پُھٹیا قلعا صاف نظر آ رہیا سی جہدے اُتے ہریاں بھریاں بناوٹی ویلاں چھائیاں ہوئیاں سن.

"اوہ ٹرام دا کنڈیکٹر سی." مکان مالکن کہندی. "بڑا محنتی مُنڈا سی." تے ہر واری فوٹوواں دا اوہ ڈبا چک لیندی جہڑا اوہدے سین پرون دے میز اُتے کترناں تے دھاگے دیاں گچھیاں وچکار رکھیا ہوندا سی. اوہ سدا اپنے پُتر دیاں ڈھیر ساریاں تصویراں زبردستی مینوں تھما دیندی. سکول دے زمانے دے گرُپ فوٹو جہناں وچ ہر اک وچ اک مُنڈا اگلی صف دے وچکار گوڈیاں وچ سلیٹ دبائی دِسدا تے سلیٹ اُتے چھے' ست تے اخیر وچ اٹھ لکھیا ہوندا سی. اک وکھرے پلندے وچ عشائے ربانی وچ رلت دیاں تصویراں سن. ڈریس سوٹ ورگے کالے سوٹ وچ' ہتھ وچ اک جہازی موم بتی پھڑی' اک مسکراندا بچا. شفاف چادر دے اگے. جہدے اُتے سنہرے جام دی روغنی تصویر بنی سی' کھلوتا. فیر ایہناں تصویراں دی واری آوندی جہناں وچ اوہ کسے تالے بنان والے دا شاگرد بنیا کسے خراد اُتے کھلوتا دِسدا' چہرے اُتے کالکھ دے دھبے' ہتھاں وچ ریتی دبی ہوئی.

"ایہ اوہدے مطلب دے کم نہیں سن." مکان مالکن کہندی. "بڑی جان مارنی پیندی سی." تے فیر اوہ مینوں اوہدی' سپاہی بنن توں پہلاں دی اخلی تصویر وکھاندی. ایہدے وچ اوہ ٹرام کنڈیکٹر دی وردی پائی 9 نمبر دی ٹرام کول ٹرمینس اُتے کھلوتا نظر آوندا جتھے پٹڑیاں دائرے دوالے گھُم جاندِیاں نیں تے میں ریفریشمنٹ دے اوس اڈے نوں پچھان لیندا جتھوں میں جنگ چھڑن توں پہلاں' کئی وار سگرٹ خریدے سن. مَیں اوہناں چناراں نُوں پچھان لیندا جہڑے اوتھے اج وی موجود نیں. مَیں ولا ویکھدا جہدے گیٹ اُتے سنہرے شیر بنے ہوئے سن' جہناں دا ہُن نشان وی باقی نہیں تے مینوں اوہ کڑی چیتے آ جاندی جہدا مینوں جنگ دوران کئی وار خیال آیا سی. سُندر' پیلے رنگ دی' چنھیاں اکھاں والی کُڑی جہڑی ہمیش 9 نمبر دے ٹرمینس توں ٹرام اُتے سوار ہوندی سی.

ہر وار میں اوس فوٹو اُتے دیر تیکر نظراں جمائی رکھدا جہدے وچ میری مکان مالکن دا پُتر 9 نمبر ٹرمینس کول کھلوتا سی تے ہور بہت ساریاں چیزاں بارے سوچدا. اوس کڑی تے اوس صابن فیکٹری نُوں چیتے کردا جتھے مَیں اوہنیں دِنیں کم کردا ساں. مینوں ٹرام دی کناں وچ چبھن والی اواز سُنیندی. لال شکنجوی' جو میں گرمیاں وِچ اڈے توں پِیندا ہوندا ساں' تے سگرٹاں دے ہرے اشتہار دِسدے تے اوہ کُڑی دُبارا وکھالی دیندی.

"خورے تُسیں اوہنوں جاندے ای ہوو." مکان مالکن کہندی.

میں نہ وچ سِر ہلاندا تے فوٹو نوں ڈبے وچ واپس رکھ دیندا. اوہ چیکنے لشکویں کاغذ اُتے چھپی

ہوئی فوٹو سی تے اٹھ سال پرانی ہون دے باوجود بالکل نویں جاپدی سی۔

"نہیں، نہیں" میں کہندا "کالینوڈکا وی' پُر مینوں پتا نہیں۔"

مینوں اکثر اوہدے کول باورچی خانے وچ جانا پیندا سی تے اوہ اکثر میرے کمرے وچ آوندی تے میں سارے دن ایسے چیز بارے سوچدا رہندا جنہوں بھُلا دینا چاہندا ساں: جنگ..... تے سگرٹ دی سواہ جھٹک کے بسترے دے پچھے ڈگاندا تے سگرٹ دے ٹوٹے نوں کندھ نال مدھ کے بجھاندا رہندا۔

کدے کدائیں جدوں میں شامیں اوتھے لیٹیا ہوندا تاں مینوں نال والے کمرے وچ کسے کُڑی دے قدماں دی بڑک سٹینڈری یاں یوگوسلاویا دے رہن والے اوس بندے دی اواز سُنن وچ آوندی جہڑا باورچی خانے دے لاگویں کمرے وچ رہندا سی۔ میں اوہنوں اپنے کمرے وچ قدم رکھن توں پہلاں بجلی دے سوئچ بھالدیاں بکدیاں سُندا۔

مینوں اوتھے رہندیاں تن ہفتے ہو چکے سن تے میں کارل دی تصویر نوں کوئی پنجاہ واری ہتھ وچ لے چکیا ساں' تاں کدھرے جا کے مینوں ایہ دسیا کہ اوہ ٹرام' جہدے اگے اوہ اپنا تھیلا سنبھالی کھلوتا اے' خالی نہیں سی۔ پہلی وار میں فوٹو نوں غور نال ویکھیا تاں مینوں دس پیا کہ ٹرام دے اندر بیٹھی ہوئی اِک کُڑی' جو مسکرا رہی سی' فوٹو وچ آ گئی اے۔ اوہی سُندر کُڑی جہدا جنگ دے دوران مینوں اکثر خیال آیا سی۔ مکان مالکن میرے کول آئی' اوہنے غور نال میرے چہرے نوں ویکھیا تے بولی: "ہُن تے تُسیں اوہنوں پچھان گئے او' ہیں ناں؟" فیر اوہ میرے مگر مُڑ گئی تے مینوں کنڈ پچھوں اوہدے اُپر نوں سمیٹے ہوئے اپرن توں ہرے مٹراں دی خشبو آئی۔

"نہیں" میں رسان نال آکھیا۔ "پر میں کُڑی نوں جاندا آں۔"

"کُڑی نوں؟" اوہ بولی۔ "اوہ اوہدی منگیتر سی پر ایہ خورے چنگا ای ہویا کہ اوہ اوہنوں فیر کدی نہیں ویکھ سکیا۔"

"کیوں؟" میں پچھیا۔

اوہنے جواب نہیں دتا۔ پراںہ چلی گئی۔ باری لاگے کرسی اُتے جا بیٹھی تے فیر توں مٹر دیاں پھلیاں چھلن لگی۔ میرے ول ویکھے بِنا اوہ بولی۔ "تُسیں کُڑی نوں جاندے ساؤ؟"

میں فوٹو نوں مضبوطی نال پھڑ لیا۔ مکان مالکن ول ویکھیا تے اوہنوں صابن فیکٹری' 9 نمبر ٹرمینس تے اوس سُندر کُڑی بارے دسیا جو ہمیشا اوتھوں بس وچ سوار ہوندی سی۔

"ہور کجھ نہیں؟"

"نہیں۔" میں آکھیا تے اوہنے مٹر دے دانیاں نوں لڑھک کے اِک چھاننی وِچ ڈگ جان دتا' نلکا کھولھ دتا تے مینوں صرف اوہدی پتلی کنڈ دسدی رہی۔

"جدوں تُسیں اوہنوں مُڑ ویکھو گے تاں تہانوں پتا چل جائے گا کہ ایہ کیوں چنگا ہویا پئی کارل نے اوہنوں فیر کدے نہ ویکھیا۔

"فیر ویکھاں گا؟" میں بولیا۔

اوہنے اپنے ہتھ ایپرن نال پُونجھ کے سُکائے۔ میرے کول آئی تے بڑی احتیاط نال فوٹو میرے ہتھوں لے لیا۔ اوہدا چہرا ہُن پہلاں نالوں وی ودھ نموجھان جاپ رہیا سی۔ اوہدیاں اکھاں کدھرے ہور ویکھ رہیاں سن پر اوہنے اپنا ہتھ نرمی نال میری بانہہ اُتے رکھیا: "اینا جو اے' اوہ تہاڈے نال والے کمرے وِچ ای تاں رہندی اے۔ اسیں سدا اوہنوں پیلے رنگ والی اینا کہندے آں کیوں جے اوہدا چہرا اینا پھکا پِھکا اے۔ کیہ تُساں سچ مچ اجے تیکر اوہنوں نہیں ویکھیا؟"

"نہیں" میں آکھیا۔ "میں اوہنوں حالے ویکھیا تاں نہیں پر کجھ واری اوہدی بڑک سُنی اے۔ اوہنوں کیہ ہویا اے؟"

"ایس بارے کجھ کہنا مینوں چنگا تاں نہیں لگدا پر بہتر اے کِہ تہانوں دَس دِتا جاوے۔ اوہنوں بمب دے اِک دھماکے نے چَوک کے اِک دکان دی باری اُتے جا ماریا سی۔ اوہدا چہرا اُکا وِگڑ گیا اے۔ اِک پاسیوں دُوجے پاسے تک زخماں دے نشان ای نشان نیں۔ تُسیں اوہنوں پچھان نہیں سکو گے۔"

اوس شام میں بڑی دیر تیکر اُڈیکدا رہیا۔ اخیر مینوں پوڑھیاں وچکارلے چبوترے اُتے کسے دی بڑک سنائی دِتی پر پہلی وار میرا اندازا غلط ثابت ہویا۔ اوہ لمّے قد والا یوگوسلاوی سی تے جدوں میں انج بے تحاشا جھپٹ کے چبوترے اُتے اپڑیا تاں اوہ حیران ہو کے مینوں ویکھن لگیا۔ مَیں جھیپ کے "شام خیریں" آکھیا تے اپنے کمرے وچ پرت آیا۔

میں اوہدے چہرے دے زخماں دا نشاناں سمیت تصور کرنا چاہیا پر ناکام رہیا تے میں جدوں وی اوہنوں تصور دی اکھ نال ویکھدا' اوہ زخماں دے نشاناں دے باوجود سدا سُندر ای نظر آوندی۔ مینوں صابن فیکٹری' اپنے ماپیاں تے اِک ہور کُڑی دا خیال آیا جہنوں مَیں اوہنیں دِنیں نال لے کے گھمدا ہوندا ساں۔ اوہدا ناں ایلزبتھ سی پر میں اوہنوں مٹز آکھدا تاں اوہ بُرا نہ مَندی تے جدوں میں اوہنوں چُمدا تاں اوہ کِھڑکھڑا کے ہس پَیندی تے مینوں انج لگدا جویں میں گھامڑ ہوواں۔ میں اوہنوں محاذ توں پوسٹ کارڈ لکھدا ہوندا ساں تے اوہ مینوں گھر بنے بسکٹاں دے نکے نکے پارسل گھلواندی رہندی جہڑے ہمیشا میرے تک چُورا چُورا ہو کے اپڑدے۔ اوہ مینوں سگرٹ تے اخبار وی گھلواندی تے اپنے اِک خط وچ اوہنے لکھیا سی: تُساں مُنڈیاں دی جت ہووے گی تے مینوں تسیں سبھ جو اوتھے او' اوہناں اُتے اینا فخر اے۔"

پر مینوں اوتھے ہون اُتے اُکا فخر نہیں سی تے جدوں مینوں چھُٹی ملی تاں مَیں اوہنوں دَس

نہیں پائی تے اِک تماکو ویچن والے دی دھی نال، جو ساڈے گھر رہندا سی، یاری جوڑی. میں تماکو ویچن والے دی کڑی نوں صابن پیش کیتا جہڑا مینوں اپنی فرم ولوں ملیا سی. اوہنے مینوں سگرٹ دِتے تے اساں جا کے فلماں ویکھیاں، ڈانس کیتا تے اِک واری، جدوں اوہدے ماپے کدھرے گئے ہوئے سن، اوہ مینوں اپنے کمرے وِچ لے گئی تے میں انھیرے وچ اوہنوں کوچ اُتے دھک دِتا. پر جدوں میں اوہدے ول اُلریا تاں اوہنے بتی بال دِتی. تھلے پئے پئے میرے ول ویکھ کے مکاری نال مسکرائی تے تیز روشنی وچ مینوں کندھ اُتے ہٹلر دا اِک رنگین فوٹو ٹنگیا دسیا تے ہٹلر دے چوہاں پاسے، گلابی کندھ کاغذ اُتے، ولاں دے روپ وچ، ٹین دے کوکیاں نال کندھ وِچ جڑے پوسٹ کارڈاں وِچ، کرخت چہرے والے مرد سن جہناں نے. فولادی ٹوپ پائے ہوئے سن تے ایہ سبھ دے سبھ باتصویر اخبار دے کترن سن. مَیں کڑی نوں اوتھے کوچ اُتے چھڈیا، سگرٹ بالیا تے ٹُر پیا. بعدوں دوہاں کڑیاں نے مینوں محاذ اُتے پوسٹ کارڈ بھجوائے جہناں وِچ لکھیا سی کہ مَیں بہت بدتمیزی دا ثبوت دِتا اے پر میں اوہناں نوں جواب نہیں دِتا.....

میں بڑی دیر تیکر اینا نوں اڈیکیا. انھیرے وچ ڈھیر سارے سگرٹ پی گیا. بہت ساریاں گلاں بارے سوچدا رہیا تے جدوں تالے وچ چابی لگن دی اواز آئی تاں مینوں اُٹھ کھلوون تے جا کے اوہدی شکل ویکھن دی ہمت نہ ہوئی. میں اوہنوں بُوہا کھولدیاں سُنیا، کمرے وِچ ایدھر اودھر آوندے جاندے تے گنگناندے سُنیا تے کجھ دیر بعد مَیں اُٹھیا تے پوڑھیاں وچکار چبوترے اُتے جا کے اُڈیکن لگیا. بِلکُل اچانک اوہدے کمرے وِچ چُپ ورت گئی. اوہنے ٹُرنا پھِرنا تے گنگنانا چھڈ دِتا تے مینوں بُوہے اُتے ٹھکور کردیاں ڈر لگ رہیا سی. مَیں اوس لمرے قد والے یوگوسلاوی نوں اپنے کمرے وچ ٹہلدے تے ہولے ہولے بڑبڑاندے سنیا. مکان مالکن دے باورچی خانے وِچ پانی نوں اُبلدیاں سنیا پر اینا دے کمرے وچ سنم سان سی تے مینوں اپنے کمرے دے کھلے بوہے توں کندھ کاغذ اُتے اوہناں بہت سارے سگرٹاں دے کالے کالے داغ نظر آئے جہناں نوں مَیں مدھ مدھ کے بُجھاندا رہیا ساں.

لمے قد والا یوگوسلاوی اپنے بسترے اُتے لیٹ گیا سی. ہُن اوہدے قدماں دی چاپ سنائی نہیں دے رہی سی. صرف اوہدے بُڑبڑان دی اواز آ رہی سی تے ہُن مکان مالکن دے باورچی خانے وِچ کیتلی وچ پانی وی نہیں سی اُبل رہیا تے مینوں کافی دان اُتے مکان مالکن دے ڈھکن ٹکان دی کھنک سنائی دِتی. اینا دے کمرے وچ اجے وی چُپ سی تے مینوں خیال آیا کہ بعدوں اوہ مینوں ساریاں گلاں دَس دیوے گی جو اوہ ایس ویلے سوچ رہی سی. جدوں میں اوہدے کمرے دے باہر کھلوتا ساں تے بعد وچ واقعی اوہنے مینوں اک اک گل دس دِتی.

میں اوس تصویر نُوں تکدا رہیا جہڑی اینا دے بوہے دے نال ٹنگی ہوئی سی: اِک چاندی رنگی

جھلملاندی جھیل جہدے وِچ اِک سنہرے تے تتر بتر والاں والی اپسرا اِک کسان مُنڈے اُتے، جو بہُت ای ہریاں جھاڑیاں وِچ لُکیا کھلوتا اے، مسکران لئی اُبھر رہی اے۔ مینوں اپسرا دی کھبی چھاتی ادھ کھلی نظر آ رہی سی تے اوہدی دھون بہت اُجلی تے لوڑ توں ودھ ای لمی سی۔

مینوں ایہہ تاں پتا نہیں کِہ کِنّی دیر لگی پر بعدوں جدوں مَیں بوہے دے ہینڈل اُ ے ہتھ رکھیا تے اوہدے اُتے دباء پان تے بوہے نُوں ہولے جہے کھول دین توں وی پہلاں مینوں پتا لگ گیا سی کِہ اینا میری اے۔ اوہدا چہرا زخماں دے نِکّے نِکّے، نیلگوں جھلملاندے نشاناں نال بھریا پیا سی۔ اوہدے کمرے توں فرائی پان وِچ نرم سیک اُتے پکدِیاں کھُنبیاں دی واشنا آ رہی سی تے مَیں بُوہا چپاڑ کھول دِتا۔ اینا دے مونڈھے اُتے ہتھ رکھیا تے مسکران دا جتن کیتا۔

☆☆☆☆☆

جرمن ادب اُتے فلسفے دی چھاپ بڑی ڈُونگھی رہی اے۔ پچھلی صدی وِچ جرمن قوم نُوں دو وڈِیاں جنگاں دا ساہمنا کرنا پیا جہدے نتیجے وچ اوہناں دا دیس دو حِصّیاں وِچ ونڈیا رہیا۔ جنگ دے بعد جرمن ادب وچ نمایاں تبدیلیاں آئیاں۔ کہانی دے کھیتر وِچ کافکا یاں بریشٹ دے بعد نویں لکھن والیاں وچ ہنرخ بوئل، گنٹر گراس، نوسک، ارنسٹ بلوخ، مارکوسے، بے تراون، گولومن، ولف گانگ بورشرٹ، یوا خیم زاپیل، وایسکوپف، ہائنز رِستے، کرسٹا رائنش، کرسٹینے بروکنر تے ہور بہت سارے ناں مشہور نیں۔ جرمن ادب وچ مشکل پسندی تے تفصیل نگاری دا رنگ ملدا اے۔

جرمن / متھیاس ہوفمان

میری منجی باری کول اے

میری منجی باری دے کول اے کیوں جے ایہدے سوا کوئی چارا نہیں۔ میرے بھراواں دیاں منجیاں وی ایسے کمرے وچ نیں تے اتا جی دا آکھنا اے کہ اوہ ڈبل ڈیکر منجیاں نہیں لین گے۔ اوہ اوہناں نوں فوج دے دناں دا چیتا دواندیاں نیں۔ ہوا کجھ اینا تنگ نہیں کردی تے مینوں باری والی تھاں پسند اے۔ صرف اوس ویلے دی نہیں جدوں دی مینوں ایہ بیماری لگی اے۔

سبھے ایہنوں "بیماری" دے ناں نال سددے نیں تے جدوں ملاقاتی آوندے نیں تاں اوہ مینوں عجیب انداز نال ویکھدے نیں۔ اِنج جویں اوہ افریکا دے غریب فاقا مارے بالاں بارے گلاں کردے ہوون۔ مینوں اوبڑ لوکاں توں ڈر لگدا اے' اوہ اُچی اواز نال بولدے نیں۔ مرداں توں سگرٹاں دی بو آوندی اے تے پسینے دی تے اکثر عورتاں اِک عجیب جہیا عطر ورتدیاں نیں تے اوہ حدوں ودھ محبت دا اظہار کردیاں نیں پر دِلوں نہیں۔ فیر میں اوہناں نوں باہر گیلری وچ گلاں کردیاں ہویاں سُندا آں تے ہر لفظ نوں سمجھدا آں جویں کہ "میں گھڑی پَل لئی تینوں ویکھن لئی آ گئی آں گیرٹروڈ" یاں اِنج دی کوئی ہور گل۔ گیرٹروڈ میری ماں دا ناں اے۔

بعض واری مینوں ماں اُتے ترس آوندا اے کیوں جے اوبڑ لوک اوس ویلے اِک عجیب انداز نال اوہدے ول ویکھدے نیں تے خورے اوہنوں شرم آوندی اے کیوں جے مینوں کدے کدائیں بسترے توں اُٹھن دی اجازت ملدی اے تے جدوں مینوں لوڑ پاروں جانا ہوندا اے تاں کسے ہور نوں میری مدد کرنی پیندی اے۔

مینوں باری دے نال والی تھاں پسند اے۔ میں گھنٹیاں تک باہر ویکھ سکدا آں۔ بہترین درِش (منظر) خزاں دا ہوندا اے۔ اودوں اماں مینوں کوسدی اے کیوں جے میں باری نوں کھلھا رکھنا چاہندا آں۔ پر مینوں سردی دی کوئی اینی پرواہ نہیں اے۔ بعض واری خزاں وچ زبردست جھکھڑ جھلدے نیں تے اِنج جاپدا اے جویں بدلاں نوں بہت کالھ اے۔ جدوں ماں کجھ سرھانے میری کنڈ مگر رکھدی اے تاں میں گرجا گھر دے مینار نوں ویکھ سکدا آں۔ اوہدے اُتے بیٹھے ہوئے کبوتر ارام نال نہیں بہندے۔ اِک پَل لئی وی چین نال نہیں بہہ سکدے۔ اوہناں نوں اِنج بسترے وچ لیٹے رہنا تے باہر نہ نکل سکنا یقینن اُکا نہیں بھاوندا۔

میرے کول اک ٹرانسسٹر ریڈیو اے۔ میں اپنے بھراواں نوں آکھ دِتا اے کہ اوہناں نوں اماں دی خواہش مطابق ہر ویلے میری ویکھ بھال کرن دی لوڑ نہیں۔ اوہ باہر جا کے کھیڈنا پسند کردے نیں تے ایہہ گل سمجھ وچ آون والی اے۔ بھلا کِہنوں ایہہ گل بھاوندی اے کہ سدا کہانیاں پڑھ کے سُنائی جاوے یاں کالے پیپر دا کھیڈ یاں "یار ٹھنا نہ کر" ورگے کھیڈ ای کھیڈدا رہوے۔

پہلاں میں اکثر ریڈیو سُندا ہوندا ساں۔ سویر توں شام تک۔ ہُن میں سوچ وچار نوں ترجیح دیندا آں۔ ایہدے توں وکھ مینوں اِک کھیڈ آوندی اے۔ اصلوں ایہہ کھیڈ ہار جِت والی کھیڈ نہیں۔ ہفتے دی شام نوں چھے وجے توں سوا چھے وجے تک گھڑیال وجدے نیں' اوس گرجا گھر دے چھتوں میں ویکھ سکدا آں' جہدے اُتے کبوتر بہندے نیں۔ بہت ودھیا اے' جدوں میں لیٹیا ہویا ہوندا آں تے مینار نوں ویکھدا آں تے اوس حصے والے اسمان نوں جہڑا خزاں وچ سفید بھاہ ماردا اے' خاص کر شامیں' فیر جے موسم خراب ہووے تاں بس سواد ای آ جاندا اے۔ گھڑیال دی اواز بہت افسردا ہوندی اے۔ ابا جی نے' جدوں میں اوہناں نوں پُچھیا کیوں جے اوہ کمپنی دے میوزک کور نال جُڑے ہوئے نیں' دسیا کہ ایہہ "مول" دا سُر اے۔

جدوں بدل آوندے نیں تے مینہ پیندا اے تے فیر گھڑیال وجدا اے۔ کاراں تھلے والی سڑک اُتے کجھ اینیاں نہیں سُنیندیاں۔ اوددوں میں اپنے آپ نوں عجیب جہیا محسوس کردا آں۔ جویں' میں ٹھیک طور نال کہہ نہیں سکدا۔ اِنج جدوں اوس ویلے میرا کُتّا ٹومی کار ہیٹھ آ گیا سی۔ میرا دل رون نوں چاہندا سی پر میں رو نہیں سکیا ساں۔ بس معاملا بن نہیں سی سکیا۔ صرف ایہہ احساس جویں انسان دے تالو وچ کجھ اڑیا ہویا ہووے تے اوہنوں باہر کڈھن دا جتن کیتا جا رہیا ہووے پر اوہ باہر نہ نکل سکے۔

ماں دا آکھنا اے کہ ایہہ گھڑیال دی کھیڈ بے ہودا اے تے مینوں اپنے آپ نوں دُکھی نہیں کرنا چاہیدا' نہیں تاں میرا سر پھر جاوے گا۔ پر مینوں اوہ چنگا لگدا اے۔ سچ مچ انسان نوں تہوار ورگا احساس ہوندا اے۔ موسیقی یاں کسے اجہی ہور شے نالوں ودھ کے۔

میرا خیال اے کہ میں ڈس چکیاں کہ جدوں ملاقاتی آوندے نیں تاں میں سدا سُنیا کردا آں۔ اوددوں میں فورن جان لیندا آں کہ اوہ فلانی سوانی اے یاں کوئی دُوجی۔ کیوں جے اوہ اینی اُچی اواز نال بولدیاں نیں۔ پر جدوں اوہ' سویر چنگی ہووے' یاں کجھ ہور کہہ لیندیاں نیں تاں فیر کھسر پھسر کردیاں نیں تے مینوں پتا اے کہ اوہ میرے بارے گلاں کردیاں نیں۔ ہاں میرا خیال اے کہ ماں نوں بعض واری سچ مچ شرم آوندی اے۔

کل شاہیں ابا جی نے دسیا کہ ساہمنے والے مکان ڈھا دتے جاون گے تے اوہناں دی تھاں اِک اُچی عمارت بنے گی' ویہ منزلاں والی. تے ابا جی نے آکھیا کہ میرے واسطے ویکھن دی موج لگ جاوے گی.

پر میں روندا رہیا کیوں جے فیر میں یقینن گرجے دا مینار ویکھ سکاں گا تے نہ ای کبوتراں نوں تے گھڑیال دی اواز دی اِنج من ٹنبویں نہیں رہن گی. یقینن اِنج جاپیا کرے گا جویں اوہ بہت دوروں آ رہی ہووے.

جے میں ہمت توں کم لواں تے باری دی سل اُتے چڑھ سکدا آں. اسیں اٹھویں منزل وچ رہندے آں. تھلے فٹ پاتھ اے. میں سوچیا اے کہ اپنے آپ نوں تھلے ڈِگا دیاں تاں کویں رہوے. پک اے مینوں اُکّا احساس وی نہیں ہوون لگا' اینی کاہلی کم ہووے گا. سچی گل اے' اُچیاں عمارتاں وچ مینوں کدے وی دلچسپی نہیں پیدا ہو سکے گی.

☆☆☆☆☆

فرانسیسی / الفن داؤدے

آخری کلاس

اوس دن سکول جاندیاں بڑی دیر ہو گئی۔ مینوں سزا دا بڑا خوف سی کیوں جو موسیو ہیمل نے سانوں دسیا ہویا سی پئی اوہ ساڈا فعل جاری دا امتحان لین گے تے مینوں اوہدے بارے اُکا ای پتا نہیں سی۔ اِک پل لئی میں سوچیا پئی سکول نہ جاواں تے کھیتاں وچ پھردا رہواں۔ دن بڑا نگھا تے پیارا سی۔ مینوں رُکھاں اُتے بیٹھیاں چڑیاں دے بولن دے سُراں دی اواز آ رہی سی تے کارخانے دے پچھے کھیتاں توں پرانہہ پروشین فوجی اپنیاں مشقاں کر رہے سن۔

ایہ سبھ کجھ میرے لئی فعل جاری دیاں اصولاں نالوں ودھیرا من کھچواں سی۔ پر میں اپنے چاء اُتے قابو پالیا تے جنی تیز دوڑ سکدا ساں، سکول ول بھجیا۔

جدوں میں میئر دے دفتر لاگیوں گزر رہیا ساں، ویکھیا پئی کنے ہی لوک اوس بورڈ دوالے کٹھے سن جہدے اُتے نوٹس لائے جاندے سن۔ دو ورھیاں توں ساڈیاں سبھے ماڑیاں خبراں اوسے بورڈ راہیں آوندیاں سن۔ جنگ دے گواچے، جبری بھرتی، ہیڈ کوارٹر توں حکم نامے وغیرا تے میں رُکے بنا سوچیا "بھلا کیہ ہو سکدا اے؟"

فیر میں دوڑدیاں ہویاں چوک وی پار کر گیا۔ واچر لوہار جو اپنے کامے نال اوتھے کھلوتا اشتہار پڑھ رہیا سی، مینوں آکھن لگا "اینی کاہل نہ کر پُتر، توں اپنے سکول ویلے سر اپڑ جاویں گا۔" میں جاندا ساں، اوہ مینوں مذاق کر رہیا سی تے میں ساہو ساہی ہویا اُستاد موسیو ہیمل دے نِکے جہے سکول دے ویڑھے جا اپڑیا۔

سکول لگن ویلے، عام کر کے کافی کھپ ہوندی سی جو گلی وچ وی سُنی جاندی سی، ڈیسک کھولن تے بند کرن دیاں اوازاں، چھیتی یاد کرن لئی اُچی اُچی اواز نال سبق دہراون والیاں اوازاں تے اُستاداں دا ڈیکاں نُوں ڈنڈے نال وجاون دا رولا۔

یقین نہیں سی آ رہیا پر ایہ حقیقت سی، ہر پاسے ایوں چُپ سی جویں ایتوار دی سویرے ہوندی اے۔ کھلی باری تھائیں میں اپنے ساتھیاں نُوں اپنی اپنی تھاں بیٹھیاں ویکھ لیا۔ موسیو ہیمل ہتھ وچ لوہے دا ڈنڈا پھڑی کھلوتے سن۔ ایس مکمل چُپ وچ میں بُوہا کھولیا تے اندر داخل ہو گیا۔

"برخوردار فرانٹز! فورن اپنی سیٹ تے جا بیٹھو۔ اسیں تیرے بنا ہی اپنا کم شروع کرن لگے ساں۔"

میں بچ دے اُتوں دی ہو کے ڈیسک اُتے بہ گیا جدوں میں اپنے ڈر اُتے قابو پالیا تاں ویکھیا پئی استاد ہوراں اپنا سوہنا چنناں والا کوٹ تے سیاہ ریشمی پتلون پائی ہوئی سی۔ ایہ کپڑے اوہ عام کر کے انسپکشن یاں تقسیم انعامات دی تقریب ویلے پاوندے ہوندے سن۔ ایہدے نال نال کجھ ہور وی خلاف معمول سی۔ ساری کلاس نال ہی کجھ سنجیدگی واپری پئی سی۔ پر جہڑی شے نے مینوں سبھ توں حیران کیتا اوہ ایہ سی پئی کمرے دے پچھلے حِصّے وچ جو بنچ عام کر کے خالی پئے رہندے سن' اج اوہناں اُتے پنڈ دے کجھ لوک وی ساڈے وانگ چُپ چپیتے بیٹھے سن۔ بابا ہاسر اپنے تن کونے ہیٹ سمیت' سابقا میئر' سابقا ڈاکیا تے ہور اوہ سارے افسردا جاپ رہے سن۔ ہاں سر دے ہتھ وچ کُتری ہوئی جلد والی اِک پُرانی ہجیاں دی کتاب سی جو اوس کھولھ کے اپنے گوڈیاں اُپر رکھی ہوئی سی۔

جدوں میں ایہ سبھ کجھ حیرانی نال ویکھ رہیا ساں' موسیو ہیمل اوسے تحمل نال اپنے چبوترے تے پہنچے تے جہڑی سنجیدا اواز نال اوہناں مینوں بلایا سی' اوسے نال سانوں مخاطب ہوئے :

میرے بچیو! اج آخری دن اے کہ میں تہانوں پڑھاواں گا۔ برلن توں حکم آیا اے پئی ایلسیس تے لورین دے سکولاں وچ جرمن توں وکھ کوئی زبان نہ پڑھائی جاوے۔ نواں استاد کل آ جاوے گا۔ ایہ فرانسیسی وچ آخری کلاس اے تے میں تہانوں درخاست کرناں پئی میری گل پُوری توجا نال سُنو۔"

ایہناں کجھ لفظاں نے مینوں چونکا دتا۔ آہ! لچے!! ایہ سی اوہ کجھ جو اوہناں میئر دے دفتر ساہمنے نوٹس بورڈ اُتے لایا سی۔ فرانسیسی وچ میری آخری کلاس!

تے میں مساں ہی لکھنا جاندا ساں تے ہُن کدی وی نہیں جان سکاں گا! جِتھے ہے ساں اوتھے ہی رہواں گا۔ میں اپنا وقت ضائع کرن پاروں اپنے آپ نال کنا ناراض ساں میں کنے سبق آلھنے لبھدیاں تے سار اُتے تِلھکدیاں مس کیتے سن' میریاں کتاباں جو کجھ پل پہلاں مینوں بڑیاں بھار جاپدیاں سن کہ چھکن توں اوازار ساں۔ میری گریمر میری معصوم تواریخ مینوں اوہناں پرانے قبراں وانگ لگن لگ پئے جہناں نال بڑا پیار ہووے تے ایہو کجھ موسیو ہیمل نال سی۔ ایس سوچ نے پئی میں اوہناں نُوں آیندا کدی وی نہیں ویکھ سکاں گا' ڈنڈے دا لہرانا تے سزاواں مینوں بھُلا دتیاں۔

وچارا! ایہ آخری سبق دا احترام سی پئی اوہناں ایتوار والے کپڑے پائے ہوئے سن تے ہُن مینوں سمجھ آئی پئی اوہ بُڈھے لوک کمرے دے پچھلے حصے وچ کیوں بیٹھے ہوئے سن۔ ایہدا مطلب ایہ سی پئی اوہ سکول باقاعدگی نال نہ آون اُتے پچھتا رہے سن۔ ایہدے نال نال ساڈے اُستاد بارے ایہ چنگی سوچ تے تنظیم وی شامل سی جہناں اپنے مادر وطن دی چالھی سال وفاداری نال سیوا کیتی سی تے ہُن اوہناں نظراں توں اولھے ہو جانا سی۔ میں ایہناں سوچاں وچ گم ساں کہ میرا ناں بلایا گیا۔ ہُن پڑھن دی میری واری سی مُڈھ توں انت تک میں فعل جاری دا اصول بنا کے وسنا چاہندا ساں پر مُڈھ وچ

ہی غلطی ہو گئی۔ میں سرنیواں کر کے کھلو گیا۔ میں سُنیا موسیو ہیمل آکھ رہے سن :

"برخوردار فرانٹر! میں تینوں نہیں جھڑکاں گا۔ اصول دے مطابق تینوں کافی سزا ملنی چاہیدی سی۔ روز اسیں لوک اپنے آپ نُوں آکھدے آں..... خیر اے! اجے کافی ویلا اے' اسیں کل یاد کر لواں گے! تے انج ویلا ہتھوں نکل جاندا اے۔ آہ! ساڈے ایس دے لوکاں لئی بڑی بدقسمتی دی گل اے پئی اسیں اپنی پڑھائی بھلک تے ٹالدے رہے: آں ہُن لوک سانوں ایہ آکھن کرن گے۔

کیہ تُسیں وی اپنے آپ نُوں فرانسیسی سمجھدے او؟ تے فرانسیسی ہو کے وی اپنی بولی نہ لکھ سکدے او تے نہ پڑھ سکدے او! ایس سارے کم وچ فرانٹر توں کلا ہی قصور وار نہیں۔ اسیں سارے برابر دے قصور واں آں۔

تہاڈے ماپیاں نے کدی ایہ جانن دی کوشش ہی نہیں کیتی پئی تہانوں تعلیم دتی وی جا رہی اے یاں نہیں۔ اوہ ایس گل نُوں ترجیح دیندے رہے پئی تہانوں کھیتاں یاں کارخانیاں وچ کم کرن لئی گھل دیا کرن تاں جو چار پیسے ہور کمائے جاسکن تے ایہدے لئی کیہ مینوں اپنے آپ نال وی شکایت نہیں ہونی چاہیدی؟ کیہ میں پڑھاون دی تھاں تہانوں آپ وی باغ نُوں پانی لاون لئی گھلدا رہیا؟ تے جے کدی مینوں مچھیاں پھڑن جانا ہوندا سی' کیہ میں تہانوں چھُٹّی نہیں کرا دیندا ساں؟"

تے فیر اِک دُوجی چیز دا ذکر کردیاں موسیو ہیمل نے ساڈے نال فرانسیسی بارے گل کتھ شروع کر دتی۔ اوہناں دسیا پئی ایہ سارے سنسار دی سبھ توں سوہنی زبان اے' سبھ توں واضح تے سبھ توں بھرویں اے۔

"سانوں آپو وچ گل بات کردیاں ایہو بولنی چاہیدی اے۔ ایہنوں بھُلنا نہیں چاہیدا کیوں جے جیہڑے لوک اپنی زبان نال جُڑے رہن اوہ کدی وی غلام بن کے نہیں رہ سکدے۔"

فیر اوہناں گریمر دی کتاب لئی تے سانوں ساڈا سبق پڑھان لگ پئے۔ میں حیران رہ گیا پئی مینوں کنی جلدی سمجھ آ رہی سی۔ اوہ جو وی پڑھا رہے سن مینوں بڑا سوکھا لگ رہیا سی۔ مینوں یقین اے کدی پہلاں میں اینی دلچسپی وی نہیں سی لئی نہ ہی اوہناں کدی اینی وضاحت نال سمجھایا سی۔ کسے نے آکھیا پئی وچارے اُستاد ہوری چاہندے نیں کہ جاون توں پہلاں پہلاں اپنا سارا علم ساڈے دماغاں تائیں اپڑا دین' جدوں سبق مُکیا تاں اسیں لکھن لگے۔ اوس دن لئی موسیو ہیمل ہوراں کجھ انجیاں مثالاں تیار کیتیاں سن جو اوہناں بڑی سوہنی تے ودھیا کر کے لکھیاں "فرانس زندہ باد۔"

انج جاپدا سی جویں ساری کلاس اُتے نکّے نکّے جھنڈے لہرا رہے ہوون۔ بڑی چُپ ورتی ہوئی سی۔ سوائے کاغذاں قلماں چلن دی اواز دے' ہور کجھ وی نہیں سی سُنائی دے رہیا۔ اک واری کجھ چڑیاں اندر اُڈ آئیاں پر کسے نے وی اوہناں ول توجہ نہ کیتی سکول دی عمارت دی چھت اُپر کبوتر نیویں اواز

نال گُنگ رہے سن. جدوں اوہناں دی اواز سُنی تاں میں اپنے آپ نوں آکھیا. "جے اوہناں نوں وی جرمن وچ گاون تے مجبور کیتا گیا تاں ایہ بڑی حیرانی دی گل ہووے گی."

ویلے ویلے جدوں میں لئیاں اکھاں اُتانہہ چکیاں تاں ویکھیا موسیو ہیمل اپنی کُرسی وچ بنا کے حرکت دے بیٹھے ہوئے نیں. اوہناں تاڑی لائی ہوئی اے جویں اپنی اکھ وچ بھر کے سکول دی عمارت لے جانا چاہندے ہوون. سوچو! اوہناں چالھی سال ایس عمارت وچ بتائے سن جیتھے ساہمنے ایہ ویڑھا سی تے اج دی کلاس سی. صرف بنچ تے ڈیسک ورتے جاون پاروں کجھ گھس گئے سن. ویڑھے وچ اخروٹ دے رُکھ اُگائے گئے سن تے ہاپ وائن دا رُکھ جو اوہناں اپنے ہتھیں لایا سی' ہُن اوہ کوٹھے توں وی اُچیرا ہو چکیا سی. کِنّے دُکھ دی گل سی جو وچارے ماسٹر صاحب ہوراں ایہ سبھ کجھ چھڈ جانا سی. اوہناں نوں کوٹھے اُتے اپنی بھیَن دے چلن پھرن دی اواز آ رہی سی. جو ٹرنکاں وچ چیزاں پیک کر رہی سی کیوں جو اوہناں اگلے دن ایہ صوبا سدا اسدا لئی چھڈ جانا سی.

فیر وی اوہناں ایہ ہمت کیتی رکھی پئی کلاس مُکن تیک اپنے آپ نوں سنبھالی رکھیا. لکھن دے بعد اساں تواریخ دا سبق پڑھیا فیر نکے بالاں نے رل کے با. بے. بی. بو' بُو والا گیت گایا. کمرے وچ پرانہہ پچھے' بابے ہاسر نے اپنی عینک لائی ہوئی سی تے دوہاں ہتھاں وچ ہجیاں دی کتاب سنبھالی ہوئی سی تے لفظاں دے ہجے یاد کر رہیا سی. اوہدی اواز جذبات پاروں لڑکھڑا رہی سی تے اوہنوں سُننا بڑا دلچسپ لگدا سی. مینوں اوہ آخری کلاس سدا چیتے رہوے گی.

اچن چیت چرچ دے گھنٹے نے بارھاں وجائے. اوسے ویلے سکول دی گھنٹی وجی تے نال ہی ڈرل توں واپس آوندے پروشین فوجیاں دے بگل دی اواز باریاں راہیں اندر آئی.

موسیو ہیمل کُرسی توں اُٹھے' اوہ موت وانگ پیلے پے چکے سن. اوہ مینوں پہلاں کدی وی اینے لمے نہیں سن جاپے.

"میرے مِترو!" اوہناں آکھیا "میرے مترو! میں' میں....." فیر اوہ بلیک بورڈ ول گئے' چاک دا ٹوٹا لیا.

اپنی ساری قوت اکٹھی کر کے جِنّا وڈا لکھ سکدے سن' اوہناں لکھیا "فرانس جیوندا رہوے."

کجھ دیر اوہ کندھ ول موتھہ کر کے تے بغیر کجھ آکھیاں کھلوتے رہے. فیر اوہناں ساڈے ول ہتھ ہلایا.

"بس ٹھیک اے' جاؤ."

☆☆☆☆☆

فرانسیسی / گائی دی موپساں

انکل جُولیز

چِٹی داڑھی والے کمزور تے بے تران منگتے نے تلی کھلاری تاں میرے سنگی جوزف نے سونے دا آدھا سِکّا اوہدی تلی اُتے رکھ دِتا۔ اوہدے اِنج کرن پاروں مینوں بڑی حیرانی ہوئی۔ میری حیرانی تاڑ کے اوہ آکھن لگا:

"ایس بُڈھے فقیر نے مینوں اوہ نِکّی جہی کہانی چیتے کرا دتی اے جہنوں ویلا وی میرے دماغ توں نہیں کُھرچ سکیا۔

"میرا سنبندھ کسے کھاندے پیندے پروار نال نہیں۔ ساڈا ٹبر پنج بندیاں اُتے ادھارت سی۔ میں' میریاں دو بھیناں' ماں تے ابا جی' جو تھوڑی جہی تنخاہ اُتے کسے دفتر وچ کم کردے سن۔ ویلا گزاری لئی ماں جی دن رات ہڈ بھنویں محنت کردے جہدے سِٹے وچ خاوند نال اوہناں دا سبھاء بڑا کوڑا تے کھرھوا ہوندا۔ اوہدے جواب وِچ پیو ہوری فکر بھرے لہجے وچ ہتھ نُوں متّھے تک لے جاندے سن پر مُوہوں کُجھ نہ کہندے۔ اوہناں دی بے وَسی ویکھ کے میرے مزاج وچ نرمی آوندی پر کرُھن نال کُجھ نہ ورتدا۔

"غربت ساڈے اُتے اینی ودھ چھائی ہوئی سی کہ اسیں جوابی دعوت دے ڈر پاروں کسے دی دعوت وی قبول نہیں ساں کردے۔ لوڑیندیاں جیون وستاں خریدن سمے سودے بازی تے جھینج کرنا ساڈی عادت بن گئی سی۔ ایہدے باوجود جہڑی شے ساڈی خریدن شکتی توں وَدھ ہوندی' اسیں چھڈ دیندے۔ ساڈا کھانا اکثر ویلے سُوپ تے اُبلے ہوئے وَڈّے گوشت دا ہوندا سی تے اِک واری خریدیا ہویا گوشت کِنّے کِنّے دن چلدا۔ جے سبب نال کدی کوئی بٹن ٹُٹ جاندا یاں انڈر وئیر پاٹ جاندا تاں ماں ہوری بڑا چلکدے۔

"اتوار دے دن سَیر سپاٹا ساڈا نِت ویہار سی کیوں جے ساڈیاں بھیناں ویاہ دے قابل سن۔ اوہ اِک دُوجی دیاں باہواں وِچ باہواں پائی ساڈے اَگے اَگے چلدیاں تاں جے قصبے دے لوکاں دیاں نظراں وچ آ سکن۔ اُنج ساڈے پروار دی گِنتی وضع دار تے آدر جوگ پرواراں وچ ہوندی سی۔

"سَیر سپاٹا کردیاں گھاٹ ول جاندیاں' پیو ہوری اِک خاص انداز نال سدا ایہو لفظ دُہراندے سن:

"اج جُولیز ساڈے سنگ ہوندا تاں کِنا چنگا ہوندا!"

"جُولیز انکل...... میرے پیو دے وِیر' ساڈا اِکو اِک سہارا سن جہناں پاروں اسیں جیوندے سان۔ بھاویں میں اوہناں نُوں کدی نہیں سی ویکھیا پر مُڈھلی عمر وچ ای اوہناں دے امریکا جان دے واقعے تے حالات' مسلسل تے ویروے نال سُندا لگا آیا ساں۔ جہناں پاروں پک نال آکھ سکدا آں کِہ جے اوہ میرے ساہمنے آوندے تاں میں بِنا جھاکے دے اوہناں نُوں پچھان لیندا۔
اوہناں دے امریکا جان دے کارن عام کر کے دبی زبان نال دَسے جاندے سن حالاں اوہناں تُوں اِک وڈا جُرم ہو گیا سی جہڑا غریب پروار دے کسے وی بندے لئی معافی جوگ نہیں سی' تے اوہ سی فضول خرچی۔ امیر لوک اوس سے ملامت جوگ ہوندے نیں جدوں اوہناں دا کوئی سکینڈل لوکاں وِچ چلدا اے پر غریب لوکاں اُتے اوس ویلے اُنگلاں اُٹھدیاں نیں جدوں اوہناں وِچوں کوئی انتہائی محنت نال کھٹی دولت ضائع کردا اے۔

"انکل جُولیز نے پیسے نُوں پیسا نہ سمجھیا۔ ایتھوں تیک کِہ ساڈا حِصا وی وڈی بے دردی نال ضائع کر چھڈیا تے پھانک ہو جان اُتے نیویارک نُوں ٹُر پئے' جِتھے اپڑ کے دو تِن مہینیاں بعد اوہناں نے میرے والد نُوں خط لکھیا کِہ مینوں اپنی غلطی دا احساس ہُن ہویا اے۔ میں تہاڈے نقصان دی تلافی لئی دن رات جتن شیل آں۔ یقینن میں اپنے ارادے نُوں عمل دا بانا پوان وِچ کامیاب ہو جاواں گا۔ اوہناں دے احساساں نُوں اُچی اواز نال سبھ پروار والیاں نُوں سُنایا گیا۔ خط کیہ سی' آون والے سنہری دناں دی خُش خبری سی جہدے نال ساڈے مناں اندر ہلچل مچ گئی۔
میرے پیو دا دِل وی موم ہو گیا تے اوہناں دے سبھاء وچ انکل لئی لچک پیدا ہو گئی جہڑی چراں دی مُک گئی ہوئی سی۔ اوہناں دے تاثر اوہناں دے ایس بیان توں ای ظاہر سن کِہ "اوہ ساڈی بھلیائی لئی ای تاں جدوجہد کر رہیا اے۔"

"بعدوں سانُوں پتا لگیا کِہ انکل نے اِک دُکان خرید لئی اے تے اوہناں دا کم خوب ودھ گیا اے۔

"ویلا اِنجے بیتدا رہیا۔ ایتھوں تیک کِہ دو ورھیاں مگروں اوہناں دا اِک ہور خط آیا:

"میں ٹھیک ٹھاک آں۔ میرا کم وی خاصا چنگا اے۔ کل میں جنوبی امریکا دے لئے سفر اُتے جا رہیاں۔ پندھ لما ہون پاروں تینوں اپنی خیر خبر نہیں دے سکاں گا۔ فکرمندی دی کوئی گل نہیں۔ آون والے دناں وِچ خُش تے بامُراد ملاں گے تے دولت ساڈے قدماں وِچ ہووے گی۔"

"ایس خط نُوں دَس ورھے لنگھ گئے۔ سانوں اوہناں دی کوئی خیر خبر نہ ملی۔

"جیوں جیوں ویلا لنگھدا جاندا سی' اسیں ہور وی آس وند ہوندے جاندے۔ ماں جی اکثر اتا جی نُوں آکھدے ہوندے:

"جُولیز دے گھر آون پاروں ساڈا گھر دا ماحول کِنا وکھرا ہووے گا۔ ہُن تک تاں اوہ کافی مالدار

ہو گیا ہووے گا۔"

"ایتوار نوں گھاٹ دی سَیر کردیاں پیو ہوری سٹیمراں نوں اوپریاں اوپریاں نظراں نال ویکھ رہے ہوندے کیوں جے اوہ عرشے اُتے کسے دے کھلوتے ہون دی آس نوں دِل وِچ وسائی' تصور وِچ اوہنوں رومال ہلاندے ویکھدے سن تے نال ای "ہیلو.....فلپ!" دی اواز جٹری فضا وچ گُونج کے اوہناں دے کناں دے پردیاں نال آ ٹکراندی سی۔

"اوہناں دے دماغ وچ وڈِیاں وڈِیاں سکیماں سن۔ جہناں نے جولیز دے پرتن مگروں ای عمل وچ آونا سی۔ ایتھوں کِہ اوہناں نے نیلام کرن والیاں دی اِک فرم نال وی میل کیتا ہویا سی۔

"میری وڈی بھیَن اوس سمے اٹھائی ورھیاں دی سی تے نکّی دی عمر چھبی ورھے سی۔ اوہناں دے ویاہ لئی وسیلیاں دی انہوند میرے پیو لئی سِر دردی بنی ہوئی سی تے اندازا سی کِہ خورے اوہ کدے وی ویاہیاں نہ جاون۔ نکّی دے دن پھرے تے اِک رشتا آیا۔ مُنڈا بھاویں امیر نہیں سی پر ایماندار ضرور سی۔ میرے ماپیاں نے بڑے چاء نال اوہنوں اپنا جوائی بنانا قبول کر لیا۔

"پیو نے ویاہ توں وپھے ہو کے جرسی دی سَیر دی سدّھر کیتی تاں میری ماں جی تھوڑا خرچ کرن دی شرط اُتے من گئے۔ جرسی بِنا شک ساڈے ای دیس دا حِصّا سی پر انگریزاں دی حکومت وچ ہون پاروں دُوجے مُلک وانگ جاپدا سی تے نواں دیس ویکھن دا ہر کوئی چاہیوان ہوندا اے۔

"اوہ سفر مینوں کدی وی نہیں بھُلے گا کیوں جے ایہدے توں پہلاں اساں کدی وی اینا لمیرا پندھ نہیں سی کیتا۔ اسیں سبھ چاء نال بھرے ہوئے ساں۔ میری ماں نے تیاری اُتے تِن گھنٹے لائے جد کِہ والد دیر تِیکر تِن پارسلاں نال کھچوتانی کردے رہے۔

"نواں ویاہیا جوڑا راز نیاز وِچ ڈُبیا ساڈے ٹکر ٹکر آ رہیا سی۔

"عرشے اُتے اسیں دو سوہنیاں سُندر سوانیاں دے لاگے جا بیٹھے جہناں نوں گبھریٹے جوان مچھی کھاون لئی اُتے لیائے سن۔ مچھی ویچن والا آیا تے اِک پلیٹ اوہناں دے اَگے سجا کے تُر گیا۔ اوہ پانی نچوڑن مگروں چاپئے لاہ لاہ کے سمندر وچ سٹدیاں' بڑے تکلف نال مچھی کھان لگیاں۔

"کیہ تُوں وی مچھی کھانا پسند کریں گی؟" پیو نے اوہناں نوں ویکھ کے میری ماں نوں پچھیا۔

"میریاں دوہاں بھیناں نے تُرت ہاں وچ سر ہلایا جد کِہ ماں خرچے بارے سوچ کے ذرا جھکی' فیر کہن لگی:

"اُمید اے کِہ ساڈا معدا ایہنوں سوکھیاں ای ہضم کر لوے گا پر ہُن جوزف نوں نہ کھان دیو' اوہ یقینی طور بیمار ہو جاوے گا۔"

"ماں دے ایہ لفظ مینوں بڑے چبھے۔ میں اپنیاں بھیناں تے بھنوئیے نال اُڈیک وچ کھلوتا رہیا کِہ مچھی ویچن والا کدوں ساڈی فرمائش پوری کرے۔

"مچھی کھاون لئی آئیاں ہوئیاں سوانیاں جدوں ٹُر گئیاں تاں میرا پیو میریاں بھیناں نُوں ایہ سمجھاون دا جتن کرن لگیا کہ بِنا پانی نچوڑے مچھی کویں کھائی دی اے تے فیر اوہ مچھی والے ول ٹُر پیا۔
"جدوں اوہ مچھی لَے کے واپس پرتیا تے پلیٹ میری اِک بھیَن نُوں تھمائی۔ میرے پیو دا رنگ پیلا پیا ہویا سی تے حواس باختا وی سی۔
"حیرانی اے" ایہ میرے پیو دی بڑبڑاہٹ سی جہڑا بیوی نال گل کردیاں دھیرے دھیرے آکھ رہیا سی۔ "مچھی ویچن والے دا مہاندرا تاں اُکا جُولیز نال رَلدا اے۔"
"کیہ آکھیا؟ جُولیز نال؟" جواب وچ ماں نے حیران ہو کے پچھیا تے فیر کہن لگی "کیہ تُسیں پاگل تاں نہیں ہو گئے؟"
"جے مینوں ایہ پتا نہ ہوندا کہ اوہ امریکا وچ خشحال جیون بتیت کر رہیا اے تاں میں قسم نال کہ دیندا کہ ایہ اوہی اے۔"
"بکواس۔" ماں نے گشگشا کے آکھیا۔
"چل کے اپنیاں اَکھاں نال ویکھ لَے۔ شاید فیر تُوں وی نہ آکھ سکیں کہ ایہ میرا تصور اے۔"
"ماں ہوری اُٹھے تے ہولے ہولے مچھی ویچن والے ول سرکن لگے۔
"میں اوتھے کھلوتے کھلوتے اوہنوں غور نال ویکھیا۔
"جھُرڑیاں نال بھریا چہرا سی' عمر پکیری سی تے اوہ بڑے گندے کپڑیاں وچ سی۔
"ماں اوہنوں ویکھ کے کنبدی ہوئی پرتی تے فیر چھیتی نال کہن لگی :
"میرا خیال اے تُسیں ٹھیک ای کہندے سو۔ جا کے کیپٹن توں پتا کرو۔ سوچ سمجھ کے گل کرنا کیوں جے اوہ سانوں ہور ذلیل کرن لئی پھانک ہو کے پرتیا اے تاں اسیں اوہنوں اپناون لئی اُکا تیار نہیں آں۔"
"ابے ہوری کیپٹن نُوں ملن ٹُر پئے تے میں وی ہولے ہولے ٹُردا اوہناں دے نال ہو گیا۔
"کیپٹن اُچے لمے جُثے دا مالک سی تے موٹیاں موٹیاں مُچھّاں نُوں تاء دیندا' کپتانی دے گمان وچ ٹہلدا پھر رہیا سی۔ میرے والد نے وضع داری نال اوہنوں سلام کیتا تے ایدھر اودھر دیاں گلاں کرن لگے۔
"پہلاں جہاز تے جہاز دے عملے بارے گل بات ہوئی' فیر مختلف دیساں بارے سوال جواب ہوندے رہے تے کئی دیساں دی آب و ہوا تے رسماں رواجاں بارے گلاں ہوئیاں۔ اخیر وچ میرے پیو نے لاپرواہی نال آکھیا :
"ایہ مچھی ویچن والا بُڈھا بندا وی چنگا دلچسپ بندا اے۔" تے فیر کیپٹن توں پچھن لگے :

"کون اے ایہ تے کیہ تسیں جاندے او کہ ایہدا تعلق کہڑے دیس نال اے؟"

"ازاد منش اے تے ایس عمرِ وچ وی اوارگی دا شغل اپنایا ہویا سُو. بیتے سال دے انت وچ ایہ مینوں امریکا وچ ملیا سی. اُنج ہے ایہ فرانسیسی. لگدے لائیاں کول پچھے پرتن نوں تیار نہیں' جویں اپنے اوہناں دا کجھ دینا ہووے. شاید نیویارک وچ رہ کے پیسے کٹھے وی کردا رہیا اے. جتھے تک مینوں چیتے آوندا اے' جولیز ڈورانچی' یاں اِنج دا ای کوئی ناں اے ایہدا!"

"ابے ہوراں اُتے رِقت چھا گئی سی. اوہ دَم سودھی سُنڈے جا رہے سن. کہن لگے :

"آہ! پیسے جوڑنا ہر کسے دے وَس دا روگ نہیں ہوندا کیپٹن...... ! تہاڈی بڑی مہربانی."

"ڈگمگاندے پیراں نال پریشان تے پچھتاوے بھرے جدوں اوہ واپس پرتے تاں ماں اوہناں دی حالت ویکھ کے تُرت بول اُٹھی :

"کجھ دیر ایتھے بہہ جاؤ."

"ایہ اوہی اے...... جولیز ای." ابا جی مسلسل بدبداندے جا رہے سن. "پر اسیں ہُن کر وی کیہ سکدے آں؟"

"کڑیاں نوں کجھ پتا نہیں لگنا چاہیدا." ماں نے تیزی نال آکھیا تے فیر بولے "جوزف بِنا شک جاندا اے پر ساڈے جوائی نوں تاں ایہدا شبھا وی نہیں ہویا ہووے گا. ایس مصیبت نوں وی ایس ویلے ای آونا سی. میں تاں پہلاں ای آکھدی ہوندی سی کہ جولیز توں کسے قسم دی توقع رکھنا بے وقوفی اے."

"ہُن اساں کیہ کرنا اے؟"

"جوزف نوں گھلو' اوہ اوہنوں مچھی دے پیسے دے آوے. کیوں جے اوہنے سانوں پچھان لیا' تاں وی ماڑا ہووے گا." ایہ آکھ کے ماں جی نے اِک سِکا میرے ول کیتا تے آپ پیو دے نال میریاں بھیناں ول ٹُر پئے.

"کجھ دیر پہلاں تسیں جیہڑی مچھی دتی سی' اوہدے کِنے پیسے ہوئے؟" میں بڈھے مچھی والے کول اپڑ کے پچھیا. دل تاں میرا ایہو چاہندا سی کہ اوہنوں انکل آکھ کے سداں پر مجبوری سی.

"دو فرانک' پنجاہ پنس!" اوہنے جواب دتا.

"میں اوہناں سِکا دتا تے اوہنے باقی پیسے دتے جہناں وچوں میں چھے پنس اوہنوں موڑ دتے.

"جوان ہیں پُتر!" اوہنے آکھیا "رب تینوں برکت دیوے."

"جدوں میں ماں کول پرتیا تے باقی پیسے اوہناں نوں دے دتے تاں اوہ کڑتن بھرے لہجے وچ کہن لگے "توں باقی پیسے لیندیاں خیال نہیں کیتا جوزف؟ چھے پنس واڈھو دے آیا ایں."

"پیو نے ہتھ دے اشارے نال سانوں چُپ رہن لئی آکھیا تے جدوں اسیں جرسی گھاٹ اُتے

جا کے لتھے' میرا دِل کیتا کہ انکل جولیز نُوں جا کے ملاں تے ہمدردی دے دو مِٹھے بولاں نال اوہدا حوصلا ودھاواں پر مچھی دی خریداری ممکن پاروں اوہ پوڑھیاں لتھ کے کسے انھیرے کیبن وِچ ٹُر گیا ہویا سی۔

"واپسی اُتے اسیں اوس راہ توں نہیں پرتے کیوں جے ماں ہوری اوہدا ساہمنا کرن توں ڈردے سن۔

"ایہدے مگروں میں انکل جولیز نُوں فیر کدی نہیں ویکھیا تے ایس واقعے مگروں جدوں کسے منگتے نے میرے ساہمنے سوال کیتا اے تاں میں اوہنوں سونے دے آدھے سِکے توں گھٹ نہیں دِتا۔

"اِنج کیوں کردا آں؟ ایہدا میرے کول کوئی جواب نہیں۔"

☆☆☆☆☆

پینی / ماریو بینیڈیٹی

مایا تے سرکار

ساڈے دفتر دے آمدن خرچ دا اوہی بجٹ 20ء توں لگا آوندا اے. یعنی اوس ویلے توں جدوں ساڈے وچوں ودھیرے جغرافیے تے پہاڑاں نال سِر مار رہے سن. ساڈے وڈے افسر نوں ایہ واقعا یاد اے تے بعض واری جدوں کم بُہتا نہیں ہوندا تاں اوہ بڑی بے تکلفی نال ساڈے ڈیسک اُتے بہہ جاندے نیں تے چِٹیاں دُدھ جراباں والیاں لتاں لمکاء کے سانوں بڑے جذبے نال کوئی پنج سو اٹھانوے لفظ خرچدے ہویاں اوس دُور دُراڈے تے شان دار دن دا حال سناندے نیں جدوں اوہناں دے وڈے افسر نے...... اوس سمے اوہ آپ ہیڈ کلرک سن...... اوہناں دا مونڈھا تھاپڑیا سی تے آکھیا سی "میاں صاحبزادے! ساڈا نواں بجٹ آ رہیا اے." تے چہرے اُتے اوس بندے ورگی لمی تے مطمئن مسکان اُبھر آئی جنھے ایہ حساب وی لا لیا ہووے کہ اوہ ایس وادھے نال کِنیاں نویاں قمیضاں خرید سکے گا.

خرچیاں دا نواں بجٹ ہر سرکاری دفتر وِچ ترقی تے کم کاری دی ٹیسی اے. سانوں پتا سی کہ ساڈے توں وڈھ عملے والے دُوجے محکمیاں نوں ہر دُوجے تیجے ورھے وادھا کیتے بجٹ دِتے گئے نیں. ایہ سبھ اسیں اپنے نِکے جہے دفتری جزیرے توں ایسے نراسی ودھاؤ وچارگی نال ویکھدے رہے جویں کہ رابنسن کروسو نے دِسحدے دے پار بحری جہازاں نوں آوندے جاندے ویکھیا ہووے گا تے دل ای دل وچ جان لیا ہووے گا کہ اوہناں نوں اِشارا کرنا وی اونا ای اَچھل اے جِنا کہ حسد کرنا. نہ ساڈا حسد تے نہ ساڈے اشارے کسے کم آوندے. کیوں جے چنگے دِناں وِچ وی ساڈا عملا نَوں بندیاں توں وڈھ نہ سکیا. ظاہر اے کہ اینے نِکے جہے محکمے دی کون پرواہ کردا اے.

کیوں جے سانوں پتا سی کہ دُنیا دا کوئی بندا ساڈیاں تنخاہاں وِچ وادھا نہیں کرا سکے گا ایس لئی اساں لئیاں آساں نوں اپنے خرچیاں وِچ ہولے ہولے کی تک محدود کر چھڈیا سی تے آپسی مدد دے اِک مدھلے طریقے راہیں اساں کسے حد تیکر ایہ مٹھ وی لیا سی. جویں کہ یربا (چین والی چاہ دی اِک خاص قسم) دے پیسے میں دیندا' ہیڈ اسسٹنٹ تیجے پہر دی چاہ دے' سیکنڈ اسسٹنٹ کھنڈ دے' ہیڈ کلرک ڈبل روٹی دے تے سیکنڈ کلرک مکھن دا بل تاردے. دو ٹائپسٹاں تے اِک چپڑاسی توں اسیں چندا نہیں ساں لیندے ہوندے. پر افسر اعلا کیوں جے بہتی تنخاہ لیندے سن

ایس لئی جہڑا اخبار اسیں سارے پڑھدے ہوندے ساں' اوہدے پیسے وی اوہو ای دیندے سن.

ساڈی تفریح دی گھٹ گھٹا کے ناں ماتر رہ گئی سی. اسیں مہینے وِچ اِک واری سنیما جاندے تے ایس گل دی بہت احتیاط کردے ساں کہ ساڈے وِچوں ہر کوئی وکھری وکھری فلم ویکھے تاں جے بعدوں دفتر بہہ کے اوہناں بارے گلاں کر کے اسیں ساریاں نویاں فلماں توں جانُو رہ سکیے. اساں اجہیاں کھیڈاں وِچ دلچسپی لین دی حوصلا افزائی کیتی جویں کہ شطرنج تے لُڈو' جہناں نال ذہنی سکت وِچ وادھا ہووے تے پلیوں کجھ خرچ وی نہ ہووے تے ویلا وی اُباسیاں لئے بِنا کٹ جاوے. اسیں پنج تے چھے وجے وِچکار کھیڈدے ساں جہڑے ویلے کسے نویں فایل دا آونا مشکل ہوندا کیوں جے باری اُتے اعلان ناما چنبڑیا ہویا سی کہ پنج وجے دے بعد "کاروباری معاملے" نہیں ہوون گے. اساں ایہنوں اینی واری پڑھیا سی کہ اوڑک اسیں ایہ بھُل گئے کہ ایہ کہدی کاڈھ اے. یاں ایہ کہ "کاروباری معاملیاں" توں مراد کیہ اے. بعض واری کوئی بندا آوندا تے اپنے معاملے دا نمبر پچھدا. اسیں اوہنوں اوہدی فایل دا نمبر دس دیندے تے اوہ مطمئن ہو کے ٹُر جاندا. ارتھات مثال وجوں "کاروباری معاملا" اِک فایل وی ہو سکدا اے.

سچ پچھّو تاں اوتھے ساڈا جیون کوئی اینا ماڑا وی نہیں سی. کدے کدائیں ساڈے وڈے افسر آپ آ کے سمجھاندے کہ تجارت دی تھاں انتظامیا وِچ کم کرن دے کیہ فایدے نیں. حالاں ساڈے وِچوں بعض ایہ سمجھدے سن کہ ہُن ایس گل لئی بہت دیر ہو چُکی سی کہ اوہ کسے ہور نقطۂ نظر نال سوچن.

اوہناں دی بحث وِچ اِک دلیل ہوندی راکھی دی. راکھی' نوکریوں نہ کڈھے جاون دی. انج ہون لئی ضروری سی کہ عاملا مجلس دا اکٹھ ہووے تے سانوں پتا سی کہ عاملا مجلس دا اکٹھ اوکھا ای ہو پاندا اے. بھاویں اوہناں نوں وزیر موصوف نال ای کم کیوں نہ پے گیا ہووے. ایس پاروں ایس معاملے وِچ اعلا افسر ٹھیک کہندے سن. راکھی تاں ہے سی تے ظاہر اے کہ اِک ہور پرکار دی راکھی وی سی. تے اوہ راکھی ایس یقین دی سی کہ ساڈیاں تنخاہواں وِچ کدے اینا وادھا نہیں ہون لگیا کہ اسیں نواں اوور کوٹ خرید کے نقد پیسے تار سکیے. پر افسر اعلا جہڑے آپ وی ایہ سودا نہ کر سکے سن' ایس خیال دے رکھیندڑ سن کہ ایہ ویلا مناسب نہیں سی کہ اوہناں دی یاں ساڈی نوکری اُتے اعتراض کیتے جاون تے بِنت وانگ' اوہ بِلکُل ٹھیک آکھ رہے سن.

ایہ ٹھہراء جہڑا لگ بھگ پکا ہو گیا سی' ساڈے دفتر اُتے چھایا رہندا تے اسیں لہنی ننھی مُنی تقدیر اُتے شاکر رہندے تے کجھ سُست وی ہو گئے ساں کیوں جے ساڈی نیندر جو پوری نہیں سی ہوندی' اِک دن سیکنڈ کلرک اِک اجہی اطلاع لے کے آیا کہ ایہ سبھ پھیتی پھیتی ہو گیا. اوہ وزارت دے ہیڈ کلرک دا بھتیجا سی. تے گل ایہ ہوئی کہ اوہدے چاچے نے کدھرے ایہ سنیا سی

کِہ ساڈے دفتر لئی نویں بجٹ بارے گل ہو رہی اے۔ کیوں جے پہلاں سانوں ایہ پتا ای نہیں سی کِہ کون لوک ساڈے بجٹ بارے گل کر رہے نیں تاں ساڈے ہوٹھاں اُتے اوہ اُچیچی زہری مسکان کِھلر گئی جو اسیں بعض خاص خاص موقعیاں لئی راکھویں رکھدے ساں۔ جویں کِہ اوہ سیکنڈ کلرک تھوڑا جہیا کھسک گیا ہووے یاں سانوں اندازا ہو گیا ہووے کہ اوہ سانوں بُدھو سمجھدا اے۔ پر جدوں اوہنے ایہ وی آکھیا کِہ اوہدے چاچے دے کہن مطابق ایہ ذکر کرن والے آپ سکترہوری سن، یعنی ایس وزارت دے کردے دھردے' تاں سانوں اچانک احساس ہویا کِہ کوئی چیز ساڈی ستر ستر پیسو والے جیون نوں بدل رہی اے' جویں کوئی اَدِس ہتھ اوڑک اوہ پیچ کس رہیا ہووے جہڑا مدت توں ڈِھلا پیا ہویا سی۔ جویں ساڈے وچوں من منوتی والی ساری عادت جھاڑ دِتی گئی ہووے۔

میرا اپنا معاملا ایہ سی کِہ جہڑی پہلی چیز ذہن وِچ آئی' اوہ سی قلم۔ ایدوں پہلاں مینوں ایہ پتا نہیں سی کِہ مَیں قلم خریدنا چاہنا آں۔ جیوں ای ہیڈ کلرک نے اوہ عظیم تر مستقبل اُگھیڑ دِتا جہڑا ہر امکان' بھاویں کنا ای نِکا جہیا کیوں نہ ہووے' کھولھ دیندا اے' تاں میں فورن لپٹیاں سدھراں دے کسے نامعلوم تہہ خانے توں کجھ کے کڈھیا تاں کیہ' اِک کالا قلم جہدے اُتے چاندی دا ڈھکنا تے میرا نال اُکریا ہووے۔ رب جانے زندگی دے کہڑے دَور وِچ ایس سدھر نے میرے اندر پنجے گڈ چھڈے سن۔

فیر میں سنیا تے ویکھیا وی کِہ ہیڈ اسٹنٹ اِک سائیکل بارے گل کر رہیا اے۔ میں ویکھیا کہ اعلا افسر غایب دماغی نال لپٹیاں جُتیاں دِیاں کروپ اَڈیاں ویکھ رہے نیں تے اک ٹاپسٹ شفقت بھری گھوٹنا نال اوس بٹوے نوں ویکھ رہی اے جہڑا اوہ بیتے پنج ورھیاں توں لے کے آوندی اے۔ میں سنیا تے ویکھیا وی کِہ کِویں اسیں فورن اپنے منصوبیاں بارے گل کرن لگے' ایس گل دی پرواہ کیتے بِنا کِہ دُوجے کیہ آکھ رہے نیں۔ بس اپنے دبے دبے تے انجانے سفنیاں دا اظہار کردے رہے۔ مَیں سنیا تے ویکھیا وی کِہ کِویں اساں اوس خُش خبری دا جشن منان لئی اپنے بجٹ کھاتے وِچوں پیسے کڈھ کے تیجے پہر خاص طور اُتے بسکٹ منگوائے۔

ایہ..... ایہ بسکٹ..... پہلا قدم سی۔ اوہدے بعد جُتیاں دا اوہ جوڑا جہڑا اعلا افسر ہوراں اپنے لئی خریدیا' اوہناں دیاں جُتیاں دے بعد میرا قلم جہدا مُل دس قسطاں وچ تاریا جانا سی' میرے قلم دے بعد سیکنڈ کلرک دا اوورکوٹ' ہیڈ ٹاپسٹ دا بٹوا تے ہیڈ اسٹنٹ دی سائیکل۔ ڈیڑھ مہینے بعد اسیں سارے قرض تے پریشانی وچ پھسے ہوئے ساں۔

سیکنڈ کلرک ہور اطلاع لے کے آیا۔ پہلاں تاں ایہ کِہ نویں بجٹ دا ایہ معاملا وزارت دے سیکرٹریٹ وچ زیرِ غور اے۔ فیر ایہ پتا لگیا کِہ انج نہیں اے۔ سیکرٹریٹ دے کول نہیں۔ ساڈا

معاملا اکاؤنٹس دے محکمے والیاں دے کول سی پر اکاؤنٹس دا افسر بیمار سی تے اوہدی راء تاں بہرحال لینی سی۔ اسیں اوہناں افسر ہوراں دی صحت بارے کُڑھدے رہندے۔

حالاں ساہنوں اوہناں دی صحت بارے بڑا اینا پتا سی کہ اوہناں دا ناں یوجینیو اے۔ تے اوہ ساڈے نویں بجٹ دا مطالعا کرن گے۔ اسیں تاں روز اوہناں دی صحت بارے خبراں سُنن نُوں راضی ساں' پر ملیاں وی تاں سیکنڈ کلرک دے چاچے توں ماڑیاں ماڑیاں خبراں۔ اکاؤنٹس دے افسر ہوراں دی حالت ماڑی توں ماڑی ہوندی گئی۔ اوہناں دی بیماری پاروں اسیں اپنے لئے چر تیکر اُداسی وچ رہے کہ جس دن اوہناں نے ایس فانی دنیا توں چلانا کیتا' ساہنوں دے دے روگی دے رِشتے داراں وانگ اِک طرحاں دی تسکین جہی ہوئی کہ ہُن ساہنوں ایہدے بارے ہور پریشان نہیں ہونا پوے گا سگوں اسیں تاں خُدغرضی دی حد تیکر خُش ساں کیوں جے اوہناں دی موت دا مطلب ایہ سی کہ ہُن ایہ خالی عہدا پُر کر دِتا جاوے گا تے نویں افسر دی لگوتی ہووے گی جہڑا ساڈے بجٹ اُتے غور کرے گا۔

ڈان یوجینیو دی موت دے چار مہینے مگروں اوہناں نے اکاؤنٹس دا نواں افسر مقرر کیتا۔ اوس ڈیہاڑے اساں ہر چیز توں چھُٹی کر لئی۔ شطرنج دی بازی' چاہ تے دفتر دا سارا کم کار۔ افسر اعلا "آئیڈا" دی دُھن گنگناون لگے تے باقی اسیں لوک تاں ایس پاروں وی تے ہور گلاں پاروں وی اینے گھابر گئے کہ اسیں سوچیا ذرا دیر نُوں باہر ہو آویے۔ دُکاناں دِیاں سجیاں سجائیاں باریاں وِچ جھاتکیے۔ جدوں اسیں پرتے تاں اِک صدما ساڈی اُڈیک وِچ سی۔ چاچے ہوراں ایہ انکشاف کیتا کِہ ساڈا بجٹ اکاؤنٹس والیاں دے کول غور کرن لئی کدے اپڑیا ای نہیں سی۔ ساڈی اطلاع غلط سی۔ بجٹ تاں سیکرٹریٹ توں اگے ودھیا ای نہیں سی۔ ایہدا مطلب ایہ سی کِہ ساڈے وِسحدے اُتے کالے کالے بدل چھا گئے۔ جے بجٹ اکاؤنٹس والیاں دے کول ہوندا تاں اسیں اینے فکرمند نہ ہوندے۔ اوڑک نُوں ساہنوں اینا تاں پتا سی کہ بجٹ اُتے کوئی گل ایس پاروں نہیں ہوئی ہووے گی کِہ اوہناں دا افسر بیمار سی۔ پر ایس دوران بجٹ جے واقعی سیکرٹریٹ وچ سی' جہدے سیکرٹری بڑی رشک جوگ صحت دے مالک سن' تاں فیر دیری دا کوئی کارن نہیں سی۔ تے ایہ دیری بے بِنتا وی ثابت ہو سکدی سی۔

ایتھے آ کے ساڈے دھڑکوواں دی حالت خطرناک ہوون لگی۔ سویرے آوندیاں ای اسیں اِک دُوجے نُوں جہناں نظراں نال ویکھدے' اوہناں وچ اوہی بے آسرا سوال ہوندا۔ پہلاں پہلاں تاں اسیں پچھدے ساں کِہ کسے نے کُجھ سُنیا؟ فیر ساڈا سوال سنگڑ کے اینا جہیا رہ گیا "کیوں بئی؟" تے اخیر اسیں صرف بھواں اُچکا کے رہ جاندے۔ کسے نُوں کُجھ وی پتا نہیں سی۔ جے کسے نُوں کُجھ پتا سی تاں بس اینا کِہ بجٹ بارے سیکرٹریٹ وچ غور ہو رہیا اے۔

پہلاں پہل ایہ خبر جدوں آئی اے تاں اوہدے اٹھ مہینے مگروں' میرے قلم نُوں لکھنا چھڈیاں وی دو مہینے بیت گئے سن۔ ہیڈ اسسٹنٹ سائیکل پاروں دو پسلیاں تڑوا چُکے سن۔ سیکنڈ اسسٹنٹ نے جنہڑیاں کتاباں خریدیاں سن' اوہناں دا موجودا مالک اِک سُود خور یہودی سی۔ ہیڈ کلرک دی گھڑی دن بھر وچ پندرھاں منٹ پِچھے ہو جاندی سی۔ افسر اعلا دیاں جُتیاں دا تلا دو واری بدلیا جا چُکیا سی (پہلی وار تاں سلائی ہو گئی تے دُوجی واری ایویں کِل ٹھوک دِتے گئے) تے سیکنڈ کلرک دے اوورکوٹ دا گریبان گھس گیا سی تے اوہدے کن انج تنے رہندے جویں دفتری کارروائی وِچ غلطی دوالے لائے جان والے بریکٹ۔

اِک وار اساں سُنیا کہ وزیر ہوراں ساڈے بجٹ بارے پُچھیا اے۔ اِک ہفتے بعد سیکرٹریٹ نے اوہناں نُوں رپورٹ ترتیب دے کے گھلی۔ اسیں پتا کرنا چاہندے ساں کِہ رپورٹ کیہ کہندی اے۔ پر چاچے ہوری پتا نہیں کر سکے کیوں جے اوہدے اُتے وڈا وڈا کر کے لکھیا ہویا سی "خُفیا" ساڈا خیال سی کِہ ایہ لکھنا اُکا حماقت اے۔ ساڈے دفتر وچ جنہاں فایلاں اُتے ایہ چِٹ لگی ہوندی "فوری" "اچیچی توجا لئی" یاں "اچیچا" تاں اسیں اوس فایل نال عام فایلاں ورگا ورتارا کردے۔ پر ظاہر ایہ ہویا کِہ اوتھے وزارت وچ لوکاں دے سوچن دا طریقا مختلف سی۔

اِک ہور موقعے اُتے سانُوں ایہ پتا لگیا کہ وزیر موصوف نے اجے تیکر سیکرٹری نال بجٹ بارے کوئی گل بات نہیں کیتی۔ ہُن کیوں جے گل بات اُتے چِٹ تاں نہیں لائی جا سکدی ایس لئی چاچے ہوراں ایہ پتا کر کے سانوں دسیا کِہ وزیر ہوراں اتفاق کیتا۔ پر کہدے نال تے کدوں اوہناں نے اتفاق کیتا؟ چاچے ہوراں جدوں ایہ پتا کرنا چاہیا تاں پتا لگیا کِہ اوس سمے وزیر ہوری اتفاق نہیں کر رہے سن ایس لئی بِنا کسے ہور وضاحت دے' اسیں سمجھ گئے کِہ پہلاں اوہ ساڈے نال اتفاق کر رہے سن۔

فیر اِک ہور واری سانوں پتا لگیا کہ بجٹ اُتے نظرثانی کیتی گئی اے تے اوہدے بارے غور اگلے جمعے دے اجلاس وِچ ہووے گا۔ پر چودھاں جمعیاں دے بعد وی بجٹ بارے گل نہ ہو سکی۔ اسیں ہر اگلے اجلاس اُتے آس لائی رکھدے تے ہر سوموار دی سویرے آپو وِچ کہندے "چلو خیر' ہُن اگلے جمعے تک نہیں ہووے گا۔ فیر ویکھاں گے کیہ ہوندا اے۔" جمعے دا دن آوندا تے کُجھ وی نہ ہوندا تے سوموار دے دن اسیں کہندے "چلو جی' ہُن اگلے جمعے تیکر نہیں ہووے گا۔ فیر ویکھاں گے کیہ ہوندا اے۔" تے کُجھ نہیں ہویا' اُکا کُجھ نہیں ہویا۔ کدے نہیں' کُجھ وی نہیں۔

پر ہُن تک مَیں اینا قرضئی ہو چُکیا ساں کِہ ہتھ اُتے ہتھ دھری نہیں ساں بیٹھا رہ سکدا۔ ایس قلم نے میرا معاشی توازن وگاڑ چھڈیا سی' تے اودوں دا مَیں سنبھل نہیں سکیا ساں۔ ایس پاروں

مینوں خیال آیا کہ اسیں جا کے آپ وزیر ہوراں نال ملاقات کریے۔

کئی دناں تک اسیں ایس ممکن انٹرویو دی ریہرسل کردے رہے۔ ہیڈ کلرک وزیر بن جاندا تے ساڈے افسر اعلا' جہناں نوں اتفاق راء نال ساڈے سبھ ولوں گل بات کرن لئی چُنیا گیا سی' ساڈی عرضداشت لے کے آوندے۔ جدوں اسیں تیاری توں مطمئن ہو گئے تاں اساں وزارت دے دفتر ملاقات دی درخاست گھلی تے سانوں جمعرات دا ویلا دِتا گیا۔ کسے وزیر نال گل کرنا ہر کسے دے وَس دی گل تھوڑی اے۔ وزیر نال گل کرن لئی تہانوں ڈھائی گھنٹے اُڈیکنا پیندا اے۔ بعض واری انج وی ہوندا اے' سگوں ساڈے نال ہویا' کہ ڈھائی گھنٹیاں بعدوں وی تسیں وزیر نال آپ گل نہ کر سکو۔ اسیں تاں بس سیکرٹری تیکر ای اپڑ سکے جتھا ساڈے افسر اعلا دے لفظ نوٹ کر کے لے گیا تے ایہ لفظ وی ریہرسل توں زیادا ماڑے ہو گئے کیوں جے ریہرسل وِچ کوئی ہکلایا نہیں سی..... تے اندروں وزیر دا ایہ جواب لے کے آیا کہ ساڈے بجٹ نال اگلے اجلاس وِچ نبڑیا جاوے گا۔

جدوں اسیں وزارت دے دفتروں پرت رہے ساں..... کجھ مطمئن..... تاں بُوہے اُتے اِک گڈی آ کے رُکی تے اساں ویکھیا کہ اوہدے وِچوں وزیر ہوری لتھ رہے سن۔

سانوں کجھ عجیب جاپیا کہ سیکرٹری ہوری ساڈے کول وزیر دا جواب لے آئے جدوں کہ وزیر ہوری اوتھے ہے ای نہیں سن۔ پر اصل وچ تھوڑا جہیا اعتماد چنگا ہوندا اے تے جدوں افسر اعلا نے ایہ خیال ظاہر کیتا کہ سیکرٹری نے ٹیلی فون اُتے مشورا کر لیا ہووے گا تاں اسیں مطمئن ہو گئے۔

اگلے دن تیجے پہر پنج وجے اسیں بہُت بے چین ہو رہے ساں۔ سانوں پنج وجے دا ویلا دِتا گیا سی کہ اسیں فیر پُچھ لئیے جے کیہ ہویا۔ ساڈے کولوں کوئی کم نہیں ہو سکیا۔ اسیں اینے بے چین ساں کہ کجھ وی نہیں کر پا رہے ساں۔ کسے نے کجھ نہیں آکھیا۔ افسر اعلا اوہ دھُن وی نہیں گنگنا رہے سن۔ اساں نفس کشی دے پچھے منٹ بیتن دِتے۔ فیر افسر اعلا نے اوہ نمبر گھمایا جیہڑا سانوں سبھ نوں زبانی یاد ہو گیا ہویا سی۔ وقفے وقفے نال افسر اعلا دی "جی' جی آ' ٹھیک آکھیا جے" دے وِچکار غیر سُنن جوگ چرچراہٹ سنائی دے رہی سی۔ افسر اعلا نے جدوں رسیور واپس رکھیا تاں سانوں اوہناں دا جواب پتا سی۔ اوہناں دی گل اساں صرف اپنی تصدیق لئی سُنی۔ اوہناں نے کہیا "اج اوہناں نوں ویلا نہیں ملیا پر وزیر ہوری آکھدے نیں کہ بجٹ اُتے کل دے اجلاس وِچ ضرور غور ہووے گا۔"

☆☆☆☆☆

چینی / اونیلی جورسے کاردوزو

بہت دن پہلاں

اِک دن دُپہر ویلے میرے پنڈوں اک بندا ساہنوں ملن آیا۔ ساہنوں سبھ نوں ایہ جانن وچ بہت دلچسپی سی کہ اوتھے کیہ حالات نیں تے میرے والد نے' جیہڑے ورھیاں پہلاں سرکاری ملازمت وچ آ گئے سن تے ہُن ریٹائر ہون والے سن' پہلا سوال کیتا۔

"حمینیز خاندان دا کیہ حال اے؟ اوہ فارم کیسا چلا رہے نیں؟"

"بہتا ٹھیک نہیں اے ڈان برولیو۔ لگدا نہیں کہ اوہناں دا سلوک زمین نوں بہتا پسند آ رہیا اے۔"

میری متریئی ماں' جیہڑی بُڈھی ہو گئی سی تے زیادا تر اپنے کم نال کم رکھدی ہوندی سی' نظر چُک کے ویکھن لگی کہ کدھرے انج نہ ہووے کہ اوہ کوئی گل نہ سُن پائے۔ فیر اوہ واپس دوا دی شیشی لاگے مُڑ گئی تے اوہدے لیبل اُتے لکھیاں ہدایتاں وچ سِر کھپاون لگی۔ میرے والد نے اپنے سوال بارے ہور سوچ وچار کیتا تے سِر ہلان لگے۔

"اوہناں نوں تاں چنگی فصل لین لئی کوئی مشکل نہیں ہوندی سی۔"

مَیں بوہے اگے کھلوتا ساں تے باہر جان نوں ساں کہ کوئی چیز میرے دھیان وِچ پرت آئی تے میں پنڈ والے توں ایہ پچھن لئی کھلو گیا۔

"سوزانا تاں اجے تیکر اوتھے ای اے ناں؟"

ایدوں پہلاں کہ اوہ جواب دیندا' میری ماں دا موہنہ بن گیا تے اوہنے چھیتی نال میرے ول ویکھیا جویں اوہ نہ چاہندی ہووے کہ ایہ گل میری نظر وچ آوے پر میں پہلاں توں اندازا لا لیا سی کہ کیہ ہووے گا۔

"تینوں نہیں پتا؟ سوزانا تاں پچھلے سال کسے ویلے مر گئی۔"

"اوہ کویں مر سکدی اے!" ایس خبر نوں سُن کے مَیں سِدھا تن گیا جویں اجے ایہ صدما سہن وچ بہتی مدت باقی ہووے۔

"مینوں یقین نہیں آوندا۔" میں کہن لگیا پر میرے والد نے مینوں روک دتا۔

"پُتر توں کیہ کہنا چاہندا ایں کہ اوہ سدا رہندی رہوے؟"

"آہو' میں ایہو چاہندا ساں۔" میں آکھیا تے مینوں اپنی متریئی ماں توں ایہدے بارے اوہدی

راء پچھن وچ اک اذیت ناک لذت ملی. اوہ ہُن اپنی بُڈھی ہو چکی سی کہ گھر اُتے اوہدا حکم نہیں سی چلدا.

"تیرا کیہ خیال اے مانویئلا؟"

اوہنے کوئی راء ظاہر نہیں کیتی، کُجھ نہ بولی سگوں شیشی دے لیبل توں وی نظر نہ چُکی. میں ویکھیا کہ تردد دا اک پرچھاواں آیا تے میرے پیو دے چہرے اُتوں گزر گیا. اوہناں نُوں دھڑکو سی کہ صورتحال کدھرے اِکوڑکی قابو توں باہر نہ ہو جاوے. کیوں جے مانویئلا نے کوئی جواب نہیں دتا تاں میں فیر اوس بندے ول مُڑ گیا تے ویکھیا کہ اوہنے پِنڈ دے نِمبُوواں دا اک تھیلا ہُنے ہُنے میز اُتے رکھیا اے.

"تہانوں کویں پتا چلیا کہ اوہ مر گئی اے؟ تساں کیہ ویکھیا سی؟"

"کیسا احمقانا سوال اے!" میرے والد پاٹ پئے. "توں کیہ سمجھدا ایں اوہ کوئی ایہناں دے خاندان وچوں اے؟" اوہناں نے فقرا ادھورا چھڈ دِتا تے ہڑبڑا کے بے ڈھنگے پن نال مسکران لگے تاں جے ایہ یقین ہو جاوے کہ اوہ کھلھ کے ساہمنے نہ آ جاون پر میں اوہناں دے سوال نوں نظرانداز کر دِتا تے اوہ بندا اَہِل بیٹھا رہیا. میری متریٔی ماں دوا دی شیشی نوں گھوردی رہی تے اپنے جھرڑیاں بھرے ہتھاں وچ گھماندی رہی.

"پر گل ایہ اے ڈان برولیو کہ میں ویکھیا....."

"کیہ ویکھیا؟" میرے پیو نے پُچھیا تے اوس بندے نے جواب دِتا.

"ایہ تاں ٹھیک اے کہ نہ تے میں رشتے دار ساں نہ سوزانا دا مِتر ساں تے میں اوہدے گھر دے لاگے وی نہیں ساں رہندا پر عجیب گل اے کہ میں اوہنوں مَردے ہوئے ویکھیا سی.

مَیں تُرت اپنی متریٔی ماں ول ایس آس نال ویکھیا کہ جو کُجھ ہُنے ہُنے آکھیا گیا سی، اوہ اوہنے سن لیا ہووے گا پر اوہدے چہرے اُتے کوئی ردِ عمل نہیں سی. اوہ بس اگے نوں اُلری، دوا دی شیشی میز اُتے رکھی تے میرے پیو نوں آکھیا "ایس دوائی نال کم بن جانا چاہیدا اے."

میرا پیو کُجھ کہن نُوں سی پر مَیں نہیں ساں چاہندا کہ وِشا بدلے. تاں میں پچھن لگیا. بہت سردمہری تے جان بُجھ کے، تاں جے جو جواب آوے، اوہ وی سُن لین :

کدھرے ایسا اتفاق تاں نہیں کہ اوہ بُھکھ نال مر گئی ہووے؟"

"ایہدے وچ اتفاق دی کیہ گل اے. سوزانا دے گھر وچ فاقا تاں ہوندا ای سی."

"تاں کیہ اوہدے کول کھاون نُوں اِک مُٹھی چاول وی نہیں سن؟"

ایس واری کم بن گیا. میں اپنی متریٔی ماں نوں اوس تھاں سٹ ماری جتھے میں مارنی چاہندا ساں. ایدوں پہلاں کہ اوہ بندا جواب دے سکدا، اوہ میرے ول مُڑ گئی تے اپنیاں نراس نظراں

میرے اُتے جما دتیاں. اوہ مینوں ویکھ کے کنب گئی' تے اوہناں نظراں وچ اوہ سارا درد موجود سی جہڑا اوسے ویلے محسوس کیتا جا سکدا اے جدوں کوئی بُڈھا ہووے' بیمار ہووے تے وس نہ چل رہیا ہووے کہ رو پوے. میں ویکھیا کہ ابا وی کُرسی اُتے پاسا بدل رہے نیں. اوہ اوہدی اک اک گل نوں چنگی طرحاں سمجھدے سن حالاں اوہ اوس ویلے اک لفظ وی نہیں بولی سی. اخیر جدوں اوہدیاں ایہناں نظراں نال کجھ حاصل نہ ہویا تاں اوہ اپنے خول وِچ واپس سمٹ گئی تے اسیں ایہ سُنن لئی بیٹھے رہے کہ ساڈا مہمان کیہ آکھ رہیا اے.

"وچاری مائی سُک کے ہڈیاں دی مُٹھ رہ گئی سی . ماڑا کھانا ملدا تے کدے اوہ وی نہیں. اوہدے بہُت سارے بچے ہوئے تے سارے مُنڈے. جیوں ای ذرا وڈے ہوندے اپنی راہ لگ جاندے. جہڑا سولھاں سال دا سی' اوہ وی نکل گیا. سوال صرف چاولاں دا اینا نہیں سی' جے اوہنوں پین نوں پانی وی مِل جاندا تاں اوہ اپنے آپ نوں خُش نصیب سمجھدی. کوئی وی ہوندا تاں اوس گھر وچ مرن دی سوچ نال ڈر جاندا پر ویکھو' اوہنے اپنے پُتراں نوں کدے الزام نہیں دتا. اوہ آکھدی ہوندی سی کِہ بہُت دُور نیں تے اپنے مسئلیاں وچ اُلجھے ہوئے نیں."

ایہدے اُتے میری مترئی ماں نے سِر جھکا لیا. مینوں یقین ہو رہیا سی کہ اوہدی برداشت دی حد ہو چکی اے' پر میرا دل کیتا کہ ایہدا فیصلا کر لواں' تے میں اصرار کیتا.

"اِک مُٹھی چاول نال بہُت فرق پَے جاندا' کیوں تیرا کیہ خیال اے؟"

میری مترئی ماں تن کے سِدھی کھلو گئی تے مینوں آس ہوئی کِہ جو کجھ اوہنے اِک واری کیتا سی' اوہ اوہدے اُتے مسوسی اے. تے میں تاں ایہ سوچ رہیا ساں کہ اوہنوں رنجیدا کر سکدا آں کہ اپنے نوں اوہدی اواز اوہدے انداز' اوہدی ہر چیز نے اوہ پرانا دم خم نویں سریوں حاصل کر لیا. اوہ میرے والد دا دھیان اپنے ول کران تے مہمان نال موقعے دی مناسبت نال خاموشی دا وقفا حاصل کرن وچ کامیاب ہو گئی. فیر بولی.

"سوزانا چور سی"

"ایہ کیوں آکھدی ایں مانوئیلا؟ سانوں دوہاں نوں ایہ گل چنگی طرحاں پتا اے. پر توں ایہ تے سوچ کِہ فاقا کشی توں بچن لئی اوہدے کول چوری توں سوا کہڑا راہ سی؟"

اسیں آہمو ساہمنے آ گئے. میرے والد نے مینوں وچارگی تے نراستا بھریاں نظراں نال ویکھیا. مینوں اپنے چہرے دے اک رخ اُتے اوہناں دیاں نظراں محسوس ہوئیاں' پر میں تاں مانوئیلا دے خلاف اُٹھیا ساں. ایہدے سوا کجھ نہیں تے میں ایس لڑائی لئی کمر کس لئی. اخیر اسیں ایس گل بارے بحث کرن ای لگے ساں جو ساڈے روز ہون والے جھیڑیاں دے کدے نہ ختم ہون والے سلسلے دی تہہ وِچ دبی ہوئی سی.

"چوری کرن نُوں کوئی مجبور نہیں ہوندا. سوزانا نُوں اوہی ملیا جہدی اوہ مستحق سی تے تیرا کیتا دھریا وی تیری گستاخی دی سزا بن کے تیرے اگے آئے گا."

"تیرے نال تاں جو کجھ ہووے گا اوہ تینوں پل ای رہیا اے. ہُنے تے ایتھے پل پل رہیا اے. توں کیہ سمجھدی ایں کہ ایہہ بہتر نہ ہوندا کہ توں سوزانا نُوں اوہ مٹی بھر چاول اپنی چولی وچ لکائی رہن دیندییں. گیارھاں سال پہلاں، مانوئیلا؟"

جو کجھ مینوں کہنا چاہیدا سی، ایہہ اوہدے ناکوں بہت ودھ سی. میرے والد دے خیال تے برداشت توں وی ودھ سی جہدا اندازا اوہناں دیاں اکھاں تے بیمار جُسے توں ہو رہیا سی. اوہ پوری دی پوری کپکپاندی ہوئی اُٹھ گئی.

"لعنت ہووے تیرے اُتے!" میرے والد نے کہیا تے اوہدے لاگے چلے گئے کیوں جے اوہ لڑکھڑا رہی سی. اوہدے چہرے دا تاثر بدل گیا سی تے اوہ اپنے ہتھ سینے اُتے لے آئی.

"احتیاط نال مانوئیلا، مینوں پھڑی رکھ!"

اوہ کھنگھی، اگے اُلری تے آکڑ کے دُہری ہو گئی. بڑی مشکل نال اوہ میرے والد نُوں اپنی گل سمجھا پائی کہ اوہ اوہنوں کمرے تک اپڑا دین. اوہ تاں اوہدے اُتوں نظر نہیں ہٹا رہے سن. اِک دم اوہ اینے پریشان ہو گئے کہ اوہنوں سہارا دے کے لئے جان دا جتن کرن لگے تے اوہ اوہدے رحم جوگ ہلکے کمزور جسم نوں سہارا دین لئی اگے اُلرن لگے.

میں پروہنے ول ویکھیا. اوہدے تعظیمی سبھاء دے باوجود مینوں لگیا کہ میں اوہدے خیالات پڑھ سکدا آں. اوہی خیالات جہڑے سارے پنڈ وچ، ساڈے جانن والیاں دے وی سن کہ "تسیں لوک سدا توں ٹیڈھے ساؤ." اوہ ایہہ کہندا ہویا الگ لگ رہیا سی.

جو کجھ میں کیتا سی، اوہدے کارن میں آپ اِک عجیب طرحاں دی بے چینی محسوس کر رہیا ساں. مینوں سوزانا دا خیال آیا تے توقع دے خلاف میں ویکھیا کہ اوہدا مہربان، ساؤلا چہرا میرے رویے نُوں ناپسند کر رہیا اے تے اُداس اے کہ مَیں ایہو سبھ کجھ کرن لئی وڈا ہویا ساں. فیر میں اپنے والد دے قدماں دی بڑک سُنی کہ تیز تیز واپس آ رہے نیں تے میں اوہناں دی ناراضگی لئی اپنے آپ نُوں تیار کرن لگیا. ایہہ تاں یقینی سی کہ اوہ میرے اُتے فیر توں ناراض ہوون گے تے ناراضگی دی ایس حد تیکر اپڑ جاون گے جتھے پیو اپنے پُتر نُوں جانوں ای مار دینا چاہندا اے تے کامیاب صرف ایس گل وچ ہوندا اے کہ غصے نال اپنا چہرا لال کر لوے. پر ایس قسم دی کوئی گل ای نہ ہوئی. مَیں اوہناں نُوں چھتری دان وچ لہنی سوٹی لئی کھکھوڑدیاں سنیا تے میں اوہناں دا ساہمنا کرن لئی مڑیا.

کیہ گل اے؟"

"تُوں ایتھے ای ٹھہر' میں ڈاکٹر نُوں سدن جا رہیاں۔" اوہناں نے آکھیا تے اوہ خوف تے گھبراہٹ پاروں آپ ای آپ ڈگدے ڈھیندے' میری بدتمیزی دا کوئی ذکر کیتے بنا ٹُر گئے۔ گل بہت ودھ گئی سی۔ مینوں احساس سی تے میں گھابر کے اوہدے کمرے ول ویکھیا پر بُوہا بند سی۔ مینوں یقین سی کہ میری متریئی ماں مرن والی اے۔ نہیں تاں اوہ اوہدے لاگے بہتی دیر رُکے ہوندے تے بعدوں میرے کول کھلو کے مینوں جھاڑن وِچ دی بُہتا ویلا لایا ہوندا۔ اوہناں نے ایہنوں ویکھ لیا سی تے ایہنوں ایس حد تیکر جان لیا سی کہ اوہ سمجھ گئے کہ اوہنے کدوں مرنا اے۔ میری سمجھ وِچ نہیں آیا کہ میں کیہ کراں۔ ایہ ہور گل اے کہ تُسیں سوچو کہ مشکل وِچ پھس سکدے او' تے ایہ ہور گل اے کہ تُسیں واقعی پھس جاؤ۔ بہرحال مَیں سوچن لگیا کہ موت اپنی اعلاء تے اُچی سزا سی کہ اوہ شہیداں دی موت مرجائے گی تے میرے اُتے اُچیرتا حاصل کرلوے گی۔

فیر مینوں سوزانا دا خیال آیا۔ ایس واری مَیں اوہنوں روندیاں ویکھیا تے چاول اوہدی چولی وِچوں ڈگ کے اوہدیاں جُتّیاں تے مانوئیلا دیاں قیمتی جُتّیاں وِچکار ڈھیر ہوئی جا رہے سن۔ آخر وِچ' مَیں بس بُوہے لاگے بہہ گیا کہ جو کُجھ ہووے' اوہدے توں انجانو نہ رہواں۔ ویلا کدے چھیتی چھیتی بیتدا ہویا لگدا تے کدی ہولے۔ اخیر میں قدماں دی اواز سنی۔ مَیں پرت کے ویکھیا۔ ابا دے نال ڈاکٹر آیا سی۔ اوہ آئے' اوہناں نے بُوہا کھولھیا' ڈاکٹر نُوں اندر لے گئے۔ آپ وی اندر گئے تے بوہا بند کر لیا۔ پل فیر بیتن لگے۔ پر ہُن زیادا اِکتارتا نال۔ پِنڈ دا بندا میرے لاگیوں لنگھیا تے پیار وِچوں اپنی ٹوپی لے آیا۔ اخیر مَیں ویکھیا کہ ڈاکٹر ٹُر گیا اے تے ابا میرے ساہمنے کھلوتے نیں۔

"چل آ" اوہناں نے آکھیا تے ٹُر پئے۔ مَیں اوہناں دے مگر مگر..... اسیں باورچی خانے وِچ رُکے۔ اوہناں نے میریاں اکھاں وِچ جھانکیا۔ بڑی نرا سانال۔ کسے ایسے طریقے دی بھال وِچ کہ مینوں سمجھ سکن۔ مَیں اوہناں دی مدد کرن دا کوئی جتن نہ کیتا۔

"تینوں ذرا احساس نہیں کہ اوہ مر رہی اے!"

ایس خیال نال خوف زدا ہو کے اوہناں نے اپنی گل آپ ای روک دِتی۔ میری سمجھ وچ نہیں آیا کہ کیہ کہواں۔ اوس اِک پل وِچ مَیں مانوئیلا دے نال اپنا سارا جیون مُڑ توں جی گیا۔ اوہدے نال میریاں جو لڑائیاں ہوئیاں' اوہ نفرت جو مینوں اوہدے نال سی' تے میں فیر ویکھیا کہ اوہی ہتھ اِک چولی نُوں کھچ رہے نیں۔ ہلا رہے نیں تے چولی توں چاول نکل کے جُتّیاں اُتے ڈگ رہے نیں۔

"جا کے اوہنوں ویکھ تے اوہنوں وکھا دے کہ توں ایتھے ایں" ابے نے سختی نال آکھیا۔

جو اوہناں نے کہیا' اوہ میں بے دھیانی نال کر چھڈیا۔ مَیں مڑیا تے اندر ٹُر گیا۔ سوون کمرے

دے راہ وچ مینوں اوہی پنڈ والا بندا دسیا۔ اوہنے نظراں نیویاں کیتیاں ہوئیاں سن پر اوتھے بُت بنیا کھلوتا سی جویں کوئی کسے دُوجی دُنیا توں آیا ہویا ہووے تے اوہدی موجودگی دی بڑی حقیقی سی۔ اچن چیت مینوں خیال آیا کہ اوہنوں ایتھے ہونا ای چاہیدا سی۔ اخیر مَیں بُوہے دی کُنڈی کھولی تے اندر ٹُر گیا۔ کمرا میریاں نظراں دے ساہمنے کھِلر کے چوڑا ہون لگیا۔ سبھ توں پہلاں اوتھے دیاں چیزاں، مسہری، تصویراں، دواواں دی بو، جہڑی خوراک اوہنے ہُنے پیتی سی، اوہدی تیز ہواڑ ہوا وچ رچی ہوئی سی۔

ہولے ہولے میرا جی چاہن لگیا کہ مَیں اوہنوں ویکھاں۔ مَیں ویکھیا کہ اوہ پیراں توں لے کے سینے تیکر چادر وچ ولیٹی ہوئی اے تے اوہدا سینا اوس تھاں توں صاف پتا لگدا سی کہ اوہ زندا رہن لئی کھڑے یدھ وچوں لنگھ رہی اے۔ جدوں اوہ ساہ لیندی تاں چادر پھُل کے اُتانہہ ہو جاندی۔ ایہ تودا جہیا انج اُٹھدا رہندا جویں اوہدے پھپھڑیاں نُوں ہُن ہور واء دی لوڑ نہیں۔ پر فیر ڈِگ جاندا جویں پھپھڑے سدا سدا لئی بہہ رہے ہوون۔ فیر اُٹھدا، ہولے ہولے اُپر جاندا تے بہُت باقاعدگی دے نال۔

مَیں سِدھا باہر ٹُر جانا چاہندا ساں پر اوہ بڑے جتن نال کجھ بدبدان لگی۔ میں سمجھ نہیں سکیا کہ اوہ کیہ آکھ رہی اے پر فیر میں سنیا، خاصے اَکھڑویں طور اُتے، کہ اوہ پچھ رہی اے۔

"جے سوزانا ہوندی ای نہ تاں کیہ ہوندا؟"

"مینوں نہیں پتا" مَیں آکھیا۔

"مینوں پتا اے۔" اوہ بولی، تے اِک دم بہُت مطمئن نظر آون لگ پئی۔ اوہ زور زور نال ساہ لین لگی تے اوہدی عقل پوری طرحاں کم کر رہی سی۔ "فیر سبھ کجھ مختلف ہوندا، زندگی مختلف ہوندی۔"

اوہنے لِٹیاں اکھاں کھولیاں تے چھت ولے ویکھیا۔

"تینوں یاد اے کہ کِویں ہویا سی؟"

"آہو مینوں یاد اے۔" مَیں ٹھاہ کر کے جواب دِتا۔ کیوں جے اوہ تے میں اوس واقعے بارے کدے اِک طرحاں تاں سوچ نہیں سکدے ساں۔

"اوہ سبھ کرن دی کوئی ضرورت تے نہیں سی جو ہویا۔"

"ظاہر اے بلکُل نہیں سی! توں ساڑے پاروں کیتا۔ توں کدے ایہ سوچ نہیں سکدی کہ شرمندگی پاروں روندی ہوئی چالھی سال دی اِک سوانی اُتے کیہ بیتدی اے! تینوں اوہدے چہرے دا تاثر یاد اے؟"

گل کردا کردا مَیں اپنے جذبات اُتے قابو نہ رکھ سکیا۔ میں جوش پاروں اگے نوں جھک گیا پر

اوہ کسے گل دی پرواہ نہیں کر رہی سی۔ میں پک نال نہیں آکھ سکدا کہ اوہ کجھ پل ہور جیوندی رہنا چاہندی سی یاں اوس تھاں اپڑ چکی سی جتھے ایس قسم دیاں چیزاں دی تکلیف نہیں ہوندی۔ بہرحال اوہ انج بولدی رہی جویں اوہنے میری گل نہ سُنی ہووے۔

"مینوں پتا نہیں کہ اوہ کویں دی دس رہی سی۔ ایس پل میں تینوں ویکھ رہی ساں۔ میں اوہنوں روندیاں سنیا پر میں تاں ویکھنا ایہ سی کہ تیرا ردِعمل کیہ ہوندا اے۔"

"تینوں ایہ پتا لگن وچ بہتی دیر نہیں لگی ہووے گی۔"

"توں غصے نال وِپھر گیا سیں۔"

"ایہدے نالوں وی ودھ۔"

"مینوں ہُن وی یاد اے۔"

"پر تینوں چنگی طرحاں پتا ہووے گا کہ میں جدوں بال ساں تے میں سوزانا دا دُودھ پیتا سی۔ اوہدے نِکے بچے دے نال دُودھ وچ بھائیوال بنیا ساں۔ اوہ میری ماں سی یاں گھٹو گھٹ جتھے تک میرا تعلق اے، میری ماں بن گئی سی۔"

مانوئیلا نے کجھ نہیں آکھیا۔ اوہ بس مینوں ویکھن لئی اپنا سِر اگے لے آئی تے بولی..... میں مجبورن ایہ من رہیا آں کہ اوہ میرے نال بہت مہربانی نال بولی، تے بہت سادگی نال پچھن لگی۔

"توں میری گل سنیں گا؟"

"میں سِر ہلایا تے اوہ بولدی رہی۔ اوسے عجیب لہجے وچ جہدے بارے میرا دل چاہندا اے کہ کاش میں کدے نہ سنیا ہوندا۔

"میں تیری ماں توں پہلاں آئی ساں۔ سبھ کجھ صرف اِک سدھر پاروں بدل گیا..... تیرے دادا دیاں زمیناں اُتے ایہ ہویا۔ زمیناں اُتے..... تیرے والد گھر دے منڈے سن تے میں نوکرانی..... اسیں جوان ساں تے ساڈے چوہاں پاسے کھیت کھلے ہوئے سن۔ بہار دا موسم سی تے جنوراں دے جوڑے لگ رہے سن..... اسیں باڑھ پچھے ٹُر گئے..... اوہ اپنے آپ اُتے قابو نہ رکھ سکیا تے میری سمجھ وچ نہ آیا کہ اوہنوں کویں روکاں..... تاں ایس پاروں میری ماں نوں اپنا سامان بنھنا پیا تے تیرے دادا نے سانوں سڑک اُتے کڈھ چھڈیا..... پہلاں میری ماں گئی..... اوہ نہیں چاہندے سن کہ کوئی ساڈے تیکر اپڑ سکے..... پر میں اوہدے بارے نہیں سوچ رہی ساں.....میں اوس بچے بارے سوچ رہی ساں جو میرے ول ہو سکدا سی۔ فیر تیرا دادا اِک دن اوس بچے بارے پچھن آیا..... توں سمجھ سکدا ایں کہ معاملا فیر توں ٹُر پیا۔ پر سارے ویلے میں مٹر دی چھلی ہوئی پھلی وانگ رہی آں۔ جنس ماری تے خُد پسند تے بے اولاد....."

اوہ بولدی بولدی رُک گئی تے اکوڑکی ڈگدی جاپی۔ اوہنے وِچ اِک عجیب جہی تبدیلی آ گئی سی، تے مینوں خیال ہویا کہ ایہ ہُن کدے وی بول نہیں پائے گی۔ باہر جان لئی میں ہولے ہولے مڑن لگیا تے مَیں ویکھیا کہ چادر ہیٹھاں اوہدا ہتھ ہِل رہیا اے۔ مَیں اوتھے ای رُک گیا۔

"توں ویکھ رہیا ایں؟ میں تیری ماں وانگ اُکا ای نہیں آں' ویکھ۔"

میں کندھ اُتے لگی تصویر نوں ویکھیا۔ اوہ ٹھیک آکھ رہی سی۔ دوہاں وِچ کوئی رَلتائی نہیں سی۔ میری ماں دی دھون موتی پہنن لئی بنی سی۔ ایس قسم دا گلا سی جہنوں ویکھدیاں ای موتیاں دے زیور دا خیال آوندا اے۔ مانوئیلا دی تاں کوئی دھون ای نہیں سی۔ فیر اوس تصویر وچ کوئی گل سی' اِک انداز سی۔ بِلکُل جویں میرے والد وچ وی اوس ویلے ہوندا جدوں مانوئیلا کِدھرے دُور ہوندی۔ مانوئیلا مختلف سی۔ مرن بسترے اُتے وی اوہدے متّھے اُتے اوہناں لکیراں دے نشان سن جہڑے سارا جیون اِکو جہے کم روز روز کرن پاروں پے جاندے نیں۔

تیری ماں دی اوسے طبقے نال تعلق رکھدی سی جہڑا تیرے پیو دا اے۔ اوہناں دا ویاہ ہو گیا تے توں جمیا..... اوسے دن اوہ مر گئی۔ میں کدھرے ہور ساں۔ مینوں کُجھ پتا نہیں سی..... سوزانا اوسے گھر وِچ سی..... اوہدا اِک بال سی' کُجھ مہینے دا' تے اوہنوں دُدھ وی بہُت لتھدا سی۔ تیرا پیو مینوں بعدوں ملیا تے مینوں واپس لے آیا..... اچھا' تے مینوں ہور کیہ چاہیدا سی؟ پر ایہ غلط نہ سمجھیں' اوہنے اچانک لیٹیاں بے چین اکھاں نال میرے دل وچ اپڑن دا جتن کردیاں بہُت ڈاڈھ نال آکھیا۔ "مَیں تاں سدا توں اوہی ساں جو ہُن آں۔ ڈینیل' تُسکی بے کار تُوڑی۔"

ایس واری اوہ اُکا ڈھیری ہو گئی تے اوہدی بانہہ کولوں ڈھلک کے چادر اُگے ڈگ پئی۔ میں اپنے آپ گِنتی گنن لگ پیا۔ اِک' دو' دس' وِیہ سیکنڈ..... فیر مینوں احساس ہویا کِہ ہُن گنن دا کوئی فایدا نہیں اے۔

ہر پاسے کُرسیاں کِھلر گئیاں۔ پیار وِچ وی' تے گُلاباں دی نڈھال کر دین والی واشنا۔ ایہ احساس اِک دھچکا بن کے لگیا۔ میرے چوہاں پاسے اوہناں لوکاں دی پریشان کرن والی بھنبھناٹ دا رولا سی جہڑے لیٹیاں اوازاں نیویاں رکھنیاں چاہ رہے سن۔ پنڈ والا بندا راتیں ساڈے ول رُک گیا۔ اج لگدا سی جویں اوہ ایتھے گھلیا گیا اے۔ ایتھے' اوتھے' ہر تھاں تے اوہ دل برداشتایاں تھکیا ہویا نہیں سی لگ رہیا۔ اوہ بس اوتھے موجود سگرٹ چھکدا رہیا۔ اوہنوں ایس گل دی اُکا پرواہ نہیں سی کِہ اوہدے توں اُچیرے درجے دے لوک کولوں لنگھ کر رہے نیں تے گل کرن لئی کسے بندے دی بھال وچ اوہنوں اِک نظر وِچ رودے لگے جاندے نیں۔ اوہنوں ویکھ ویکھ کے سواد مانن دے جتن وِچ میں سنجیدا خیالاں نوں اپنے توں دُور رکھی رہیا۔ پر اِک سوال اجہیا سی

جہڑا مَیں نہیں بُھلا سکیا۔

"اوہنے اوس ویلے مینوں کیوں ویکھیا' سوزانا نُوں کیوں نہ ویکھیا؟"

مَیں ایس گُنجھل نُوں سلجھانا چاہ رہیا ساں کہ میں ویکھیا اے ہوری میرے ول آ رہے نیں۔ بیتی شام دے پِچھے وجے توں اوہ اپنے بدل گئے سن کہ مینوں انج لگ رہیا سی جویں میں اوہناں نُوں جاندا ای نہیں آں۔ اوہناں نے اِک کرسی گھسیٹ لئی تے میرے کول بہہ کے بے مقصد ٹوٹیاں وِچ گل بات کرن لگے۔

"مانوئیلا نہیں سی چاہندی کہ کسے نُوں پتا لگے..... تینوں تے پتا ای اے' جِنہاں سوانیاں دے بال نہیں جمدے اوہ کویں دِیاں ہوندِیاں نیں۔" فیر اوہ رُک گئے تے بہت بے وسی نال کفن اُتے' موم بتیاں اُتے' ہر چیز نُوں ویکھدے رہے' فیر کہن لگے :

"اوہنوں شروع توں ای پتا سی کہ سوزانا چوری کردی اے..... مَیں سوزانا نُوں واپس نہیں کر سکدا ساں تے مانوئیلا وی نہیں چاہندی سی کہ اوہنوں واپس گھل دِتا جاوے۔ ایہہ تاں بعدوں ہویا جدوں اوہنوں احساس ہویا کہ اوہ سوزانا نوں برداشت نہیں کر سکدی۔ توں ہر ویلے سوزانا کول رہنا چاہندا سیں۔ انج دی گل اکثر ہو جاندی اے۔ مرد سمجھدا اے کہ اوہنوں پُتر دی بہت ضرورت اے' پر سوانی نُوں اوہدے نالوں وی ودھ لوڑ ہوندی اے۔ اوہنے پہلاں توں نہیں سوچیا سی۔ اوہنوں بیٹھے بٹھائے خیال آیا کہ جے توں سوزانا دی بُرائی ویکھ لویں..... بے اولادی نے اوہنوں مجبور کیتا! فیر اوہی ہویا جو ہویا سی! ساری رات اوہ روندی رہی کہ اوہنے گڑبڑ کر دِتّی اے۔"

اوہ بولدے بولدے رُک گئے تے میری سمجھ وِچ نہیں آیا کہ کیہ کہواں' تے کراں تاں کیہ۔ مَیں اپنا سِر کدے ایدھر گھُمایا کدے اودھر۔ میں چاہندا ساں کہ کسے دی نظر وچ آئے بِنا نکل نساں تے کسے دا ساہمنا نہ کرنا پوے۔ پر جو ہووے سو ہووے' مینوں ہُن احساس اے کہ مَیں نس وی جاواں تاں مَیں سوزانا بارے کدے گل نہیں کراں گا تے مَیں جِتھے وی جاواں' مانوئیلا بارے سوچدا رہواں گا تے اوہدے بارے ای کُجھ نہ کُجھ ہور جاننا چاہواں گا۔

☆☆☆☆☆

سپینی / گبریل گارشیا مارکیز

کاغذی گلاب

سویر ساجھرے دی اُداسی وِچ اپنا راہ بھالدیاں ہویاں مینا نے بغیر استیناں والا اوہ لباس پا لیا جہڑا اِک رات پہلاں اوہنے مسہری لاگے ٹنگیا ہویا سی تے وڈے صندوق دے اندر اوہدیاں وکھ ہو جان والیاں استیناں بھالن لگی۔ فیر اوہنے کندھ اُتے لگیاں میخاں نال اوہناں نوں بھالیا' فیر بوہیاں مگر' ایس احتیاط دے نال کِہ رولا نہ پوے تاں جے اوہدی انھی نانی نہ جاگ پوے جو اوسے کمرے وِچ ای سُتی پئی سی۔ پر جدوں اوہ انھیرے وِچ ویکھن دی عادی ہو گئی تاں اوہنے ویکھیا کِہ نانی تاں پہلاں ای جاگی پئی سی تے باورچی خانے وِچ ٹُر آئی کِہ اوہناں کولوں استیناں بارے پچھے۔

"غسل خانے وِچ نیں" انھی سوانی نے آکھیا۔ "میں اوہناں نوں کل دھو چھڈیا سی۔"

اوتھے ای سن اوہ۔ اِک تار اُتے لکڑ دیاں دو چونڈھیاں نال لمکدیاں۔ اوہ اجے تک گِلیاں سن۔ مینا واپس باورچی خانے گئی تے استیناں نوں اگ دان دے پتھراں اُتے کھلار دِتا۔ اوہدے ساہمنے نابینا سوانی کافی پھینٹ رہی سی تے اوہدیاں مُردا پتلیاں برانڈے دی پتھریلی حد اُتے جمیاں ہوئیاں سن جتھے گملیاں وِچ اک قطار وِچ جڑی بوٹیاں اُگیاں ہوئیاں سن۔

"اگوں توں میریاں چیزاں نہ لویں" مینا نے آکھیا۔ "اج کل دُھپ دا کوئی وساہ نہیں۔"

نابینا سوانی نے اپنا چہرا اواز دے رخ کر لیا۔

"میں بُھل گئی ساں کِہ اج پہلا جمعا اے۔"

لما ساہ بھر کے' ایہہ ویکھن مگروں کِہ کافی تیار اے یاں نہیں' اوہنے بھانڈا اگ اُتوں لاہ چھڈیا۔

"کاغذ دا ٹوٹا تھلے رکھ لے' کیوں جے ایہہ پتھر مَیلے نیں۔"

مینا نے اپنی گواہی والی انگلی اگ دان دے پتھراں اُتے پھیر کے ویکھی۔ اوہ مَیلے سن پر اوہناں اُتے جمی ہوئی سواہ دی تہہ سخت ہو گئی ہوئی سی جہڑی استیناں نوں اودوں تائیں مَیلا کرن جوگ نہیں سی جدوں تائیں اوہناں نوں اُتے رگڑیا نہ جاندا۔

"جے ایہہ میلیاں ہو گئیاں تاں توں ذمے وار ہوویں گی۔" اوہنے آکھیا۔

نابینا سوانی نے اپنے لئی اِک پیالی وِچ کافی لڈی۔ "توں غُصے وِچ ایں۔" اوہنے برانڈے ول کرسی گھسیٹدیاں آکھیا۔ "غُصے دی حالت وِچ عشائے ربانی حاصل کرنا بے حُرمتی اے۔"

اوہ ویڑھے وچ گلاہاں ساہمنے کافی پین بہہ گئی۔ جدوں گرجے دی عبادت دی رسم خاطر تیجی وار گھنٹی وجی تاں مینا نے اگ دان توں استیناں چکیاں جہڑیاں ہُن تک گِلیاں سن پر اوہنے پا لئیاں۔ فادر اینجل اوہنوں ننگے موڈھیاں دے نال عشائے ربانی نہیں وصول کرن دین گے۔ اوہنے موتہ نہیں دھوتا فیر چہرے اُتوں سرخی دے آثار تولیے نال مٹائے۔ دعاواں دی کتاب تے شال چکی تے سڑک اُتے نکل آئی۔ کوئی پاء گھنٹے مگروں اوہ واپس پرت آئی۔

"توں اوتھے مقدس کتاب دی تلاوت مگروں ای اپڑ سکیں گی۔" نابینا سوانی نے ویڑھے وِچ گلاہاں ساہمنے بیٹھی نے آکھیا۔

مینا سِدھی ٹٹی خانے ٹُر گئی۔ "میں عبادت لئی نہیں جا سکدی۔" اوہنے آکھیا "میریاں استیناں گِلیاں نیں تے سارے لباس اُتے سلوٹاں نیں۔" اوہنوں جاپیا جویں ایہ سبھ کجھ جانن والیاں نظراں اوہدا پِچھا کر رہیاں نیں۔

"پہلا جمعا اے تے توں عبادت لئی نہیں جا رہی۔" نابینا سوانی بول پئی۔ ٹٹی خانیوں پرت کے مینا نے اپنے کان پیالی وِچ کافی لڈی تے تازا سفیدی کیتے بوہے دی چوکھٹ نال ٹیک لا کے بہہ گئی' نابینا سوانی کول۔ پر اوہ کافی نہ پی سکی۔

"سارا قصور تیرا اے۔" اوہ دبے دبے کینا بھرے لہجے نال بولی۔ ایس احساس دے نال کِہ اوہ اپنے ای اتھروواں نال ڈُبی جا رہی اے۔

"توں رو رہی ایں" نابینا سوانی چلک کے بولی۔

اوہنے پانی پان دا فوارا اوریگانو دے گملے لاگے رکھ چھڈیا۔ تے ایہ دُہراندیاں ہویاں کِہ "توں رو رہی ایں" برانڈے وِچ ٹُر آئی۔ مینا نے اپنی پیالی زمین نال لا دِتی تے آکڑ کے بہہ گئی۔

"میں غُصے پاروں رو رہی آں" اوہنے آکھیا' تے نانی لاگے آوندیاں ہویاں بولی "تینوں گرجے جا کے اعتراف کرنا پوے گا کِہ تیرے کارن مینوں پہلے جمعے دا عشائے ربانی چھڈنا پیا۔"

نابینا سوانی چپیتی اَہل بیٹھی رہی۔ ایس اُڈیک وِچ کِہ مینا سوون کمرے دا بوہا ڈھو دیوے۔ فیر اوہ برانڈے دے سرے تک چلدی ہوئی گئی۔ اوہ رک رک کے جھکی۔ ایتھوں تک کِہ اوہنوں زمین اُتے رکھی ہوئی پیالی لبھ گئی جہنوں موتہ وی نہیں سی لایا گیا۔ پیالی دی کافی نوں گملے وِچ لڈدیاں ہویاں اوہ آکھدی رہی:

"رب جاندا اے میرا ضمیر صاف اے۔"

مینا دی ماں سوون کمرے چوں باہر نکل آئی۔

"توں کہدے نال گلاں کر رہی ایں؟" اوہنے پچھیا۔

"کسے نال وی نہیں۔" نابینا سوانی نے آکھیا۔ "میں تینوں پہلاں ای دَس بیٹھی آں کِہ میں پاگل

ہوندی جا رہی آں۔"

اپنے کمرے وِچ محفوظ ہو کے مینا نے اپنی چولی دے بند کھولے تے تِن نِکیاں چابیاں کڈھیاں جو اوہ سیفٹی پن وِچ لائی رکھدی سی۔ اوہناں وِچوں اِک چابی نال اوہنے سنگھار میز دی ہیٹھلی دراز کھولھی تے لکڑ دی نکی جہی صندوقڑی کڈھی۔ صندوقڑی نُوں دُوجی چابی نال کھولھیا۔ اوہدے اندر رنگ دار کاغذ اُتے لکھے گئے خطاں دا اِک پلندا سی جہدے اُتے ربڑ بینڈ چڑھیا ہویا سی۔ اوہنے اوہناں نُوں اپنی چولی وِچ لکا لیا۔ صندوقڑی اپنی تھاں رکھی تے دراز وِچ تالا لا چھڈیا۔ فیر اوہ ٹٹی خانے گئی تے خط سٹ چھڈے۔

"میں سمجھ رہی ساں کِہ تُوں گرجے گئی ایں۔" جدوں مینا باورچی خانے وِچ آئی تاں اوہدی ماں نے آکھیا۔

"ایہ جا نہیں سکی۔" نابینا سوائی وِچے ای بول پئی۔ "میں بُھل گئی ساں کِہ اج پہلا جمعا اے تے میں کل دُپہرا ایہدیاں استیناں دھو چھڈیاں۔"

"ہُن تک گِلیاں نیں!" مینا بڑبڑائی۔

"اج کل مینوں بڑی محنت کرنی پیندی اے۔" نابینا سوائی نے آکھیا۔

"مینوں ایسٹر لئی پنجاہ اتے سو درجن گُلاب تیار کر کے دینے نیں۔" مینا نے آکھیا۔

دُھپ چھیتی تیز ہو گئی۔ ست وجے توں پہلاں مینا نے وڈے کمرے وِچ کاغذی گُلاباں دی دُکان سجا لئی۔ اِک ٹوکری بھر کے پنکھڑیاں تے تار، اِک ڈبا کریپ دے کاغذ، دو قینچیاں، دھاگے دی اِک گُچھی تے لیوی دا بھانڈا۔ اِک پل مگروں ترینیداد بغل وِچ دفتی دا ڈبا دبی آ گئی تے اوہدے کولوں پچھن لگی کِہ اوہ عبادت ویلے کیوں نہیں آئی۔

"میرے کول استیناں نہیں سن۔" مینا نے آکھیا۔

"کوئی وی تینوں اُدھار دے دیندا۔" ترینیداد بولی۔

اوہنے کرسی کھچ لئی تے پنکھڑیاں دی ٹوکری لاگے بہہ گئی۔

"بہت دیر ہو گئی سی۔" مینا کہن لگی۔

اوہنے اِک گُلاب پورا کیتا۔ فیر ٹوکری اپنے کول کر لئی تاں جے پنکھڑیاں وِچ قینچی نال چنٹ پا سکے۔ ترینیداد نے دفتی دا ڈبا زمین اُتے رکھ دِتا تے کم وِچ رل گئی۔ مینا نے ڈبے ول ویکھیا۔

"تُوں جتیاں خرید لئیاں؟" اوہنے پچھیا۔

"ایہ موئے ہوئے چوہے نیں۔" ترینیداد نے آکھیا۔

کیوں جے ترینیداد پنکھڑیاں وِچ چنٹ پان دی ماہر سی، مینا تار نُوں وٹ دے کے پُھلاں دِیاں ڈنڈیاں بنان تے اوہناں اُتے ساوا کپڑا چڑھان دا کم پورا کردی۔ دوویں چُپ چاپ اپنا کم کردیاں

رہیاں. ایس گل دل دھیان کیتے بِنا کہ ٹنگے ہوئے منظر تے خاندانی تصویراں نال سجے ہوئے کمرے دے اندر دھپ ودھدی آ رہی سی. ڈنڈیاں مُکاء کے مینا نے اپنا چہرا جو کسے غیر مادی شے نال پورا ہوندا ہویا لگ رہیا سی' ترینیداد ولے کر لیا. ترینیداد لتاں جوڑے بیٹھی سی تے پنکھڑی دا کنارا اُنگلاں وِچکار ذرا ذرا سرکاندیاں ہویاں بہت صفائی نال چنٹ پا رہی سی. مینا اوہدیاں مرداویں جُتیاں ول ویکھن لگی. ترینیداد سِر جُھکے بِنا اپنے پَیر ذرا جہیا پچھے کر کے تے کم روکے بغیر اوہدے توں نظر چُرا گئی.

"کیہ گل اے؟" اوہنے پچھیا.

مینا اوہدے ول اُلری.

"اوہ ٹُر گیا" اوہنے آکھیا.

ترینیداد دی قینچی چھٹ کے اوہدی جھولی وِچ ڈگ پئی.

"نہیں!"

"اوہ ٹُر گیا." مینا نے دُہرایا

ترینیداد بِنجھ بنھی اوہنوں ویکھدی رہی. اوہدیاں آپو وِچ رلیاں ہوئیاں بھواں نوں اِک سدھی لکیر ونڈ رہی سی.

"تے ہُن؟" اوہنے پچھیا.

مینا نے مضبوط لہجے نال جواب دِتا.

"ہن کجھ نہیں."

ترینیداد نے دس وجے توں پہلاں اوہنوں رب راکھا آکھ دِتا.

ایس نیڑتا دے بھار توں آزاد ہو کے مینا نے اِک پل لئی کم روکن مگروں موئے ہوئے چوہے نٹی خانے وِچ سٹ دِتے. نابینا سوانی گُلاب دی جھاڑی دی چھنگائی کر رہی سی.

"میں شرط لانی آں کہ تینوں ایہ نہیں پتا کہ میرے کول ایس ڈبے وِچ کیہ اے." مینا نے اوہدے کولوں گزردیاں ہویاں آکھیا. اوہ چوہیاں نوں ہلان لگی.

نابینا سوانی متوجا ہو گئی. "فیر توں ہلا" اوہنے آکھیا. مینا نے اوہی کم فیر کیتا پر نابینا سوانی کن دی لوگواہی والی اُنگلی نال دبا کے تیجی وار سُنن مگروں وی ڈبے وِچ موجود شے نوں نہیں پچھان سکی.

"چوہے نیں. جو بیتی رات گرجے دے چوہے داناں وِچ پھڑے گئے." مینا نے دسیا.

جدوں اوہ پرتی تاں نابینا سوانی کولوں کجھ آکھے بِنا گزر گئی. پر اوہ اوہدے مگر مگر ٹُر آئی. جدوں اوہ وڈے کمرے وِچ داخل ہوئی تاں مینا بند باری لاگے کلی کھلوتی کاغذی گُلاب پورے کر رہی سی.

"مینا!" نابینا سوانی نے آکھیا۔ "جے توں خوش رہنا چاہنی ایں تاں اوہناں ساہمنے اعتراف نہ کریا کر۔"

مینا نے کجھ آکھے بنا اوہدے ول ویکھیا۔ نابینا سوانی اوہدے ساہمنے کرسی کھچ کے بہہ گئی تے اوہدے کم وِچ مدد دین دا جتن کرن لگی پر مینا نے اوہنوں ٹھاک دِتا۔

"توں گھابر رہی ایں۔" نابینا سوانی نے آکھیا۔

"توں عبادت لئی کیوں نہیں گئی؟" نابینا سوانی نے پچھیا۔

"توں ایہدا کارن چنگی طرحاں جاندی ایں۔"

"جے صرف استیناں دی وجھا ہوندی تاں توں گھروں ای نہ نکلدی۔" نابینا سوانی نے کہیا۔ "راہ وِچ کوئی تیرا اُڈیکوان سی جنھے تینوں مایوس کیتا۔"

مینا نے اپنے ہتھ نانی دِیاں اکھاں ساہمنے انج ہلائے جویں کسے ان ویکھے شیشے نوں صاف کر رہی ہووے۔

"توں چڑیل ایں۔" اوہنے آکھیا۔

"توں اج سویرے دو واری ٹٹی خانے گئی ایں۔" نابینا سوانی نے آکھیا "توں اِک وار توں ودھ کدے نہیں جاندی۔"

مینا کاغذی گلاب بناندی رہی۔

"توں مینوں وکھان دی ہمت کریں گی کہ توں سنگھار میز دی دراز وِچ کیہ لکایا ہویا اے؟" نابینا سوانی نے پچھیا۔

بہت ہولے دِنی مینا نے گلاب باری وِچ رکھیا۔ چولی وِچ ہتھ پا کے تنو نکیاں چابیاں کڈھیاں تے نابینا سوانی دے ہتھ اُتے رکھ دِتیاں، تے اپنے ہتھاں نال اوہدی مٹھی بند کر دِتی۔

"جا آپنیاں اکھاں نال ویکھ لے۔" اوہنے آکھیا

نابینا سوانی لپٹیاں اُنگلاں نال ٹٹول کے چابیاں دا معائنا کردی رہی۔

"میریاں اکھاں ٹٹی خانے دی نالی اندر نہیں ویکھ سکدیاں۔

مینا نے سر چکیا تے اوہنوں اِک نواں احساس ہویا۔ اوہنوں انج جاپیا جویں نابینا سوانی نوں پتا اے کہ اوہ اوہنوں ویکھ رہی اے۔

"اپنے آپ نوں نالی وِچ ڈگا کے ویکھ لے۔ جے تینوں اینی ای دلچسپی اے کہ میں کیہ کرنی آں۔"

نابینا سوانی نے ایس گستاخی نوں نظرانداز کر چھڈیا۔

"توں بسترے وچ لیٹی لیٹی سویر تک جاگ کے لکھدی رہندی ایں۔" اوہنے آکھیا۔

"تُوں آپ بتی بُجھاندی ایں۔" مینا نے آکھیا۔

"تے تُوں فورن ٹارچ بال لیندی ایں۔" نابینا سوانیؔ نے آکھیا۔ میں تیرے ساہواں دی اواز تُوں پچھان سکدی آں کِہ ایس ویلے تُوں لِکھ رہی ایں۔"

مینا نے جتن کیتا کِہ پرسکون رہوے۔ "بہت چنگا" اوہنے سِر جُھکے بغیر آکھیا۔ "فرض کرو اِنج ای اے' تاں فیر؟ کیہ خاص گل اے ایہدے وِچ؟"

"کُجھ نہیں" نابینا سوانیؔ نے جواب دِتا۔ "صرف ایہ کِہ ایس پاروں تُوں پہلے جمعے دی عشائے ربانی چھڈ دِتی۔"

دوہاں ہتھاں نال مینا نے دھاگے دی پِچھی' قینچیاں تے آدھ بنے گُلاباں تے ڈنڈیاں نُوں سمیٹ لیا۔ اوہنے ایہ چیزاں ٹوکری وِچ پا دِتیاں تے اپنا رُخ نابینا سوانیؔ ول کر لیا۔ "تُوں سننا چاہندی ایں کِہ میں ٹٹی خانے وِچ کیہ کرن گئی ساں؟" اوہنے پچھیا۔ دوویں بے چینی نال ساہ روکی رہیاں جدوں تک مینا نے اپنے پُچھے ہوئے سوال دا جواب نہ دے دِتا:

"میں ٹٹی کرن گئی ساں۔"

نابینا سوانیؔ نے تِنّو نِکیاں چابیاں ٹوکری وِچ سُٹ دِتیاں۔ "چنگا بہانا اے۔" باورچی خانے وِچ جاندیاں ہویاں اوہ بڑبڑائی۔ "مینوں تیری گل دا اعتبار آ جاندا جے تُوں اپنے جیون وِچ پہلی وار اجہیا لفظ مُوہوں نہ کڈھیا ہوندا۔" مینا دی ماں برانڈے وِچ مخالف پاسیوں آ رہی سی۔ اوہدیاں باہواں کنڈے دار پُھلاں دے گُچھیاں نال بھریاں ہوئیاں سن۔

"کیہ ہویا؟" اوہنے پچھیا۔

"میں پاگل آں" نابینا سوانیؔ بولی۔ "پر ظاہر اے کِہ مینوں پاگل خانے بھجوان دا خیال تینوں اوس ویلے تک نہیں آوے گا جدوں تک میں پتھر نہ مارن لگاں۔"

☆☆☆☆☆

سویڈش / ستیگ داگرمان

اِک بال دی موت

ایہہ اِک خُشگوار دن اے تے سُورج نے کھیتاں اُتے اپنی دُھپ کھلاری ہوئی اے۔ چھیتی ای گھنٹیاں وجن دی اواز سُنی جاوے گی کیوں جے اج ایتوار اے۔ رائی دے کُجھ کھیتاں وچکار اِک نوجوان جوڑے نے اِک پگڈنڈی ڈھونڈ لئی اے جس اُتے پہلاں اوہ کدی نہیں سن چلے تے ایس علاقے دے تِن پِنڈاں دیاں باریاں دے شیشے چاننے وچ لِشک رہے نیں۔ مرد باورچی خانے دیاں میزاں اُتے شیشے ساہمنے بیٹھے شیو کر رہے نیں، سوانیاں گنگناندیاں ہوئیاں کافی لئی روٹی دے ٹوٹے کٹ رہیاں نیں تے بال فرشاں اُتے بیٹھے پاجامے چڑھا رہے نیں۔

ایہہ اِک بدنصیب دن دی خُشگوار سویر اے۔ اج دے دن تیجے پِنڈ وچ اِک بال اِک خُش باش بندے ہتھوں ماریا جاوے گا۔ اجے اوہ بال فرش اُتے بیٹھا اے تے پاجامے دا نالا بنھ رہیا اے۔ تے شیو کردا ہویا بندا آکھ رہیا اے کہ اوہ اج دریا دی سَیر نُوں جاون گے تے گنگناندی ہوئی سوانی روٹی دے تازے کٹے ٹکڑیاں نُوں نیلے رنگ دی اِک پلیٹ وچ رکھ رہی اے۔

ایس باورچی خانے وچ کسے نُوں وی آون والی گھڑی دا ذرا وی شک نہیں تے اوہ بندا جو ایس بال نُوں مار دیوے گا، پہلے پِنڈ دے اِک سوہنے پٹرول پمپ اُتے کھلوتا اے۔ اوہ اِک خُش باش بندا اے جو کیمرے وچ ویکھ رہیا اے تے کیمرے دی اکھ وچوں اوہنوں اِک نکّی جہی نیلی کار دے نال لگی کھلوتی اِک ہسدی ہوئی نوجوان کُڑی دِس رہی اے۔ ایس دوران جدوں کہ کُڑی ہس رہی اے تے اوہ بندا ایہہ سوہنی تصویر لاہ رہیا اے، پٹرول پمپ والا کار دی ٹینکی دا ڈھکن بند کردیاں ہویاں اوہناں لئی اِک سوہنے دن دی سدّھر دا اظہار کردا اے۔ کُڑی کار وچ بہہ جاندی اے تے اوہ بندا جو اِک بال نُوں مار دوے گا، اپنے بوجھے وچوں بٹوا کڈھدا اے تے پٹرول پمپ والے نُوں آکھدا اے کہ اوہ سمندر دی سَیر نُوں جا رہے نیں تے سمندر اُتے جا کے اوہ اِک کشتی کرائے اُتے لین گے تے اوہنوں کھندیاں ہویاں بہُت دُور نکل جاون گے۔ باری دے کُھلے شیشیاں وچوں اگلی سیٹ اُتے بیٹھی اوہ کُڑی اوس بندے دی ساری گل بات سُندی اے تے لِٹیاں اکھاں بند کر لیندی اے تے جدوں اوہ لِٹیاں اکھاں بند کر لیندی اے تاں اوہ سمندر ویکھدی اے تے اوس بندے نُوں کشتی وچ اپنے نال بیٹھیاں ویکھدی اے۔ اوہ کوئی خوفناک بندا نہیں ہے۔ اوہ تاں اِک پیارا جہیا خُش رہن والا انسان اے تے ایس توں

پہلاں کہ اوہ کار دے اندر وڑدا' اِک پَل لئی اوہ کار دی پانی والی ٹینکی دے ساہمنے کھلوندا اے جو سورج دے چانن وچ لِشک رہی اے۔ اوہ ایس لِشک' پٹرول دی ہلکی جہی بو تے گرمائی موسم دے اچیت پھُلاں دی مہک نُوں ماندا اے۔ کار دے اُتے کوئی چھاں نہیں پے رہی تے کار دے لشکویں مڈگارڈ دے اُتے کوئی چِب وی نہیں تے نہ ای اوہ لہو نال لبڑیا ہویا اے۔

پر عین اوس پَل جدوں پہلے پنڈ وچ کار والا بندا کار دا بُوہا اپنے کھبے پاسے بند کردا تے انجن دی چابی گھماندا اے' تیجے پنڈ دے باورچی خانے وچ اوہ سوانی الماری کھولدی اے تاں ویکھدی اے کہ کھنڈ مُک گئی ہوئی اے۔ بال جنہے پاجامے دا نالا بنھ لیا اے تے جتیاں دے تسمے بنھ لئے نیں' صوفے اُتے گوڈیاں بھار کھلوتا اے تے گھاء دے وچکار پانی کنڈھے اگے چیری دے کالے رکھاں وچکار ول کھاندے دریا نوں ویکھ رہیا اے۔ اوہ بندا جو اپنے بال نُوں گوا بہوے گا' اپنی شیو توں ویلھا ہو گیا اے تے اوہنے ہُنے ہُنے شیشے نُوں تہہ کر کے میز اُتے رکھیا اے۔ میز اُتے کافی دے کپ' روٹی' کریم تے مکھیاں نیں۔ صرف چینی دی تھوڑ اے تے ماں اپنے بال نوں بھج کے لارشون دے گھروں چینی لیاون لئی کہندی اے۔ تے جدوں بال بُوہا کھول رہیا ہوندا اے تاں بندا بال نُوں چھیتی کرن دی اواز لاندا اے کیوں جے کشتی پتن اُتے تیار کھلوتی اے تے اج اوہ کشتی اتے اینی دُور نکل جاون گے جتھے اوہ اج توں پہلاں کدے نہیں گئے۔ بعد وچ بال گھر دے باغ وچکار دوڑ رہیا ہوندا اے تاں اوس سارے ویلے اوہ دریا تے پانی دی پدھر اُتے آ کے ساہ لیندیاں مچھیاں بارے سوچدا اے تے کوئی وی اوہدے کن وچ گُشگشی نہیں کردا کہ اوہدے کول جیون لئی بَرے اٹھ منٹ باقی نیں تے اوہ کشتی سارا دن' تے ہور کِنّے ای دن اوتھے دی اوتھے بدّھی رہوے گی۔

لارشون دا گھر کوئی بہتا دُور نہیں۔ سڑک دے اگّا دُوجے پاسے تے جدوں بال نس کے اوس سڑک نُوں پار کر رہیا ہوندا اے تے اوہ نکّی نیلی کار علاقے دے دُوجے پنڈ وچ وڑدی اے۔ ایہہ لال مکاناں تے تازے نویں جاگے انساناں دا نِکا جہیا اِک پنڈ اے جو اپنے باورچی خانے دیاں میزاں اُتے تازی کافی دے پیالے لے کے بیٹھے' واڑھ دے دُوجے پاسے تیزی نال نسدی کار نوں ویکھ رہے نیں جو اپنے پِچھّے دھوڑ دا بدل چھڈدی جا رہی اے۔ کار اینی تیزی نال نس رہی اے کہ اوہدے وچ بیٹھے بندے نُوں سفیدے دے رُکھ تے نویں نویں رنگے گئے ٹیلیفون دے کھمبے تیزی نال گزردے پرچھاویں وانگ لگ رہے نیں۔ کار نوں ساہمنیوں ٹکران والی ہوا وچ گرمی دی مہک اے۔ اوہ تیزی نال ایس پنڈ وچوں باہر آ جاندے نیں۔ اوہ سڑک دے وچکار بڑے مزے تے ارام نال جا رہے نیں۔ اوہ اجے تک ایس سڑک اُتے کلّے نیں۔ کِنا شاندار لگدا اے کہ بندا ہرے بھرے کھیتاں وچکار اِک سوہنی' چوڑی سڑک اُتے کلّا جا رہیا ہووے۔ اوہ بندا

اج اپنے آپ نوں بہت خُش تے طاقت ور محسوس کر رہیا اے تے اپنی نِکی کہنی نال اپنی سوانی دے جسم نوں محسوس کردا اے۔ اوہ کوئی بُرا بندا نہیں اے۔ اوہنوں بس سمندر تک پہنچن دی جلدی اے۔ اِنج تاں اوہ اِک دھوڑی تک وی نہیں مار سکدا پر فیر وی اوہ اج اِک بال نوں مار دوے گا۔ جد کہ اوہ تیزی نال تیجے پنڈ ول ودھ رہے نیں' کُڑی اِک وار فیر اپنیاں اکھاں میٹ لیندی اے تے اپنیاں سوچاں نال کھیڈدی ہوئی فیصلا کردی اے کہ اوہ سمندر آون تک اکھاں نہیں کھولھے گی تے کار دے ہچکولیاں دی تھاپڑ نال اکھاں میٹ کے سُفنے وچ اِک سنہرا لشکواں سمندر ویکھدی اے۔

زندگی اینی بے رحم اے کہ اِک بال نوں مار دین توں صرف اِک پَل پہلاں اوہ خُش بندا پہلاں نالوں وی ودھ خُش اے تے دہشت نال چیکاں مارن توں صرف اِک پَل پہلاں' اوہ سوانی اکھاں بند کر کے لشکویں سنہرے سمندر دا سُفنا ویکھ سکدی اے۔ تے اِک بال دی زندگی دے آخری منٹ وچ اوہدے ماپے اِک باورچی خانے وچ بیٹھے چینی اُڈیکدیاں اپنے بال دے چٹے دنداں تے کشتی دی سَیر بارے گل کر سکدے نیں تے آپ اوہ بال اِک چٹے کاغذ وچ ولھیٹے چینی دے کُجھ کھٹے اپنے سجے ہتھ وچ پھڑ کے اِک جنگلا بند کر کے سڑک اُتے جانا شروع کر سکدا اے۔ اپنی زندگی دے ایس اخیری منٹ دے سارے پلاں وچ اوہ بال اِک لئے لشکویں دریا' وڈیاں وڈیاں مچھیاں' لکڑ دی اِک چوڑی کشتی تے اوہدے بے اواز چپوواں توں وکھ کُجھ وی نہیں ویکھ سکدا۔

پر ایس پل دے گزر جاون مگروں ہر چیز لئی بہت دیر ہو چکی اے۔ ایہدے مگروں اِک نیلی کار سڑک دے آر پار ڈنگی کھلوتی اے تے اِک چیکدی ہوئی سوانی اپنا ہتھ اپنے چہرے توں ہٹاندی اے تے ہتھ چوں لہو وگ رہیا اے۔ اوہدے بعد اِک بندا کار دا بُوہا کھولھدا اے تے اپنیاں لتاں اُتے کھلوون دا جتن کردا اے۔ حالاں دہشت دا اِک گولا جہیا اے جو اوہدے ڈِھڈ وچ اُٹھ رہیا اے۔ اوہدے بعد لہو تے مِٹی نال لبڑے ہوئے چینی دے کُجھ کھٹے بے معنی طریقے نال زمین اُتے کھلرے پئے نیں تے اِک اہل بال ڈِھڈ دے بھار زمین اُتے پیا اے جہدا چہرا جویں سڑک اندر گڈیا گیا اے۔ ایہدے بعد دو پیلے پئے انسان جہناں نے اجے تک سویر دی کافی وی نہیں پیتی' اِک جنگلے وچکاروں بھجدے ہوئے آوندے نیں تے سڑک دا اوہ منظر ویکھدے نیں جہنوں اوہ ساری زندگی نہیں بھلا سکن گے۔ کیوں جے ایہ سچ نہیں کہ ویلا ہر زخم دا ملہم ہوندا اے۔ ویلا اِک مرے ہوئے بال نوں لگے زخم دا علاج نہیں کر سکدا تے اوس ماں دے غم دا بہت تھوڑا جہیا ای علاج کر سکدا اے جو کھنڈ خریدنا بُھل گئی سی تے جہنے اپنے بال نوں کھنڈ لین سڑک دے پار گھلیا سی۔ اوہدے کول اجے کُجھ دیر پہلاں دے خُش خُش بندے دے اوس ڈُکھ دا کوئی

علاج نہیں جنے ہنے ہنے اِک بال نُوں مار دتا ہووے۔

کیوں جے اوہ جنے اِک بال نُوں مار دتا ہووے، سمندر دی سَیر نُوں نہیں جاندا۔ اوہ جنے اِک بال نُوں مار دتا اے، ہولے ہولے اپنے گھر نُوں گوڑھی چُپ دے نال واپس جاندا اے تے اوہدے نال اِک ننگی سوانی پٹی بنھیا ہتھ لئی بیٹھی اے تے اوہناں سبھناں پنڈاں وچوں جنھوں اوہ لنگھدے نیں، اوہناں نُوں اِک بندا وی خُش نہیں دِسدا۔ سارے پرچھاویں گوڑھے نیں تے جدوں اوہ اِک دُوجے توں وکھ ہوندے نیں تاں وی ڈونگھی چُپ کھلری رہندی اے تے اوہ بندا جنے اِک بال نُوں مار دتا اے، جاندا اے کہ ایہ چُپ اوہدی دُشمن اے تے اوہدے جیون دے کئی ورھے ایہناں چیکاں نُوں ماردیاں کہ ایہ میری غلطی نہیں سی، ایس دشمن نُوں فتح کرن وچ لگ جاون گے۔ پر اوہ جاندا اے کہ ایہ اِک جھوٹھ اے۔ اوہ اپنیاں راتاں دے سفنیاں وچ ایہ سدھر کرے گا کہ اوہنوں اپنے جیون دا ایہ اِک پَل واپس لبھ جاوے تاں اوہ صرف ایس اِک پَل نُوں بدل دیوے۔

پر جیون اوہدے لئی سخت بے رحم اے جنے اِک بال نُوں مار دتا ہووے کیوں جے ایہدے بعد ہر چیز لئی دیر ہو چکی ہوندی اے۔

☆☆☆☆☆

امریکی / او ہنری

آخری پتّا

واشنگٹن چوک دے مغرب ولے اِک علاقے وِچ بے ترتیب جیہیاں گلیاں بعض تھاواں اُتے گلیاں چوڑیاں ہو کے زمین دے ٹوٹے جیے بن گئے نیں۔ ایہ ٹوٹے عجیب جیے انداز وِچ زاویے بناندے نیں تے ایہناں دِیاں حداں ڈنگیاں چیِباں نیں۔ اِک گلی ول کھا کے اپنے آپ نُوں ای اِک یاں دو تھاں توں کٹدی ہوئی لنگھدی اے۔ اِک آرٹسٹ نے اک وار ایس گلی وِچ بڑے فنکارانا امکان لبھے سن۔ ذرا سوچو تاں سہی۔ رنگاں، کاغذاں تے کینوس دے بِل وصول کرن والا اِک بندا راہ وِچوں لنگھدا ہویا اوہن چیت اپنے آپ نال ملے جو ساہمنیوں اِک سینٹ وصول کیتے بنا آ رہیا ہووے۔

ایسے پاروں فنکار لوک شمالی انداز دِیاں باریاں، اٹھارھویں صدی دے چھجے تے جرمن طرز دی کھپریل تے سستے کرایاں دی بھال وِچ ایس انوکھے پِنڈ گرین وِچ آن اپڑے۔ ہولے ہولے اوہ چھیویں سڑک توں بھانڈے ٹینڈے خرید لیائے تے ایتھے ای وس گئے۔ انج اِک کالونی بن گئی۔

ایتھے اِک چوڑی جہی تِن منزلا عمارت اُپر سُوتے جانسی نے اپنا سٹوڈیو (چترگھر) بنایا۔ جانسی دا اصل ناں جوانا سی۔ اوہناں وِچوں اِک مین دے علاقے نال تعلق رکھدی سی تے دُوجی کیلی فورنیا نال۔ اوہ ڈیلمونیکو ناں دی اٹھویں گلی دے اِک عام جیے ہوٹل دی میز اُتے اِک دُوجے نال پہلی واری ملیاں سن تے گل بات دوران اوہناں نُوں پتا لگیا کہ کپڑے، خوراک تے فن وِچ دوہاں دی پسند اِکو جہی اے۔ ایہدا سٹا ایہ ہویا کہ دوہاں نے رل کے اِک چترگھر کھولھ لیا۔

ایہ مئی دی گل اے۔ نومبر دے مہینے وِچ اِک ٹھنڈے مزاج دا اوبڑ بندا، جنہوں ڈاکٹر لوک "نمونیا" دے ناں نال سددے نیں، ایس گلی وچ آ گیا۔ ایہ اوبڑ ایدھر اودھر پھردا رہیا تے جنہوں چاہندا، اپنیاں ٹھنڈیاں اُنگلاں نال چھو دیندا۔ مشرقی حصے وِچ تاں ایس خوفناک بلا نے وِیہاں شکار کیتے پر جدوں ایہ گلیاں وِچ بنے تنگ تے اُلی کھادے علاقیاں وِچ آئی تاں اوہدی ٹور کجھ مٹھی پے گئی۔

نمونیے ہوری کوئی بہادر بندے نہیں سن نہیں تے ایس بُڈھے لال تے چٹے احمق توں کوئی پچھدا کہ بھلا اِک نِکی جہی کمزور سوانی نُوں شکار بنان دی کیہ تُک سی جیہڑی پہلاں ای کیلی فورنیا دیاں ٹھریاں ہوئیاں ہواواں پاروں ادھ موئی ہو چکی سی تے اینی کمزور ہو گئی سی کہ ہِل جُل دی

نہیں سی سکدی. اپنے بسترے وِچ لیٹی ہوئی اوہ نکی جہی محراب والی باری دے شیشے تھانی ساہمنے والے مکان دی کندھ نوں گھوردی رہندی سی.

اِک سویرے بھرویاں تے سلیٹی بھواں والے رُجھے ڈاکٹر نے سُو نوں برانڈے وِچ سدیا.

"میرا خیال اے کِہ اوہدے جیوندے رہن دا امکان دس فیصد اے." ڈاکٹر نے تھرمامیٹر جھٹک کے اوہدا پارا ڈگاندیاں ہویاں آکھیا. "جے اوہ آپ زندا رہن دا جتن کرے. جہڑے لوک زندگی دی اُمید مُکاء دیندے نیں، اوہناں لئی سارے ڈاکٹری نسخے بیکار نیں. تیری ایس نکی جہی سہیلی نے وی سوچ لیا اے کِہ اوہ ٹھیک نہیں ہووے گی. ہاں، ایہ دَس اوہدے دل وچ کوئی سدھر وی ہے اے؟"

"اوہ کسے دن نیپلز دی کھاڑی دی تصویر بنانا چاہندی اے." سُو نے آکھیا.

"تصویر بنانا؟ اُوہوں. ایہ دس کہ کوئی جاندار شے وی اجہی اے جہدے بارے اوہ وار وار سوچدی ہووے جویں کِہ کوئی مرد؟"

"کوئی مرد؟ سُو نے ساز دے اُچے سُر وانگ آکھیا. کیہ مرد ایس قابل..... پر. نہیں ڈاکٹر صاحب. اجہی کوئی گل نہیں."

"ایہ تاں فیر ماڑا ہویا!" ڈاکٹر نے آکھیا "بہرحال جتھے تک میرا تعلق اے، میں تہاڈی سہیلی نوں بچان دا پورا جتن کراں گا پر جدوں میرا مریض جنازے بارے ودھیرا سوچن لگ پوے تاں میں دواواں دا اثر ادھا سمجھن لگ پیندا آں. جے تُسیں کسے طرحاں اوہنوں سردیاں دے نویں فیشن دے کوٹ دی استین بارے اِک سوال وی پچھن نوں رضامند کر سکو تاں میں یقین نال آکھ سکدا آں کِہ اوہدے بچن دی آس دس دی تھاں وِیہ فیصد ہو جاوے گی."

ڈاکٹر دے جان مگروں سُو چترگھر گئی تے کینوس تیار کرن لگ پئی. تھوڑی دیر نوں اوہ ڈرائینگ بورڈ سمیت سیٹی وجاندی جانسی دے کمرے وچ آئی. اوہ بِنا حرکت لیٹی ہوئی باری ول ویکھ رہی سی. سُو نے سمجھیا کہ اوہ سوں رہی اے، ایس لئی اوہنے سیٹی وجانی بند کر دِتی.

اوہنے اپنا بورڈ مناسب تھاں رکھیا تے اِک رسالے دی کہانی لئی سیاہی نال مُورت بنان لگی. اوہناں نوجوان چترکاراں لئی، جو فن وچ اُچا مقام حاصل کرنا چاہندے نیں، ایہ ضروری ہوندا اے کِہ اوہ شروع وِچ اوہناں کہانیاں دیاں تصویراں بنا کے اپنا راہ پدھرا کرن جہناں نُوں نوجوان لکھاری اپنا ادبی مقام اُچا کرن لئی لکھدے نیں.

سُو اپنے ہیرو دے جسم اُتے ریاست اڈاہو دے چھیڑُواں ورگی پینٹ تے اِک شیشے دی عینک بنان وِچ رُجھی ہوئی سی کِہ اوہنوں دھیمی جہی اواز وار وار سنائی دِتی. اواز سُن کے اوہ فورن جانسی دے بسترے لاگے جا اپڑی.

جانسی دیاں اکھاں چپھاڑ کھلیاں ہوئیاں سن۔ اوہ باری وچوں باہر ویکھ رہی سی تے گنتی گن رہی سی۔ پُٹھی گنتی......

"بارھاں" اوہنے آکھیا تے فیر کجھ پَل مگروں "یارھاں" تے فیر بڑی تیزی نال "دس" تے فیر "نوں" تے "اٹھ" تے "ست"

سُو نے بڑے غور نال باری تھانیں باہر جھاکیا۔ اوتھے اجہی کہڑی شے سی جہنوں اوہ گن رہی سی؟ اوہنوں تاں کُھلے ویران ویڑھے تے اوس پرلے مکان دی کندھ توں سوا کجھ نہ دِسیا۔ ہاں البتہ عشق پیچاں دی اِک پرانی ویل اوس کندھ نال ولھیٹی ہوئی ضرور دِس رہی سی۔ ایہ ویل مُرجھا چکی سی تے اوہدیاں جڑاں مُردا ہو گئیاں سن۔ خزاں دیاں تیز تے ٹھاردیاں ہواواں نے اوہدے اکثر پتر ڈگا دِتے سن تے ہُن خالی ٹاہنیاں کندھ دے بُوہیاں اُتے چنبڑیاں ہوئیاں سن۔

"کیہ گل اے پیاری جانسی؟" سُو نے پچھیا۔

"پتے" جانسی نے تقریبن گُنگنی کردیاں آکھیا۔ "ہُن ایہ چھیتی چھیتی ڈگ رہے نیں۔ تِن دن پہلاں سو دے لگ بھگ سن۔ گِندیاں گِندیاں میرا سِر چکرا گیا سی پر ہُن گننا سوکھا اے۔ لو اِک ہور گیا۔ ہُن صرف پنج رہ گئے نیں۔"

"پنج کیہ؟ پیاری سہیلی! مینوں وی تاں دس!"

"پتے" عشق پیچاں دی ویل اُتے۔ جدوں آخری پتا وی ڈگ جاوے گا تاں میں وی مر جاواں گی۔ مینوں ایہ گل تِن دناں توں پتا اے۔ کیہ تینوں ڈاکٹر نے نہیں دسیا؟"

"اُف! میں اپنے جیون وِچ ایہدے توں ودھ کے فضول گل نہیں سُنی!" سُو نے پیار نال جھڑکدیاں ہویاں آکھیا۔ "بھلا ایس عشق پیچاں دی ویل دا تیری صحت نال کیہ تعلق۔ تے توں تاں ایس ویل نوں پسند کردی ہوندی سیں۔ شرارتی کسے پاسے دی۔ تھُڑ دِلی نہ بن۔ گل سُن۔ سویرے ای ڈاکٹر نے مینوں دسیا کہ تیرے صحت یاب ہون دا امکان..... ٹھہر میں سچ دسدی آں..... اوہنے آکھیا سی کہ تیرے صحت یاب ہون دا امکان دس فیصد اے۔ کیوں بھلا؟؟ بئی جدوں اسیں نیویارک وِچ ٹیکسی اُتے سَیر کر رہے ہونے آں یاں کسے نویں عمارت لاگیوں گزرنے آں تاں اودوں وی ساڈے زندا گھر اپڑن دا امکان دس فیصد ای تاں ہوندا اے۔ سمجھ گئی ناں۔ ہُن توں تھوڑی جہی بروتھ (یخنی) پی لَے تے سودی نوں کم کرن دے تاں جے تصویراں ایڈیٹر نوں ویچ کے اوہ ایس پیسے نال بیمار بچے لئی شراب تے اپنے لالچی ڈھڈ لئی گوشت دا انتظام کر سکے۔"

"ہُن تینوں شراب لیان دی کوئی لوڑ نہیں۔" جانسی نے اپنیاں اکھاں باری چوں باہر جماندیاں آکھیا۔ "لو اِک پتا ہور ڈگیا۔ نہیں، مینوں یخنی نہیں چاہیدی۔ صرف چار پتے رہ گئے نیں۔ میں

رات دا انھیرا کھلرن توں پہلاں پہلاں آخری پتے نوں وی ڈگدیاں ویکھنا چاہندی آں' فیر میں وی مر جاواں گی۔"

"جانسی! پیاری!" سُو نے اوہدے اُتے اُلردیاں ہویاں آکھیا۔ "کیہ جدوں تک میں اپنا کم مُکاء نہ لواں' توں اپنیاں اکھاں بند نہیں رکھ سکدی؟ ایہ تصویراں مینوں کل تک دینیاں نیں۔ مینوں روشنی دی لوڑ سی نہیں تاں میں باری اُتے پردا سٹ دیندی۔"

"کیہ توں ایہ تصویراں دُوجے کمرے وِچ جا کے نہیں بنا سکدی؟" جانسی نے ٹھنڈے لہجے نال پچھیا۔

"نہیں میں تیرے کول رہنا چاہندی آں" سُو نے آکھیا۔ "تے ایہدے نال نال میں ایہ وی نہیں چاہندی کہ توں ایویں خاہ مخاہ عشق پیچاں دے پتراں نوں ویکھدی رہویں۔"

"اچھا جدوں توں کم مُکاء لویں تاں مینوں دس دئیں" جانسی نے اپنیاں اکھاں بند کردیاں ہویاں آکھیا۔ اوہدا رنگ اُڈیا ہویا سی تے اوہ اِک بُت وانگ بِنا حرکت لیٹی سی۔ "میں آخری پتے نوں ڈگدیاں ہویاں ویکھنا چاہنی آں۔ میں اُڈیک اُڈیک کے تھک گئی آں۔ سوچدیاں سوچدیاں اُکتا گئی آں۔ میں ہر پکڑ توں ازادی چاہندی آں تے اوہناں وچارے جھڑے ہوئے پتراں وانگ کسے ڈونگھی نہ وِچ ڈُب جانا چاہندی آں۔"

"سوں جا۔ سون دی کوشش کر۔" سُو نے آکھیا۔ "میں بُڈھے فقیر دی تصویر بنان لئی بہرمین نوں ماڈل بنانا چاہندی آں۔ میں اوہنوں بلان جا رہی آں۔ بس اِک منٹ وِچ آئی۔ میرے پرتن تک توں ہلن دی کوشش نہ کریں۔"

بُڈھا بہرمین اِک چترکار سی جو ایس مکان دی سبھ توں ہیٹھلی منزل وِچ رہندا سی۔ اوہدی عمر سٹھ سال توں اُپر سی۔ جسم مائکل اینجلو دے "شیطان" ورگا سی۔ داڑھی حضرت موسیٰؑ دے مجسمے ورگی تے کن اسطیراں ورگے۔ بہرمین اِک ناکام چترکار سی۔ بیتے چالھی ورھیاں توں اوہ بُرش اُتے رنگ لبیڑن وِچ رجھا ہویا سی پر اجے تک اینا نہیں سی کما سکیا کہ اپنی محبوبا دی قمیض دا دامن ای چھو سکے۔ اوہ سدا اِک شاہکار بنان دے سفنے ویکھدا رہندا سی پر اوس شاہکار نوں اوہنے اجے تک بنانا نہیں سی شروع کیتا۔ کئی ورھیاں توں اوہنے کدے کدائیں کسے اشتہار دی تصویر بناون توں سوا کجھ نہیں سی کیتا۔ ایس توں وکھ اوہ ایس بستی دے اوہناں چترکاراں دا ماڈل بن کے وی کجھ کما لیندا ہوندا سی جہڑے مناسب ماڈل جوگے پیسے نہیں سن رکھدے ہوندے۔ اوہ شراب بہت پیندا سی تے اکثر اپنے آون والے شاہکار بارے گلاں کردا ہوندا سی۔ انج اوہ بڑا غصیلا سی تے نرم مزاج لوکاں دا مذاق اُڈاندا ہوندا سی۔ اوہ اُپرلے چترگھر دیاں ایہناں چترکارناں دی راکھی کرنا وی اپنا فرض سمجھدا سی۔

جدوں سُو، بہرمین دی کُلی وچ اپڑی تاں اوہ جونیپر (صنوبر ورگی جھاڑی) دی ٹاہنی سنگھ رہیا سی. اِک کونے وِچ خالی کینوس ایزل اُتے رکھیا ہویا سی. ایہ کینوس پنجھی ورھیاں توں شاہکار دی پہلی بُرش چھوہ دا اُڈیکوان سی. سُو نے اوہنوں جانسی دے وہم بارے سبھ کُجھ دس چھڈیا. سُو ڈر رہی سی کہ جانسی پتے وانگ کمزور تاں ہے ای، کدھرے انج نہ ہووے کہ اوہدی دُنیا اُتے کمزور جہی پکڑ ڈِھلی پَے جاوے تے اوہ تلِھک جاوے.

اوہدیاں گلاں سُندیاں ہویاں بڈھا بہرمین لپنیاں لال اکھاں نال اِکتار اوہنوں گھوردا رہیا تے اجہی احمقانا سوچ اُتے مذاق اُڈاندیاں ہسیا.

"کِنی حماقت اے." اوہ چلک کے بولیا. "اجہے بندے وی دُنیا وِچ ہوندے نیں جہڑے فضول ویلاں دے پتے ڈِگن نال مرجاندے نیں. میں تاں کدی اجہی گل نہیں سنی. نہ بئی. میں تیرے کان بڈھا فقیر نہیں بناں گا. بھلا توں اوہدے بھیجے وِچ اجہی گل آون ای کیوں دِتی. ہک ہاء وچاری جانسی!"

"اوہ بہُت زیادا بیمار تے کمزور اے" سُو نے آکھیا. "تے بخار نے اوہدے دماغ نوں عجیب طرحاں دے روگی خیالاں نال بھر چھڈیا اے. اچھا بہرمین جی، جے تُسیں میرے لئی پوز نہیں بناندے تاں نہ سہی پر میں اینا ضرور کہواں گی کہ تُسیں اِک فضول جہے بُڈھے، بکواسی بابے او."

"توں وی نری عورت ای ایں" بہرمین نے موتہہ پاڑ کے آکھیا. "میں ایہ کدوں آکھیا اے کہ میں پوز نہیں بناواں گا. چل میں تیرے نال ای چلدا آں. میں تاں ادھے گھنٹے توں بک رہیا آں کہ پوز بنان نُوں تیار آں. ہک ہاء وچاری جانسی نُوں بیمار نہیں رہنا. ایہ اجہی تھاں نہیں اے کہ اوہ بیمار رہوے. کسے دِن میں اِک شاہکار بناواں گا. فیر اسیں سبھ ایتھوں ٹُر جاواں گے. ٹھیک اے ناں؟"

جدوں اوہ اُتے اپڑے تاں جانسی سُتی پئی سی. سُو نے باری اُتے پردا سٹ دِتا تے بہرمین نُوں دُوجے کمرے وِچ آون دا اشارا کیتا. اوتھے جاندیاں ای پہلاں تاں اوہناں نے باری تھائیں جھانک کے عشق پیچاں دی ویل نُوں ڈر نال ویکھیا تے فیر اِک دُوجے نُوں ویکھن لگے. اِک پَل تاں اوہ بول وی نہ سکے. باہر اِکتار بارش ہو رہی سی تے نال نال برف وی پَے رہی سی. بہرمین لپنی پرانی نیلی قمیض پائی اِک مُدھی کیتلی دی چٹان اُتے فقیر بن کے بہہ گیا.

جدوں سُو کوئی اِک گھنٹے تک سون مگروں سویرے اُٹھی تاں اوہنے ویکھیا کہ جانسی باری دے ڈگے ہوئے پردے نُوں پاٹیاں تے اُداس اکھاں نال ویکھ رہی اے.

"پردا ہٹا دے، میں ویکھنا چاہنی آں." اوہنے ہولے جہے حکمی لہجے نال آکھیا.

سُو نے سُستی نال پردا ہٹا دِتا۔
پر ویکھو تاں سہی، کِنی حیرانی دی گل سی۔ ساری رات اِکتار بارش ہوندی رہی تے خوفناک جھکڑ جھلدے رہے پر ساہمنے کندھ دے نال عشق پیچاں دی ویل اُتے اِک پتّا اجے وی لگیا ہویا سی۔ ایہ ویل دا اخیرلا پتّا سی۔ اوہدے دندانے دار سِرے مُرجھا کے پیلے پے گئے سن پر ایہ ٹاہنی دے لاگے اجے وی ہرا بھرا سی تے زمین توں لگ بھگ وِیہ فٹ دی اُچیائی اُتے کندھ نال لگیا ہویا سی۔
"ایہ اخیرلا پتّا اے۔" جانسی نے آکھیا۔ "میرا خیال سی کہ ایہ یقینی طور ڈِگ گیا ہووے گا۔ میں اینے زبردست طوفان دی اواز ساری رات سُندی رہی آں۔ خیر ایہ اج ڈِگ جائے گا تے ایہدے نال ای میں وی مرجاواں گی۔"
"میری پیاری سہیلی!" سُو نے اپنا تھکیا ہویا چہرا سرہانے کول اُلاردے ہویاں آکھیا۔ "جے تینوں اپنا خیال نہیں تاں میرا ای خیال کر، تیرے بِناں جی کے میں کیہ کراں گی؟"
پر جانسی نے کوئی جواب نہ دِتا۔ اوہ کلی روح جو اپنے لمے بھیت بھرے سفر دی تیاری وچ رجھی ہوئی ہووے، دُنیا دی سبھ توں ودھ کے اکلی شے ہوندی اے۔ جیوں جیوں دوستی تے زمین دا رشتا ڈھلا پیندا گیا، جانسی ودھ توں ودھ اپنے تصوراں وِچ ڈُبدی گئی گئی۔
دن مُک گیا پر چانݨی وچ عشق پیچاں دا آخری پتّا ہُݨ وی انجے کندھ دے نال ویل اُتے چمبڑیا ہویا دِس رہیا سی۔ رات آوندیاں ای اُنھیری طوفان دا سلسلا فیر شروع ہو گیا۔ شمالی ہوا جھکڑاں دے رُوپ وِچ چلݨ لگی تے بارش دِیاں کنیاں باریاں دے شیشے تے چھجیاں اُتے ٹک ٹک وَجݨ لگیاں۔
اگلے دن جدوں کافی چانݨ ہو گیا تاں ظالم جانسی نے فیر ایہ حکم دِتا کہ پردا ہٹایا جاوے۔
عشق پیچاں دا پتّا اجے وی اپنی تھاں موجود سی۔
جانسی کافی دیر تک اوہنوں ویکھدی رہی تے فیر اوہنے سُو نُوں اپنے کول سدیا جو گیس سٹوو اُتے اوہدے لئی چُوچے دی یخنی تیار کر رہی سی۔
"میں بہُت ماڑی کُڑی آں سُو" جانسی نے آکھیا "کسے طاقت نے ایس آخری پتّے نُوں اوتھے ای روکیا ہویا اے تاں جے مینوں ایہ پتا لگ جاوے کہ میں بہُت برا سوچیا سی۔ مرن دی سدھر کرنا گناہ اے۔ ہُݨ توں مینوں تھوڑی جہی یخنی پیا تے تھوڑے جہے دُدھ وِچ پورٹ رلا کے دے۔ نہیں، پہلاں مینوں شیشا لیا دے تے فیر میرے آلے دوالے کُجھ سرہانے لا دے۔ میں بہہ کے تینوں پکاندیاں ویکھاں گی۔"
اِک گھنٹے مگروں اوہنے آکھیا۔

"سودی! میں کسے دن خلیج نیپلز دی تصویر بناواں گی۔"

تیجے پہر ڈاکٹر آیا تاں سُو نال نال برانڈے وچ اوہنوں چھڈن آئی۔

"برابر برابر معاملا اے۔" ڈاکٹر نے سُو دا پتلا ہتھ اپنے ہتھ وِچ لے کے جھلاندیاں ہویاں آکھیا۔ "جے توں ایہدا دھیان رکھیں گی تاں جِت جاویں گی۔ ہُن میں تھلے اِک ہور مریض نُوں ویکھن جا رہیا آں۔ بہرمین اے اوہدا ناں۔ تے چترکار اے۔ میرا خیال اے اوہنوں وی نمونیا ای اے۔ اوہ وچارا بُڈھا تے کمزور بندا اے تے نمونیے دا حملا وی ڈاڈھا اے۔ اوہدے بچن دی کوئی آس تاں نہیں دِسدی پر اج میں اوہنوں ہسپتال لئی جا رہیاں تاں جے اوہنوں رتا ارام مِل سکے۔"

اگلے دِن ڈاکٹر نے سُو نوں دسیا۔ "تیری سہیلی دی حالت ہُن خطرے توں باہر اے۔ توں جِت گئی ایں۔ ہُن ذرا چنگی خوراک تے احتیاط دی لوڑ اے۔ بس۔"

اوسے دن تیجے پہر ویلے سُو' جانسی دے کول آئی۔ اوہ اطمینان نال بسترے وِچ بیٹھی نیلے رنگ دی فضول جہی شال بُن رہی سی۔ سُو نے اوہنوں تے اوہدے آل دوالے رکھے سرہانیاں نُوں کلاوے وِچ لے لیا۔

"چِٹی چُوہی! میں تینوں کُجھ دسن آئی آں۔" اوہنے آکھیا۔ "بہرمین ہوری اج ہسپتال وِچ نمونیے پاروں فوت ہو گئے۔ اوہ صرف دو دن بیمار رہے۔ چوکیدار نے پرسوں سویرے ای اوہناں نوں کمرے وچ تکلیف نال نڈھال ویکھیا سی۔ اوہناں دِیاں جُتّیاں تے کپڑے بُری طرحاں گِلّے ہو کے ٹھرے ہوئے سن۔ سبھ حیران سن کِہ بہرمین ہوری اینی ڈراؤنی راتیں کِتھے گئے سن۔ تے فیر لوکاں نُوں کمرے وِچ اِک لالٹین دِسی جو بل رہی سی تے اِک پوڑھی جہڑی گھسیٹ کے کدھرے لے جائی گئی سی تے کُجھ بُرش جہڑے ایدھر اودھر کھلرے ہوئے سن تے اِک پلیٹ جہدے اُتے ہرا تے زرد رنگ رلائے گئے سی۔ تے میری پیاری سہیلی! ذرا باری توں باہر کندھ اُتے عشق پیچاں دے آخری پتّے اُتے نظر پا۔ کیہ تُوں ایس گل توں حیران نہیں ہوئی کِہ ایہ پتّا ہوا چلن نال ہلدا کیوں نہیں' کیوں نہیں پھڑپھڑاندا۔ نی میری جان! ایہ بہرمین دا شاہکار اے۔ جس رات آخری پتّا ڈِگّا' اوسے رات اوہناں نے پتّے دی ایہ تصویر اوتھے بنا دِتی سی۔۔۔۔۔"

☆☆☆☆☆

امریکی / جان سٹین بک

آگُو

ہفتے دے دن ڈُپہر مگروں کامے بلی بک نے بیتے ورھے دے چارے دا آخری ڈھیر سمیٹیا تے اوہدا کجھ حصّا ترنگل راہیں واڑھ دے باہر سُٹ دِتا تاں جے کسے ڈنگر دی کجھ بُھکھ باقی ہووے تاں اوہ مونہہ مار لین۔ مارچ دی تیز واء توپ دے دھوئیں وانگ اُڈدے بدّلاں نُوں نسا کے پورب ول لے گئی۔ پہاڑی سلسلے دی ٹیسی اُتے جھاڑی دے اندر تیز واء سیٹیاں وجا رہی سی پر اوہدی اواز ڈنگر خانے دے ہیٹھلے حِصّے تک نہیں اپڑدی سی۔

اِک نکا مُنڈا' جوڈی' مکھن لگی روٹی دا اِک موٹا جہیا ٹوٹا کھاندا گھروں باہر نکلیا۔ اوہنے بلی بک نُوں ویکھیا جو چارے دے اخیری ڈھیر نال رُجھیا ہویا سی۔ اوہ بھارے قدماں نال ایس انداز نال گھڑلیس گھڑلیس کے ٹُر رہیا سی جہدے بارے اوہنوں دسیا گیا سی کہ جُتّیاں دے ودھیا چمڑے لئی تباہ کار ہوندا اے۔ جس ویلے اوہ کالے سُرو لاگیوں لنگھیا تاں چٹّے کبوتراں دی اِک ڈار اُڈی تے رُکھ دوالے چکر لا کے فیر آ بیٹھی۔ اِک کچھوکے دی کھل ورگی مُیالی ادھ جوان بلّی کباڑ خانے دے پورچ توں کدی' سڑک اُتے آکڑیاں لتاں نال نسی تے گھم کے پرت گئی۔ جوڈی نے اِک پتھر چکیا تاں جے اوہدے شکار وچ امداد کرے پر ایس کم وچ دیر ہو گئی کیوں جے پتھر دے ڈِگن توں پہلاں ای بلی پورچ وچ اپڑ گئی سی۔ اوہنے پتھر سرہیوں دے رُکھ نُوں ماریا۔ اوہدے اُتے کبوتر اِک وار فیر چکر لاون لگے۔ جس ویلے اوہ چھنڈدے ہوئے چارے اُتے اپڑیا تاں کنڈیالی واڑھ اُتے اُلر کے بولیا۔

"کیہ ایہو اے بچیا کھچیا مال...... ہیں؟"

وچکارلی عمر دے کامے نے اپنا کم بند کر دِتا۔ ترنگل زمین وچ نگھاریا' اپنا کالا ہیٹ لاہیا تے وال بٹھاندیاں آکھن لگا:

"جو کجھ بچیا اے' زمین دی وِلھ پاروں سِلھیا ہویا اے۔"

ایہ آکھدیاں اوہنے ہیٹ نُوں مُڑ سِر اُتے رکھ لیا تے کالا چمرخ ہتھ ملن لگا۔

"بے انت چوہے ہوون گے۔" جوڈی نے اپنی راء دسی۔

"جُوواں نال بھرے ہوئے" بلی بک نے آکھیا۔ "زمین چوہیاں نال بھری پئی اے۔"

"ہاں انج ای ہووے گا۔ جدوں تُوں اپنا کم مُکا لویں تاں میں کُتّے لیا کے ایہناں چوہیاں نُوں

مُکاء دیاں گا۔"

"ضرور! ضرور! تینوں ایہو کرنا ہووے گا۔" بلی بک نے آکھیا:

اوہنے دلدلی بھوئیں توں ترنگل بھر کے چارا چکیا تے اوہنوں ہوا وچ کھلار دتا۔ اوسے پل تِن چوہے نکلے تے اٹھے واہ نس کے گھاء وچ اپنے کھڈاں وچ غایب ہو گئے۔ جوڑی نے اطمینان دا ساہ لیا۔ ایہناں موٹے تازے، مست تے دیدا دلیر چوہیاں دی ہُن خیر نہیں۔ پورے اٹھ مہینے تک چارے وِچ پل کے کدھرے دے کدھرے جا اپڑے نیں۔ سبھ توں محفوظ، بلیاں توں، چوہے داناں توں تے جوڑی توں۔ ایس راکھویں جیون وچ اوہ خُش حال، مغرور تے موٹے ہو گئے سن پر ہُن اوہناں دی تباہی دا دور شروع ہو رہیا سی۔ اوہناں دے جیون دے دن پورے ہو چکے سن۔

بلی بک نے اوہناں پہاڑیاں دی ٹیسی اُتے نظر ماری جو ڈنگر خانے دے دوالے کھلوتیاں سن۔

"ایہ سبھ ٹھیک اے پر اپنے پیو توں پچھ لے۔" اوہنے صلاح دِتی۔

"بہتر! کتھے نیں، ہُنے پچھ لینداآں۔"

"کھانے دے بعد اُتے گئے نیں، ہُنے پرت آوندے نیں۔"

جوڑی واڑھ دی چوکی ساہمنے کھلو گیا۔

"خیال نہیں کہ من جاوے۔"

بلی بک جدوں فیر اپنے کم وچ رجھن لگا تاں احتیاط پاروں بولیا:

"چنگا اے پچھ لے، کس طبیعت دے بندے نیں ایہدا تاں تینوں پتا ای اے۔"

جوڑی نوں ایہدا پتا سی۔ اوہدے پیو کارل ٹفلن دی ضد سی کہ ڈنگر خانے وِچ جیہڑا کم وی کیتا جاوے، اہم ہووے یاں غیر اہم، اوہدی مرضی تے پچھ نال ای کیتا جاوے۔ جوڑی چوکی ول تھوڑا ہور اُلریا۔ ایتھوں تک کہ زمین اُتے بہہ ای گیا۔ اوہنے واء وچ وگدے دھوئیں ول ویکھیا۔

"بارش ورھن والی اے۔ کیوں بلی بک؟"

"خورے۔ واء توں تاں ایہی جاپدا اے پر کجھ تیز نہیں۔"

"ایہ تاں ہے۔ پر جد تک میں مردود چوہیاں دا انت نہ کر دیاں، مینہ نہیں ورھے گا۔"

اوہنے باہواں اپروں ایہ جانن لئی ویکھیا کہ بلی بک اُتے ایس جوش دا کیہ اثر پیندا اے۔ اوہ کجھ آکھے بِنا اپنے کم وچ رُجھیا رہیا۔

جوڑی مُڑیا تے پہاڑی دے اوس رخ اُتے جھات پائی جتھے اِک سڑک باہرلی دنیا توں ہوندی ہوئی آ رلی سی۔ پہاڑی اتے مارچ دی پھکی دُھپ کِھلری ہوئی سی۔ اُلریاں ہوئیاں جھاڑیاں وِچوں چاندی گوکھری، کتنا پھُل تے پوست دے بوٹے اُگ آئے سن۔ پہاڑی دے ادھے راہ اُتے

جوڈی نوں کالا کُتا "ڈبل ٹری مٹ" گالہڑ دا مورا کھوتردا دس رہیا سی. اوہنے کُجھ دیر پنجے مارے تے فیر کھلو گیا تاں جے اپنیاں پچھلیاں لتاں نال مٹی دا ڈھیر پراشہ ہٹا دیوے. اوہدے مگروں اوہ فیر زمین کھوترن لگا. ایس جوش تے یقین نال جویں اوہ ایہہ نظریا جھٹھیاون نوں تُل گیا اے کہ موری کھوترن نال گالہڑ کدی ہتھ نہیں آوندے۔

جوڈی دے ویکھدیاں ویکھدیاں کالے کُتے نے اپنے انگ اکڑا لئے' پنجے موری وچوں کڈھے تے پہاڑی دے اوس مورے ول ویکھن لگا جتھوں سڑک آوندی سی. جوڈی نے وی اپر ویکھیا. کارل ٹفلن پیلے اسمان ہیٹھ گھوڑے دی کنڈ اُتے اک پل لئی مڑیا تے فیر مکان ول سڑک توں تھلے لتھن لگا. اوہدے ہتھ وچ کوئی چٹی جہی شے پھڑی ہوئی سی. مُنڈا نس پیا.

"خط آیا اے." جوڈی چیکیا تے تیزی نال ڈنگر خانے والے گھر نوں چلیا.

خط خورے اُچی اواز نال پڑھیا جاوے گا تے اجہے موقعے اُتے اوہ اوتھے اپڑ جانا چاہندا سی. پیو توں پہلاں اوہ گھر اپڑ گیا. پیو نوں چرماندی کاٹھی توں تھلے اُترن تے گھوڑے نوں کھلیان ول بھیجن لئی جتھے بلی بک کاٹھی لاہ کے اوہنوں باہر ٹور دیوے گا. اک پاسے تھپتھپاندیاں ہویاں سنیا.

جوڈی نسیا نسیا باورچی خانے اپڑیا.

"ساڈے ول اِک خط آیا اے" اوہ چلکیا.

اوہدی ماں نے لوہے دی پرات توں نظر چُک کے ویکھیا:

"کہدے کول اے؟"

"ابے کول. میں اوہدے ہتھ وچ ویکھیا اے."

کارل لتے لتے پیر دھردا باورچی خانے وچ آیا. ماں نے پچھیا.

"کہدے ولوں خط آیا اے کارل؟"

کارل دے متھے وٹ پے گئے.

"تینوں کہنے دسیا اے کہ خط آیا اے؟"

ماں نے اپنا سِر اشارا کردیاں پُتر ول پھیر دِتا.

"بگ برچز جوڈی نے دَسیا اے."

جوڈی پریشان ہو گیا.

پیو نے اوہدے اُتے حقارت بھریاں نظراں پائیاں:

"وڈا آیا کدھرے دا بریچز" اوہنے آکھیا "اپنے کم نوں چھڈ کے ہر کم وِچ لچ تلدا اے. خاہ مخاہ دُوجیاں دے پھڈے وچ لت اڑاندا پھردا اے."

مسز ٹفلن نے رَتا بُرا منا کے آکھیا:

"بہتا کم ای نہیں کہ رُجھیا رہوے۔ خط کِس پاسیوں آیا اے؟"

کارل اجے تک گھوُردیاں نظراں نال جوڈی ول ویکھ رہیا سی۔

"جے ایہدا ایہو حال رہیا تاں مینوں وی مصروف رکھنا آوندا اے۔"

ایہہ آکھ کے اوہنے مہر بند لفافا کڈھیا۔

"میری جاچے تیرے پیو نے گھلیا اے۔"

مسز ٹفلن نے اپنے سر توں بال پِنّن کڈھیا تے لفافا کھول دِتا۔ اوہدے بُلھ معاملا سمجھن پاروں بند ہو گئے۔ جوڈی نے ویکھیا کہ اوہدی ماں دِیاں نظراں سطراں نال اُلجھ رہیاں نیں۔

"آکھدے نیں" اوہنے ترجما کردیاں دسیا "آکھدے نیں کہ ہفتے دے دن اپڑن گے تے کجھ چِر رہن گے۔ پر ہفتا تاں اج اے۔ خط لازمن دیر نال اپڑیا اے۔"

اوہنے ڈاک خانے دی مہر ویکھی۔

"پرسوں ڈاک وچ پایا گیا اے۔ کل اپڑ جانا چاہیدا سی۔" اوہنے پچھّن والیاں نظراں نال خاوند نُوں ویکھیا تے غُصّے نال اوہدا چہرا کالا پَے گیا۔ "ہن دس تیری کیہ ذمے واری اے۔ ہر روز تاں اوہ آوندے نہیں۔"

کارل نے بیوی دے غصے نُوں نظرانداز کر دتا۔ اوہ عام کر کے بیوی نال اُکھڑیا اُکھڑیا رہندا سی پر جدوں کدی بیوی دا پارا چڑھ جاندا تاں فیر اوہ مقابلے اُتے نہیں سی آوندا۔

"تاں ہُن کیہ ارادے نیں تیرے؟" اوہنے مُڑ پچھیا۔

جد اوہنے وضاحت کیتی تاں اوہدے لہجے وچ اجہی معذرت سی جو خورے جوڈی ای پیش کر سکدا سی۔

"اِنج گلاں کردا اے" کارل نے بہانا بناندیاں آکھیا۔ "نِرا گلاں کردا اے۔"

"تاں کیہ ہویا۔ تُوں وی تاں گلاں کردا ایں۔"

"یقینن...... پر تیرا پیو نِرا اِکو وِشے اُتے گلاں کردا اے۔"

"ریڈ انڈین!" جوڈی جوش نال پاٹ پیا۔ "ریڈ انڈین تے میداناں نُوں پار کرنا۔"

کارل نے اوہدے ول غُصّے نال ویکھیا۔

"دفع ہو جا مسٹر بگ برچز۔ نس ایتھوں۔ دُور ہو جا میریاں نظراں توں۔"

جوڈی پریشان حال پچھلے بُوہے چوں نکلیا۔ اوہنے بڑی خاموشی نال جالی بند کر دِتی۔ باورچی خانے دی باری ہیٹھ اوہدیاں شرم ماریاں' جھکیاں ہوئیاں نظراں اک عجیب ورگ دے پتھر اُتے پئیاں۔ ایس پتھر وچ کجھ اجہی کھچ سی کہ اوہنے ایہنوں چکیا تے اپنے ہتھاں وچ پھڑ لیا۔

باورچی خانے دی کھُلی باری چوں اوازاں صاف صاف سُنیندیاں پئیاں سن۔

"جوڈی نے اُکا چ آکھیا اے" اوہدے پیو دی اواز سُنائی دتی. "ریڈ انڈین تے میداناں نوں پار کرنا..... میں ایہ کہانی اِک ہزار وار سُنی اے کہ گھوڑیاں نوں کویں کویں دوڑا کے لے جایا گیا. ایہی کہانی سُنائی جاندا اے تے جو کُجھ آکھدا اے اوہدے وچ اک لفظ وی نہیں بدلدا."

مسز ٹفلن نے جدوں جواب دتا تاں اوہدا لہجا اپنا بدل گیا سی کہ جوڈی' جو باری دے باہر کھلوتا سی' اپنیاں نظراں پتھرتوں ہٹاون نوں مجبور ہو گیا. اوہدی اواز نرم تے ویروا کردی ہو گئی. جوڈی نوں پتا سی کہ ماں دا چہرا کویں اوہدے لہجے نال مطابقت کر رہیا ہووے گا. اوہ ملائمت نال آکھ رہی سی:

"گل ایہ اے کارل' اوہ واقعا میرے پیو دے جیون دا بڑا اہم واقعا اے. اوہ ویگن ٹرین نوں میداناں وچوں گزار کے سمندر کنڈھے تک لےَ گیا تے جدوں ایہ مہم انت نوں اپڑی تاں اوہدا جیون وی جویں مُک گیا. ایہ اِک دُوجے دا کم سی پر بُہتا چر نہیں چلیا. ویکھ!......" اوہ گل ٹوردیاں بولی "لگدا اے کہ اوہ جمیا ای ایس کم لئی سی تے جدوں ایہ کم مُک گیا تے کوئی وی کم کرن لئی باقی نہ بچیا سوائے ایہدے کہ اوہ ایہدے بارے سوچے تے گلاں کرے. جے پچھم ول ودھن دی ہور گنجایش ہوندی تاں اوہ ضرور اگے جاندا. ایہ گل اوہنے آپ مینوں آکھی اے. اگے سمندر سی' ایس لئی اوہنوں رُک جانا پیا تے ہُن اوہ ٹھیک اوسے تھاں اُتے رہندا اے جتھے اوہ رکن لئی مجبور ہو گیا سی."

مسز ٹفلن نے اپنے خاوند نوں پھسا لیا سی. اپنیاں نرم نرم گلاں وچ رجھا لیا سی.

"میں ویکھیا اے" اوہنے خموشی نال اپنی بیوی دی تائید کردیاں آکھیا. "اوہ پہاڑاں توں تھلے لتھ جاندا اے تے سمندر دے اُپر پچھم والے پاسے گھُوردا رہندا اے." اوہدی اواز وچ ذرا تیزی آ گئی تے ایہدے بعد اوہ پیسیفک گروو (Grove) دے ہارس شو کلب وچ جا کے لوکاں نوں دَسدا اے کہ کِویں ریڈ انڈین گھوڑیاں نوں نسا کے لےَ گئے سن."

اوہنے فیر اپنے خاوند اُتے اثر انداز ہوون دا جتن کیتا:

"ایہی تاں اوہدا سارا سرمایا اے. نرمی نال کم لےَ تے ظاہر کریں جویں توں اوہدیاں گلاں دلچسپی نال سُن رہیا ایں."

کارل مضطربانا انداز نال باہر نکل گیا.

"جے میں محسوس کیتا کہ پانی سِرتوں ٹپ رہیا اے تاں کسے ویلے وی کباڑ خانے وِچ بلی بک کول جا بہواں گا." اوہنے جھنجلا کے آکھیا

اوہ مکان توں نکلیا تے باہرلا بوہا اپنے مگر بند کر گیا.

جوڈی روز دے کم کار کرن لگیا. اوہنے چوچیاں اگے دانے پائے پر کسے مگر نسیا نہیں. آلھنیاں

چوں آنڈے کڈھے' ایہدے بعد اوہ بالن دیاں لکڑاں باہواں وِچ چُک کے دھیرے دھیرے گھر اندر آیا تے اوہناں نُوں ایس ترتیب نال بالن دے ڈبیاں وچ رکھیا کہ کسے ہور لکڑ دی گنجایش باقی نہ رہوے. اوہدی ماں اوس ویلے تک لوہیے دے کم توں ویلھی ہو چکی سی. اوہنے اگ بالی' ٹرکی ٹکڑی دے کھنبھ نال سٹوو دا اُپرلا حِصا صاف کیتا. جوڈی نے ڈریاں نظراں نال ماں ول ویکھیا تے ایہ جانن دا جتن کیتا کہ ماں دا دِل اوہدے ولوں صاف ہو گیا اے یاں نہیں.

"کیہ اوہ اج آ رہے نیں؟" اوہنے پچھیا :

"خط وچ تاں ایہی لکھیا سی."

"بہتر اے کہ میں سڑک تے جا کے اوہناں نُوں جی آیاں آکھاں."

مسز ٹفلن نے سٹوو دا ڈھکن بند کر دِتا جہدے پاروں جھرناٹ جہی ہوون لگی.

"مناسب گل اے." اوہ بولی. "جی آیاں آکھیا جاوے تاں اوہ خُش ہوون گے."

باہر جا کے جوڈی نے تیز تیز سیٹیاں مار کے کُتیاں نُوں بلایا.

"آؤ پہاڑی اُتے چلیے." اوہنے حکم دِتا.

دو کُتیاں نے پُوچھل ہلائی تے اوہدے اگے اگے دوڑن لگے. سڑک دے کنڈھے کنڈھے ساج دے بُوٹیاں وِچ نَویاں کرونبلاں اُگ آئیاں سن. جوڈی نے کُجھ کرونبلاں توڑیاں' اوہناں نُوں ہتھاں وچ ملیا. ایتھوں تک کہ واء وِچ اِک تیز جانگلی مہک رچ گئی. دوڑدے کُتے سڑک اُتوں کُدے تے اِک خرگوش دا پچھا کردیاں جھاڑی وچ جا کے بھونکن لگے. جوڈی نے اوہناں نُوں اخیری وار ویکھیا کیوں جے جدوں اوہ خرگوش پھڑن وچ ناکام رہ گئے تاں گھر ول پرت گئے.

جوڈی چوٹی ول آہستا آہستا چڑھن لگیا تے جس ویلے اوہ اوس نکّے جہے ٹوئے اُتے اپڑیا جتھوں سڑک گزردی سی تاں تیجے پہر دی تیز واء اوہدے نال جا ٹکرائی جہدے نال اوہدے وال کِھلر گئے تے قمیض پھڑپھڑاون لگی. اوہنے تھلے نکیاں نکیاں پہاڑیاں دے سلسلے اُتے نظر پائی تے فیر اوہدی نظر سلینس وادی اُتے کِھلر گئی. سلینس دا چِٹا قصبا پدھری سطح اُتے کِھلریا ہویا دِس رہیا سی تے ماندے سورج دِیاں رشماں وچ اوہدیاں بارِیاں چمک رہیاں سن. تھلے نک دی سیدھ شاہ بلوط دے اِک رکھ اُتے کاواں دا اکٹھ ہو رہیا سی. کاں کاں کردے کاواں پاروں رکھ کالا ہویا پیا سی. جوڈی جس اُچیائی اُتے کھلوتا سی' اوتھوں اوہنے تھلے ٹریفک والی سڑک اُتے نظر پائی. سڑک اِک پہاڑی دے مگر غایب ہو گئی سی پر دُوجے پاسے فیر دِسن لگدی سی. ایس دُورلے تھاں اُتے اِک چھکڑا دِس رہیا سی جہنوں اِک چارے والا گھوڑا ہولے ہولے کھچ رہیا سی. چھکڑا پہاڑی مگر لک گیا. جوڈی اوس تھاں نظراں جمائی بیٹھا رہیا جتھوں چھکڑا مڑ دِسن والا سی. تیز واء پہاڑی ٹیسیاں اُتے گا رہی سی تے بدلاں دے پھنبے پورب ولے اُڈدے جا رہے سن.

ایہدے مگروں چھکڑا فیر دسن لگ پیا۔ اوڑک کھلو گیا سی۔ اِک بندا جو کالے کپڑیاں وچ سی' چھکڑے توں لتھا تے گھوڑے دے سِر ولے چلیا۔ دِرش کافی دُور سی پر جوڈی نُوں پتا لگ گیا کہ اوس بندے نے گھوڑے دی دھون دا ساز ڈھِلا کر دِتا اے کیوں جے گھوڑے دا سِر اگے نُوں اُلر گیا سی۔ گھوڑا چلدا گیا تے اوہ بندا اوہدے پاسے وچ ہولے ہولے پہاڑی اُتے چڑھدا گیا۔ جوڈی دے موہنہ چوں خوشی نال چیک نکل گئی تے اوہ سڑک اُتے تھلے نُوں نسیا۔ گالھڑاں پھدکن لگیاں تے اوہ گالھڑ جو سڑک اُتے نسی جا رہی سی' اوہنے پوچھل ہلائی تے پہاڑی دے کنارے توں ہوندی ہوئی اِک گلائیڈر وانگ تر گئی۔ جوڈی ہر قدم اُتے اپنے پرچھاویں وچ کُدن دا جتن کر رہیا سی۔ اِک پتھر اوہدی جتی تھلے چکرایا۔ اوہ نکے موڑ اُتے نسیا تے ہُن اوہدے ساہمنے تھوڑی وِتھ اُتے نانا جی تے چھکڑا موجود سن۔ مُنڈے نے پاگلاں ورگی دوڑ مُکاء کے اِک وقار بھریا انداز اپنایا۔ گھوڑا اُلجھی ہوئی ٹور نال ہولے ہولے پہاڑی چڑھ رہیا سی تے بُڈھا اوہدے نال نال قدم چک رہیا سی۔ ڈُبدے سُورج دے چانن وچ اوہناں دے دیو قد پرچھاویں انھیرا کھلاردے ہوئے چل رہے سن۔ نانا جی نے اِک ڈھلا ڈھالا سُوٹ پایا ہویا سی۔ لتاں اُتے بکرے دے چمڑے دے کانگرسی گیٹس سن تے کالی ٹائی نکے جہے سخت کالر نال بدھی ہوئی سی۔ اپنا بدشکل ہیٹ اوہناں ہتھ وچ چکیا ہویا سی۔ چٹی داڑھی خششی سی تے چٹے بھروٹے مچھاں وانگ اکھاں اُتے کھِلرے ہوئے سن۔ نیلیاں اکھاں وِچ اِک رُکھی تری سی۔ سارے چہرے تے جُسے اُتے اِک سخت جلال کھِلریا ہویا سی۔ ایتھوں تک کہ ہر حرکت اِک ناممکن جہی چیز جاپدی سی۔ ساکن ہووے تاں پتھر بن جاوے جو کدی ہلے جلے گا نہیں۔ قدم ہولے پر اِک یقین نال اُٹھدے سن۔ جو قدم اِک وار اگے ودھ گیا پچھے نہیں ہٹ سکدا۔ پاسا اِک وار متھیا گیا تاں فیر راہ وچ کوئی موڑ نہیں آ سکدا۔ رفتار وچ نہ تاں ترکھ آوے گی تے نہ سستی۔

جوڈی جس ویلے موڑ اُتے اپڑیا تاں نانا جی نے جی آیاں آکھن دے طور اُتے اپنا ہیٹ ہولے جہیا ہلایا۔

"کیوں جوڈی! مینوں ملن آیا ایں..... ہیں ناں؟"

جوڈی اوہناں دے پاسے ول ودھیا تے بُڈھے دے قدم نال قدم رلا کے چلن لگا۔ اوہنے جُسے نُوں سمیٹیا تے اڈیاں گھسیٹن لگا۔

"جی آ!" اوہنے جواب دِتا۔ "تہاڈا خط ساڈوں اج ای ملیا اے۔"

"کل ملنا چاہیدا سی۔" نانا جی بولے "لازمی کل ملیا ہووے گا۔ گھر والے کویں نیں؟"

ٹھیک ٹھاک نیں جناب" اوہ ذرا جھکیا تے فیر شرمندیاں ہویاں بولیا "کیہ تُسیں کل چوہیاں دا شکار کرنا پسند کرو گے؟"

"چوہیاں دا شکار جوڈی!" نانا جی نے ہاسا روکدیاں ہویاں آکھیا۔ "کیہ اجو کی نسل دے لوک ہُن چوہیاں دا شکار کرن لگ پے نیں۔ ایہ تاں ٹھیک اے کہ ایہ نسل بہتی بلوان نہیں پر ایہ خیال اوکھا ای آوندا سی کہ اوہ چوہیاں دا شکار شروع کر دیوے گی۔"

"نہیں جناب! اجے تاں نہیں۔ ایہ تاں نِرا اک کھیڈ اے۔ فصل مُک چکی اے۔ میں کُتیاں لئی چوہے کڈھنا چاہندا ساں۔ تُسیں ایہ تماشا ویکھ سکدے او یاں جی چاہوے تاں ٹُکا کھاء وی کٹ سکدے او۔"

نانا جی دیاں گھمبیر خُش نظراں اوہدے اُتے پئیاں۔

"تاں ایہ گل اے کہ تُسیں اوہناں نوں کھاندے نہیں۔ اجے ایس منزل اُتے نہیں اپڑے۔" جوڈی نے تشریح کیتی۔

"جناب ایہ تاں کُتیاں دی خوراک اے۔ میرا خیال اے ایہ کم ریڈ انڈیناں دے شکار نال بہتا رلدا ملدا نہیں اے۔"

"نہیں، اُکا نہیں...... پر اوس مگروں جدوں سپاہیاں نے ریڈ انڈیناں نوں ہلاک، بالاں نوں قتل غارت تے تنبوواں نوں اگ لائی شروع کیتی تاں ایس کم دا وی اوہی روپ ہو گیا جو تیرے چوہیاں دے شکار دا اے۔"

اوہ تھلے لتھے تے ڈنگر خانے تے ہیٹھلے قصبے ول قدم چُکن لگ پئے۔ ڈھپ اوہناں دے مونڈھیاں توں تُر گئی۔

"تیرا قد لما ہو گیا اے۔" نانا جی نے آکھیا۔ "میرا خیال اے لگ بھگ اِک انچ۔"

"ایس توں ودھ" جوڈی نے شیخی ماری۔ "بوہے اُتے شکر دیہاڑ اُتے میرے قد دی نشان کاری کیتی گئی سی۔ میرا قد اوہدے توں اِک انچ ودھ گیا اے۔"

نانا جی دی گھمبیر اواز گونجی:

"ایہدا کارن خورے ایہ اے کہ تہانوں پانی کافی مل جاندا اے تے فصل اُگاون وڈھن دی سہولت رہندی اے۔ اپنے پیراں اُتے کھلو جا، فیر ویکھاں گے کیہ کردا ایں۔"

جوڈی نے فورن بڈھے دے چہرے نوں ویکھیا تے ایہ پتا لاون دا جتن کیتا کہ اوہدے احساس پھٹڑ ہوئے نیں یاں نہیں۔ پر اوہدیاں تیز نیلیاں اکھاں وچ کسے سزا یاں مرتبے دا خیال رکھن دا احساس نہیں سی۔

"اسیں اِک سور ماراں گے۔" جوڈی نے صلاح دِتی۔

"نہیں بئی نہیں! میں تینوں ایہدی اجازت نہیں دیاں گا۔ توں تاں ہاسا مذاق کر رہیا ایں تے تینوں پتا اے کہ ایہ ایہدا مناسب موقع نہیں اے۔"

"تہانوں رلے دا پتا ہووے گا۔ اوہ وڈا سُور اے۔ پتا اے ناں جناب؟"

"ہاں ہاں پتا اے۔"

"تاں جناب سنو' ایہ رلے چارے وچ وڑ گیا۔ جدوں بھار پیا تاں اوہدا کچومر ای نکل گیا۔

"ایہ سُوراں دی عادت اے!" نانا جی بولے :

"رلے اِک ودھیا سُور سی۔ اینا وڈا۔ میں کدی کدی اوہدے اُتے سواری وی کر لیندا ساں تے اوہ نقصان نہیں سی کردا۔"

تھلے مکان دا بُوہا کُھلیا تے اوہناں نے جوڈی دی ماں نُوں ویکھیا جو کپڑے ہلا ہلا کے جی آیاں آکھ رہی سی تے اوہناں دی نظر کارل ٹفلن اُتے وی پئی جو کھلیان توں نکل کے گھرول آ رہیا سی تاں جے اوہناں دے آون اُتے اوتھے اپڑ جاوے۔

اوس ویلے سُورج پہاڑیاں وِچ ڈُب چکیا سی۔ ڈنگر خانے دے جوگیے رنگے تھلے وِچ بنے مکان دی چمنی چوں نیلا دُھوواں نکل نکل کے اُکا سدھی لاین وچ کھلوتا ہویا سی۔ تھلے جاندی تیز واء نال بدلاں دے پھٹے پلاڑ وِچ اضطراب نال اُڈ رہے سن۔ بلی بک کباڑ خانے چوں باہر نکل آیا تے اوہنے چلمچی کھول کے شورا رلیا پانی زمین اُتے وگا دِتا۔ اوہ ہفتے وچ دو وار شیو کردا سی تے ایہ نانا جی دے آدر پاروں سی۔ نانا جی آکھدے ہوندے سن کہ بلی بک نویں نسل دے اوہناں گنویں بندیاں وِچوں اِک اے جہناں نے اصول نہیں توڑے۔ بھاویں بلی وچکارلی عمر دا سی پر نانا جی اوہنوں مُنڈا ای سمجھدے سن تے ایس ویلے بلی بک وی تیزی نال گھرول آ رہیا سی۔

جدوں جوڈی تے نانا جی اوتھے اپڑے تاں اوہ تنو احاطے دے بوہے اُتے اوہناں دی اُڈیک وچ سن۔ کارل بولیا :

"ہیلو جناب! سانوں تہاڈی ای اُڈیک سی۔"

مسز ٹفلن نے نانا جی دی داڑھی دے اِک پاسے چُمن دِتا تے اوس ویلے تک اوتھے کھلوتی رہی جدوں تک اوہناں دے لمے ہتھاں نے اوہدے موندھیاں نُوں تھاپڑی نہیں دِتی۔ بلی بک نے لٹیاں ٹُکیاں مُچھاں ہیٹھ دندیاں کڈھدیاں گھنبیرتا نال ہتھ ملایا۔

"تہاڈا گھوڑا بنھ دیندا آں۔" بلی بک نے آکھیا۔

اوہ گھوڑے دا ساز لے ٹُریا۔ نانا جی نے اوہنوں جاندیاں ہویاں ویکھیا تاں مڑ گھر والیاں نال مخاطب ہو کے آکھیا' جویں کہ اوہ ایس توں پہلاں سو وار آکھ چکے سن۔

"چنگا مُنڈا اے۔ میں ایہدے پیو نُوں جاندا ساں۔ بُڈھا خچر پُوچھلا بک۔ پتا نہیں اوہنوں خچر پُوچھلا کیوں آکھدے سن' سوائے ایہدے کہ اوہ ڈبیاں وِچ خچراں دا گوشت بھردا سی۔"

مسز ٹفلن مُڑی تے اوہناں نُوں گھر اندر لے گئی۔

"تسیں کد تک رہوو گے ڈیڈی! خط وچ ایہدا کوئی ذکر نہیں اے۔"

"کیہ آکھاں' پتا نہیں۔ خیال سی کہ دو ہفتے دا پر ہُن تک انج ہویا نہیں کہ جنی دیر رہنا چاہیا اے' رہیا ہوواں۔"

تھوڑی دیر بعد اوہ میز دوالے بیٹھے (جہدے اُتے روغنی میز پوش وچھیا ہویا سی) ناشتا کر رہے سن۔ میز اُتے ٹین دا عکس پاون والا لمپ لمک رہیا سی۔ کھاون کمرے دیاں باریاں دے باہر وڈے وڈے پتنگے ہولے ہولے شیشے نال ٹکرا رہے سن۔ نانا جی نے بھجے ہوئے گوشت دے نکے نکے ٹوٹے بنا لئے تے اوہناں نوں دھیرے دھیرے چباندے رہے۔

"مینوں بھکھ لگی اے۔" اوہناں نے آکھیا۔ "ایتھے تک آوندیاں آوندیاں بھکھ چمک پئی اے۔ ایہی حالت اوس ویلے ہوئی سی جدوں میداناں توں گزر رہے ساں۔ بھکھ اینی ڈاڈھی ہوندی سی کہ گوشت پکن دی اُڈیک وی نہیں ساں کر سکدے۔ میں ہر رات مجھ دا گھٹ ودھ پنج پونڈ گوشت اُڈا جاندا ساں۔"

"ایہ واقعا ہوراں نال وی پیش آ سکدا اے۔" بلی بک نے آکھیا۔ "میرا پیو ڈبیاں وِچ گوشت بھرن اُتے سرکاری ملازم سی۔ جدوں میں بال ساں تاں اوہدی مدد کردا ہوندا ساں۔ اسیں دوویں رل کے ہرن دی ران صاف کردے تے کھا جاندے۔"

"میں تیرے پیو نوں جاندا ساں" نانا جی نے آکھیا۔ "چنگا بندا سی۔ لوک اوہنوں خچر پوچھلا بک آکھدے سن۔ خورے کیوں۔ نرا ڈبیاں وِچ خچر دا گوشت بھردا سی۔"

"ایہی گل اے۔" بلی بک نے ہنگارا بھردیاں آکھیا۔ "خچر دا گوشت ڈبیاں وچ بھردا سی۔"

نانا جی نے چھری کنڈا رکھ دِتا تے میز دوالے ویکھیا:

"مینوں یاد پیندا اے کہ اِک وار ساڈے گھر گوشت دی تھوڑ ہو گئی۔" اوہدی اواز اِک عجیب دھیمے سُر وچ ڈب گئی۔ اواز دے اِک اجہے ڈھانچے وِچ ڈھل گئی جو کہانی لئی بوسیدا ہو چکیا سی۔ "ساڈے کول کوئی مجھ' کوئی ہرن' ایتھوں تک کہ کوئی خرگوش وی نہیں سی۔ شکاری کسے بھگیاڑ دی اُڈیک وی نہیں سن کر سکدے۔ ایہ کم اک لیڈر دا سی کہ اوہ لوکاں دی راکھی کرے۔ لیڈر میں ساں تے میریاں اکھاں ہرپاسے نگران سن۔ جاندا ایں کیوں؟ کارن ایہ کہ جدوں لوکاں نوں بھکھ ستاندی اے تاں اوہ بھار چکن والے دانداں نوں وی ذبح کرن توں باز نہیں آوندے۔ کیہ خیال اے میں ٹھیک آکھ رہیاں ناں؟ میں اجہیاں کئی پارٹیاں دے قصے سُن چکیاں جنہاں نے اپنے لدو جنور کھا لئے سن۔ مُڈھ کیتا سی ادھے جنور چھڈ کے تے اخیر تک جا اپڑے سن۔ اخیر پہلے جوڑے نوں وی لنگھا گئے تے ایہدے بعد اوہناں جنوراں اُتے ٹُٹ پئے سن جو گڈیاں وِچ جتے ہوئے سن۔ ایہ کم لیڈر دا سی کہ اوہ اوہناں نوں ایس کم توں باز رکھے۔"

اِک وڈا پتنگا کسے نہ کسے طرحاں کمرے وچ وڑ کے مٹی دے تیل والے لمپ دوالے چکر لاون لگا۔ بل اُٹھ کھلوتا تے پتنگے نُوں دوواں ہتھاں وچکار ملن دا جتن کرن لگا۔ کارل نے پیالے ورگی کھجور دی ٹاہنی مار کے اوہدے ٹوٹے ٹوٹے کر دتے تے ایہ ٹوٹے باری کول جا کے باہر سٹ دتے۔

"جویں کہ میں تینوں دس رہیا ساں۔" نانا جی نے مڑ آکھنا چھوہ دتا۔

پر کارل نے گل کٹدیاں آکھیا :

"بہتر اے تھوڑا جیہا ہور گوشت کھا لوو۔ اسیں پڈنگ کھاون لئی تیار بیٹھے آں۔"

جوڈی نے ماں دِیاں اکھاں وِچ غصے دی جھات ویکھی۔ نانا جی نے چھری کنڈا سانبھیا۔

"بہت مُھکھا آں..... بہتر اے کھا لیندا آں۔" اوہناں نے آکھیا۔ "ایہدے بارے فیر کدی وساں گا۔"

جدوں ناشتا مُک گیا تے پروار بلی بک دے نال دُوجے کمرے وچ جا کے اگ دوان ساہمنے بہہ گیا تاں جوڈی نے چاء بھریاں نظراں نال نانا جی نُوں ویکھیا۔ اوہنے اوہناں وچ اوہی علامتاں ویکھیاں جہناں توں اوہ چنگی طرحاں جانُو سی۔ داڑھی والا سِر اگے اُلر گیا۔ اکھاں دا کرڑا پن دُور ہو گیا تے اوہ اگ وچ اوارا پھرن لگیاں۔ وڈیاں وڈیاں لمیاں اُنگلاں کالے گوڈیاں اُتے لہراون لگیاں۔

"پتا نہیں!" اوہناں نے آکھنا شروع کیتا۔ "پتا نہیں مَیں تینوں اوہ قصا وی سنایا سی کہ نہیں کہ کویں پیوٹیز لٹیرے ساڈے پینتی گھوڑے نسالے گئے سن۔"

"میرا خیال اے تُسیں دس چکے او۔" کارل نے دخل اندازی کیتی۔ "ایہ تہاڈے ٹاہو جان توں پہلاں دا واقعا نہیں اے؟"

نانا جی نے فورن اپنا رُخ جوائی ول پھیر لیا :

"بلکُل! میرا خیال اے میں تینوں ایہ کہانی سُنا چکیاں۔"

"بہت واری!" کارل نے بے دردی نال آکھیا تے بیوی دِیاں اکھاں نُوں نظر انداز کر دتا۔ پر اوہنوں ایہ محسوس ہو گیا کہ بیوی دِیاں غصیلیاں نظراں اوہدے اُتے پے رہیاں نیں۔

اوہ بولیا "پر کوئی گل نہیں' میں ایہنوں ہُن فیر سناں گا۔"

نانا جی نے مُڑ اگ ول ویکھیا۔ اوہناں دِیاں اُنگلاں گوڈیاں اُتے پھردیاں سن تے فیر اوتھوں ہٹ جاندیاں سن۔ جوڈی نُوں پتا سی کہ اوس ویلے اوہناں دی کیفیت کیہ سی تے کویں اوہناں دی اندرلی دُنیا ہلدی پئی سی تے اوہدے وِچ اِک خلاء جیہا آ گیا سی۔ کیہ اوس دُپہر نُوں اوہنوں بگ بھجنہیں سی آکھیا گیا۔

"ریڈ انڈیناں دا واقعا سناؤ۔" اوہنے نرم لہجے وچ آکھیا :

نانا جی دیاں اکھاں وچ فیر سختی آ گئی۔

"مُنڈے ریڈ انڈیناں دے واقعے سدا سُننا پسند کردے نیں۔ ایہ کم مرداں دا اے پر سُننا چاہندے نیں مُنڈے۔ بہتر' انج ای سہی۔ کیہ میں تینوں کدی دسیا سی کہ ہر اک ویگن وچ لوہے دی اِک لمی چدر ہونی چاہیدی اے؟"

جوڈی توں وکھ ہر بندا چُپ رہیا۔ جوڈی بولیا:

"نہیں' تساں ایہ گل نہیں دسی۔"

"چنگا فیر سن! جدوں وی انڈین ہلا کردے سن' اسیں ویگناں نُوں اِک دایرے وِچ ترتیب دے دیندے ساں تے پہیاں وِچوں دی گولیاں چلاندے ساں۔ میں سوچیا جے ہر اِک ویگن وچ اِک اجہی لمی لوہے دی چدر ہووے جہدے وچ رایفل لئی موریاں ہوون تے جدوں ویگناں نُوں اک دایرے وچ کھلوا دِتا جاوے تے ساڈے بندے پہیاں دے باہرلے پاسے ایہ چدر لا دین تاں اوہ دشمناں توں محفوظ رہ سکدے نیں۔ ایہدے نال جاناں بچ جاون گیاں تے لوہے دی ہور ورتوں دا جواز نکل آوے گا۔ پر ساڈی پارٹی ایس منصوبے اُتے امادا نہ ہو سکی۔ ہُن تک کسے پارٹی نے وی ایہ طریقا نہیں ورتیا سی' ایس لئی کوئی سبب نہیں سی کہ اوہ ایہدے خرچے چُک سکے۔ بعد وچ میرے بندیاں نُوں ایہدا بڑا ہرکھ ہویا۔

جوڈی نے اپنی ماں ول ویکھیا تے اوہدے چہرے دے تاثرات توں پتا لگدا سی کہ اوہ کُجھ وی نہیں سُن رہی۔ کارل نے اپنے انگوٹھے دی ہڈی نُوں پھڑیا ہویا سی تے بلی بک کندھ اُتے رینگدے بوہے نُوں ویکھ رہیا سی۔

نانا جی دی اواز اک وار فیر بیانیا انداز دی ہو گئی۔ جوڈی نُوں پہلاں ای پتا سی کہ ہُن نانا جی دے موہنہ چوں کیہ لفظ نکلن گے۔ کہانی اگے ودھدی گئی۔ ہلے ویلے تیز' زخماں دے ذکر اُتے دُکھی تے وشال میداناں وِچ مُردیاں دی دفنائی اُتے وین پاندی۔ جوڈی چُپ چپیتا بیٹھا نانا جی نُوں ویکھدا رہیا۔ اوہناں دیاں کھرھویاں نیلیاں اکھاں غیر متاثر سن۔ انج جاپدا سی جویں اوہ آپ دی اپنی کہانی وچ کُجھ بہتی دلچسپی نہیں محسوس کر رہے۔ جدوں کہانی انت نُوں اپڑ گئی اودوں کہانی دے انت اُتے انکسار پاروں چُپ دا وقفا آ گیا تاں بلی بک اُٹھ کھلوتا۔ اوہنے اپنی پینٹ نُوں کھچ کے سدھا کیتا تے آکھیا:

"میں ہُنے آوناں۔"

فیر اوہنے نانا جی ول ویکھیا۔ "میرے کول کباڑ خانے اندر بارود نال بھریا سنکھ تے گول ٹوپی والا پستول پیا ہویا اے۔ کیہ میں کدی ایہ چیزاں تہانُوں وکھائیاں نیں؟"

نانا جی نے ہولے ہولے ہاں وچ سر ہلایا :

"ہاں بلی' توں ایہ چیزاں مینوں وکھا چکیا ایں۔ ایس پستول دے ذکر توں مینوں اوہ پستول چیتے آیا جو اوس ویلے میرے کول سی جدوں میں لوکاں نوں میداناں وچوں لے جا رہیا ساں۔"

بلی بک عاجزی والے انداز نال کھلوتا رہیا۔ ایتھوں تک کہ ایہ نکی جہی کہانی مُک گئی۔ ایہدے بعد اوہ بولیا :

"گڈ نائٹ......!" ایہ آکھ کے اوہ مکان چوں نکل گیا۔

کارل ٹفلن نے گل بات دا وِشا بدلن دی کوشش کیتی :

"ایس تھاں تے مونٹوری وچکار کہڑا علاقا اے۔ میں سُنیا اے بڑا سُکا علاقا اے۔"

"ہاں سُکا اے۔" نانا جی نے آکھیا۔ لگوناسیکا وچ پانی دا اک قطرا وی نہیں۔ پر 1887ء تے اج دے سمے وِچ زمین اسمان دا فرق اے۔ سارا علاقا پانی تے ہریاول بِنا سی۔ تے میرا خیال اے 61ء وِچ سارے دے سارے پہاڑی بھگیاڑ جھکے مر گئے سن۔ ایس سال پندرھاں اِنچ بارش ہوئی اے۔"

"جے ہُن بارش ہوئی تاں اسیں ایہدے نال کم لے سکدے آں۔ ہُن تاں اسیں تھوڑی بارش نال وی کم چلا سکدے آں۔" کارل دیاں نظراں جوڈی اُتے پئیاں۔ "تیرے لئی بہتر ہووے گا کہ سوں جا"

جوڈی گل مَن کان اُٹھ بیٹھا۔

"کیہ پُرانے چارے وِچوں میں چوہیاں مار سکدا آں! کیہ حکم اے جناب؟"

"چوہیاں؟ ضرور' سبھ دِیاں سبھ مار دے۔ بلی نے دسیا اے چنگا چارا ہُن نہیں رہیا۔"

جوڈی نے نانا جان نال راز نیاز کیتا۔ اوہدیاں نظراں وچ اطمینان سی۔

میں کل ہر چُوہی مار دیاں گا۔" اوہنے وعدا کیتا۔

جوڈی بسترے اتے لیٹ گیا تے ریڈ انڈیناں تے مجھاں دی ناممکن دُنیا بارے سوچن لگا۔ اوس دنیا دی سوچ جو سدا لئی مُک گئی سی۔ اوہدی چاہ سی کہ کاش اوہ بہادری دے اوس سمے وچ پیدا ہوندا پر اوہ جاندا سی کہ اوہدا قد کاٹھ بہادراں ورگا نہیں۔ بلی بک توں سوا اجوکی نسل دا کوئی بندا وی اوہ کارنامے نہیں کر سکدا جو پہلے ویلیاں وچ ہوندے رہے نیں۔ دیو قد نسل مُک گئی اے۔ بے باک' ہمتی لوک ایس سمے وچ نہیں نیں۔ جوڈی نے جانگلی میداناں تے اوہناں ویگناں بارے سوچیا جو کِن کھوریاں وانگ اوہناں وِچوں گزر رہیاں سن۔ اوہنے نانا جی دا سوچیا جو اک عظیم چٹے گھوڑے اُتے بیٹھے اپنے لوکاں دی کمانڈ کر رہے سن۔ اوہدے ذہن دے اوس پار ہیولیاں دا

اِک بے پناہ ہجوم چلدا سی جو زمین دیاں حداں پار کردا غایب ہو گیا۔

ایہدے بعد اوہ فیر اپنے ڈنگر خانے پرت آیا۔ اوہنے اوہ بیزار کرن والی تیز اواز سُنی جو خلاء تے چُپ رل کے پیدا کردے نیں۔ اوہنے اِک کُتے دا رولا سُنیا جو باہر "کُتا گھر" وِچ اِک پسو نُوں کھروینچ رہیا سی تے ہر مار اُتے اپنی کہنی فرش اُتے ماردا سی۔ فیر تیز واء چلن لگی۔ کالا سرو کرہیا تے جوڈی سوں گیا۔

ایس توں پہلاں کہ گھنٹی ناشتے دی دس پاوے' اوہ ادھا گھنٹا پہلاں ای جاگ پیا۔ جس ویلے اوہ باورچی خانے وچ اپڑیا' اوہدی ماں لانبو اُچے کرن لئی سٹوو دھڑدھڑا رہی سی۔

"چھیتی جاگ پیا ایں۔" اوہ بولی "کتھے جا رہیا ایں؟"

"باہر...... اِک ودھیا جہی سوٹی لین۔ اسیں اج چُوہیاں ماراں گے ناں۔"

"اسیں دا کیہ مطلب؟"

"اسیں دا مطلب؟...... اسیں دا مطلب اے نانا جی تے میں۔"

"تاں توں اوہناں نُوں پھسا لیا۔ الزام دی حصے داری دا معاملا ہووے تاں توں ضرور کسے نہ کسے نوں رلا لیندا ایں۔"

"ٹھیک ویلے پرت آواں گا۔" جوڈی نے آکھیا۔ "ناشتے دے بعد میرے کول اِک چنگی جہی سوٹی تیار ہونی چاہیدی اے۔"

اوہنے اپنے مگر جالی والا بُوہا بند کر دتا تے ٹھنڈی نیلگوں سویر وِچ گھروں باہر نکل آیا۔ پنچھی سویر دی فضا وِچ رولا پا رہے سن تے ڈنگر خانے دِیاں بلیاں نڈر سپاں وانگ پہاڑاں توں تھلے لتھ رہیاں سن۔ انھیرے وچ اوہ کیک ڈھونڈدیاں پِھردیاں سن۔ بھاویں چارے کیک دے گوشت نال ڈھڈ بھریاں سن پر فیر وی مگرلے بوہے اُتے ادھ-دایرے وچ بہہ کے دُودھ لئی رحم منگدے انداز نال میاؤں میاؤں کر رہیاں سن۔ ڈبل ٹریمٹ تے سمیشر برُش دے کنارے نُوں سُنگھدے ٹُردے جاندے سن تے ظاہر داری دے طور اُتے اپنا قانون پورا کر رہے سن پر جدوں جوڈی نے سیٹی وجائی تاں اوہناں نے سِراں نُوں جھٹکایا تے پُوچھلاں ہلاون لگے۔ اپنیاں کھلاں نُوں وٹ پاندے' اُباسیاں لیندے اوہدے ول نسے۔ جوڈی نے سنجیدگی نال اوہناں دے سراں نُوں تھپتھپایا تے فیر خراب تے بیکار چیزاں دے ڈھیر ول ٹُریا۔ کسے پُرانے جھاڑو دا دستا لیا تے اِک چورس اِنچ رُکھ دے نِکے نِکے ٹکڑے چُکے۔ بوجھے وچوں بوٹ دا تسما کڈھیا تے اوہدے نال ایہناں لکڑاں دے سریاں نُوں اِنج ڈھلا ڈھلا بنھیا کہ اِک چھانٹا بن گیا۔ اپنے نویں ہتھیار نُوں لہرا کے ہوا وچ شوکر وجائی تے تجربے خاطر ایہنوں زمین اُتے ماریا۔ رولا سُندیاں ای کُتے اِک پاسے ہٹ گئے تے ڈر

پاروں رودن لگے۔

اوہ پرتیا تے مکان دے پچھے پرانے چارے دے کھیت ول نوں ٹریا تاں جے رتا قتل گاہ دا جائزہ لے سکے۔ بلی بک جو بڑے صبر نال پچھلیاں پوڑھیاں اُتے بیٹھیا ہویا سی' بولیا۔

"بہتر ایہ اے کہ گھروں ہو آ۔ ناشتے وِچ نرا دو منٹ باقی نیں۔"

جوڈی نے اپنا راہ بدل لیا تے گھر نوں ٹر پیا۔ اوہنے چھاننے نوں پوڑھیاں دے نال رکھ دتا سی۔

"ایہ اے چوہیاں نوں باہر کڈھن دا ہتھیار" اوہنے آکھیا۔ "میں شرط لا کے آکھدا آں کہ ایہ خوب موٹیاں تازیاں ہوون گیاں تے میں ایہ وی شرط لاندا آں کہ اوہناں نوں پتا نہیں کہ اج اوہناں نال کیہ واپرن والی اے۔"

"تے پتا تینوں وی نہیں۔" بلی بک نے فلسفیانا انداز نال آکھیا۔ "نہ مینوں ای تے نہ کسے ہور نوں۔"

جوڈی ایس خیال نال پریشان ہو گیا۔ اوہ جاندا سی کہ ایہ گل اِک حقیقت اے۔ اوہدی سوچ اُڈان اوہنوں چوہیاں دے شکار توں پرانہہ لے گئی۔ اوس ویلے اوہدی ماں پچھلے پورچ وچ آئی تے ترگنی وجاون لگی۔ ایہدے اُتے اوہدیاں ساریاں سوچاں کھنڈ گئیاں۔

اوہ میز دوالے بہہ چکے سن پر نانا جی اجے تک نہیں اپڑے سن۔ بلی بک نے اوہناں دی خالی کرسی ول سینت کردیاں آکھیا:

"ٹھیک تاں ہے نیں اوہ؟ کدھرے بیمار شمار تاں نہیں ہو گئے۔"

"کپڑے پاون وِچ بڑی دیر لاندے نیں۔" مسز ٹفلن نے آکھیا۔ "مچھاں اُتے کنگھی کردے نیں' بوٹاں اُتے پالش تے کپڑیاں اُتے برش پھیردے نیں۔"

کارل نے دلیے وِچ چینی رلائی: "اوہ بندا جنہے میداناں وچوں ویگن ٹرین گزاری ہووے' اوہنوں لباس دے معاملے وچ خاص کر کے سنجیدا ہونا چاہیدا اے۔"

مسز ٹفلن اوہدے ول مڑی:

"اِنج نہ آکھ کارل۔ مہربانی کر کے اِنج نہ آکھ۔"

اوہدے لہجے وچ گزارش نالوں چتاونی بہتی سی تے ایس چتاونی نے کارل نوں مشتعل کر دتا۔

"پر مینوں ایہ تاں دس کہ اخیر کنی وار لوہے دیاں پلیٹاں تے پینتی گھوڑیاں دی کہانی سننی پوے گی؟ اوہ سماں مک گیا اے' اوہنوں بھُل کیوں نہیں جاندے..... اوہ سماں مک گیا اے۔"

گل کردیاں روس پاروں اوہدی اواز اُچیری ہو گئی۔

"گھڑی مُڑی ایہہ قِصّا کیوں لے بہندے نیں۔ اوہ میداناں دے دُوجے پاسے اپڑ گئے' بِلکُل ٹھیک۔ پر ہُن ایہدا کیہہ ذکر۔ کوئی بندا وی ایہہ قصا وار وار نہیں سُن سکدا۔"

باورچی خانے دا بوہا ہولے جہے بند ہو گیا۔ اوہ چارے میز دوالے بِنا حرکت بیٹھے سن۔ کارل نے دلیے والا چمچ میز اُتے رکھ دِتا سی تے اوہدیاں اُنگلاں ٹھوڈی نُوں چھو رہیاں سن۔

اوس ویلے باورچی خانے دا بوہا کُھلیا تے نانا جی اندر آئے۔ اوہناں دے ہوٹھاں اُتے بڑی نمی جہی مسکان سی تے اوہ اکھاں جھپک رہے سن۔

"گڈ مارننگ۔" اوہناں نے آکھیا تے بہہ کے اپنی دلیے دی پلیٹ ویکھن لگے۔

کارل اپنی گل نہ مُکا سکیا۔

"نا..... ناں..... تساں سُن لیا جو میں آکھیا سی۔"

نانا جی نے سِر نُوں رتا کُو اُلرایا۔

"پتا نہیں جناب میرے دماغ وچ کیہہ آئی سی! اصل وچ میرا مفہوم اوہ نہیں سی۔ میرے اُتے تفریح دا موڈ آ سوار ہویا سی :

جوڈی نے اپنی ماں اُتے شرم بھریاں نظراں پائیاں تے اوہنے ویکھیا کہ ماں دیاں نظراں کارل اُتے جمیاں ہوئیاں نیں تے اوہ ساہ تک نہیں لے رہی۔ اوہ اِک بھیانک کم کر رہیا سی۔ انج دی گل بات مگروں اوہ شرم نال پانی پانی ہوندا جاپدا سی۔ اِک لفظ واپس لینا وی اوہدے لئی خوفناک کم بن گیا سی تے فیر شرم دی حالت وچ تاں لفظ واپس لینا بُہتا تکلیف دیوک سی۔

نانا جی دُوجے پاسے ویکھ رہے سن۔

"میں معاملے دے ٹھیک پاسے آون دا جتن کر رہیاں۔" اوہناں نے نرمی نال آکھیا۔ "میں پاگل نہیں ہو رہیا! جو کُجھ توں آکھیا اے میں اوہدا بُرا نہیں منایا۔ ہو سکدا اے ایہہ ٹھیک ہووے تے ایہہ گل میرے لئی اینی مندی نہ ہووے گی۔"

"ایہہ ٹھیک نہیں۔" کارل نے آکھیا۔ "اج سویرے دی میری طبیعت ٹھیک نہیں۔ مینوں افسوس اے کہ میں ایہہ لفظ کیوں آکھے۔"

"افسوس کرن دی لوڑ نہیں کارل۔ اِک بڈھا بعض ویلے حقیقت نُوں ٹھیک طور سمجھ نہیں سکدا۔ ممکن اے تیرا خیال ٹھیک ہووے۔ میداناں دی مہم مُک گئی اے' اوہنوں بُھلا دینا چاہیدا سی' پر بُھلایا نہیں گیا....."

کارل میز توں اُٹھ گیا۔

"میں بہت کھا چکیاں تے کم اُتے جا رہیاں۔ بلی! ویلے سِر اپڑ جاویں۔"

ایہ آکھ کے اوہ کاہلی کاہلی کھاون کرکے چوں نکل گیا. بلی نے چھیتی چھیتی باقی چیزاں لنگھائیاں تے چھیتی نال اوہدے مگر ہو گیا پر جوڈی لہنی کرسی نہ چھڈ سکیا.

"کیہ تُسیں ہور کہانیاں نہیں سناؤ گے." جوڈی نے پچھیا.

"کیوں نہیں، ضرور سناواں گا. بشرطیکہ مینوں ایہدا پتا لگ جاوے کہ لوک واقعی کہانیاں سُنن دے چاہوان نیں."

"میں چاہوان آں جناب."

"بہتر..... یقینی طور تُوں چاہیوان ایں پر تُوں اِک نِکا مُنڈا ایں. ایہ کم مرداں دا اے پر چاہوان نیں نکے مُنڈے."

جوڈی لہنی تھاں توں اُٹھ بیٹھا.

"میں باہر تہانوں اُڈیکاں گا. چُوہیاں لئی میں اِک مناسب سوٹی تیار کر لئی اے."

اوہ بوہے اُتے کھلوتا اُڈیکدا رہیا. ایتھوں تک کہ بُڈھا پورچ وچ آ گیا

"آؤ تھلے چلیے تے چُوہیاں دا مکاء کر دیئے." جوڈی نے آکھیا.

"ہُنْ میں تاں دُھپ وچ بہواں گا. توں جا کے چُوہیاں ماردا پھر."

"جے پسند ہووے تاں میری سوٹی ورت لوو."

"نہیں میں تاں کُجھ دیر بہواں گا."

جوڈی ٹُٹے دل نال ٹُر گیا تے پُرانے چارے دے ذخیرے ول لتھا. اوہنے موٹیاں تازیاں لہو بھریاں چُوہیاں دے خیال نال لہنی گرم جوشی نُوں تاء دِتا. چھانٹا زمین اُتے ماریا، کُتیاں نُوں پچکاریا پر اوہ اگے نہ ودھ سکیا. مکان مگر اوہ نانا جی نُوں پیٹھاں ویکھ سکدا سی. اوہ نکے قد دے، دُبلے پتلے تے کالے رنگ دے دِس رہے سن. جوڈی نے ایس کم توں ہتھ کھچ لیا تے بڈھے دے پَیراں وِچ بیٹھن لئی پوڑھیاں ول نُوں چلیا.

"اینی چھیتی پرت آیا ایں. چُوہیاں نہیں ماریاں؟"

"نہیں جناب! چُوہیاں فیر کدی ماراں گا."

سویر دیاں مکھیاں زمین نیڑے بھنک رہیاں سن تے کیڑیاں پوڑھیاں اگے تیزی نال ٹُر رہیاں سن. ساج دی بھاری خشبو پہاڑی تھلے تلِھک رہی سی. پورچ دے تختے دُھپ نال گرم ہو گئے سن.

جوڈی نُوں مشکل نال پتا لگیا کہ نانا جی نے کدوں گل دا مُڈھ بنھیا.

"میرے احساس دی منگ ایہ اے کہ ہُن میں ایتھے نہ ٹھہراں."

اوہناں نے اپنے بلوان بڈھے ہتھاں دا جائزہ لیا۔
"میں محسوس کردا آں کہ میداناں نوں پار کرنا کوئی خاص کم نہیں سی۔"
اوہدیاں نظراں اُپر پہاڑی ول اِک پاسے اُٹھیاں تے اوس اَٹل عقاب اُتے جا پئیاں جو اپنے بے جان کھنبھ دے بھار ڈگیا پیا سی۔
"میں لوکاں نوں پرانیاں کہانیاں سُناندا آں پر ایہ اوہ چیز نہیں جو میں اوہناں نوں دسنا چاہندا آں۔ میرا تعلق اصل وچ ایس گل نال اے کہ جدوں لوکاں نوں کہانیاں سُناواں تاں اوہناں نوں کیہ محسوس کرنا چاہیدا اے۔ ریڈ انڈینز دی کوئی اہمیت نہیں۔ اہمیت مہماں دی وی نہیں، فتح یابی دی وی نہیں۔ واقعا اصل وِچ ایہ اے کہ لوکاں نے اِک بڑے وَڈے رینگدے ہوئے وحشی دا رُوپ وٹا لیا سی تے میں ایہدا لیڈر ساں تے ایہ ساری جدوجہد پچھم ول جاون خاطر سی۔ ہر بندا اپنے لئی کجھ نہ کجھ کرنا چاہندا سی پر اوہ وَڈا وحشی جو سبھ دا مجموعا سی، پچھم ولے جانا چاہندا سی۔ میں لیڈر ساں..... تے جے میں اوتھے نہ رہندا تاں لیڈر کوئی ہور ہو جاندا۔ لیڈر تاں اوڑک کسے نہ کسے نوں ہونا ای سی۔
"چٹی ڈوپہر وِچ نِکیاں جھاڑیاں اندر پرچھاویں کالے جاپ رہے سن تے اخیر جدوں ساڈی نظر پہاڑیاں اُتے پئی تاں اسیں چیک پئے۔ سبھ دے سبھ..... پر اہمیت ایس گل دی نہیں سی کہ اسیں اوتھے اپڑ گئے ساں..... اہمیت جدوجہد دی سی تے پچھم وِچ اپڑن دی سی۔
"جویں کیڑیاں اپنے آنڈے چُک کے لَے جاندیاں نیں، اسیں جیون نوں چُک کے اوتھے اپڑے تے اوہنوں اباد کر دِتا تے میں لیڈر ساں۔ مذہب لئی یدھ رب وانگ عظیم سی۔ ساڈے سُست قدم لہرنوں اگے ودھاندے رہے۔ اگے ودھاندے رہے۔ ایتھے تک کہ اساں عظیم ریگستان عبور کر لیا۔

"ایہدے بعد اسیں سمندر کنڈھے اپڑ گئے تے مہم مُک گئی۔"
اوہ رَتا رُکیا..... اکھاں نوں ملیا، ایتھوں تک کہ اوہناں دے کنارے رَتے ہو گئے۔
"ایہ چیز سی جو مینوں کہانیاں دی تھاں لوکاں نوں دسنی چاہیدی سی۔"
جدوں جوڈی نے گل دا مُڈھ بنھیا تاں نانا جی چونک پئے تے اوہنوں ویکھن لگے۔
"ممکن اے کسے دن میں وی لوکاں دی اگوائی کراں۔" جوڈی نے آکھیا۔
بڈھا مسکرایا۔
"ہُن اگے ودھن دی کوئی تھاں نہیں۔ عظیم سمندر تہاڈا راہ ڈکی کھلوتا اے۔ کنڈھے دے نال نال وڈے بڈھیاں دی اِک لائن کھلر دی گئی اے۔ ایہ لوک سمندر توں نفرت کردے نیں کیوں

ے اپنے اوہناں نوں اگے ودھن توں ڈک دتا سی۔"

"میں کشتیاں وچ جاواں گا جناب!"

"اگے ودھن دی کوئی گنجایش نہیں جوڈی...... ہر تھاں اُتے قبضا کیتا جا چکیا اے۔ پر سبھ توں ماڑی گل ایہ نہیں...... سبھ توں ماڑی گل ایہ اے کہ...... ہُن پچھم ول ودھن دی اِچھیا لوکاں وچ نہیں رہی...... اُکا مُک گئی اے۔ تیرے پیو نے سچ ای آکھیا اے...... ایہ مہم مُک چکی اے۔"

اوہناں لِسّیاں اُنگلاں گوڈیاں اُتے پھیریاں تے اوہناں ول ویکھن لگے۔ جوڈی نوں بڑا افسوس ہویا۔

"جے تُسیں شکنجوی دا اِک گلاس پسند کرو تاں میں تیار کر دیاں!"

نانا جی نہ کرن والے سن پر جدوں اوہناں نے جوڈی دا چہرا ویکھیا تاں بولے :

"شکنجوی دا گلاس پینا تاں بڑی چنگی گل اے۔"

جوڈی نسیا نسیا باورچی خانے وِچ اپڑیا۔ ماں ناشتے دی آخری پلیٹ صاف کر رہی سی۔

"مینوں اِک نِمبُو مِل سکدا اے؟ نانا جی لئی شکنجوی بنانی اے۔"

ماں نے نقل لاہندیاں آکھیا۔

"تے اِک ہور نِمبُو تیری شکنجوی واسطے۔"

"نہیں ماں! مینوں نہیں چاہیدا۔"

"جوڈی توں بیمار ایں......" ایہ لفظ آکھ کے اوہ اِک دم رُک گئی۔ "کولر وِچوں اِک نِمبُو لے لے۔" اوہ نرمی نال بولی۔ "نِمبُو نچوڑ ہیٹھے تھلے گھلوا دیندی آں۔"

☆☆☆☆☆

امریکی / بلی روز

کویل توں پہلاں

مانٹریال رہن والی اِک عورت نے اگلے دِن مینوں دو بھیناں دی اِک کہانی لِکھ گھلی اے۔ نال ایہ وی لکھیا اے کہ کہانی لکھدیاں میں اوہناں دے اصل ناں نہ ورتاں۔ کہانی پڑھ کے تہانوں وی دِسے گا کہ اصل ناں نہ ورتن دی درخاست مناسب سی۔

1912ء وِچ کیوبک دے علاقے دی اِک بیوا سوانی مرگئی تے اپنیاں دو دِھیاں لئی تھوڑی بہُت دھری دھرائی چھڈ گئی۔ دفنائی دے اِک ہفتے مگروں دوویں بھیناں اپنے مستقبل بارے وچار کرن بیٹھیاں۔

"میں تاں دُنیا پھرنا پسند کراں گی" نِکّی بھیَن لوئس نے آکھیا۔ "میں اوہناں وکھو وکھ تھاواں دی سَیر کرنا چاہوندی آں جِہناں بارے میں ویلے ویلے پڑھدی رہی آں۔"

"پر ساڈے کول اینے پیسے نہیں ہین۔" مریم نے آکھیا۔

اوسے بسنت رُت وِچ دوہاں بھیناں نے پینی سوالا دے علاقے وِچ اِک نِکّی جہی دُکان لے لئی تے اوہدے وِچ روز ورتوں دِیاں وستاں رکھ لئیاں۔ دوویں جوان وی سن تے کُجھ بھریاں وی۔ کُجھ ای ورھیاں اندر اوہناں دی دُکان علاقے دی سبھ توں من پسند دُکان بن گئی۔

اِک دیہاڑے فلوریڈا دی نمبرپلیٹ والی اِک کار آ کھلوتی۔ اوہدے وِچوں دو ساؤُ دِسدے بندے لتھے تے ڈبیاں وِچ بند خوراک خریدن لئی دُکان اندر گئے۔ جدوں اوہ خریداری مگروں ٹُر گئے تاں لوئس نے اپنی وَڈّی بھیَن نُوں آکھیا "چل ایہناں سردِیاں وِچ دُکان اِک مہینے لئی بند کر کے میامی ٹُر چلیے جِتھے گرمائی موسم ہووے گا۔ اساں سٹاک وِچ جتنی لپ سٹک کٹھی کیتی ہوئی اے، اوہدے وِچوں کُجھ نُوں اوتھے ورتن دا بڑا مزا آوے گا۔"

"لوک دُوجیاں دُکاناں توں سودا لینا شروع کر دیون گے۔" مریم آکھن لگی۔

اِک دہاکا ہور لنگھ گیا۔ دوہاں بھیناں نے اینی کمائی کر لئی سی جو اوہناں دے پُورے جیون نُوں سوکھا بتاون لئی کافی سی۔ "ہُن ہور کمائی دا کیہ مقصد اے؟" لوئس نے پچھیا۔ "چل دُکان بند کریے تے کیلی فورنیا دا اِک چکر لا آویے۔ تے اوہدے مگروں میکسیکو۔ کِہنوں پتا اے..... اوتھے ساڈی ملاقات دو اجیے دوستاں نال ہو جاوے جو سانوں پسند آون تے اسیں ویاہ کر لیئے۔"

"اج کل تاں کوئی وی دُکان دا مناسب مُل نہیں لاوے گا۔" وڈی بھیَن نے آکھیا۔

اگلے ورھے اِک بندے نے دُکان خریدن لئی پیشکش کیتی پر سودا اوددوں وِچے ای رہ گیا جدوں مریم نے اِک ورھے دی اوسط کمائی نالوں دُگنا ودھ مُل منگیا۔ اوس بندے نے نیڑے ای اپنی وکھری دُکان کھولہ لئی تے اگلے پنج ورھے دوہاں بھیناں نُوں مقابلے دی فضا وِچ بڑی محنت نال کم کرنا پیا۔

1938ء وِچ اوہناں دا حریف کاروبار چھڈ گیا۔ نال ای دُوجی وَڈّی لام چھڑ پئی تے اوہناں دا کاروبار ہور چمک پیا۔

دو ورھے پہلاں، لوئس، جہڑی اپنی عمر دے پنجاہواں وِچ سی، کلّی ای گھر نُوں ٹُر پئی۔ شارٹ کٹ راہ اُتے کھیتاں راہیں جاندیاں اوہ پیر تِلھکن پاروں ڈِگ پئی تے اوہدے چُوکنے دی ہڈی ٹُٹ گئی۔ اوس ویلے کسے نے وی اوہدی دُہائی نہ سُنی تے جدوں سویرے اِک گوانڈھی اوتھوں لنگھیا تاں اوہنوں رات دی سردی پاروں نمونیا وی ہو چکیا سی۔ تِن دِناں مگروں اوہ چلانا کر گئی۔ ایہدے مگروں مریم دُکان تے کدی نہ گئی۔ اوہدی بھیَن دا کفن دفن اوس علاقے دی سبھ توں شاندار تقریب سی۔ ودھیا لشکواں تابوُت تے گھر توں قبرستان تک سارے راہ جنازے اُتے پھُلاں دی بارش کیتی گئی۔

اوس بسنت رُت وِچ مریم نے سرکاری وڈیاراں نُوں اِک عجیب درخاست ایہ دِتی کِہ اوہ لوئس دی لوتھ نُوں کیلی فورنیا لے جانا چاہوندی اے۔ اجازت مِل گئی۔ تابُوت نُوں اُچیچے جہاز راہیں لے جایا گیا تے مُڑ دفنائی دی نگرانی لئی مریم آپ وی نال گئی۔

کُجھ ہور چِر مگروں مریم نے مُڑ درخاست دے کے اجازت لئی تے ایس واری تابُوت نُوں میکسیکو شہر لے جایا گیا۔

آخری وار جدوں میری مانٹریال بیٹھی مہربان نے ایس ودھیا تابُوت بارے سُنیا تاں تابُوت اوس ویلے ہوانا نُوں جا رہیا سی.....

تے ایتھے ای کہانی دا انت ہو جاندا اے۔ سوائے ایہدے کِہ ایہ گویڑنا مناسب لگدا اے کِہ دُنیا دے کسے علاقے وِچ اِک نامطمئن تابُوت کسے تازی قبر وِچ پیا ہویا اے تے نال دے علاقے دے کسے ہوٹل وِچ ٹھہری ہوئی اِک امیر بُڈھی سوانی ایہ سوچ رہی اے کِہ اگوں اوہدی بھیَن کہڑا شہر ویکھنا پسند کرے گی۔

☆☆☆☆☆

امریکی / ولیم بروجر

سانجھ

جُون 1944 دی اِک رات دی گل اے، اجے دو ای وجے سن کہ اچن چیت ساڈیاں قیدیاں دیاں بیرکاں روشنی نال لشکن لگ پئیاں تے اِکھ دے پلکارے وچ کئی جاپانی افسر تے پہرے دار ساڈے سراں اُتے آن اپڑے۔ ایہہ چھاپا اچانک ماریا گیا سی تاں جو سانوں کوئی اجہی چیز چھپان، ضائع کرن یاں کدھرے ہور اپڑا دین دا موقع نہ مِل سکے جو ناجائز پاسیوں آئی ہووے یاں سانوں مجرم ثابت کر سکدی ہووے۔ انج جیوں ای اسیں فوجی قاعدے مطابق سِدھے ہوئے، اوہناں ساڈے کاغذ، کتاباں تے ہور ہر شے جو ہتھ لگی، اوہدے اُتے قبضا کر لیا۔

میں ایس گلوں سبھ توں ودھ گھابر گیا کیوں جو اپنی گرفتاری دے دو ورھیاں توں میں اپنے سارے خیال سوچاں تے واقعے کاپیاں وچ سلسلے وار لکھدا رہیا ساں۔ سگوں ایہناں دے نال نال اپنی شاعری دی کاپی وی رکھ چھڈی سی۔ بھاویں میرے شعر بڑے سادے سن پر فیر وی اوہناں توں قیدی ہوون دیاں مشکلاں دی جھلک ضرور دِسدی سی۔ اصل وچ مینوں لکھن تے شعر کہن دا خبط ہو گیا سی۔ میرے لئی ایہہ اِک اجہی دلچسپی سی پئی میرا سارا وجود ایہدے وچ ڈُب گیا سی۔ مینوں قید دی ذِلت تے خواری تے اپنی بدنصیبی دا احساس اینا ڈونگھا سی پئی ایس توں بچن دی خاطر میں اپنے آپ نوں ہر ویلے مصروف رکھن لئی ایہہ شغل نہ پھڑدا تاں پاگل ہو جاندا۔

پر ایہہ اِک خطرناک شغل سی تے ایسے لئی جنرل جوناتھن جو اوسے کیمپ وچ میرے نال قید سن، مینوں اکثر اپنے خیالات لکھن دا خطرا مُل لین دی حماقت توں روکدے رہندے سن۔ ساڈے دشمن غُصّے ہوون نوں بڑے اُتاولے سن۔ اوہناں دے مزاج دے خلاف ساڈے کولوں کوئی وی گل ہو جاندی تاں اوہناں دی ناراضگی بڑی چھیتی ساڈے خلاف انتقامی کارروائیاں وچ بدل جاندی تے میریاں ایہناں لکھتاں وچ تاں فیر وی فطری طور سیک شامل سی تے ظاہر اے اجہے تاثرات جاپانیاں وچ میرے خلاف نفرت تے غُصّے دا جذبا ودھاون دا کارن بن جاندے سن۔

میری پریشانی دا کارن ایہی خیال سی تے ایس لئی جدوں میں اوہناں نوں اپنیاں کاپیاں وغیرا لے جاندیاں ویکھیا تاں مینوں یقین ہو گیا پئی ہُن مینوں مصیبت جھلنی پوے گی۔ اوس ویلے میری حالت اجہی ہو گئی سی پئی جدوں دی کیمپ کمانڈر یاں اوہدے لفٹین نوں، جہنوں اسیں "تھیلا

پینٹ" آکھدے ہوندے ساں' ویکھدا تاں کنب جاندا.

ایہ تھیلا پینٹ ہراوس آفت تے تیہیے دا جیوندا مجسما سی جہدا اسیں کنڈیالیاں تاراں وچ پھسی اپنی زندگی وچ تصور کر سکدے ساں. گھٹیا خوراک' گند' ہر پل ذلیل کرنا' ایہ سبھ گلاں اوسے دے دَم نال سن. اِک لما انسانی ڈھانچا جہدی جھولے ورگی پینٹ دے پونچے اوہدیاں جُتیاں تے پئے رہندے پر اوہ پیر گھسیٹدا عجب شان نال چلدا سی. انگریزی بڑی روانی نال بول لیندا تے سانوں شبھا سی پئی اوہ حقارت بھرے اوس ناں توں وی واقف سی جو اساں اوہدے لئی چنیا ہویا سی.

بُہتے دن نہیں سن بیتے کہ جاپانیاں نے اوہناں قیدیاں نوں بلانا شروع کیتا جہناں دے کاغذ اوہناں چک کھڑے سن. انتہائی باقاعدگی دا ثبوت دیندیاں اوہناں' اوہناں لوکاں توں مُڈھ بنھیا جہناں دے ناں حرف A نال شروع ہوندے سن' اوہدے بعد B دی واری آئی. اِک برطانوی بریگیڈیر جہدے کاغذاں وچ اعتراض جوگ مواد ملیا سی' اوہنوں اکلاپا قید دے دتی گئی. نال ای اوہنوں تِن دناں لئی بُھکھا تریہایا رکھن دی سزا وی سُنائی گئی. امریکی فوج دے اِک کرنل نوں بڑے ظلمی انداز ماریا کٹیا گیا تے ایہی نہیں سگوں حکم دتا گیا پئی اوہنوں ہر روز ٹلا کے پہلے دن نالوں بُہتی کُٹ پھنڈ کیتی جاوے. ایہ ظلم ویکھ ویکھ کے میں سوچدا پئی بُہتا چر نہیں جے ایہی حشر ہوون لئی میری واری وی آ جاوے گی تے ایسے خیال نال میری روح وی کنب جاندی.

اپنی روحانی بے سکونی نوں دُور کرن لئی میں اپنا بُہتا سما اوس نکے جہے باغیچے دی ویکھ ریکھ وچ گزارن لگا جہنوں قید خانے دے احاطے وچ اُگاون دی مینوں اجازت ملی ہوئی سی. نِرا دس فٹ چوڑا تے ویہ فٹ لما ایہ باغیچا ہُن میرے سارے دھیان دا مرکز سی. میرے ٹماٹراں دے باراں بُوٹے ہُن کوئی آٹھ فٹ اُچے ہو چکے سن تے پکے ہوئے پھلاں نال لدے ہوئے سن. میریاں اُگائیاں ہوئیاں مولیاں تے گوبھی کسے وی زرعی نمائش وچ انعام لے سکدے سن.

اِک دن دُپہرسے میں ٹماٹراں دے بُوٹیاں دیاں جڑاں وچ رنبا چلا کے گوڈی کرن وچ رُجھا ہویا ساں کہ پچھے کسے دے گھسیٹ کے چلن دی بڑک ہوئی. نال ای کسے نے بڑے کھرھوے لہجے وچ پُچھیا :

"تیرا ناں بروجر اے؟"

میں مُڑ کے ویکھیا. ایہ تھیلا پینٹ سی. اخیر میری سزا دی واری وی آ ای گئی سی. میں بڑی بے وسی نال کھرپا اِک پاسے سُٹ دتا تے ادب نال سدھا کھلو کے پرچلت تعظیمی انداز نال جُھک گیا. تھیلا پینٹ دے ہتھ وچ اِک وڈا سارا لفافا سی تے چہرے اُتے بڑی خطرناک سنجیدگی. ایس توں

پہلاں کہ میری جیبھ توں کوئی لفظ نکلدا' اوہنے مُڑ پچھیا "تیرا ناں..... بروجر اے ناں؟"

"جی آ' میں ای بروجر آں۔" میں ہمت کر کے بولیا۔

اوہ آکھن لگا۔ "تیریاں کتاباں میرے کول نیں۔ میں ایہناں نوں پڑھیا اے۔" ایہ کہندیاں اوہنے لفافے وچوں میری اِک کاپی کڈھی۔ اجے تک اوہدے چہرے توں کرختگی تے کھرھواپن جھلک رہیا سی۔ اوہنے اچن چیت سوال کیتا:

"توں شاعری وی کردا ایں؟"

ایہ سوال بڑا چکرا دین والا سی پر میں احتیاط نال جواب دتا۔ "جناب شاعری تاں اوکھا فن اے' بہرحال میں شعر ویترن دی کوشش کردا رہناں۔"

"توں کنے چر توں شاعری کر رہیا ایں؟" اوہ اپنی گل اُتے اڑیا ہویا سی۔ جرم دا اعتراف کران دا ایہ انوکھا طریقا سی۔ میں کجھ محسوس کیتا کہ اوہ میری دُکھدی رگ اُتے ہتھ رکھنا چاہندا اے۔ ایہ سوچ کے میں ساری تمیز بنّے رکھ کے آکھیا "میں اپنی زندگی دا ودھیرا حِصّا ایسے کم وچ لایا اے۔"

اوہنے کاپی اِک تھاؤں کھوھلی تے کھسک کے میرے نیڑے ہو گیا۔ "توں بعض شعر لاجواب کہے نیں۔ کیہ توں امریکا دا وڈا شاعر ایں؟"

میں اوہدی اواز وچ طنز تے چہرے اُتے کِھلی اُڈاون دا ہاسا لبھنا چاہیا پر مینوں کوئی اجہی دِس نہ پئی۔ اوہ پُورن طور تے سنجیدا سی۔ میں انکساری توں کم لیندیاں اوہنوں یقین دوایا۔

"ایہ تہاڈا حُسن ظن اے' نہیں تے میں تاں اپنے آپ نوں شاعر سمجھدا ای نہیں۔ میں سپاہی آں تے ایس پکھوں شعر کہنا خبط توں ودھ ہور کیہ ہو سکدا اے۔ کیہ تُساں واقعی میریاں رچناواں نوں پڑھیا اے؟"

"ہاں! ہاں!! میں سبھے نظماں کئی کئی وار پڑھ چکیاں۔" تھیلا پینٹ نے جواب دتا۔ میں سوچن لگا۔ ایہ مینوں کدھر لے جا رہیا اے؟ آخر ایہدا مقصد کیہ اے؟ میں ڈور بھورا ہو کے اوہنوں ویکھی جا رہیا ساں۔ اخیر میں اوہ شوق بھریا سوال وی کر بیٹھا جو ہر شاعر اپنے پڑھن والے کولوں اِک وار ضرور کردا اے۔

"کیہ تہانوں میری کوئی نظم پسند وی آئی اے؟"

"ہاں!" تھیلا پینٹ نے ہاں وچ سر ہلا کے آکھیا۔ "کجھ نظماں تاں مینوں بہت پسند آئیاں۔ شاعری بارے میری رائے کوئی اہمیت تاں نہیں رکھدی کیوں کہ جو کجھ میں آں' اوہ تُسیں سمجھدے ای او۔ فیر وی ایہناں نظماں نے مینوں بہت متاثر کیتا اے۔"

مَیں اوہدے اینا نیڑے ساں کہ موڈھے تے اُلریا ہویا کاپی وچ اوہ نظم ویکھن دی کوشش کر رہیا ساں جو ہُن تیک اوہدے دھیان دا مرکز بنی ہوئی سی. مَیں ایہ بُھل گیا ساں کہ قیدی ہوون دی حیثیت نال مینوں ہر حال وچ ادب نال رہنا چاہیدا اے. اِنج اوہدے موڈھے اُتے اُلرے ہوئے مَیں پچھیا. "کہڑی نظم تہانوں سبھ توں ودھ پسند آئی؟"

تھیلا پینٹ دا چہرا چ چ ہسدا مسکراندا دِسن لگ پیا جدوں اوہنے آکھیا. "اُنج تاں سبھے نظماں بہت ودھیا نیں پر مینوں سبھ توں ودھ اوہ نظم چنگی لگی جو تساں اپنی بیوی دی یاد وچ لکھی اے. تے ایہ نظم وی جو سجناں مِتراں دی جُدائی بارے اے تے اِک ایہ..... آخر تسیں اینیاں پیاریاں پیاریاں نظماں کویں لکھ لیندے او؟"

جو نظم ساہمنے کُھلی پئی سی اوہ صرف آٹھتی لفظاں دی سی. کاپی ولے ویکھے بِنا اوہنے اوہ نظم زبانی سنانی شروع کر دِتی. اپنے مخصوص لہجے وچ انگریزی بولن پاروں لفظاں دے تلفظ دی درستی گھٹ سی جنھوں اوہنے آپ وی محسوس کیتا تے کجھ سطراں سُنا کے شرما کے کاپی میرے ہتھ پھڑا دِتی.

"شاعری لئی میری انگریزی کوئی ٹھیک نہیں. لوو تسیں آپ سناؤ." ہُن میرے شک شبھے بِلکل درست ہو چکے سن. ہُن میں اِک عظیم شاعر ساں جنھوں اِک قدردان سُنن والا داد دے رہیا سی. میرے وِچ ایس توں بہتا خُشی بھریا جوش کدے نہیں سی پیدا ہویا جِنا اوس ویلے محسوس کر رہیا ساں جدوں مَیں قیدیاں والے بھوُرے میلے کچیلے کپڑے پائی اپنے ٹماٹراں تے گوبھیاں دے بوٹیاں لاگے کھلوتا بڑے فخر نال اپنی ایہ نظم سُنا رہیا ساں.

"جدوں شفق غایب ہو جاندی اے تے چُپ بلاندی اے' شام دی عبادت لئی
سوہنے پرچھاویں نکلدے نیں تے ٹہلدے نیں
لاگے میری کرسی دے
اپنے نرم نازک ہتھ دیندے نیں میرے ہتھاں وِچ
تے سوہنے مُکھ چُمدے نیں میرا چہرا
تد دُوریاں دی اہمیت مُک جاندی اے
تے نہیں رہندا وقت دا احساس
جد رُوحاں دا میل ہوندا اے."

"بہت خوب کہی ہے. واہ! واہ!" تھیلا پینٹ نے داد دیندیاں آکھیا. "اسیں جاپانی بِلکُل اِنج ای محسوس کردے آں. مینوں آپ مِتراں نال ملیاں بڑا چِر ہو گیا اے. ایس نظم وِچ جویں

میرے ای جذبات دی ترجمانی کیتی گئی اے۔"

میں پچھیا "لگدا اے تُسیں آپ وی شاعری وچ ڈونگھی دلچسپی رکھدے او؟"

"جی آ' بہت زیادا۔ اسیں جاپانی تاں شاعری نال نگھا پریم کردے آں۔ ساڈے شہنشاہ ہوری آپ وی شعر کہندے نیں تے لگ بھگ سارے مشہور جاپانی معزز لوک نظماں لکھدے نیں۔" تھیلا پینٹ نے فخر نال دسیا۔

"خوب' ایہ تاں بڑی دلچسپ گل اے۔ تد تے تُسیں شعر کہندے وی ہووو گے؟"

تھیلا پینٹ کجھ شرما گیا۔ سکول دے بے ڈول شرمیلے مُنڈے وانگوں اوہدا چہرا تپ گیا۔ "جی آ' میں وی شعر آکھن دی کوشش تاں کیتی اے" اوہنے جھکدیاں ہویاں اعتراف کیتا۔ فیر اپنے بُوٹ دی ٹو نال زمین وچ ٹویا بناندیاں آکھن لگا "پر اُگھڑویں کامیابی نہیں ہوئی۔ میں قانون پڑھیا اے' بھلا چنگا شاعر کویں بن سکدا آں۔ ایسے لئی تہاڈے ورگے سوہنے شعر نہیں آکھ سکیا۔"

ہُن کسے احتیاط دی گنجایش نہیں سی رہی۔ میں ہمت کر کے پچھ ای لیا "کیہ تُسیں..... میرا مطلب اے' مناسب سمجھو تاں اپنی کوئی نظم مینوں وکھاؤ گے؟"

"تُسیں میری نظم پڑھو گے؟" اوہنے حیرانی رَلی خُشی نال پچھیا۔ میری نظم ایس قابل کتھے ہووے گی۔ چنگی نہیں اے۔ پر جے تُسیں کوئی چنگا مشورا دیو یاں اوہدا انگریزی وچ ترجما کرن دا وعدا کرو تاں حاضر اے۔" ایہ آکھدیاں اوہنے اِک کاغذ میرے ول کیتا جہدے اُتے کجھ سطراں ٹاپ سن۔ میں کاغذ لے کے اُچی اواز نال پڑھنا شروع کیتا۔

"چن موسم سرما دے اُداس اسمان تے بھٹک رہیا اے

پر اوہدی چانی چاندی دی برف وانگ گھاء اُتے لِشک رہی اے

انتہائی مشقت پاروں میرا جسم تھکیا ہویا اے

پر میری روح نُوں سکون اے"

آخری مصرعا پڑھدیاں میری اواز کجھ مدھم ہو گئی "کیوں تھیلا لا....." میں تھیلا پینٹ آکھدا آکھدا کھلو گیا۔ اوہ ہس پیا "ہاں ہاں آکھ دیو تھیلا پینٹ! مینوں پتا اے تُساں میرا ایہ ناں رکھ چھڈیا اے۔ 'تھیلا پینٹ' ناں ٹھیک ای اے تے میرے حال مطابق وی۔" اوہنے بے تکلفی نال موڈھے مارے۔ پہلاں اپنی پینٹ تے نظر پائی تے فیر میرے ول ویکھ کے پچھیا "دسو' میری نظم پسند آئی؟"

"بہت سوہنی نظم اے" میں جوش نال آکھیا تے سواد لے لے کے مصرعے دُہراون لگا۔ "ایہ نظم اصلاح توں بہت اُچیری اے۔ کدھرے اُنگل رکھن دی گنجایش نہیں۔ بہت سوہنی اے۔"

"شکریا! مہربانی!" اوہنے احتیاط نال تہہ کر کے کاغذ بوجھے پا لیا۔ تے اوہ لفافا جہدے وچ میرے ضبط کیتے کاغذ سن' مینوں پھڑا دتا "لو جنرل' ایہ تہاڈیاں لکھتاں نیں۔" اوہنے نہ صرف مینوں 'جنرل' آکھ کے بلایا سگوں سینا تان کے باہواں اکڑا کے فوجی سلام وی کیتا تے فوجی انداز نال قدماں تے گھُم کے دُوجے پاسے ٹُر پیا پر اِک دَم کھلو گیا تے فیر مُڑ کے میرے نیڑے آ گیا۔

"تساں بہُت ودھیا سبزیاں بیجیاں ہوئیاں نیں۔ اسیں جاپانی سوہنے باغاں نال محبت کردے آں' سوہنے باغاں نال تے سوہنی شاعری نال وی۔ کیہ تُسیں..... کیہ تُسیں ہتھ ملاؤ گے؟"

"کیوں نہیں!" آکھدیاں میں اپنا ہتھ اوہدے ہتھ وچ دے دتا۔ اوہنے اپنی گرمجوشی نال دبا کے ہتھ ملایا جویں کوئی وڈا آدر لے رہیا ہووے۔

☆☆☆☆☆

کہانی جو جذبات تے بھگتاناں دا پراگا ہوندی اے' امریکیاں نے ایہدے بارے بڑی محنت کیتی اے۔ کہڑا رنگ اے جہڑا امریکا وچ لکھی گئی کہانی اندر نہیں ملدا۔

نکّی کہانی نے جدوں دا جنم لیا اے' اِک توں ودھ کے اِک کہانی لکھی گئی اے۔ دُنیا دِیاں چیتے رہن والیاں اِک سو کہانیاں دی فہرست بنائی جاوے تاں اوہدے وِچ او ہنری دی "اخیرلا پتّا" ضرور شامل ہووے گی۔ اصل ناں ولیم سڈنی پورٹر' بنک وچ غبن دے الزام پاروں باہر نہ کڈھے جاندے تاں فرضی ناں او ہنری نال شاید کوئی کہانی وی ساہمنے نہ آوندی۔ اج جدوں کہانی دا فن بہُت اَگے نکل گیا اے تے نوِیں توں نوِیں انداز نال کہانی لکھی جا رہی اے' ایہ کہانی ہُن وی وکھری تے نمایاں کھلوتی نظر آوندی اے۔ بہرمین دا کردار معمولی ہو کے وی اِک امر کردار اے۔ او ہنری دِیاں کہانیاں دی شاید ای کوئی چون ہووے گی جہدے وچ ایس کہانی نُوں شامل نہ کیتا گیا ہووے۔

سمندر ورگے انسانی دل تے قربانی دی ایہ لازوال کتھا دُنیا دی ہر وَڈی زبان وِچ ترجما ہو چکی اے۔

جان سٹین بک' جمن 1902 وِچ سیلی ناس' کیلیفورنیا وچ۔ پیو دا ناں ارنسٹ سٹین بک جو لتے چر اپنے ضلعے دا خزانچی رہیا۔ ماں اُستانی سی۔ سیلی ناس ہائی سکول وچ مُڈھلی تعلیم لین مگروں سٹین فورڈ یونیورسٹی وچ چار سال دی اُچیچی تعلیم لئی' کئی قِسم دے کم کیتے تے فیر لکھت نُوں پیشا بنا لیا۔

پہلاں رومانی انداز دا لکھیا پر چھیتی ای ایہدے توں چھٹکارا پا لیا۔ 1940 وِچ مہاجر مزدوراں بارے اوہدے ناول The Grapes of Wrath نُوں پلٹزر انعام دِتا گیا۔ اوہدے کئی ناولاں دِیاں فلماں تے ڈرامے وی بنے۔

امریکی / پال گیلیکو

اُچیچی ڈِش

جے کدی تہانوں پیرس جان دا سبب بنے تے اوتھے اپڑ کے پیرس دے دوالی علاقے جان دا موقع وی ملے تاں میں تہانوں مشورا دیندا آں کہ تُسیں موسیو بونیول دے ریستوران وِچ وی ضرور جانا۔ اوتھے تہاڈی ملاقات ملاپڑے' مہربان تے نگھے موسیو آرمنڈ بونیول نال تے اوہناں دی بیوی مادام بونیول نال ہووے گی جہناں دا دِل اوہناں دے ڈھڈ وانگوں وڈا اے۔ اِک ڈب کھڑبی بِلیّ نال وی تہاڈی ملاقات ہووے گی جہڑی موسیو تے مادام بونیول دی لاڈکی اے۔

تُسیں اوتھے جاؤ گے تاں بونیول ریستوران دی خاص ڈِش ضرور کھاؤ گے۔ ایس ڈِش دا فرانسیسی ناں خاصا لما تے گنجھلدار اے پر سوکھی بولی وِچ ایہنوں "تیرھاں بلیاں دا چکن سرپرائز" آکھیا جاندا اے۔ ایس ڈِش دا سواد تہاڈے مُونہہ نُوں اجہے چسکے توں جانُو کرائے گا جہڑا تساں پہلاں کدی وی نہیں چکھیا ہووے گا۔ تُسیں ضرور موسیو بونیول توں پچھّو گے کہ اوڑک اوہناں نے ایس ڈِش وِچ پایا کیہ اے جے اجہیا سواد بن گیا اے پر میں تہانوں ہُنے دس دیاں کہ پتھر دی کندھ نال سِر ٹکران دا کوئی فایدا نہیں۔ فرانس دے چوتویں چٹورے ایتھے آ کے مات کھا کے ٹُر گئے نیں۔ کوئی وی ایہہ نہیں دس سکیا کہ موسیو بونیول دی جانی پچھانی ہر من پسند ڈِش دے اُچیچے سواد دا راز کیہ اے تے اوہ ایہہ راز کسے نُوں وی نہیں دسدے (بھلا فیر راز' راز تھوڑا رہوے گا)۔

پر اج میں ایہہ راز ظاہر کر کے چھڈاں گا۔ بھاویں موسیو بونیول میرے کولوں سدا لئی ناراض کیوں نہ ہو جان۔ کیوں جی' دُوجیاں نے کیہ قصور کیتا اے کہ اوہ ایس جنتی سواد توں وانجھے رکھے جان۔ اوہ وی کیوں نہ موسیو بونیول دے اُچیچے مسالے نُوں دُوجے کھانیاں وِچ رلا کے اوہدا سواد مانن۔ تاں فیر ذرا دھیان نال سُنو۔

☆☆☆☆☆

ایہ اوہناں دِناں دی کتھا اے جدوں موسیو بونیول دا ریستوران اینا مشہور نہیں سی ہوندا. فرانسیسی سرکار ولوں عام لوکاں تے سیاحاں لئی اِک خاص گائیڈ چھاپی جاندی اے جہدے وِچ فرانس دے ذکر جوگ تواریخی تھاواں تے چنگے چنگے ہوٹلاں تے ریستوراناں دی درجے وار نشانکاری کیتی گئی ہوندی اے. چنگی تھاں گھُمّن تے چنگا کھان دا چاء رکھن والیاں لئی ایہ کتاب انجیل وانگ اے. ایس کتاب وِچ ریستوراناں دی باقاعدا درجے بندی کیتی گئی اے. چنگے ہوٹلاں لئی اِک تارا، بہت چنگے ہوٹلاں لئی دو تارے تے بہت ای چنگے (تے مہنگے) ہوٹلاں لئی تِن تارے لا کے ہر ہوٹل دی حیثیت متھ دِتی گئی اے.

ناں دے نال تارا لوان دا آدر گھٹ ای ہوٹلاں نوں ملدا اے. ہر ریستوران تے ہوٹل دے مالک دی سدھر ہوندی اے کِہ ایس گائیڈ وِچ اوہدے ہوٹل دے ناں اگے دو یاں گھٹو گھٹ اِک تارا ضرور لگ جاوے. ایہدا کارن سِدھا اے. ناں دے نال تارا ہون دا مطلب ایہ اے کِہ ایہ ہوٹل واقعی چنگا اے تے اجہے ہوٹل دی آمدن دُوجے ہوٹلاں نالوں دس نہیں تاں پنج گُنا تاں ودھ ای جاندی اے.

اوہنیں دِنیں موسیو بونیول دی وی بڑی سدھر سی کِہ کدھروں اِک تارا اوہناں دے ریستوران دے ساہمنے وی لگ جاوے پر مصیبت ایہ سی کِہ ایہ گائیڈ چھاپن والا ادارا کسے ریستوران دی درجا بندی کرن توں پہلاں باقاعدا اپنے اِک انسپکٹر نوں اوتھے دے کھانیاں دا معیار چیک کرن لئی گھلدا سی. انسپکٹر نوں گھلن توں پہلاں نہ تے اوس ادارے دی انتظامیا نوں دسیا جاندا سی تے نہ کسے نوں ایہ خبر ہوندی سی کِہ ادارے دے انسپکٹر نے کس دیہاڑے، کس تھاں دا دورا کرنا اے. اوہ عام گاہکاں دے رُوپ وِچ آوندے سن تے ہوٹل دے اُچیچے کھانے چیک کر کے واپس جا کے رپورٹ دے دیندے سن. مالک نوں پتا وی نہیں سی چلدا تے اوہدے ہوٹل دے ناں اگے اِک تارا لِشکن لگدا سی، یاں اوہ تارا حاصل کرن دا موقع سدا لئی گوا بہندا سی.

اوس دن موسیو بونیول نے سُوپ دے دیگچے وِچ چمچا چلاندیاں بڑی حسرت نال آکھیا "شالا مینوں پتا لگ جاوے کِہ فوڈ انسپکٹر کہڑے دیہاڑے ریستوران وِچ آوے گا تاں میں اوہنوں اجہی ڈش بنا کے کھواواں کِہ اُنگلاں چٹدا واپس جائے تے تُرت مینوں اِک تارا دین دی سفارش کرے. فیر ویکھنا میرا کاروبار کویں لِشکدا اے."

بعض ویلے قبولیت دے ہوندے نیں. اودھر موسیو بونیول دے مُوہوں ایہ دُعایاں سدھر نکلی، اودھر اوہنے ڈائریکٹ رب دے حضور حاضری دِتی تے قبولیت دی مہر لوا لئی! اگلے ای دن موسیو

بونیول نوں اِک بے ناں خط ملیا جہدے وِچ انج لکھیا ہویا سی:

"پیارے مسٹر بونیول! کئی ورھے پہلاں تساں میرا ڈھڈ اوس ویلے بھریا سی جدوں میں بھکھ پاروں مرن لاگے اپڑیا ہویا ساں۔ میں اج تیکر تہاڈا اوہ احسان نہیں بھلیا۔ اج ایہ قرض چُکان دا موقع ملیا اے۔ میں تہانوں دسنا چاہندا ہاں کہ گائیڈ شائع کرن والے ادارے دا فوڈ انسپکٹر جمعہ 13 جولائی نوں تہاڈے ریستوران دے کھانیاں دا معیار چیک کرن لئی آوے گا۔ مینوں پتا اے کہ تُسیں میری ایس اطلاع توں پُوری طرحاں فایدا چُک کے میرا بھار ہولا کرو گے۔ میں اِک پرانا متر آں جہڑا اپنا ناں نہیں دس سکدا تے تہانوں میرا ناں جانن دی لوڑ وی نہیں۔"

خط پڑھ کے موسیو بونیول ہکا بکا رہ گئے۔ اوہناں دی تقدیر بدلن والی سی۔ فوڈ انسپکٹر دے آون دا پیشگی پتا لگن پاروں اوہ اوہدے نال نبڑن دی چنگی طرحاں تیاری کر سکدے سن۔ فیر اچن چیت اوہناں اُتے اِک بڑا ڈراؤنا انکشاف ہویا۔ اوہ ایہ کہ خط اوہناں نوں عین جمعے 13 جولائی دے دیہاڑ ای ملیا سی۔ فوڈ انسپکٹر اج ای اوہناں دے ریستوران وِچ آون والا سی۔ موسیو بونیول نے اِک نعرا ماریا تے باورچی خانے دے پُورے سٹاف نوں ہوشمند ہو جان دی نصیحت کیتی۔ اوسے ویلے مادام بونیول باری تھانی باہر ویکھ کے چِلکی: "لگدا اے اوہ آگیا اے۔"

موسیو بونیول دے ریستوران دے ساہمنے اِک جہازی سائز دی چمچماندی کار توں نکلن والا موٹا تازا بندا ہتھاں وِچ سرکاری گائیڈ سنبھالی اندرا وی بُوہے ول آ رہیا سی۔ اوہدی متھے اُتے تریموڑی سی تے چہرے اُتے سختائی۔

موسیو بونیول گھابر کے ایہ آکھدے چلھیاں ول دوڑے..... "میں اوہدے لئی اُچیچا جھینگا بناندا آں۔"

ہُن ایہ اُچیچا جھینگا بنان دا نسخا بڑا چکرا دین والا اے۔ اوہدے وِچ اِک وڈا سارا جھینگا لَے کے پہلاں تلیا جاندا اے تے فیر اوہدے اُتے پتا نہیں کہڑے کہڑے مسالے دا لیپ کیتا جاندا اے، فیر اوہنوں اِک ہور وڈے جھینگے دے ڈھڈ وِچ باداماں سمیت بھریا جاندا اے۔ تے اوس دن ہر کم وِگڑن اُتے تُلیا ہویا سی۔

سبھ توں پہلاں تاں جھینگا اجیہا ہونا چاہیدا سی جہڑا بِلکُل تازا تے نرم نرم ہووے جد کہ باورچی خانے وِچ موجود اِکو جھینگا کافی دیر پہلاں فوت ہو کے ہُن آکڑن دے مرحلے وِچ سی۔ باورچی نے اعلان کیتا کہ سٹوو خراب ہو گیا اے ایس لئی جھینگے نوں گرم نہیں کیتا جا سکدا۔ ایہدے لئی اوون ورتنا پوے گا۔ ریستوران دی ویٹرس، جہڑی صورتحال دے تناء دا شکار ہو کے خاصی گھابر گئی ہوئی سی، موٹے آدمی دی میز اُتے سُوپ رکھن گئی۔ موٹے نے اوہدے کولوں غالبن ایہ

پچھیا کہ کھانا کدوں آوے گا' پر گھابری ہوئی ویٹرس نے اوہدے کوڑے لہجے توں ڈر کے سوپ دا پیالا اُلٹا چھڈیا تے اوہ دی کتھے؟..... سدھا موٹے دی جھولی وِچ۔

باورچی دی مددگار جہڑی جھینگے وِچ بھرے جان لئی بادام کدوکش کر رہی سی' ایہ بُھل گئی سی کہ جہڑے کدوکش اُتے بادام رگڑے جا رہے نیں' اوہدے اُتے تھوڑی دیر پہلاں پاء پکا ادرک کدوکش کیتا گیا اے تے ایہنوں دھو لینا چاہیدا اے۔ سبھ توں انت وِچ عین اوس ویلے جدوں مادام بونیول اوون دے پٹ کھولھ کے جھینگا باہر کڈھ رہی سی' باورچی نے کچن دا پچھلا بوہا کھولھ دِتا تے ٹھنڈی واء دا اِک دھُوڑ بھریا بُلا سدھا جھینگے نال آ ٹکرایا۔

موسیو بونیول دے چہرے دا رنگ غصے پاروں لال ہو گیا سی تے اوہناں دی حالت اجہے بھکانے ورگی ہو رہی سی جہڑا پاٹن ای والا ہووے۔ اوہ اوون دے پٹ بند کرن لئی جھپٹے تاں بدقسمت بِلّی جہڑی اِک پُرانے مِتر دِیاں محبتاں دا پھل چکھی تھکی پھر رہی سی' اوہناں دِیاں لتاں وِچکار آ گئی۔ تے موسیو بونیول اُلٹ کے اوس میز نال ٹکرائے جہدے اُتے چٹنیاں دے جار رکھے ہوئے سن۔ تُرت سارے کچن دا فرش رنگدار ہو گیا۔

موسیو بونیول دی برداشت دی حد مُک گئی سی۔ سبھ توں پہلاں تاں اوہناں نے بِلّی دے انتہائی پچھلے حصے اُتے پورے زور نال ٹھڈا ماریا۔ بِلّی اُڈدی ہوئی کھُلے بوہے تھانیں باہر گئی۔ اوہدے بعد موسیو دی توجہ انساناں ولے ہوئی۔ "کوجھی گاں" اوہناں نے اپنی بیوی نُوں خطاب دِتا۔ "خبیث جنور" دا خطاب باورچی دی مددگار نُوں ملیا۔ "صورت حرام" دا آدر باورچی دے حصے آیا تے ویٹرس نُوں "بے وقوف کھوتی" دے طور اُتے نامزد کیتا گیا۔

ایس چیک چہاڑے دا تُرت اثر ہویا۔ باورچی نے کھلوتے کھلوتے استعفا دے دِتا' ویٹرس روندی ہوئی باہر نکل گئی۔ باورچی دی مددگار نے اپنے وال کھوہنے شروع کر دِتے تے مادام بونیول نے اپنے آپ نُوں باتھ روم وِچ بند کر لیا۔

موٹے دے ساہمنے اُچیچا جھینگا موسیو بونیول نے اپنے ہتھیں رکھیا تے فیر اوہدا بھگتان وی اوسے ویلے بھریا۔ موٹے نے پہلی بُرکی لائی تے جوالا مکھی وانگ پاٹ پیا۔ "تُسیں مینوں زہر دینا چاہندے او؟" اوہنے چیک کے آکھیا۔ "ایہ جھینگا اے یاں ادرک دا کھیت؟" اوہ چیکدا چلکدا اُٹھ کھلوتا۔ "میں تہاڈے خلاف رپورٹ کراں گا۔ تہاڈے ورگے لوکاں نُوں ریستوران کھولھن دی اجازت ای نہیں ہونی چاہیدی۔"

موٹا رولا پاندا واک آؤٹ کر گیا۔ موسیو بونیول دے حلق وِچوں اجہی ہاہ نکلی جہدی ٹھنڈک وِچ نِراشا دے نال نال اطمینان وی رلیا ہویا سی۔ نراشا ایس گل دی سی کہ قدرت نے اوہناں نُوں

اِک موقع دِتا سی پر اوہ ایہدے توں فایدا نہ چُک سکے تے اطمینان ایس گل دا کہ جو ہویا سو ہویا' ہُن اوہ مُکھ دا ساہ تاں لے سکدے سن. اوہناں نے ہاتھ روم دے بوہے اُتے ٹھکور کیتی.

"باہر آ جا پیاری' اوہ موٹا جا چکیا اے."

اوہدے بعد اوہناں نے اِک اِک کر کے سارے لوکاں نُوں منایا. ویٹرس توں معافی منگی گئی' باورچی نُوں نیڑلے مستقبل وِچ تنخاہ ودھان دا آکھیا گیا تے اوہدی مددگار نُوں اِک فرانک دا لِشکدا ہویا سِکّا دِتا گیا.

حالات معمول اُتے آ گئے تاں موسیو بونیول نُوں احساس ہویا کہ اوہناں نے جھدا جھدا دِل دُکھایا سی' سبھ نُوں راضی کر لیا اے پر اجے تک اوہدے توں معافی نہیں منگی جہڑی اوہناں دے ٹُھڈے دا نشانا بنی سی. اوہ اُٹھے تے بِلّی نُوں لبھن لگ پئے پر اوہ کدھرے نہ دِسی. موسیو بونیول جاندے سن کہ اوازاں دین دا کوئی فایدا نہیں ہووے گا. مانو نُوں واپس لیاون دا اِکو طریقا سی کہ اوہدی من پسند ڈِش تیار کیتی جاوے جہدی خشبو مانو نُوں مقناطیس وانگ کِھچ لیاوے گی.

مانو دی من پسند ڈِش اِک بھُجا ہویا مُکڑ سی جہدے ڈھڈ وِچ پُودنے دی چٹنی دا چھڑکاء کیتا گیا ہووے. اندروں باہروں چنگی طرحاں سیکیا گیا ہووے تے کھمبھاں تھلے بکرے دے گُردے رکھے گئے ہوون. ایس وار ایس ڈِش نُوں تیار کردیاں موسیو بونیول نے اُچیچی احتیاط تے دھیان توں کم لیا. کُجھ سپیشل مسالے تے خاصیاں قیمتی بوٹیاں' جہڑیاں ایدوں پہلاں کدی وی مانو دے نصیب وِچ نہیں سن آئیاں. سبھ توں انت وِچ موسیو بونیول نے الماری دے سبھ توں تھلڑے حصے وِچوں اِک بوتل کڈھی جہدے وِچ ہرے جہے رنگ دا کوئی گاڑھا ترل (مائع) بھریا ہویا سی. ایہ اوہناں دے اِک پنجابی مِتر دا تحفا سی. موسیو بونیول ایہنوں آپ وی ازما چکے سن. اوہ جاندے سن کہ ایہ گھول تھوڑا جہیا پین مگروں اوہناں دا موڈ خُشگوار ہو جاندا اے. ایہدا اثر ویکھدے ہویاں اوہ ایہنوں مانو نُوں منان لئی وی ورتنا چاہندے سن.

چکن تیار کر کے موسیو بونیول نے ایہدے دو حصے کیتے تے اِک حِصا پلیٹ وِچ رکھ کے پچھلے بوہے تھانی' جدھروں تھوڑی دیر پہلاں مانو اُڈدی ہوئی باہر گئی سی' باہر نکلے تے مانو نُوں اوازاں دین لگے. اوہناں دا سنگھ سُک گیا پر اوہناں دیاں اوازاں دے جواب وِچ مانو نہ پرتی. اخیر بھارے دِل تے بھارے قدماں نال موسیو بونیول پرت آئے.

کچن وِچ وڑدیاں ای اوہناں دی نظر اوس پلیٹ اُتے پئی جہدے وِچ اوہ مانو دی من پسند ڈِش دا ادھا حِصا چھڈ گئے سن. پلیٹ خالی سی. "مُکڑ کتھے گیا؟" اوہناں نے اپنی شریمتی توں پُچھیا.

"ہُنے ہُنے اِک گاہک آیا سی....." مادام بونیول نے دسیا. "وِچارا بہت بھُکھا جاپدا سی. میں

اوہنوں دسیا کہ ریستوران بند ہو گیا اے پر اوہنے بینتی کیتی کہ جے کجھ بچیا کھچیا پیا ہووے تاں اوہ ای دے دتا جاوے۔ میں ترس کھاندیاں ہویاں باقی ادھا مُرغا اوہنوں دے دتا اے۔ ہُن تیک تاں اوہ ایہنوں کھا وی چکیا ہووے گا۔"

"پر اوہ تاں مانو لئی......" موسیو بونیول دی گل اوہناں دے مُونہہ وِچ ای رہ گئی۔ کچن دا بُوہا اِک دھماکے نال کُھلیا تے اِک ڈُبلا پتلا' چھڑوس جیہا بندا اندر آیا۔ اوہنے نظر دی عینک لائی ہوئی سی تے اوہدیاں حرکتاں توں بے پناہ جوش دا اظہار ہو رہیا سی۔

"میں تہانوں سلام کردا آں......" اوہنے چلک کے آکھیا۔ "35 ورھیاں وِچ' میں اینا سوادی چکن کدے نہیں کھادا تے اوہ وی ادھی رات ویلے۔ جے بچیا کھچیا اینا سوادی سی تاں تازا تازا تے جنت دے سواد ورگا ہووے گا۔ مینوں انج جاپ رہیا اے جویں میں ہواواں وِچ اُڈ رہیا ہوواں۔ تہانوں ایس مہارت دا انعام ملنا چاہیدا اے۔ اِک تارا...... نہیں دو تارے......" اوہدے بُلھاں اُتے اِک شرارتی جہی مسکان آئی۔ "تے جے تُسیں مینوں دس دیو کہ ایس اُچیچے چکن دے بنان دا نسخا کیہ اے تاں فیر میں تِن تاریاں دی ضمانت دیندا آں۔" موسیو بونیول کُھلے مُونہہ تے کُھلیاں اکھاں نال اوہدا مونہہ ویکھ رہے سن تے اوہ لہنی دُھن وِچ آکھی جا رہیا سی۔

"میں باقی سارے اجزاء پچھان گیا۔ ہر چیز دا سواد میرے لئی جانیا پچھانیا سی۔ پر اِک ذایقا اوبڑ سی تے میرے خیال وِچ اوہی ایس چکن نُوں لذیذ بنان دا ذمے وار اے۔ میں اپنے ادارے توں تہانوں دو تارے ضرور دواواں گا۔ تِن تارے' جے تُسیں اوہ اُچیچا مسالا مینوں دس دیو۔ بولو کیہ کہندے او؟"

اودوں تیک موسیو بونیول اپنے آپ اُتے قابو پا چکے سن۔ اوہناں نُوں پتا لگ گیا سی کہ سرکاری ادارے ولوں آون والا فوڈ انسپکٹر اوہ موٹا نہیں سگوں ایہ پتلا اے۔ اوہناں چھیتی نال آکھیا: "مینوں افسوس اے جناب! پر میں تہانوں لہنی اُچیچی ڈِش دا نسخا نہیں دس سکدا۔ ایہ اِک راز اے۔ میں دو تاریاں نال ای گزارا کر لواں گا۔"

"تُسیں ٹھیک آکھدے او۔" فوڈ انسپکٹر نے تعریفی لہجے نال آکھیا۔ "اِک چنگا باورچی خانا کدے اپنے خُفیا راز کسے نُوں نہیں دسدا۔ ٹھیک اے۔ تہاڈے لئی دو تارے وی کافی ہوون گے۔"

ایہ آکھ کے اوہ باہر نکل گیا تے موسیو بونیول سر پھڑ کے کُرسی اُتے بہہ گئے۔ اوس ویلے کچن دا پچھلا بوہا کھلیا تے مانو اندر آئی۔ اوہدے مونہہ وِچ اِک نُوجیہا بلونگڑا سی۔ مانو نے بلونگڑے نُوں لہنی رہایشی ٹوکری وِچ رکھیا تے باہر نکل گئی تے اِک ہور بلونگڑا لے کے واپس پرتی۔ اوہدے چکر لگدے رہے تے جدوں اگلا چکر لا کے واپس پرتی تاں ٹوکری وِچ پورے تیرھاں بلونگڑے کٹھے

ہو گئے سن. موسیو بونیول نے اوتھے بیٹھے بیٹھے اپنی اُچیچی ڈش دا ناں "تیرھاں بلیاں دا چکن سرپرائز" رکھ دِتا.

تاں جدوں وی تہانوں فرانس جان دا موقع ملے تے تُسیں اوتھے موسیو بونیول دے ریستوران وِچ کھانا کھان جاؤ تاں اوہناں دی اُچیچی ڈش دا سواد ضرور مانیا جے. تے ہاں..... دسن والی گل تاں میں بھُل ای گیا. تُسیں وی حیران ہو رہے ہووو گے کِہ اوہ کہڑا اُچیچا مسالا سی جہنوں فوڈ انسپکٹر ورگا سیانا کھاؤ وی نہ سیہان سکیا تے جِنھے موسیو بونیول دے چکن نُوں اجہیا سواد بخشیا کِہ اوہناں دے ریستوران نُوں اِک چھڈ دو تارے مِل گئے. تُسیں جاننا چاہندے او؟ کن ایدھر لیاؤ. میں پہلاں ای دس چکیا آں کِہ اوہ موسیو بونیول دے اِک پنجابی متر دا تحفا سی. پنجاب وِچ ایہ چیز کسے لئی وی اوبڑیاں ان پچھاتی نہیں. فرق بس اینا اے کِہ اوہ ایہنوں مسالے وجوں نہیں سگوں بُوٹی وجوں جاندے نیں. ایتھے خانگاہواں اُتے ایہ بوٹی گھوٹی جاندی اے تے دُودھ تے باداماں نال رلا کے پیتی جاندی اے. ایتھے دے لوک ایس بُوٹی نُوں "بھنگ" دے ناں نال جاندے نیں.

☆☆☆☆☆

امریکی / ولیم سیرویاں

بگّا گھوڑا

چنگے دناں دی گل اے جدوں میں نوں سال دا ساں تے زندگی اجے اِک سہاونے تے جادوئی خاب ورگی سی۔ میرا پچیر مراد' جو سوائے میرے' ہر جانن والے دی نظروچ خبطی سی' سویرے چار وجے میرے گھر آن اپڑیا۔ باری اُتے تھاپی دے کے اوہنے مینوں ہاک ماری "آرم....."

میں چھال مار کے بسترے چوں نکلیا تے باری وچ جا کھلوتا۔ جو کجھ ویکھیا اوس اُتے مینوں یقین نہیں سی آوندا پیا۔

اجے سویر نہیں سی ہوئی پر اینا جانن ہے سی کہ مینوں خاب دا جھولا نہ پیندا۔ میرا پچیر مُراد اِک چِٹّے گھوڑے اُتے بیٹھا ہویا سی۔

"آہو" اوہنے آرمینی بولی وچ آکھیا۔ "ایہ گھوڑا اے۔ جے توں ایہدے اُتے سواری کرنی چاہندا ایں' تاں چھیتی کر۔"

مینوں پتا سی کہ میرا پچیر دُنیا اُتے بھلیکھے نال آ گئے کسے وی بندے نالوں ودھ کے زندگی دا سواد ماندا اے پر ایہ سبھ کجھ میرے ایس یقین توں ودھ کے سی۔

پہلے تھاں میریاں سبھ توں پُرانیاں تے پہلیاں یاداں گھوڑیاں بارے ای سن تے میرا سبھ توں پہلا شوق گھڑسواری دا سی۔

دوجے تھاں آ کے اسیں غریب ہو گئے۔

ایہی کارن سی کہ جو میں ویکھیا اوہدے اُتے مینوں یقین نہیں سی آ رہیا۔

ساڈا سارا قبیلا مُکھتاں دا پھنڈیا ہویا سی۔ گروغلانی قبیلے دا ہر پروار دُنیا دی سبھ توں وڈّی تے داستانی غربت وچ پھاتا پیا سی۔ ایس توں وی اہم گل ایہ اے کہ اسیں اپنی ایمانداری پاروں بڑے مشہور ساں۔ ساڈی ایس دیانت داری دے چرچے کوئی یارھویں صدی توں سن جدوں اسیں دُنیا دے سبھ توں امیر لوکاں وچوں ساں۔ ایس سلسلے وچ ساڈا غرور پہلے نمبر اُتے سی۔ ایمان داری دوجے نمبر اُتے۔ تے چیزاں دے چنگ مند بارے یقین تیجے نمبر اُتے۔

ایس گل دے پُھل سروپ' میں جدوں اینا شاندار گھوڑا ویکھ سکدا ساں' اوہدی اینی پیاری خُشبو سنگھ سکدا ساں' اوہنوں اینی بے قراری نال ساہ لیندیاں سُن سکدا ساں؛ مینوں یقین نہیں سی کہ ایہ گھوڑا میرے' مراد' یاں پروار دے کسے ہور بندے نُوں کوئی اپڑا سکدا اے کیوں جو

مینوں پتا سی کہ میرا پچیر مراد ایہو جیہا گھوڑا خریدن دی طاقت نہیں سی رکھدا تے جے اوہنے خریدیا نہیں تاں لازمن چوری کیتا اے۔ گروفلانی پروار دا کوئی بندا کدی وی چور نہیں ہو سکدا۔ میں پہلاں اپنے پچیر ول ویکھیا تے فیر گھوڑے ول۔ اوہناں دوہاں وچ اک عجب جہی وینداری تے موج میلے دی کیفیت سی جنے اک پاسے تاں مینوں خوش کیتا تے دوجے پاسے ڈرا وی دتا۔

"مُراد!" میں آکھیا "توں ایہ گھوڑا کتھوں چوری کر لیایا ایں؟"

"جے توں گھوڑے اُتے سواری کرنی اے تاں باری وچوں چھال مار آ۔" اوہنے آکھیا۔

یعنی ایہ سچ سی۔ اوہنے گھوڑا چوری کیتا سی۔ اوہنے مینوں دعوت دے دتی سی کہ میں سواری کراں یاں نہ، جو وی چاہواں۔

مینوں اوس سمے ایوں جاپیا جویں سواری لئی گھوڑا چوری کرن دا مطلب اوہ نہیں سی جو بعض دوجیاں چیزاں مثلن پیسے چوری کرن دا ہوندا اے۔ سگوں میرے خیال وچ ایہ تاں چوری ہے ای نہیں سی۔ جے تہانوں میرے تے پچیر مراد وانگ گھوڑیاں دا خبط ہووے تاں ایہ چوری اکا نہیں۔ ایہ اودوں تیک چوری نہیں اکھوا سکدی جناں چر اسیں گھوڑے نوں ویچن دی کوشش نہ کریے۔

میں باری چوں ہیٹھاں چھال ماری تے اپنے پچیر مراد پچھے گھوڑے اُتے سوار ہو گیا۔

اودوں اسیں قصبے دی اک نکرے رہندے ہوندے ساں۔ اخروٹ گلی وچ۔ ساڈے گھر دے پچھواڑے کھیت سن۔ انگوراں تے ہور پھلاں دے باغ سن۔ سنجائی کرن لئی نہراں نالے تے کچے راہ سن۔ منٹاں توں وی گھٹ سمے وچ اسیں اولیو گلی اپڑ گئے تے فیر گھوڑا ہلکی ٹورے ہو گیا۔ ساہ لین سمے ہوا نویں تے پیاری جاپدی۔ گھوڑے دے دوڑن دا احساس بڑا جادوئی سی۔ میرا پچیر مراد جو پروار دے سبھ توں خبطی لوکاں وچوں اک سمجھیا جاندا سی، گاون لگ پیا۔ میرا مطلب اے گجن لگ پیا۔

اوڑک پچیر مراد نے آکھیا "توں لہ جا، میں کلا سواری کراں گا۔"

"کیہ توں مینوں وی کلیاں سواری کرن دیویں گا؟" میں پچھیا:

"ایہ گھوڑے دی مرضی اے" پچیر مراد بولیا "ہن توں لتھ جا۔"

"گھوڑا مینوں سواری کرن دوے گا" میں پچھیا۔

"ویکھی جائے گی" اوہنے آکھیا "ایہ نہ بھُل کہ مینوں گھوڑے قابو کرن دا گُر آوندا اے۔"

"ٹھیک اے" میں جواب دتا "جو گُر تینوں آوندا اے، اوہ مینوں وی آوندا اے۔"

"تیری حفاظت دی خاطر" اوہنے آکھیا "تھلے لہ۔"

میں ہیٹھاں اُتر آیا تے میرے پچیر مراد نے گھوڑے دیاں پسلیاں وچ اڈیاں مار کے زور دی

آکھیا "وزائر! دوڑ" گھوڑا اپنیاں پچھلیاں لتاں بھار کھلو گیا. ہنکیا تے بڑی غضب دی رفتار پھڑ لئی جو میریاں ہُن تک چیزاں وچوں سبھ تھیں پیاری سی. میرے چچیر مراد نے گھوڑے نوں ٹُسکے گھاء دے اِک کھیت توں نہر تک دوڑایا' گھوڑے نے بٹھیاں بٹھیاں ندی پار کیتی تے پنج منٹاں بعد پانی وچ بھجیا واپس پر تیا.

"ہُن سواری کرن دی واری میری اے" میں آکھیا. میں چھال مار کے گھوڑے دی کنڈ اُتے سوار ہویا تے اِک پَل لئی نابیانن جوگ دہشت محسوس کیتی. گھوڑا ہلیا وی نہیں سی.

"ایہدیاں پسلیاں اُتے اَڈی مار" میرے چچیر مراد نے آکھیا "تینوں ہُن اُڈیک کاہدی اے؟ اساں ایس گھوڑے نوں جگ دے ہر بندے دے جاگن توں پہلاں پہلاں واپس لے کے جانا اے."

میں گھوڑے دیاں پسلیاں وچ اڈی ماری. اِک وار فیر اوہ ہنکیا' ٹپیا تے فیر دوڑن لگ پیا. مینوں سمجھ نہیں سی آ رہی کہ ہُن کیہ کراں. سنجائی نہر والے کھیت ول جاون دی تھاں اوہنے ڈکران ہلابین دے انگوری باغاں ولے دوڑ کے اوہدیاں انگوراں دیاں ولاں نُوں ٹپنا شروع کر دتا سی. میرے ڈِگن توں پہلاں گھوڑا ست ولاں ٹپ گیا.

میرا چچیر مُراد سڑک ول آیا "مینوں تیری بھُتی چِنتا نہیں" اوہ چلکیا. "اساں چھیتی توں چھیتی گھوڑا لبھنا اے. توں ایس رستے جا' میں اودھر جاندا آں."

میں سڑک ول ٹُرن لگ پیا تے چچیر مراد کھیتاں توں پار سنجائی ندی ول. سانوں گھوڑا لبھن تے اوہنوں واپس لیاون وچ اَدھا گھنٹا لگا.

"ہُن اسیں کیہ کریئے؟" میں پچھیا.

"کرنا کیہ اے' یاں تے ایہنوں واپس لے جاواں گے تے یاں فیر کل سویر تک لئی کدھرے چھپا دیاں گے" اوہدی اواز وچ کوئی چِنتا نہیں سی. مینوں پتا سی کہ اوہ گھوڑے نُوں چھپا دیوے گا تے واپس نہیں لجاوے گا. کدی وی' کسے مُل تے وی نہیں.

"اسیں ایہنوں کتھے چھپاواں گے؟" میں پچھیا:

"مینوں اِک تھاں دا پتا اے." اوہنے آکھیا.

لچھن چیت میرے اُتے انکشاف ہویا کہ اوہ ایہ کم کِتّے ای دناں توں کر رہیا اے تے اج سویرے میرے کول صرف ایس پاروں آیا اے کہ اوہنوں پتا سی جو میں گھڑ سواری سکھن دا کِنا تانگھی آں.

"ٹھیک اے." میں آکھیا.

اوہ گھوڑے نُوں چُپ چپیتے اِک ریگستانی انگوری باغ دے کھلیان وچ لے گیا. کھلیان وچ بہت

ساری جوار تے ٹنگی ہوئی الفلفا (☆) سی.

اسیں پیدل گھر نوں ٹر پئے. "گھوڑے نوں سدھانا سوکھا نہیں ہوندا" اوہنے دسیا "پہلاں پہل اینے بڑا وحشی ہوون دی کوشش کیتی، پر مینوں گھوڑے سدھان دا گر آوندا اے. میں ایہنوں جو چاہواں، کرن لئی مجبور کر سکدا آں. گھوڑے میری گل سمجھدے نیں."

"توں ایہہ سبھ کویں سکھ لیا؟" میں پچھیا.

"بس مینوں گھوڑے دی سمجھ ہے اے." اوہ بولیا.

"پر کس قسم دی سمجھ؟" میں پچھیا.

"بس سادگی تے خلوص نال." اوہنے آکھیا.

اوس شامیں چاچا خسرو کافی تے سگرٹ پین ساڈے گھر آئے. اوہ بیٹھک وچ بہہ کے کافی تے سگرٹ پیندے رہے تے اپنے پرانے دیس نوں چیتے کردے رہے. فیر دوجا ملاقاتی جان برایو ناں دا کسان. اِک اسیرین جنہے اکلاپے توں مجبور ہو کے آرمینی بولی سکھ لئی سی، آن اپڑیا. میری ماں نے اوہنوں وی کافی تے تماکو لیا دتا. اوہنے کاغذ رول کر کے اِک سگرٹ بنایا تے کافی دے نال نال سگرٹ چھکن لگا. اوڑک بڑے دکھ نال اوہنے دسیا کہ اوہدا گھوڑا پچھلے مہینے گواچ گیا سی تے اجے تیک نہیں لبھا. سمجھ نہیں آوندی کتھے گیا.

چاچا خسرو ہوری غصے وچ آ گئے تے چلکے. "ایہہ کہڑی نقصان دی گل اے؟ گھوڑے دا نقصان وی کوئی نقصان ہوندا اے؟ کیہ اسیں سارے اپنی دھرتی نہیں گوا چکے؟ ایڈے وڈے نقصان ساہمنے گھوڑے دے نقصان دی کیہ حقیقت؟"

"ایہہ گل تہاڈے لئی درست ہووے گی کیوں جو تسیں مہاجر او پر گھوڑے توں بنا اِک ٹانگے دا رہ ای کیہ جاندا اے." جان برایو نے آکھیا.

"ایہہ کوئی ایڈی دھیان جوگ گل نہیں." میرے چاچا خسرو دھاڑے.

"مینوں ایتھے آون لئی دس میل ٹُرنا پیا اے." جان برایو بولیا.

"تینوں رب نے لتاں دتیاں ہوئیاں نیں." چاچا جی نے آکھیا.

"میریاں لتاں پیڑ کردیاں نیں." کسان نے آکھیا.

"ایہہ کوئی ایڈی دھیان جوگ گل نہیں." چاچا جی چلکے. فیر اوہ اُٹھے تے بڑی مغرور چال چلدے باہری دروازا بند کر کے باہر نکل گئے.

میری ماں نے معذرت کردیاں آکھیا "میرا دیور دل دا ماڑا نہیں، صرف اوہنوں دھرتی دی ہیک ستاندی اے تے کدی کدی اوکھا بولدا اے."

کسان ٹُر گیا تے میں اپنے چچیر مراد دے گھر ول بھج پیا. اوہ ناکھ دے رُکھ ہیٹھاں بیٹھا اِک

☆ الفلفا: اِک قسم دی گھاہ

چڑی دے بچے دی بانہہ جوڑن دی کوشش کر رہیا سی۔
"کیہ گل اے؟" اوہنے پچھیا۔
"اوہ کسان' جان براپو" میں آکھیا۔ "اوہ ساڈے گھر آیا سی' اوہنوں اپنا گھوڑا چاہیدا اے' تے میں چاہناں کہ تُوں میرے نال پکا وعدا کریں کہ جناچر میں سواری کرنی سکھ نہ لواں' اوناچر تُوں اوہدا گھوڑا نہیں پرتاویں گا۔"
میرا پچیر مراد کُد کے کھلو گیا۔
"کیہ" اوہنے آکھیا "کیہ توں گروغلانی خاندان دے اِک بندے نُوں چوری دی دعوت دے رہیا ایں؟ گھوڑا لازمن اصل مالک کول جانا چاہیدا اے۔"
"کدوں؟" میں پچھیا۔
"وده توں وده چھے مہینے دے اندر اندر۔" اوہنے آکھیا۔

OOOOO

دو ہفتے تک روز ساجھرے سویرے' میں تے میرا پچیر مراد گھوڑے نُوں اوس ریگستانی انگوری باغ دے کھلیان وِچوں کڈھدے' جتھے اوہنوں چھپایا ہویا سی' تے سواری کردے۔ تے ہر سویرے ای جدوں میری کلیاں سواری کرن دی واری ہوندی تاں گھوڑا انگوری ولاں تے نکّے نکّے رُکھ ٹپدا' مینوں سٹدا تے بھج جاندا۔
اِک سویرے فیٹواجیان دے انگوری باغ لاگے ساڈا جان براپو نال ساہمنا ہو گیا۔
"مینوں گل کرن دئیں" میرے پچیر مراد نے آکھیا۔ "مینوں کساناں نال گل کرن دا گُر آوندا اے۔"
کسان نے گھوڑے نُوں ویکھیا۔ "میرے مِتر دے پُترو' سلام ہووے" اوہنے آکھیا۔ "تہاڈے گھوڑے دا ناں کیہ اے؟"
"میرا دل" میرے پچیر مراد نے آرمینی بولی وچ آکھیا۔
"سوہنے گھوڑے لئی سوہنا ناں اے۔" جان براپو نے آکھیا۔ "میں سونہہ چُک کے آکھ سکدا آں کہ ایہ گھوڑا اوہ اے جو کئی ہفتے پہلوں میرے کولوں چوری کر لیا گیا سی۔ میں ایہدے دند ویکھ لواں؟"
"ضرور ضرور۔" میرے پچیر مراد نے آکھیا۔
کسان نے گھوڑے دے مُونہہ وچ ہتھ پایا تے آکھیا "بلکُل اوہی دند نیں۔ جے میں تہاڈے ماپیاں نوں جاندا نہ ہوندا تاں میں سونہہ چک لیندا کہ ایہ میرا گھوڑا اے۔ ایمانداری پاروں تہاڈے خاندان دی نیک نامی تے شہرت نوں میں چنگی طرحاں جاناں۔ خورے ایہ گھوڑا' میرے

گھوڑے دا جڑواں ہووے۔ اِک شکی مزاج بندے نوں اپنے دل دی تھاں اکھاں اُتے اتبار کرنا چاہیدا اے۔ اچھا میرے نوجوان مِترو' رب راکھا۔"

اگلی سویرے اسیں گھوڑے نوں جان برایو دے انگوری باغ لے گئے تے کھلیان ول لے ٹُرے۔ اوتھے دے راکھے کتے ساڈے مگر مگر بنا کسے آواز دے آوندے رہے۔

"کُتے آ رہے نیں" میں اپنے چچیر مراد نوں گھُسگھُسی نال دَسیا۔ "میرا خیال اے پئی اوہ بھونکن گے۔"

"اوہ کسے ہور تے بھونک سکدے نیں" اوہنے آکھیا "مینوں کُتے سدھ رکھن دی جاچ اے۔"

میرے چچیر مراد نے لپیاں باہواں گھوڑے دوالے ولیاں۔ اوہدی تھنی نال اپنا نک جوڑیا' ہتھ پھیر پھیر کے پیار کیتا تے فیر اسیں مُڑ آئے۔

اوسے شامیں جان برایو اپنے ٹانگے وچ ساڈے گھر آیا تے سانوں اپنا گھوڑا وکھایا جو چوری ہو گیا سی تے فیر لبھ گیا۔

"مینوں سمجھ نہیں آوندی" اوہنے آکھیا "گھوڑا اگے نالوں طاقت ور اے تے اگے نالوں ودھ چنگے مزاج دا وی۔ میں رب دا شُکر ادا کرناں۔"

میرے چاچا خسرو جو بیٹھک وچ بیٹھے سن' غُصے ہو گئے تے چلکے۔ "چُپ کر اوئے' تیرا گھوڑا مُڑ آیا' بس ٹھیک اے' ایہ کوئی ایڈی دھیان جوگ گل نہیں۔"

ooooo

جے مینوں گھڑ سواری نہ آوندی تاں وی میرا خیال اے چِٹے گھوڑے دے نال گزاریاں اوہ گرمیاں میری زندگی دے سبھ توں خُش دناں وچوں سن۔

☆☆☆☆☆

امریکی / ساکی (ایچ ایچ منرو)

کہانی سُناون والا

گرمیاں دی ڈُپہر سی۔ ریل گڈی دے ڈبّے وچ وی بڑا حبس سی۔ اگلا سٹاپ ٹمپل صاحب سی جو تقریبن اِک گھنٹے دی دُوری اُتے سی۔ ڈبے دے مسافراں وچ شامل اِک نکّی کُڑی' اِک ہور نکّی کُڑی تے اِک نِکا مُنڈا۔ بالاں دی ماسی نے کونے والی سیٹ ملی ہوئی سی۔ دُوجے پاسے والے کونے دی سیٹ اُتے اِک جوان بیٹھا سی جو ایس پروار لئی اوپرا سی پر نِکّے بالاں نے عملی طور اُتے پورا کمپارٹمنٹ ملیا ہویا سی۔ بال تے اوہناں دی ماسی سبھے آپو وچ بڑے آہستا آہستا گلاں کر رہے سن جویں مکھی دی بھنک دی اواز ہووے۔ تے بالاں دے لگ بھگ سبھے فقرے "کیوں" توں شروع ہوندے۔ جوان کُجھ وی نہیں سی بول رہیا۔

"نہیں کیرل' نہیں!" ماسی نے اوّدوں ٹھاکیا جدوں نِکّے مُنڈے نے سیٹ دی گدی اُتے دھپے مار مار کے دھوڑ اُڈائی شروع کر دتی۔

"ایدھر آ تے باری وچوں باہر ویکھ۔" اوہنے آکھیا۔

بچّا نہ چاہندیاں ہویاں باری ول گیا۔ "ایہناں بھیڈاں نوں چارے دے کھیت چوں باہر کیوں کڈھیا جا رہیا اے؟" اوہنے پُچھیا۔

"میرا خیال اے ایہناں نوں اِک ہور کھیت ول لجایا جا رہیا اے جتھے بُہتا گھاء اے۔" ماسی نے کمزور جہی اواز نال کہیا۔

"پر اوس کھیت وچ وی بہُت سارا گھاء اے" بچّے نے آکھیا۔ "اوتھے سوائے گھاء دے ہور کُجھ وی نہیں ہے۔ ماسی اوہ کھیت تاں گھاء نال بھریا پیا اے۔"

"شاید دُوجے کھیت دا گھاء ودھیا ہووے۔" ماسی نے بے وقوفی نال آکھیا۔

"اوہ گھاء ودھیا کیوں اے؟" چھیتی نال دُوجا سوال آیا جو آنا ای سی۔

"اوہ' اوہناں گاواں نوں ویکھ!" ماسی نے آکھیا۔ ریلوے لائن دے نال نال تقریبن ہر کھیت وچ گاواں کے واند موجود سن پر ماسی نے اِنج آکھیا جویں اوہ کسے نایاب شے ول دھیان دوا رہی ہووے۔

"دوجے کھیت دا گھاء ودھیا کیوں اے؟" کیرل نے اپنے سوال اُتے رٹا لایا۔ جوان دے

چہرے دی خفگی ودھدی جا رہی سی۔ اوہ سخت مزاج تے بے رحم آدمی اے، ماسی نے اپنے ذہن وچ سوچیا۔ اوہ اپنے ذہن وچ گھاء دے ودھیا ہوون بارے کوئی وی معقول وجھا سوچن توں قاصر سی۔

نکی کُڑی نے اِک ہور تماشا شروع کر دتا۔ اوہ گاون لگ پئی "منڈالی دے راہ اُتے" اوہنوں اِکو مصرعا آوندا سی پر اوہ ایہو اِک مصرعے نُوں ودھ توں ودھ ورتنا چاہندی سی۔ اوہ ایس مصرعے نوں خاب بھری اواز نال گھڑی مُڑی گاندی رہی۔ جوان نُوں اِنج لگا جویں کُڑی نال کسے نے شرط لائی ہوئی سی کہ اوہ ایس مصرعے نُوں بغیر رکے دو ہزار وار مسلسل نہیں گا سکدی تے جنّے ایہ شرط لائی ہوئی سی، اوہ ہُن ہارن والا سی۔

"ایدھر آؤ تے اِک کہانی سُنو۔" ماسی نے اودوں آکھیا جدوں جوان نے اِک دو وار اوہنوں کوڑ نال ویکھیا۔

بچے کاٹھی کاٹھی اوس کونے وچ ماسی دوالے ہو گئے پر ایہ گل اُگھڑویں سی کہ ماسی دے بطور کہانی کار ہون دی اوہناں نوں کوئی بہتی توقع نہیں سی۔

اِک آہستا تے لکویں اواز وچ، گڈی دے کھپ رولے تے سُنن والیاں دے بہت سارے سوالاں وچکار اِک فضول تے بڑی ای غیر دلچسپ کہانی شروع ہوئی۔ کہانی اِک نکی کُڑی دی سی جو بڑی چنگی سی تے اپنی چنگیائی پاروں ہر اِک نُوں مِتر بنا لیندی سی تے اخیر وچ اوہناں بہت سارے لوکاں نے اوہدے چنگے کردار پاروں اوہنوں اِک پاگل داند کولوں بچایا۔

"جے اوہ اینی چنگی نہ ہوندی تاں کیہ اوہ لوک اوہنوں پاگل داند کولوں نہ بچاندے؟" نکیاں کُڑیاں وچوں وڈی نے پچھیا۔ ایہ اوہی سوال سی جو جوان وی پچھنا چاہندا سی۔

"ہاں ہاں" ماسی نے ماڑے جہے لہجے وچ گل منی "پر ایہ ضرور اے کہ جے اوہ اینی چنگی نہ ہوندی تے لوک اوہنوں اینا پسند نہ کردے تاں اوہ اوہنوں بچان لئی اینی چھیتی نہ دوڑ پیندے۔"

"ایہ میریاں اج تک سُنیاں کہانیاں وچوں سبھ توں نکمی کہانی اے۔" کیرل نے آکھیا۔ نکی کُڑی نے کہانی بارے کوئی راء نہ دتی پر اوہنے بڑبڑان دی اواز وچ اپنے من پسند گیت دا فقرا دُہرانا شروع کر دتا۔

"تسیں کہانی سناون والے دے طور تے کدی وی کامیاب نہیں ہو سکدے۔" اچن چیت جوان نے اپنی کونے والی سیٹ وچ بیٹھے بیٹھے آکھیا۔

ایس اچانک حملے دے بچاء وچ ماسی دے لُوں کنڈے ہو گئے۔

"بالاں نوں اجہی کہانی سناونا بڑا اوکھا اے جہدے نال اوہناں دی تفریح وی ہووے تے اوہ

اوہنوں سمجھ وی سکن۔" اوہنے کھرھوے لہجے نال آکھیا۔
"مینوں تہاڈے نال اتفاق نہیں اے۔" جوان نے آکھیا۔
"شاید توں آپ ایہناں نوں کوئی کہانی سناونی پسند کریں گا۔" ماسی نے مدافعت نال آکھیا۔
"سانوں کہانی سناؤ۔" نکیاں کڑیاں وچوں وڈی نے فرمایش کیتی۔
"اِک وار دی گل اے" جوان نے شروع کیتی "برتھا ناں دی اِک کڑی ہوندی سی جو بہت ای زیادا چنگی سی۔" بالاں دا جاگیا ہویا تجسّس گھٹن لگ پیا۔ سبھے کہانیاں اِکو جیہیاں ہوندیاں نیں۔
"اوہنوں جو کجھ وی آکھیا جاندا' کردی سی۔ سدا سچ بولدی سی۔ اوہ اپنے کپڑے صاف رکھدی۔ حالاں کہ مرتبان اچار نال بھریا ہوندا سی پر اوہ ددھ دی کھیر کھاندی۔ اوہ اپنے سبق یاد رکھدی تے بڑی خُش اخلاق سی۔"
"کیہ اوہ سوہنی وی سی؟" نکیاں کڑیاں وچوں وڈی نے پچھیا۔
"تہاڈے وچوں کسے جِنّی نہیں" جوان نے آکھیا۔ "پر اوہ خطرناک حد تک چنگی سی۔"
کہانی دی حمایت وچ ردِّ عمل دی اِک لہر چلی۔ چنگیائی دے نال "خطرناک" دا لفظ اِک اچرج چیز سی جنہے لہی تعریف آپ کیتی۔ ایہنے سچائی دی اِک نویں گھنٹی وجائی جو ماسی دی بال کہانی وچ کوئی نہیں سی۔
"اوہ اینی چنگی سی......" جوان مُڑ شروع ہویا "کہ اوہنے چنگیائی دے کئی تمغے جتے۔ ایہ تمغے اوہ سدا اپنے کپڑیاں نال ٹانک کے پاندی۔ اوہناں وچ اِک تمغا فرمانبرداری دا سی' دُوجا ہر کم ویلے سِر کرن دا' تے تیجا چنگے اخلاق دا سی۔ ایہ تمغے خاصے وڈے سن تے جدوں اوہ ٹردی تاں آپو وچ چھنکدے سن۔ جتھے شہر وچ اوہ رہندی سی' اوتھے کسے کول وی تِن تمغے نہیں سن ایس پاروں ہر اِک نوں پتا سی کہ اوہ اِک بہت چنگی کڑی اے۔"
"خطرناک حد تک چنگی!" کیرل نے آکھیا۔
"ہر بندا اوہدی چنگیائی بارے گل کردا۔ اوس دیس دے شہزادے نوں وی ایہدے بارے پتا لگا تے اوہنے آکھیا جے اوہ اینی چنگی اے تاں اوہنوں ہفتے وچ اِک دن شاہی پارک دی سَیر دی اجازت اے۔ ایہ پارک شہر توں باہر سی۔ پارک بڑا سوہنا سی تے اوہدے وچ کدی وی بالاں نوں آون دی اجازت نہیں سی۔ ایس پکھوں برتھا نوں اوتھے آون دی اجازت اوہدے لئی اِک بہت وڈا آدر سی۔
"کیہ اوس پارک وچ بھیڈاں وی ہے سن؟" کیرل نے منگ کیتی۔
"نہیں!" جوان نے آکھیا "اوتھے کوئی بھیڈ نہیں سی۔"

"کیوں؟ اوتھے کوئی بھیڈ کیوں نہیں سی؟" جواب وچوں لازمی نکلن والا سوال آیا۔
ماسی تھوڑا جیہا مسکرائی تے اوہدے دند رتا کُو دسن لگ پئے۔
"پارک وچ کوئی بھیڈ نہیں سی" جوان نے آکھیا۔ "کیوں جے شہزادے دی ماں نے اِک وار خاب ویکھیا سی پئی اوہدا پُتریاں تے کسے بھیڈ کولوں مرے گا تے یاں اُتے گھڑیال ڈِگن نال۔ ایسے وجھا پاروں شہزادے دے پارک وچ کوئی بھیڈ یاں محل وچ کوئی گھڑیال نہیں سی۔"
ماسی نے اپنے تعجب بھرے ساہ نوں اندر ای نپ چھڈیا۔
"اوہ شہزادا بھیڈ ہتھوں مریا سی یاں گھڑیال ڈِگن نال؟" کیرل نے پُچھیا۔
"اوہ اجے وی جیوندا اے تے ایس پاروں آکھیا نہیں جا سکدا کہ خاب کِنا کو سچ ثابت ہووے گا۔" جوان نے غیر متعلقا لہجے نال آکھیا "خیر پارک وچ کوئی بھیڈ نہیں سی ہے پر محل وچ بہُت سارے باہروٹے ☆ ایدھر اودھر پھِردے رہندے سن۔
"اوہناں دا کیہ رنگ سی؟"
"کالے رنگ تے سفید چہراں والے' کالے ٹمکنیاں والے چِٹے رنگ دے' پُورے پُورے کالے' چِٹے داغاں والے خاکی تے کجھ اُکا چِٹے۔"
کہانی کار نے تھوڑا ساہ لیا تاں جے بالاں دے ذہناں وچ پارک دا پُورا نقشا بن سکے تے فیر گل چھوہی۔
"برتھا نوں ایہہ جان کے بڑی حیرانی ہوئی کہ پورے پارک وچ اِک وی پھُل نہیں سی۔ اوہنے لیٹیاں ماسیاں نال ایہہ وعدا کیتا سی کہ اوہ شہزادے دے باغ وچوں اِک وی پھُل نہیں توڑے گی تے ہُن اپنا وعدا پورا کرنا چاہندی سی پر توڑن لئی کوئی وی پھُل نہ ویکھ کے اوہ اپنے آپ نوں بڑا بونگا محسوس کر رہی سی۔
"اوتھے پھُل کیوں نہیں سن؟"
"کیوں کہ اوہ سارے باہروٹے کھا گئے سن۔" جوان نے چھیتی نال آکھیا۔ "مالیاں نے شہزادے نوں دس دتا سی کہ باہروٹے یاں پھُلاں وچوں اِکو شے رکھی جا سکدی اے تے شہزادے نے پھُلاں دی تھاں باہروٹے رکھن دا فیصلا کیتا سی۔
شہزادے دے ایس فیصلے دی وڈیائی بارے تھوڑی جہی بڑبڑاہٹ ہوئی۔ بہُت سارے لوک بجھ ہور فیصلا کردے نیں۔
"پارک وچ ہور بہُت ساریاں عجیب و غریب چیزاں سن۔ اوتھے پانی دے تلاء سن' جہناں وچ سنہری' نیلیاں تے ساویاں مچھیاں سن تے رُکھاں اُتے مٹھی بولی بولن والے سُندر توتے سن' تے

☆ باہروٹے: شور ... بجو

ہمنگ برڈ جو اوس سمے دے بڑے سوہنے گیت گاندے رہندے۔ برتھا ہر پاسے پھردی رہی۔ اوہنوں بہت مزا آ رہیا سی۔ اوہنے سوچیا' جے میں اپنی غیر معمولی چنگی نہ ہوندی تاں مینوں ایس سوہنے پارک وچ آ کے ویکھن تے مانن دی اجازت نہیں سی ملنی۔ جدوں اوہ چلی تاں اوہدے تنو تمغے آپو وچ ٹکرائے تے اوہنوں چیتا کرایا کہ اوہ کنی چنگی اے۔ عین اوسے ویلے پارک وچ اک وڈا سارا بگھیاڑ وڑ آیا۔ اوہ اپنے کھان لئی کسے نکے جہے باہروٹے دا شکار کرن آیا سی۔"

"اوہ کہڑے رنگ دا سی؟" بالاں نے ادھ وچ ای بڑی دلچسپی نال پچھیا۔

"سارا ای چکڑ رنگ دا۔ پر کالی سیاہ جیبھ تے پیلے رنگ دیاں اکھاں' جو نادسن جوگ وحشی پنے نال لشک رہیاں سن۔ اوہنے پارک وچ جہڑی شے سبھ توں پہلاں ویکھی' اوہ برتھا سی۔ برتھا دے کپڑے اینے صاف ستھرے تے لشکویں سن کہ اوہ لمی دوری توں وِس پیندے سن۔ برتھا نے وی بگھیاڑ ویکھ لیا تے اوہنوں پتا لگ گیا کہ بگھیاڑ اوہدے پچھے اے تے اوہنوں خیال آیا کہ کاش اوہنوں ایس پارک وچ آون دی اجازت نہ ملی ہوندی۔ اوہ اونا تیز دوڑی جنا دوڑ سکدی سی۔ بگھیاڑ وی وڈیاں وڈیاں چھالاں ماردا اوہدے مگر آیا۔ برتھا مہندی دیاں وڈیاں جھاڑیاں پچھے گئی۔ اک سنگھنی جھاڑی وچ اوہنے اپنے آپ نوں لکا لیا۔ بگھیاڑ دی کالی جیبھ لپلپا رہی سی تے اوہدیاں اکھاں جوش نال لشک رہیاں سن۔ برتھا حدوں ودھ ڈر گئی تے سوچن لگی جے میں حدوں ودھ چنگی نہ ہوندی تاں مینوں ایہہ مصیبت نہ پیندی۔ پر مہندی دی خشبو اینی تیز سی پئی بگھیاڑ اوہدے وچ لکی برتھا دی خشبو نہ سنگھ سکیا تے جھاڑیاں اینیاں سنگھنیاں سن کہ اوہ اوہنوں ویکھ وی نہ سکیا۔ ایس لئی بگھیاڑ نے سوچیا کہ اوہ ٹر جاوے تے اپنے کھان لئی اک باہروٹا شکار کر لوے۔ برتھا ڈر نال کنب رہی سی کیوں جو بگھیاڑ اینا نیڑے سی کہ اوہدی بو برتھا دیاں ناساں تک اپڑ رہی سی۔ اوہدے ڈر نال کنبن پاروں اوہدے تمغے آپو وچ ٹکرائے جس پاروں اواز پیدا ہوئی۔ جاندے جاندے بگھیاڑ نے ایہہ اواز سنی تے سنن لئی رک گیا۔ اواز اوہدے بڑی نیڑیوں اک جھاڑی وچوں آئی سی' اوہنے اوسے جھاڑی وچ چھال ماری' برتھا نوں پھڑیا تے چب گیا۔ جو کجھ بچ گیا اوہ صرف اوہدیاں جتیاں' کپڑے تے چنگیائی دے تن تمغے سن۔"

"تے نکے باہروٹیاں وچوں دی کوئی ماریا گیا؟"

"نہیں' اوہ سارے بچ گئے۔"

"کہانی مندے طریقے نال شروع ہوئی سی" نکیاں کڑیاں وچوں نکی نے آکھیا "پر ایہدا انت بڑا پیارا اے۔"

"میں ہن تک جنیاں وی کہانیاں سنیاں نیں' ایہہ اوہناں وچوں سبھ توں پیاری اے۔" نکیاں

کڑیاں وچوں وڈی نے غیر معمولی فیصلے نال آکھیا۔

"ایہ اکو اِک سوہنی کہانی اے جو میں اج تک سُنی۔" کیرل نے آکھیا۔

اِک متاثر کن نقطاءِ نظر ماسی ولوں آیا۔

"ایہ نِکّے بالاں نوں سُنائی جان والی اِک بڑی غیر معمولی کہانی اے۔ بچے کسے وی ٹل اُتے ایہ کہانی سُنن لئی اُتاولے ہو سکدے نیں۔"

"کسے وی ٹل اُتے" گڈی دا ڈبا چھڈن توں پہلاں اپنا سامان کٹھا کردیاں جوان نے آکھیا۔ "میں اوہناں نوں دس منٹاں لئی چُپ کرا دتا' جو تُسیں نہیں سی کر سکدے؟"

"ناخُش عورت!" ٹمپل صاحب سٹیشن تے لہندیاں اوہنے سوچیا۔ "اگلے چھے مہینے یاں اینے ای چر تک ایہ بال لوکاں ساہمنے کوئی غیر معمولی کہانی سُناون دی فرمائش کر کے اوہدے نک وچ دَم کیتی رکھن گے۔

☆☆☆☆☆

امریکی / رے بریڈبری

باری کھُلّی رہن دیو

بُڈھا اپنی پہیاں والی کُرسی اُتے آکڑ کے بیٹھا ہویا سی۔ اوہنے اچن چیت اپنا ٹھنڈا ہتھ ودھایا تے ٹیلی فون نُوں چھوہ کے ویکھیا۔ ٹیلی فون اجے وی اوتھے سی۔ اوہنے اوہنوں چُک کے اپنے سینے نال لا لیا۔

"مینوں ایہ سُفنا اُکّا پسند نہیں آیا۔" خالی سوون کمرے وچ بُدبداندیاں اوہنے آکھیا۔

بڑا ماڑا سُفنا سی کہ ٹیلی فون کمپنی والے کل اوہدا ٹیلی فون لیجاون لئی اوہدے گھر آ رہے نیں تے اوہ وی اوہنوں دَسے بِنا۔

اخیر کنبدیاں اُنگلاں نال اوہنے اپریٹر دا نمبر پھیریا۔ فیر اپریٹر نوں دُور دراڈے علاقے دے اِک دُوجے شہر دا نمبر دے کے اُڈیکن لگا۔ اوہدیاں اَکھاں اپنے سوون کمرے دے بُوہے اُتے انج لگیاں ہوئیاں سن جویں کسے پَل اوہ کھُل جاوے گا تے فیر ڈاکٹراں' نرساں تے مِتراں دیاں شکایتاں کردی قطار اندر آ جائے گی۔

"میکسیکو سٹی" اپریٹر دی اواز آئی۔ "ایرکسن 2899۔"

فیر بہُت دُوروں ہولی پر صاف اواز اُبھری۔ "ہیلو!"

"ہیلو جورگ" بُڈھے نے بے قراری نال آکھیا۔

"کون؟ مسٹر بولٹن..... فیر؟ جناب ایہدے وچ پیسے خرچ ہوندے نیں....."

"خرچ ہوون دے۔ تُوں جاندا ایں کہ تینوں کیہ کرنا اے؟" بُڈھے نے پچھیا۔

"آہو..... اوہی باری....."

ہزاراں میل دور' اِک دُوجی دھرتی اُتے' کسے بلڈنگ دے اِک کمرے وچ کسے دیاں جُتیاں دی بڑھک ٹیلی فون توں دُور جاندی سُنائی دتی۔ بُڈھے دی پکڑ رسیور اُتے ہور وی ڈاڈھی ہو گئی۔ اوہ کن بن کے اگلی اواز سُنن دا اُڈیکوان سی۔

اِک باری کھلن دی اواز آئی۔

"آہ!" بُڈھے نے اطمینان دا ساہ لیا۔

میکسیکو شہر دیاں گلیاں سڑکاں توں اُٹھدا ہویا رولا ٹیلی فون اُتے صاف سُنیندا پیا سی۔ اوہ

جورگ نوں رسیور ہتھ وچ پھڑ کے اوس دفتر دی کھلی باری کول کھلوتا محسوس کر سکدا سی.

"جناب......!"

"ہیں، ہیں...... مینوں اجے سُنن دے."

اوہ کاراں دے زور زور نال وجدے ہارناں دا رولا، گڈیاں دے چیکدے بریک، پھیری والیاں دیاں اوازاں وی سُن سکدا سی جو پکے ہوئے پیلے پیلے کیلے تے جانگی مالٹے ویچدے نیں. کُرسی نال ٹنگے مسٹر بولٹن دے پیر ہلن لگے جویں کوئی نِکا بال پہلاں پہل چلن دے جتن وچ ہلاندا اے. اوہنے اپنیاں اکھاں سختی نال میٹ لئیاں تے فضا نوں سنگھن لگا جویں اوہ انگوراں دی واشنا یاں فیر لوہے دے کنڈے نال لمکے تازے تازے گوشت دی واشنا نوں ماننا چاہندا ہووے. اوہنوں اپنے گلھاں اُتے سورج دا سیک جاپ رہیا سی. اوہنوں لگ رہیا سی جویں اوہ مُڑ پنجھی ورھیاں دا جوان ہو گیا اے. اپنے مونڈھے نال کیمرا لمکا کے تُری جا رہیا اے. مسکراندا ہویا، خُش باش...... زندا دل اِک نڈھرا.

بوہے اُتے ہولی جہی ٹھکور ہوئی. بُڈھے نے چھیتی نال ٹیلی فون اپنے ڈریسنگ گاؤن ہیٹھ لکا دتا. نرس اندر آ گئی.

"ہیلو مسٹر بولٹن. سبھ ٹھیک ٹھاک اے؟"

"ہاں!" بڈھے نے مشینی انداز نال آکھیا. اوہدی ہولی جہی ٹھکور نے بُڈھے دے ذہن نوں بڑا ہلونا دتا سی. اوہ اجے تک اوس دُور دُراڈے شہر دی آپنت دے نشے نال چُور سی...... اوہ اپنے حواس ٹھکانے کرن لگا تاں جے اوہدیاں گلاں تے سوالاں دے ٹھیک ٹھیک جواب دے سکے.

"میں تہاڈی نبض ویکھن آئی آں."

"اجے نہیں!" بُڈھے نے کاہلی نال آکھیا "فیر سہی."

"تُسیں کدھرے جا تاں نہیں رہے. کیوں جا رہے او کیہ؟" نرس نے مسکراندیاں پچھیا.

اوہ نرس دا چہرا ویکھدا رہیا. بیتے دس ورھیاں توں اوہ کدھرے وی نہیں سی گیا.

"لیاؤ اپنا گُٹ اُرانہہ کرو" نرس نے ماہرانا طور نال اوہدی نبض اُتے اپنیاں اُنگلاں رکھیاں.

"ہُنے تُسیں کیہ کر رہے سو؟ تہاڈی نبض اینی تیز کیوں اے؟"

"کُجھ وی نہیں."

نرس دیاں نظراں اوہدے چہرے توں ہوندیاں ہوئیاں خالی میز اُتے گئیاں جتھے ٹیلی فون رکھیا جاندا سی. اوسے ویلے لگ بھگ تِن ہزار میل دُور کسے کار دے ہارن دی ہولی جہی اواز سُنائی دتی.

نرس نے اوہدے ہتھوں ٹیلی فون لے لیا۔

"ویکھو' تُسیں وعدا کیتا سی کہ اگوں اِنج نہیں کرو گے۔ تہانوں ٹیلی فون رکھن دی اجازت صرف ایسے شرط اُتے دِتی گئی سی کہ تُسیں ہفتے وچ صرف اِک وار کال کرو گے۔ میں تاں ٹیلی فون کمپنی والیاں نوں وی ٹھاک دتا سی کہ کل اپنا بندا کنکشن کٹن لئی نہ گھلے۔ خیر ہُن مینوں اوہناں نوں بلوانا ای پوے گا۔"

"ایہہ گھر میرا اے' ایہہ میرا ٹیلی فون اے۔" بُڈھے نے روس وکھایا "میں تینوں تنخاہ دیندا آں۔"

"تاں جے میں تہاڈی صحت دی راکھی کراں" نرس نے گل کٹ کے آکھیا۔ "خیر ہُن حکم نہ چلاؤ تے بسترے اُتے جا کے ارام نال سوں جاؤ۔"

بُڈھا مُڑ کے ٹیلی فون نوں حسرت بھریاں نظراں نال ویکھن لگا۔

"میں کجھ دیر لئی باہر جا رہی آں..... تے ایہہ اطمینان کرن لئی کہ تُسیں فیر ٹیلی فون نہ کر سکو' تہاڈی پہیاں والی کُرسی ڈرائنگ روم وچ بند کر دیندی آں۔"

اوہ بُوہا بند کر کے ٹُر گئی..... دُور ڈرائنگ روم وچ اوہدے رُکن تے ٹیلی فون کرن دی اواز سُنائی دے رہی سی۔ کیہ اوہ میکسیکو سٹی ٹیلی فون کر رہی سی؟ اوہ ایہہ ہمت نہیں کر سکدی۔

باہر دا بُوہا بند ہوون دی اواز سُنائی دتی۔

اوہ بیتے سال بارے سوچن لگا۔ جدوں اوہ ایس تھاں اکلا سی تے رج کے خوب دراڈے علاقیاں نوں ٹیلی فون کر کے اپنے دل دی بھڑاس کڈھدا ہوندا سی۔ دور ڈراڈے ہرے بھرے جنگلاں والیاں تھاواں تے سوہنے شہراں نال اوہدا میل رہندا سی۔

اوہ ٹھنڈے چٹے بسترے توں اُٹھن دا جتن کرن لگا۔۔ کل ٹیلی فون چلا جائے گا۔ اوہنے بے وقوفی وچ ایویں اپنا لالچ کیتا۔ اوہنے لِپٹیاں آکڑیاں ہوئیاں لتّاں بسترے توں تھلے لمکا دتیاں۔ اِک رات سوندیاں ایہہ بناوٹی لتّاں اوہدیاں قدرتی پر بیکار لتّاں دی تھاں لا دتیاں گئیاں سن۔ ایسے لئے چر وچ اوہناں نے اِک ٹکروں اِک اوہدے سارے وجود نوں ہولے ہولے مُکا دِتا سی۔ پہلاں اوہدیاں لتّاں کھُسیاں' تے فیر ہتھ تے ہُن اوہ اوہدے کولوں کجھ ہور کھوہنا چاہندے سن.....

اوہدیاں یاداں' اوہدا چیتا' اوہدا جیون سرمایا..... اوہ اوہناں تاراں نوں ای کٹ دینا چاہندے سن جو اوہدے بیتے ویلے وچ جاندیاں سن۔

ooooo

لگ بھگ گھسدا ہویا بسترے توں لتھ کے اوہ میز تک جا اپڑیا سی. اوہنے ہتھ ودھا کے ٹیلی فون دبوچیا تے کندھ دے سہارے ٹک کے بہہ گیا. بڑا اوکھا ہو کے اوہنے ٹرنک کال بک کروا دتی. اوہدا دل زور زور نال دھڑک رہیا سی..... زور زور نال..... اوہنوں لپنیاں اکھاں ساہمنے انھیرا جہیا کھلردا جاپ رہیا سی.

"ہیلو!"

"جورگ! ساڈا سلسلا ٹُٹ گیا سی....."

"تہانوں فیر ٹیلی فون نہیں سی کرنا چاہیدا مسٹر بولٹن!" دُور دراڈیوں اواز نے ترلے نال آکھیا. "تہاڈی نرس نے ہُنے ہُنے ٹیلی فون کر کے دَسیا اے کہ تُسیں بہت بیمار او. میں ٹیلی فون رکھن لگا ہے."

"نہیں جورگ، اجے نہیں" بُڈھے نے ترلا کیتا. "اِک منٹ میری اخیرلی بینتی سُن لے. اوہ لوک کل ٹیلی فون لے جا رہے نیں. میں مُڑ کدے ٹیلی فون نہیں کر سکاں گا."

جورگ نے کوئی گل نہیں کیتی.

"رب دا ناں ای جورگ..... میرے مِتر، تینوں میرے بیتے ویلے دی قسم، تُوں نہیں جاندا ایہ کِنا ضروری اے. تُوں میری عمر دا ایں پر ہر تھاں جا سکدا ایں..... میں بیتے دس ورھیاں وچ کدھرے وی نہیں گیا جورگ....." بُڈھے دی اواز جذبات پاروں کنب رہی سی. گھبراء پاروں ٹیلی فون اوہدے ہتھوں ڈِگ پیا. اوہنے مشکل نال ٹیلی فون چُکیا. "تُوں سُن رہیا ایں ناں جورگ.....؟"

"ایہ آخری وار ہووے گا؟" جورگ نے ٹُٹے ہوئے لہجے نال پچھیا.

"میں وعدا کردا آں."

ہزاراں مِیل دُور رسیور میز اُتے رکھ دتا گیا. فیر اِک وار ٹرن دی اوہی جانی پچھانی بڑک سنائی دتی تے کجھ چِر بعد باری کُھلن دا کھڑکار ہویا.

"سُن!" بُڈھے نے اپنے آپ نال گُھسکُشی کیتی.

تے دُوروں اوہنوں ہزاراں لوکاں دیاں اوازاں سُنائی دیون لگیاں. کوئی نڈھڑا گٹار وجاندا ٹُری جا رہیا سی. کوئی.....

اکھاں بند کر کے بُڈھے نے اپنے ہتھ اِنج چُکے جویں کسے کیمرے نال تصویر کِھچ رہیا ہووے. اِک اُچے تے پُرانی طرز دے بنے سوہنے چرچ دی تصویر.....

اوہ کِنا چاہندا سی.....

"تُوں اجے وی اوتھے ایں. کیوں ہے ایں ناں؟ تُسیں سبھ لوک اوس سوہنے شہر وچ او' میں یقین نہیں کر سکدا کہ کدی میں وی تہاڈے نال ساں.

"اِنج لگدا اے کہ خورے کدوں دا میں سمندر کنڈھے شہر کیلی فورنیا وچ ای رہندا آں.... اسیں ہُن اِک دُوجے توں کِنّے دُور آں. ایہ اوازاں کنیاں چنگیاں لگدیاں نیں..... ایہ جان کے کِنا سکون ملدا اے کِہ میکسیکو ہُن وی اوتھے اے' اوہدے لوک....."

اوہنے رسیور سختی نال اپنے کناں نال دَب لیا.

اخیر اِک ہور جانی پچھانی اواز سُنائی دتی. اجہیا روَلا جو بھُلایاں نہیں بھلدا. اِک ٹرام رولا پاندی ٹری جا رہی سی. اوہدے لوہے دے پہیاں دا لاین نال رگڑ کھان دا روَلا..... تے فیر ہولے ہولے ایہ اواز وی ہولی ہوندی گئی.

ویلا بیت رہیا سی.

تھلڑا بُوہا کھلیا. چلن دی اواز اُپر آون لگی.

نرس بُوہے وچ کھلوتی سی. جدوں اوہنے بڈھے نُوں فرش اُتے بیٹھے ویکھیا تاں اوہدا پارا چڑھن ای والا سی کہ بُڈھے دی پُراسرار چُپ نے اوہنوں چونکا دتا.

اوہ ہولے ہولے ٹُردی اگے ودھی. اوہنوں بُڈھے دیاں سختی نال بند اُنگلاں وچوں رسیور کڈھن لگیاں بڑی اوکھ ہوئی. جدوں اوہنے رسیور چُک کے اپنے کن نال لایا تاں اوہنوں دُوروں اِک اخیرلی اواز سُنائی دتی.....

ہزاراں میل دور اِک باری دے بند ہوون دا کھڑکار!!!!!

☆☆☆☆☆

امریکی / سی بی گلفورڈ

تسّی

کیتھرائن نے شام دا اخبار کھولھیا. پہلے ای صفحے اُپر وڈے اَکھراں وچ قتل دی ڈراؤنی خبر چھپی ہوئی سی. "اوارا گرد ہتھوں سوانی قتل" ایہ سُرخی پڑھدیاں ای اوہدے ہتھ پَیر ٹھنڈے ہو گئے. اکھاں ساہمنے انھیرا چھا گیا. اوہنے وڈی میز دا کونا پھڑ کے مشکل نال اپنے آپ نوں سنبھالیا. اوہدے ذہن وچ خیالاں دی انھیری چل رہی سی. اِک سوال گھڑی مُڑی اوہنوں جھنجوڑ رہیا سی. "کیہ ایہ اوسے رات ورگا کوئی واقعا اے جہدا مینوں ذاتی تجربا ہویا سی؟ اوسے ورگا یاں رَلدا ملدا واقعا؟ فرق صرف اینا اے.....؟ فیر کسے سوچ نے اوہنوں شرمندا کر دتا. "نہیں! مینوں اِنج نہیں سوچنا چاہیدا. میں تاں اوس رات دیاں یاداں اپنے چیتے توں وی کُھرچ چھڈیاں سن." تے فیر اِک نویں سوال نے سِر چُکیا. "پر کیہ واقعی میں اوہ رات بُھلن وچ کامیاب ہو گئی آں؟ یاں اوہ اجے وی دوجیاں یاداں دے انبار وچ دبی پئی اے؟"

اوہنوں اوہ رات اج وی اوسے طرحاں یاد سی جویں تِن مہینے پہلاں ہون والا واقعا اجے کل ای پیش آیا ہووے. کیتھرائن دے جُسے وچ دہشت دی اِک لہر دوڑ گئی. اوہنے ڈر نال اکھاں بند کر لئیاں. اوہدا ساہ تیز ہو گیا. خوف، دہشت تے سنسنی دے ایہ کُجھ پَل تیزی نال لنگھ گئے. جدوں اوہدے ہوش حواس بحال ہوئے تاں اوہنے اکھاں کھولھیاں. اوہدیاں نظراں اِک وار فیر اخبار دی چار کالمی سُرخی اُتے جم گئیاں. اوہنے ہمت کر کے اخبار چُکیا تے اوہ خبر پڑھن لگی. "خبر دی سُرخی سی "اوارا گرد ہتھوں سوانی قتل" مرن والی دا ناں روتھ فیلٹن سی، عمر چھتالی ورھے، بیوا. اوہ اِک عمارت دی دُوجی منزل وچ کلم کلی رہندی سی. بُوہے وچ آٹومیٹک تالے توں وکھ زنجیر وی لگی ہوئی سی. ایس لئی پولیس نوں اوہدے فلیٹ وچ جان لئی بوہا توڑنا پیا سی پر قاتل نے اندر آون لئی سِدھا راہ نہیں سی پھڑیا سگوں باری وچ لگیا ہویا شیشا وڈھ کے باری راہیں اندر آیا سی. باری تک اپڑن لئی اوہنے اِک پوڑھی ورتی سی جہڑی اوہنوں گلی وچ ای مِل گئی سی. گلی وچ اگے اِک عمارت اُتے رنگ روغن دا کم کیتا جا رہیا سی تے کاریگر شامیں کم مُکاء کے پوڑھی اوتھے ای چھڈ گئے سن. سبب نال اِک گوانڈھی نے قاتل نوں ایس پوڑھی راہیں واپس پرتدیاں ویکھ لیا سی. اوہ اوہنوں ویکھ کے چلکیا وی سی پر قاتل اوہدی چیک سن کے نس گیا

سی۔

فلیٹ دے اندر عجیب افراتفری دا منظر سی۔ ایوں جاپدا سی جویں اوتھے کوئی نکی وڈی جنگ لڑی گئی ہووے۔ پہلی منزل والیاں نے روّلے دیاں اوازاں وی سُنیاں سن پر اوہناں نوں بھلیکھا لگیا سی کہ روتھ فلیٹن خورے اپنے فرنیچر دی ترتیب بدل رہی اے۔ ایس کارن اوہناں نے ایس روّلے ول کوئی دھیان نہیں سی دتا۔ اِک گوانڈھی نے قتل ہون والی دی گھُٹی گھُٹی جہی چیک وی سُنی سی پر اوہنے ایہہ سمجھیا سی کہ ضرور ایدھر اودھر رکھن دے دوران روتھ دے پَیر اُتے کوئی چیز ڈِگ پئی اے جس کارن اوہدے موہوں تکلیف نال چیک نکلی اے۔ کسے نوں ذرا جیہا وی شبھا نہیں سی ہویا کہ اوہ اپنا جیون بچان دی جدوجہد وچ چیکی سی تے فیر بچاء دی جنگ ہار وی گئی سی۔ اوہدی لاش بے ڈھنگے انداز نال فرش اُتے پئی لبھی سی۔ کپڑے تھاں تھاں توں پاٹے ہوئے سن۔ اوہنوں نائلون دی اِک جراب نال گلا گھُٹ کے ماریا گیا سی۔ قاتل دیاں انگلاں دے نشان پولیس نوں بھالن دے باوجود نہیں سن لبھ سکے۔

ہُن سوال ایہہ پیدا ہوندا اے کہ قاتل نے اندر آون لئی روتھ فلیٹن دی باری نوں ای کیوں چُنیا سی۔ ایہدا جواب کسے کول نہیں سی۔ مرن والی دے فلیٹ وچ چانن ہو رہیا سی جہدے توں قاتل نوں پتا لگ گیا ہووے گا کہ اوہدا شکار گھر وچ ای موجود اے پر ایہدے بارے انا پتا کہ اوہ اپنے گھر وچ کلّی وی رہندی اے' اودوں تک نہیں لگ سکدا' جدوں تیکر گھر دی چنگی نگرانی نہ کیتی جاوے یاں مرن والی بارے جانکاری نہ کٹھی کیتی جاوے۔ مقتول سوانی اِک سپاٹ تے غیر دلکش سوانی سی۔ اجہی سوانی وچ کون دلچسپی لے سکدا اے۔ اِک بندا جہدے وچ لپٹیاں نفسانی سدھراں دی تسکین لئی اک کرڑا تے جنونی جذبا ہووے' کہ نابری پاروں اپنے شکار نوں بے دریغ قتل وی کر دوے' اوہ کوئی جنسی دیوانا ای ہو سکدا اے۔

کیتھرائن نے اخبار میز اُتے سُٹ دتا تے شیشے ساہمنے کھلو کے اپنا جایزا لیا۔ اپنے ناں دے الٹ اوہ آپ وی بڑی معمولی تے بے کشش سوانی سی۔ ایہو کارن سی کہ پینتی ورھیاں دی ہو کے وی اوہ اجے تیک ان ویاہی سی۔ بھاویں اوہ کوجھی نہیں سی پر اوہدے چہرے وچ مرداں لئی کوئی خاص کھچ وی نہیں سی۔ ایہدے توں وڈی محرومی کیہ ہو سکدی سی کہ کسے مرد نے اوہدے جُثے اُتے اِک نظر پان مگروں کدی دوجی نظر وی نہیں سی پائی۔ ایسے پاروں اوہنوں تِن مہینے پہلاں دی اوہ رات چنگی طرحاں چیتے سی جدوں اک مرد نے اوہدی ذات وچ بھرویں دلچسپی دا وکھالا کیتا سی۔ اخبار وچ قتل دا ویروا پڑھن مگروں اوہ ایہہ سوچن تُوں مجبور ہو گئی سی کہ کیہ اوہدے وچ دلچسپی لین والا مرد وی کوئی...... اوہ کنب گئی۔ اوہنے کرسی دی ڈھوء نال سر ٹکا کے اکھاں بند کر

لئیاں تے فیر فورن تِن مہینے پہلاں دی واردات اوہدیاں نظراں وچ گھُم گئی۔

اوہ جمعرات دی رات سی۔ دس وجے دے لاگے اوہ اپنے سوون کمرے وچ بسترے اُتے لیٹی چھیتی سون دا جتن کر رہی سی کیوں جے اوہنیں دنیں دفتر وچ کم دی بُہتائی پاروں اوہنوں سویرے ادھا گھنٹا پہلاں ای دفتر اپڑنا پَیندا سی۔ گرمیاں دا موسم شروع ہو گیا ہویا سی تے ہوا وِچ بڑا خُش گوار ٹھار سی۔ اوہنے ساریاں باریاں کھولھ دتیاں سن۔ لوہے دِیاں سلاخاں توں مکت باریاں اُتے نرا پردے پئے ہوئے سن۔ فیر اوہ اک دم بسترے توں اُٹھی تے ننگے پیر ای باورچی خانے تک ٹُر گئی۔ اوتھے اجے تک بلب بلدا پیا سی۔ پہلاں اوہنے باورچی خانے دی بتی بجھائی۔ فیر ڈرائنگ روم دی۔ اوہدا نکا جیہا فلیٹ انھیرے وچ ڈُب گیا۔ اوہدے سوون کمرے دا لمپ بلدا پیا سی جہدا نِمھا نِمھا چانن اوہنوں چنگا لگ رہیا سی۔ خورے ایہو کارن سی کہ جدوں اوہ اپنے سوون کمرے وِچ پرتی تاں اوس مرد نُوں نہ ویکھ سکی جہڑا اِک پردے مگر کھلوتا اوہدے پرتن دی اُڈیک وچ سی۔ تے فیر جیوں ای اوہ اطمینان نال اپنے بسترے اُتے بیٹھی' اوہ اچانک اوہدے ساہمنے آ گیا تے اوہدے بِلکُل لاگے کھلو گیا۔

اِک مرد نوں اِنج ان چاہے طور اپنے ساہمنے ویکھ کے اوہدے مُوہوں کسے قسم دی چیک وی نہ نکلی۔ پر کیوں؟ اوہدے موہوں کسے طرحاں دی اواز تاں نکلنی چاہیدی سی۔ پر خورے اوہ اوہنوں اپنے ساہمنے ویکھ کے انج حیران ہو گئی سی کہ اوہدے حواس ای جاندے رہے۔

اوہ مرد درمیانے قد دا سی۔ آپ اوہدے توں لگ بھگ دو انچ لما' اوہدے موڈھے وی چوڑے نہیں سن۔ ایہدے باوجود پہلی ای نظر وچ اوہنوں یقین ہو گیا سی کہ اوہ بڑا طاقت ور مرد اے۔ قوت تے شکتی دیاں لہراں اوس مرد دے جسم وچوں نکل کے کیتھرائن دے جُثے وچ داخل ہو رہیاں سن۔ ایہدے توں وکھ اوہدے وچ اک خاص گل ہور وی سی۔ بہت ای خاص۔ جہنوں اوہ اج تِن مہینے مگروں بڑا غور کر کے وی ٹھیک طرحاں بیان نہیں سی کر سکدی۔ اوہ خاص گل سی' اک خاص ڈھنگ دی مردانگی۔

اوہنوں مردانگی تاں آکھیا جا سکدا سی پر مرداں والی وجاہت نہیں۔ وجاہت تاں اجہی چیز سی جہنوں اوہ بس درھیاں بدھی دوروں ای ویکھدی آئی سی پر نیڑیوں ویکھن دا کدی موقع ای نہیں سی ملیا۔ اوس مرد دی مردانگی نوں جنس' بجلئی کجھ اتے وحشیانا خُدسری دا نمونا آکھیا جا سکدا سی۔

اوہنوں دیکھ کے اوہ بے اختیار کھلو گئی۔ اوہ دوویں آہمو ساہمنے چُپ کھلوتے سن۔ مرد دا چہرا انھیرے وچ سی پر اوہدیاں نیلیاں نیلیاں اکھاں صاف دِس رہیاں سن جہڑیاں انھیرے وچ ہولے

ہولے انج چل رہیاں سن جویں انھیری رات وچ جگنو اڈدے پھردے نیں۔ اوہنوں پورا یقین سی کہ اجنبی دیاں اکھاں نیلیاں سن تے اوہ نیلیاں اکھاں اوہدے اُتے جمیاں ہوئیاں سن۔

"توں کیہ چاہندا ایں؟" پر کیتھرائن نے ایہ سوال اجنبی نال کیتا نہیں سی' نرا دل وچ سوچیا سی پر اوہ ایہ سوال کرنا ضرور چاہندی سی۔ اوہ کیہ چاہندا اے؟ اوہ کون اے؟ اوہ چور تاں نہیں سی۔ چور کدے روشن کمریاں وچ چوری دی نیت نال نہیں وڑدے۔ ایس لئی اوہ چور تاں نہیں ہو سکدا۔ فیر اوہ کون اے؟ کیہ چاہندا اے؟

"رولا نہ پائیں۔" اجنبی نے گھُسگھُسی کیتی۔ اوہدی اواز بڑی دھیمی' بڑی ڈُبی ہوئی سی۔ اوہدا لہجا سکون بھریا سی فیروی صورتحال دی نزاکت پوری طرحاں ساہمنے سی۔ "کوئی اواز نہ کڈھیں' نہیں تے نقصان چکیں گی۔"

ایس چتاونی اُتے اوہنے سوچیا کہ جے میں چُپ رہی تاں کیہ اوہ میرے نال نرمی نال پیش آوے گا؟ نرمی..... پر کس معاملے وچ۔ گلا گھوٹن وچ؟ پر اوہ میرا گلا کیوں گھوٹے گا؟ اوہ چُپ رہی۔ پر کیہ اجنبی دا حکم منن پاروں؟ اوہ اج تیکر ایس گل دا فیصلا نہیں سی کر سکی۔ ممکن اے ایہدا کارن ایہ ہووے کہ اوہ بہت زیادا سہمی ہوئی سی۔ اوہدا چِیک نہ مارنا بہت زیادا خوف زدا ہون دی علامت ہووے۔ یاں خورے اوہ چِیک ای نہیں سی سکدی۔

اوس مرد نے اوہدے ول اپنا سجا ہتھ ودھایا۔ کیتھرائن محو ہون پاروں تے اپنے خیالاں وچ گواچن پاروں اوہدے ہتھ دی حرکت نوں نہ ویکھ سکی پر اوہنے ہتھ دی حرکت محسوس ضرور کر لئی۔ اوس مرد نے لِپٹیاں انگلاں نال اوہدے گلھ چھوئے تے اوہ انگلیاں تِلھکدیاں ہوئیاں اوہدے کن دی لوء تیکر اپڑ گئیاں۔ فیر اوہ تھلے ول تِلھک کے گردن تک آ گئیاں تے موڈھے تک اپڑ کے کھلو گئیاں۔ اوہدیاں اُنگلاں اوہدے حلق دی شہ رگ اُتے آ کے رُک گئیاں سن۔ پر صرف کُجھ پل لئی۔ فیر اوہ آگے ودھ گئیاں۔ اوہ اُنگلاں بے تابی نال اوہدے چیکنے بدن اُتے تِلھک رہیاں سن۔ مچل رہیاں سن جویں اوہ کسے شے دی بھال وچ ہرپاسے بھٹک رہیاں ہون۔ مضبوط ہتھ جنہاں دیاں انگلاں توں قوت تے طاقت دیاں بجلئی لہراں نکل نکل کے اوہدی کھلڑی دے اندر وڑ کے اوہدے گوشت دے ریشے ریشے وچ سما رہیاں سن۔ اوہدا پورا جُثا نامعلوم موسیقی دی آواجائی بنیا ہویا سی پر اوہ لہراں خُش کرن والیاں نہیں سن۔

"چُپ!" اجنبی دے بُلھ ہلے تے ہولی جہی گھُسگھُسی سنائی دتی۔

کیتھرائن نے سر ہلا کے اپنی آمادگی دا اظہار کیتا۔ اوہدے ساہمنے اوس توں وکھ کوئی راہ وی نہیں سی۔ اوہ جاندی سی کہ اوہ اجنبی اینا طاقت ور اے کہ چاہوے تاں اکو ہتھ نال اوہدا گلا

گھوٹ سکدا اے' اوس ہتھ نال جو اجے وی اوہدے حلق اُتے موجود سی۔ اوہ کہڑی گل اڈیک رہیا سی؟ اجنبی تھوڑا جہیا اگے ودھیا تے اوہدا سدھا ہتھ اوہدی کنڈ ول تلھکیا۔ ہُن اوہناں ہتھاں نے اپنی تلاش دا دایرا وِشال کر دتا سی۔

فیر اچانک بوہے اُتے کسے نے ٹھکور کیتی۔ اوہ ٹھکور بڑی کرڑی سی۔ بلکُل انج جویں ٹھکورن والا بوہا توڑ دین دے موڈ وچ ہووے۔

"کون اے؟" اجنبی نے گُھگھی نال پچھیا۔ اوہدا جبڑا ہتھ کیتھرائن دے حلق اُتے سی' ٹھکور دی اواز سُن کے کنبن لگ پیا سی۔

کیتھرائن نے نہ وچ سر ہلا کے اپنی ناجانکاری دا اظہار کیتا۔ کیوں جے اوہ واقعی نہیں سی جاندی کہ کون اے۔ بوہے اُتے اک وار فیر ٹھکور ہوئی۔ اجنبی نے اوہنوں چھڈ دِتا۔ اوہ پرتیا تے پھرتی نال بِلّی وانگ دبے پیریں باری ول ودھیا۔ کجھ پل مگروں اوہ باری دی چوکھٹ اُتے دِسیا تے فیر اچانک رات دا انھیرا اوہنوں لنگھا گیا۔ فیر اوہ چھیتی نال باری ول ودھی تے باہر جھانک کے ویکھیا۔ اوس ویلے اوہنوں ایہ پتا لگیا کہ اوہ کس راہ توں اوہدے فلیٹ وچ آیا سی تے کہڑے راہ توں واپس پرتیا۔ نیلیاں اکھاں والا مرد تیزی نال درخت دے تنے دے سہارے تھلے لتھ رہیا سی۔ تھلے لتھ کے اوہ نسدا ہویا انھیرے وچ غایب ہو گیا۔ اوہ اِک وَڈا درخت سی جہدی اک مضبوط ٹاہنی اوہدے سوون کمرے دی باری تک اپڑدی سی۔ ایسے ٹاہنی راہیں اوہ سوون کمرے اندر اپڑیا سی۔

بوہے اُتے فیر ٹھکور ہوئی۔ ٹھکور سُن کے اوہنوں ہوش آ گیا۔ اوہنے چھیتی نال بوہا کھولھیا۔ باہر عمارت دا مینجر سوون لباس وچ کھلوتا سی تے اوہدے چہرے اُتے پریشانی دے آثار اُگھڑویں سن۔ اوہنوں ویکھ کے مینجر نے اطمینان دا ساہ لیا۔ "مس کیتھرائن! تُسیں ٹھیک تاں او؟ میری بیوی نے تھوڑی دیر پہلاں اِک بندے نُوں درخت اُتے چڑھدیاں ویکھیا سی۔ درخت دی ٹاہنی تہاڈے کمرے توں بہُت نیڑے اے' ایس لئی میں سوچیا کہ..... سبھ خیریت تاں ہے ناں؟"

اوہنے کوئی جواب دین توں پہلاں کجھ پل سوچیا۔ فیر بولی۔ "شکریا جناب! کھیچل کرن دا بڑا شکریا۔ میں اُکا ٹھیک آں"

مینجر نے اوہنوں شکی نظراں نال ویکھیا تے فیر موڈھے ماردا واپس پرت گیا۔

اوہنے مینجر نال جھوٹھ بولیا سی تے ایس واقعے دی دس پولیس نوں وی نہیں پائی۔ اوس رات اوہ اک پل لئی وی نہیں سوں سکی۔ ساری رات بسترے اُتے بیٹھی رہی' جاگدی تے کنبدی رہی سی تے اپنے حیران کرن والے ردِ عمل بارے سوچدی رہی سی۔ اوس اجنبی نوں ویکھ کے اوہ چیکی کیوں نہیں سی؟ اوہنے عمارت دے مینجر نوں ٹھیک کیفیت بارے کیوں نہیں سی دسیا۔ اوہنے

ایس واقعے دی اطلاع پولیس نوں وی کیوں نہیں سی دتی؟
اوہدے سوون کمرے وچ اک اجنبی بندا باری راہیں آ وڑیا سی. اوہنے اجنبی نوں تے اجنبی نے اوہنوں چنگی طرحاں ویکھیا سی. ایس حالت وچ کہ اوہنے سوون دا بڑا مختصر لباس پایا ہویا سی. فیر اجنبی نے اوہدی دھون' حلق' بانہہ تے کنڈ اُتے ہتھ پھیریا سی. اوہ ایہہ گل کسے نوں وی نہیں دس سکدی سی. اجنبی نے اوہنوں کوئی نقصان وی نہیں سی اپڑایا. کوئی تیسیا وی نہیں سی دتا. ہاں اوہنے دھمکی ضرور دتی سی تے جدوں غیر متوقع طور ٹھکور ہوئی تاں وی اوہدا رویا شریفانا رہیا سی تے جدوں اوہنوں اجنبی دی ذات توں کوئی تنگی نہیں سی اپڑی تاں پولیس نوں دس پان دا کیہ فایدا سی؟ فیر اوہنوں پولیس دے پُٹھے سدھے سوالاں دے جواب دینے پین گے. مگروں اوہدے گوانڈھی سوالاں دی واچھڑ کرن گے. فیر اوہ جدوں اوہناں دے ساہمنیوں لنگھیا کرے گی تاں اوہنوں ویکھ کے چُپ ہو جایا کرن گے تے فیر اوہدی انھوند وچ آپو وچ گھسُرپھُسُر کشتیاں کرن گے. ایساں حالات وچ اوہنے چُپ رہن وچ ای لہنی بھلیائی سمجھی. جیکر اوہ ایس واقعے دی اطلاع پولیس نوں دے وی دوے جو اوہدا فرض اے' تاں ممکن اے پولیس اوس اجنبی نوں گرفتار کر لوے پر پولیس اوہدے اُتے الزام کیہ لاوے گی؟ ایہہ کہ اوہ چوری دی نیت نال فلیٹ وچ آیا سی. پر اوہنے کوئی شے نہیں سی چرائی تے نہ ای اوہنوں کوئی نقصان اپڑایا سی. فیر عدالت وچ اوس بندے اُتے مقدما چلے گا' اوہنوں بھری عدالت وچ گواہی دینی پوے گی تے لوکاں ساہمنے دسنا پوے گا کہ اجنبی نے اوہدے نال کیہ کیہ حرکتاں کیتیاں. نہیں نہیں' اوہ ایہہ سبھ کجھ نہیں کر سکے گی.

اک کنبنی نال کیتھرائن نے اکھاں کھولھ دتیاں. ایہہ واقعا تن مہینے پہلاں ہویا سی پر ہن حالات ہور سن. اوہنوں پورا یقین سی کہ اخبار وچ جہڑے اوارا گرد دا حال چھپیا اے' ایہہ اوہی اجنبی اے. پر ہن اوہ نرا چور نہیں رہیا' قاتل بن گیا اے. ہن اوہدا ایہہ فرض اے کہ اوہ پولیس نوں ایس واقعے دی دس پاوے تے اوہنوں اجنبی دا پُورا حلیا دسے. پولیس اوہدے ساہمنے مشکوک دوشیاں دیاں تصویراں رکھے گی تے اوہ تصویر ویکھدیاں ای پچھان جائے گی. اوہدی یادداشت انج ای بڑی تیز اے. جے پولیس دی فایل وچ اوہدی تصویر نہ وی ہوئی تاں وی اوہ لہنی یادداشت پاروں اوہدا سکیچ بنوا دئے گی تاں جے پولیس قاتل نوں اسانی نال پھڑ لوے. ایہہ فیصلا کر کے اوہ سوں گئی. ساری رات اوہنوں نیندر دی چنگی طرحاں نہ آ سکی. ایسے لئی اوہ سویرے معمول دے خلاف دیر تک سوندی رہی. جدوں سویرے اوہ جاگی تاں پولیس سٹیشن جاون دا خیال بھوت وانگ اوہدے ذہن اُتے چھایا ہویا سی. اوہ نروس ہو گئی. اوہنوں کدی پولیس دے ساہمنے جان

دا اتفاق نہیں سی ہویا۔

جدوں اوہ پولیس ہیڈ کوارٹر دی عمارت وچ داخل ہوئی تاں اوہدی ہمت جواب دے گئی۔ اوہدیاں لتاں کنبن لگیاں۔ اوہ کسے نہ کسے طرحاں وشال ویڑھا پار کر کے اِک وڈے ہال وچ گئی جتھے اِک میز مگر اِک باوردی جوان بیٹھا ہویا سی۔ "جی میڈم!" نوجوان پولیس افسر نے اوہنوں اپنے سامنے کھلوتا ویکھ کے آکھیا۔ اوہدیاں تیز' تجسس بھریاں تے سوالیا نظراں ویکھ کے اوہدے حواس معطل ہو گئے۔ اوہدی سمجھ وچ نہیں آیا کہ اوہ کیہ آکھے۔ پہلی وار اوہنوں ایس گل دا احساس تے افسوس ہویا کہ اوہنے ایتھے آون توں پہلاں پولیس نوں بیان دین دی ریہرسل کیوں نہیں سی کر لئی۔

"فرماؤ میڈم میں تہاڈی کیہ سیوا کر سکدا آں؟" نوجوان پولیس افسر نے اُکتا کے آکھیا۔

کیتھرائن نے اپنے سُکے بُلھاں اُتے جیبھ پھیری۔ "میرے کول کجھ اہم معلومات نیں۔" کیتھرائن نے اپنا بیان ترتیب دین دا جتن کیتا۔ "مینوں پتا اے کہ روتھ فلیٹن دا قاتل کون اے۔ گل اصل وچ انج اے کہ تِن مہینے پہلاں اک اجنبی میرے سوون کمرے وچ وڑ آیا سی۔" ایہدے اگے اوہدا ذہن جواب دے گیا۔ اخیر اوہ کنج ایس جوان مُنڈے نوں اوہ سبھ کجھ دس دیوے جو اوہدے نال ورتیا سی۔

"خاتون میں جاندا آں کہ تہاڈے ذہن وچ کیہ اے؟" نوجوان افسر نے آکھیا۔ "اج سویر توں چودھاں سوانیاں روتھ فلیٹن دے قتل دے سلسلے وِچ آ چکیاں نیں۔ ایہناں وچوں کسے نے کجھ ویکھیا سی' کسے نے کجھ سنیا سی' کوئی پولیس توں اپنی راکھی دی منگ کرن آئی سی۔ ہن تُسیں دسو کہ تہاڈا تعلق ایہناں وچوں کس ٹولے نال اے؟"

اوہ کوئی جواب دتے بِنا فورن باہر نکل آئی۔ اوہ دوڑدی ہوئی پولیس ہیڈ کوارٹر توں نکلی سی۔ اوہنے سوچیا بھلا اوس پولیس افسر ساہمنے کجھ کہن دا فایدا کیہ؟ جہڑا اک لفظ سنے بِنا ای اوہنوں دوجیاں سوانیاں وانگ جھوٹھا سمجھ رہیا سی۔ اوہ بہت دیر تک بازاراں وچ گھمدی رہی۔ فیر اوہنے اک پبلک بوتھ توں اپنے دفتر ٹیلی فون کیتا تے طبیعت خرابی دا بہانا لا کے اک دن دی چھٹی لے لئی۔ سارا دن اوہنے فلماں وغیرا ویکھدیاں گزاریا تے ہتھے ویلے گھر اپڑ گئی۔ اوہنے شام دے اخبار ویکھے۔ روتھ فلیٹن دے قتل بارے تازا ترین انکشاف چھپے ہوئے سن۔

پولیس دا خیال سی کہ قاتل مقتولا دے فلیٹ وچ چوری دی نیت نال نہیں سی آیا۔ کیوں جے پورے فلیٹ دا سامان تاں ضرور اگھڑ دُگھڑ سی پر قاتل نے کسے قیمتی شے نوں ہتھ نہیں سی لایا۔ مقتولا دیاں نیڑلیاں سہیلیاں دے بیاناں توں ایس گل دی تصدیق ہوندی سی کہ مقتولا دے فلیٹ

چوں کوئی چیز وی نہیں سی چرائی گئی. ایہدا صرف اِکو مطلب ہو سکدا سی کہ قاتل کوئی وست چوری کرن نہیں سی آیا سگوں کوئی غیر مادی شے دی طلب اوہنوں اوتھے لے گئی سی جویں کہ مرن والی دے جُسّے توں خُشی دے کُجھ پل چرانا وغیرہ. مقتولا نے اپنی راکھی لئی سِر توڑ جدوجہد کیتی سی جس پاروں قاتل اپنے ارادے وچ ناکام رہیا سی پر ایہدے نال نال روتھ فلینٹن وی اپنے جیون دی بازی ہار گئی سی.

کیتھرائن غیر یقینی انداز نال خبر دے لفظ ویکھن لگی. جدوجہد...... اوہناں نرم تے مستی بھریاں مردانا انگلیاں دے خلاف جدوجہد جہناں دے لمس دا تھوڑا جہیا تجربا اوہنوں تِن مہینے پہلاں ہویا سی. جہناں توں سواد دیاں بجلئی لہراں پُھٹدیاں سن. فیر اچانک اوہنوں اوہ پل چیتے آ گئے. اوہ اُنگلاں سخت، کھرھویاں پر نرم سن.

پولیس نوں مقتولا دیاں انگلاں وچوں جہڑی اک چیز لبھی سی، اوہ سی نیلے رنگ دا اک دھاگا جہڑا مقتولا دے نہوں وچ پھس گیا سی. پولیس نوں یقین سی کہ نیلے رنگ دا ایہ دھاگا قاتل دی قمیض نال تعلق رکھدا اے. کیتھرائن نوں اچانک چیتے آیا کہ اوس رات وی اجنبی نے نیلے رنگ دی قمیض پائی ہوئی سی. جہدا رنگ اوہدیاں اکھاں ورگا سی. اوہنے ایہ گل خاص کر نوٹ کیتی سی. بے شک روتھ فلینٹن دا قاتل اوہی اجنبی اے.

چھے ہفتیاں مگروں اخباراں وچ فیر اک قتل دی خبر وڈیاں سرخیاں نال چھپی. مقتولا دا ناں انگرڈ سی. عمر چالھی سال. اوہ ریڈی میڈ کپڑے بنان دی اک فیکٹری وچ ملازم سی تے اک عمارت دی پہلی منزل دے اک فلیٹ وچ کلی رہندی سی. قاتل لئی اوس فلیٹ وچ جانا بڑا سوکھا رہیا. اوہنے باری دا اک شیشا بھن دتا، ہتھ پا کے کنڈی کھولھ لئی تے فیر باری راہیں فلیٹ وچ داخل ہو گیا. ایس مقتولا نے وی اپنی پت بچان لئی بڑی جدوجہد کیتی سی تے اک وار اوہ بڑے زور نال چیکی وی سی پر اوہدی چیک گوانڈھیاں تائیں اپڑن توں پہلاں ای قاتل انگرڈ دا گلا گھوٹ کے نس گیا.

پولیس نے مقتولا دی لاش ویکھ کے اندازا لایا کہ اوہدا گلا اکو ہتھ نال گھوٹیا گیا سی. سجے ہتھ نال. ایہدے توں ایہ ظاہر ہوندا سی کہ قاتل وچ بڑی طاقت اے. کُجھ گوانڈھی مرن والی دی آخری چیک سن کے بڑی کاہلی کاہلی اوہدے فلیٹ وچ آئے سن پر فیر وی اوہ نسدے ہوئے قاتل دی نِری اِکو جھلک ویکھ سکے سن. اوہناں دے بیان مطابق قاتل درمیانے قد دا تے مضبوط جُسّے دا مالک سی. اوہنے نیلے رنگ دی قمیض پائی ہوئی سی. پولیس نوں ایس گل وچ کوئی شبھا نہیں سی کہ روتھ فلینٹن تے انگرڈ دا قاتل اکو ای بندا اے. دوہاں واری قاتل باری راہیں اندر وڑیا سی تے اوہنے اپنے مگر کدھرے وی اپنیاں انگلاں دے نشان نہیں سن چھڈے. اوہدی نیت دی

چوری دی نہیں سی۔ اوہ ضرور ای کوئی جنسی دیوانا سی۔

دُوجے دن اتوار سی۔ کیتھرائن سارا دن بسترے اُتے لیٹی قاتل بارے سوچدی رہی۔ اخباراں، پولیس تے ریڈیو نے قاتل نوں جنسی دیوانا متھ چھڈیا سی۔ اوہ ریڈیو توں تازا ترین اطلاعاں سُندی رہی۔ اخباراں وچ قتل دے ویروے پڑھدی رہی۔ ایہناں دوہاں وارداتاں وچکار نرا چھے ہفتے دا وقفا سی تے ظاہر وچ دووِیں اکو قاتل دیاں وارداتاں جاپدیاں سن۔ اک جنسی دیوانے دیاں وارداتاں جنہڑا راتاں دی چُپ چاں وچ اجہیاں سوانیاں اُپر حملے کردا اے، جنہڑیاں اپنے گھراں وچ کلم کلِیاں رہندیاں نیں۔ پولیس نوں تحقیق کرن وچ بڑی اوکھ ہو رہی سی۔ اوہناں نوں ورجناں ٹیلی فون تے خط ملے سن۔ ورجناں ڈریاں ہوئیاں سوانیاں نے پولیس توں راکھی دی درخاست کیتی سی۔ ہر پاسیوں قاتل بارے معلومات لبھ رہیاں سن پر ایہہ سارے ویروے تے معلومات کلیاں رہن والیاں سوانیاں دی کاڈھ سن۔ اوہناں نوں جدوں تے جتھے وی کوئی مرد نیلی قمیض پائی دِسدا، اوہ فورن پولیس نوں دسدیاں۔

اوس ویلے پولیس دے ساہمنے سبھ توں وڈا مسئلا قاتل دے حلیے دا سی۔ پولیس نوں کوئی وی بندا قاتل دے حلیے توں جانوٗ نہیں سی کرا سکیا۔ پولیس نے بہت سارے مشکوک لوکاں نوں شبھے وچ پھڑ کے اوہناں کولوں ون سَوَنے سوال کیتے، ہر حربا ازمایا پر کوئی کم دا سِٹا نہیں سی نکل سکیا۔

کیتھرائن اپنے سوون کمرے وچ لیٹی چھت ول ویکھی جا رہی سی۔ اوہ سوچ رہی سی۔ اوہدا ذہن بے ترتیب خیالاں وچ بری طرحاں اُلجھیا ہویا سی۔ اوہ سوچ رہی سی۔ روتھ فلیٹن نے بڑی نابری تے جدوجہد کیتی سی تے انگرڈ نے چیک ماری سی پر دوہاں دیاں کوششاں دا اِکو سٹا نکلیا سی کہ دوہاں نوں گلا گھوٹ کے مار دتا گیا سی۔ اوہنوں یقین سی کہ قاتل نے اوہناں دوہاں سوانیاں نوں رولا پان، چیکن تے اواز کڈھن بارے ضرور چتاونی دتی ہووے گی تے دھمکی وی دتی ہووے گی کہ جے اوہناں نے اواز کڈھی تاں سِٹے خطرناک نکلن گے۔ ایہدے باوجود اِک سوانی نے نابری کیتی تے دُوجی نے چیک ماری۔ ہُن دنیا والے اوس اجنبی نوں دیوانا آکھ رہے نیں۔ پر حقیقت وچ اوہ دیوانا نہیں، اذیت پسند وی نہیں۔ فطری طور قاتل وی نہیں جاپدا۔ ایہہ انتہائی قدم اوہنے مجبوری پاروں چُکیا ہووے گا۔ کیتھرائن نوں اپنے ایہناں احساساں تے خیالاں اُتے پورا پورا وساہ سی پر اوہ دنیا نوں اپنے خیالاں توں کویں جانوٗ کرا سکدی سی؟

تیجا قتل ہون مگروں کیتھرائن نے قاتل دی گرفتاری لئی عملی قدم چکن دا فیصلا کر لیا۔ ایس واری جدوں اوہ پولیس ہیڈ کوارٹر وچ داخل ہوئی تاں اوہدی چال وچ خود اعتمادی سی۔ اوہنوں لتیاں لتاں وچ کوئی کمزوری نہ جاپی۔ اوہنوں نوجوان افسر نال گل کردیاں وی کوئی اوکھ نہ ہوئی۔

اوہ آپ نوں ایس تجربے واسطے پوری طرحاں تیار کر کے آئی سی۔ اوہنوں پتا سی کہ ایہ تجربا اوہدے لئی ناخُشگوار ضرور ہووے گا پر ایہدے توں بِنا کوئی چارا وی نہیں سی۔

تیجے قتل نے پولیس ہیڈ کوارٹر وچ ہلچل مچا چھڈی سی۔ کیتھرائن نے بڑی مشکل نال سارجنٹ دا دھیان اپنے ول کرایا۔ اجے اوہنے اپنی کہانی دا بس ذرا جہیا حصّا ای سنایا سی کہ سارجنٹ پُھرتی نال اٹھیا تے کجھ پل مگروں جدوں واپس آیا تاں اوہدے نال پولیس دے دو اُچیرے افسر وی سن۔

کیتھرائن نے اوہناں نوں اوس رات بارے پورے ویروے نال اک اک گل دس دتی' ذرا وی جھاکا کیتے تے اٹکے بِنا۔ اوہنے دسیا کہ اجنبی کویں اوہدے سوون کمرے وچ داخل ہویا تے اوہدے نال کیہ کیہ کیتا۔ فیر بوہے اتے کہنے ٹھکور کیتا تے ویکھدے ای ویکھدے اوہ کویں نس گیا۔

ایہناں دو اعلا افسراں وچوں اک افسر ذرا غصیلا سی۔ اوہنے تِکھے لہجے وچ پچھیا "توں پولیس نوں اطلاع کیوں نہیں دتی؟ تِن سوانیاں قتل ہو چکیاں نیں۔"

پر دوجا افسر بہت نرم دل سی۔ اوہ کیتھرائن دی حالت سمجھ رہیا سی۔ اوہنوں اوہدے نال ہمدردی وی سی۔ "گرم ہون دی لوڑ نہیں جیک!" اوہنے اپنے سنگی نوں آکھیا۔ "ایس ویلے سانوں مس کیتھرائن دے مل ورتن دی بڑی لوڑ اے۔" فیر اوہ کیتھرائن ول پرتیا۔ "اچھا مس کیتھرائن۔ ہن سانوں ایس ویلے قاتل دے حلیے دی بڑی لوڑ اے۔ کیہ تُسیں سانوں اوہدے حلیے دی دس پا سکدے او؟"

"کیوں نہیں!" کیتھرائن نے خُد اعتمادی نال آکھیا۔ فیر اوہنے بڑے ویروے تے باریک بینی نال قاتل دا حلیا دس چھڈیا۔ خاص کر اوہدیاں نیلیاں لشکویاں اکھاں' اوہدا لباس' اوہدا قد' اوہدا جُسّا' اوہدی اک اک گل دس دتی۔ اوہ کئی گھنٹے پولیس دی فایل وچ لگیاں تصویراں ویکھدی رہی۔ ایہناں وچوں کوئی وی تصویر اوس اجنبی دی نہیں سی۔ ایہدا مطلب سی کہ قاتل کوئی پرانا عادی نہیں اے۔

"پر مس کیتھرائن! جے اوہ تہاڈے ساہمنے آ جاوے تاں کیہ تُسیں اوہنوں پچھان لوو گے؟" نرم دل افسر نے اکھیا۔

"کیوں نہیں' کیہ میں اوہنوں بُھل سکدی آں؟"

کجھ دیر دوویں پولیس افسر آپو وچ صلاح مشورے کردے رہے۔ فیر اوہناں نے کیتھرائن نوں اپنے پروگرام بارے دسیا۔ "مس کیتھرائن! تساں سانوں جو معلومات دتیاں نیں' اوہ ساڈے لئی

بڑیاں قیمتی نیں۔ پر اسیں صرف اوس ویلے ایہناں توں فایدا لے سکنے آں کہ لوکائی نوں اوہدے حلیے توں پوری طرحاں جانُو کرا کے اوہناں نُوں بل ورتن دی درخاست کریے۔ اسیں کسے نوں تہاڈے ناں تے پتے دی دس نہیں پاواں گے پر قاتل فورن اندازا لا لوے گا کہ پولیس نوں ایہ معلومات کہنے دتیاں نیں۔ اوہناں ایس گل دا احساس وی ہو جاوے گا کہ جے اساں اوہنوں پھڑ لیا تاں صرف تُسیں ای اوہنوں پچھان سکدے او۔ تہاڈے توں سوا کوئی وی اوہنوں نہیں پچھان سکدا۔ دوجے لفظاں وچ انج آکھو کہ صرف تہاڈی گواہی اوہنوں پھانسی دے تختے اُتے اپڑا سکدی اے۔ ایہ صورت حال تہاڈے لئی بڑی خطرناک تے گھنبیر وی ثابت ہو سکدی اے۔"

"جناب! مینوں ایہدا چنگی طرحاں احساس اے۔" کیتھرائن نے جواب دتا۔ "پر اجے قاتل نوں ازاد وی نہیں چھڈیا جا سکدا۔ میں پولیس دے جویں وی کم آ سکدی آں' تیار آں۔"

"اسیں تہاڈے بل ورتن لئی بڑے شکرگزار آں مس کیتھرائن۔ تے تہاڈی راکھی کرنا وی ساڈی ذمے واری وچ شامل اے۔ تُسیں ساڈے اِکو گواہ او ایس لئی تہانُوں کُجھ چِر لئی ساڈی راکھی وچ ٹھہرنا پوے گا۔"

کیتھرائن نے ایہدے اُتے کوئی اعتراض نہیں کیتا۔ اوہنے دفتروں اک ہفتے دی چھُٹی لے لئی۔ اخبار تے لوکائی نے پولیس نال پوری طرحاں بل ورتن کیتا۔ مجرم دے حلیے دی پوری پوری مشہوری کیتی گئی۔ پولیس نے کئی بندیاں نوں گرفتار وی کیتا پر اوہناں وچوں کوئی وی اوہ اجنبی نہیں سی۔ اوہنوں پہلاں ای شبھا سی کہ اوہ بڑا چالاک اے۔ پولیس دے ہتھ نہیں لگے گا۔

اِک ہفتے مگروں اوہنوں گھر جان دی اجازت دے دتی گئی پر اوہدے مکان اُتے سادا لباس والے تِن جاسوس لا دتے گئے۔ ہر جاسوس اٹھ گھنٹے پہرا دیندا۔ چوی گھنٹے اپنے فلیٹ وچ جاسوس دی موجودگی اتے وی اوہنے کوئی اعتراض نہیں کیتا۔ اک جاسوس رات ویلے ڈرائنگ روم وچ بہہ جاندا سی تے آپ اوہ ڈرائنگ روم نال لاگویں اپنے سوون کمرے دا بوہا کھولھ کے راتیں سوندی سی تاں جے جاسوس اوہدے سوون کمرے دی نگرانی کر سکے پر ساریاں تدبیراں ناکام رہیاں۔ کیتھرائن نوں شروع توں ای پولیس دی ناکامی دا یقین سی۔ ایہ سلسلا تِن ہفتے تیکر چلدا رہیا۔ ایس دوران شہر وچ قتل دی کوئی نویں واردات وی نہ ہوئی۔ ہر پاسیوں ناکام ہو کے پولیس ایہ سوچن نُوں مجبور ہو گئی کہ قاتل شہر چھڈ کے جا چکیا اے۔ انج وی پولیس کدوں تیکر اوہدی راکھی کر سکدی سی۔ تِن ہفتے مگروں اوہناں نے اوہدے گھروں سادا کپڑیاں والے جاسوس وی ہٹا لئے۔ انج کردیاں اوہناں نے کیتھرائن توں معذرت وی کیتی۔ اوہدے بھرویں بل ورتن دا شکریا ادا کیتا تے وعدا کیتا کہ اوہ ایہدے مگروں وی اوہدے گھر اُتے نظر رکھن گے۔ خاص کر رات

ویلے ایس علاقے وچ پولیس دی اک جیپ گشت کردی رہوے گی۔ اوہناں نے اوہنوں درخاست کیتی کہ اپنا مکان بدل لوے یاں باریاں وچ لوہے دیاں سلاخاں لوا لوے پر کیتھرائن نے اوہناں دی ایہ درخاست قبول کرن توں نہ کر چھڈی۔ اوہدی ضد ویکھدیاں ہویاں پولیس نے وی بہتا اصرار نہ کیتا۔

جدوں اوہ سارے ٹر گئے تے اوہ اپنے مکان وچ کلّی رہ گئی' تاں اوہ اپنے ایس منصوبے بارے غور کرن لگی جو اوہنے بہت پہلاں توں بنایا ہویا سی تے اوہدے لئی مناسب موقعے دی بھال وچ سی۔ ہن اوہ موقع آ گیا سی۔ اوہ بے چینی نال رات ہون دا انتظار کرن لگی۔

اوہ رات بہت ٹھنڈی سی پر اوہنے اپنے سوون کمرے دی باری کھولھ دتی جہڑی درخت دی ٹاہنی دے لاگے سی۔ ایتھوں ای اوہ اجنبی اوہدے سوون کمرے وچ آیا سی۔ اوہنوں پتا سی کہ اوہنوں اجنبی دا بہت دناں تیک انتظار کرنا پوے گا۔ ہر رات باری کھولھنی پوے گی۔ اوہ لمپ بال کے سوون دے مختصر کپڑے پا کے باری لاگے بہ گئی تاں جے اجنبی نوں باہروں ای پتا لگ جاوے کہ اجے اوہ جاگ رہی اے۔ تے باقی کمریاں وچ انھیرے توں اوہ سمجھ جاوے گا کہ اوہ اپنے سوون کمرے وچ سون دی تیاری کر رہی اے۔ ٹھنڈی ہوا اوہدے ادھ ننگے جثے نال ٹکرا رہی سی۔ ہر بُلّے نال اوہدے جثے وچ کنبنی دی لہر دوڑ جاندی سی پر اوہنوں ایہناں ہواواں دی کوئی پرواہ نہیں سی۔

☆☆☆☆☆

امریکی / پال ولیارڈ

انفارمیشن پلیز

جدوں میں نِکا جہیا ساں، آنڈھ گوانڈھ وِچوں سبھ توں پہلاں ساڈے گھر ای ٹیلی فون لگیا سی. مینوں پالش کیتا اوک لکڑ دا بنیا ٹیلی فون دا کیس جو تھلویں پوڑھی دے نال کندھ نال لگا ہویا سی، چنگی طرحاں چیتے اے. تے چمکیلا رسیور جو بکس دے نال ٹنگیا ہویا سی. مینوں فون دا نمبر وی یاد اے...... 105. میں اینا نِکا ساں پئی میرا ہتھ ٹیلی فون تک نہیں اپڑ سکدا سی پر جدوں ماں فون اُتے گل کتھ کردی تاں بڑے چاء نال سُندا. اِک واری اوہنے مینوں چک کے ابا جی نال گل کروائی جو کاروبار لئی دُور گئے ہوئے سن...... ٹیلی فون کوئی جادو سی.

فیر میں اوس جادو بھرے آلے دے اندر کدھرے رہن والے اِک حیران کن دلچسپ بندے نُوں لبھیا. اوہدا ناں سی "انفارمیشن پلیز" تے ایسی کوئی گل نہیں سی جو اوہ جاندی نہ ہووے. میری ماں اوہدے کولوں کسے دا وی نمبر پُچھ لیندی ہوندی سی تے جدوں گھڑی خراب ہو جاندی تاں "انفارمیشن پلیز" کولوں ویلا وی پُچھ لیندی. رسیور وِچ چھپے جِن نال میرا پہلی وار ذاتی گل کرن دا تجربا اودوں ہویا جدوں میری ماں گوانڈھ گئی ہوئی سی. تہ خانے وِچ رَچھاں والی میز نال کھیڈدیاں میں ہتھوڑے نال اپنی اُنگل پھہ بیٹھا. پیڑ بڑی ڈاڈھی سی. رون یاں چیکن دا کوئی فایدا نہیں سی کیوں جو گھر وِچ کوئی وی نہیں سی جو درد ونڈاندا. میں سارے گھر وِچ اُنگل نُوں چُوپدا پِھردا اوڑک پوڑھیاں نیڑے جا اپڑیا. ٹیلی فون! میں چھیتی نال پیڑھی لبھن بھجیا تے اوہ لیا کے کندھ نال لا دتی. میں پیڑھی اُتے چڑھ کے ٹھک توں رسیور چُکیا تے کن نال لایا. "انفارمیشن پلیز" میں اوس ماؤتھ پیس وِچ آکھیا جو تقریبن میرے سِر جِنا وڈا سی.

اِک یاں دو وار کلک ہوئی تے فیر اِک باریک پر صاف اواز نے میرے کن وِچ آکھیا "انفارمیشن"

"میری اُنگل زخمی ہو گئی اے." میں فون وِچ کُرلایا. اتھرو وی فورن وگ آئے کیوں جو ہُن سُنن والا کوئی موجود سی.

"کیہ تیری ماں گھر نہیں؟" سوال ہویا.

"سوائے میرے، گھر وچ کوئی نہیں." میں جواب دتا.

"کیہ لہو وگ رہیا اے؟"

"نہیں" میں آکھیا۔ "ایہ ہتھوڑی نال زخمی ہوئی اے تے پیڑ ہو رہی اے۔"

"کیہ توں اپنا آئس بکس کھول لیندا ایں؟" اوہنے پچھیا۔ میں دسیا کہ کھول لیناں۔ "تاں فیر برف دا اک ٹکڑا کڈھ لے تے ایہنوں زخمی انگل اُتے رکھ۔ ایہدے نال پیڑ گھٹ جاوے گی۔ برف ارام ارام نال ملیں۔" اوہنے نصیحت کیتی۔ "تے رونا نہ پا' توں ٹھیک ہو جاویں گا۔"

ایہدے بعد میں انفارمیشن پلیز نوں ہر کم لئی فون کرن لگ پیا۔ میں جغرافیا پڑھدیاں اوہدے کولوں مدد لیندا تے اوہ مینوں دس دیندی کہ فلاڈلفیا کتھے سی تے رومانی دریا اورینوکو کتھے سی۔ جدوں میں وڈا ہویا تے ایہ کم ودھدا اگاں گیا۔ اوہ ریاضی وچ میری مدد کردی تے اوس مینوں ایہ وی دسیا کہ میرا پالتو بانڈر' جہنوں میں پچھلے دن ای پارک وچوں پھڑیا سی' پھل تے گریاں کھاوے گا۔

اوہنیں دنیں پیٹے' ساڈی پالتو کنیری بلبل مر گئی۔ میں انفارمیشن پلیز نوں فون کیتا تے ایہ دکھ بھری کتھا سنائی۔ اوہنے سُنی تے دسیا پئی عام ملن والیاں چیزاں بالاں نوں خُش کرن لئی ایس دنیا اُتے آوندیاں نیں۔ پر میری تسلی نہ ہوئی۔ بھلا ایہ کیوں سی کہ اینا سوہنا گاون والے تے سارے پروار نوں خُش کرن والے پنچھی انت مر کے پنجرے دی تہہ وچ گٹھ سنگوڑ کے تے لاش بن کے پے جاندے نیں۔

اوہنے بلبل نال میرے ڈونگھے تعلق دا اندازا ضرور لا لیا ہووے گا' ایس لئی اوہ آہستہ جہیا بولی "پال! سدا یاد رکھو کہ ہور وی کنیاں ای دنیاواں نیں جتھے جا کے اوہناں نے گاونا ہوندا اے۔" میں کجھ بہتر محسوس کرن لگ پیا۔

اِک ہور دن میں فون تے ساں۔ "انفارمیشن" جانی پچھانی اواز نے آکھیا۔

"تسیں فکس (Fix) دے ہجے کویں کردے او؟" میں پچھیا۔

"ایف آئی ایکس۔"

اوس پل' میری بھین' جو چوری چھپے میری نگرانی دا سواد مان رہی سی' پوڑھیاں وِچوں چھال مار کے آئی تے بھیانک اواز وچ "ہاؤووووو" کیتا۔ تراہ نکل جان نال میں رسیور نوں بکس وِچوں مُڈھوں اکھیڑدا ہویا سٹول توں تھلے جا ڈگا۔ اسیں دوویں گھابر گئے۔ انفارمیشن پلیز ہُن اوتھے فون وچ نہیں سی تے مینوں پتا نہیں سی کہ میں جدوں رسیور اُکھیڑیا سی تاں اوہنوں کوئی تکلیف ہوئی سی یاں نہیں۔

کجھ منٹاں بعد ساڈے ویڑھے اِک بندا آن اپڑیا۔ "فون مرمت کرن والا آں" اوس دسیا۔ "میں گلی وچ کم کر رہیا ساں تے اپریٹر نے دسیا پئی ایس نمبر اُتے کوئی گڑبڑ اے۔ اوہ میرے ہتھ وچ پھڑے رسیور نوں ویکھ کے پچھن لگا۔ "کیہ ہویا اے؟"

میں اوہنوں ساری گل دَسی.

"ٹھیک اے' اسیں اِک دو منٹاں وِچ ٹھیک کر لواں گے" اوہنے ٹیلی فون دا بکس کھولھیا. تاراں تے کوائلاں دا اِک گُچھا باہر کڈھیا تے رسیور کورڈ دے اَگے جوڑیا فیر کجھ چیزاں نُوں اِک نِکّے جِنّے پیچ کس نال کسیا. اوہنے ٹِک نُوں کجھ وار اُتے ہیٹھ کر کے ویکھیا فیر فون وِچ بولن لگا. "ہے میں پیٹے بول رہیاں. 105 نمبر تے ہر شے کنٹرول وِچ اے. مُنڈے دی بھَین نے اوہنوں ڈرایا سی تے اوہنے تڑٹھ کے رسیور نُوں بکس وِچوں پُٹ لیا."

اوہنے رسیور اوتھے لایا' مسکرایا' میرے سِر تے ہتھ پھیریا تے ٹُر گیا.

ایہ سبھو کجھ اُتر پچھمی پیسیفک دے اِک نِکّے جہے قصبے وِچ پیش آیا. جدوں میں نَوں ورھیاں دا ساں. فیر اسیں بوسٹن ٹُر آئے تے مینوں اپنا جدی گھر بُری طرحاں چیتے آوندا. "انفاریمیشن پلیز" اوسے پرانے گھر وِچ لکڑ دے بکسے دی رہن والی سی تے میں ہال کمرے وِچ میز تے رکھے نویں لِشکدے فون اُتے کوشش کرن دی کدی سوچی وی نہیں.

فیر' جیوں جیوں میں نڈھیپے وِچ پیا' بالپن دے سمے دے مکالمیاں نے کدی وی مینوں حقیقی طور کلیاں نہ چھڈیا. شک شُبے تے دُچتی دے سمے مینوں پرانا سما چیتے آوندا جدوں میں انفاریمیشن پلیز نال گل کر کے ٹھیک جواب لے سکدا ساں' مینوں اِحساس ہوندا سی کہ اوہ کِنی خُش اخلاق' رحم دل تے سمجھ والی سی کہ اوہنے اِک نِکّے جہے بال لئی اپنا کِنا ای ویلا ونجایا سی.

کجھ ہور ورھیاں بعد پچھم ول کالج جاندیاں' میرا جہاز سیئٹل دے قصبے وِچ اُتریا. دُوجا جہاز لبھن تک میرے کول اَدھا گھنٹا فالتو ہے سی تے میں 15 منٹاں دے لگ بھگ سما اپنی بھَین نال گل کردیاں بِتایا جو ہُن شادی دے بعد گھر بار نال اوسے شہر رہندی سی. تے فیر بِنا ایہ سوچیاں کِہ میں کیہ کر رہیا آں' میں اپنے مادری شہر دے اپریٹر دا نمبر ملایا تے آکھیا "انفاریمیشن پلیز."

معجزانا طور اُتے' میں اوہی باریک تے صاف اواز جہنوں میں چنگی طرحاں جاندا ساں' سُنی' "انفاریمیشن......" . میں ایس بارے کوئی منصوبا نہیں سی بنایا پر میں اپنے آپ نُوں کہندیاں سُنیا. "کیہ تُسیں مہربانی کر کے مینوں دَسو گے کِہ تُسیں لفظ فکس (Fix) دے ہجے کِویں کردے او؟"

اِک لمی چُپ ہوئی تے فیر نرم اواز وِچ جواب آیا "میرا خیال اے....." انفاریمیشن پلیز نے آکھیا "......کہ تیری اُنگل ہُن تک ٹھیک ہو گئی ہووے گی."

میں ہسیا "تُسیں اجے وی ایتھے ای او" میں آکھیا "میں حیران آں. خورے تہانُوں اندازا ہووے کِہ اینے لتے سارے چِر وِچ تُسیں میرے لئی کیہ معنے رکھدے سو."

"میں آپ حیران آں" اوہنے جواب دِتا "جے تینوں پتا ہووے کِہ تُوں میرے لئی کیہ معنے

رکھدا سیں۔" میرا کوئی ہال نہیں تے میں تیریاں گلاں دی اُڈیک وِچ رہندی ساں۔ حماقت۔ کیہ ایہہ حماقت نہیں سی۔"

ایہہ حماقت نہیں سی لگدی پر میں انج نہ آکھیا۔ ایہدی تھاں میں اوہنوں دسیا کہ میں کھڑے کھڑے موقعیاں اُتے اوہنوں یاد کیتا تے پچھیا جے کیہ کالج دا پہلا سمسٹر مکن اُتے جدوں میں تُوں ملن آواں تے اوہنوں فیر فون کراں؟

"ضرور فون کریں۔ صرف سیلی بارے پچھ لویں۔"

"رب راکھا سیلی!" انفاریشن پلیز نُوں کسے ہور ناں نال بلانا مینوں بڑا عجیب لگا "جے مینوں کوئی باندر دا بچا ملیا تاں میں اوہنوں پھل تے گِریاں کھاون لئی آکھاں گا۔"

"ضرور آکھیں" اوس آکھیا "تے میں توقع کراں گی کہ تُوں کدی اورنیوکو آون لئی وی ویلا کڈھیں گا۔ چنگا' رب راکھا!"

صرف تِن مہینے بعدوں میں دُبارا سیٹیل اِئر پورٹ اُتے ساں۔ فون اُتے اِک مختلف اواز نے آکھیا "انفاریشن!" تے میں سیلی بارے پچھیا۔

"کیہ تُوں اوہدا کوئی دوست ایں؟"

"ہاں" میں آکھیا "اِک بہت پُرانا دوست۔"

"تاں فیر تینوں ایہہ دسدیاں مینوں افسوس اے پئی اوہ پچھلے کجھ سالاں توں ایتھے صرف پارٹ ٹائم کم کر رہی سی کیوں جے اوہ بیمار سی۔ اوہ پنج ہفتے پہلاں فوت ہو گئی اے۔" ایس توں پہلاں کہ میں فون بند کردا' اوہنے آکھیا "اِک منٹ ٹھہر! کیہ تُوں اپنا ناں وِلیارڈ دسیا اے؟"

"ہاں۔"

"اچھا' سیلی تیرے لئی اِک سُنیہا چھڈ گئی اے۔ ایتھے لکھیا پیا اے۔"

"کیہ؟" میں پچھیا۔ حالاں مینوں پہلاں ای تقریبن پتا ای سی کہ اوہ سُنیہا کیہ ہو سکدا اے۔

"ایہہ اے' میں پڑھدی آں..... اوہنوں دسو کہ میں اجے وی ایہہ آکھدی آں کہ ہور وی دُنیاواں ہوندیاں نیں جتھے جا کے گانا ہوندا اے۔ اوہنوں پتا اے کہ میرا مطلب کیہ اے۔"

میں اوہدا شکریا ادا کر کے فون بند کر دِتا۔ مینوں واقعی پتا سی کہ سیلی کیہ کہنا چاہندی سی۔

☆☆☆☆☆

رسیداں تے شُکریے

سبھ توں پہلی شکرگزاری تاں اوہناں لکھاریاں واسطے اے جِہناں دِیاں کہانیاں ایس پُور دا شنگار بنیاں. جے اوہ کہانِیاں نہ لکھدے تاں ایہ کتاب کدوں ساہمنے آوندی؟ کُجھ کہانِیاں ترجمیوں ترجما ہون پاروں دُوجا شکریا اوہناں سجناں دا اے جِہناں نے کہانیاں دے ترجے اصل زباناں توں' اوہناں زباناں وِچ کیتے جِہناں زباناں تیکر میری اپڑائی سی' جِتھوں مَیں ایہ کہانِیاں پنجابی وِچ پرتا سکیا.

کہانِیاں دی چوݨ دے سلسلے وِچ مَیں جِتھوں وی چنگی کہانی ہتھ لگی' چݨ لئی. نیشنل بُک ٹرسٹ انڈیا دی کتاب "ہندوستانی افسانے" دِیاں پہلیاں تِن جلداں تے اُڑیا' تامل تے ملیالم افسانیاں دِیاں کتاباں نے بڑا ساتھ دِتا. رُوس تے چین دے بدیسی زباناں دے اشاعت گھراں دِیاں کتاباں نے بہت چنگیاں کہانیاں دان کیتیاں. "ادبیات" اسلام آباد تے "سیارہ ڈائجسٹ" لاہور دے مختلف شماریاں توں وکھ "مشعل" دِیاں کُجھ کتاباں توں بھرواں لابھ لیا گیا. ترجماکاراں وِچوں ستار طاہر' مظفر محمد علی' اجمل کمال' احمد زین الدین' کشور ناہید' مسعود اشعر' محمد عاصم بٹ' منیرالدین احمد تے ڈاکٹر آصف فرخی دے شکریے واجب نیں. ایہ ناشکری نہیں' صرف اَگھلی اے کِہ ہِندی توں آوݨ والیاں کہانِیاں دے ترجماکاراں دا ریکارڈ نہیں رکھیا جا سکیا. اوہناں دی شکرگزاری ایسا فرض اے جہڑا شرمندگی دے نال ادا ہو رہیا اے. اِک ادھ چھڈ کے ہِندی توں زیادا تر ترجے مہیناوار "ساریکا" تے "ہنس" راہیں ہوئے. انگریزی وِچ مختلف کتاباں توں اڈ "کورونٹ" "ریڈرز ڈائجسٹ" تے "چائنیز لٹریچر" نے کم ساریا.

کتاب نُوں عملی روپ وِچ لیاوݨ دا مُڈھلا جتن فیصل مقصود ہوراں کیتا جِہناں نے مُدتاں توں ٹائپ ہوئی کتاب دے پروف زبردستی کڈھے تے مینوں آکھ آکھ کے کتاب چھاپݨ والے پاسے لایا. جے اوہ انج نہ کردے تاں کتاب خورے ہور دس سال پئی رہندی. عرفان مجید ہوراں بڑی محنت نال ایس حالت وِچ پروف پڑھے کِہ اوہناں دا نَواں نَواں ویاہ ہویا سی. (اوہناں نُوں ویلھ ایس پاروں مِل گئی کِہ دولھن ہوری وی امتحان دین وِچ رُجھے ہوئے سن.) مسعود کھدرپوش ٹرسٹ نے اپنے پنجابی پیار دا وکھالا کردے ہویاں کتاب چھاپݨ دی ہامی بھر لئی جدے لئی شیریں مسعود حسین ہوری شکریے دے حقدار نیں. حنیف شاکر ہوراں کتاب چھاپݨ وِچ انج نس بھج کیتی اے جویں دی لہنی ذاتی کتاب لئی کری دی اے.

رب سچا ایہناں سبھناں دے احسان دا بدلا تارے.

جانکاری

ناں: جمیل احمد پال

جمن تاریخ: 21 مارچ 1958

تعلیم: ایم اے پنجابی (یونیورسٹی آدر)

ایم اے اردو (یونیورسٹی آدر)

ایم اے سیاسیات

کتاباں:

پنجابی وچ:

- واپسی دا سفر (کہانیاں)
- پنجابی کلاسیکی لغت (ترتیب)
- لہو رنگ دھرتی (لپی انتر)
- بُڈھا تے سمندر (ارنسٹ ہیمنگوے دے ناول دا ترجما)
- امتحان وچ چوکھے نمبر (پڑھیاراں لئی)
- پنجابی اُردو لغات (پڑھیاراں لئی)
- پنجابی قاعدا
- عذاب دِن، عذاب راتاں (ناولٹ)
- پنجابی کِویں لکھیے (املاء بارے)
- مَنی پلانٹ (کہانیاں)
- میری پنجابی کتاب/پہلی، دُوجی، تیجی، چوتھی تے پنجویں)
- لندن لاہور ورگا اے (سفرناما)
- بہت ساریاں پڑھیار امدادی کتاباں
- اکلاپے دا جنگل (کہانیاں)

اُردو وچ:

- جگر لخت لخت (پنجابی کہانیاں دا ترجما)
- شاہکار ہندی کہانیاں (ہندی کہانیاں دے ترجمے)
- املتاس کے پھول (مشرقی پنجاب دیاں کہانیاں دا ترجما)
- امتحان میں زیادہ نمبر (ترجما)
- بہت ساریاں پڑھیار امدادی کتاباں